

# ספר הזהר הקדוש

הועתק והוכנס לאינטרנט

[www.hebrewbooks.org](http://www.hebrewbooks.org)

ע"י חיים תשע"ה חלק ששי

מאת התנא רבי שמעון בר יוחאי וחבריו קדישא.

בו נקבצו ובאו כעמיר גורנה כל המאמרים מן ספר הזהר הקדוש וזהר חדש ותקוני זהר שיש בהם ביאורים על פסוקי תהלים. וגם המאמרים שיש בהם שייכות והתקשרות אל הענינים של פסוקי תהלים. הצגתי בצד אחד לשון הזהר ולעומתו העתקה בלשון הקודש שורה לעומת שורה עם פירוש זון הזהר הכל כמו בספרי זהר תורה שהוצאתי לאור על חמשה חומשי התורה.

כל זה הכינותי בעזר צורי וקוני אני הקמן והצעיר  
יהודה יודל ראזענבערג במהור ישראץ יצחק ז"ל  
מנזע ר' יהודה חסיד ז"ל

מלפנים רב בווארשא לאדו מדינת פולין, ואח"כ ראב"ד בערי טורנטא ומאנטריאל  
מדינת קנדה, מחבר הספרים: זהר תורה, ידות נדרים, רפאל המלאך, ילקוט אליהו הנביא,  
קריאה הקדושה, מקוה יהודה, ועוד ספרים בכתובים.



ב"ר גוריא

נדפס בדפוס המשובח של האחים וויינבערג

לפ"ק

תרפ"ט

בשנת

יצא לאור

על ידי וועד להפצת לימוד הזהר הקדוש  
ברוקלין נוא יארק - שנת תשס"ג לפ"ק

# הקדמת המלך המעתיק והמחבר. על לב מבין ואזן שומעת ידבר.

ואדות הפירוש „זיו הזהר“. הן כבר מלתי אמורה לבלי יתמכו לומדי הוזה"ק על מה שמובא באיזה ס"ק שלימוד הוזה"ק אף בלי הבנה טוב הוא לטהרת הנשמה. ובכן יחשבו שאין נחוץ כל כך יגיעות המוח להבין כונת המאמר כיון שאף בלי הבנת המכוון טוב הוא. אמנם כל מבין יבין שזה טעות גדולה. כי שם באותן ס"ק מובא שהלימוד בספר הוזה"ק ומגיע באמצע הלימוד לאיזו שורות אשר בחכמת הקבלה העמוקה יסודם. ואין ביכולתו להבינם. אז ידלגם אלא יאמר אותם אף בלי הבנה. אם כן הרי מובן ששם נדבר רק על דבר שבאמצע הלימוד יש מקום קשי הבנה. אבל אין לדייק משם טעות של שטות כזה לחשוב שהכל שוה בלימוד הוזה"ק. אינו מבין כמבין. אף אם מפטפט בלהג הרבה כאילו אשר אך שפתים ילבט בשגיאות וטעותים בקריאת התיבות. אשר כל השומע ומבין תציגנה אזניו מעם הארצות כזאת לעשות מן דברי הוזה"ק אחזקי וטללי.

ועל זאת היה תמיד לבי דוי. בראותי שספר הוזה"ק הוא תסקופא מלא מכל דברי מוסר שכליותים רעיונות נשגבים. מלי דחסידותא וחקירות עמוקות על דרך טהרת הקודש. מלבד מה שכל יסודי חכמת הקבלה נובעים ממנו. ואחר כל אלה הוא כספר החתום. מפני שהוא מחובר בלשון הארמית שהיתה אז שפה המדוברת ועתה היא שפה מתה. ומה בצע בספר קדוש כזה אם אך אחד מעיר ושנים ממשפחה ילמדו בו בהבנה. האם באופן זה יתפשט לימוד הוזה"ק בין ישראל קודם ביאת הגאול כנביאת אליהו הנביא. לכן שנשתי כגבר מתני והתחזקתי בכח הפסוק „ישלח עורך מקודש“. וזה לי עשרים שנה אשר עבדתי בהעתקת הוזה"ק ללשון הקודש. וגם בהסדרות חדשה אשר יהי נקל לכל קירא בו למצוא מבוקשו על כל פסוק ופסוק. וגם שיוכל להבין דברי פיו ולא יהי עוד בכלל אויל שפתים ילבט.

**אמנם** ראיתי שההעתקה בלברא אינה די להקל בהרבה מקומות לכן הייתי מוכרח לבאר הדברים בקיצור מופלג בהפירוש אשר קראתי לו השם „זיו הזהר“. כי הוא מעביר העבים המחשיכים באיזה מקומות נגה דברי הוזה"ק. וגם דקדקתי היטב להציג נקודות המפסיקות כראוי. כי גם הנקודות מעכבים או מקילים ההבנה. ובכמה מקומות הוצג בזה"ק נקודות שלא במקום הראוי להן. ובשביל זה נעשה המקום קשה ההבנה. ובמחילת כבודם של איזה מפורשי הוזה"ק נדחקו בפירושם באותן המקומות. ואני בעזה"ש

**אני** דקטן יהודה דמכונה יודל דמתיגע ומשתדל דייטב אדות אמרים הנעימים והיקרים מפז ומפנינים העמוקים מני ים ונובעים מפיות תנאים ואמוראים קדושי עולם רזין דאורייתא אשר בספר הוזהר הקדוש להעתיקם מלשון הארמית ללשון הקודש. וברוך השם יתברך שכבר הוצאתי לאור עולם חמשה ספרים חמשה חלקים מן ספר הוזה"ק אשר סדרתם בסדר טוב ונכון על חמשה חומשי התורה. ומאמרי הוזה"ק שעל ספר התהלים קבצתי כעמיר גורנה לעשותם לספר בלבר. חלק ששי מן ספר הוזה"ק. כדי להקל על הקורא למען יוכל למצוא בנקל מאמרי הוזה"ק מסודר על כל קפיטל תהלים. והנה כמו מלאכתי מלאכת הקודש בספר „זהר תורה" שעל חמשה חומשי התורה כן גם מלאכתי בהעתקת מאמרי הוזה"ק שעל ספר תהלים. שהצגתי ההעתקה אצל לשון הוזה"ק שורה לעומת שורה עם הפירוש „זיו הזהר“.

דן אמנם שמלאכת ליקוט המאמרים שעל פסוקי התהלים אינני ראשון בזה. כי כבר קדמוני בזה שלשה מחברים. הראשון היה הרב ר' ישראל ז"ל שהדפיס בשנת שנ"ב מאמרי הוזה"ק על תהלים. וקרא לספרו בשם „תמים יחדו“. והסכימו על ספרו הרבה גאונים. אח"כ נדפס ספר תהלים עם מאמרי הוזה"ק פעם שנית ע"י הרב ר' גרשון מרגליות ז"ל באיזו שינויים. וזה זמן לא כביר שנדפס פעם שלישית ספר תהלים עם מאמרי הוזה"ק ע"י הרב ר' משה גילצרנטר שליט"א אבד"ק מארד. וכל אחד מהם כתב שהשביח מלאכתו. אחד גרע מעט ואחד הוסיף מעט. וכשאני לעצמי אין דרכי למצוא מגרעות על מלאכת הקודש של מחברי ספרים טובים. ובפרט על אותן המחברים. תבא עליהם ברכה ששעו דבר טוב. אעפ"כ לא הייתי שבע רצון בשלימות מן אותן הילקוטים. והייתי מוכרח פעמים לגרוע ופעמים להוסיף. ובפרט להציג ג"כ שמות בעלי המאמרים לומר דבר בשם אומרו. ואינני יודע מפני מה חסרו זאת מחברים הראשונים. ובענין ליקוט המאמרים בחרתי רק אותן המאמרים שיש בהם ביאורים במקראות התהלים. ולפעמים גם מאמרים אשר אף כי אין בהם ביאורים במקראות. אבל הענינים שלהם יש להם שייכות והתקשרות למקראות התהלים. ויוצא מהם מוסר השכל ודרכי חסידות או מנהג טוב. לכן הצגתי אותם בזה להיותם תואמים יחדו עם שאר מאמרי הוזה"ק שיש בהם ביאורים במקראות התהלים.

עתה אדבר מצט אדות מלאכתי מלאכת ההעתקה

## הקדמה

ספר תהלים. וגם מה שהכנתי להוציא לאור עוד חלק שביעי על שיר השירים משלי וקהלת. אכן בטהוני חזק בהשם יתברך שיעמוד לי זכות דוד המלך ע"ה וזכות רבי שמעון בר יוחאי עם שאר החברייא קדישא. וכאשר זכיתי להוציא לאור חמשה חלקי הוזה"ק על חמשה חומשי התורה כן אוכה להוציא לאור עוזי שני חלקי הוזה"ק. חלק ששי שעל ספר תהלים וחלק שביעי על שיר השירים משלי וקהלת. או יראו עיני כל כי הצבה עמודיה שבעה. אלו שבעה חלקי ספר הוזה"ק אשר האיר עינינו להבין עמקי סודות תוה"ק ועמקי סודות ספר התהלים ושיר השירים משלי וקהלת. כי אך באורם יאיר לנו. ותרום קרני כנסת ישראל שבעתים. ע"י לימודי עץ החיים. ונוכה לראות בנחמת ציון וירושלים. במהרה בימינו אמן :

בצוה"ש תקנתי הענין בנקל במה שהעברתי נקודה אחת ממקומה והצגתי לפני התיבה או לאחר התיבה. בקיצור הן אין מגמתי בדברי להתפאר במלאכתי. כי כל מבין מאמרי הוזה"ק אם הוא מבין בדקדוק שפת הארמית ובדקדוק לשון הקודש ינסה נא לקחת ספר הוזהר הישן עם ספר "זהר תורה" שהוצאתי לאור ויציין בזה ובוזה. אז הוא ממילא יראה ויבין מעצמו מלאכתי המפוארה. ואין נצרך לי להתפאר לפני איש מבין כזה. ולפני מי שאינו בר הכי אין לי להתפאר לפניו. כמו שאין למנגן טוב להתפאר במנגינתו בפני אנשים שאין להם חוש השמע.

והנה מעתה לא אבוש מלהגיד האמת. כי דאגתי האחת היא. "לפני מי אני עמל!" כי אם לא יהיו קונים על ספרי הוזה"ק ירא אנכי אם אוכל להפיק רצוני להוציא לאור חלק ששי מן זוה"ק שעל



## תפלה זו תיקנה איש האלהים הרמ"ק וצ"ל לאומרה קודם לימוד הוזהר הקדוש

יְיָ שֶׁבְּהַמְרוֹמִים וּמִשְׁגִּיחַ הַתַּחֲתוֹנִים. אֱלֹהֵי לֵל הַנֶּאֱצָלִים יְחִיד מְיֻחָד. אֲדוֹן דָּחִיל זָאֵמֵן יְדִין. מֵאֲצִיל כֵּל נֶאֱצַל. בּוֹרָא כֵּל נִבְרָא. יוֹצֵר כֵּל נּוֹצֵר. עוֹשֶׂה כֵּל נַעֲשֶׂה. מִי יִגִּיעַ לְהַשִּׁיג אֶחָד מֵאֲלָפִים וּרְבֵי רַבּוּת גּוֹדֵל מַעֲלֹת נִפְלְאוֹת מַעֲשִׂיךְ. כֵּל שֶׁכֵּן גּוֹדֵל יִצְרֹתִיךְ. וּמִי יִחְשׁוֹב לְדַעַת אֶחָד מֵאֲלָפִים וּרְבֵי רַבּוּת סֹתְרֵי סוּדוֹת הַצְּפוּנִים בְּבִרְיָאֲתֶךָ. כֵּל שֶׁכֵּן וְקֵל וְחֹמֶר שֶׁאֵין בִּיכּוּלְתּוֹ לְהַשִּׁיג קֶצֶת מִן הַקֶּצֶת וְהַלֵּךְ מִן הַחֶלֶק שֶׁל אֵלֶּךָ אֵלֶּפֶי אֲלָפִים וּרְבֵי רַבּוּת מִן אֲצִילוֹתֶךָ. שֶׁאֲדוֹן אֶחָד יְחִיד וּמְיֻחָד מִתְיַיְחָד עִמָּהֶם יְחִיד גָּמוּר. לִכֵּן אֵב הַרְחֵמֵן סֵלַח יִמְחַל וְהַעֲבֵר עַל כָּל חַטָּאתִי וְעוֹנוֹתַי וּפְשָׁעֵי שַׁחֲטָאִי וּשְׁעִיטָאִי וּשְׁפָשְׁעֵי לִפְנֵיךְ מִיּוֹם הַיּוֹתֵי עַל הָאֲדָמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה. שֶׁכֵּל רַמְ"ח אַבְרִי וּשְׁס"ה גִּידֵי וּנְפִשִׁי וְרוּחִי וְנִשְׁמָתִי כִּצְאָן בְּלִי רוּעָה תַּעֲיִנו וּפְגַמְנו אֵת אֲשֶׁר לֹא נוֹכַל לְתַקֵּן אִם לֹא בִּשְׁפַע הָרֵב מִלְּמַעְלָה מִרוּם מַעֲלֵת סֹדֵר הַצְּנוּרוֹת לְתַקֵּן הַפֶּגֶם שֶׁגִּרְמָנו. וְהֵי רַצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵי הַקְּדוּשָׁה. גַּל עֵינֵי וַאֲבִיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ וְיִכּוּן. גְּבִי'ת לִי"מ עֲטֹת יְהו"ו נִנְרֵי יִפְתֵּל וְלִךְ אֲאִילוּ וּזְכִנִי לְאוֹר בְּאוֹר תּוֹרַתְךָ. וַאֲבִינָה נּוֹעַם רוֹי סוּדוֹתֶיהָ לְלִמּוּד וְלִלְמַד לְשִׁמּוֹר וּלְעֲשׂוֹת וּלְקִיּוּם. וְהֵי נַעַם אֲדִנִי אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ וּמַעֲשֶׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה עֲלֵינוּ וּמַעֲשֶׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה. יְהִי לְרַצוֹן אֲמִרֵי פִי וְהַגִּינוּ לְבִי לִפְנֵיךְ יְיָ צוּרִי וְגּוֹאֲלִי :



## אשרי

האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וגו'. אשרי האיש. הוא אהיה אשר אהיה. ראש לכל הראשים (ז) ועליה נאמר (שיר ז) ראשך עליך ככרמל. וזה תפילין של ראש. ודלת ראשך כארגמן. זו תפילין של יד. ובו משבחים לבת בזה האשרי (ועל כן בראשית שם אשרי שם בתן זה הוא שכתוב (בראשית ז) באשרי כי אשרוני בנות. מי זוכה ליכנס שמה (ז) אשר לא הלך בעצת רשעים. שהיא עצת רעה מצד של עץ הדעת טוב ורע. (מי הרשעים. זה סמאל ונחש) ובדרך חטאים עמד. איזה דרך חטאים. זו שנאמר בה (משלי ז) כן דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה וגו'. ובמושב לצים לא ישב. איזה מושב לצים זו ליליית אמם של ערב רב. שהיא מטמאה כנדה במושבה. וכן ערב רב מטמאים במושבם לצדיקים שיושבים ביניהם כנדה. ומי שמתדבק באותו אשרי. שהוא הכתר והראש של התורה. נאמר בו והיה כעץ שתול על פלגי מים. וזה עץ החיים שנאמר בו ועליו לא יבול: (ת"י י"ג)

כי אם בתורת ה' חפצו וגו'. והיה כעץ שתול על פלגי מים וגו'. אמר רבי פנחס אשרי חלקו מי שעמלו בתורה תמיד. ומי שמתגעג בה מה כתוב בו. כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה. והיה כעץ שתול על פלגי מים. למה נסמך זה דזה. אלא מי שמתגעג בתורה יומם ולילה לא יהיה כעץ יבש (ז) אלא כעץ שתול על פלגי מים. מה עץ יש בו שרשים. ויש בו קליפות. ויש בו מוח. ויש בו ענפים. ויש בו עצים. ויש בו פרחים. ויש בו פירות. שבעה מינים אלה עולים לשבעה (פעמים) עשר לשבעים (ז) אף דברי התורה יש בהם פשט המקרא. דרוש. רמז מה שמרמז על חכמה. גימטריאות. סודות נעלמים. סודות נסתרים אלה על אלה. פסול וכשר טמא וטהור אסור ומותר (ז) מכאן



## אשרי

האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וגו'. אשרי האיש. אויבו אהיה אשר אהיה. רישא לכל רישין (ז) ועליו אהמר (שיר ז) ראשך עליך ככרמל. וזה תפילין דרישא. ודלת ראשך כארגמן. דא תפילין דיד. וזויה משבחין לבת בזה אשרי (ועל דא בראשית תמן אשרי תמן בתן. דא הוא דכתוב (בראשית ז) באשרי כי אשרוני בנות. מלן וזי לאעלא תמן (ז) אשר לא הלך בעצת רשעים. דאויס עלה בישא מספרא דעץ הדעת טוב ורע. (מלן רשעים. דא סמאל ונחש) ובדרך חטאים לא עמד. מלן דרך חטאים. הסיא דאחמר בה (משלי ז) כן דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה וגו'. ובמושב ללים לא ישב. מלן מושב ללים. דא ליליית אומן דערב רב. דאויס מסמאל כנדה במושבה. וכן ערב רב מסמאל במושבם ללדיקא דיתבין בינייהו כנדה. ומלן דאחמדק בזה אשרי. דאויס כתרא ורישא דאורייתא. אחמר ביה וסיי כעץ שתול על פלגי מים. ודא עץ חיים דאחמר ביה ועליו לא יבול: (ת"י י"ג)

כי אם בתורת ה' חפצו וגו'. הוה כעץ שתול על פלגי מים וגו'. אמר רבי פנחס זכא חלקיה מלן דאשתדל באורייתא תדיר. ומלן דאשתדל בה מלי כתיב ביה. כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה. והוה כעץ שתול על פלגי מים. אחמי דא סמך לרא. אלא מלן דאשתדל באורייתא יומם ולילה לא ליסוי כאעלא יבישא (ז) אלא כעץ שתול על פלגי מים. מה אילן אית ביה שרשין. ואית ביה קליפין. ואית ביה מוחא. ואית ביה ענפין. ואית ביה פרחין. ואית ביה פירות. שבעה מינים אלה עולים לשבעה (פעמים) עשר לשבעים (ז) אף דברי התורה יש בהם פשט המקרא. דרוש. רמז מה שמרמז על חכמה. גימטריאות. סודות נעלמים. סודות נסתרים אלה על אילן. פסול וכשר טמא וטהור אסור ומותר (ז) מכאן

## זיו הוהר

(א) מאמר זה עמוק מאד. וכדי להבין מעט י"ל דהנה ידוע שספר תהלים שהוא כמרת המלכות. שעליה נאמר למען יושך כבוד ולא ידום. נאמר בעשרה לשונות של זמר. ולקמן קפית ל"ב מביא הוהר אלו עשרה לשונות. כנצות בנינו במשכיל בסבתם במזמור בשיר באשרי בתפלה כהוראה בהללויה. ובפירוש כאן מובא עמי המדרש נוכח אחר של עשרה לשונות. ומובן שהמספר עשרה מכון כנגד העשר ספירות. להורות שתשכחות כנסת ישראל מניעות עד ראש המפירות ראש לכל הראשים שהוא הכתר. וכדאיתא במאמר פתח אלהיו. כתר עליון איהו כתר מלכות. והיינו מגיד בראשית אחרית ומאחרית לראשית. ועל ספירת הכתר רומז השם אהיה אשר אהיה. וכן תפילין של ראש רמז על הכתר. ותפילין של יד על המלכות. להורות שתפלה של יד מקבלת שפע מן תפילין של ראש. והוה שאומר וזויה משבחין לבת בתאי אשרי פי שוה שבתה ויחוסה של המלכות שמשנת בזמירות שלה עד אשרי. אותיות ראשי שהוא הכתר. וזאת נרמז בחיבת בראשית. ציונה אשרי בית. אשרי אותיות ראשי והוא הכתר. בת היא המלכות. וכן נרמז ענין זה בהפסק באשרי כי אשרוני בנות: (ב) מוסב על האדם שרצה לעזור היתוד של העשר ספירות מן הכתר עד המלכות ע"י אמירת תהלים. ואומר שוובה דה רק מי שלא הלך בעצת רשעים: (ג) כוונתו שאין משמעות הכתוב להודיע שכרו של זה האיש. אלא להודיע לדומי התורה שיהיו בקיאים בכל שבעת מיני הלימודים בסבואר הלאה: (ד) ר"ל שכל מין נכלל בו עשרה בחות של העשר ספירות ולכן עולים לשבעים: (ה) ו' הלימודים הם. א' פשט. ב' דרוש. ג' רמז. ד' גימטריאות. ה' סודות נעלמים. ו' סודות נסתרים. וז' סודות נסתרים יותר והיינו מעשה מרכבה. ו' הלכות של פסול וכשר טמא וטהור אסור ומותר: (ז) דהיינו מעשה בראשית. ו' סודות נסתרים יותר והיינו מעשה מרכבה.

מכאן ולהלאה מתפשטין ענפים לכל צד. והיה כעץ ודאי. ואם לא. אין הוא חכם בחכמה. בוא וראה כמה חביבים אותן העמלים בתורה לפני הקב"ה. שאפילו בזמן שהדין תולה בעולם וניתנה רשות למשחית להשחית. הקב"ה פוקד להמשחית על אותן העמלים בתורה שלא ישלט עליהם להשחית. כמו שכתוב (דברים כ) כי תצור אל עיר ימים רבים וגו'. בשביל עונותיהם הרבים שחוטאים לפני. לא תשחית את עצה. איוה עצה. זה ת"ח. שהוא עץ החיים. עץ שנותן פירות. וזה ביארו החברים: (ג-רב).

**כי** אם בתורת ה' חפצו. הרי ביארו החכמים שאין לאדם לעסוק בתורה אלא במה שלבו חפץ (י) יש מי שלבו חפץ בסתרי תורה במעשה בראשית ובמעשה מרכבה. ויש מי שאינו רוצה אלא בפשטות התורה. הפשטים הם מצד של עבד (י) והסודות הם מצד של מלך. וכאי הוא העץ שהוא שתול על פלגי מים של התורה. ועוד יותר מי שהוא מצד של עץ החיים. שנאמר בו אשר פריו יתן בעתו. זו השכינה. ואינו יוצא מן העת שלה. ועליו לא יבול. כמו שמלתך לא בלתי מעליך (ח) וכל אשר יעשה יצליח. אלו מצות עשה. שנאמר עליהם וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו: (י"ח)

**והיה** כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו. זו עתו של צדיק. שהיא ליל שבת. שמדת הצדיק ממנו פורחות נשמות חדשות בישראל ערב שבת. שנקראות (בשני יו) פנים חדשות: (י"ז)

**לא** כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח. יש עץ למטה של עבודה זרה. שאין לו מוח אלא קליפה מבפנים ומבחוץ. ועליו נאמר לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח. והיא אשרה שנוטעים אומות העולם לפני דמות עבודה זרה. שהפירות שלו הם מוץ אשר תדפנו רוח: (י"ז)

**רבי** אלעזר ורבי אבא ורבי יוסי כאשר הלכו לראות אותו העלם בנו של רב המנונא סבא. אמר להם עלם ההוא. אתם החברים שלא שמתם לרבי שמעיה החסיד תאמרו שבחמשת מיני דגן לא נמצא חלק לצד הטומאה. ולא כן. שהרי כל מה שנבלה בארץ יש בו חלק לצד הטומאה. ואיוה חלק יש לו. מוץ אשר תדפנו הרוח. שכתוב לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח. וזה הוא רוח הקודש. וכתוב (תים ק) כי רוח עברה בו ואיננו וגו'. לפי שרוח הקודש מפזר אותו בכל צדי העולם: (ג-קט)

**כי** יודע ה' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד. אמר רבי אלעזר מהו כי יודע ה'. אלא הקב"ה יודע ומשגיח

יו הוהר

מכאן ולהלאה מתפשטין ענפים לכל צד. והיה כעץ ודאי. ואם לאו. לאו איוה חכם בחכמה. תא חזי כמה חביבין איונו דמשתדלי באורייתא קמי קב"ה. דאפילו בזמנא דדינא תליא בעלמא ואחסיב רבו למחבלי להבלי. קב"ה פוקד ליה עליהו על איונו דקא משתדלי באורייתא דלא ישלט עליהו להבלי. כמה דכתוב (דברים כ) כי תצור אל עיר ימים רבים וגו'. בגין חוביהו סגיאין דהטאן לקמאי. לא תשחית את עליה. מאן עליה. דא ת"ח. דאיוה אילנא דחיי. אילנא דיוסיב איוני. וסא חוקמיהו חבירא (ג-רב)

**כי** אם בתורת ה' חפצו. ה' חוקמיהו רבין דלית לאתעסקא בר גס באורייתא אלא במה שלבו חפץ (י) אית שלבו חפץ בסתרי אורייתא בעובדא דבראשית ובמעשה מרכבה. ואית דלא בעי אלא בפשטי אורייתא. פשטין איונו מספרא דעבד (י) ורין מספרא דמלכא. זכאס איוה עץ דאיוה שתול על פלגי מים דאורייתא. ויתיר מאן דאיוה מספרא דאילנא דחיי. דאתמר ביה אשר פריו יתן בעתו. דא שכינהא. ולא נפיק מעת דילה. ועליו לא יבול. כנון שמלתך לא בלתי מעליך (ח) וכל אשר יעשה יצליח. איונו פקודיו דעסה. דאתמר עליהו וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו: (י"ח)

**והיה** כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו. דא עתו דלדיק. דאיוה ליל שבת. דלדיק מיה פרחין נשמתין חדתין בישראל ערב שבת. דאתקריאו (פל סג דא) פנים חדשות: (י"ז)

**לא** כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח. אית אילנא לתהא דעבודה זרה. דלית ליה מוחא אלא קליפה מלגא ומלבר. ועליו אתמר לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח. ואיוה אשרה דנשטין אומין דעלמא קדס דמות עבודה זרה. דאיוב דלית מוץ אשר תדפנו רוח: (י"ז)

**רבי** אלעזר ורבי אבא ורבי יוסי כד חלו למיחמא להסא יניקא בריו דרב המנונא סבא. אמר לכו הסא יניקא. אתון חבירי דלא שמתון לרבי שמעיה חסידא אמרין דבחמשת מיני דגן לא אית חולקא לסער אחרא. ולאו הכי. דהא כל מאי דאתבלי בארעא אית ביה חולקא לסער אחרא. ומאן חולקא אית ליה. מוץ דתדפנו רוח. דכתוב לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח. ודא הוא רוחא דקדושא. וכתוב (תים ק) כי רוח עברה בו ואיננו וגו'. בגין דרוח קדושא מפזר ליה בכל סטרי דעלמא: (ג-קט)

**כי** יודע ה' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד. אמר רבי אלעזר מהו כי יודע ה'. אלא קב"ה יודע ואשגח

(ו) זה סימן שנשמתו צריכה להתקן בליכוד הוה שמשותק אליו: (י) עבד זה הספרא הגדול מ"ט שר הפנים: (ח) פ"ה שם החיצוניות שלו שהוא כמו שמה ומכשול להתבנה כעין העלים שמתבנים על הפירות. ג"כ יהיה זה עדיה אל הקדושה כאשר ידמור גם תכמת הקבלה שהיא עין החיים. וע"י זה יצליח בקיום מצות עשה. כיון שירע ויבין טעם המצוה על פי סוד ויכוון מה שצריך לבון:

ומשגיח בדרך הצדיקים להטיב להם ולהגן עליהם. והוא הולך לפנייהם לשמור אותם. ולפיכך מי שיצא לדרך צריך להיות אותו הדרך של הקב"ה וישתתף לו עמו. ובשביל זה כתוב כי יודע ה' דרך צדיקים. ודרך רשעים תאבד. היא מעצמה. לפי שאין הקב"ה נודע לו לאותו הדרך שלהם. ואינו הולך עמהם: (ג-יט)

## ב

**יְתִיצְבוּ** מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו. אמר רבי יצחק למדנו שעתידים אותן שבעים שרים מכל הצדדים (העמים) להתאסף בזמן ההיא עם המונים מכל העולם. ולעשות מלחמה על ירושלים עיר הקדושה. ולטכס עצות על הקב"ה. ומה יאמרו. נתיצב על אדונם לראשונה. ואחר כך על עמו ועל היכלו. אז עתיד הקב"ה לעצוג להם. שכתוב יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו. בזמן ההוא ילבש הקב"ה גאותו עליהם ויכריתם מן העולם. כמו שכתוב (זכריה יז) וזאת תהיה המגפה אשר יגף ה' את כל העמים אשר צבאו על ירושלים. המק בשרו והוא עומד על רגליו. רבי אבא אמר משמו של רבי ייסא הוקן. וכך אמר רבי שמעון. עתיד הקב"ה להחיות לכל אותן המלכים שהציקו לישראל ולירושלים. לאנדריאנוס ולפוניוס לנבוכדנצר ולסנחריב ולכל שאר מלכי האומות שהחריבו את ביתו. ולשלטים בכתחלה. ויתאספו עמהם שאר האומות. ועתיד הקב"ה להפרע מהם בפרסום סביב ירושלים. וש"כ וזאת תהיה המגפה אשר יגף ה' את כל העמים אשר צבאו על ירושלים. אשר יצבאו לא כתוב אלא אשר צבאו. וזה הפסוק לימן ביאת המשיח כתוב: (ג-יג)

**יוֹשֵׁב** בשמים ישחק וגו'. אמר רבי יהודה יושב בשמים ישחק. זה יצחק שבא מצד בחינת היין (ה) מאיר בתחלה ומשמח. ואחר כך מרגיו ומגריש. וש"כ יושב בשמים. ולא כתיב יושב שמים. ישחק. יאיר וישמח. ובאופן זה הדין מאיר ומשמח להם להרשעים. ואחר כך מה כתוב. אז ידבר אלימו באפו ובחרונו יבהלמו. וכך הדרך להרשעים. הקב"ה מאיר להם בעולם הזה ומאיר פנים להם. כמו היין שמאיר בתחלה ואח"כ זועם והורג. והקב"ה מאריך לון להרשעים. אם יחזרו בתשובה לפניו הרי טוב. ואם לא. יכריתם מעולם הבא. שלא יהיה להם חלק בו ויוכרתו מהכל. ואם באים להטהר עוזרים להם. והקב"ה מטהר אותם ומקרבם אליו וקורא להם שלום. וש"כ (ישעי' נז) שלום שלום לרחוק ולקרוב וגו': (ג-יג)

אספרה

ואסגה בחרחא ללדיקייא לאופנא לכו ולאגנא עליהו. והוא אולי קמייסו לנפלא לכו. ובגין כך מאן דנסיק לארחא בעי לכווי סהיא ארחא דקב"ה וישתתף ליה בהדיה. ובגין כך כתיב כי יודע ה' דרך לדיקים. ודרך רשעים תאבד. היא מגריסה. בגין דקב"ה לא אשתמודע ליה להסוא ארחא לכוון. ולא אולי בהדיהו: (ג-יג)

## ב

**יְתִיצְבוּ** מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו. אמר רבי יצחק תאנא זמנין אינון שבעין קספורין מכל עיבר (פמיו) לאתכנסא בהסוא זמנא באוכלסין דכל עלמא. ולמעבד קרבא על ירושלם קרתא קדישא. ולאחרא עיטין עליה דקב"ה. ומאי אמרי. טוקים על פסורא בקדמיתא. ולבתר על עמיה ועל סכיליה. כדין זמין קב"ה לחייבא עליהו. דכתיב יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו. בהסוא זמנא ילבש קב"ה גאוותא עליהו וישיטון מן עלמא. כמה דכתיב (זכריה יז) וזאת תהיה המגפה אשר יגף ה' את כל העמים אשר לבאו על ירושלים. הווק בשרו והוא עומד על רגליו. רבי אבא אמר משמיה דרבי ייסא סבא. והכי אמר רבי שמעון. זמין קב"ה לאחרא לכל אינון מלכין דאציקו לישראל ולירושלים. לאנדריאנוס ולפוניוס לנבוכדנצר ולסנחריב ולכל שאר מלכי עמין דאחריבו ביתיה. ולשלטא לון בקדמיתא. ויתכנסון עמהון שאר עמין. זמין קב"ה לאתפרעא מייסו באתגליא סחרי ירושלם. וה"ד וזאת תהיה המגפה אשר יגף ה' את כל העמים אשר לבאו על ירושלם. אשר ילבאו לא כתיב אלא אשר לבאו. ודא לזמנא דאתי משיחא כתיב: (ג-יג)

**יוֹשֵׁב** בשמים ישחק וגו'. אמר רבי יהודה יושב בשמים ישחק. דא יצחק דאתי מספרא דחמר (ה) כהיר בקדמיתא וחייד. ולבתר זעים ותריך. סה"ד יושב בשמים. ולא כתיב יושב שמים. ישחק. כהיר וחייד. ועל דא דינא כהיר וחייד להו לרשיעא. ולבתר מאי כתיב. אז ידבר אלימו באפו ובחרונו יבהלמו. וכך ארחי דחייבא. קב"ה כהיר להו בהאי עלמא ובהיר לון אנפין. כחמרל דנהיר בקדמיתא ולבתר זעים וקטיל. וקב"ה משך לון לחייבא. אי יסדרון לקבליה יאות. ואי לא. ש"י לון מהסוא עלמא דאתי. ולית לון בים חולקא וישתלון מכלא. אתיין לאתדכאס מסייעין לון. וקב"ה מדכי לון וקריב לון לגביה וקארי עליהו שלום. סה"ד (ישעי' נז) שלום שלום לרחוק ולקרוב וגו': (ג-יג)

אספרה

זיו הוהר

**ב** (ה) פירוש יצחק היינו מרת הנבורה שנשתלשלת מן הכיתה שנקראת יין. ולכך כתוב ישחק. כיון שבתחלה מאיר להם ומשמחם שלא תהיה להם פגיעה לחזור בתשובה. ואם אין חוזרים בתשובה או יצחק להם כחצוק כי יענישו:

**אספרה** אל חק ה' אמר אלי בני אתה וגו'. אמר רבי אלעזר כתיב (במדבר כג) כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו. מגבעות מלא באות ו' משלים לשני צדדים (ג) אחד. שהרי גבעה ההיא אינה נפרדת מן בנה לעולם ואין עוזבת אותו. ולכך נכלל ו' עמה לעולם (ד) ואחר. שזאת הגבעה שלמטה הבן שנכלל בה (ה) נצרך לעתיד לבוא כאשר יבוא מלך המשיח לנשאות לו לגבעה העליונה ולהכניסו בתוך כנפיה. בשביל להגביר אותו ולהקימו בחיים העליונים (ו) וממנה יצא ביום ההוא משיח בן דוד. וזהו הסוד אספרה אל חק ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך. עתיד אני לומר למקום ההוא שנקרא חק ולבשר לו [ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך] (י) ביום ההוא ממש יוציא אותו חק ההוא מתחת כנפיה בחיים רבים. בהרבה עטרות ובהרבה ברכות כראוי (י) וחק הזה לא ישר לבדו (כ) כי יתכלל בו משיח אחר בן יוסף. ושם יתגבר ולא במקום אחר. ולפי שזאת הגבעה התחתונה אין בה חיים (ט) ימות משיח זה ויהרג. ויהיה מת עד שתלקט חיים גבעה הזאת מן גבעה העליונה והיא ויקום : (ג-רג)

**אמר** וזן ההוא כתוב ה' אמר אלי בני אתה. בוא וראה כל מי שזוכה להגיע לייג שנים ולהלאה נקרא בן לכנסת ישראל (י) וכל מי שהוא מבן עשרים שנים ולמעלה וזוכה בהן נקרא בן להקב"ה בודאי (א) כמש"כ בנים אתם לה' אלהיכם. כאשר הגיע דוד לייג שנים וזכה ביום ההוא שזכנס לארבע עשרה שנה. בכך כתוב ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך. מה הטעם. לפי שמקורם לזה לא היה לו מדרגת בן. ולא שרתה עליו נשמה העליונה. שהרי בשנות הערלה היה. ולפיכך נאמר אני היום ילדתיך. היום ודאי ילדתיך. אני ולא צד אחר כמו שהיה עד עכשיו. אני בלבדי. בן עשרים שנה מה כתוב בשלמה (משלי ד) כי בן הייתי לאבי (י) לאבי ממש בודאי : (ג-צח)

**עבדך** את ה' ביראה וגילו ברעדה. אמר רבי יצחק כתוב עבדו את ה' ביראה. וכתוב (תהלים ק) עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה. אלו המקראות סותרים

### ויו הוהר

(ג) פ' כי גבעה רמו או על גבעה העליונה שהיא הבינה. או על גבעה התחתונה שהיא המלכות. ואות וא"ו הוא התפארת שהוא בן להבינה. ובפירוש שני האופנים כיצד : (ג) התפארת עם הכונה : (ד) ברא דאחכילי בה. היינו שהתפארת נכלל ביחוד והתקשרות עם המלכות : (ה) פ' כאשר יגיע זמן כיאת המשיח ששורש נשאתו הוא בתפארת או הנבעה שלמטה שהיא המלכות תגשא את המשיח לגבעה העליונה שהיא הבינה לקבל שם תכונות חיים העליונים. וכן הבינה יופיע השפעת לעולם הזה : (ו) לפי זה כך יפורש הכתוב שזה דברי המשיח. שאז יספר אל החק שהוא המלכות. כי ה' אמר אלי. פ' שהבינה תאמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך. כי ביום ההוא יופיע מן הבינה ונראה כאלו יולדתו היום : (ז) בתורה הגירסא שהוא חק. ואח"כ האי חק. ההוא חק ו' הבינה. האי חק ו' המלכות. עד שתיהן יתכן השם חק שהוא מלשון חקיקה והנבדלה. כי כל הבריאה נחקקה ונבדלה בעולם שהוא בבחינת נקבה. תחלה בבחינה ואח"כ במלכות. ובשביל זה נקרא לפעמים גם היחוד בשם חק כשהוא נכלל במלכות : (ח) ותאי חק חיינו המלכות בעת שמשית בן דוד יעלה אל הבינה לא תשאר המלכות לבדה בלי התיחיות אלא שמקומו יקח נשמת משיח בן יוסף. והוא אין בבחו לקבל חיים ישר מן הבינה אלא ע"י המלכות : (ט) דלית לה מרגשה כלום. ועלית נאמר רגלית יורדת מות : (י) פירוש למדת המלכות אטא תתאה : (יא) פ' אם התנהג בדרך הישר נקרא בן למדת התפארת : (יג) זה התפארת עלמא דברנא :

קשין אהדדי. אלא הכי תאלף. עבדו את ה' ביראה. דכל פולחנא דבני ב"נ למפלגא קמי מלכיה. בקדמיתא בעי יראת לדחל מניה. ובגין דחל מלכיה ישתכח לבתר דיעבד בחדותא פקודי אורייתא. וע"ד כתיב (דברים י) מה ה"א שאל מעמך כי אם ליראה. וגילו ברעדה. שאסור לארס לשמות יתיר בעלמא דין. האי במלי דעלמא. אבל במלי דאורייתא ובפקודי דאורייתא בעי למחדי. ולבתר ישתכח ב"נ דיעבד בחדותא פקודי אורייתא. דכתיב עבדו את ה' בשמחה. רבי אבא אמר עבדו את ה' ביראה. רזא דמלס הוא עבדו את ה' ביראה. מאי יראת הכא. אלא כמה דלוקימנא דכתיב (משלי א) יראת ה' ראשית דעת. וכתיב (תהלים קיא) ראשית חכמה יראת ה'. יראת ה' הקב"ה (י) כך נקרא. רבי אלעזר אמר עבדו את ה' ביראה. מי שרוצה לעשות עבודת רבונו מאיזה מקום יתחיל. ובאיזה מקום יכוון העבודה לייחד שם רבונו. חזר ואמר ביראה. ביראה היא ההתחלה מלמטה למעלה. (ג-ג). כשור הזה שנותנים עליו עול תחלה. בשביל להוציא ממנו טוב לעולם. ואם לא יקבל עליו עול ההוא אינו עושה כלום. כמו כן נצרך לו לארס לקבל עליו עול היראה תחלה. ואחר כך יעבוד עמו בכל מה שנצרך. ואם לא יקבל עליו עול הזה תחלה לא יוכל לעבוד. וז"ל עבדו את ה' ביראה. מהו ביראה. כמש"כ ראשית חכמה יראת ה'. וזו מלכות שמים. ולפיכך נקרא עול מלכות שמים. וע"כ זאת היא ראשית הכל. מי מוכיח כי כן. תפלה של יד שהיא לראשונה (ד) לפי שבה נכנס לשאר הקדושה. ואם זאת לא נמצא אצלו אין שורה בו הקדושה שלמעלה. ולפיכך כתוב (ייקרא טו) בזאת יבא אהרן אל הקדש: (ג-קח).

**נשקו בר פן יאנף.** פתח עלם ההוא ואמר. סוד הדבר נכתב בסוד עליון (משלי ז) מה שמו ומה שם בנו כי תדע. שם ההוא ידוע. ה' צבאות שמו. שם בנו. ישראל שמו. שנאמר (שמות ד) בני בכורי ישראל (טו) וזה הבן אשר שמו ישראל כל

מפתחות

נשקו בר פן יאנף. פתח הסוד יוקא ואמר. רזא דמלס כתיב ברוך זלעילא (משלי ז) מה שמו ומה שם בנו כי תדע. הסוד שם ידיעה. ה' לצלות שמו. שם בנו. ישראל שמו. דכתיב (שמות ד) בני בכורי ישראל (טו) וסלי בר דשמים ישראל כל

מפתח

יוו הוהר

(יג) זו המלכות שהוא השער והראשית מלמטה למעלה: (יד) תפלה של יד סיסו על מרת המלכות שנקראת זאת: (טו) כאן ג' דין האריך מעט. כי המסיתים לקחו להם משענת קנה רעיון זה המסוק עם זה המסוק וזהו הוהר ונתרן להראות מעותם. וכן אמת שהינוקא דורש נשקו במשמעות נשיקה. ובר כמו בארמית בן. כעין הכתוב (משלי ז) מה ברי ומה בר כנני. אבל הוא פסוק רוא דמלס איך שייך באלוהו ענין בן. ועל זה אמר שהוא כענין הכתוב מה שמו ומה שם בנו כי תדע. וידוע דהוא שם ה' צבאות והחכמה שנקרא אבא. והיינו על דרך הכתוב (ישי' מו) גואלנו ה' צבאות שמו קדוש ישראל. וכן כעין זה (ישי' ו) כי את המלך ה' צבאות ראו עיני. והגם שכרוב מקושרת ה' צבאות רמו על נצח והוד. אבל במקום שנמשך עוד תואר כמו המלך ה' צבאות או קדוש ישראל אין זה מוסב על נצח והוד אלא על ספירת החכמה שנקרא אבא והוא שם הנוצר של כל הצבאות כי כל הספירות נשתלשלות ממנו. גם ידוע החילוק בין קדוש לקדוש. וברוב מקושרת סתם הויה היינו התפארת שהיא המרכז של כל הספירות הקדושה ונמשך על ספירת החכמה. וכן קדוש ישראל פירושו שהחכמה הוא מקור הקדושה של ישראל. וכן על התפארת שנקרא ישראל וגם נקרא בן של החכמה. ולפיכך גואלנו ה' צבאות שמו קדוש ישראל היינו חכמה אבא. ועפ"י דורש מה שמו. פי' שמו של החכמה שנקרא אבא ה' צבאות שמו. ומה שם בנו. פי' בנו של החכמה שהוא התפארת ישראל שמו. וכן גם בדרך זה הירש נשקו בר. שמוסב על ספירת התפארת שנקרא ישראל. וברוב מקושרת סתם הויה היינו התפארת שהיא המרכז של כל הספירות וכל הספירות משמיעין בו. וממנו ליסוד ומלכות. ולפיכך התפארת משתבח ואומר. ה' היינו החכמה אמר אלי בני אתה. וזה הענין שאבא ואמא דהיינו חכמה ובינה אומרים ומפקדים בכל. נשקו ידיו להאי בר דשמים ישראל. והיינו מרת התפארת. ובידוע שייקר גילוי שם הויה הוא דוקא כתפארת. ואבא ואמא מלכים בו פולחנים ונותנים לו שליטה על הכל שכלם יתפללו אליו. פירוש דהשם הויה המתגלה בו ספירת שנקרא בן. ולא יקשה מן הדורש של הכתוב כה' אלהינו בכל קראנו אליו. וידוע א"י

ולא



מפתחות האמונה בו תלויים. וכל הברכות שלמעלה  
ושלמטה לאותו הבן ששמו ישראל עולות ומתעטרות.  
והוא מתפאר ואומר. ה' אמר אלי בני אתה. וכך  
הוא בודאי. שהרי החכמה והבינה הכתירו אותו  
וברכו אותו בכמה ברכות. ואמרו ופקדו לכל.  
נשקו בר. נשקו ידיים לזה הבן ששמו ישראל.  
כביכול נתן לו ממשלה על כלם. שכלם יתפללו  
להשם הויה"ה ב"ה. פן יאנף. לפי שהכתירו אותו בדין  
וברחמים. מי שזוכה לדין נידון. מי שזוכה לרחמים  
ירוחם: (ג-קא):

ג

**מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו.** אמר רבי  
יהודה מקרא זה העירו בו החברים. אבל  
מזמור לדוד. למה אמר שירה. אם לפי שבנו הוא  
שעמד עליו. יותר היה לו לומר קינה. שהרי רעה  
קטנה של קרובו יותר תרע ותקניט לאדם מרעה  
גדולה של איש זר. אלא מזמור לדוד. ודאי היה לו  
לומר שירה כי כך חפץ דוד. שראג שהקב"ה יענישו  
על חטאו בעולם העליון. כיון שראה שכאן בזה  
העולם רוצה להענישו שם: ועוד לפי שראה שגדולים  
מאנו היו בעולם שברחו וכלם היו בלבדם. יעקב  
ברח. שנאמר (וישע יב) ויברח יעקב שדה ארם. וברח  
בלבדו. משה ברח. שנאמר (שמות ג) ויברח משה  
מפני פרעה. וברח בלבדו. ודוד שברח כל אותן  
מושלי הארץ וכל גבורי הארץ וראשי ישראל כלם  
ברחו עמו. וסבבו אותו מימינו ומשמאלו לשמרו  
מכל הצדדים. כיון שראה טובה הזאת אמר  
שירה: (א-קנא):

**ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי.** פתח רבי  
יוסי ואמר. ואתה ה' מגן בעדי. אמר דוד  
אע"פ שכל בני העולם יבאו להתגר עמי מלחמה.  
ואתה ה' מגן בעדי. בוא וראה כתוב מגן בעדי. אמר  
דוד להקב"ה. רבוננו ש' עולם מכני מה אין עושים  
בי חתימה של ברכה. כמו שחותמים ברכה באברהם.  
שנאמר (בראשית טו) אנכי מגן לך. ואומרים מגן אברהם.  
אמר לו הקב"ה לדוד. אברהם כבר בחנתיו וצרפתיו.  
ועמד לפני בקיום של שלימות. אמר לו דוד. אם כן  
(תהלים לו) בחנני ה' ונסני צרפה כליותי ולבי. כיון  
שעשה

מפתחן דמסימנותא בים תליון. וכל ברכאן דלעילא  
ותתא להאי בר דשמים ישראל סלקין ומתעשרין.  
ואיכו משתבח ואמר. ה' אמר אלי בני אתה. והכי  
סוף ודאי. דהא אבא ואמא אטערו ליה  
וברכו ליה בכמה ברכאן. ואמרו ופקידו לכלא.  
נשקו בר. נשקו ידא להאי בר דשמים ישראל.  
כביכול שלטנו יסב ליה על כלא. דכלא יפלחון  
ליה. פן יאנף. בגין דאטערו ליה בדינא  
ורחמי. מאן דזכי לדינא לדינא. מאן דזכי לרחמי  
לרחמי: (ג-קא):

ג

**מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו.** אמר רבי  
יהודה ה' קרא אטערו בים חזריא. אבל  
מזמור לדוד. אמאי קאמר שירה. אי בגין דבריה איכו  
דקם עליה. קינה יתיר מעבי ליה. דהא אבאיש  
עליו דבר נש ועיר וקריבוי  
מדאחרא סגי. אלא מזמור לדוד. אמר שירה  
והכי בעי דוד. דחשיב דקב"ה סליק ליה  
חוביו להסוא עלמא. כיון דחמא דהכא בהאי  
עלמא בעי למגבי מים חדי: תו דחמא דעלא  
מיניה הו בעלמא דקא ברחו וכלהו בלחודייהו. יעקב  
ערק. דכתוב (וישע יב) ויברח יעקב שדה ארם. וערק  
בלחודיו. משה ערק. דכתוב (שמות ג) ויברח משה  
מפני פרעה. וערק בלחודיו. ודוד ברח כל אינון  
שולטני ארעא וכל גיבירי ארעא ורישיון דישאל כללו  
ערקין עמיה. וסחרין ליה מימיניה ומשמאליה לנסרף  
ליה מכל ספרין. כיון דחמא שבהא דא אמר  
שירה: (א-קא):

**ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי.** פתח רבי  
יוסי ואמר. ואתה ה' מגן בעדי. אמר דוד  
אע"פ שכל בני העולם יבאו להתגר עמי מלחמה.  
ואתה ה' מגן בעדי. תא חזי כתוב מגן בעדי. אמר  
דוד להקב"ה. רבוננו של עולם מפני מה לא עבדי  
בי חתימה דברכה כמה דחמתי ברכה באברהם.  
דכתוב (בראשית טו) אנכי מגן לך. ואמרי מגן אברהם.  
אמר ליה קב"ה לדוד. אברהם כבר בחנתיו ולרפתיו.  
וקאיש קמאי בקיומא שלי. אמר ליה דוד. אי הכי  
(תהלים לו) בחנני ה' ונסני צרפה כליותי ולבי. כיון  
דעבד

יו הודר

ולא למדותיו. אבל אין זה מוסב על השם הויה"ה שבתפארת. יען כי התפארת הוא הקשר והמכנס של כל הספירות. וכל שם הויה"ה  
הוא כולל כל העשר ספירות מן כתר עד מלכות. וגם כל שם הויה"ה הוא כולל כל ה' עולמות איציות בריאה יצירה עשיה כסבאר  
בספרי קבלה. ולגודל קדושתו והתבלללותו נקרא שם המפורש. ונשקו ידיו ענינו אהבה ודבקות בכחותיו. ולא דפנות רבה  
אחר פרש אף שהוא בקדושה. ומה שאמר דאטערו ליה כרינא ורחמי. כי התפארת הוא מרת הרחמים הכולל חסד וגבורה.  
וסמנו תועות חסדים וגבורות בהרכבה. ובה ויכן לכל סבין המבקש ודורש להבין האמת עסקות דבריו היוקא שהם עמוקים  
סוד. ואף יפה חיו בשעות הנועים ומתנים הדורשים אל המתים כאשר שבורא כל העולמים דלית מחשבה תפיסא ביה כלל  
הוא תוליד בן של בשר ודם ביוליד הוא מן אשה ושוה המסוק מצוה לנישק אותו. ואין כאן המסוק דלבר הרבה אדות רעיון חבל  
כזה להגשים רוחניות הבורא בהנשמה נמוכה כזאת. עוד יבא יום ויגמרו תועים בינה:

שעשה מעשה ההיא של בת שבע הזכיר דוד לפניו מה שהיה מבקש. ואמר (תהלים י"ז) בחנת לבי פקדת לילה צרפתי בל תמצא זמותי בל יעבר פי. אמר אני אמרתי בחנני ה' ונסני. ואתה בחנת לבי. אני אמרתי צרפה כליותי. ואתה צרפתי בל תמצא. לא מצאת אותי כראוי. זמותי בל יעבר פי. מי יתן שאותו דבר שחשבתי לא היה עובר על פי. ועם כל זה חותמים בו ברכה. שאומרים מגן דוד. ולפיכך אמר דוד. ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי (ה) ודאי מדרגה הזאת היא כבודי שאני מתעטר בו : (א-טב.)

שני רשעים שברת. אמר רבי יוסי הרי למדנו אל תקרא שברת אלא שרבת. שהרי נתרברבו שיניו של עשו על שחשב לגשכו ליעקב. וע"כ כתוב ויפול על צוארו וישקתו ויבכו. זה בכה וזה בכה כמו שביארו התבירים : (א-קצא.)

י"י הישועה על עמך ברכתך סלה. פתח רבי שמעון ואמר לה' הישועה. כך למדנו. וכאים הם ישראל שבכל מקום שגלו השכינה הגלתה עמהם. וכאשר יצאו ישראל מן הגלות הגאולה למי. לישראל או להקב"ה. אלא זה נתבאר בכמה מקראות וכאן. לה' הישועה ודאי. מתי. על עמך ברכתך סלה. בזמן שהקב"ה ישיגה בברכות על ישראל. להוציאם מן הגלות ולהטיב להם. או לה' הישועה בודאי. ועל זה למדנו שהקב"ה ישוב עם ישראל מן הגלות. וז"כ (דברים י) ושב ה' אליהך את שבותך ורחמך : (ג-ז.)

ד

רננו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה. אמר רבי יוסי רננו ואל תחטאו. מקרא זה נתבאר שצריך האדם להרגיז יצר הטוב על יצר הרע. ונכון. אבל בשעה שנחשך הלילה והאיש שוכב על מטתו כמה שרי הדינים נתעוררים בעולם. והולכים ומשוטטים. והאנשים צריכים לחרד מלפני הקב"ה ולפחד ממנו. בשביל שלא תהיה נפשו נמצאת ביניהם וינצל מהם. וצריך האדם להזהר שלא יוציא מפיו איזה שם מהם. למען לא יעורר אותם אליו ולא יהיו נמצאים אצלו (ה) וז"כ אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה. שלא יוציא מפיו איזה שם מהם : (ג-קיי.)

ה' בקר

דעבר הסיא מלס דבת שבע אדכר דוד קמים על מה דאמר. ואמר (תהלים י"ז) בחנת לבי פקדת לילה צרפתי בל תמצא זמותי בל יעבר פי. אמר אלא חמינא בחנני ה' ונסני. ולחנת בחנת לבי. אלא חמינא לרפס כליותי. ואת לרפתי בל תמצא. לא אשכחתי לי כדקא יאות. זמותי בל יעבר פי. מאן יתן וסאי מלס דחשצית דלא יעבר לי פומאי. ועס כל דא חתמין ביה ברכס. דקאמרינן מגן דוד. ונכ"כ אמר דוד. ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי (ה) ודאי דרגא דא יקרא דילי דאנא מתעטרנא ביה : (א-טב.)

שני רשעים שברת. אמר רבי יוסי הרי למדנו אל תקרי שברת אלא שרבת. דסא אאגיאוו שינו דעשו על דחשיב לכשכא ליה ליעקב. וע"ד כתיב ויפול על צוארו וישקתו ויבכו. דא כבי ודא כבי ואוקומס חבריא : (א-קצא.)

י"י הישועה על עמך ברכתך סלה. פתח רבי שמעון ואמר לה' הישועה. סכי תימן. וזכין או"ו ישראל דבכל אתר דאתגלו סכינתא אהגליא ביהדיסו. וכד יפקון ישראל מן גלותא פורקנא למאן. לישראל או לקב"ה. אלא סא אוקומס בכתם קראי וסכא. לה' הישועה ודאי. חמינא. על עמך ברכתך סלה. בשעתא דקב"ה יסגה בצרכאן עלייו לישראל. לאפקא לון מן גלותא ולאוסבא לה. כדן לה' הישועה ודאי. ועל דא תימן דקב"ה ייתוב עמסון לישראל מן גלותא. סה"ד (דברים י) ושב ה' אליהך את שבותך ורחמך : (ג-ז.)

ד

רננו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה. אמר רבי יוסי רננו ואל תחטאו. סאי קרא אוקומס דבעי בר נש לארגוא יצר טוב על יצר הרע. וספיר. אכל בשעתא דרמש ליליא וצר נש סכיב על ערסס כמה גרדיני נמוסין מתעברין בעלמא. ואלין וסאפין. ובני נשא בעאן לאתרגוא מקמים קב"ה ולדחלא מניה. בגין דלא יסתכח נפשיס בגווייסו ויסתובב מליסו. ויבעי ליה לב"כ דלא ימיק בפומיס מלס מנייסו. בגין דלא יתער לסו לגביס ולא יסתכחון בדיס (ה) סה"ד אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה. דלא ימיק בפומיס מלס מנייסו : (ג-קיי.)

ס' בקר

זיו הזהר

ג (ה) אתה ה'. זה התפארת. וכאשר המלכות שורש דוד מתעפרת עם התפארת הוא מגן עליה שתשמר השפע שמקבלת מאתו מן הדינונים :

ד (ה) יש אנשים שגורלו כמול כזה שיש להם כח בעיניהם דהויק בבבטם לאנשים וגם לכל דבר. ואין גם לשלוט על אחרים לשלוט בהם ודעתם וזה נקרא. ה'פנאטיות' וכן יש אנשים שגורלו כמול כזה שיש להם כח בפה לקלל ולברך. וכאשר מלחשים להם פועלים בניהם. ואם מוכיבים שם המלאך מורידים בה המלאך לפניהם. וכן אם מוכיבים שם אלהים אחרים קלימות ושרים ממשיכים אצלם כחות של טומאה. ויש אנשים שנמצא אצלם כחות כאלה לא בשביל מול תולדתו אלא בשביל גודל מדרגתו. לכן בלידה צאו הקליפות גימות רעים משומטים ביותר וזה כל איש בהפסוק ושם אלהים אחרים לא תגזיר לא ישמע על פיכם :

## ה

**י"י בקר** תשמע קולי בקר אערך לך ואצפה. פתח רבי אלעזר ואמר. ה' בקר תשמע קולי. מהו בקר. אלא זה הבקר של אברהם שנתעורר בעולם. שנאמר (בראשית כג) וישכם אברהם בבקר. שהרי כשהעיר השחר בקר ההוא נתעורר בעולם. והוא עת רצון לכל. לעשות טובות לכל העולם לצדיקים ולרשעים. ואז עת תפלה היא להתפלל לפני המלך הקדוש. וע"כ בשעה שהאיר השחר כל אותן אסירי המלך מוצאים מנוחה (ז) זמן תפלה הוא עליהם. וכל שכן אותן החוזרים בתשובה ומתפללים תפלתם לפני המלך הקדוש. לפי שבאותה שעה מזונה אחד יוצא לצד דרום ורפאל שמו. וכל מיני רפואות בידו. ומן צד הדרום יוצא רוח אחד ומגיע אצל ממונה ההוא שנתמנה על הרפואות. וכאשר תגיע התפלה לפני הקב"ה פוקד לבית דין שלו שלא יפתחו בדין. לפי שהחיים בידי הקב"ה הוא ולא בידיהם. ומתוך שאז הוא עת רצון מבקש הקב"ה זכותו של איש ההוא. ואם נמצא בתפלה (ז) או שהוא בעל תשובה. מרחם עליו. בשעה ההיא קולות צפרים המקננות בשמים (ז) שכתוב (תהלים קד) אשר שם צפרים יקננו. ואותן הצפרים מהללות ומשבחות להקב"ה. ואילת השחר ההיא נתעוררת בעולם (ז) ואומרת (ס) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'. ואז ממונה ההוא יוצא ועושה כל מה שנצטווה. ואפשר תאמר שמיני הרפואות בידו כפי שאמרנו. לא כן. שהרי הרפואה לא נעשית אלא בידי המלך הקדוש. אבל בשעה שפוקד הקב"ה רפואה לאיש ההוא ממונה ההוא יוצא. וכל אותן המקטרגים שממונים על חליים רעים מפחדים ממנו. ואז רוח ההוא שנוסע מן צד הדרום ממציא לו לאיש ההוא [רפואה] ואז הרפואה נמצאת. והכל בידי הקב"ה. וע"כ כתוב ה' בקר תשמע קולי (ז) ולא כתוב ה' תשמע קולי (בבקר) אלא לעומת בקר של אברהם נאמר:

**בקר** אערך לך ואצפה. שני בקר למה. אלא אחד בקר של אברהם. ואחד בקר של יוסף (ז) שנאמר (בראשית מד) הבקר אור. ותרגמו צפרא נהיר. האיר בודאי. אערך לך ואצפה. אערך לך מה. אלא אסדר לך מנוחה שלך להדליק (ז) ככתוב (תהלים קלג) ערכתי נר למשיחי. ולעומת הבקר של יוסף נאמר. שאותו סדור. של המנוחה שלו הוא. ואצפה. מהו ואצפה. הלא כל בני עולם מצפים ומחכים לטובו של הקב"ה. ואפילו בהמות השדה. ומהו שבחו של דוד יותר

יו הוהר

## ה

**י"י בקר** תשמע קולי בקר אערך לך ואצפה. פתח רבי אלעזר ואמר. ה' בקר תשמע קולי. מהו בקר. אלא דא בקר דאברהם דאברהם בעלמא. דכתיב (בראשית כג) וישכם אברהם בבקר. דהא כד אתי לפרא הסווא בקר אהער בעלמא. וסווא עידן רעוא לכלא. ולמעבד סיבו לכל עלמא לזכאן ולחייבין. וכדון עידן ללותא סווא למלוי קמי מלכא קדישא. וע"ד בשעתא דאתי לפרא כל אינון אסירי מלכא אשכחו ניוחא (ז) עידן ללותא אינון עליהו. וכל שכן אינון דחייבין בחיובתא ובעאן בעותהו לקמי מלכא קדישא. בגין דבהאי שעתא חד ממנא נפיק לספר דרוס ורפאל שמו. וכל ויני אסוותא בידו. ומספר דרוס נפיק חד רוחא ומסי לגבי הסווא ממנא דממנא על אסוותא. וכד מסי ללותא לקמי קב"ה פקיד לגבי דינא דיליה דלא יפתחון בדילא. בגין דחייס בידא דקב"ה ולא בידיהו. ומגו דליחו עידן רעוא בעא קב"ה זכותא דהסווא ב"ה. אי ישתכח כללותא (ז) או דליחו מארי דחייבא. חס עליה. בהסיא שעתא קל לפרין דמקנן אשתמעו (ז) דכתיב (תהלים קד) אשר שם צפרים יקננו. ואינון לפרין אודאן ומשבחון לקב"ה. והסווא אילת השחר אהער בעלמא (ז) ואמר (ס) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'. כדון הסווא ממנא נפיק ועבד כל מאי דאפשר. ואי תימא דויני אסוותא בידו כמה דלמאן. לאו סי. דהא אסוותא לא סווא אלא בידו דמלכא קדישא. אבל בשעתא דפקיד קב"ה אסוותא להסווא בר גל אינון נפיק. וכל אינון מקטרגין דממנא על מרעין בישין דחלין מיהו. כדון הסווא רוחא דקא נסע מספרא דדרוס אושיו ליה להסווא ב"ה [אסוותא] והא אסוותא אשתכח. וכלא בידו דקב"ה. וע"ד כתיב ה' בקר תשמע קולי (ז) ולא כתיב ה' תשמע קולי (בבקר) אלא לגבי בקר דאברהם קאמר:

**בקר** אערך לך ואצפה. תני בקר אחי. אלא חד בקר דאברהם. וחד בקר דיוסף (ז) דכתיב (בראשית מד) הבקר אור. ומתרגמין לפרא נהיר. נסיר ודאי. אערך לך ואצפה. אערך לך מה. אלא אסדר לך מנוחה דילך לאלהא (ז) כד"א (תהלים קלג) ערכתי נר למשיחי. ולגבי בקר דיוסף קאמר. דהסווא סדורא דבוליא דיליה סווא. ואלפס. מהו ואלפס. הלא כל בני עלמא מלפאן ומחכאן לסיבו דקב"ה. ואפילו בעירי דחקלא. ומאי שבחא דדוד יסיר

ה' אסירי מלכא היינו החולים שבבקר הוטב להם טעם. ואז עת רצון להתפלל עליהם או שהם בעצמם יתפללו על רפואה: (ב) היינו תפלת התורה עצמו או תפלת אחרים עליו: (ג) אלו הנשמות שבנן ערן: (ד) זו השכינה הק': (ה) פירוש של הויה בקר הוא שם הויה בנקוד סג' מרת חסד שנקרא בקר שרשו של אברהם אבינו: (ו) בקר דאברהם זו ספירת חסד. ובקר של יוסף זו ספירת היסוד: (ז) ה' בקר אסירי דוד לעומת כבוד היסוד שעל ידו תהלות ותשבחות שלו יסוד סוד וחוקן של המנוחה שהיא מרת הליכות שמה' ראוי ומכנת שיתקיי' עמה ספירת היסוד להאירה בהארת ששם העליזות:

יותר מכל בני צולם. אמנם דבר זה שאלתי וכך אמרו לי. והוא דבר אמת שבא מרחוק. אור הראשון שברא הקב"ה היה מאיר עד שלא יכלו העולמות לסבול. מה עשה הקב"ה. עשה אור אחר לאורו להתלבש זה בזה (ה) וכן כל שאר האורות. עד שכל העולמות נתקיימו בקיומם ויכלו "סבול". ובשביל זה נתפשטו המדרגות ונתלבשו האורות. והם נקראים כנפים עליונות. עד שהגיעו לזה הבקר של יוסף. והוא מקבל כל אורות העליונים (ו) ומתוך שכל אורות העליונים בו תלויים זיו שלו עולה מסוף העולם עד סוף העולם שלמעלה. ועוד העולמות שלמטה לא יכלו לסבול (י) בא דוד והתקין זאת המנורה שתהיה צפוי לזה הבקר של יוסף. שיתכנס בה ולקיים העולמות שלמטה בסדור זאת המנורה. וע"כ כתוב בקר אפרך לך ואצטפה. כמש"כ (שמות יז) ויצפטו זהב טהור. (ולפי שזאת המנורה של דוד בה תלה החקן) ולפי שזאת המנורה של דוד היא ובה הוא תולה (כ) אמר שהוא יהיה צפוי לזה הבקר: (ג-יד).

כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע. פתח רבי יהודה ואמר. בוא וראה מי שמתדבק ביצר הרע ונמשך אחריו טמא הוא ומטמאים אותו. כמו שנאמר (ירמיה' ו) וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום. כי רבה רעת האדם. כל רעות היו עושים ולא ששלטו חטאותם עד שהיו שופכי דמים לחנם על הארץ. שהם היו משחיתים דרכם על הארץ. וע"כ רק רע כל היום. כתוב כאן רע. וכתוב שם (ירמיה' יח) ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה'.. שאין נקרא רע אלא מי שמשחית דרכו. מטמא עצמו ומטמא את הארץ. ונותן כח ותוקף לרוח הטומאה שנקרא רע. הוא אינו נכנס בהיכל העליון ואינו רואה פני השכינה. לפי שבחטא הזה מסתלקת השכינה מן העולם. וע"כ כתוב כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע: (א-ג).

רבי שמעון אמר. בוא וראה כל מי שמוציא זרע לבטלה אינו זוכה לראות פני השכינה ונקרא רע. שכתוב כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע. וזהו מי שמוציא זרע בידו או באשה אחרת שאינה כשרה. ואפשר תאמר שאם מוציא זרע באשתו כשהיא מצוברת או כאשר אין יכולה להתעבר גם כן אסור. לא. אלא כמו שאמרנו. ולכן יבקש האיש מהקב"ה שיזמין לו כלי כשר שלא יפגום זרעו, ומי שמוציא זרע בכלי שאינו כשר פוגם לו לזרעו, אוי לו למי שפוגם זרעו: (ג-ז).

עוד אמר רבי שמעון בוא וראה כל חטאי האיש כדם הפגם של החטא נתתן בתשובה. והחטא של

יתיר מכל בני עולמא. אלא מלה דא שאילגא וסמי אמרי ל'. ואיסור מלה קשום דלתי מרחיק. כסורא קדמא דברא קב"ה סוס נסיר עד דלא סוו יכלין עלמין למסבליה. מאי עבד קב"ה. עבד כסורא לנסוריה לאתלבשא דא דלא (ח) וכן כל שאר כסורין. עד דעלמין כלסו אתקיימו בקיומיהו ויכלין למסבל. ובג"כ אתפשטו דרגין ואלבשו כסורין. ואינון אקרון כנפים עלאין. עד דמטו להאי בקר דיוסף. ואיסור נסיל כל כסורין עלאין (ט) ומגו דכל כסורין עלאין ביה תליין וזייס סליק מסייפי עלמא עד סייפי עלמא דלעילא. ועד דעלמין לתתא לא יכלין למסבל (י) אתא דוד ואתקין להאי בולגא חופאס להאי בקר דיוסף. לאתחפאס ביה ולקיימא עלמין לתתא כסדורא דבולגא דא. וע"ד כתיב בקר אפרך לך ואלפסה. כד"א (שמות לו) וילפסו זהב טהור. (ובגין דהאי בולגא דדוד ביה תליא חיקינא) ובגין דהאי בולגא דדוד איסי ובה תליא (יא) אמר דלתי ליתוי חופאס להאי בקר: (ג-יד).

כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע. פתח רבי יסוד ואמר. תא חזי מאן דאתדבק ביצר הרע ואתמשך אחריו יסתאב הוא ויסאבון ליה. כמה דכתיב (בראשית ו) וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום. כי רבה רעת האדם. כל ביטין סוו עבדי ולא אשתלים חובייהו עד דסוו אשדן דמין למגלא על ארעא. דליין סוו מחבלין ארמייהו על ארעא. סה"ד רק רע כל היום. כתיב סכא רק רע. וכתוב סתם (בראשית יח) ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה'.. ללא אקרי רע אלא מאן דמחבל ארמייהו סאיב גרמייהו וסאיב ארעא. וזייס חילא ותוקפא לרוח מסאבא דאקרי רע. איסור לא אעל בפלטרין ולא חמא אפי שכינהא. בגין דכתיב אסתלק שכינהא מעלמא. וע"ד כתיב כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע: (א-ג).

רבי שמעון אמר. תא חזי כל מאן דאפיק זרע לבטלה לא זכי למחמי אפי שכינהא ואקרי רע. דכתיב כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע. סאי מאן דאפיק ליה בידיה או בלגתו אחרא דלא כשרא. ואי תימא דאפיק ליה בלגתו דלית דמתעברא או דלא דמתעברא סמי נמי. לא. אלא כמה דאמרן. וע"ד יבטי ב"ר מקב"ה דיומין ליה מאבא דכשרא דלא אפגים זרעיה. ומאן דאפיק זרעא במאבא דלא כשרא פגים ליה לזרעיה. ווי למאן דפגם זרעיה: (ג-ז).

תו א"ר שמיין תא חזי כל חטאיו דבר נס כלסו חבלותא דלית תליין בתשובה. ומסאסא דמחבלא

### יו הזהר

(ח) מי שכל ספירה התחננה היא בכחי לבוש לספירה העליונה וסוף שהיא ספירת היסוד ומשם למכות ולפיכך ויהי יוסף יפה עור לסבול אותה הארה הגדולה ועיי הצמצום של השכינה הקדושה נתתן הכל: (יא) כי שרשו של דוד היא מרת המלכות והשכינה הקדושה:

דמחציל ארמיה ואושיד זרעא על ארעא מחציל לים  
ומחציל ארעא. עליה כתיב (יחזקאל ב) נכתב עונך לפני.  
וכתיב ביה כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע.  
בר בתשובה סני: (א-סג).

רבי חייל אמר תא חזי בכל אינון חובין דאסתאב  
בזו בר נש ביהאי עלמא. חובא דאסתאב ביה  
ב"י יתיר ביהאי עלמא ובעלמא דאחי דא איסו מאן דלושיד זרעיה  
ב"קניא. ואפיק זרעא למגנא בידיה או ברנלא ואסתאב ביה.  
כד"א. כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע. ובגין  
דא לא אעל לפרגולא. ולא חמי סבר אפי  
דעתיק יומין. ובגין כך כתיב (ישעי' ה) ידיכס  
דמים מלאו: (א-קפת).

וכתיב (ישעי' ג) אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו.  
מסו גמול ידיו. א"ר ילחך ה' תניין כל  
מאן דאפיק זרעיה ב"קניא אקרי רע ולא חמי אפי  
שכינתא. דכתיב כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך  
רע. וכתיב ויהי ער בכור יסודס רע בעיני ה'. אוף  
הכי אוי לרשע רע. ווי להאי חייבא דאויסו רע. דעביד  
גרמיה רע. כי גמול ידיו יעשה לו. לאכללא מאן  
דזי בידיו לאפקא ולחבלא זרעיה ב"קניא. וזהאי  
סרדין ביהסא עלמא יתיר מכלא. כלסו סלקין וזהאי  
לא סליק. ואי תימא שאר חייבין  
דקסלו בני נשא. אבל אינון קסילו בני נשא אחרא וזהאי  
קסיל בני ממש ואושיד זרעיה סגלין. תא חזי בשאר  
חייבי עלמא לא כתיב ויעט בעיני ה'. וכדא כתיב  
(נחמיה' לח) ויעט בעיני ה' אשר עשה. מאי עעמא. בגין  
ושחת ארלס. תנן א"ר יסודס לית לך חובא  
בעלמא דלא אית ליה תשובה בר מחאי (יג) ולית  
לך

של משחית דרכו ושופך זרע על הארץ משחית עצמו  
ומשחית לארץ. עליו נאמר (ירמיה ב) נכתב עונך לפני.  
וכתוב בו כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע.  
מלבד בתשובה גדולה: (א-סג).

רבי חייל אמר בוא וראה בכל אותן החטאים  
שנשטמא בהם האדם בעולם הזה. החטא שנשטמא בו  
האדם ביותר בעוה"ז ובעוה"ב הוא מי ששופך זרעו  
על חנם. ומוציא הזרע בידו או ברגלו ונשטמא בו. כמו  
שכתוב כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע. ובשביע  
זה אינו נכנס מעבר לפרכת. ואינו רואה אור פניו  
של קדמון הימים. ועל זה כתוב (שעיה א) ידיכס  
דמים מלאו: (א-קפת).

וכתוב (ישעי' ג) אוי לרשע רע כי גמול ידיו  
יעשה לו. מהו גמול ידיו. א"ר יצחק הרי למדנו כל  
מי שמוציא זרעו על חנם נקרא רע ואינו רואה פני  
השכינה. שכתוב כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך  
רע. וכתוב ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה'. אף  
כן אוי לרשע רע. אוי לזה הרשע שהוא רע. שפושא  
עצמו רע. כי גמול ידיו יעשה לו. להכילי מי  
שמונה בידיו להוציא ולהשחית זרעו לחנם. ולזה  
יענשו בעולם ההוא יותר מכלם. כלם עולים והוא  
אינו עולה. ואם תשאל למה יגרע משאר רשעים  
שהרגו נפשות. אבל הם הרגו אנשים אחרים. וזה  
הרג בניו ממש ושפך דמים הרבה. בוא וראה בשאר  
רשעי עולם לא כתוב וירע בעיני ה'. ובוה כתוב  
(בראשית לח) וירע בעיני ה' אשר עשה. מה הטעם. לפי  
ושחת ארצה. למדנו שא"ר יהודה אין לך חטא  
בעולם שאין לו תשובה מלבד זה החטא (יג) ואין  
לך

### ויי הוהר

(יג) הן ראיתי נחיצות להאריך כאן מעט בדברי רבי יהודה שכתבם זה אין מועיל תשובה. יען כי ראיתי איהו ספרי מוסר  
שהביאו דברים אלה כפשוטן. ואני ראיתי וירעתי אנשים שנבשלו בזה והם יצאו מרעם ונשתגעו מחמת הצער והיאוש כי  
סברו שיעולם לא יעלו מן תהיהנם. ועוד ראיתי וירעתי אנשים שבבבדו זה יצאו לתרבות רעה כמו אלישע אחר ביון שאין  
מועיל להם תשובה. כל זה הביאו להראות הטעות שטעו איהו ספרי מוסר כבונת דברי הוהר. ולמה לא ראו דברי רבי  
יהודה שהובא כאן בתחלה אשר שם לא נזכר כלל שאין מועיל תשובה לזה. ולמה לא ראו דברי רבי שמעון שאמר "בר  
בתשובה סני". ומדוע לא ראו דברי רבי ייבא סבא (משפטים קו). וזה לשון תניין לית מלה בעלמא דקיימא קמי תשובה. ולכלא  
קב"ה מקבל וראי. ואי תב בתשובתא הא אודמן לקבליה אורת חיים. ואע"ג דפנים מאי דפנים. כלא אתתקן וכלא אתהדר  
על תקוניה וכו'. דתשובה מתבר כמת גורין ודינין וכמה שלשלאין דפרולא. ולית מאן דקיימא קמי תשובתא וכו'. בגין כך  
בר נש דא אע"ג דשעט ופנים באתרא דלא אצטרף אי תב לקמיה מקבל ליה וחס עליה. דהא קב"ה מלא רחמן איהו וכו'.  
יעיוין שם באיכות. והובא זה המאמר בזהר תורה שהוצאתי לאור בפירוש נצבים על הפסוק ושבתי עד ה'. ואני מוסיף לומר  
כי דלא זה החטא נקרא עושה רע כמובא כאן בזהר. וא"כ הלא בפירוש כתוב פני ה' בעושי רע להכבית מארץ וכו'. ואחר  
זה כתוב צעקו וה' שמע ומכל צרותם הצילם. אמנם לכעבור שיהיה סוכן היטב דברי רבי יהודה "נצור דהקרים כמובן שות תחמא  
הוא על שני אופנים. אופן אחד הוא המוציא ורע לבטלה בריה או באנתו אחרא וזה הוא קודם שנשוא אשה הבשרת לו  
או אפילו אם בעל אשה הוא תומא לפעמים באופן הזה. אופן שני הוא זה שאינו רוצה לישא אשה והחליד בגים ובעבור זה  
הוא מוציא ורע לבטלה לסלאות תאוות. או אף אם נשא אשה הוא בא עליה באופן שלא תתעבר. והנה באופן  
א' מובא כאן בזהר שהוא פונם ע"י חטא זה דיהיב חילא ותוקפא לרות מסאבא דאקרי רע כי האדם נברא בצלם אלהים  
ואם מוציא ורע לבטלה לא באשתו הבשרת לו הוא גורם שהשפע מועלמות העליונים שנקראים עלמא דרבוא לא תשפע עלוים  
העשיה ע"י מרת ה"כית שנקראת עלמא דנוקבא. ואז השפע כמו הפקר. וזהו מסאבא דאקרי רע וישלוד וישלוד יונק  
השפע בבית גדול. וזה פנס גדול כמרת המלכות והשכינה הקדושה. ולפיכך הוא נענש מרה כנגד מרה דלא חסי אפי שכינתא  
בגין דבהאי אסתלק שכינתא מעלמא. וסוד ענין זה מובן יותר רבעלי חכמין הקבלה. ובדאי ששל אופן זה מועיל תשובה  
דברי רבי שמעון. בר בתשובה סני. ובדברי רבי ייבא סבא. וזה גרסו בפסוק "חילי" "כלע" "ויוקאנו וגו'" כמובא בפסוקים  
קדושים שע"י תשובה ב"בית דהחור הגולה. אבל כיון שקשה גור הנאכל ור"ל לפיכך א"ר שמעון שעל זה כתוב נכתם  
עונך לפני. ועל החטא של אופן הזה יסבדו דברי רבי יהודה במאמר הראשון וגם דברי רשבי' כמובן דכל מבין. ועוד  
ראי

לך רשעים שאין רואים פני השכינה מלבד זה. שכתוב לא יגדך רע כלל. (א-דט) אשרי חלקו של איש שהוא ירא שמים. ויהיה נשמר מדרך רע. ויטוהר עצמו להתייגע ביראת רבונו: (א-קפח).

**ואני** ברב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך. אמר רבי שמעון בוא וראה עצה דאיש. כאשר הוא עולה בלידה על מטתו צריך לקבל עליו עוד מלכות שלמעלה בלב שלם (יג) ולהקדים למסור אליו פדיון נפשו. ומיד ינצל מכל חליים רעים ומכל רוחות רעות ולא ישלטו עליו. ובבקר כאשר יקום ממטתו צריך לברך לרבונו וליכנס לביתו ולהשתחוה לפני היכלו ביראה גדולה. ואח"כ יתפלל תפלתו. ויקח עצה מן האבות הקדושים. שכתוב ואני ברב חסדך אבא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך. וכן ביארו

לך חייב ללך חמאן אפי שכינתא בר מסא. דכתיב לא יגדך רע כלל. (א-דט) זכאס חולקיס דכ"ג דחיל למאריס. ויסא נסיר מאורח כיסא. וידכי גרמיה לאשתדלח דחילו למאריס: (א-קפח).

**ואני** ברב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך. אמר רבי שמעון תא חוי עיטא לבר נס. כד חיו סליק בליליא על ערסיה כתי לקבלא עליו מלכותא דלעילא בלבא שלים (יג) ולאקדמא למסור קמיה פקדונא דנפשיה. ומיד אשתויב מכל מרעין כישין ומכל רוחין כישין ולא שלטין עליה. ובבקר קם מערסיה כתי לברכא לנאריה ולמיטל לביתיה ולמסנר קמי סילכיה דחילו סגיא. ובתר כן יללי ללותיה. ויסב עיטא מאינון אבסן קדישין. דכתיב ואני ברב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך. הכי אוקמוס

### יו הזהר

ראי' שמועיל תשובה על חטא של אופן הזה שהרי באבן העזר סימן כ"ג מובא בחלקת מחוקק סק"א מה דאיתא בספר חסידים סימן קע"ו שאם אדם מורא שלא יוכל בא"א או באשתו נדה ח"ו טוב לו להוציא ורע לבטלה משיכשל ח"ו באיסור א"א או בנדה רק יתענה ויורש יעו"ש. ואך יתיר לעבור על חטא שאין מועיל לו תשובה ברי שלא יעבור על חטא שמועיל לו תשובה. אלא וראי' שמועיל לו תשובה:

**אבל** אם זה החטא הוא באופן השני שאינו רוצה להוליד בנים. נמצא שהוא כמו רוצה שמשמית נפשות. וכן היה החטא של בני יהודה ער ואונן שהשחיתו ארצה למען לא תתעבר תמר והיה להם דין רועה. ועל אופן הזה יסובבו דברי רבי יצחק שאמרו כלזה מלקין והוא לא סליק. ומקשה רבי יצחק למה יגרע זה מרצות. ומתרץ דהאי קטיל בניו ממש ואושרי דמין סגיאין. ועל זה מביא רבי יצחק דברי רבי יהודה שאין מועיל תשובה על החטא של אופן הב'. כי איש כזה שאינו מקיים מצות פריה ורביה כהכל בא וכחשך ילך ויכרת מארץ זכור. והנה מעתה יוכן היטב מאמרי הזהר ולא יקשה מן דברי רבי יהודה על דברי רבי יהודה:

**ואמרתי** כי טוב להביא כאן מה שזכינו לראות דברי קדוש הגאון האדיר שר התורה כאחד הראשונים מופת הדור בוצינא דנהורא צדיק יסוד עולם הכהן הגדול אדומ"ר ר' צדוק הכהן וצ"ל מלובלין כפפרו שהופיע לאור עולם זה מקרוב בשם פרי צדיק על התורה. ומובא שם בפרשת נח סוף מאמר ב' וצ"ל המקבל עליו עול תורה דברי תורה רפואה ותיקון לכל עון ולכל חטאת ואף לפני הברית שהתמיר בוהיק (ח"א ר"ט): כוונתו רק שאין לו תיקון לעשות מהם זכיות. אמנם בתשובה ובתורה מועיל שינצל מעונש עדים ולא תוכרנה הראשונות ולא תענינה על לב: ובאמצע מאמר ו' כתב שם וצ"ל. מה שאיתא בוהיק בענין פנס הברית ולא אית ליה תשובה הוא על דרך מה שאיתא בבני עלי (ל"ב יא). בזבח ובסנחה אינו מתכפר אלא מתכפר בתורה. וכעין זה בפנס הזה לא אית ליה תשובה. השורש תשובה מבחי' בינה לבא כידוע. וזה אי אפשר לתקן בשלמות וכו' אבל בתורה שהיא ממדת חכמה מתכפר. והוה שנאמר ולכל בשרו מרפא. והיונו לפנס זה שנקרא בשר. כמשי"ב רר בשרו וגו'. ובקדושה בשר קדש. ובחיפוך נקרא בשר חמורים. והתורה מרפא אף לפני הוה: עוד שם בפרשת וישב בענין ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה' כתב וצ"ל. הפנס בברית נקרא רע חיפוך של טוב. שאין טוב אלא צדיק שנאמר אמרו צדיק כי טוב. ולכן כשאירע להדמיה אותו מעשה אמר והרע בעיניך עשיתי. מפני שהקביה שונא ויטה וכו'. וכנראה מהוה"ק שאין מועיל תשובה לפני זה. ובאמת ידוע שאין דבר עומד לפני התשובה ועל הכל יש תיקון אם רק נותן אל לבו זאת. ויתחמור על גודל הפנס להיות שמר בזה מכאן ולהבא. ממילא יוכל לחסות בה' שהיה נתקן הכל. ושם בסוף זה המאמר מסיים שגם ע"י קדושת שבת נתקן הכל. וכראיתא בגמרא (ע"ת ק"ח) שכל המשמר שבת כהלכתה אפילו עובר ע"ז כאנוש מוחלין לו. כמו שנאמר שומר שבת מחללו ושומר ירו מעשות כל רע. רע דיקא. וכתוב מחללו מחול לו עכ"ל:

**ולוי** העונות יש להוסיף כי בן מובא במדרש רבה קדושים פרשה כ"ג רב הונא אמר אם נכשל אדם בעבירה חייב מיתה בדי שמים. מה יעשה ויח'! אם היה למוד לקרות דף אחד קורא שני דפים. ואם היה למוד לשנות פרק אחד ישנה שנים וכו' יעו"ש. וצריך להבין מה זה שאמר חייב מיתה בדי שמים. מה כוונתו בזה. ואם עבר על עבירה שחייב מלקות. אין לו תקנה זו. אבל הדבין יבין שכוונתו על חטא של פנס הכרית המדובר ביותר בפרשת קדושים. כי על החטא של מוציא ורע לבטלה לא נמצא שום עונש אחר בתורה. איש כזה חסד מיהו שמים כמו שנאמר ידוע ער בכור יהודה רע בעיני ה' וימתנו ה'. והנה כמו ברפואת הגוף יבקש הרופא רפואה שיש לה כח הפוך מן כח המחלה להחליש המחלה. כן הוא ברפואת הנפש אם זה החטא נקרא רע. הרפואה לזה היא התורה שנקראת טוב. ככתוב כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעווכו: סוף דבר הכל נשמע אל נא אחי תרענו. כי הפנס של זה החטא גדול הוא. הן בנשמה והן בהגוף. ה' ע"י מעשה אונן נחלש האבר עד שאינו ראוי להוליד. וזה דבר ידוע לכל הרופאים. אבל מי שנכשל בזה אל יתיאש ח"ו רק יעשה תשובה לבב ישיב לכסלה עוד ולא יהיה שונה באולתו. אלא ירבה בתלמוד תורה ובשמירת שבת בראיו. ואז לא תוכרנה הראשונות ולא תענינה על לב חטאת נעורים כי תלמוד תורה מגינה ומציל: (יג) פ' שיקרא קריאת שמע ככוונה. גם יקדים לומר קודם שישן חטאת נעורים כי תלמוד תורה מגינה ומציל:

ביארו יהיה נזהר האיש שלא יכנס לבית הכנסת. אלא אם נמלך תחלה באברהם יצחק ויעקב (יד) לפי שהם תקנו תפלות לפני הקב"ה. וש"כ ואני ברב חסדך. זה אברהם. אבוא ביתך. זה יעקב. אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך. זה יצחק. וצריך להכיל אותם בתחלה ואח"כ יכנס לבית הכנסת ויתפלל תפלתו. בכך כתוב (ישעי' מט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר: (א-יא.)

אוקמוס לא לבני לוי לבר נש לאעלא לבי כנישתא. אלא אי אמליך בקדמייתא באברהם יצחק ויעקב (יד) בנין דאינון חקינו ולתא לקמי קב"ה. סה"ד ואני ברב חסדך. דא אברהם. אבוא ביתך. דא יעקב. אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך. דא יצחק. ונבי לאכללא לון ברישא ובתר כן ייעול לבי כנישתא ויללי ללוותיה. כדון כתיב (ישעי' מט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר: (א-יא.)

ו

**למנצח** בנגינות על השמינית מזמור לדוד. החברים דרשו שמזמור הזה נאמר על המילה שניתנה ביום השמיני (ה) רבי אבא הלך מטבריא למצון הקיץ של חותנו ורבי יעקב בנו היה עמו. כאשר עברו בכפר טרשא ביקש מהם בעל הבית שילינו אצלו. יצן בי למחר יהיה אצלו ברית מילה של בנו הנולד לו. א"ר אבא זאת הבקשה של מצוה היא ולראות פני השכינה גלין פה. ישבו שם כל היום ההוא. וכל אותו הלידה עסקו בתורה. פתח רבי אבא ואמר (ישעי' ט) ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ. דבר זה הרי ביארו החברים מפני מה כתוב ועמך כלם צדיקים. וכי כל ישראל צדיקים הם. והלא כמה רשעים יש בהם בישראל. כמה חוטאים וכמה פושעים שעוברים על מצות התורה. אלא כך למדנו בסוד של משנה. זכאים הם ישראל שעושים קרבן של רצון להקב"ה שמקריבים בניהם ביום השמיני לקרבן. וכאשר נימולים נכנסים בזה החלק הטוב של הקב"ה. שכתוב (משלי י) וצדיק יסוד עולם. וכיון שנכנסו

ו

**למנצח** בנגינות על השמינית מזמור לדוד. הא אוקמוס חברייא על המילה דאחסיבא ביומא תמינא (ה) רבי אבא הוה חסי מסבירא לבי פרוניא דחמיו ורבי יעקב בריה סוה עמיה. אערטו כספר פרשא. בעי מניסו מריה דביחא דיביתו גביה. בנין דלמחר ליהוי גור קיימא דברים דאחילוד ליה. ח"ר אבא האי בעותא דמלוס איסי ולמחמי אפי שכינתא יתיב. אוריכו כל הסוה יומא. וכל הסוה ליליא אשתדלו באורייתא. פתח רבי אבא ואמר (ישעי' ט) ועמך כלם לדיקים לעולם ירשו ארץ. מלס דא הא אוקמוס חברייא מאי פתחא כתיב ועמך כלם לדיקים. וכי כלסו ישראל לדיקי מינסו. וסא כמס חייבין איס כסו בישראל. כמה חסאין וכמה רשעיין דעבדיין על פקודי אורייתא. אלא הכי חנא ברזא דתמיתין. זכאין אינון ישראל דעבדיין קרבנא דרעוה לקב"ה. דמקריבין במינסו לתמינא יומין לקרבנא. וכי אתגורו עאלו כסאין חולקא פתח דקב"ה. דכתיב (משלי י) ולדיק יסוד עולם. כיון דעלו

זו הוהר

(יד) צריך לרבין כוונתו מה שאומר צאין ליכנס לכהכ"ג אלא אם נמלך תחלה באברהם יצחק ויעקב. ולעיל אמר שיקח עצה מן האבות הקדושים. ולבסוף אמר דבני לאכללא לון ברישא ובתר כן ייעול דבי כנישתא ויצלי צלותיה. ונ"ל לפרש ע"פ מה שאמרו על נ"ד העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח. והוה נ"ל האבות נמ"ח מדרגת אברהם. עבודה מדרגת יצחק שהוא בעצמו נתרצה להיות קרבן לח'. תורה מדרגת יעקב כיהוה. ועיניו יש לפרש כוונת הוהר שקודם התפלה נצרך לקחת עצה מן האבות הקדושים. כי עצה אברהם היא לעבוד להש"ת בצדקה וגמ"ח. עצה יצחק היא לעבוד להש"ת בעבודת הקרבנות. ועצה יעקב היא לעבוד להש"ת בתלמוד תורה. ובשלב אלה יכנס להתפלל. ואפשר דומר שנעבור זה נתקן דומר תחלה הברכה ותגמלנו חסדים טובים בא"י הגומל חסדים טובים לעמו ישראל. כדי להוכיח דנו להתרבה במדתו של אברהם ליתן צדקה או נעשות דמי גמ"ח. ועי"ז יגמל הש"ת חסדים טובים דגמ' אחיז נתקן דומר תורה שבכתב פרשת העקרה ופרשת עבודת הקרבנות בשביל ונשלמה פרים שפתינו. פגנר מרתו של יצחק. ואח"ז דומר תורה שבעל פה פרק משניות של איהו מקומן של זכאים וגם ברייתא דרבי ישמעאל אומר. שכל זה הוא תלמוד תורה בנגר מרתו של יעקב. נמצא שכל ישראל נוטלים קודם התפלה עצה אברהם יצחק ויעקב. דהיינו גמ"ח עבודה ותלמוד תורה. ואח"כ יכנס לכהכ"ג להתפלל משם ולהלל. ויוכל דומר כמה מלא הפסוק ואני ברב חסדך אבא ביתך אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך:

ו (ה) יש מסתפקים אולי זה הרשע על קפישל י"ב למנצח על השמינית. אבל נראה יותר דשייך לכאן כי התפלות של זה הקפישל שכתבו לו רמזא שיינצל משאול ויבראו כל אויביו. בכל זה נשען על זכות מצות המילה כמובא כאן בררשות הוהר ובשאר הדרשות של חלק א' (דף ג'):

שנכנסו בזה החלק של צדיק נקראים צדיקים. ודאי כלם צדיקים. וע"כ לעולם ירשו ארץ. ככתוב (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק אבא בם וגו'. וכתוב זה השער לה צדיקים יבאו בו. אותן שנימולו ונקראים צדיקים. נצר מטעי. נצר מאותן הנטיעות שנטע הקב"ה בגן עדן (ג) וזאת הארץ אחת מהן. ולכך יש להם לישראל חלק טוב בעולם הבא. שכתוב (שם יז) צדיקים ירשו ארץ. לעולם ירשו ארץ. מהו לעולם. כמו שביארנו בבבלייתא שלנו (ג) והרי נדרש ענין זה בין החברים. וזכאים הם ישראל שהקב"ה בחר בהם מכל שאר העמים ונתן להם אות הברית הזוה. שכל מי שיש בו זה האות אינו יורד לגיהנם אם הוא נוטר בריתו כראוי. שאין מכניסו ברשות אחר וא"נ משקר בשמו של המלך. שכל מי שמשקר בזה כמי שמשקר בשמו של הקב"ה. שכתוב (חושע ה) בה' בגדו כי בנים זרים ילדו: עוד אמר רבי אבא בשעה שהאדם מביא את בנו להכניסו בברית הזוה קורא הקב"ה לפמליא שלו ואומר. ראו מה בריה עושה בעולם. באותה שעה נודמן אליהו ומעופף העולם בארבע טיסות ובא שמה. ולכך למדנו שצריך האדם להכין כסא אחר לכבודו. ויאמר זה הכסא של אליהו. ואם לא אל ישכן שם. והוא עולה ומציד לפני הקב"ה. בוא וראה בתחלה כתוב (מלכים א' יט) מה לך פה אליהו וגו'. וכתוב קנא קנאתי לה' אלהי צבאות כי עזבו בריתך בני ישראל וגו'. אמר לו הקב"ה חייך בכל מקום שזה הרושם הקדוש ירשמו אותו בני בבשרם אתה תזדמן שם. והפה שהעיד שישראל עזבו. הוא יעיד שישראל מקיימים זה הברית. והרי למדנו על מה נענש אליהו. על שאמר מלשינות על בני לפני הקב"ה:

עוד פתח רבי אבא ואמר (שופטים ה) בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'. מה זה ראו דבורה וברק שפתחו במקרא זה. אלא כך למדנו אין העולם מתקיים אלא על הברית הזוה. שנאמר (ירמ' ג) אם לא בריתי יומם ולילה וגו'. שהרי שמים וארץ על זה מתקיימים. ולפיכך כל זמן שישראל מקיימים זה הברית. חקות שמים וארץ מתקיימים בקיומם. וכל זמן שח"ו ישראל מבטלים זה הברית שמים וארץ אין מתקיימים. וברכות אינן נמצאות בעולם. בוא וראה שאר האומות אין שולטים על ישראל אלא כאשר מבטלים מהם ברית הזוה. ומה בטלו מהם. שלא עשו הפריעה ולא נתגלה הברית. וע"כ כתוב ויעזבו בני ישראל את ה' וגו' וימכרו אותם ביד סיסרא. ויעזבו את ה' ממש. עד שבאתה דבורה והתנדבה לכל ישראל בדבר הזה. אז נכנעו שונאיהם תחתם. וזהו שלמדנו שאמר הקב"ה דיהושע. והלא ישראל ערלים הם ולא נתפרעו ולא נתגלו

דעאלו צהאי חולקא דלדיק אקרון לדיקים. ודאי כלם לדיקים. וע"כ לעולם ירשו ארץ. כדכתיב (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק אבא בם וגו'. וכתוב זה השער לה לדיקים יבאו בו. אינן דלתגורו ואקרון לדיקים. נצר מטעי. נצר מאינון נטיעין דנטע קב"ה בגנתא דעדן (ג) והאי ארץ חד מניסו. וע"כ אית לכו לישראל חולקא סבא בעלמא דחתי. דכתיב (שם יז) לדיקים ירשו ארץ. לעולם ירשו ארץ. מהו לעולם. כמה דאוקימנא במתניתא דילן (ג) והא איתמר האי מלה בין חבריאי-זכאין אינון ישראל דקב"ה אחרעי בסון מכל שאר עמין ויסיב לון את קיימא דה. דכל מאן דחתי ביה האי את לא נחית לניהנא אי איסו נטיר ליה כדקא יאות. דלא עייל ליה ברשותא אחרא ולא משקר בשמיה דמלכא. דכל מאן דמשקר בשמיה כמאן דמשקר בשמיה דקב"ה. דכתיב (פסע ה) בה' בגדו כי בנים זרים ילדו: וכו' אמר רבי אבא בזמנא דב"נ חסיק בריה לאעליה לסיא ברית קרי קב"ה לפמליא דיליה ואמר. אליסו וסאם עלמא דב' סאסין ואזדמן תמן. וע"ד תינן דבעי ב"נ לתקנא כרסיה אחרא ליקרא דיליה. ויימא דא כרסיה דאליהו. ואי לאו לא שרי תמן. וסאם סליק ואסחיד קמי קב"ה. תא חוי בקדמיתא כתיב (מלכים א' יט) מה לך פה אליהו וגו'. וכתוב קנא קנאתי לה' אלהי צבאות כי עזבו בריתך בני ישראל וגו'. אמר ליה חייך בכל אחר דחאי רשימא קדישא ירשמו ליה בני בבשרוון אלת תזדמן תמן. ופומא דאסחיד דישאל עזבו. סאם יסחיד דישאל מקיימין האי קיימא. וסאם תנין על מה אענש אליהו. על דאמר דלטורא על בני קמי קב"ה:

וה פתח רבי אבא ואמר (שופטים ה) בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'. מאי קא חמו דבורה וברק דפתחו צהאי קרא. אלא הכי תנין ליה עלמא מתקיימא אלא על האי ברית. דכתיב (ירמ' ג) אם לא בריתי יומם ולילה וגו'. דהא שמיא וארעא על לא קיימין. ובגין כך כל זמנא דישאל מקיימין האי ברית. נמוסי שמיא וארעא קיימין בקיומיהו. וכל זמנא דח"ו ישראל מבטלין האי ברית שמיא וארעא לא מתקיימין. וזכאין לא משתכחין בעלמא. תא חוי לא שליטו שאר עמין על ישראל אלא כד בטילו מניסו קיימא דה. ומאי בטילו מניסו. דלא איתפרעו ולא איתגליין. וע"ד כתיב ויעזבו בני ישראל את ה' וגו' וימכרו אותם ביד סיסרא. ויעזבו את ה' ממש. עד דאתת דבורה והתנדבה לכל ישראל במלה דא. כדון איתכנעו סנאיהון תחותיהו. והיינו דתנין דאמר קב"ה ליהושע. וכי ישראל אסימין אינון ולא איתפרעו ולא איתגליא

## ויו הזהר

(ג) פ"ה בגן עדן העליון עולם הבינה. והנטיעות הן ו' הספירות מן חסד עד מלכות. וזהו שאמר והאי ארץ חד מניסו. רצה דומר המלכות: (ג) פ"ה לעולם היינו דעתיד לבוא בזמן שליטת הבינה שנקראת עולם הבא. אז יתגלה ויתראה שישראל נבקים במדת המלכות שנקראת ארץ:



נתגלו ואין מקיימים ברית שלי. ואתה רוצה להכניסם לארץ ולהכניע שונאיהם (יהושע ה) שוב מול את בני ישראל שנית. ועד שנתפרעו ונתגלה זה הברית לא נכנסו לארץ ולא נכנעו שונאיהם. אף כאן כיון שנתגדבו ישראל לקיים זה הברית כראוי נכנעו שונאיהם תחתם והברכות חזרו לעולם. זש"כ בפרע פרעות בישראל בהתגדב עם ברכו ה' : (א—ג.)

**פתח** אחר ואמר (איוב יט) ומבשרי אחזה אלוה. מהו ומבשרי. ומעצמי היה צריך לומר. אלא מבשרי ממש. ומה היא. שכתוב (ירמיה יא) ובשר קרש יעברו מעליך. ונאמר (בראשית יז) והיתה בריתי בבשרכם. שלמדנו בכל זמן שנרשם האדם עם רושם הקדוש של זה האות. ממנו יכול לחזות להקב"ה. ממנו ממש. ונשמה הקדושה נדבקת בו. ואם לא זכה שלא נטר זה האות מלטמא. מה כתוב (איוב ד) מגשמת אלוה יאבדו. לפי שהרושם של הקב"ה לא נשמר. ואם זוכה ונוטרו. השכינה אינה פורשת ממנו. ומתי תשרה עליו. כאשר נושא אשה וזה האות נכנס במקומו. שלמדנו סוד של וא"ו ה"ה הולכים כאחד (ז) כדמיון זכר ונקבה גשתתפים כאחד והם אחד. ובכן חסד עליון שורה עליהם ונתעטר במדרגת הזכר ונמתקת מדרגת הנקבה (ח) עוד למדנו אלו"ה כך הוא. א"ל זה אור החכמה. וזכר. ה' נקבה (י) השתתפותם יחד נקרא אלו"ה. ונשמה הקדושה במקום הזה נאחזת (י) והכל תולה באות הזה. וע"כ כתוב ומבשרי אחזה אלו"ה. שזה שלמות הכל. מבשרי ממש מזה האות ממש. וע"כ זכאים הם ישראל קדושים שדבקים בו בהקב"ה. זכאים הם בעולם הזה ובעולם הבא. עליהם כתוב (דברים ז) ואתם הדבקים בה' אלהיכם. ולפיכך חיים כלנם היום : (א—ג.)

ז

**אֲלֹהִים** שופט צדיק ואל זעם בכל יום. אמר רבי חזקיהו הא' תנינן ואתערנו חבירי. אל בכל אתר חסד הוא. כד"ל האל הגדול. ואל נהירו דחכמה עלאה. ואת אמתת ואל זעם בכל יום. שצדיק קרא כל אלון שמחן ואחיד בזה"ל. אי הכי לא קיימין מילי. ועוד דכתיב (ישע' ט) אל גבור. או נוקים ליה דינא או נוקים ליה רחמי. אלא הכי שמענא. חייבינא מספכי רחמי לדינא. דלית לך בכל אלון כתרין כתרין עלאין דמלכא קדישא דלא כלילין רחמי בדינא ודינא ברחמי. וחיבינא מספכי רחמי לדינא (ה). אמר ליה רבי יהודה שפיר בשהוא

זיו הזהר

(ד) רצה לומר תפארת בחי' זכר ומלכות בחי' נקבה : (ה) חסד עליון היינו השפע הנאה מן אבא ואבא חכמה ובינה. אתערנו ההלך בדבורא פ"י בתפארת. וממנו נשפע למלכות ע"י ספיות היסוד שעשו נסתקים הדינים שבה : (ו) נהירו דחכמה זו הארת היצנע מן ההכנה אבא. וז' דבר ונקבא היינו תפארת ומלכות. והכל בבדל הוא השם אלו"ה : (ז) פ"י שהנשמה נשתלשלת ליה הנונים ע"י החיבור של תפארת ומלכות. ושם יש לה אחיזה וחיבור שיונקת משם היצנעה :

(ח) פ"י שכל הספירות אשר דתארת מרכו להן נכדיין מן חסדים וגבורות. באתת חסדים העיקר והגבורות טפל ובאתת להפיק. ולכן ע"י טענה הרשעים אפשר שיהאבו דין :

בזהו דכתיב אל גבור. אלא אל זעם בכל יום מסו. דהא בכל יומא ויומא קיימא דדינא. בין דבני עלמא זכאין בין ללא זכאין. לא הוה כידא. אהו שאלו ליה לרבי שמעון. אמר לון ודאי אל זעם בכל יום. וסא חוקים חכרים לומיין סא דינא לומיין סא רחמי. אי זכאין בני עלמא סא אל קיימא וסא חסד. ואי לא זכאין סא אל קיימא וחקרי גבור. ועל דא קיימא בכל יומא. אכל מלס שציר סא. אל בכל אחר נסירו דחכמתא עלאס סא. וקיימא בקומיס בכל יומא. דכתיב (תהלים ז) חסד אל כל היום. ואלמלי דאי אל אהער בעלמא לא יכיל עלמא למיקס אפילו שעתא חדא מקמי דיין תקופין דמתערין בעלמא בכל יומא. סה"ד אלא תולדות השמים והארץ בסדרא. אל תקרי בסדרא אלא באדרס. באדרסותא דאדרס קיימי (ג). וכד אהער אדרס בעלמא כל אינון דיין דמתכחי בכל יומא ויומא דחי לסו לבר. ולא קיימי קמי. סה"ד ואל זעם בכל יום. מועס או זעם בכל יום לא כתיב. אלא זעם (ג) בכל יומא ויומא דדינא אהתכח דחי לון לבר. וקיימא סא ומכסס עלמא. סה"ד (תהלים ז) יומס יאוס ס' חסדו. ואלמלי סאי לא יכיל עלמא למיקס אפילו נרעא חדא. ועל דא כלל קיימא בגיגיס דאדרס. וסאי דכתיב אל גבור. לאו דאיסו גבור (ד) אלא סאי קרא רמו סא דקא רמו לאבסן. וסאי סא דקא רמו לחסימנותא עלאס קדישא (ז) דכתיב (ישי' ט) פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום. פלא דא חכמתא עלאס דאיא פליאס ואתכסיוס מכלא. כד"ל (דברים י) כי יפלא ממך דבר. יועץ. דא סא כסר עלאס דנגיד ונפיק ולא פסקא (י) ודא יועץ לכלא ואסקי לכלא. אל. דא אדרס. כמה דאוקימנא סאל סגדול. גבור. דא יחוק. דכתיב סגדול (דברים י) אבי עד. דא יעקב. דאחיד לסאי סקרא ולסאי סקרא וקיימא בקומא שלום (י) שר שלום. דא לדיק. דאיסו שלמא דעלמא שלמא דביאא שלמא דמסרומיא (ח) אהו רבי חוקיס ורבי יסודס ונשקן ידיו. בכו ואמרו זכאס חולקנא דשאלנא סאי. זכאס סא דרא דאת סארי בגוויסו: (ג-לא).

י"י

# יו הוהר

(ג) אברהם היינו מרת החסד: (א) כאן נדחקו מפרשי הוהר. ונ"ד כונתו דהנה זה דבר המוכן שהקב"ה נקרא המדך המובן והמטיב לכל. וכל עיקר בריאת העולם היה בשביל שהיה לו דמי להטיב. וא"כ איך יתכן דומר שהוא זעם בכל יום. שהוה תואר על כעסן כעטב שאינו יכול להתאפק בכל יום מבעדוס. ולפיכך ההכרח יהיה דומר שענין הכעס אצל הקב"ה הוא מה שהרשעים סכעוסים אותו. ככתוב כעסוני בהבליהם. והם גורמים לו שיכעוס ויועם על העולם. במצא שהקב"ה נפעל בזעם וכעס, מן מעשה הרשעים שהם פועלים אצלו הכעס. ולפי"ז יתכן דומר שהקב"ה נועם בכל יום. בבנינו פועל. ולא שהוא זעם בכל יום. ולפיכך דורש רבי שמעון שזעם אינו משורש זעם שמשמעותו כעס או קללה. אלא שהוא משורש זעם שמשמעותו כמו גזע ממקור דמקום. על דרך הכתוב לא קם ולא זע ממנו. ועם בנינו נעשה מן זע זעם. והוא פועל יוצא כמו קום מן קום. וכמו ויקצו מועזיך (תנח"ך כ). וכך הוא ענין הכתוב. שהשם אל שהוא מרת החסד יזע ויגוע וידחה את הרעים החוצה בכל יום שלא יתריכו העולם. ולפי זה שפיר יפורש הכתוב אלהים שופט צדיק. מירוש שצדת הדין מבקש לשפוט ולהעניש אפילו את הצדיק. כי אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. אבל ואי שהוא מרת החסד זועה ומדחה את הרעים בכל יום ומציל את העולם: (ד) שאין גבור שם התואר לאל אלא גבור: (ה) פי' שמרסו על הספירות הקדושות: (ו) פי' עולם הבינה: (ז) זו מרת התפארת שמורכבת מן יסין דשמואל חסד וגבורה ונעשית מרת הרהמים: (ח) והו מרת חסדו שנקרא צדיק. ובהשפעתו מביא שלום לעולם שלום לבית היינו מרת המלכות ושלום להשכינה הקדושה:

ח

**י"י אדנינו** מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה סודך על השמים. פתח רבי יוסי ואמר. ה' אדנינו וגו'. כד בעא קב"ס לתבאר חילא דעמין עכו"ם אחיקוף דיניס עליהו ותבר לון. ואעבר מקמיס שולפנותא דלהון (א) אשר תנה הודך על השמים. אשר נתת מצבי ליה. או תנס הודך. מהו אשר תי' הודך. אלא דא הוא רזא דנהרא עמיקא דכלא (ב) ודוד בעא בעותיה למנגד מניס על השמים. ודא הוא אש"ר. כד"א אהיה אשר אהיה (ג) בשעתא דהאי נהרא עמיקתא דכלא נגיד ונפיק על השמים. כדון כלא בחידו. ומסרוניתא אתפערת במלכא. וכל עלמין כללו בחידו. ושלפנותא דגמין עכו"ם אתעבר מקמי מסרוניתא. וכדון זקסין רישא כל מאן דלחידו בה: (ג-מט:)

**מפי** עוללים ויונקים יסדת עז למען לורריך וגו'. תמן הכי מסכני ינוקי דלא חלבו. ואסתלקו מעלמא בחובי אבהתהון. אית אחר מתהקנא להון בהסא עלמא דאפילו לדיקים גמורים לא יכלין לקיימא תמן. וקב"ס רחיס לון ואחדבק בה. ואתקין בהו מתיבתא עלאה דיליה. ואינון קא מגינין על חיילא. עליהו כתיב עוללים ויונקים יסדת עז. ומאלי תועלתא עבדין תמן ומאלי סלקין תמן. כתיב למען לורריך להשביט אויב ומתנקס: (ג-קג:)

**מפי** עוללים ויונקים יסדת עז וגו'. תאנא בזמנא דבעא קב"ס למיכב אורייתא לישראל. נפל תורס שבכתב וטורה שבעל פס ואזיל לגבי שאר עמין. ולא בעי לקבלא לון. עד דנחית לון לישראל ע"ג טורא דסיני. אמרו מלאכי השרת. למאן בעי קב"ס למיכב תריין תורות אלין. אמר לישראל דליונון עבדי וחולקין. דכתיב (דניס ג) כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. הרי שנים (ד) ואני יסיד לון תרי תורות. ועוד דסלקי בערבונא עוללים ויונקים. ובגיטתון יתערון תריין תורות אלין. דכתיב מפי עוללים ויונקים יסדת עז. ומרר'א נפקא דכתיב (יע' כח) את מי יורה דעה א' מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים. את מי יורה דעה. זו תורה שבכתב. ואת מי יבין שמועה. זו תורה שבעל פה. גמולי מחלב עתיקי משדים. שבשביעם ירדה התורה לישראל על הר סיני: (ו"ח)

**מה** אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו. פתח רבי שמעון ואמר מה אנוש רי תזכרנו וגו'. הלי קרא אוקמוס דממן דעלמא אה"ס. בשעתא דסליק

ח

**י"י אדנינו** מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים. פתח רבי יוסי ואמר. ה' אדנינו וגו'. כאשר ירצה הקב"ה לשבר כח העמים עכו"ם מגביר דינו עליהם ומשברם. ומעביר מלפניו הממשלה שלהם (א) אשר תנה הודך על השמים. אשר נתת ה' צריך לומר. או תנה הודך. מהו אשר תנה הודך. אלא זהו הסוד של הנהר העמוק מהכל (ב) ודוד ביקש בקשתו להמשיך ממנו על השמים. והוא אש"ר. ככתוב אהיה אשר אהיה (ג) בשעה שזה הנהר העמוק מהכל נמשך ויוצא על השמים. אז הכל בשמחה. והמטרינה נתעטרת עם המלך וכל העולמות בשמחה. וממשלת העמים עכו"ם בטלה מלפני המטרינה. ובכן נושאים ראשם כל מי שנדבק בה: (ג-מט:)

**מפי** עוללים ויונקים יסדת עז למען לורריך וגו'. למדנו אלה הילדים מסכנים שלא חטאו. וגיטלו מן העולם בחטאי אבותם. יש מקום מוכן להם בעולם ההוא שאפילו צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד שם. והקב"ה אוהב אותם ומתדבק בהם. ומעמיד מהם ישיבה עליהם שלו. והם מגינים על החיים. עליהם כתוב מפי עוללים ויונקים יסדת עז. ואיזה תועלת עושים שם ולמה עולים שמה. ע"ז כתוב למען לורריך להשביט אויב ומתנקס: (ג-קג:)

**מפי** עוללים ויונקים יסדת עז וגו'. למדנו בזמן שחפץ הקב"ה ליתן התורה לישראל. לקח התורה שבכתב והתורה שבעל פה והלך אצל שאר האומות. ולא רצו לקבלם. עד שהורידן אל ישראל על הר סיני. אמרו מלאכי השרת. למי יחפץ הקב"ה ליתן שתי תורות האלה. אמר לישראל שהם גורלי וחלקי. שנאמר (דברים ג) כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. הרי שנים (ד) ואני נותן להם שתי התורות. ועוד שהעלו במשכון עוללים ויונקים. ובעבורם יתעוררו שתי תורות האלה. שכתוב מפי עוללים ויונקים יסדת עז. ומכאן נלמד שכתוב (ישעיה כח) את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים. את מי יורה דעה. זו תורה שבכתב. ואת מי יבין שמועה. זו תורה שבעל פה. גמולי מחלב עתיקי משדים. שבשביעם ירדה התורה לישראל על הר סיני: (ו"ח)

**מה** אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו. פתח רבי שמעון ואמר מה אנוש כי תזכרנו וגו'. מקרא זה ביארו ששרי העולם אמרו אותו. בשעה שעלה

זיו הוהר

ח (א) פירוש שהעביר להשרים עליהם אשר בשמים בשלפנותא: (ב) זה עולם הבינה שעליו נאמר ונהר יוצא מעדן כירדון. ודוד ה' מבקש להמשיך שפע מן הבינה אל התפארת שנקרא שמים: (ג) השם אהיה הוא בבינה: (ד) פי' חלק ה' וחבל נחלתו: 4 2

דסליק ברעותים דקב"ס למכרי אנשא קרא לכתות  
כתות דמלאכי עלאה וואותיו לון קמים (פ) אמר  
לון בעינא למכרי אדם. אמרו קמים (תהלים מט)  
ואדם ביקר כל ילד וגו'. אושט קב"ס אלכטא  
דיליס וואקיד לון (י) אוטיב כתות אחרטין קמים.  
אמר לון בעינא למכרי אדם. אמרו קמים מה אנוש כי  
תוכרנו. מה טיבו של אדם זה. אמר להם שהאדם  
יהיה בצלמנו. שתהיה חכמתו עציונה  
מחכמתכם. כיון שברא אדם ויצא במשפט מלפניו.  
באו צו"א וצו"ל אמרו לפניו. פתחון פה יש לנו  
עליך. הלא האדם שבראת חטא לפניך. אמר להם אלמלי  
תהיו נמצאים אצלם וכי (י) מה עשה הקב"ה הפילם  
ממדרגה הקדושה שלהם מן השמים.. לאחר שהפילם  
הקב"ה ממקום הקדוש שלהם וזו אחרי ינשי  
העולם והזנו את העולם. כאן נצרך להבין. הלא כתוב  
(תהלים קד) עושה מלאכיו רוחות. והלא הם היו מלאכים  
ואיך יכלו להתקיים בארץ. אבל בוא וראה כל  
אותן המלאכים של מצלה אין מתקיימים ואין יכולים לעמוד  
אלא במאור העליון שמאיר להם ומקיימם. ואם נפסק מהם  
אותו אור העליון אין יכולים לעמוד. כל שכן אלה  
שהפילם הקב"ה ופסק מהם אור העליון ההוא  
נשתנה הזיו שלהם. וכאשר ירדו ושלט בהם אור זה העולם  
נשתנו למדרגה אחרת (ה) .. מה עשה הקב"ה. ראה  
שהזנו את העולם קשר אותם בשלשלאות של ברזל תחת  
הרי חשך. ובני העולם שיודעים מקומם באים  
אצלם. והם מלמדים לאנשים כשפים ונחשים  
וקסמים: (ג-יח).

**ותחסרהו** מעט מאלהים וגו'. זאת ביארו החכמים  
בעלי משנה. שחמשים שצרי בינה נבראו  
בעולם וניתנו למשה חוץ מאחד. שנאמר ותחסרהו מעט  
מאלהים: (ח"י)

דסליק ברעותים דקב"ס למכרי אנשא קרא לכתות  
כתות דמלאכי עלאה וואותיו לון קמים (פ) אמר  
לון בעינא למכרי אדם. אמרו קמים (תהלים מט)  
ואדם ביקר כל ילד וגו'. אושט קב"ס אלכטא  
דיליס וואקיד לון (י) אוטיב כתות אחרטין קמים.  
אמר לון בעינא למכרי אדם. אמרו קמים מה אנוש כי  
תוכרנו. מה טיבו של אדם זה. אמר להם שהאדם  
יהיה בצלמנו. שתהיה חכמתו עציונה  
מחכמתכם. כיון שברא אדם ויצא במשפט מלפניו.  
באו צו"א וצו"ל אמרו לפניו. פתחון פה יש לנו  
עליך. הלא האדם שבראת חטא לפניך. אמר להם אלמלי  
תהיו נמצאים אצלם וכי (י) מה עשה הקב"ה הפילם  
ממדרגה הקדושה שלהם מן השמים.. לאחר שהפילם  
הקב"ה ממקום הקדוש שלהם וזו אחרי ינשי  
העולם והזנו את העולם. כאן נצרך להבין. הלא כתוב  
(תהלים קד) עושה מלאכיו רוחות. והלא הם היו מלאכים  
ואיך יכלו להתקיים בארץ. אבל בוא וראה כל  
אותן המלאכים של מצלה אין מתקיימים ואין יכולים לעמוד  
אלא במאור העליון שמאיר להם ומקיימם. ואם נפסק מהם  
אותו אור העליון אין יכולים לעמוד. כל שכן אלה  
שהפילם הקב"ה ופסק מהם אור העליון ההוא  
נשתנה הזיו שלהם. וכאשר ירדו ושלט בהם אור זה העולם  
נשתנו למדרגה אחרת (ה) .. מה עשה הקב"ה. ראה  
שהזנו את העולם קשר אותם בשלשלאות של ברזל תחת  
הרי חשך. ובני העולם שיודעים מקומם באים  
אצלם. והם מלמדים לאנשים כשפים ונחשים  
וקסמים: (ג-יח).

**ותחסרהו** מעט מאלהים וגו'. זה אוקמושו רבן  
דמתניתין. חמשים שצרי בינה נבראו  
בעולם וניתנו למשה חוץ מאחד. שנאמר ותחסרהו מעט  
מאלהים: (ח"י)

**תמשילדו** במעשי ידיך כל שנה תחת רגליו. א"ר  
הקב"ה מכל שאר הנבראים. היאך. א"ר אבהו כל מה שברא הקב"ה אמר לפועלים שלו שהם  
יעשו לבדם. ולא נתייחד הוא עמהם. אמר בבריאת בריות הארץ תוצא הארץ נפש חיה וגו'. אמר למים ישרצו  
המים. והוא לא נתייחד עמהם. וכשברא את האדם נתייחד הקב"ה עמהם בעשייתו ואמר נעשה אדם. ונחן בו  
קלסתר פנים. ראייה. ריח. קומה. הליכה. מישוש. דבור. עשיה. והמשילו במעשה ידיו. הה"ד תמשילו במעשי  
ידיך כל שנה תחת רגליו. וכשזרק בו נשמה קם על רגליו ונדמה לתחתונים ולעליונים. נדמה גופו לארץ  
וגשמתו לעליונים בתואר והדר וכבוד והדר תצטרחה. א"ר יונתן תחלת זה  
הפסוק ספק בדבי. דכתיב ותחסרהו מעט מאלהים. אם תאמר בדעת ובחכמה אי אפשר. שהרי רחוק הוא האדם  
מן העליונים. שא"ר אלעזר א"ר תנחום המלאכים הקרובים מקבלים כח שפע אספקלריא של מצלה תחלת. מהם  
יורד לאותם שאינם קרובים. ומהם יורד לשמים וכל צבאם. ומהם אל האדם. וא"ר יוסי כסא הכבוד מקבל  
תחלה. וממנו למלאכים העליונים. ומהם לאותם שאינם כל כך עליונים וגבוהים כנות. ומהם לשמים. ומהם  
אל האדם. אבל במה נדמה לו האדם. א"ר אבהו בנשמה שהיא קדושה. ולא תכלה לעולם על שנטלה ממנו  
מכחו ומגבורתו. כמו הגוף שניטל מן האדמה ויכלה וישוב לעפר כשהיה: (יח)

זיו הזהר

(פ) ענין הישיבה בשביל דרך הדינים שירדו ויעינו בדבר אם טוב לברוא אדם או לא: (י) לפי שהבין הקב"ה שבשכיל  
קמא אמרו כך: (י) הייתם חוטאים יותר מאנשים: (ח) שנתגשמו כמו אנשים בעלי בשר ודם:

ט

**נערת** גוים אבדת רשע שמם מחית לעולם ועד. אמר רבי יוסי דא איהו דרל דטופנא דאתמחו מעלמא לעלם. הס"ד (בראשית י) וימחו מן הארץ. ווי לון לאינון חייבא. דהא לא יקומון לאחיה בעלמא למיקס בדינא. הס"ד וימחו מן הארץ. כד"א שם מחית לעולם ועד. דאפילו למיקס בדינא לא יקומון - אמר רבי שמעון ודאי לית לון חולקא בעלמא דאתי. דכתיב וימחו מן הארץ. וכתיב (ישע' ס) לעולם יירשו ארץ (א) אבל יקומון בדין. ועליהו כתיב (דניאל יג) ורבים מישיני אדמת עפר יקוילו אלס לחיי עולם ואלס לחרפות ולדראון עולם. וסלונגא בזה כמא דלוקמוס חבריא: (א-כח:)  
האויב תמו חרבות לנלח. דא איהו עשו. דאחפרש וסאח לסערא אחרא באפיסא ושמו. הס"ד האויב תמו חרבות לנלח: (ג-פח:)

ור' לעולם ישב כונן למשפט כסאו. מאן איהו תיקווא דאסריכא לכורסא דקב"ה. אמר רבי יוסי כונן למשפט כסאו. דבכל שעתא ושעתא דדייני דייני דינא. שכינתא דקב"ה דהיא כורסא יקריה מתתקן תמן. הס"ד כונן למשפט כסאו: (ו"ח) תו אמר רבי יוסי תא חזי קב"ה שוי כורסא דדינא בשעתא דדייני יתבין. הס"ד כונן למשפט כסאו. ומתקן כורסא דקב"ה (ג) ומאן איהו כורסא. אלן אינון לרק ומשפט. לרק דינא. משפט רחמי. הס"ד (תהלים ט) לרק ומשפט מכון כסאך. ומאן דדלין דינא בעי למידן בכורסא דמלכא (ג) ואי פגיס חד מנייהו כאילו פגיס לכורסא דמלכא. וכדון קב"ה אסתלק מצינייהו דדייני. ולא קאיס בדינייהו. ומאי אמר (תהלים יג) עתה אקום יאמר ה' וגו'. ורומא דקדושא אמר (שם יג) רומא על השמים אלהים: (ג-פח:)

**ורוא** ישפט תבל בצדק ידיו לאמים במישרים. רבי יהודה פתח (בראשית א) ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים. בוא וראה בשעה שברא הקב"ה את העולם ברא ו' רקיעים למעלה. וברא ו' ארצות (ו) וז' ימים למטה .. וכל הרקיעים הם אלה על אלה כקלופי בצלים. אלה למטה ואלה למעלה. וכל רקיע ורקיע הולך ורועש מאימת רבונו. על פיו נוסעים ועל פיו מתקיימים. ולמעלה מכלם הקב"ה שנושא הכל בכחו וגבורתו. וכדמיון זה הן ו' ארצות למטה. וכלם הם עם ישוב (א) מלבד שאלה עליונים ואלה תחתונים. וארץ ישראל עליונה מכלן. וירושלים עליונה מכל הישוב .. אדם הראשון לא היה אלא בזה העולם העליון מכלם שנקרא תבל. כמו שאמרנו שכתוב (משלי ח) משחקת בתבל ארצו. ותבל

ט

**נערת** גוים אבדת רשע שמם מחית לעולם ועד. אמר רבי יוסי זהו דור המבול שנמחו מן העולם לנצח. זש"כ (בראשית י) וימחו מן הארץ. אוי להם לאותן הרשעים. שהרי לא יקומו להחיות בעולם לעמוד בדין. זש"כ וימחו מן הארץ. כמו שכתוב שם מחית לעולם ועד. שאפילו לעמוד בדין לא יקומו. אמר רבי שמעון ודאי שאין להם חלק בעולם הבא. שנאמר וימחו מן הארץ. ונאמר (ישע' ס) לעולם יירשו ארץ (א) אבל יעמדו בדין. ועליהם כתוב (דניאל יג) ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם. ומחלוקת יש בזה כמו שביארו החברים: (א-פח:)  
האויב תמו חרבות לנצח. זה הוא עשו. נפרד וסר לצד הטומאה בישימון ושממה. זש"כ האויב תמו חרבות לנצח: (ג-פח:)

ור' לעולם ישב כונן למשפט כסאו. איזה הוא התיקון שנצרך לכסאו של הקב"ה. אמר רבי יוסי כונן למשפט כסאו. בכל שעה ושעה שהדיינים דנים דין. שכינתו של הקב"ה שהיא כסא כבודו תכון שם. זש"כ כונן למשפט כסאו: (ו"ח) עוד אמר רבי יוסי בוא וראה הקב"ה מכין כסא הדין בשעה שהדיינים יושבים. זש"כ כונן למשפט כסאו. ומשם נתתן כסאו של הקב"ה (ג) ואיזה הוא כסאו. אלו הם צדק ומשפט. צדק היינו דין. ומשפט היינו רחמים. זש"כ (תהלים ט) צדק ומשפט מכון כסאך. ומי שדן את הדין צריך לדון בכסא המלך (ג) ואם פוגם אחד מהם כאילו פוגם לכסא המלך. ואז הקב"ה נסלק מבין הדיינים ואינו נצב בדינם. ומה הוא אומר (תהלים יג) עתה אקום יאמר ה' וגו'. ורוח הקודש אומר (שם יג) רומא על השמים אלהים: (ג-פח:)

**ורוא** ישפט תבל בצדק ידיו לאמים במישרים. רבי יהודה פתח (בראשית א) ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים. בוא וראה בשעה שברא הקב"ה את העולם ברא ו' רקיעים למעלה. וברא ו' ארצות (ו) וז' ימים למטה .. וכל הרקיעים הם אלה על אלה כקלופי בצלים. אלה למטה ואלה למעלה. וכל רקיע ורקיע הולך ורועש מאימת רבונו. על פיו נוסעים ועל פיו מתקיימים. ולמעלה מכלם הקב"ה שנושא הכל בכחו וגבורתו. וכדמיון זה הן ו' ארצות למטה. וכלם הם עם ישוב (א) מלבד שאלה עליונים ואלה תחתונים. וארץ ישראל עליונה מכלן. וירושלים עליונה מכל הישוב .. אדם הראשון לא היה אלא בזה העולם העליון מכלם שנקרא תבל. כמו שאמרנו שכתוב (משלי ח) משחקת בתבל ארצו. ותבל

זיו הוהר

ט (א) ושם הפירוש ארץ העליונה דהיינו עוה"ב: (ג) ענין זה התיקון הוא על דרך שאמרנו חרד כל דין שדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית: (ג) פ' בהשתתפות דין ורחמים: (ד) ואלה שמות ו' הארצות. ארץ. ארסה. ארקא. גיא. נשיה. ציה. תבל: (ה) פ' שבכל אותן הארצות יש ישוב ש' מיני אנשים שונים בגוונים ובתכונות זה מזה. פהם בראש אחד מהם בשני ראשים. מהם בחוטם מהם בלי חוטם רק שבמקום החוטם יש ב' נקבים לשאוף רוח. וגם שהם נמוכי קוטה:

ותבל הזה נאחו בריקע שלמעלה ונדבק בשם העליון (י) וזש"כ והוא ישפט תבל בצדק. בצד"ק ודאי. ולפיכך בניו של אדם הראשון נמצאים בזאת הארץ העליונה שנקראת תבל. והם עליונים על הכל כדמיון שלמעלה. מה הטעם. כמו שלמעלה מזל הריקעים יש דקיע עליון מכלם. ועדיו נמצא כסאו של הקב"ה. כמו שכתוב (יחזקאל א) כמראה אבן ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עדי מלמעלה. אף כך בזה התבל נמצא בכל ארצות התחתונות. ואותן שבתחתונות מאין באו (י) אלא מן לחלוחות וקישור האדמה בעזרת כחות הנשפעים מן הריקע שעליה יצאו בריות משונות אלה מאלו. מהם בעור רך כלבוש ומהם בעור קשה כקליפה. כהתלעים הנמצאים באדמה שמהם בקליפות אדומות שחורות ולבנות ומהם בכמה גוים. אף כך כל אותן הבריות מתפתחים שם כדמיון זה. אבל האנשים אשר שם אין מתקיימים רק י' שנים: (ג-ט)

והאי תבל אחידה ברקיע ולעילא ואתאחידה בשמא עלאה (י) והוא ישפט תבל בצדק. בצד"ק ודאי. צגין כך צנוי דאדם אשתכחו צהאי ארעה עלאה דאקרי תבל. ואינון עליון על כלא כנוונה לעילא. מאי טעמא. כמה לעילא לבלוה ריקעים אית ריקע עלאה מכלסו. ולעילא אשתכח כסא דקב"ה. כד"ה (יחזקאל א) כמראה אבן ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. אף הכי צהאי תבל אשתכח מכלא דכלא. ומאן איהו. אדם. מאי דלא אשתכח בכלסו. תתאין. ואינון תתאין מאן איתו (י) אלא מקטעורא (מקטורה) דארעה וסיועא דריקעא לעילא נפקין צריין משיין אלין מן אליו. מכלסו בלבשוין מכלסו בקליפין. כאלין תולעין דמשתכחי דארעה מכלסו בקליפין סומקין אוכמין צריין ומכלסו מכל גוויין. כך כל אינון צריין כנוונה דא. ולא משתכחו בקיומא צר עשר שנין: (ג-ט)

רבי שמעון פתח ואמר (ישע' מא) מי העיר ממזרח צדק יקראוהו לרגלו. מקרא זה ביארנו ונדרש. אבל סוד של חכמה הוא. כפי סוד של עולם העליון הוא. שהרי משם תצא ההתחלה להתגלות הסוד של האמונה (ה) וזה נתבאר: ועוד כפי נסתר של כל הנסתרים שלא נודע ולא נתגלה כלל. גלה כבודו להתודע מן המקום ההוא שנקרא מזרח. שהרי משם ההתחלה של כל סוד האמונה והאור להתגלות (ו) ואחר כך צדק יקראוהו לרגלו. שהרי צדק תגלה גבורה העליונה. וממשלת הקב"ה. ולצדק הזאת השליט על כל העולמות להנהיגם ולהתקנים כראוי. וע"כ (שם) יתן לפניו גוים ומלכים ירד. שהרי כל מלכי העולם ברשות הצדק הזאת

רבי שמעון פתח ואמר (ישע' מא) מי העיר ממזרח צדק יקראוהו לרגלו. האי קרא אוקיומא ואתמר. אלרזא דחכמתא איהו. מי רזא דעלמא עלאה איהו. דהא מתמן נפקא שירותא להתגליא רזא דמסימנותא (ה) והא אוקיומא: תו מי סמירא דכל סמירין דלא איתידע ולא אשתגליא כלל. גלי יקריא לאשתמודעא מסבוא אתר דאקרי מזרח. דהא מתמן שירותא דכל רזא דמסימנותא ונסורא להתגליא (ו) ולבשר דק יקראוהו לרגלו. דהא צדק גלי גבורתא עלאה וסולמיתא דקב"ה. והאי דק אשליטא על עליון כלסו לדברא לון ולאתקנא לון כדקא יתו. וע"כ (שם) יתן לפניו גוים ומלכים ירד. דהא כל מלכין דעלמא ברשותא דהאי דק קיימין

# זיו הוהר

(י) זה העולם שאנחנו עדין שנקרא תבל יש לו קשר ואחיה בשם העליון. יש מדינות הנאחזות בהשם אדני ויש מדינות נאחזות בהשם אלהים: (י) דיון שורע אדם והוא הם רק בתבל א"כ נאין באו אותן מיני אנשים אשר בשאר ארצות התחתונות. ומתירן שהם נבראים מהשתתפות החלות האדמה והאור של אותו הריקע אשר על אותן הארצות ומתפתחים כמו התולעים ושאר בריות שהוציאה האדמה:

יכול להיות שאלה דברי הוהר נסמרו מאיה איש דהחוקר דריון הבשוגע שסוד אפיקורסות של משונעת באשר שכל מין האנשים נתפתחו מן חיות קטנות כמו קופים. וקופים נתפתחו מן חיות יותר קטנות עד התולעים. או ואכזי לאותן אפיקורסים המהויקים בשיטה כזאת. כי אך דמען השלך מעליהם עול התורה ודרך האמונה תעורנה עיניהם דהאחו באפיקורסות משונעת כזאת הגם שהם יודעים היטב שזה כמה אלפים שנים עברו ולא נראה ולא נשמע אף פעם אחת שיתפתח איש מן קופים. ולפי שיטת התלמוד והוהר נתקן דעת שהקופים הם תוצאי אנשים ולא שהאנשים תוצאי קופים:

(ה) מי זה עולם הבינה שנקרא מי בשביל ב' עיניים. כי מי ב' רמו על ג' שניי בינה. ועוד כי ב' ספירות התחתונות יש התגלות שלהן ושיין השנה בהן. אבל בעולם הבינה אין התגלות ואין השנה רק יש לשאול מי הוא ומה הוא. והוא שאנו אומרים יוצר אור וכורא חשך. כי בעולם היצירה יש התגלות אורו שהן י' ספירות התחתונות. אבל עולם הבריאה הוא חשך לנו שאין התגלות ואין השנה רק ידועה בלבד. והוא שאומר דהא מתמן נפקא שירותא לאתגליא רזא דמסימנותא. מי שמן עולם הבינה יוצא ההתחלה להתגלות סוד האמונה שהן הספירות שאחר הבינה מן חסד עד מלכות שנקראין בכלל עולם היצירה. ובה יפורש מי העיר ממזרח וגי' שמן עולם הבינה שנקרא מי' באה התעוררות והארת השפע ממורה. היינו התפארת שורש עולם היצירה. ומן אותו המורה תבא התעוררות אור השפע מי' צדק דהיינו מלכות שורש עולם העשיה: (ט) בזה הפירוש יבאר מי' על הכתר שהוא נסתר כל הנסתרים והוא המסוע. בין אור הא"ס ב"ה ובין כל הספירות מ"ש שהוא והעולמות. ודורש ממורה עד סף כל דרגין שהוא המלכות נתעורר מן מי' שהוא הכתר עד א"ס שהוא המלכות יקראוהו לרגלו חכמה ונקראת מורה עד סף כל דרגין שהוא המלכות נתעורר מן מי' שהוא המלכות וכתו של הא"ס ב"ה. מלכותו בכל משלה: ש' כמורה שהוא חכמה כידוע דב' יס ברהא. וזאת הצדק תגלה הארת כל הספירות וכתו של הא"ס ב"ה. מלכותו בכל משלה: עתה

קיימין. כד"ל וסוף ישפס תכל בלדק: תו נדק יקראו לרגלו. מלך קרי למלך. אלף נדק איסו קארי תדיר לאספלקריא דנכרל ולא שכיך לעלמין (י) ולדק קאים תדיר לרגלו דלף אספדי מתמן וקארי ולא שכיך. הס"ד (תהלים פג) אלהים אל דמי נך אל תחרש ואל תשקט אל: (ג—קלט:)

הזאת עומדים. כמש"כ והוא ישפס תכל בצדק: ועוד צדק יקראו לרגלו. מי קורא למי. אלא צדק היא תקרא ותתמשך תמיד אל האור המאיר ולא תדום לעולם (י) וצדק עומדת תמיד לרגלו שלא תסיר משם ותקרא ולא תדום. וזש"כ (תהלים פג) אלהים אל דמי נך אל תחרש ואל תשקט אל: (ג—קלט:)

## י

**למה** ה' תעמד ברחוק תעלים לעתות בלדק. רבי חזקיה פתח ואמר. למה ה' תעמד ברחוק וגו'. בשעתא דחובי עלמא גרמו. קב"ה סליק לעילא לעילא. ובני נשא לווחין ונחמין דמעין. ולית מלך דישגח עלייהו. מלך סעמא. בגין דליתו סליק לעילא לעילא. ותשובה נמצת מהם (ה) בכך כתוב (שמות טו) וברב גאונך תהרס קמך וגו' (ב—נח:)

**למה** ה' תעמד ברחוק תעלים לעתות בצרה. רבי חזקיה פתח ואמר. למה ה' תעמד ברחוק וגו'. בזמן שחטאי העולם נתגדלו. הקב"ה נעתק למעלה מעלה. והאנשים צועקים ומורידים דמעות. ואין מי שישגיח עליהם. מה הטעם. לפי שהוא נעתק למעלה מעלה. ותשובה נמצת מהם (ה) בכך כתוב (שמות טו) וברב גאונך תהרס קמך וגו' (ב—נח:)

**יארב** במסתר כאריה בסכה יארב לחטף עני וגו'. ה' אוקמוס רבין דאנשי כנסת הגדולה קסלו לילרל דעבודה זרה. דהאי ילך הרע דמיונו כאריה (כ) ועליו אמר דוד יארב במסתר כאריה בסכו יארב לחטף עני. ואין עני אלא עני מן התורה ומן המצות שלה. ולפי שצתידיים ישראל להיות בגלות בדוחק. ולמען שלא יהיו טועים בעבודה זרה מכובד המס ומכובד המלאכה באבדת הרעת המיתו אותו ושרפוהו באש. לקיים בו ופסילי אלהיהם תשרפון באש: (י"ח)

**יארב** במסתר כאריה בסכה יארב לחטף עני וגו'. הרי ביארו החכמים שאנשי כנסת הגדולה המיתו להיצר של עבודה זרה. ואותו יצר הרע דמיונו כאריה (כ) ועליו אמר דוד יארב במסתר כאריה בסכו יארב לחטף עני. ואין עני אלא עני מן התורה ומן המצות שלה. ולפי שצתידיים ישראל להיות בגלות בדוחק. ולמען שלא יהיו טועים בעבודה זרה מכובד המס ומכובד המלאכה באבדת הרעת המיתו אותו ושרפוהו באש. לקיים בו ופסילי אלהיהם תשרפון באש: (י"ח)

**י"י מלך עולם ועד.** אמר רבי אלעזר טנין (כח"ב) ה' מלך ה' מלך ה' ימלך לעולם ועד (ג) ה' מלך לעילא. ה' מלך באמצעיתא. ה' ימלך לתתא (ד) רבי אחא אמר ה' מלך. דא עלמא עלאס דאיוסו עלמא דאיתו. ה' מלך. דא תפארת ישראל. ה' ימלך. דא ארון הכרית (ה) (כ"א רבי אחא אמר ה' מלך. דא חכמת העלינות. ה' מלך. דא עולם העלין שהוא עולם הבא. ה' ימלך. דא תפארת ישראל) בזמן אחר בא דוד והחזיר שבחם מלמטה למעלה ואמר (ו) ה' מלך עולם ועד. ה' מלך. למטה. עולם. באמצע. ועד. למעלה. כי שם התקבצות והתקיימות ושלמות של הכל (ז) מלך למעלה. ימלך למטה (ח): (א—ד:)

כי

כי

## זיו הוהר

(י) עתה יבאר צדק יקראו לרגלו לפי פירוש הראשון שפירש היינו התפארת והוא נקרא אספלקריא הסאירה כמו השבש. והצדק שהיא הסליכות שאין לה אור של עצמה כמו הלבנה היא שחוקקת לרגלו של התפארת להחיותו עמו לקבל סמנו הארת שפע העלינות לצורך פרנסת עולם העשיה. וע"ז אנו מבקשים אלהים שהוא הסליכות אל דמי נך וגו' אלא שתקרא אל התפארת לקבל סמנו אור שפע העלינות להשפיע לנו כל טוב:

י (ה) היינו לאחר גור דין: (ג) כדאיתא בגמרא יומא (סז:): נשק אתא כי גורא גורא בבית ק"ק: (ג) אין זה פסוק אלא נוסח סבריתא דמרכבה: (ד) לעילא. היינו ב' ספירות הראשונות שורש עולם האצילות ועולם הבריאה. באמצעיתא. היינו ששת הספירות שורש עולם היצירה. לתתא. היינו ספירות הסליכות שורש עולם העשיה: (ה) נ"ל שרבי אחא בא פירוש דברי הברייתא שהביא רבי אלעזר והיינו כמו שנוכר באות הקודם: (ו) דוד היה משובת מתתא לעילא: (ז) ה' כי שם אין יגיעה לסטרא אחרא. לא יגורר רע: (ח) רבי אחא סב"ס שכלך בזמן בינוני דהיינו תמיד הוא לעילא פירוש בעולם אצילות: בריאה

יא

**כי** הנה הרשעים ידרכון קשת כוננו חסם על יתר וגו'. רב המנונא קדמאחא אמר דחיקו ועאקו דישאל כמה עב וכמה תועלתא גרים לון. כתיב (ישי' י') ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו' ויסרתין למשפט ונקם לא אנקך. ויסרתין למשפט. האי קרא הכי מצעי ליה. ויסרתין במשפט. דהא אומתי יסורי. בשעתא דדינא. מהו ויסרתין למשפט. אלל דקב"ה אקדים אסוותא לישראל עד לא יעלין לדינא. בגין דייכלין לקיימא ציה. ומאי אסוותא היא. דכלל שעתא ושעתא קב"ה יסיב יסורין לישראל ועיר ועיר בכל זמנא וזמנא ובכל דרא ודרא. בגין דכד ייעלון ליומא דדינא דרא דיוחון מתייא לא ישלם עליהו דינא (א) הסי"ד ויסרתין למשפט. ונקם לא אנקך מסו- אלל אמר קב"ה אט"ג דאתון בני לא אשבו חוביכון. אלל אתפרע מכוון ועיר ועיר. בגין דתהוון זכאין ליומא דדינא דרא. דכד אתאן לדינא אתא סמאל"כ כחמה פתקין עליהו דישאל. וקב"ה אפיך פתקין דיסורין דסבלו ישראל על כל חובא וחובא. ונמוחו כל חובין ולא עבד לון ותרומתא כלל. דגין תשס כחו וחיליה דסמאל"ל ולא יכל לון. ויתעבר מעלמא דהא וכל סערי וכל עמין. הסי"ד ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו'. בג"כ ויסרתין למשפט ונקם לא אנקך. ודוד מלכא אמר כי הנה הרשעים ידרכון קשת כוננו חסם על יתר וגו'. ואט"ג דהאי קרא הא אוקמוס על שגא ויואח ממנ דחוקים אתמר. אבל האי קרא על סמאל"ל וסייעתיה אוק הכי אתמר. דכל עובדיו ועימיו על ישראל מינא: (ג-קלט:)

**י"י** דיק יבחן ורשע ואתה חסם טחא נפשו. אמר רבי יהודה תא חוי דהא קב"ה מדקדק עם לדיקא תדיר בכל עובדין דאיוון עבדין. בגין דידע דלא יסמון ליומא ושמאלא. ובג"כ אכתיין לון. לאו בגיניה. דהא חיו ידע ילרא ותוקפא דמסימנא דלסון. אלל בגין לארמא רישיהו בגימיהו. כגוואל דא עבד ליה לאברהם. דכתיב והאלהים נסה את אברהם. מהו נסה. הרמת נס. כד"א (ישי' סג) הרימו נס. האו נס. אריס דגלא דאברהם בעימיהו דכלא. הסי"ד נסה את אברהם. אוק הכי קב"ה בגין לארמא דגלא דלדיקא חיו בחין לון לארמא רישיהו בכל עלמא. לדיק יבחן. מאי טעמא. אמר רבי שמעון בגין דקב"ה כד אתרעי בכו בלדיקא מאי כתיב (ישי' נג) וסי הפץ דכחו החלי. ואוקמוס. אבל בגין דרעותא דקב"ה לא אתרעי אלל בשמחתא אבל בגופא לא. דהא כשמחתא חיו דמיו לשמחתא דלעילא (ז) וגופא לא חיו חוי לאתחדא לעילא. ואט"ג דדיוקנא דגופא ברא עלאה

זיו הורר

**בריא יצורה.** וימלך בזמן עתיד יתכן יותר על דתתא. פירוש כעולם העשיה שבו הכתרת אורו ית' ודבורא אחרא בהגברת. אבל דעתיד כשתקום זאת רוח המנוחה אעביר מן הארץ או יכירו וידעו כי ישיב תכל מדינותו ית':

**יא (א) פי' ויסרתין קודם כדי שיתקבל דקום במשפט: (ב) כדאיתא בגמרא שבתמשה דברים תרבה נשמה אדם הקב"ה,**

יא

**כי** הנה הרשעים ידרכון קשת כוננו חסם על יתר וגו'. רב המנונא הראשון אמר הלחץ והצרות של ישראל טובה הרבה ותועלת גדולה גרמו להם. כתוב (ישי' ז') ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו' ויסרתין למשפט ונקם לא אנקך. ויסרתין למשפט. מהרי מתי הן כך היה צריך לומר. ויסרתין במשפט. שהרי מתי הן היסורים. הלא בשעת הדין. ומהו ויסרתין למשפט. אלל שהקב"ה הקדים רפואה לישראל טרם שיכנסו לדין. בשביל שיוכלו לעמוד בו. ומה היא הרפואה. שבכל עתים וזמנים נתן הקב"ה יסורים לישראל מעט מעט בכל פעם ופעם ובכל דור ודור. בשביל שכאשר יכנסו ליום הדין הגדול כשיחיו המתים לא ישלט עליהם הדין (א) זש"כ ויסרתין למשפט. ומהו ונקם לא אנקך. אלל אמר הקב"ה אע"פ שאתם בני לא אמהול חטאותיכם. אלל אפרע מכם מעט מעט. בשביל שתחיו זכאים ליום הדין הגדול. שכאשר יבואו לדין יבא סמאל"כ בכמה שטרי חובות על ישראל. והקב"ה יוציא ספרי זכרונות של יסורים שסבלו ישראל על כל חטא וחטא. ונמחו כל החטאים. ואינו עושה להם ותרנות כלל. בכן תשש כחו ותוקפו של סמאל"ל ולא יוכל להם. ויתבטל מן העולם הוא וכל צדדיו וכל העמים. זש"כ ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו'. ולפיכך ויסרתין למשפט ונקם לא אנקך. ודוד המלך אמר כי הנה הרשעים ידרכון קשת כוננו חסם על יתר וגו'. ואע"פ שדרשו שמקרא זה על שבנא ויואח השרים של חזקיה נאמר. אבל מקרא זה על סמאל"ל ועוזריו גם כן נאמר. שכל מעשיו ומחשבותיו על ישראל הם: (ג-קלט:)

**י"י** צדיק יבחן ורשע ואהב חסם שנאה נפשו. אמר רבי יהודה בוא וראה שהרי הקב"ה מדקדק עם הצדיקים תמיד בכל מעשיהם שהם עושים. לפי שיועד שלא יסירו לימין ושמאל. ולפיכך מנסה אותם. לא בשבילו. שהרי הוא יודע יצרם ותוקף האמונה שלהם. אלל בשביל לשאת ראשם לטובתם. כדמיון זה עשה לו לאברהם. שנאמר והאלהים נסה את אברהם. מהו נסה. הרמת נס. ככתוב (ישי' סג) הרימו נס. שאו נס. השיא דגלו של אברהם בעיני כל. זש"כ נסה את אברהם. וכמו כן בעבור לנשאת דגל הצדיקים הקב"ה מנסה אותם לנשאת ראשיהם בכל העולם. צדיק יבחן. מה הטעם. אמר רבי שמעון לפי שהקב"ה כאשר יתפץ בהם בהצדיקים מה כתוב (ישי' נג) וה' תפץ דכחו החלי. וזה נתבאר. אבל לפי שרצון הקב"ה לא ירצה אלל בהנשמה. אבל לא בהגוף. שהרי נשמת האדם דומה להנשמה שלמעלה (ז) והגוף אינו ראוי להתחבר למעלה. ואע"פ שצורת הגוף בסוד עליון



עציון הוא (ג) ובוא וראה בזמן שהקב"ה יחפץ בנשמת האדם להאיר לה מחליש את הגוף. כדי שתשלט הנשמה. שהרי בעוד שהנשמה עם הגוף אין ביכולת הנשמה לשלט. וכאשר נחלש הגוף שולטת הנשמה. צדיק יבחן. מהו צדיק יבחן. כמש"כ (שם כח) אבן בחן פנת יקרת. כמו כן צדיק יבחן. יחזקוהו כזה אבן בוחן שהיא פנת יקרת. ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו. מהו שנאה נפשו. התעלה על דעתך שמוסב על הקב"ה. שנפשו שנאה לההוא רשע (ז) אלא שהמדרגה היא שכל הנשמות תלויות בה שנאה נפשו של הרשע (ח) שלא תחפץ בה כלל. לא תחפץ בה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. ולפיכך כתוב ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו ודאי. ר"א שנאה נפשו. כמש"כ (עמוס ו) נשבע אדני אלהים בנפשו (ו) ולפיכך צדיק יבחן : (א-קטז) :

רבי אלעזר אמר כל מה שעושה הקב"ה בדין הוא. בשביל לטהר לנפש הטהרה להביאה לעולם הבא. לפי שכל מעשי הקב"ה הם בדין ובאמת. בשביל להעביר ממנה זה הזוהם שקבלה בעולם הזה. ולכן נשבר זה הגוף ותטהר הנפש. ולפיכך עושה הקב"ה לזה הזכאי שיסבול יסורים ומכאובים בעולם הזה. ויטהר מכל ויוכח לחיי עולם. וע"ז כתוב ה' צדיק יבחן ודאי. וזה נתבאר : (א-קטז) :

ראש הישיבה אמר. עץ שאינו נדלק יפה מכים בו וידלק. הגוף שאין עולה בו אור הנשמה מנקשים בו ויעלה בו אור הנשמה ויתאחדו זה בזה להאיר. ובכן הגוף מצלה או מתוך הנשמה. מהדר מרומם ומשגב מתפלל תפלתו ותחינתו ומברך לרבונו. אם כן הכל מאיר .. וע"כ כתוב ה' צדיק יבחן. מנקש בו ואז הוא מאיר ומתגבר במאור. יבחן. כמש"כ אבן בחן : (ג-קטז) :

כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחזו פנימו. פתח רבי שמעון ואמר מקרא זה אמרו בו החברים מה שאמרנו. אבל כי צדיק ה'. צדיק הוא וישמו צדיק. ולפיכך צדקות אהב. ישר. והוא ישר כמש"כ (דברים יב) צדיק וישר הוא. וע"כ יחזו פנימו כל בני העולם ויתקנו דרכיהם ללכת בדרך הישר כראוי. ובוא וראה כאשר הקב"ה דן את העולם אינו דן אותו אלא לפי רוב האנשים (י) : (ב-קצה) :

עוד ישב רבי שמעון ודרש כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחזו פנימו. מפני מה צדקות אהב. משום דישר יחזו פנימו. מהו פנימו. פנים העליונים. שבני העולם צריכים לבקש רחמים ממנו על כל מה שנצרך להם (ח) א"ל רבי אלעזר בנו אם כן ישר יחזו

עלמה איהו (ג) ותא חזי בומנא דקב"ה אתרעו בנשמתיה דב"נ לאהרנא כה מחי לנפא. בגין דתשלוב נשמתא. דהא בעוד דנשמתא עם גופא נשמתא לא יכלא לשלואה. וכך אתרע גופא נשמתא שלוא. לדיק יבחן. מהו לדיק יבחן. כד"ל (שם נח) אבן בחן פנת יקרת. הכי נמי לדיק יבחן. אתקוף ליה כהאי אבן בוחן דהיא פנת יקרת. ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו. מהו שנאה נפשו. סלקא דעתך דקב"ה איהו. דנפשו שנאה לההוא רשע (ז) אלא ההוא דרנא דכל נשמתין תליין ביה שנאה נפשו דההוא רשע (ח) דלא בעיא לה כלל. לא בעיא לה לא בעלמא דין ולא בעלמא דאתי. ובג"כ כתיב ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו ודאי. ר"א שנאה נפשו. כד"ל (עמוס ו) נשבע אדני אלהים בנפשו (ו) ובג"כ לדיק יבחן : (א-קטז) :

רבי אלעזר אמר כל מאי דעביד קב"ה בדינא איהו. בגין לדכא להאי נפשא לאייתא לה לעלמא דאתי. בגין דכל עובדי דקב"ה אינון בדינא וקשוס. בגין לאהרנא מנה האי זוטא דקבילות כהאי עלמא. וע"ד אתרע האי גופא ואהריות נפשא. ובג"כ קב"ה עביד להאי זכא דיסבול יסורין ומכאובין כהאי עלמא. ויתקין מכלא ויוכח לחיי עלמא. וע"ד כתיב ה' לדיק יבחן ודאי. וזה אתמר : (א-קטז) :

רב מתיבאל אמר. חטא דלא סליק נהוריה יבטשון ביה ואהסור. גופא דלא סלקא ביה נהורא דנשמתא יבטשון ביה ויסלק נהירו דנשמתא ויתאחדון לא דא לאהרנא. כדון גופא סליק נהירו מנו נשמתא. מהדר מרומם ומשגב מלי ללוותיה ובעותיה וינצרך למאריה. הא כדון כלל נהיר .. וע"ד כתיב ה' לדיק יבחן. בטש ביה וכדון נהיר ואתקף בנהירו. יבחן. כד"ל אבן בחן : (ג-קטז) :

כי לדיק ה' לדיקות אהב ישר יחזו פנימו. פתח רבי שמעון ואמר האי קרא אמרו ביה חברים מאי דאמרו. אבל כי לדיק ה'. לדיק הוא ובמיה לדיק. ובג"כ לדיקות אהב. ישר. ואיהו ישר כד"ל (דברים יב) צדיק וישר הוא. וע"ד יחזו פנימו כל בני עלמא ויתקנו ארתייהו למיך בארע מישר כדקא יאות. ותא חזי כד דאין קב"ה עלמא לא דן ליה אלא לפוס רובן דבני נשא (י) : (ב-קצה) :

תו יתב רבי שמעון ודרש כי לדיק ה' לדיקות אהב ישר יחזו פנימו. מאי טעמא לדיקות אהב. משום דישר יחזו פנימו. מה פנימו. פנים עלאין. דבני עלמא בעיין למכש רחמי מניה על כל מאי דלשעריבן (ח) א"ל רבי אלעזר בריס אי הכי ישר יחזו

זיו הוהר

(ג) כדכתיב נעשה אדם בצלמנו : (ד) היא הוא בעל הרחמים וצופה לרשע וחפץ בהצדקו : (ה) פי' שמדת המלכות כל הנשמות יונקות ממנה. וכיון שהיא מדת הרין שייך בה לומר שהיא שנאה נפשו של הרשע. נמצא דפיו שנפשו אין סוסב על הקב"ה אלא על הרשע : (ו) לפי פירוש זה נפשו מוסב על הקב"ה. והיינו המלכות שהיא בבחי' נפש גנר הקב"ה דהיינו תשאר שהיא בבחי' רוח. והוא הסוד של הפסוק נשבע ה' בנפשו. והוא שמסיים ולפיכך צדיק יבחן. פי' יחזקוהו ויאמנעו כי אותו תאהב נפשו : (ז) ירצה לחיין כזה מרע אמר צדקות בלשון רבים ולא אמר צדקה אהב בל"ה. והיינו כיון שזין את העולם לפי רוב האנשים בעדי צדקות : (ח) ע"ה נראה במאור דישר יחזו מוסב על בני העולם. לפיכך מקשה רבי אלעזר קושיות :

יחזו פנימו ה' צריך לומר. או ישרים יחזו. מזו ישר יחזו. אמר לו סוד עליון כאן (ע) שאותן ימי קדם של הקדמון הקדוש נסתר של כל הנסתרים. וימי עולם של פני קטנות שהם נקראים פנימו. מסתכלים בדרך ישר מה שצריכים לראות. שלמדנו בזמן שהקב"ה משגיח בעולם. ורואה כי טובים מצוה האנשים למטה. מופיע קדמון הקדוש בזני קטנות. ומסתכלים כל אותן הפנים של פני קטנות בזנים הנסתרים ומתברכים כלם. מרוע מזבכרים. משום שמסתכלים אלה באלו בדרך ישר. שאין נוטים לימין ולשמאל. וש"כ ישר יחזו פנימו. ומתברכים כלם ומשפיעים זה לזה. עד שנתברכים כל העולמות. ונמצאים כל העולמות כאחד. ואז נקרא ה' אחד ושמו אחד. וכאשר חטאי העולם מרובים נסתר קדמון הקדוש ואין מסתכלים פניה פנים. ואז דינים נתעוררים בעולם. כרסון רמיו ועתיק יומין נסתר ולא נתגלה. וש"כ חזה הויה עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב (דיאל ו) עד כי כרסון רמיו. שהם כתרם העליונים שמשפיעים לכל האחרים להתקיים בקיומם. ומי הם. האבות. ועתיק יומין יתיב ואינו נתגלה (י) ואז מהשבים רשעי העולם רחמים לדין: (ג-טו.)

יחזו פנימו מצבי לים. או ישרים יחזו. מזה ישר יחזו. אמר לים רוא עלאה (ט) דליון ימי קדם דעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין. וימי עולם דזעיר אנפין דליון אקרון פנימו. חמלא בלחמ מיישר מלי דלשעריך לחמיו. דתאלא בשעתא דקב"ה אשגח בעלמא. וחמלא דמתכשרן עובדיהון דבני נשא לתתא. אתגליא עתיקא קדישא דזעיר אנפין. ומסתכלין כל חיון אנפין בלשון סתימין ומתברכן כלם. מלי עמלא מתברכן. משום דמתכלין חלון בלחין בלחמ מיישר. דלא סעו ליוניא ולשמאלא. ה"ד ישר יחזו פנימו. ומתברכן כלם ומשקין דל ללא. עד דלתברכן כלם עלמין. ומסתכלין כלם עלמין כחד. וכדין אקרי ה' אחד ושמו אחד. וכד חזי עלמא סגיא אסתים עתיקא קדישא ולא מסתכלין אנפין בלשון. וכדין דיין מתערין בעלמא. כרסון רמיו ועתיק יומין אסתים ולא אתגליא. ה"ד חס הויה עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב (דיאל ו) עד כי כרסון רמיו. דליון כתרם עלאין דמשקין לכלם אחרין לאוקומי בקיומיהון. ומלי חיון. אבסן. ועתיק יומין יתיב ולא אתגליא (י) וכדין מספין חייבי עלמא רחמי לדינא. (ג-טו.)

יג

**יכרת ה' כל שפתי חלקות וגו'.** אשר אמרו לשננו נגביר וגו'. רבי אבא פתח (אייב יט) גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למצן תדעון שדון. בוא וראה בלשון הרע שאמר הנחש להאשה גרם להאשה ולאדם לגורר עליהם מיתה ועל כל העולם. בלשון הרע כתיב (תהלים נ) ולשונם חרב חדה. לפיכך גורו לכם מפני חרב. מפני לשון הרע. כי חמה עונות

יג

**יכרת ה' כל שפתי חלקות וגו'.** אשר אמרו לשננו נגביר וגו'. רבי אבא פתח (אייב יט) גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למצן תדעון שדון. תא חזי בלישנא בישא דלמך כחש לתתא גרים לאתתא ולאדם למגור עלייהו מיתה ועל כל עלמא. בלישנא בישא כתיב (תהלים נ) ולשונם חרב חדה. בגין כך גורו לכם מפני חרב. מפני בלישנא בישא. כי חמה עונות

זיו הוהר

(ט) זה סוד עליון הבבאר פעולת העבודות והצדקות של צדיקים וישרים איך תוכל זאת לגרום השתנות האלוה שרצון לרצון. כי הלא כתוב אני ה' לא שנית. ובבאר הסוד שאין זה השתנות ברצוני ית' שהוא המלך המזבז והמזבז תמיד. אבל בשביל שבר ועונש ובחירה ברא הבורא את העולם באופן שהתחננום במעשיהם הטובים יגרום שהספירות של ו' ימי בראשית שהן ו' הספירות מן חסד עד מלכות שנקראין ימי עולם שבהן נבאר העולם. גם נקראין זעיר אנפין דהיינו פני קטנות יתנשאו ויתקברו ויתחברו פנים בפנים עם ג' ספירות העליונות חכמה בינה ודעת שנקראין ימי קדם ונקראים עתיקא קדישא או אריך אנפין דהיינו פני גדלות. וע"י התקרבותן פנים בפנים אלה עם אלה יקבלו פני קטנות מן פני גדלות ששע הנשפעת בלי המסק ובלי השתנות מן האים ביה. ואז העולמות יצירה ועשיה התלויים בן הספירות של ימי עולם מקבלים די ששע מן העולמות העליונים אצילות ובריאה התלויים בן ספירות העליונות. והו הסוד של ישר יחזו פנימו כמו שנתבאר הלאה בדברי הוהר. אבל אם משני התחננום רעים או תחת התקרבות עוד גורמים התרחקות אלה מאלה ונעשה הסתרת פנים העליונים בסוד הכתוב ואנכי הסתר אסתיר את פני וגו'. ואז אין הספירות של ימי עולם מקבלים די ששע ומדת הדין גובר בכל ענינים. והרי ו' למשל שיש בהר גדול סגור מנין גובע שאינו פוסק עם ששע כל טוב. וכאשר האדם יעלה ויתנשא להתקרב אל הענין ויכל לקבל השפעת הענין. ובאז לא יעלה לא יקבל. והאלים שזיב לעלות בו היינו תורה ומצות ומעשים טובים. זה תמצית הענין בקיצור סגור. כי אם לבאר הענין באריכות יש לעשות מן המאמר הזה ספר גדול. והו יסוד גדול בחכמת הקבלה: (י) לפי ענין זה יפורש כרסון רמיו. שמשאית המרכבה נשלכים ונתרחקים מן עתיק יומין. ובסאות המרכבה היינו האבות כמו שאמר חז"ל האבות הן הם המרכבה. והו רמז לספירות חסד גבורה תפארת ומלכות. אברהם יצחק יעקב דוד. די רגלי המרכבה. והם עומדים ומצפים ומוכנים תמיד לקבל ששע מן עתיק יומין כדי להשפיע לתכל ומלואת. אבל בלי מניעים טובים של התחננונים עתיק יומין יתיב ואינו מוסיף להתראות פנים בפנים ישר עם זעיר אנפין. ואז מדת הרחמים נהפכת לדין והששע במצוים סגור: ורע שענין זה שנתבאר כאן נקרא סוד עליית העולמות. ועקר תולה בוין כמו שבת יורין. אבל לגרום היחוד של תפארת ומלכות שהוא יחוד קב"ה ושכינתיה אין תולה בוין רק תולה בקיום המצות ובתלמוד תורה ותפלה בבונה

עונות חרב. מהו כי חמה עונות חרב. זו חרב לה' (א) שלמדנו חרב יש לו להקב"ה שבו הוא דן לרשעים. זש"כ (ישעיה יד) חרב לה' מלאה דם (דברים יב) וחברי תאכל בשר. ולפיכך גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב. למען תדעון שדון. שדון כתיב. למען תדעו שכן הוא נידון (ג) מי שיש לו חרב בלשונו נידון בהרב ההיא שמכלה הכל. רבי יצחק אמר בוא וראה כל חטאי העולם הקב"ה מכפר עליהם בתשובה. מלבד על דשון הרע שהוציא שם רע על חברו. וכך ביארו שנאמר (ויקרא יד) זאת תהי' תורת המצורע. זאת היא תורתו של מוציא שם רע (ג) וכך אמר רבי שמעון שעל הכל מוחל הקב"ה מלבד על דשון הרע. לפי שכתוב אשר אמרו ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו (ד) ובוא וראה כמה עשה אותו לשון הרע. נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ. ומתו אלה שאמרו. ונגזר בכיה לדורי דורות. רבי חייא אמר כל מי שמוציא לשון הרע מטמאים לו כל אבריו וראוי להיות מצורע. לפי שהדבור הרע ההוא עולה ונתעורר רוח טומאה עליו ונטמא. הבא להטמא מטמאים אותו. בהדבור שלמטה נתעורר ענין אחר. רבי יהודה אמר כתיב זאת תהי' תורת המצורע. זאת תהי' ודאי כנגדו להפרע ממנו מאותו המוציא שם רע (ה) ביום טהרתו והוא אל הכהן מה משמיענו (ו) אלא נשמע מי שהוא בעל לשון הרע אין תפלתו נכנסת לפני הקב"ה. שהרי נתעורר עליו רוח טמא. אבל כיון שחזר בתשובה וקבל עליו תשובה (ז) מה כתוב ביום טהרתו והוא אל הכהן (ג-ג):

עונות חרב. מהו כי חמה עונות חרב. דא חרב לה' (א) דתנן חרב אית ליה לקב"ה דביה דאין לחיובא. הס"ד (ישע' יד) חרב לה' מלאה דם (דברים יב) וחברי תאכל בשר. ובג"כ גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב. למען תדעון שדון. שדון כתיב. למען תדעו דהכי אתדן (ג) מאן דאית ליה חרב בלשונו אתדן בהיחא חרב דשלי כלא. רבי יצחק אמר תא חזי כל חובי עלמא קב"ה מכפר עליהו בתשובה. בר מהסוהא לישראל בישא דאפיק סוס ביש על חכריו. וסא אוקמוס דכתיב (ויקרא יד) זאת תהי' תורת המצורע. זאת היא תורתו של מוציא שם רע (ג) וסא חייא אמר רבי שמעון דעל כלא מחל קב"ה בר מן לישראל בישא. בגין דכתיב אשר אמרו ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו (ד) ותא חזי כמה עבד הסוהא לישראל בישא. גזר על אבהתא דלא יועלו לארעא. ומיתו אינון דאמרו. ואתגזר בכיה לדורי דרין. רבי חייא אמר כל מאן דאפיק לישראל בישא אסתאבין ליה כל שיפוי ויתחיי לסגרא. בגין דהסוהא מלא בישא סלקא ואתער רוחא מסאבא עליו ואסתאב. אתי לאסתאבא מסאבין ליה. במלא דלתא אתער מלא אחרא. רבי יסודא אמר כתיב זאת תהי' תורת המצורע. זאת תהי' ודאי לקבליה לאתערעא מיסא דהסוהא מוליא שם רע (ה) ביום טהרתו והוא אל הכהן מה קמ"ל (ו) משמע מאן דאית ליה לישראל בישא ללוותיה לא עלתא קמי קב"ה. דהא אתער עליו רוחא מסאבא. כיון דאסדר בתשובה וקביל עליו תשובה (ז) מאי כתיב ביום טהרתו והוא אל הכהן (ג-ג):

## יד

י"י משמים השקיף על בני אדם לראות היש משכיל דורש את אלהים. אמר רבי יוסי בוא וראה זכאים הם הצדיקים שנגזר להם הרבה טובות לעולם הבא. ואין מקום פנימי בכל אותן המקומות כהם המוכנים להיודעים בסוד רבונם. ויודעים להתדבק בהם בכל יום. על אלה כתוב (ישע' יד) עין לא ראתה אלהים וולתך יעשה למחכה לו. מהו למחכה לו. כמ"כ (איוב ג) חכה את איוב בדברים (א) ואלה המשכילים בדברי החכמה ומדייקים בה ומחכים לה להבין ברור הדבר

## יד

י"י משמים השקיף על בני אדם לראות היש משכיל דורש את אלהים. אמר רבי יוסי תא חזי זכאין אינון לדיקא דאתגזר להו כמה טובין להסוהא עלמא. ולית אתר פתימא בכל אינון באינון דידעי רזא דמאריהון. וידעי לאתדבקא בהו בכל יומא. על אלן כתיב (ישע' יד) עין לא ראתה אלהים וולתך יעשה למחכה לו. מהו למחכה לו. כמ"כ (איוב ג) חכה את איוב בדברים (א) ואלן אינון דדקקן לתלם דחכמא ודייקין לה ומחכאן לה למנדע ברירא דמלס

## יו הוהר

י"ג (א) זו המלכות שהיא מרת הדין: (ב) מי' דעת שיהיה נידון מדה בנגד מדה: (ג) מדויק תיבת תהיה שהיצי' זאת תורת המצורע. אבל מלת ההיה תרבו שאין לו תרופה אחרת אלא שבודאי זאת תהיה ענינו שיצטרע ואח"כ אם ישוב ויטהר: (ד) בשבט שזה הוא כופר בעיקר לומר שאין השגחה פרטית: (ה) ואית רבו על המלכות מרת הדין: (ו) קשיא ליה תיבת והנבא. שהיצי' יבא. ומדייק כזה שער שעשה תשובה נצדרה תפלתו לסטרא אחרא. ומי שעשה תשובה יתקיים הפסוק חיל בלע וינקימו. וענין הנבא כמילא תפלתו אל הכהן ש"עלה שהוא המלאך מיכאל המקריב את תפלות ישראל. בשבט שרבי יהודה פליג על דיעות הקדמות: (ז) הכפיל דביו. (ח) הכפיל דקבל עליו תשובה. כיון שלפניו די בתשובה מה שבפסוק עשית העבירה וזונו שב אי קיא. אבל כאן אין די בכך אלא שצריך לקבל עליו התשובה בפועל. דהיינו שיפייס את חברו בדאיתא במשנה עד שירצה את חברו:

י"ד (א) דורש למחכה לו פירוש שגזר בתחינות ובעין עמוק דשון ישיביל ויבין היטב:

הדבר להכיר את רבונם. אלה הם שרבונו מתפאר בהם בכל יום. אלה הם הנכנסים בין קדושים העליונים. והם נכנסים בכל השערים שלמעלה ואין מי שימחה בידם. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא: (א-ק:)

רבי שמעון אמר למעלה ברקיע קיימת החיה ההיא אשר שמו יופיא. והוא עומד בכל סודות החכמה (ג) וכל אותן מפתחות החכמה נמצאים אצלו. והוא המלאך שעומד לתבוע שכר מאת הקב"ה ליתן לכל אותן הרודפים אחר כל בעלי החכמה. ואפילו מכל אדם (ד) ולומדים חכמה לדעת את רבונם. וזה הוא השכר שהוא נותן לאנשים הרודפים אחר חכמה לדעת את רבונם. שכאשר יוצא אדם זה מעולם הזה. מלאך ההוא יוצא נגדו על ד' שרפים מעופפים ופורח לפניו. ואינו מניח לכל אותן שרי הדין אשר בצד הטומאה לגשת אליו. וכמה הם מלאכי השלום סביביו. ואלה השרפים כאשר נוסעים ונתגלים נכנעים לפניהם אותן נחשים שרפים היוצאים מן הנחש ההוא שגרים מיתה לכל העולם: מלאך קדוש הזה עומד כאשר הנשמה עולה ומגעת אצלו. אז הוא שואל אותה בסודות החכמה האלוהית. וכפי אותה החכמה שרדף אחריה ונדבק בה כך נותנים לו שכרו. ואם היה ביכולתו ללמוד אותה החכמה ולא למד נדחית לחוץ ואינה נכנסת. ועומדת תחת היכל ההוא בבושה (ז) וכאשר מנשאים כנפיהם אותן השרפים אשר תחת החיה ההיא מנשאים בכנפיהם ושורפים אותה. והיא נשרפת ולא נשרפת. קיימת ולא קיימת. וכך נידונת בכל יום. מאירה ואינה מאירה. ואע"פ שיש לה מעשים טובים. לפי שאין שכר גדול בעולם ההוא כמו לאלה העמלים בחכמה להסתכל בכבוד רבונם. ואין שיעור להשכר של אותן היודעים חכמה להסתכל בכבוד רבונם. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא. שכתוב (משל ג) אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה: (ב-ד: רמז:)

**עצת** עני תבישו כי ה' מחסוהו. אמר רבי חייא כל איש שהוא צר עין אל העניים ראוי הוא שלא יתקיים בעולם. ולא עוד אלא שאין לו חיים לעולם הבא. וכל מי שהוא וותרן לעניים ראוי הוא שיתקיים בעולם ושיתקיים העולם בזכותו. ויש לו חיים ואריכת החיים לעולם הבא: (א-ט:)

סוד זה ראינו בספר של שלמה המלך. שכל מי שמרחם על העניים ברצון הלב (ה) לא תשתנה צורתו לעולם מן צורת אדם הראשון. וכיון שצורתו של אדם נרשמת בו הוא שולט על כל הבריות שבעולם בצורה ההיא. זש"כ (בראשית ט) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ וגו'. כלם זועים ומשחדים מן הצורה ההיא שנרשמת בו. לפי שזאת המצוה טובה מכל

דמלה לאשתמודעא למאריסון. אליו חיונו דמאריסון משתנה ביון בכל יומא. אליו חיונו דמאלין ביון עליון קדישין. ואליו עליון כל תרעו דלעילא. ולית מאן דימחו בידיון. זכאם חולקסון בעלמא דין ובעלמא דאחי: (א-ק:)

רבי שמעון אמר לעילא ברקיעא קיימא האי חיותא דשמים יופיא. ואיני קיימא בכל רזי דחכמה (ג) וכל חיונו מפתחא דחכמה קיימין ביה. ואי חיותא קיימא למחבט אגרא מעס קב"ה למיחבט לכל חיונו דרדפי בחר כל מאריסון דחכמה. ואפילו מכל בר נש (ד) ואלופי חכמה למנדע למאריסון. וזה הוא אגרא דיהיב לגבי נשא דרדפי בחר חכמה למנדע למאריסון. דכד נפק בר נש מאחי עלמא. האי חיותא נפקא על ד' שרפים מעופפין ופאטת קמיה. ולא שבקא כל חיונו גרדיו מיוסין די בסערא אחרא למקרב בהדים. וכמה חיונו שליחן דשלא סאריס. ואליו שרפים כד נעלין וחתמין אתכפין חיונו שרפים נחשים דנפקן מסהוא נחש דגרים מוחא לכל עלמא: האי חיותא קדישא קיימא כד נשחחא סלקא ומשחחא לגביה. כדין שאל לה ברוח דחכמה דמאריס. וכפוס האי חכמה דרדף אחרתא ארדק בה הכי יסבין ליה אגריה. ואי יכול לאדבאק ולא אדבק דחי לה לבר ולא עילא. וקיימא תחות הסוא היכלא בכסיפו (ז) דר נעלין גדיפיהו אליו שרפים דתחותא כדין כלחו בשמי בגדיפיהו וואוקדין לה. ואתוקדת ולא אתוקדת. וקיימא ולא קיימא. והכי אתדנת בכל יומא. נהירת ולא נהירת. ואע"ג דעובדין עבין אית לה. בגין דלית אגרא בהסוא עלמא כאינון דמסתלי בחכמה להסתכלא ביקרא דמאריסון. ולית שעורא לאגרא דחיונו דידעי חכמה להסתכלא ביקרא דמאריסון. זכאם תליקסון בעלמא דין ובעלמא דאחי. דכתיב (פסלי ג) אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה: (ג-ד: רמז:)

**עצת** עני תבישו כי ה' מחסוהו. אמר רבי חייא כל צ"ג דאישו לר עינא לגבי מסכנא יאות הוא דלא יתקיים בעלמא. ולא עוד אלא דלית ליה חיים לעלמא דאחי. וכל מאן דאישו וותרן לגבי מסכנא יאות הוא דיתקיים בעלמא ויתקיים עלמא בגימיה. ואית ליה חיים ואורכא דחי לעלמא דאחי: (א-ק:)

זהו דא חיונו בספרא דשלמה מלכא. דכל מאן דחס על מסכני בעומתא דלכא (ה) לא משתני דיוקמיה לעלס מדיוקנא דאדם סכאשון. וכיון דדיוקנא דאדם אתרסיס ביה שליט על כל ברין דעלמא בהסוא דיוקנא. הסיד (בראשית ט) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ וגו'. כלחו זעין ודחלין מסהוא דיוקנא דאתרסיס ביה. בגין דדא הוא פקודא מעליא לאסתלקא

ויו הוהר

(ג) זה המלאך הוא השור של ההיכל. עצם השמים ונקרא ג"כ. היכל הוהר. והרמז וצ"ל כתב כאן רמז. שהשם יופיא. ד' בנימטריא קב"ה: (ג) פ"י אפילו מן דפחות בטנו כדאורא. כמשנה איהו חכם הלומד מכל אדם: (ד) זה ההל"ל של אמרו המלאך יופיא. והוא ההיכל עצם השמים. היכל זוהר: (ה) פ"י שווען הערקה לא בעבור התפארת וגו' אלא טהרת נדבת רב טוב מלא רחמים:

מכל שאר המצות בענין זה שיתעלה האיש בצורתו של אדם. מניין. מנבוכדנצר. אצ"פ שחלם לו חלום ההוא. כל זמן שהיה חונן לעניים לא נתקיים בו החלום. כיון שהטיל עין רעה שלא לחונן לעניים מה כתוב (וינאל ד) עוד מלתא בפום מלכא וגר. מיד נשתנה צורתו ונטרד כן האנשים. זש"כ נעשה אדם. כתוב כאן עשיה. וכתוב שם (רות ב) ושם האיש אשר עשיתי עמו היום בועז : (א—ג :)

לאסתלקא צ"ג בדיוקטא דאדם על כל שאר פקודין. מנלן. מנבוכדנצר. אצ"פ דחלם הסוף חלמא. כל זמנא דהוה מיתן למסכני לא שרא עליה חלמיה. כיון דאטיל עינא זישא דלא למיתן למסכני מאי כתיב (וינאל ד) עוד מלתא בפום מלכא וגר. מיד אשתני דיוקטא ואטרוד מן בני נשא. הס"ד נעשה אדם. כתיב הכא עשיה. וכתיב הסם (רות ב) ושם האיש אשר עשיתי עמו היום בועז : (א—ג :)

## טז

מזמור לדוד ה' מי יגור באהלך וגר. הולך תמים ופועל צדק ודבר אמת בלבבו. אמר רבי אלעזר מקרא זה ביארתי וביארו התברים. הולך תמים. זה אברהם. שכאשר נימול נקרא תמים. ופועל צדק. זה יצחק. ודובר אמת בלבבו. זה יעקב. ודאי יעקב באמת נדבק. [נכמו שכתוב (מייכ ו) תתן אמת ליעקב חסד לאברהם:] (א—קא.)

רבי אבא אמר י"י מי יגור באהלך וגר. הולך תמים ופועל צדק. מי הוא פועל צדק. אלא אלו אותן שמתקנים להשכינה בעדיים בלבושים ובעטרות שלה. וכל אחד פועל צדק נקרא : (ג—ח :)

## טז

מזמור לדוד ה' מי יגור באהלך וגר. הולך תמים ופועל צדק ודבר אמת בלבבו. אמר רבי אלעזר הא לוקימאז ולוקימאז חבירא. הולך תמים. דא אברהם. דא אהרן תמים אקרי. ופועל צדק. דא יצחק. ודובר אמת בלבבו. דא יעקב. ודאי יעקב באמת אהדבק. [נכמו דכתיב (מייכ ו) תתן אמת ליעקב חסד לאברהם:] (א—קא.)

רבי אבא אמר י"י מי יגור באהלך וגר. הולך תמים ופועל צדק. מלן הוא פועל צדק. אלא אלן אינון דמתקני למצויותא בכתשופא בלבוסא בבעטרותא. וכל חד פועל צדק אקרי : (ג—ח :)

אמר רבי יהודה בן רבי יוסי אלה עשרה הם כנגד עשרת הדברות שצריכים ישראל לקיים. אמר רבי יוסי הלא אחד עשר הם. אמר לו לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה דבר אחד הם. שכל המרגל בחברו מד עשה עמו רעה. לא רגל על לשונו ולא עשה עמו רעה. וכי מאין נחשוב לאלה כנגד עשרת הדברות. אמר רבי כל עשרת הדברות נשמעים מהם. הולך תמים. כנגד אנכי ה' אלהיך. מלמד שצריך האדם לקבל עליו אימת עול מלכות שמים. ואין לו רשות להרהר במה שאינו יכול להשיג. כך משמע שנאמר אנכי ה' אלהיך סתם. כתוב כאן הולך תמים. וכתוב שם תמים תהיה עם ה' אלהיך. ואין לך רשות להרהר על מה שלא הורשית. ופועל צדק. כנגד לא יהיה לך אלהים אחרים על פני לא תשתחוה להם ולא תעבדם. מכאן אמר רבי יהודה אין לך דבר עומד כנגד חילול השם. מניין. ממסית. שנאמר ידך תהיה בו בראשונה להמיתו. למה. כי בקש להדיחך מעל ה' אלהיך. ואם יהרגנו נקרא צדיק מקא ופועל צדק. וזהו שכתוב ופועל צדק. ודובר אמת בלבבו. כנגד לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא. אמר רבי הלא אין הם כסדרן. אבל אצ"פ שאין הם כסדרן כך יפה לדרוש אותם. לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה. כנגד לא תענה ברעך עד שקר. וחרפה לא נשא על קרובו. כנגד מחלל שבתות בפרהסיא (א) רבי יוסי אומר כנגד לא תגנב. שכתוב אם זרחה השמש עליו (ב) נבזה בעיניו נמאס. כנגד לא תרצה. מי שהוא נבזה בעיניו אינו עושה קטטה שירצה למי ואין מי שירצה לו. ואת יראי ה' יכבד. כנגד כבד את אביך ואת אמך. אמר רבי יוסי על הכל חייב אדם לכבד את אביו ואמו. יצא מכלל זה אם יאמרו לו לעבור על דברי תורה או לעבוד עבודה זרה שאינו חייב לכבדם לשמוע להם. זש"כ ואת יראי ה' יכבד. נשבע להרע ולא ימיר. כנגד לא תנאף. שהרי אם יצרו רוצה למשוך עליו יטיל שבועה על עצמו כנגד יצרו. כבועז שאמר (רות ג) חי ה' שכבי עד הבקר. כספו לא נתן בנשך. זהו כנגד לא תגנב. ודאי מי שנוזהר מללות ברבית לא ילך לגנוב. ושוחד על נקי לא לקח. כנגד לא תחמוד : (י"ח)

## טז

מכתם לדוד שמרני אל כי חסיתי בך. זה ביארנו מהו מכתם. מך. תם. מך לפי שאין לה אור

## טז

לדוד שמרני אל כי חסיתי בך. הא לוקימאז מהו מכתם. מך. תם. מך בנין דלית לה נסולא

זיו הוהר

טז (א) יש דובר שכיום השבת הקב"ה וכונת ישראל קרובים זה לזה יותר מבימות החול. והמהלך שבת בפרהסיא טראה חלול השם גדול ונושא חרפה גדולה קרובו שטבוח את השבת קודש : (ב) ושם פירוש הכתוב שבאם הגנב הוא קרובו אסור להמיתו אצ"פ שהגנב נושא חרפה על קרובו. ולפיכך ילך שטוסכ על לא תגנב :

אור משלה (ה) תם כאשר הלבנה בשלימות ומאירה באורות עליונים או תם. ועל כן מכתם לדוד. מתי. כאשר נשמרת הלבנה. זשיכ שמרני אל (ג) כי חסיתי בך. מהו חסיתי. כמש"כ חסיה נפשי (ג) מה הטעם שמרני א"ל (ד) צד של אברהם נצרך להתעורר שיאיר חסד העליון לחסדי דוד הנאמנים: (י"ח)

י"י מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי. אמר רבי יצחק בוא וראה על עץ הזה שכל כחותיו בו תלויים אמר דוד אתה תומיך גורלי. מהו גורלי. זה הגורל שנאחו בו דוד המלך (ה): (ג-ד-ט):

**אברך** את ה' אשר יעצני וגו'. אמר רבי אלעזר הרי אנו רואים שלפעמים אמר דוד את. שכתוב אברך את ה' אשר יעצני. וכתוב (תהלים יד) אברכה את ה' בכל עת וגו'. (שם קד) ברכי נפשי את ה'. כמו כן בהתחלת התפלה נתתן לומר ברכו את ה' המבורך. ולפעמים אמה דוד ברכו ה' מלאכיו. ברכו ה' כל צבאיו וגו' (שם קפ) ולא אמר את. אלא למלאכים העליונים שהם במרומים של היכל העליון נאמר ברכו ה'. אנו היושבים למטה ברכו את ה'. לפי שאנו צריכים להמשיך עלינו א"ת הזאת (י) ועמה נכנס אצל המלך לחזות פניו. וע"כ אמר דוד (תהלים י"ז) אני בצדק אחזה פניך. בצד"ק וראי. ולפיכך התחלת התפלה ברכו את ה'. להמשיך על ראשנו א"ת הזאת. וכיון שאנו מושכים א"ת הזאת עלינו יש לנו לומר התפלה ולשבח. ולפיכך אסור לברך לאיש קודם שיתפלל האדם תפלתו וימשיך על ראשו א"ת הזאת. ואם בקדים ומברך תחלה לאיש הרי נתמשך לוה האיש במה על ראשו במקומה של א"ת הזאת. ולפיכך למלאכים העליונים אמר ברכו ה'. ואנחנו א"ת ה' להוספה: (ג-ק-פ): עוד דרש רבי אלעזר ואמר. כתוב אברך את ה' אשר יעצני. וכתוב אברכה את ה' בכל עת תמיד תהלתו בפי. למי נצרך ברכות מן התחתונים. לא"ת. שהיא נאחות בהם כשהכתב בפתילה (י) ודוד שהיה יודע זה אמר אברכה א"ת: (ג-ק-פ-ט):

**תודיעני** ארח חיים שבע שמחות את פניך נעימות בימינך נצח. בוא וראה כאשר ישראל מטיבים מצשיהם מזבח ההיא שולטת עם צד הימין (ח) והיו רואים כתבנית אריה רובץ עליה על הקרבן ואוכל אותו. ולכן נקראת אריאל המזבח קרית חנה דוד וראי. כי חלקו של דוד היא וכל ימיו עמל להאיר לה. ועל כן אמר תודיעני ארח חיים. כמש"כ (שמות ב) וידע אלהים (ט) ארח חיים. מי הוא (י) שבע שמחות

נארא מדינה (ה) תם כד סיסרא באלמותא וסרא בנהריון עליון כדון תם. ועל דא מכתם לדוד. חיותי. כד חתנאית סיסרא. ס"ד שמרני אל (ג) כי חסיתי בך. מהו חסיתי. כד"א חסיה נפשי (ג) מאי טעמא שמרני א"ל (ד) סיסרא דאברהם בעא להתעורר דיסירי חסד עלאה לחסדי דוד הנאמנים: (י"ח)

י"י מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי. אמר רבי יצחק תא חוי על האי חילנא דכל חילוי ביה שריא אמר דוד אתה תומיך גורלי. מהו גורלי. דא ערבא דחמיד ביה דוד מלכא (ה): (ג-ד-ט):

**אברך** את ה' אשר יעצני וגו'. אמר רבי אלעזר הא חיוני דומיין אמר דוד את. כתוב אברך את ה' אשר יעצני. וכתוב (תהלים יד) אברכה את ה' בכל עת וגו'. (שם קד) ברכי נפשי את ה'. אף הכי בשירותא דללותא אמרין ברכו את ה' המבורך. ולזמנין אמר דוד ברכו ה' מלאכיו. ברכו ה' כל צבאיו וגו' (שם קי) ולא אמר את. אלא למלאכי עליון דלזמנין בבי מרומא דאררא עלאה אתמר ברכו ה'. אכן דיתבי לתתא ברכו את ה'. בנין דאין לריכין לאמשכא עלן להאי א"ת (י) ובה ינוול לגבי מלכא לאחזא חפיו. וע"ד אמר דוד (תהלים י"ז) אני בצדק אחזה פניך. בצד"ק ודאי. ובג"כ שירותא דללותא ברכו את ה'. לאמשכא על רישן להאי א"ת. וכיון דאין משכן להאי א"ת עלנא איז לן למימר ללותא ולשבחא. ובג"כ אסור לברכא לבי"ע עד לא יללי ב"י ללותא וימשיך על רישיה להאי א"ת. ואי יקדים ויברך לבי"ע בקדמיתא הא אמשיך להסור בר נש במה על רישיה באתר דהאי א"ת. ובג"כ למלאכי עלאי כתיב ברכו ה'. ואין א"ת ה' לתוספת: (ג-ק-פ-ט): תו דרש רבי אלעזר ואמר. כתיב אברך את ה' אשר יעצני. וכתוב אברכה את ה' בכל עת תמיד תהלתו בפי. מאן אלסריך ברכתא מן תתאי. א"ת. דהא אהאחד ביה כסלהוב בפתילה (י) ודוד דהוה ידע דא אמר אברכה א"ת: (ג-ק-פ-ט):

**תודיעני** ארח חיים שבע שמחות את פניך נעימות בימינך נצח. תא חוי כד ישראל מכשרן עובדיהו הסיו מוצח שלטא בסקרא דומינא (ח) וסו חיוין כחיוו אריה רביע עליה על קרבנא ואכיל ליה. וע"ד אקרי אריאל מדבכא קרית חנה דוד וראי. דחולקיה דדוד היא וכל יומיו אשתדל לאנסחא לה. ועל דא תודיעני ארח חיים. כד"א (שמות ב) וידע אלהים (ט) ארח חיים. ומאן הוא (י) שבע שמחות

### זיו הזהר

**מז (ה)** זו מרת המלכות שורש דוד המלך נרמית להלבנה שאין לה אור של עצמה אלא מה שמקבלת מן השמש. וכמו כן המלכות מן התפארת: (ג) המלכות צריכה שמירה ומחסה מן הס"א שלא יניקו ממנה השפע: (ג) נפשי זו המלכות שנקראת נפש וצריכה שמירה ומחסה בפני הס"א: (ד) מדויק למה הזכיר השם א"ל שהוא חסד מדינת אברהם. ואומר שזה משום שאין זה תשוקת המלכות שתוכל להקרא בשם חסד דוד ע"י שתקבל השפעה מן מרת ההסד: (ה) זו מרת המלכות גורלו וחלקו של דוד: (י) מרת המלכות נקראת א"ת כיון שנכללת מן כ"ב אותיות מן א' עד ת'. וגם נקראת בשם צדק: (י) ובשביל התקשרות הזאת עם ישראל נקראת המלכות בשם כנסת ישראל: (ח) מרת המלכות נקראת מוב"ת. וצד הימין היינו מרת ההסד: (ט) פ"י שהשם אלהים שהוא מרת הדין יתהפך לרחמים: (י) שואל איוונו ארת החיים:

שמחות את פניך. והוא דכל שבע תכליל בים יסדר  
אנשי לקבל פניך דאלא אחיד בהון (י"א) וכדין נעימות  
בימיך נלה. דשמאלא תכלילת בימיך: (י"ח)

## יז

**תפלה** לדוד שמעה ה' לך הקשיבה רנתי האוינה  
תפלי וגו'. אמר רבי חזקיה זה שאמרנו  
לעולם יסדר אדם שבת רבונו ואחר כך יתפלל תפלתו.  
זה האיש שלבו טרוד ורוצה להתפלל תפלתו אבל  
הוא בצרת. ואינו יכול לסדר שבת רבונו כראוי מה  
הוא יעשה (א) אמר לו רבי יוסי אצ"פ שאינו יכול  
לכוון לבו ומחשבתו. סדור השבת של רבונו למה  
יגרע. אלא יסדר שבת רבונו אצ"פ שאינו יכול  
לכוון ויתפלל תפלתו. וז"ל תפלה לדוד שמעה ה'  
צדק הקשיבה רנתי. שמעה ה' צדק בתחלה. לפי שזה  
הוא סדור השבת של רבונו. ואח"כ הקשיבה רנתי  
האוינה תפלתי. ומי שיכול לסדר שבת רבונו ואינו  
עושה כך. עליו כתוב (ישע' א) גם כי תרבו תפלה  
אינני שומע. (א-רמג:)

**שמעיה** ה' לך הקשיבה רנתי האוינה תפלתי בלא  
שפתי מרמה. פתח רבי חזקיה ואמר שמעה  
ה' לך. כמה חביבה כנסת ישראל קמי קב"ה.  
דבכל זמנא דכנסת ישראל אחת לקמי דקב"ה  
אוזנין לזבלה (ב) הס"ד שמעה ה' לך הקשיבה  
רנתי האוינה תפלתי. אמר דוד אלא מתקשרא בכנסת  
ישראל. כמה דהיא אשתכחת לקמך אלא נמי הכי אשתכחא.  
ובין כך שמעה ה' לך בקדמיתא. ולבשר הקשיבה  
רנתי האוינה תפלתי בלא שפתי מרמה. מהו בלא  
שפתי מרמה. אלא הכי תנין. כל מלה ומלה  
ללולא דאשק ב"ג מופתים סלקא לעילא ובקעא ריקעין.  
ועלמא לאתר דעאלת. ותמן אשתכח: הס"ד  
מלה אי היא מלה דכשרא אי לא. ואי היא מלה  
דכשרא עלאי לה קמי מלכא קדישא למעבד רעותא.  
ואי לאו סאטין לה לבד. ואתער בההיא מלה רוחא  
אחר: (ג-נה:)

**ממתים** ירך ה' ממתים מחלד חלקם בחיים וגו'.  
אמר רבי שמעון תא חיי ממתים ירך  
ה' ממתים מחלד. הכא חיוו תרי ספרי. ירך ה' וחלד.  
ירך ה'. דא קב"ה. דנשמתא אשתכח לנביא. ממתים  
מחלד. דא ספרי אחרא. דנפשא חיוו שלשא עלים.  
דכתיב

## יז הודר

(י"א) וסבאר שהוא תפלת הכולל ו' הספירות וקרא עין החיים הוא יהוה פניו להודונו עם המלכות שנאמר דוד בפנים שיה  
ואו יוסק השמאל דין ויתכלל בימים רחמים:

יך (ה) כנפרא איתא שהפצטר בצרת פטור מן התפלה. והוהר סחמיר בענין זה דשואל רבי חזקיה אם יש דחק בענין סידור  
שבת רבונו שהוא חלק התפלה עד יוצר איך לפטור מהפצטר סחמיר. ורבי יוסי התסיר בזה. וסבירא רביא מן  
הפסוק שמעה ה' צדק וגו' שקורא התפלה שהוא שפנה עשרה ברכות מחיוב להיות תחלה צדק ורנה. דהיינו תפלת העשיה  
ותפלת היצירה שהם סידור שבתו של הקב"ה: (ב) צדק דמו על סדת המלכות והשכינה הקדושה. והוא הסוד לומר קורא  
השם הפסוק אדני שפתי תפתח וגו'. כי השם אדני הוא שד ברכות והשכינה הקדושה שגורף להקדיבה קיום התפלה כי  
ע"י ירה תנעיה התפלה. והיא כמו עמוד הענין שה' במדבר:

שמחות את פניך. זה שכל שבע נכללות בו יהוה  
פניו לעומת פניך שאני נאחו בהם (י"א) ואז נעימות  
בימיך נצח. שהשמאל יתכלל בימין: (י"ח)

## יז

**תפלה** לדוד שמעה ה' צדק הקשיבה רנתי האוינה  
תפלתי וגו'. אמר רבי חזקיה זה שאמרנו  
לעולם יסדר אדם שבת רבונו ואחר כך יתפלל תפלתו.  
זה האיש שלבו טרוד ורוצה להתפלל תפלתו אבל  
הוא בצרת. ואינו יכול לסדר שבת רבונו כראוי מה  
הוא יעשה (א) אמר לו רבי יוסי אצ"פ שאינו יכול  
לכוון לבו ומחשבתו. סדור השבת של רבונו למה  
יגרע. אלא יסדר שבת רבונו אצ"פ שאינו יכול  
לכוון ויתפלל תפלתו. וז"ל תפלה לדוד שמעה ה'  
צדק הקשיבה רנתי. שמעה ה' צדק בתחלה. לפי שזה  
הוא סדור השבת של רבונו. ואח"כ הקשיבה רנתי  
האוינה תפלתי. ומי שיכול לסדר שבת רבונו ואינו  
עושה כך. עליו כתוב (ישע' א) גם כי תרבו תפלה  
אינני שומע. (א-רמג:)

**שמעיה** ה' צדק הקשיבה רנתי האוינה תפלתי בלא  
שפתי מרמה. פתח רבי חזקיה ואמר שמעה  
ה' צדק. כמה חביבה כנסת ישראל לפני הקב"ה.  
שבכל פעם שכנסת ישראל באה לפני הקב"ה הוא  
נודמן לגדה (ב) וז"ל שמעה ה' צדק הקשיבה  
רנתי האוינה תפלתי. אמר דוד אני מתקשר בכנסת  
ישראל. כמו שהיא נמצאת לפני. אני גם כן נמצא.  
ובעבור זה שמעה ה' צדק בתחלה. ואח"כ הקשיבה  
רנתי האוינה תפלתי בלא שפתי מרמה. מהו בלא  
שפתי מרמה. אלא כך לדנו. כל דבור ודבור של  
תפלה שהאדם מוציא מפיו עולה למעלה ובוקע ריקעין.  
ונכנסת למקום שצריכה ליכנס. ושם נבחת אותה  
התפלה אם היא תפלה כשרה או לא. ואם היא תפלה  
כשרה מכניסים לה לפני מלך הקדוש לעשות רצונה.  
ואם לא היא נדחית החוצה. ונתעורר באיתה תפלה רוח  
אחר: (ג-נה:)

**ממתים** ירך ה' ממתים מחלד חלקם בחיים וגו'.  
אמר רבי שמעון בוא וראה ממתים ירך  
ה' ממתים מחלד. הרי כאן שני צדדים. ירך ה' וחלד.  
ירך ה'. זה הקב"ה. שהנשמה נאספת אליו. ממתים  
מחלד. זה צד הטומאה. שהגוף הוא שולט עליו.  
שנאמר

שנאמר (ישעי' לח) לא אביט אדם עוד עם יושבי חדר (ז): (ב-רנד):

אני בצדק אחזה פניך וגו'. פתח יהודי ההוא ואמר. דוד המלך חביבות ודבקות שלו באב"ן ההיא היה (ז) ועליה אמר (תהלים קיח) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. וכאשר חפץ להסתכל במראה כבוד רבונו. לקח אותה האב"ן בידו תחלה ואח"כ נכנס (ז) לפי שכל מי החפץ להתראות לפני רבונו אל יכנס אלא באב"ן ההיא. שנאמר (ויקרא יג) בזאת יבא אהרן אל הקדש (ו) ודוד התפאר עצמו ואמר אני בצדק אחזה פניך (י) וכל יגיעתו של דוד להתראות עם אב"ן ההיא כראוי לפני העליון: (א-עב).

## יח

יח שמים וירד וערפל תחת רגליו. אמר רבי שמעון בשעה שהקב"ה חפץ להתגלות בהר סיני. קרא הקב"ה לכל עמליא שלו ואמר להם. עכשיו ישראל צעירים שאין יודעים דרכי ואני חפץ להתגלות עליהם. אם אתגלה עליהם בכח של גבורה לא יוכלו לסבול. אבל אתגלה עליהם ברחמים ויקבלו משפטי. זש"כ (שמות יט) ויהי ביום השלישי. ביום השלישי ודאי שהוא רחמים (א) מניין. שכתוב ויט שמים וירד. ובוה נתגלה הקב"ה לישראל. הקדים להם רחמים בתחלה. ואח"כ ניתנה להם התורה מצד הגבורה: (ג-ט).

רבי יצחק אמר כתוב ויט שמים וירד. ונאמר (שמות יט) וירד ה' לעיני כל העם על הר סיני. ויט שמים וירד. אנה ירד. אפשר תאמר שירד לסיני. על הר סיני כתוב (ז) ולא כתוב בהר סיני. אלא ויט שמים וירד. אנה ירד אמר רבי יוסי ירד במדרגותיו ממדרגה למדרגה ומכתר לכתר עד שנדבק באר"ץ ההיא. ואז נוארה הלבנה ועמדה בשלימות. זש"כ ויט שמים וירד באר"ץ ההיא. ובכן כתוב על הר סיני. מה היה נמצא על הר סיני. זאת אומרת שזו השכינה: (ב-טו).

וירעם בשמים ה' ועליון יתן קלו ברד וגחלי אש. אמר רבי יהודה כיון שאמר וירעם בשמים ה'.

דכתיב (ישעי' לח) לא אביט אדם עוד עם יושבי חדר (ז): (ג-רנד):

אני בלדק אחזי פניך וגו'. פתח הסוה יודאי ואמר דוד מלכא חביבותא ודבקותא דילי בזה"ק אב"ן סוה (ז) ושלח אמר (תהלים קיח) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. וכד צעא לאסתכלא בחזו יקרא דמאריס. נסל לה"ק אב"ן צידים בקדמיתא ולכתר עייל (א) צנין דכל מאן דצעי לאסתחאס קמי מאריס לא אעיל אלא בזה"ק אב"ן. דכתיב (ויקרא יג) בזאת יבא אהרן אל הקדש (ו) ודוד משבח גרמיה ואמר אני בלדק אחזי פניך (י) וכל אשתללותיה דדוד לאסתחאס בזה"ק אב"ן כדקא יחזי לגבי דלעילא: (א-עב).

## יח

יח שמים וירד וערפל תחת רגליו. אמר רבי שמעון בשעה דקב"ה צעא לאתגלאל בפורא דסיני. קרא קב"ה לכל עמליא דילי ואמר לון. הסתא ישראל רצין דלא ידעין נימוסי ואגא צעי לאתגלי עלייהו. אי אתגלי עלייהו צמילא דגבורה לא יכלין למסבל. אבל אתגלי עלייהו צרחמי ויקבלון נימוסי. הס"ד (שמות יט) ויהי ביום השלישי. ביום השלישי ודאי דאיוס רחמי (א) מלן. דכתיב ויט שמים וירד. ובהאי אתגלי קב"ה לישראל. אקדים להו רחמי בקדמיתא. ולכתר אחיזי להו אורייתא מסערא דגבורה: (ג-ט).

רבי יצחק אמר כתיב ויט שמים וירד. וכתיב (שמות יט) וירד ה' לעיני כל העם על הר סיני. ויט שמים וירד. לון נחת. אי תימא דנחת לסיני. על הר סיני כתיב (א) (ולא כתיב בהר סיני. אלא ויט שמים וירד. לון נחת) אמר רבי יוסי נחת צדקו מדרגא לדרגא ומכתרא לכתרא עד דאתדבק בזה"ק אר"ץ. וכדין אתגסיר סיסרא וקיימא צאשמוותא. הס"ד ויט שמים וירד לה"ק אר"ץ. וכדין כתיב על הר סיני. מה קיימא על הר סיני. סייני. סייני איהא דא שכינתא: (ג-טו).

וירעם בשמים ה' ועליון יתן קלו ברד וגחלי אש. אמר רבי יהודה כיון דאמר וירעם בשמים ה'.

## ויו הורה

(ג) עולם אמתים נקרא חדר והיינו חדר. וזה שם מתהפך כמו כש כש: (ז) מרת המלכות נקראת אב"ן בסוד הכתוב על אבן אחת שבעה עינים. שבעה דוקא ולא שבע. והבן: (ב) פירוש שהתקשר עצמו בשכינה ולקחה לעולתו להאבות תפלות: (י) וצ"ל הקדושה במקורה מרת המלכות נקראת וא"ת נקראת אב"ן ונקראת צדק: (י) אחזה פניך היינו התפארת מלך הקדוש ששמו שם הוי"ה ב"ה:

יח (א) ספירת התפארת נקראת שמים גם יום השלישי שהיא ספירה ג' מן ה' הספירות של ימי הבנין ומדתה מרת הרחמים: (ב) כמן נדחקו פגורשי הורה. ונראה לי שמה שמוקף הוא מיותר. ועיקר קושייתו שכתוב וירד סתם ולא פירש לאן ירד. ואם תרצה דומר דהיינו שירד על הר סיני. הלא בתורה אחר שנאמר וירד ה' נכתב על הר סיני. א"כ גם כן היל"ל על הר סיני ולא סתם וירד. ועל זה מתרץ רבי יוסי שהמכוון הוא חורדה מן ספירות העליונות עד הספירה שנקראת אר"ץ שהיא המלכות והשכינה הקדושה. ונקראת לבנה יען כי אין לה אורה אלא מה שמאיר בה התפארת עם שאר הספירות והיו שליכותה. ולולי שהיתה חורדה כזאת שתתן התורה ע"י התגלות אור האלהות באמצעות המלכות לא היה באפשרות לישראל לכבד אור האלהות הגדולה. כי הרי גם אחר הירידה הזאת ה' קשה להם לסבול:



ה' אִמְלִי כְּתִיב וְעֵלִיּוֹן יִתֵּן קִלּוֹ (ג) אֵלֶּה הַכֹּהֵן רֹאֵה דְמִימֻתָּא. מְלֵעִילָא לְעִילָא נִפְקָא קוֹל לְאִשְׁתַּחְוֵי. לְבַתֵּר דְּהֶהוּא קוֹל נִכְפָּא וְאִשְׁתַּחְוֵי נִפְקִי דִּינָן. וְאַלְחִי דְּדִינָא וְרַחֲמִי נִפְקִין וּמִתְפַּרְשֵׁין מִתַּחַן (ד) וִירַעַם בְּשָׁמַיִם ה'. דֹּא זִי דִינָא בְּרַחֲמִי (ו) וְעֵלִיּוֹן אֲעִיג' דֹּלֵא אִשְׁתַּחְוֵי וְלֹא אֲמִידַע. כִּיּוֹן דְּהֶהוּא קוֹל נִפְקָא בְּכִין אִשְׁתַּחְוֵי כֹלָא דִינָא וְרַחֲמִי. הִסְדִּי וְעֵלִיּוֹן יִתֵּן קִלּוֹ. כִּיּוֹן דִּיתֵן קוֹלּוֹ בְּכִין בְּרַד וְגַחְלִי אֵשׁ. מִיָּם וְאֵשׁ: (א-קט):

**אִמְרַת ה'** לְרֹפֶא מִגֵּן הוּא לְכָל הַחֹסִים בּוֹ. כְּתִיב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מֵאֲרַת בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם. הֵא אֱלֹקִמּוֹה דְּכְתִיב מֵאֲרַת חֹסֶר. לְאִתְבְּרִי אִסְכְּרֵה לְרַבִּי... וְדֹא אִיהוּ בְּגִידֵינוּ דְּסִיכְרָא דְּלִזְעִירַת נְהוּרָא. וְאִיהוּ מֵאֲרַת. וְכֵד אֲתַתְקַנְתָּ סִיכְרָא אֲתַתְּכֵן אֲתוּן לְאִמְרַת. הִסְדִּי אִמְרַת ה' לְרֹפֶא מִגֵּן הוּא לְכָל הַחֹסִים בּוֹ. מִגֵּן הוּא עַל כָּל רֹחוּן צִינָן וְקִסְטִירִין דְּמִשְׁטָא בְּעִלְמָא בְּגִידֵינוּ דִּילֵה לְכָל אִינוּן דְּאִתְדִין זִיָּה בְּמִימֻתָּא דְּקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא: (א-יט):

**דָּי ה'** וּבִרְוֹךְ לֹרִי וִירוֹס אֱלֹהִי יִשְׁעִי. פֶּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאִמְרַת ה' וּבִרְוֹךְ לֹרִי. וְכִי לֹא יִדְעָנָא דְּקִבְיָה אֲקִרִי מִי. אֵלֶּה אֲפִילוֹ דְּלִיק גְּמוּר אִיהוּ אֲקִרִי ה'

ה' לִמָּה כְּתִיב וְעֵלִיּוֹן יִתֵּן קִלּוֹ (ג) אֵלֶּה כִּאֵן נִרְמֹו סוֹר הָאִמּוֹנָה. מִן לְמַעְלָה מַעְלָה יֵצֵא קוֹל הַנִּשְׁמָע. לְאַחַר שֶׁהָקוֹל הוּא יֵצֵא וְנִשְׁמָע יֵצֵא וְהִדְיָנִים. וְנִתְיָבוֹת שֶׁל דִּין וְרַחֲמִים יוֹצֵאִים וּמִתְפַּשְׁטִים מִשֶּׁם (ד) וִירַעַם בְּשָׁמַיִם ה'. זֶה בֵּית דִּין בְּרַחֲמִים (ו) וְהַעֲלִיּוֹן אֲעִיג' שֶׁלֹּא נִתְגַּלָּה וְלֹא נִדְּעָה. כִּיּוֹן שֶׁהָקוֹל הוּא יֵצֵא בְּכִין נִתְגַּלָּה הַכֹּל דִּין וְרַחֲמִים. זֶשׁ"כ וְעֵלִיּוֹן יִתֵּן קִלּוֹ. כִּיּוֹן דִּיתֵן קוֹלּוֹ בְּכִין בְּרַד וְגַחְלִי אֵשׁ. מִיָּם וְאֵשׁ: (א-קט):

**אִמְרַת ה'** צִרּוּפָה מִגֵּן הוּא לְכָל הַחֹסִים בּוֹ. כְּתִיב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מֵאֲרַת בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם. הֵרִי נִתְבָּאֵר שֶׁכְּתִיב מֵאֲרַת חֹסֶר. שֶׁנִּבְרָא אִסְכְּרֵה לְחִינוּקוֹת... וְזֹאת הִיא בְּחִסְרוֹן הַלְבָּנָה כְּשֶׁנִּקְטָן אֹרֶחַ. וְהִיא מֵאֲרַת. וְכֹאשֶׁר הַלְבָּנָה נִתְחַקֶּנֶת נִהְפָּכֹת הָאוֹתוֹת לְאִמְרַת. זֶשׁ"כ אִמְרַת ה' צִרּוּפָה מִגֵּן הוּא לְכָל הַחֹסִים בּוֹ. מִגֵּן הוּא עַל כָּל רֹחוּת רַעוֹת וּמוֹיָקִים הַמְשׁוּטְטִים בְּעוֹלָם בְּחִסְרוֹן הַלְבָּנָה לְכָל אוֹתֵן הַנֶּאֱחָזִים בָּהּ בְּהָאִמּוֹנָה שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: (א-יט):

**דָּי ה'** וּבִרְוֹךְ צוּרִי וִירוֹס אֱלֹהִי יִשְׁעִי. פֶּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאִמְרַת ה' וּבִרְוֹךְ צוּרִי. וְכִי אִינְיִי יוֹדַע שֶׁהִקְבִּיָּה נִקְרָא חֵי. אֵלֶּה אֲפִילוֹ צָדִיק גְּמוּר הוּא נִקְרָא ה'

### זיו הוהר

(ג) קֶשֶׁה לוֹ הָאֵם יֵשׁ יוֹתֵר עֵלִיּוֹן מִן הַשֶּׁם הַיּוֹיָה בִּיה. וְעוֹד קֶשֶׁה אִיךָ יִתְכֵן לִסְרַע עַל הַיּוֹתֵר עֵלִיּוֹן שְׁנוֹתֵן בְּרַד וְגַחְלִי אֵשׁ שׁוֹת מוֹרָה עַל דִּין הַקֶּשֶׁה. כִּי הֵלֵא שֶׁם אֵין בְּצִיאוֹת לְדִין קֶשֶׁה שֶׁל בְּרַד וְגַחְלִי אֵשׁ: (ד) כְּתִיבֵן שֶׁלֹּא מִן הַעֲלִיּוֹן יוֹצֵא יֵשֶׁר בְּרַד וְגַחְלִי אֵשׁ. אֵלֶּה שֶׁבְּתַחֲלָה נָתַן קוֹלּוֹ. וְהִינֵנוּ כְּבִירַת הַתְּפָאֶרֶת שֶׁהוּא מְכֻבָּד. שֶׁל ו' הַכְפִּירוֹת הַהִתְחַנּוּת שֶׁנִּקְרָאוֹת יְמֵי הַכְּבוֹד. וְכֵהֵם נַעֲשֶׂה מְקוֹם לְהִתְנַהֵף שַׁעַל פִּי דִין בְּעִירוֹן הַרְחִיבִים: (ה) עֵהָ כְּבֹאֵר הַפֶּסֶק וִירַעַם בְּשָׁמַיִם ה'. כִּי שְׂבִים הִינֵנוּ סְפִירַת הַתְּפָאֶרֶת שֶׁהִיא מְרֻכֶּכֶת מִן הַסֵּר וְדִין. וְהוּא שְׂאוּמֵר יוֹרַעַם בְּשָׁמַיִם ה'. וְאֵם תִּשְׁאֵל אִיךָ נַעֲשֶׂה וְשִׁתְּשִׁלוֹת הַדִּין. וְסִפְרָשׁ וְאִסְרָשׁ שֶׁהֵבֵל מִן הַעֲלִיּוֹן אֵבֵל לֹא יֵצֵא הַדִּין יֵשֶׁר מִן הַעֲלִיּוֹן אֵלֶּה שֶׁהַעֲלִיּוֹן הַנִּסְתָּר הִינֵנוּ נ' סְפִירוֹת הַרְאִשׁוֹנוֹת רּוֹצִיָא תַּחֲלָה אֶת הַקּוֹל הַנִּשְׁמָע שֶׁהוּא הַתְּפָאֶרֶת מְכֻבָּד ה' כְּפִירוֹת. וְעִינֵנו נַעֲשֶׂה הַאֲפִשְׁרוֹת וּמִצִּיאוֹת רַחֲמִים הַמְרֻכֶּכֶת מִן חֵדֵר וְדִין מִיָּם וְאֵשׁ. וְהִינֵנוּ בְּרַד וְגַחְלִי אֵשׁ. וְהוּא עֵינֵן עֲמוֹק סֹאד בְּחִכְמַת הַקְּבִלָּה: וְהוּא כְּבֹאֵר כְּבֵהָ מְקוֹמוֹת שֶׁהַתְּפָאֶרֶת נִקְרָא קוֹל וְהַמְלִיכּוֹת נִקְרָא דְּבֹר:

הַן רִאיוֹתֵי כִי נִכּוֹן לְהִבְיֹא כִּאֵן עַל הַפֶּסֶק וְתַתֵּן לוֹ מִגֵּן יִשְׁעֵךְ וְגו' מִה שְׂמוֹכָא בְּפִירוֹשׁ הַיֶּקֶר. אֲרִיִן חֲתִימִים עַל תַּהֲלִים. וְהוּא לְשׁוֹנוֹ. כִּי הִנֵּה הִיָּה חִילּוֹק בֵּין מְגִינֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל לְמַלְכֵי בֵּית דָּוִד. כִּי לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל הִיָּה מִגֵּן בְּעַל עֲדָשׁ קִצּוֹת וּלְמַלְכֵי בֵּית דָּוִד הִיָּה מִגֵּן בְּעַל שֶׁשֶׁה קִצּוֹת. לְהוֹרוֹת שֶׁשֶׁ לֹא אֲחִיוָה בְּסִדֵּת הַמְלִיכּוֹת וּמִקְבֵּל שֶׁשֶׁ מִן עֲשֶׂה קִצּוֹת. לְדוֹר הוּא הַצִּיּוֹנִי. כּוֹה הַצִּיּוֹר. עֲכִיל. וְהִנֵּה הַמְּרָשִׁים בְּרַפּוֹס הַחֲרָשׁ צִיּוֹר כִּאֵן רַק מִגֵּן דָּוִד מְשׁוֹב אֵבֵל בְּסִפְרִים יִשְׁנִים הַצִּיּוֹר כּוֹה:



חי. שהרי חי צדיק הוא למעלה (י) וצדיק הוא למטה. למעלה נקרא הקב"ה חי ולמטה נקרא הצדיק חי. שכתוב (שמואל ב' כג). ובניהו בן יהוידע בן איש חי. מדוע נקרא חי. לפי שהוא צדיק. שהרי צדיק חי נקרא. חי העולמים. חי ה' וברוך צורי הכל אחו. חי וברוך שאין נפרשים זה מזה (י) וכאשר מתחברים כאחד נקראת באר מים חיים. שהרי זה נובע לתוכה וזאת נתמלאה ממנו. וירום אלוהי ישעי. זה עולם העליון שהוא רם ונשא. רם על הכל. שהרי ממנו יוצא הכל (ח) וכל ההשפעות שנשפע למלאות באר הזאת כראוי. ומשם מתברכת להאיר לכל אותן שלמטה. וכאשר נתמלא הכל כראוי בכך וירום אלוהי ישעי (ט) : (א-קסד).

רבי אלעזר פתח ואמר חי ה' וברוך צורי וירום אלוהי ישעי. אלוהי כתוב בוא"ו. מקרא זה יש ציין בו. חי ה' זה חי צדיק יסוד עולם שנקרא חי העולמים. וברוך צורי. זהו שכתוב (תהלים קמד) ברוך ה' צורי. וזהו העולם שצדיק ההוא קיים עליו. וירום אלוהי ישעי. וירום. זה עולם העליון. אלוהי בוא"ו זה שמי"ם. ככתוב (שם קטז) השמים שמים לה' (י) בוא וראה שכתוב (שם סח) ברוך אדני יום יום יעצם לנו וגו'. ברוך אדני באצ"ף דל"ת נו"ן יו"ד. ומקרא זה סוד של חכמה הוא (יא) יום יום אלו שנתים ימים : (א-קצג י)

על כן אודך בגוים ה' ולשמך אומרה. אמר רבי אלעזר דוד המלך אמר זאת ברוח הקודש. בשעה שראה כי כבודו של הקב"ה לא נתרומם בהתרוממות ולא נתכבד בעולם אלא מצד שאר האומות. ואם תשאל הלא הקב"ה אינו מתכבד בעולם אלא בעבור ישראל. כך הוא בודאי. שהרי ישראל הם המה היסוד של הנר להאיר. אבל כאשר שאר האומות באים ומודים לו בהכנעה לכבודו של הקב"ה. אז נתוסף היסוד של הנר ונתתקף על כל מעשיו בחבור אחד. וניכר שהקב"ה מושל יחיד למעלה ולמטה : (ב-טו)

דרשא

חי. דהא חי לדיק איכו לעילא (י) ולדיק איכו לתתא לעילא קב"ה אקרי חי ולתתא לדיק אקרי חי. דכתיב (שמואל ב' כג) ובניהו בן יהוידע בן איש חי. אמאי אקרי חי. בגין דאיכו לדיק. דהא לדיק חי אקרי. חי העולמים. חי ה' וברוך לורי כלל חד. חי וברוך ללא מתפרסי מהרדי (י) דכד מתחברין כחדא אקרי באר מים חיים. דא נביע לנו ודא אתמליא מניה. וירום אלוהי ישעי. דא עלמא עלאה דאיכו רם ונשא. רם על כלל. דהא מיה כמיק כלל (ח) וכל נביעו דנביע לאתמליא בירא כדקא יאות. ומתמן אתברכא לאהרנא לכל אינון דלתתא. וכד אתמליא כלל כדקא יאות כדן וירום אלוהי ישעי : (ט) (א-קסד).

רבי אלעזר פתח ואמר חי ה' וברוך לורי וירום אלוהי ישעי. אלוהי כתיב בוא"ו. האי קרא אית לאסתכלא ביה. חי ה' דא חי לדיקא יסודא דעלמא דאקרי חי דעלמין. וברוך לורי. דא הוא דכתיב (תהלים קמד) ברוך ה' לורי. ודא עלמא דאתקיים עליה לדיקא דא. וירום אלוהי ישעי. וירום. דא עלמא עלאה. אלוהי בוא"ו דא שמים. כד"א (בס קטז) השמים שמים לה' (י) תא חי דכתיב (בס סח) ברוך אדני יום יום יעצם לנו וגו'. ברוך אדני באצ"ף דל"ת נו"ן יו"ד. והאי קרא רוא דחכמתא איהו (יא) יום יום אלו שנתים ימים : (א-קצג י)

על כן אודך בגוים ה' ולשמך אומרה. אמר רבי אלעזר דוד המלך אמר זאת ברוח הקודש. בשעתא דחמא דהא יקרא דקב"ה לא אסתליק בסליקו ולא אתיקרא בעלמא אלא מסערא דשאר עמין. ואי תימא הא קב"ה לא אתיקרא בעלמא אלא בגיטיון דשראל. הכי הוא ודאי. דהא ישראל אינון הוי יסודא דשרגא לאהרנא. אבל כד שאר עמין אהאן ואודן ליה בשעבודא דיקרא דקב"ה. כדן אתוסף יסודא דשרגא ואתתקף על כל עובדיו בחדא חדא. וסליק קב"ה בלמודיו עילא ותתא : (ב-טו)

דרשא

זיי הוהר

(י) פי' ידענא מרת היסוד המעבור שפע כל הספירות מעלמא דכורא אל המלכות נקרא בשם צדיק יסוד עולם. גם נקרא בשם חי העולמים : (י) חי ה' זה היסוד. וברוך צורי זו המלכות. וכאשר הם אחד בהודוונות להעביר השפע מזה לזאת אז המלכות נקראת באר מים חיים : (ח) אלוהי ישעי מכאן שמוסב על עולם הבינה אמא עלאה שסמנה נשפע כל השפע למלכות באמצעות התפארת והיסוד ושאר הספירות אשר סביבו : (ט) שעי' הודוונות התפארת ויסוד עם המלכות נעשה התרוממות ונששועים בעולם הבינה ואם הבינה שמה : (י) רבי אלעזר ג"כ מכאן זה הפסוק כמו רבי יצחק שחי ה' וברוך צורי היינו ספירות יסוד ומלכות. אלא שמוסבן שהשם אלוהי בוא"ו מרבו על התפארת. כיון שהאות וא"ו מן השם הוי"ה ב"ה הוא שורש התפארת. והוא ספורש הפסוק באופן אחר מעט. שהתפארת דוד ואמר יהי רצון שיהיה חי ה' וברוך צורי בהודוונות כאחד וכן וירדם שהוא עולם הבינה יושפע להשם אלוהי שהוא התפארת כל ישעי וכל חפצי : (א) ויצא לתרין בזה כי הלא ברוך על פי רוב אין מוסב על המלכות אלא על מקור הברכות. כי אם על המלכות צריך להיות ברוכה ולא ברוך. לכך מבאי ראיא מזה הפסוק ברוך ארני יום יום. כי השם ארני בודאי היינו המלכות והשכינה הקדושה ונכתב אצלה ברוך כאשר היא בהודוונות עם יום יום שהם שנתים ימים תפארת ויסוד. וזה נתבאר בכמה מקומות בזה"ק שבעבור הודוונות המלכות עם עלמא דכורא תפארת ויסוד נקראת המלכות בלשון ובר :

יט

דרשת רבי שמעון ליום השבת

**השמים** מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע. אמר רבי שמעון כאשר האיר היום ביום השבת עליה של חדוה עולה בכל העולמות בשעשועים של שמחה. יאו השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע. איזה שמים. אלו השמים אשר שם העליון נתגלה בהם. שהשם הקדוש נרשם בהם. מספרים. מה מספרים. אפשר תאמר כמי שמספר ספור דברים. לא כן. אלא שמאירים ונוצצים בהתנוצצות אור העליון. ועולים בשם הכולל בהארה של שלימות העליונה. ואיזה הוא הספור. שמתנוצצים בהארת השלמות של [סופר] ספר העליון. ולפיכך עולים בשם השלם. ומאירים בהארה שלימה. ומתנוצצים בהתנוצצות שלימה. הם מתנוצצים ומאירים בעצמם מתוך הארת ההתנוצצות של [סופר] ספר העליון. ומתנוצצים ומאירים לכל צד וצד [לכל כבוד וכבוד] שמתדבקים בו. שהרי מהם מן הספור והארה ההוא נואר כל ציגול וציגול ומתנוצץ בהתנוצצות. לפי שביום השבת מחצטרים השמים ועולים בשם הקדוש יותר מבשאר הימים. ומעשה ידיו. טל העליון ההוא המאיר מכל צדדים הנסתרים. שהוא מעשה ידיו ותקון שלו שנתתקן ביום הזה מכל שאר הימים מגיד הרקיע. מה מגיד. ממשיך ומוציא למטה מן ראש המלך הארת השפע מלא מכל הצדדים שלו. הרקיע. זה הרקיע שהוא המעין של הבאר. וזה הוא נהר ההוא היוצא מן העדן. וזה הוא שיוצא וממשיך למטה השפעת טל העליון. המאיר ומתנוצץ בהתנוצצות מכל הצדדים. וזה הרקיע ממשיכו בהמשכת אהבה והשתוקקות להשפיע שפע של שמחה למדת המלכות. וכאשר יוצא ונמשך טל הבדולה ההוא הכל מלא ושלם באותיות קדושות בכל אותן נתיבות הקדושים. וכיון שהכל נתחבר בו נעשה בו ארח להשפיע ולברך למטה:

יום ליום יביע אמר. יום ליום וציגול וציגול. עכשיו מדבר הכתוב בדרך פרט. איך השמים מספרים ומתקנים בהזרחה ובהתנוצצות עליונה לזאת הכבוד. ואיך מוציא וממשיך אותה הרקיע השפעת טל העליון. ואומי יום ליום יביע אמר. יום ליום ומדרגה למדרגה יחוו להתכלל זה בזה. ולהתנהר זה מן זה. מאותה הזרחה שמתנוצצים ומאירים השמים לזאת הכבוד. יביע. כמש"כ מבע אתעביד וגו'. ממהרים להיות נואר זה מן זה ולהתנוצץ זה מן זה מאותה הזריחה והתנוצצות. **אמר** זה כולל האותיות והנתיבות היוצאים

יט

דרשת רבי שמעון ליום השבת

**השמים** מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע. אמר רבי שמעון כד נסיר יומא ביומא דשבתא סליקו דחדוה סליק בכלהו עלמין ביומא דחדוה. כיון השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע. מלן שמים. אליון שמים דשמיא עלאה אחתיו בכו. דשמיא קדישא אתרסיס בכו. מספרים. מאי מספרים. אי יומא כמאן דחשתי ספור דברים. לכו סכי. אלא דנהרין ונללין בנליו דהכורא עלאה. וסלקין בשמיא דליל בנהירו דשמיא עלאה. ומאן איכו ספור. דנללי בנהירו דשמיא [דסופר] דספר עלאה. ובגין כך סלקין בשמיא שלם. ונהרין בנהירו שלם. ונללי בנהירו שלם. איכו מנללי ונהרין בנהריהו מנו נהירו דנללי [דסופר] דספר עלאה. ונהרין לכל ספר וספר [לכל כבוד וכבוד] דמתדבקין ביה. דשא מניירו מהסוא ספירו ונהירו נסיר כל עוקא ועוקא ונליץ בנליו. בגין דבשמי יומא מתעטרן שמים וסלקין בשמיא קדישא יתיר משאר יומין. ומעשה ידיו. הסוא פלא עלאה דנהרין מכל ספרין גניין. דאיכו מעשה ידיו ותקונא דיליה דמתתקנא ביומא דא מכל שאר יומין מגיד הרקיע. מאי מגיד. משיך ונגיד לתתא מרישא דמלכא מליא מכל ספריו. הרקיע. הסוא רקיע דאיכו מבועא דבירא. ודא איכו הסוא נסר דנפיק מעדן. ודא איכו דנגיד ומשיך לתתא נגידו דפלא עלאה. דנהרין ונליץ בנליו מכל ספרין. ודא רקיע אנגיד ליה במשיכו דרחימו ומיאובתא לאשקאש שקין דחדוה למעלי שבתא. וכד נגיד ומשיך הסוא פלא דבדולחא כלא מליא ושלם באתיו קדישין בכל אינון שבינן קדישין. וכיון דכלא אתחבר ביה אתעביד ביה ארחא לאשקאש ולברכא לתתא:

יום ליום יביע אמר. יומא ליומא ועוקא לעוקא. השתא משתעי קרא בלח פרכ. הך שמים מספרים ומתקנים בספירו ובנליו עלאה להאי כבוד. וסיך נגיד ומשיך הסוא רקיעא נגידו דפלא עלאה. ואמר יום ליום יביע אמר. יומא ליומא ודרגא לדרגא יחוו להתכלל דא בדא. ולאסכרע דא מן דא. מהסוא ספירו דמנללי ומנהרין שמים להאי כבוד. יביע. כד"א מצע אתעביד וגו'. אוחו לאסכרע דא מן דא ולאסכרע דא מן דא מהסוא ספירו ונליו. **אמר** כללא דאתון ושבינן דנפקין

זיו הוהר

ימ אמר העציר אשר עיניו חלושות מלהסתכל באור הבהיר, כאשר הנעתי לשתי רשות האלה שר רשבי על יום השבת ועל זוג השבועות המיוסדות על מוסרי הנה נעשה עמי ביד, ויראני בפעולתי שיה להתחיל בדרשת הארון נורא ורחיל, ומל המעין בספרי חב"ד יראה ספר שלם נגדו על אותה דרשת השבת, ונקרא בשם "פירוש המלכות", לכן יסדה לי הקורא על המסקה פירוש זיו הוהר בשתי דרשות האלה:

היוצאים מן חכמה ובינה. והראש ההוא שיוצא מהם  
שהוא התפארת הנקרא בן הבכור. א חכמה. וכאשר  
הוא צולה ויורד מתחברת בן עם א והיא אב בינה.  
ר ראש הבכור. כאשר מתחברות כל האותיות של  
אמר הרי זה הארת של חכמה ובינה והתפארת.  
ומאירים זה בזה בחבור אחד השולט ביום השבת.  
וע"כ הכל נכלל זה בזה למען היות אחד. ובעבור זה  
ימחרו זה בזה אמר ההוא מושל העלין להיות הכל  
אחד. וכאשר כל זה יוצא נמשך לאותו הרקיע. בכן  
הוא משפיע ומאיר למטה לזאת כבוד אל. לעשות  
תולדות בדמות אותן שמים המאירים לזאת כבוד אל.  
[אף כן] ולילה לילה יחיה דעת. מרכבה שלה שהם  
גוף הכסא. וכלם נקראים לילות. כמשי"כ (תהלים טו)  
אף לילות יסרוני כליותי. מרכבה העליונה נקראים  
ימים יום ליום. מרכבה התחתונה נקראים לילות לילה  
לילה. יחיה דעת. יחיה יחיה. יחיה יחיה. יחיה יחיה.  
אחת שמים. ואפשר תאמר יחיה אין היא יחיה. ברא  
וראה כתוב ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא  
היתה אם כל חי. חוה וחיה בענין אחד עולות. ועל  
כן נעתקה ירד ונכנסה וא"ו שהיא כראוי. כיון  
שהוא"ו היא חיים בודאי. ולכך חוה וחיה. שלוקחת  
חיים מן הוא"ו. אף כאן יחיה יחיה. דעת זה הוא  
הסוד של שמים. מה שמים בו ששה צדדים. אף כאן  
ששה צדדים באותן התולדות אשר יחיה כדמיון שלו.  
וע"כ יום ליום נכלל במדרגה העליונה של אמר.  
ולילה לילה בסוד בחינת זכר המאיר לה שהוא שמו  
דעת :

אין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם. לפי  
שזה אמר סוד עלין הוא ולא כשאר אמרים. חזר  
עליו הכתוב ואמר. אין אמר ואין דברים כשאר  
אמרים שבעולם. אלא שזה אמר סוד עלין הוא  
במדרגות העליונות. שאין שם אוצר ודברים. ולא  
נשמעים כשאר המדרגות שהם סוד האמונה והם קול  
הנשמע. אבל אלה אינם נשמעים יצולם. וזהו שכתוב  
בלי נשמע קולם :

בכל הארץ יצא קום וגו'. אע"פ שהם  
נסתרים עליונים שלא נודעו מעולם. אבל בכל הארץ  
יצא קום. המשכת השפע שלהם נמשך ונשפע למטה.  
ובשביל המשכה ההיא יש לנו אמונה שלימה בעולם  
הזה. וכל בני העולם מספרים סוד אמונתו של  
הקב"ה באותן המדרגות. כאילו הן נגלות ולא היו  
נסתרות וגניזות. וזהו ובקצה תבל מליהם. מקצה  
העולם עד סוף העולם מספרים אותן חכמי לב באותן  
מדרגות הנסתרות אע"פ שאינן ידועות. אבל במה  
ניכרות. יען כי לשמש שם אהל בהם. לפי שהשמש  
הקדוש שהוא המשכן מאותן מדרגות עליונות הקדושות.  
והוא המאור שמקבל כל האורות הנסתרים והמשכת  
השפע שלהם. ובשבילו נראתה האמונה בכל העולם.  
מי שמשיג את השמש הריהו כמי שמשיג לכל המדרגות.  
לפי שהשמש הוא אהל שנכלל בהן ומקבל כל השפע  
מהן

דנקיין חלבה ואמא. והסוד רישא דנסיק ממיסו  
דאישו ברא בוכרא. א אבא. וכד איהו  
סליק ונחית אתחברת בן חסדי א ואיהו אבא.  
ר רישא בוכרא. כד מתחברין אתון כלשו  
אמר דא נהירו דאבא ואמא וברא בוכרא.  
והריין דא ברא בוכרא דא דשלא ביומא דשבתא.  
וע"כ כלל אתכליל דא ברא בנין למסוי חד. ובנין  
אוחו דא ברא הסוד אמר שליטא עלאה למסוי כלל  
חד. וכד כל האי אתנגיד ואתמשך להאי רקיע. כדין  
איהו אשקי ואנסיך לתתא להאי כבוד אל. למעבד  
תולדין בדיוקנא דאיון שמים דנהרין להסוד כבוד אל.  
[אוף סין] ולילה לילה יחיה דעת. רתיבא דילס דאיון  
נושא דכרסוא. וכלשו אקרין לילות. כד"א (תהלים טו)  
אף לילות יסרוני כליותי. רתיבא עלאה אתקרי  
ימים יום ליום. רתיבא תתא אתקרי לילות לילה  
לילה. יחיה דעת. יחיה יחיה. יחיה יחיה. יחיה יחיה.  
אחת שמים. ואי תימא יחיה לאו יחיה. תא  
חיי כתוב ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא  
היתה אם כל חי. חוה וחיה בענין אחד כלקין. ועל  
דא אתתלק ירד ועייל וא"ו דאישו כדקא יאית. דא  
וא"ו איהו חיון ודאי. וע"כ חוה וחיה. דשלא  
חיון מן וא"ו. אוף סכא יחיה יחיה. דעת. דא איהו  
רוא שמים. מה שמים שית סערין. אוף סכא  
שית סערין באיון תולדין דקא יחיה כנוגא דלילה.  
וע"כ יום ליום אתכליל בדרגא עלאה דאמר.  
ולילה לילה ברא דכורא דקא נהיר לה דאישו שמים  
דעת :

אין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם. בנין  
דאישו אמר רוא עלאה איהו ולא כשאר אמרים. אהר  
קרא עליה ואמר. אין אמר ואין דברים כשאר  
אמרים דעלמא. אלא האי אמר רוא עלאה איהו  
בדרגין עלאין. דלית תמן אמירן ודברים. ולא  
אשתמעו כשאר דרגין דאיון רוא דמסימותא דאיון קלא  
דאשתמע. אבל הוי לא אשתמעו לעלמין. והיינו דכתיב  
בלי נשמע קולם :

בכל הארץ יצא קום וגו'. אע"כ דאיון  
סמירין עלאין דלא אתידעו לעלמין. אבל בכל הארץ  
יצא קום. נגידו ומשיכו דלסון אתמשך ואתנגיד לתתא.  
ובנין הסוד משיכו אית לן מסימותא שלימתא ביהו  
עלמא. וכל בני עלמא משתעו רוא דמסימותא  
דקב"ה באיון דרגין. כאילו אתנגליין ולא היו  
סמירין יגיון. והיינו ובקצה תבל מליהם. מרישא  
דעלמא פ"י ע"פ עלמא משתעין איון חכמי לב באיון  
דרגין גניזין אע"כ דלא אתידעו. אבל במה  
אשתמודעין. בנין דלשמש שם אהל ביהם. בנין שמשא  
קדישא דאישו משכנא מאיון דרגין עלאין קדישין.  
ואישו נהורא דנפיל כל נהורין גניזין והסוד משיכו  
לסון. ובגניסה אתחוי מסימותא בכל עלמא.  
מאן דנפיל לשמשא כמאן דנפיל לכלשו דרגין.  
בנין דמשא איהו אהל דאתכליל ביהו ונפיל  
כלל

כלא . ואיסו נהיר לכל אינון גווי נסורין  
לתתא :

והוא כחתן יולא מחפתו ישיש כנבור לרוך אורח.  
ועל דא וסא כחתן יולא מחפתו נסורין  
ונליא דכל נסורין גמיון. דכלא  
בתיאובתא ברעותא שלים יסכו לים רעותייהו ונסיירו  
לסון . כמה דלחתן אית רעו ותיאובתא דכלא  
למיסב לים (נ"א דלס למיסב לה) כנבון ומתנן. וע"ד וסא  
כחתן יולא מחפתו . מלן חפתו. דא עדן . וסא  
דא וסר יולא מעדן. עדן דא איסו חופיא דחפא על  
כלא. ישיש. מספרא דאור קדמאס דלא אשתכח בים דינא  
כלל. כנבור. מספרא דנבורא. ואע"ג דנבורא איסו דינא  
שלים. כנבור כתיב ולא נבור. בגין דאמתיק דינא  
בחסד. ונסיל כלל כחדא בתיאובתא ורעותא שלים.  
וכל דא לרוך ארחה. כד"א (ישע' מג) הטותן בים  
דרך. לאשקאס ולאשלמא נסירו דסיכרא בכל ספרין.  
ולמפתח דס ארמ לאנסרא לתתא :

**מקצה** השמים מולאו ותקופתו על קלותם ואין נסתר  
מחמתו. מקצה השמים מולאו. מסיפא אלן  
שמים עלאין דקאמרון איסו אפיק. בגין  
דסימא דגופא איסו אפיק. ובהאי אתר אשתמודע בין  
דכר לנוקבא. ודא סא דכתיב (ינניס ד) ולמקלס השמים  
ועד קלס השמים. קלס השמים דא עלמא עלאס.  
ולמקלס השמים דא מלכא דשלמא דיליה. כמה דסאי  
נסיל כל נסורין וכלא בים. אוק הכי סאי נסיל כל  
נסורין וכלא בים. ואיסו נפיק מקלס השמים. ותקופתו  
על קלותם. ותקופתו דסכרא בכל אינון ספרין  
קדישין דאסתחון לאתסכרא ולאשתקאס ולגללא  
מכיס. ואין נסתר מחמתו. לית מלן דאסתחאס מסכרא נסירו.  
דסא לנלסו אנסיר בכללא חדא לכל חד וחד  
כמס דאסתחא לים. וכד כלסו אשתלמיו ואתנסיירו מנו  
שמאס כדן סיסרא מתעסכרא כנוונא דמאס עלאס שלמא  
בחמשין תרעין :

**ורא** סא דכתיב תורת ה' תמימה. דסא כדן איסו  
תמימה מכל ספרין ברוא דחמש דרנין .  
כנוונא דמאס עלאס . דאינון חמש רוא  
דחמשין. ובגין כך איסו אחאס בחמש חמש תיבין. בגין  
לאשלמא לרוא דחמשין :

תורת ה' תמימה משיבת נפש. סא חמש.  
עדות ה' נאמנה מחכימת פתי. סא חמש.  
פקודי ה' ישרים משמחי לב. סא חמש.  
מלות ה' ברה מאירת עינים. סא חמש.  
יראת ה' טהורה עומדת לעד. סא חמש.  
משפטי ה' אמת לדקו יחדו. סא חמש.  
כלסו איתין בחמש חמש לאתכללא כנוונא דמאס עלאס.  
וע"ד סו"ה סו"ה שית זמנין לקבל שית ספרין  
עלאין. דאינון רוא דמאס עלאס . וע"ד סיסרא  
אשתלמא ואשתלס בסידורא עלאס כדקא יאות. ודא איסו  
ביומא דשבתא דכלא אשתלס כדקא יאות ברוא דשבתא עילא  
ותתא. וע"ד ביומא דא אסוסף נסירו בכלא  
כדקאמרון. שמים נסלי ממקורא דחי בקדמימא. ואינון  
מנהרי ומתקני לכבוד עלאס מרוא [דסופר]  
דספר

מהן. והוא מאיר ומשפיע לכל אותן גווי המאורות  
אשר למטה :

והוא כחתן יוצא מחפתו ישיש כנבור לרוך ארחה.  
ועל כן והוא כחתן יוצא מחפתו בהארה  
והתנוצצות מכל האורות הנסתרים . כי כלם  
בהשתוקקות ברצון שלם נותנים לו תשוקותם והארה  
שלם. כמו שיש להחתן רצון והשתוקקות של כלם  
ליתן לו (נ"א של הכלה ליתן לה) אוצרות ומתנות. וע"כ והוא  
כחתן יוצא מחפתו. איזה חפתו. זה העדן. וסוד זה  
הוא ונהר יוצא מעדן. עדן זה הוא חופה המכסה על  
הכל. ישיש. מצד אור הראשון שלא נמצא בו. דין  
כלל. כנבור. מצד הגבורה. ואע"פ שגבורה היא דין  
שלם. כנבור כתיב ולא גבור. לפי שנמתק הדין  
בחסד. ומקבל הכל כאחד בהשתוקקות ורצון שלם.  
וכן זה לרוך ארחה. כמ"ש (ישע' מג) הנותן בים  
דרך. להשפיע ולהשלים הארת הלבנה בכל הצדדים.  
ולפתח בה דרך להאיר למטה :

**מקצה** השמים מוצאו ותקופתו על קצותם ואין נסתר  
מחמתו. מקצה השמים מוצאו. מקצה אותן  
שמים העליונים שאמרנו הוא מוציא השפע. לפי  
סוף הגוף הוא המוציא. ובמקום הזה ניכר בין  
משפיע למקבל. וזהו שכתוב (דברים ד) ולמקצה השמים  
ועד קצה השמים. קצה השמים זה עולם העליון.  
ולמקצה השמים זה המלך שהשלים שלו. כמו שזה  
מקבל כל האורות וכלם בו. אף כך זה מקבל כל  
האורות וכלם בו. והשפע יוצא מקצה השמים. ותקופתו  
על קצותם. ותקופתו הוא הסובב בכל אותן צדדים  
הקדושים הראויים לקבל האור והשפע ולהתנוצץ  
ממנו. ואין נסתר מחמתו. אין משיסתתר מהארה ההיא.  
שהי כלם מאיר בכלל אחד לכל אחד ואחד  
כמו שראוי לו. וכאשר כלם נשתלמים וגאורים מתוך  
השמש אז מתעטרת הלבנה כדמיון אם העליונה תמימה  
חמשים שערין :

וזהו הוא שכתוב תורת ה' תמימה. שהרי אז היא  
תמימה מכל הצדדים בסוד חמש המדרגות.  
כדמיון אם העליונה. שאותן חמש הם סוד של  
חמשים. ולפיכך היא באה בחמש חמש תיבות. בשביל  
להשלים לסוד של חמשים :

תורת ה' תמימה משיבת נפש. הרי חמש.  
עדות ה' נאמנה מחכימת פתי. הרי חמש.  
פקודי ה' ישרים משמחי לב. הרי חמש.  
מצות ה' ברה מאירת עינים. הרי חמש.  
יראת ה' טהורה עומדת לעד. הרי חמש.  
משפטי ה' אמת צדקו יחדיו. הרי חמש.  
כלן באות בחמש חמש להתכלל כדמיון אם העליונה.  
וע"כ הו"ה הו"ה ששה פעמים כנגד ששה צדדים  
העליונים. שהם סוד שם העליון. ובכן הלבנה  
נתמלאית ונשתלמת בסדר עליון כראוי. וזה הוא  
ביום השבת שהכל נשתלם כראוי בסוד השבת למעלה  
לכ"ט. וע"כ ביום הזה נתוסף הארה בכל כמו  
שאמרנו. שמים מקבלים מקור החיים תחלה. והם  
מאירים ומתקנים לכבוד העליונה מן הסוד של [סופר]

ספר העליון אב של הכל. ומן הסוד של ספר אם העליונה. והוא מן הסוד של ספור. ולפיכך מספרים כמו שאמרנו בסוד שלשה שמות האלה השולטים ביום השבת על כל שאר הימים. ולפיכך מזמור הזה אמר דוד ברוח הקודש על ההארה והתנוצצות וממשלה השלימה של יום השבת על כל שאר הימים. בשביל הסוד של שם העליון המאיר בהארה ומופיע בהתנוצצות ונשתלם בשלימות למעלה ולמטה :

ותקנו החברים אנשי כנסת הגדולה הסדר והתחלת התשבוות מאותן המזמורים של דוד להתחיל מסוד הזה של השמים מספרים כבוד אל. שהוא מקבל הראשונה ומאיר לכל השאר. ואחריו מזמור המרמז בענין הנהר היוצא מעדן. והוא הסוד של רגנו צדיקים בה'. לפי שזה הנהר מאסף ומקבל הכל מסוד השמים בסוד העליון ומקור החיים הכל כראוי ביום הזה. והשמש נתתן להאיר קראוי ביום הזה. ואחריו המזמור על הלבנה שנפרשת מן צד הטומאה ביום הזה. בשביל להיות נואר מן השמש. וזה הוא לדוד בשנותו את טעמו וגו'. ולאחר שנפרשת ממנו היא מתחברת עם השמש. ומזמור הזה מתחיל עם הכ"ב אותיות שמכניס השמש בהלבנה. ואחריו המזמור של התחברות ועליית המלכות עם בעלה. וזהו הפלה למשה איש האלהים. היינו התחברות והודגות האשה עם בעלה. לפשוט ימין ושמאל לקבל אותה ולהיות כאחד בחבור אחד. להיות אחד עם הסוד של כבוד אל שהשמים מספרים לה ומאירים לה כמו שאמרנו : (ב-קלוי)

### דרשת רבי שמעון רחג השבעות.

**רבי שמעון** היה יושב ויגע בתורה בלידה של התחברות הכלה עם בעלה. שלמדנו כי כל אותן החברים שהם בני היכלה של הכלה צריכים בלידה הזה שהכלה מוכנת להיות למחרת תוך החופה עם בעלה להיות עמה כל הלידה הזה. ולשמוח עמה בתיקונים שלה שהיא מתקנת. להגות בתורה ומתורה לנביאים ומנביאים לכתובים ובמדרשות שצל הפסוקים ובסודות הקבלה. לפי שכל אלה הם תיקונים שלה ותכשונים שלה. והיא עם נערוותיה נכנסת ועומדת על ראשיהם ומתקנת בהם ומשמחת בהם כל אותו הלידה. וליום המחרת אינה נכנסת לחופה אלא עמהם. ואלה נקראים בני חופתה. וכשנכנסת לחופתה הקב"ה שואל עליהם ומברך אותם ומעטרם בעטרת של הכלה. אשרי חלקם.. כי כלם נרשמים ונכתבים בספר הזכרון. והקב"ה מברכם בשבעים ברכות ועטרת של עולם העליון. פתח רבי שמעון ואמר.

**לשמים** מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע. מקרא זה כבר נתבאר. אבל בשעה הזאת שהכלה נתעוררה ליכנס לחופה ביום המחר. נתתקנת ונוארת בתכשוטיה עם החברים השמחים עמה כל הלידה הזה. והיא תשמח עמהם. וביום המחרת

דספר עלאה אבא דכלא. ומרוא דספר אמא עלאה. ואיסו מרוא דספור. ובג"כ מספרים כדקאמרן ברוח דתלת שמתן אלון דשלשין זיומא דשבתא על כל שאר יומין. ובג"כ תושבתא דא קאמר דוד ברוח קדשא על נסירו ונליו וסולטא שלימא דיומא דשבתא על כל שאר יומין. בגין רוא דשמתא עלאה דקא נסיר נסירו ונליו נליו ואשתלים בשלימו עילא ותתא :

ואתקינו חברייא אנשי כנסת הגדולה סידורא ושירותא דתושבתא מאינון תושבתא דדוד מרוא דא השמים מספרים כבוד אל. ואיסו נסיל ברישא ונסיר לכל שאר. ולבתר סווא נסר דנפיק מעדן. ודא איסו רוא דרגנו לדיקים בה'. בגין דסאי נסר כניש ונסיל כלל מרוא דשמים ברוח עלאה ומקורא דחיי כלל כדקא יאות זיומא דא. ושמתא אתקין לאנסרא כדקא יאות זיומא דא. ולבתר סיסרא דקא מתפרשת מספרא אחרא זיומא דא. בגין לאתנסרא מן שמתא. ודא איסו לדוד בשנותא את טעמו וגו'. ולבתר לאתפרשת מניס סא אחרא בשמתא. ותושבתא דא ככ"ב און דאשיל בה שמתא בסיסרא. ולבתר אפתכרותא וסליקו דמסרוותא עם בעלה. ודא איסו תפלה למשה איש האלהים. אפתכרותא ואפתכרותא דאשמתא דבעלה. לאפרשא ימינא ושמאלא לקבלה לה ולמחוי כחדא בחבורא חדא. למחוי חד ברוח דכבוד אל דשמים מספרים לה וסרין לה כדקאמרן : (ב-קלוי)

### דרשת רבי שמעון רחג השבעות.

**רבי שמעון** סוה יתיב ולעי באורייתא בליילא דכלס אפתכרת דבעלה. דתנין כל אינון חברייא דבני סיכלא דכלס אלסריכו בהאי ליליא דכלס אודמנת למחוי ליומא אחרא גו חופס דבעלה למחוי עמה כל האי ליליא. ולמחוי עמה בתקונא דאיסי אפתקנת. למחוי באורייתא מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים ובמדרשות דקראי וברוי דחכמתא. בגין דאלין אינון תיקונין דילס ותכשיפסא. ואיסי ועולמתא עאלת וקיימת על רישיהון ואפתקנת בסו וחדת בסו כל האי ליליא. וליומא אחרא לא עאלת לחופס אלא בסדייהו. ואלין אקרון בני חופסא. וכיון דעאלת לחופסא קב"ה שאל עליהו ומברך לון ומעשר לון בעטרתא דכלס. וכאס חולקסון.. דכלסו יסון רימיין וכתביין בספרא דזכריה. וקב"ה מברך לון בשבעין ברכאן ועטריין דעלמא עלאה. פתח רבי שמעון ואמר.

**השמים** מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד סרקיע. קרא דא סא אוקימנא ליה. אבל בזמנא דא דכלס אפתערל למיעל לחופס זיומא דמחר. אפתקנת ואפתסירית בקיפוסא בסדי חבריא דחדא עמה כל האי ליליא. ואיסי חדאת עמסון. וזיומא

דמחר כמה איכלוסין חילין ומשירין מחכשין  
בהם. ואישי וכלהו מחכאן לכל חד וחד דתקינן  
לם צהלי ליליא. כיון דמתחברון כחדא ואישי חמאח  
לבעלה מאי כתיב. השמים מספרים כבוד אל.  
השמים. דא חתן דעאל לחופה. מספרים. מתנהרין  
כוהרל דספיר דנהיר וחסיר חסויפי עלמא ועד סייפי  
עלמא. כבוד אל. דא כבוד כלס דאקרי אל. דכתיב  
(תהלים י) ואל זועם בכל יום. בכל יומי שחא אקרי  
אל. והשחא דהיא עלאת לחופה אקרי כבוד ואקרי  
אל. יקר על יקר. נהירו על נהירו. ושלטנו על  
שלטנותא. כדון צהלי שעתא דשמים עאל לחופה ואחי  
ונהיר לם. כל אינון חבריא דתקינן לה כלסו  
אתפרשו בשמחון תמן. הה"ד ומעשה ידיו מגיד  
הרקיע. מעשה ידיו. אלון אינון מארי קיימא דברית  
בהדי כלס. ואינון מארי קיימא דברית אקרון מעשה  
ידיו. כד"א (תהלים י) ומעשה ידיו כוננהו. דא  
ברית קיימא דחמס בצשרא דבר נש - מגיד הרקיע. אלון  
חבריא דלתחברו בכלה דא ומארי קיימא  
דילה מגיד ורשים כל חד וחד. ומאן הרקיע. דא אישו  
הרקיע דביו חמה ולבנה וכוכביא ומזליא.  
ודא אישו ספר הזכרון. אישו מגיד ורשים לם  
וכתיב לם למחיו בני היכלא ולמעבד רעותהון  
תמיר :

יום ליום יביע אחר. יומא קדישא מאינון  
יומין עלאין דמלכא. משבח לון לחבריא ואמר  
היה מלך דאמר כל חד לחבריא. יומא ליומא  
יביע יהוא דאמר ומשבח אותו. ויליה דיליה. כל  
דרגא דשלישא בליליא משבח דא לדא יהוא דעת  
דכל חד מחבריא. ובדחיומו סגי אתעבדו לון  
חברין ורחמינן :

אין אחר ואין דברים בלי נשמע קולם. אין אחר  
ואין דברים. בשאר מלין דעלמא. בלי נשמע קולם.  
דלא אשתמעו קמי מלכא ולא בעי למשמע לון.  
בכל הארץ ילא קום ובקצה תבל מליהם לשמש  
שם אהל בהם. אהל הכי מלין בכל הארץ  
ילא קום. עבדי משיחא אינון מלין. מדודי  
עלאי ומדודי תתאי. [מדודי עלאי ומדודי  
תתאין מאלין אתעבדו רקיעין ומאלין ארץ. ואי  
תימא דאינון מלין באתר חד אשתמעו.  
לאו הכי. אלא בקצה תבל מליהם. אינון משפטי  
בעלמא. וכיון דאתעבדו רקיעין מנהון מאן שריא בהון. הדר  
ואמר לשמש שם אהל בהם. יהוא שחא קדישא  
שוי מדוריה ומשכניו בהם ונתעטר בהם :

והוא כחתן יוצא מחפתו ישיש כגבור לרוץ  
ארח. כיון שהוא שוכן באותן הרקיעים ונתעטר  
בהם. בכך והוא כחתן יוצא מחפתו וגו'. ישמח וירץ  
באותן הרקיעים. יוצא מהם ונכנס ורץ לתוך מגדל  
אחד אחר במקום אחר :

מקצה השמים מוצאו ותקופתו על קצותם  
ואין נסתר מחמתו. מקצה השמים מוצאו. ודאי  
מצולם העליון הוא יוצא ובא. שהוא קצה השמים  
שלמצלה. ותקופתו על קצותם. איזו תקופתו. זה קצה  
השמים

המחרת הרבה המונים חילית ומחנות מתאספים להיות  
עמה. והיא עם כלם מחכים לכל אחד ואחד שעשו  
לה תיקונים בלילה הזה. כשמתחברים יחד והיא תתראה  
עם בעלה מה כתוב. השמים מספרים כבוד אל.  
השמים. זה החתן שנכנס לחופה. מספרים. מאירים  
כוהרל הספיר שמאיר ומבריק מקצה הצולם ועד קצה  
הצולם. כבוד אל. זה כבוד הכלה שנקראת אל. שכתוב  
(תהלים י) ואל זועם בכל יום. בכל ימי השנה נקראת  
אל. ועכשו שהיא נכנסת לחופה נקראת כבוד ונקראת  
אל. כבוד על כבוד. אורה על אורה. וממשלה על  
ממשלה. ואז באותה שעה שהשמים נכנס לחופה ובא  
ומאיר לה. כל אותן החברים שעשו לה תיקונים כלם  
נפרשים בשמותם שם. וזש"כ ומעשה ידיו מגיד  
הרקיע. מעשה ידיו. אלה הם בעלי מחויקי הברית  
עם הכלה. ואותן בעלי מחויקי הברית נקראים מעשה  
ידיו. כמש"כ (תהלים י) ומעשה ידיו כוננהו. זה אות  
הברית שנחתם בבשר איש - מגיד הרקיע. אותן  
החברים שהתחברו עם הכלה הזאת שהם בעלי ברית  
שלה מגיד ומרשים הרקיע לכל אחד ואחד. איזו  
רקיע. זה הרקיע שבו חמה ולבנה וכוכבים ומזלות.  
וזה הוא ספר הזכרון. והוא מגיד ומרשים אותם  
וכותבם בספר להיותם בני ההיכל ולעשות רצונם  
תמיד :

יום ליום יביע אחר. יום הקדוש מאותן ימים  
עליונים של המלך. משבח להם להחברים ואומר  
חידושי התורה שאמר כל אחד לחבירו. יום ליום  
יביע אומר יהוא ומשבח אותו. ויליה דיליה. כל  
מדרגה השולטת בלילה משבחין זה לזה אותו הדעת  
של כל אחד מן החברים. ובאהבה רבה נעשין להם  
חברים וידידים :

אין אחר ואין דברים בלי נשמע קולם. אין אחר  
ואין דברים. בשאר עניני הצולם. בלי נשמע קולם.  
שארין נשמעים לפני המלך ואינון חפץ לשמוע אותם :  
בכל הארץ יצא קום ובקצה תבל מליהם לשמש  
שם אהל בהם. אבל אותן חידושי תורה בכל הארץ  
יצא קום. שעושים קו המדה אותן הדברים. מדידות  
עליונות ומדידות תחתונות. [מדורים עליונים ומדורים  
תחתונים] מהם נעשים רקיעים ומהם ארץ. ואפשר  
תאמר שאותן חידושי תורה רק במקום אחד נשמעים.  
לא כן. אלא בקצה תבל מליהם. הם משוטטים בכל  
הצולם. וכיון שנעשה מהם רקיעים מי שוכן בהם. חור  
ואמר לשמש שם אהל בהם. שמש הקדוש ההוא  
עושה מדורו ומשכנו בהם ונתעטר בהם :

והוא כחתן יוצא מחפתו ישיש כגבור לרוץ  
ארח. כיון שהוא שוכן באותן הרקיעים ונתעטר  
בהם. בכך והוא כחתן יוצא מחפתו וגו'. ישמח וירץ  
באותן הרקיעים. יוצא מהם ונכנס ורץ לתוך מגדל  
אחד אחר במקום אחר :

מקצה השמים מוצאו ותקופתו על קצותם  
ואין נסתר מחמתו. מקצה השמים מוצאו. ודאי  
מצולם העליון הוא יוצא ובא. שהוא קצה השמים  
שלמצלה. ותקופתו על קצותם. איזו תקופתו. זה קצה  
השמים





משפיע למטה רוח דעת ויראת ה'. אין אומר ואין דברים. לפי שהכל בלחש. בכל הארץ יצא קום. זה קו האמצעי (י) שמשפיע לארץ הזאת (ח) לשמש שם אהל בהם. חיוור ומפרש איוזו שמים. זה השמש (ט) והוא כחתן יוצא מחפתו. זאת העטרה שעטרה לו אמו (י) ישיש כגבור לרוץ ארח. להאיר אל הלבנה (יא) וישיש כגבור. לפי שהעד של גבורה נחצור בזמן ההוא (יב) מקצה השמים מוצאו. זה הראש של הכל (יג) ותקופתו על קצותם. לפי שהוא סובב לכל. מבריה מן הקצה אל הקצה. ואין נסתר מחמתו. זהו שכתוב (ירמ' כג) אם יסתר איש במסתרים וגו'. תורת ה' תמימה. כמש"כ ויעקב איש תם (יד) משיבת נפש כמש"כ (עמוס ו) נשבע ה' בנפשו (טו) ולפי שהוא מן ה' על התיקונים שלה. ויושב בביתו. ומפרנס לה בכל מה שנצרכה. על כן הוא משיבת נפש. עדות ה' נאמנה. זה מקומו של יוסף שנקרא עדות (טז) ילמה נאמנה. לפי שזהו מקום הנהר אשר לא יכובו מימיו. מחכימת פתי. המקום שאין בו דעת הוא מחכים לה בחכמה ועירה ההיא שמקבלת ממנה והפקיד אותה לפרנס העולם. ומי שאין לו זכות נותן לו משלו. פקודי ה' ישרים. אלה הפקודים התלויים באותה שנפקד בידה כל גנוי המלך (יז) וע"כ ישרים כמש"כ (יב) צדיק וישר הוא (יח) והצד"ק נקראת כך [בשביל אותן הפקודים] משמחי לב. שמחה זו כנסת ישראל. ומתי היא בשמחה. בזמן שמתחברת בלב השמים (יט) מצות ה' ברה. אז נעשית מצוה ברה. בתחלה נקראת מצוה. עכשיו ששוכן עליה תורה שבכתב נקראת מצוה ברה (כ) כמש"כ ברה כחמ"ה. וצדיק וצד"ק במשקל אחד. מאירת עינים. כמש"כ (ד"ה ב טו) ה' עיניו משוטטות. מה הטעם של מאירת. בתחלה מארת. שכתוב יהי מארת ברקיע השמים. וכאשר אותו רקיע השמים מאיר לה הרי היא מאירת. שנתוסף בה יו"ד הארת הצדיק ופריסת שלום שלו. ובכן היא בגדולה יתרה. ומתי היא ברה. כאשר נכללת בבחינות של זכר ונקבה (כא) יראת ה' טהורה. שבחה של כנסת ישראל שהיא בטהרה כאשר כך השמים מאיר לה הפנים. עומדת לעד. שעומדת תמיד להיות חומה רמה וחזקה על בניה. ומתי כך. כאשר משפטי ה' ממקום האמת מאירים בה. ומה שכתוב צדקו יחדו. שכאשר הם יחדו בזאת הצד"ק נוטלים השם שלה. וש"כ צדקו יחדו. והיא נוטלת השם שלו מצות ה' ברה. ד"א יראת ה' טהורה עומדת לעד. בוא וראה אם האדם מתייגע תחלה בזה המקום שנקרא יראת ה'. או התורה שלו עומדת לעד. מה הטעם. לפי שיוכל ליכנס מכאן מזה הפתח של הכל אל האמונה. הנחמדים מזהב ומפז

רב

אנגיד לתתא רוח דעת ויראת ה'. אין אומר ואין דברים. בגין דכלל בלחשו. בכל הארץ יצא קום. דא קו האמצעי (י) דאנגיד להאי ארץ (ח) לשמש שם אהל בהם. הדך ופריש מאן שמים. דא שמש (ט) והוא כחתן יוצא מחפתו. דא עטרה שעטרה לו אמו (י) ישיש כגבור לרוץ ארח. לאהרר לסיכר"א (יא) וישיש כגבור. בגין דסערר דגבורה אחרר דהוא זמנא (יב) מקלה השמים מולאו. דא רישא דכלל (יג) ותקופתו על קוותם. בגין דהוא מוקף לכלל. מזרח מן הקצה אל הקצה. ואין נסתר מחמתו. היינו דכתיב (ירמ' כג) אם יסתר איש במסתרים וגו'. תורת ה' תמימה. כמד"א ויעקב איש תם (יד) משיבת נפש. כמד"א (עמוס ו) נשבע ה' בנפשו (טו) ובגין דהוא אלקין לה על תיקונה. ויתב דביתא דילה. וזן לה בכל מלי דאלטריכא. על דא איהו משיבת נפש. עדות ה' נאמנה. דא אחרר דיוסף דאקרי עדות (טז) אמיא נאמנה. בגין דהוא אחרר דסערר דלא יכובו מימיו. מחכימת פתי. אחרר דלית ביה דעתא דא מחכים לה דהוא חכמה ועירה דקבולת מניה. ומתי לה לפרנסא עולמא. ויהיב למאן דלית ליה זכותא מדיליה. פקודי ה' ישרים. אינון פקודין דתליין מההוא דאחשקדן בידה כל גנוי דמלכא (יז) וע"כ ישרים כמד"א (דניאל ג) לדיק וישר הוא (יח) ולד"ק אלקרי הכי [בגין אינון פקודין] משמחי לב. שמחה דא כנסת ישראל. ואימתי היא בחדוה. בזמנא דאחשכרת בלב השמים (יט) מלות ה' ברה. כדן אהעבדות מליה ברה. בקדמיתא אלקרי מלוה. השתא דשריא עליה תורה שבכתב אלקרי מלוה ברה (כ) כד"א ברה כחמ"ה. ולד"ק וצדיק וצד"ק בשיקולא חדא. מאירת עינים. כד"א (ד"ה ב טו) ה' עיניו משוטטות. מלי פעמא מאירת. בקדמיתא מארת. דכתיב יהי מארת ברקיע השמים. וכד דהוא רקיע השמים מנהיר לה איהו מאירת. דאיתוסף בה יו"ד נהיר דלד"ק ופריש דשלמא דיליה. כדן היא ברב כני. ואימתי היא ברה. כד אהכלילת דכר ונקבא (כא) יראת ה' טהורה. שבהא דכנסת ישראל דאיהו דכיון כד הכי אנהירו לה אנפין. עומדת לעד. דקיימא תדיר שור רם תקיף על בנהא. ואימתי. כד משפטי ה' מארת דאמת נהרין בה. והאי דכתיב לדקו יחדו. דכד אינון כחדא דהאי לד"ק נפלין שמא דילה. הס"ד לדקו יחדו. ואיח נפלא שמא דיליה מלות ה' ברה. ד"א יראת ה' טהורה עומדת לעד. תא חוי אי ב"ג אשתדל בקדמיתא דהאי אחר דאקרי יראת ה' כדן אורייתא דיליה עומדת לעד. מלי פעמא. בגין דיעול מכאן מהא פתחא דכלל למסימותא. הנחמדים מזהב ומפז

רב

## זיו הוהר

(י) תפארת : (ח) מלכות : (ט) תפארת : (י) בינה : (יא) מלכות : (יב) בסוד שמאלו חתה דראשי : (יג) בינה : (יד) יעקב היינו תפארת : (טו) במלכות : (טז) יסוד : (יז) תרי"ג מצות תלויים במלכות : (יח) צדיק יסוד וצדק מלכות : (יט) בתפארת : (כ) תורה שבכתב תפארת : (כא) זיווג תפארת וכלכות קב"ה ושכינתיה :

רב. מצד של זהב זהו שבחו של יצחק. כמש"כ שמאלו  
 תחת לראשי (כג) ומפני זה אברהם. והוה וימינו  
 תחבקי (כד) רב. זה יעקב (כז) ומתוקים מדבש. זה  
 התמר שכולל זכר ונקבה (כח) מתי הם מתוקים.  
 כאשר הם מחוברים ויוצא מהם דבש. ונופת. כמש"כ  
 נופת טוֹפֶנֶה שפתותיך כלה (כט) צופים. לפי שכל  
 מי שרוצה לצפות להסתכל בואת המראה יסתכל.  
 כמש"כ (יחזקאל) ואראה מראת אלהים. מכאן ולמעלה  
 אין רשות להסתכל. גם עבדך נזהר בהם. מלחורל  
 מתיקוני המלך. שהרי בכל ילדה אני מתיגע בהם  
 לחברם כאחד. וזש"כ (תהלים קיט) חצות ילדה אקום  
 להודות לך על משפטי ידריך. שהמשפטים שהם  
 נחמדים וכלולים מהכל יתחברו בצדק הזאת (ל)  
 ואז כאשר מדווגים הם שומרים שלא יקרב למקדש  
 ערל וטמא (לא) וכאשר הם שומרים לאותה טוֹף  
 המדרגות שהיא עקב. בכן היא רב ומתחברת למעלה  
 [בוה שנקרא רב].. גם מזדגג חשון עבדך. וזים.  
 זה הנחש הכרוך עליה (לב) חשון עבדך. כגון עבד  
 הוא שכל מפתחות רבונו בידי (לג) אמר שהוא  
 בחשכות. בשביל אותן הזדים ששלטו בעולם וגרמו  
 מיתתו. ושלפעמים הלבנה פגומה והנחש שולט ודוד  
 היה מבקש רחמים עליו על זה. ואמר אל ימשלו בי.  
 שלא ימשול במקומו. אז איתם. אן. אל"ף זו הארת  
 הקדמון (לד) זי"ן אלו שבע מדרגות הנכללות ביעקב  
 שנקרא תם (לה) כיון שכל זה יתחבר. בכן אהיה תם.  
 שכן הוא נקרא מכתם לדוד. מ"ן ות"ם. מן לפי  
 שאין לה אורה משלה (לו) תם כאשר הלבנה בשלימות  
 ומאירה באורות עליונים אז היא תם.. אז איתם  
 ויתעטר מקום הוא בעטרות שלו. כמו שנתעטר  
 כאשר עברו ישראל את הים ואמרו אז ישר. כאשר  
 ראו שנשתלמה הלבנה. ונקיתי מפשע רב. זה חטא  
 השבטים שהיה רב. ועל הכל ביקש דוד רחמים.  
 יהיו לרצון. לפני הקדמון הקדוש. אמרי פי. זה הפה  
 שלו (לז) והגיון לבי. זה לב השמים (לח) לפניך. אלה  
 פנים עליונים הנטתרים ונתגלים בעת רצון (לח) ה'.  
 זו בחינת הימין. צורי. זו השמאל. וגואלי. זו  
 האמצעית. ר"א ה'. זו האמצעית זה יעקב. צורי.  
 זו השמאל. וגואלי. זו הימין שנקרא גואל לבניו.  
 בודאי. ועתיד הקביה להרים ימין שלו ולגאול לבניו.  
 וזש"כ הימין ה' רוממה ימין ה' פושה חיל: (נא)  
 והוא כחתן יוצא מכתו ישיש כגבור לרוץ ארח.  
 פתח רבי יהודה ואמר אשרי חלקם של ישראל  
 שהקביה בחר בהם ונתן להם תורת אמת שהיא עץ  
 החיים. ובה נוחל האדם חיים לעולם הזה וחיים  
 לעולם הבא. שכל מי שעמל בתורה ודבק בה יש לו  
 חיים

רב. מסערה דעס דאס שטח. דלחק. כמד"א שטאלן  
 תחת לראשי (כז) ומסו. דא אברהם. דא וימינו  
 תתקני (כז) רב. דא יעקב (כז) ומתוקים מדבש. דא  
 תמר דליל דער וטוקבא (כז) אימתי אינון מתוקים.  
 כד אתחברו ופיק עמיירו דבש. וטופת. כד"א  
 טופת תפופסה שפתיך כלס (כז) לופס. בגין דכל  
 מאן דבטי למפי ולאתכלא כסאי מרחא מסתכל.  
 דר"א (תוקא א) ורחא מרחא אלהים. מכאן ועליא  
 לית רבו לאסתכלא גס עבדך מוסר בוס. למשני  
 מתיוקו דמלכא. דאס בכל לילי אשתדל כסו  
 לחברא לון כהרע. דה"ד (תלים קט) חלות לילס אקוס  
 לאדוות לך על משפסי דקדק. דמשפסי דלוינו  
 נחאדים וכלינו מכלא יתחברו כסאי דר"ק (כז)  
 כדון כד מדווינו אינון גשרין דלא יקרב למקדש  
 ער וסמא (כז) וכד אינון גשרין להאי סופא  
 דרגין דהאי עקב. כדון איהי רב ואתחברת לעילא  
 [במאן דאקרי רב].. גס מודיס חסוך עבדך. וזיס.  
 דא נחא דרכיב עלס (כז) חסוך עבדך. כגון הסוף עבדא  
 דכל מפתח דמרחיס בידים (ז) אמר דהאי  
 בחשוכל. בגין אינון וזיס דשלוס בעלמא וגרמו  
 מיסא. וימינון פנימא סיסר"א ושלס חו"א. דוד  
 סוס צבי רחמינ עליס על דא. ואמר אל ימשלו צי.  
 דלא ישלוס באתריס.. או אימס. דא. אר"ץ גביר  
 דעתיקא (א) חין שבע רגין דלילין ציעקב  
 דאקרי סס (ז) חין דכל סאי אתחבר. כדון אהיס סס.  
 דסבי אקרי מכתס לדוד. מ"ך ומ"ס. מך בגין  
 לית לס נסורא מדיס (ז) סס כד סיסר"א בשלמותא  
 ונסר"א בגסירין עלאין כדון סס.. או אימס  
 ואתעבר הסוף אתרס בעשריו. כנונא דאתעבר  
 כד עברו ישראל ימא ואמרו או יסיר. כד  
 חמו דאשתלימס סיסר"א. ונקיטי מפשע רב. דא חובא  
 דשכסין דהוס רב. ועל כלל צבי דוד רחמינ.  
 יסיו לרעון. קמי עתיקא קדישא. אמרי פי. דא סס  
 דיליס (יד) וסיון לצי. דא לב ששים (ז) לפסיר. אסין  
 פנים עלאין דמתמירין ואתגליין צבת רעון (ז) ס'  
 דא ימינא. לורי. דא שטאלא. וגואלי. דא  
 אתלעיתא. ד"א ס'. דא אתלעיתא דא יעקב. לורי  
 דא שטאלא. וגואלי. דא ימינא דאקרי גואל קרוב  
 ודאי. חמינ קב"ס לארמא ימינא דיליס ולפסיר לבכוי  
 סס"ד ימין ס' רומס ימין ס' עוסה חיל: (ז) (ז)  
**ודר"א** כחמו וילא מחפסו ישיש כגבור לרען ארת  
 פתח רבי יסודס ואמר זכאס חולקסון דישראל  
 דקב"ס אתרעי כסון ויסב לסון אורייתא דקסוב אילנא  
 דמי. דביס ירית צ"ג חין להאי עלמא וחיי  
 לעלמא דאי. דכל מאן דאשתדל באורייתא ואחיד דא אית ליה  
 חין

## חייזר

## זיו הזדר

(כג) וַחַב נְבוֹרָה שְׂמֹאל יִצְחָק : (כד) חֶסֶד יִמִּין אֲבֵרָה : (כה) תַּמָּר יִסּוֹד מִשְׁפַּחַת דָּוִד שֶׁנָּע מִבֵּן :  
 (כו) נֹתָם מַלְכוּת : צֹפִים מַלְכוּת : וַהֲיִינוּ מְלָאךְ אֱלֹהִים : (כז) מִשְׁשׁ תַּמָּרִית וְצֹדֵק מַלְכוּת : (כח) סַמָּ"ו וְנֵת דְּרִית :  
 (כט) סַמָּ"ז : (ל) מַלְכֵי : (לא) מַלְכוּת הָרִאשׁוֹנוֹת : (לב) מַלְכוּת מְרֻכָּה הוּא מַלְכוּת : (לג) הַמַּלְכוּת כְּרִמְיוֹן הַלְכָנָה שֶׁאֵין  
 לָהּ אֹרֶז שֶׁל עֲצֵמָה אֵלָּא מִן הַשֶּׁמֶשׁ : (לד) מַלְכוּת : (לה) תַּמָּרִית : (לו) בֵּית :

חיון. וכל מאן דשביק מלי דאורייתא ואתפסר מאורייתא באלי  
אתפסר מחיין. בגין דלויי חיון וכל מלין דליה  
חיון. הדיך (פסלי ד) כי חיוס הס וגוי. וכתיב (סג ז)  
רפאות יהי לבער וגוי. תא חוי חילגא דחייא אחיד  
שמילא תתא (י) וסדסא כחש"א דהסיר דכלא  
גסורא דלויא שאלו דרביא (יב) ואתפסר בגימא  
דחילגא בארמ חסר. תרין ספרין חזיון ביה. חד ללפין  
וחד לדרום. חד ימינא וחד שמאלא (יג)  
ובשעתא דכחש"א גסיר כמה דאתמר תתא  
גימא דחילגא אתקרי דרביא דחיוא ואגסיר דחיקפיה.  
ותקפיה גסיר בשמאלא ואתכלול בגסוריה. הדיך  
והא כהן יולא מחמת. מאן אימי חפת. דא אימי  
עסר שפסרה לו אמו ביום חתנתו (ט) יולא  
מחמת. דא אימי ריבא דכל גסורא. כד"א בקרא  
דביתיה מקלס השנים מילא. דא גסורא דכלא  
דקרי מקלס השנים (יא) וכדון נסיק כהן מחס  
כד נסיק לאפסרה ללתיא דחיתא דנפשי ופריס  
דרביא וקבל לה. כדאי גימא והא כהן יולא  
מחמת. דחולא כחש"א ואתפסר לגבי מער"ב (יז)  
כיון דמערב אתקריב סדר לפון אתער לקבליה  
בקהמיא וקריב למערב חיוון ליה באתריא. כמה דאתמר  
דכתיב שמאלא תתא לראשי. ולכתר סדר  
דרום דלויי ימינא. דכתיב וימינו תחקני. כדון ימים  
גסור לרין ארמ לאגסרה לסימריא (י) (יח)  
ידיו לרין אחרי פי וסגין לבי לפסך. אחר רבי  
אלוור תא חוי דוד מלכא אחר ימינו לרין  
אחרי פי. חלון מלין דאתפסרן. וסגין לבי. חלון  
מלין דסגיון דלא יכיל ביג לפרשא לין בגימיה.  
דא סא סגין דלויא בלבא דלא יכיל לאתפסר.  
ע"ד חשדך מלה לאתפסר באימא ומלה דחיל  
בבלא. וכלא חא אימי. חד לקבל דגיא תתא (ט)  
וחד לקבל דגיא עלאה (י) מלה לאתפסר  
לקבל דגיא. תתא דאגסרין לאתפסר. וסא  
דחילא בלבא אימי לקבל דגיא פתמאה ימינא. וכלא  
בחדא אימי (יא) ועל דא אחר דוד ימינו לרין אחרי פי  
וסגין לבי לפסך וגוי (א-קסז)

## ב

**יענקל** ה' **ציוס** **לרע** **ונג'**. **אמיר** **רבי** **אלעזר** **כתיב**  
(**קראת** **ו**) **ציוס** **פריה** **היה** **בטיב** **וביוס** **רעה**  
**לח** **כתיב** **וביוס** **רעה** **היה** **ברע** **אלח** **וביוס** **רעה**  
**לרעה**. **והו** **רשע** **אלח** **בשעתא** **דינא** **תליא** **בשליח** **לח**  
**ליבני** **ליה** **לאזניש** **לאתחאה** **בשוקא**. **דא** **כד** **דינא**  
**בריא** **בשליח** **על** **כלל** **שארין** **וואן** **דנע** **ציה** **אתחא**.  
**ועד** **לרעה** **רעה** **והו** **פסיר**. **אכנח** **ושיין** **לכל** **ספר**.  
**והו** **ידע** **דכלל** **בריא** **דינא**. **ולא** **תפיק** **לבר** **ולא**  
**תפחין**

**תהי:**

(11) תמורת ששש : (י) מן היתית : (י') הסד והבורה : (ח) בינה : (ז) בינה : (מט) מלכות : (מ) מלכות : (מד) בינה למא : (מה) בינה ומלכות במטה נשמה כמו בהלל מן בחמה :

תתרחק בשוק. כדי שלא ישרה עליך. בוא וראה  
כאשר הדין שורה בעולם כמה חרבות תלויות היוצאות  
מחרב עליונה ההיא (א) ומגביהים ראשם ורואים  
שאותה חרב העליונה מלאה דם בכל וצידים. או  
גזורים עונשין וכמה חרבות נתעוררות. ככתוב (יהושע ט)  
וחרבו שלופה בידו. וכלם נמצאים לעשות דין. ומי  
שפוגע בהם ינזק: (ג-ד).

ישראל עורך מקדש ומצוין יסעדה. יזכר כל מנחתך  
ועולתך ידשנה סלה. אמר רב המנונא הזקן.  
מקדש. זהו קדוש ידים (א) ומצוין יסעדה. זהו ברכת  
המציא שהכת סועד לב האיש. יזכר כל מנחתך.  
כל לרבות ענין אחר זו נטילת ידים האחרונים (ב)  
ועולתך ידשנה סלה. זהו ברכה המון בזמן. ואם  
אתה עושה כן יתן לך כלבבך וכל עצתך ימלא.  
ובשבת. מקדש זו קדושת רבה. ועל דבר  
זה נתעוררים הצדיקים בגן עדן משבת לשבת.  
אחרת (ד): (ג-קעג).

ימי הושיעה המלך יעננו ביום קראנו. אהיה הויה  
אדני כלל ופרט וכלל. והם יחוד ברכה קדושה.  
וסימנך יעננו ביום קראנו. שכן עולה מספר שלשה  
שמות האלה במספר יבבן: (יז).

## כא

ימי בעוך ישמח מלך וגו'. פתח רבי יצחק ואמר. ה'  
בעוך ישמח מלך ובישועתך מה יגיל מאד. תאות  
לבו נתתה לו וגו'. חיים שאל ממך נתתה לו וגו'.  
מזמור הזה לא אמרו דוד אלא על שבחה של כנסת  
ישראל (א) שהקב"ה משמח לה בחדוה של התורה  
שנקראת עו. שכתוב (תהלים כט) ה' עו לעמו יתן וגו'.  
ישמח מלך. זו כנסת ישראל שנקראת מלך. שכתוב  
(דברים ג) ויהי בישרון מלך. ובישועתך מה יגיל מאד.  
ובישועתך. זו הישועה של הימין (ב) כמש"כ (תהלים ט)  
הושיעה ימינך וענני. ותושע לו ימינו. מה יגיל מאד.  
יו"ד יתירה (ג) וזה הוא הסוד של הברית יסוד הקדוש.  
שהוא שמחת הכלל. והכל על זה המלך נאמר. חיים  
שאל ממך נתתה לו ארך ימים עולם ועד. מכאן  
למדנו שדוד המלך לא היה לו חיים כלל. מלבד מה  
שאדם הראשון נתן לו משלו. וזה נתבאר שדוד  
המלך חי שבעים שנה. ואותן שבעים שנה נתן לו  
הקב"ה מאותן השנים של אדם הראשון ובהן  
נתקיים. וניתנה לו אריכת ימים בעולם הזה ובעולם  
הבא. וע"כ חיים שאל ממך נתת לו. גדול כבודו  
בישועתך

## ויו הזהר

כ (א) זו מרת המלכות שהיא מרת הדין: (ב) זו נטילת ידים קודם ברכת המוציא: (ג) שאם זוכה האדם הרי שלחנו במקום מוכת.  
והאכילה והשתיה שאוכל ושותה כדי שיהי' לו כח לעבודת הש"ת הוא במקום קרבן מנחה ונסכים הכל לשם שמים. וכוה יוכן  
עחיבת ב"ד באה לרבות סים אחרונים שהם חלק לסמ"א כמו שזנה ענין זה בקרבנות כידוע: (ד) אפשר בזונו שנתעוררים הצדיקים  
שבגן עדן לבוא לעולם הזה כדי שבת בשבת בבחינת עיבור או בבחי' נשמה יתרה כצדיקים החיים יהיהנג עשרם בקידוש על חיו  
כדי שבת ובחידושי תורה שלהם:

תתחוי בשוקא. בנין ללא ישרי עלך. תא חוי  
כד דינא סריא בעלמא כמה סייפין תליין דנפקין  
מהסיא חרב עלאה (א) וזקפין רישא וחמתן  
דחא הסיא חרב עלאה סומקא מליא דחא בכל ספרין. דיון  
מיון מיוסין וכמה סייפין אתערין. כד"א (יסעב ס)  
וחרבו כלושה בידו. וללוו משתכחי למעבד דינא. ומלן  
דיערע צהו אתוק: (ג-ד).

ישראל עורך מקדש ומצוין יסעדה. יזכר כל מנחתך  
ועולתך ידשנה סלה. אמר רב המנונא סבא.  
מקדש. דא קדוש ידים (ב) ומצוין יסעדה. דא  
המנונא דליהו סעיד אבא דב"נ. יזכר כל מנחתך.  
כל לאסנאה מלה אחרא דא נטילת ידים בתרייתא (ג)  
יעולתך ידשנה סלה. דא ברכת המון בזמן. יאי  
את עבד כן יתן לך כלבבך וכל עצתך ימלא.  
יבשבת. מקדש דא קדושה רבא. ועל מלה  
דא אתערין דליקיא בגן עדן משבת לשבת  
אחרא (ד): (ג-קעג).

ימי הושיעה המלך יעננו ביום קראנו. אהיה הויה  
אדני כלל ופרט וכלל. ואיני יחודא ברכה קדושה.  
וסימן יעננו ביום קראנו. דהכי סליק מושבן הלת  
שממן אליו כחשבן יבבן: (יז)

## כא

ימי בעוך ישמח מלך וגו'. פתח רבי יצחק ואמר. ה'  
בעוך ישמח מלך ובישועתך מה יגיל מאד. תאות  
לבו נתתה לו וגו'. חיים שאל ממך נתתה לו וגו'.  
מזמור הזה לא אמר דוד אלא על שבחה של כנסת  
ישראל (א) דקב"ה מלי לה בחדוה דלורייא  
דאתקרי עו. דכתיב (תהלים כט) ה' עו לעמו יתן וגו'.  
ישמח מלך. דא כנסת ישראל דאתקרי מלך. דכתיב  
(דברים ג) ויהי בישרון מלך. ובישועתך מה יגיל מאד.  
ובישועתך. דא ישועה דיימא (ב) כד"א (תהלים ט)  
הושיעה ימינך וענני. ותושע לו ימינו. מה יגיל מאד.  
יו"ד יתירה (ג) וזה הוא הסוד של הברית קיימא קדישא.  
דליהו חדוש דכלא. וכלא על סאי מלך אתער. חיים  
שאל ממך נתתה לו ארך ימים עולם ועד. מכאן  
אליפנא דדוד מלכא לא סוו ליה חיים כלל. בר  
דאדס יסב ליה חדיליה. וסא אוקמוס דדוד  
מלכא אתקיים שבעין שנין. ואיטן שבעין שנין יסב ליה  
קב"ה מאיטן שנין דאדס קדמאס וצו  
אתקיים. ואתהיב ליה אוריכו דיומין צהאי עלמא ובעלמא  
דאתי. וע"ד חיים שאל ממך נתת לו. גדול כבודו  
בישועתך

כא (א) זו מרת המלכות ושכינתא קדישא: (ב) עיקר הישועה היא מן מרת החסד בזונית הימין: (ג) שהיצי"ר יגל בלי ירד:

בישועתך. בנין דליוו גדול דכתיב (תהלים קמ) גדול  
 אדונינו ורב כח לכך בודאי נקרא גדול. וזה הסוד  
 שנאמר ויעש אלהים את שני המארת הגדולים. גדולים  
 היו בודאי. ואף גם אח"כ הוא נקרא גדול. ככתוב  
 גדול אדונינו ורב כח (ז) והקב"ה לא נקרא גדול אלא  
 בזה (ז) שכתוב (תהלים מח) גדול ה' ומהלל מאד בעיר  
 אלהינו הר קדשו. במה הוא גדול. בעיר אלהינו  
 הר קדשו. כי תשיתו ברכות לעד. בנין דהוי אלוהו  
 ברכתו לכל עולמא. וכל ברכתו לכל עולמא  
 משה נפקין (ו) ודא אלוהו ברכה. ודא דא (גאליה י)  
 וזה ברכה. דהא הכא שריין כל ברכתו לעולמא.  
 ומשה נפקין לכל עולמא. וע"ד אקרי ברכה. תהדו  
 בשמחה את פניך. תהדו בשמחה. כתיב כאן תהדו  
 בשמחה. וכתיב ה' ויהי יתרו (ו) בנין דומין קב"ה  
 לאקמא לה לבנסת יבראח מעשרה. ולאקמא בה ברא  
 דומינא. ולתדמויה לה חותא דספר"א בשמח"א (ח)  
 את פניך. לתמו קמך. ולתמו בראו לקבל חסדך  
 בראו בליוו דתשלים בראו זמא : (ג-דלה)

חיים שאל ממך נתת לו וגו'. פתח רבי שמעון ואמר.  
 חיים שאל ממך נתת לו ארך ימים עולם ועד.  
 חיים שאל ממך. זה דוד המלך. שהרי כאשר ברא  
 הקב"ה גן העדן השכין בה נשמת דוד המלך. והסתכל  
 בו וראה שאין לו חיים משלו כלום. וכך עמדה  
 הנשמה לפניו כל היום. כיון שברא לאדם הראשון  
 אמר זה ודאי קיומו. ומאדם הראשון ניתן לו ע'  
 שנים שיתקיים דוד המלך בעולם. ועוד שהרי האבות  
 הניחו לו מחייתם כל אחד ואחד. אברהם הניח לו  
 חמש שנים. שהיה לו להתקיים ק"פ שנים.  
 ונתקיים מאה וחמש ושבעים שנה. נחסרו לו  
 חמש שנים. יעקב היה לו להתקיים בעולם  
 כמי אברהם. ולא נתקיים אלא מאה ושבע וארבעים  
 שנה. נחסרו לו שמונה ועשרים שנה. נמצא שאברהם  
 ויעקב הניחו לו מחייתם שלש ושלשים שנה. יוסף  
 שנתקיים מאה ועשר שנים היה לו להתקיים מאה  
 ושבע וארבעים כמי יעקב. וחסר מהן שבע ושלשים  
 שנה. הרי שבעים שנה שהניחו לו לדוד המלך שיתקיים  
 בהן. ובהננתקיים דוד בכל אותן השנים שהניחו בשבילו  
 האבות. ואם תשאל יצחק למה לא הניח לו כלום כמו  
 אלה. אלא לפי שהוא חשך (ט) ודוד מצד של השך  
 הוא בא. ומי שהוא בחשך אין לו אור כלל ואין לו  
 חיים. ולפיכך לא היה לו לדוד חיים כלל. אבל אלה  
 שהיה להם אור האירו לו לדוד המלך. וממה נצרץ  
 להאיר לו להיות לו חיים. שהרי הוא מצד החשך אין  
 לו חיים כלל. וע"כ לא בא יצחק במספר זה. ואם  
 תשאל יוסף מפני מה נתן לו יותר מבכלם. אלא ודאי  
 יוסף בלבדו כמו כלם. לפי שנקרא צדיק. וזה הוא  
 שגאיר אל הלבנה יותר מכלם (י) ולפיכך הוא הניח  
 לו

וי הוהר

(ד) אדונינו וז מרת הברכות : (ז) פ' כשהוא כהיכלו ניכר גדולתו : (י) ברת הברכות כמנה וצא השפע לכל אחד ואחד כצבצום  
 ש' פרישות דלילתו : (י) פ' כמו שהיה עם בעד אחד שבתה ובעד אחד חרדו. כן כאן לעתיד לבא יהיו חסידים תהיה אורה  
 ויבטח וירשעו עולם צד וחסד : (ז) פ' יתחברש הוהרית תפארת וברכות כתר שאת יותר עו : (ט) לפי ששורשו נכורה ורין  
 וכן דוד : (י) היינו שבתה יסיר צדק כמיה השפע אל הברכות שירש דוד :

יש לדוד מלכא חיון יתיר מכללו. דכתיב ויתן אותם  
אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ: (א-קסא)

כב

כב

**למנצח** על אילת השחר מזמור לדוד. פתח רבי  
חייא ואמר איזו אילת השחר. זו כנסת  
ישראל שנקראת (משלי ה) אילת אהבים ויעלת חן.  
והיא באה מן המקום ההוא שנקרא שחר (א) כמש"כ  
(השע"ו) כשחר נכון מוצאו. ודוד המלך על כנסת  
ישראל אמר מזמור הזה. כך נשמע שכתוב על אילת  
השחר. בוא וראה בשעה שנחשך הלילה ננעצין  
הפתחים. עליונים ותחתונים שוקטים. וכל אותן  
הרחוקים נתעוררים והולכים ומשוטטים כל העולם (ב)  
מחזרים על גופות האנשים (ג) טובבים מטותיהם  
ורואים צורת המלך הקדוש ומפתחים (ד) שהרי נתחזקו  
במטותיהם עם דברי השם הקדוש (ה) ונשמות האנשים  
עולות כל אחת ואחת כראוי לה. וזה נתבאר. אשרי  
חלקם של הצדיקים שנשמותיהם עולות למעלה ואינן  
נתעכבות במקום אחר שלא נצרך (ו) כחצות הלילה  
המכריו עומד ומכריו והפתחים נפתחין. ובכן רוח  
אחד מצד הצפון נתעורר ומנשק בכנור של דוד  
ומנגן מאדיו שבח למלך (ז) והקב"ה משתעשע עם  
הצדיקים בגן העדן. אשרי חלקו מי שנתעורר בשעה  
ההיא ומתיגע בתורה. וכל מי אשר יקום בשעה  
ההיא ומתיגע בתורה נקרא חבר להקב"ה וכנסת  
ישראל. ולא עוד אלא שהם נקראים אחים וריעים  
דו. שכתוב (תהלים קכב) למען אחי ורעי אדברה נא  
שלום בך. ונקראים חברים אל המלאכים העליונים  
ומתנות העליונים. שכתוב (שיר ה) חברים מקשיבים  
לקולך וגו'. כאשר מאיר היום המכריו עומד ומכריו.  
והפתחים של צד הדרום נפתחין. ונתעוררים הכוכבים  
ומזלות (ח) ושערי רחמים נפתחים. והמלך יושב  
ומקבל תשבחות. אז כנסת ישראל לוקחת אותן דברי  
התשבחות ותעל. וכל אותן החברים נאחזים בכנפיה (ט)  
ודבריהם נתעלים וינוחו בחיק המלך. או פוקד המלך  
לכתוב כל אותן הדברים. ונכתבים בספר כל אותן  
בני היכלו. וחוט של חסד נמשך עליהם. ומן אותו  
החוט נתעטר האדם בעטרה של המלך. וממנו מפחדים  
עליונים ותחתונים. הוא נכנס בכל שערי המלך ואין  
מי שימחה בידו. ואפילו בזמן ששרי הדין עומדים  
לדון את העולם אין דנים אותו בדין (י) לפי שהרי  
הוא נרשם ברשימת המלך. וניכר שהוא מהיכל המלך.  
ובשביע זה אין דנים אותו בדין. אשרי חלקם של  
הצדיקים

יוו הוהר

**למנצח** על אילת השחר מזמור לדוד. פתח רבי  
חייא ואמר מאן אילת השחר. דא כנסת  
ישראל דאתקרי (משלי ה) אילת אהבים ויעלת חן.  
והיא באה מן המקום ההוא שנקרא שחר (א) כמש"כ  
(השע"ו) כשחר נכון מוצאו. ודוד המלך על כנסת  
ישראל אמר מזמור הזה. כך נשמע שכתוב על אילת  
השחר. בוא וראה בשעה שנחשך הלילה ננעצין  
הפתחים. עליונים ותחתונים שוקטים. וכל אותן  
הרחוקים נתעוררים והולכים ומשוטטים כל העולם (ב)  
מחזרים על גופות האנשים (ג) טובבים מטותיהם  
ורואים צורת המלך הקדוש ומפתחים (ד) שהרי נתחזקו  
במטותיהם עם דברי השם הקדוש (ה) ונשמות האנשים  
עולות כל אחת ואחת כראוי לה. וזה נתבאר. אשרי  
חלקם של הצדיקים שנשמותיהם עולות למעלה ואינן  
נתעכבות במקום אחר שלא נצרך (ו) כחצות הלילה  
המכריו עומד ומכריו והפתחים נפתחין. ובכן רוח  
אחד מצד הצפון נתעורר ומנשק בכנור של דוד  
ומנגן מאדיו שבח למלך (ז) והקב"ה משתעשע עם  
הצדיקים בגן העדן. אשרי חלקו מי שנתעורר בשעה  
ההיא ומתיגע בתורה. וכל מי אשר יקום בשעה  
ההיא ומתיגע בתורה נקרא חבר להקב"ה וכנסת  
ישראל. ולא עוד אלא שהם נקראים אחים וריעים  
דו. שכתוב (תהלים קכב) למען אחי ורעי אדברה נא  
שלום בך. ונקראים חברים אל המלאכים העליונים  
ומתנות העליונים. שכתוב (שיר ה) חברים מקשיבים  
לקולך וגו'. כאשר מאיר היום המכריו עומד ומכריו.  
והפתחים של צד הדרום נפתחין. ונתעוררים הכוכבים  
ומזלות (ח) ושערי רחמים נפתחים. והמלך יושב  
ומקבל תשבחות. אז כנסת ישראל לוקחת אותן דברי  
התשבחות ותעל. וכל אותן החברים נאחזים בכנפיה (ט)  
ודבריהם נתעלים וינוחו בחיק המלך. או פוקד המלך  
לכתוב כל אותן הדברים. ונכתבים בספר כל אותן  
בני היכלו. וחוט של חסד נמשך עליהם. ומן אותו  
החוט נתעטר האדם בעטרה של המלך. וממנו מפחדים  
עליונים ותחתונים. הוא נכנס בכל שערי המלך ואין  
מי שימחה בידו. ואפילו בזמן ששרי הדין עומדים  
לדון את העולם אין דנים אותו בדין (י) לפי שהרי  
הוא נרשם ברשימת המלך. וניכר שהוא מהיכל המלך.  
ובשביע זה אין דנים אותו בדין. אשרי חלקם של  
הצדיקים

כב

(א) שהמכות נאצת מן המקום ששם מתחיל בקיעת קו האור הראשון כמו על דרך משל השחר: (ב) הם שנקראים חצונים: (ג) דממא או דהויקם: (ד) זה השם לשירי הנרשם בגוף היהודי: (ה) היינו תלמוד תורה קידם השנה או קריאת שש שש של חסמה: (ו) כי כי שאינו בראוי נשבתו או רוחו נתעכבת מן החיצונים ומתלוצצים כמנה ומראים לה דברי דעו וכו': (ז) זו המלכות והשכינה הקדושה שמשוררת תשבות למלך הקדוש ברוך הוא: (ח) ככתוב ברוך יחד כוכבי ככר וגו': (ט) היינו כמו ישיש' ביום המערכת בנפיה דהן יי ידוה. כי דשכינה הקדושה. וכל אדם דפי מדגתו כן בכנפיה אחיהו: (י) פיר' שאן גרמיה בדין ע' מרת הדין:

לדקיקא דמשתדלי באורייתא. וכל שכן בומא דמלכא  
האיב על מלי דאורייתא. תא חזי רוא דמלכא.  
לא קיימא כנסת ישראל קמי מלכא אלף באורייתא.  
וכל זמא דישאל בארעא אשתדלו באורייתא כנסת ישראל  
שרת עמסון. כד אשתכלו ממלי דאורייתא לא יכלא  
לקיימא עמסון שעתא חדא. בג"כ בשעתא  
דכנסת ישראל אשתרת לגבי מלכא באורייתא  
אשתקפו אילתא ומלכא קדישא חדי לקבלא לא  
וכל זמא דכנסת ישראל אשת לקמי מלכא ואורייתא לא  
אשתכחת עמסון. כככול תבש חילתא. ווי לאינו דמחלכין  
חילא דלעילא. בג"כ זכאין אינו דמשתדלי באורייתא.  
וכל שכן בהסיוא שעתא דאשתדל לאשתכחא בה  
כנסת ישראל. כדון קב"ה קארי על ס (ישי' מט)  
ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך  
אתפאר: (ג-כא:)

פתח רבי אלעזר ואמר. למנצח על אילת השחר  
מומר לדוד. אילת השחר. שכאשר מאירים פני  
המזרח ונפרש חשכות הלילה. נתעורר ממונה אחד  
לצד מזרח. וממשיך חוט אחד של אור בצד הדרום (א)  
עד שיוצא ובא השמש ובוקע באותן חלונות הרקיע  
ומאיר העולם. וחוט ההוא מפריד חשכת הלילה. ואז  
אילת השחר באה (ב) ובא אור שזור בחשכות  
להתחבר ביום ומאיר היום. ואור היום כולל ושואב  
בקרב אילת ההיא (ג) ועל אילת ההיא כאשר  
נפרשת מן היום לאחר שנכללת בו אמר דוד שירה.  
שכתוב למנצח על אילת השחר. ומה היה אומר. אלי  
אלי למה עזבתני. שהרי נפרשת אילת השחר מן  
אור היום (ד) (ג-כא:)

אמר רבי שמעון הרי למדנו יש מי שזוכה  
בנשמה. ויש מי שזוכה בהתעוררות של רוח. ויש  
מי שאינו זוכה אלא בנפש.. זה האדם שהוא נקשר  
בקדושה עד שזוכה בנשמה וקנה אותה (ו) כאשר  
הוא יושן בלילה כיון שקנה הנשמה היא עולה למעלה  
למעלה. ושומרי השערים אין מעכבים לה. והולכת  
ומתפשטת ונכנסת בין אותן הצדיקים הצוררים בצורר  
החיים. ושם תראה צנן המלך ונהגית מן זיו העליון.  
וכאשר תתעורר אילת הקדושה ברוח צפון יורדת  
הנשמה. וזכאי ההוא שקנה להנשמה קם ומתגבר  
כארי תקיף בתורה עד שמאיר השחר. והולך עם  
אילת הקדושה ההיא להתראות לפני המלך לקבל  
חוט אחד של חסד. ומה הוא. זה החוט של אברהם  
שהוא קנה אותו. שנאמר (בראשית יד) אם מחוט ועד  
שרוך הנפל. הוא אינו נהנה מאחר כלום ואמר. אם  
מחוט. שוכה לחוט ההוא. וזה נקרא חוט של  
אברהם (ט) וכאשר בא זכאי ההוא עם אילת הזאת.  
אז נתעטר עמה לפני המלך. ודוד אמר למנצח על  
אילת השחר. זו כנסת ישראל. אילת השחר. מומר  
של

זיו הודר

(א) זה החוט של חסד: (ב) היינו שמדת הליכות באה להודונו עם התפארת מדת היום: (ג) אילת שהיא המלכות גבירה לאור  
היום שהוא התפארת: (ד) היינו התפארות המלכות מן התפארת: (ה) קני לה פ"י שוכה ישרת הגוף שהנשמה תוכל לשכון  
בתוכו ולא שתהיה רק חופפת עליו: (ו) כך מדת אברהם דנפול הסר עם הכל להשפיע ולהשיב ירכי ויא יקבל מאחר כלום:

ש' כנסת ישראל שאומרים בגלות אלי אלי למה עזבתי וגו' : (ג-כה).

רבי חזקיה אמר למנצח על אילת השחר. אילת הבקר היה לו דומר. אלא על אילת ותוקף החשכות של ישראל. כמש"כ (תהלים פח) כגבר אין איל. טרם שיאיר להם שמש הגאולה. שבזמן ההוא תבא עליהם צרה אחר צרה וחשכות אחר חשכות. ואז בני ישראל יצקו מתוך צרותיהם ויאמרו אלי אלי למה עזבתי. אחר זה מה כתוב (תהלים פ) פתחת שקי ותאזרני שמה : (דף).

**ואתה ה' אל תרחק אילותי לעזרתי חושה.** אמר רבי שמעון דוד המלך אמר מזמור זה בשעה שהיה מתקן ומסדר תשבחות המלך. בשביל לחבר השמש"ש עם הלבנה"ה (י) כיון שהיה מתקן ומסדר תשבחות שלו להתחבר אמר ואתה ה' אל תרחק. ואתה ה'. זה סוד של התחברות יחד בלי פירוד (יח) אל תרחק. כיון שהיא עולה להתעטר עם בעלה. והכל בעולם העליון. ומשם הם צריכים לעלות לאין סוף להתקשר הכל למעלה מעלה. ולפיכך זה אל תרחק להצטק מאתנו לעזוב אותנו. ובשביל זה בתוך סדר התשבחות צריכים ישראל להתכלש שם. ולהתדבק עמהם מלמטה (יט) שבאם ירצה להתעלות זה הכבוד"ד (ז) הרי ישראל למטה אוהבים בו ומחזיקים בו שלא יניחו אותו להתרחק מהם. ולכן התפלה היא בלחש כמי שמדבר בסוד עם המלך. ובצד שהוא בסוד עמו אינו מתרחק ממנו כלל. אילותי. מה איל וצבי בשעה שהולכים ומתרחקים מיד חוזרים למקום ההוא שצובו. אף כך הקב"ה אע"פ שנתעלה למעלה מעלה באין סוף מיד חוזר למקומו. מה הטעם. לפי שישראל למטה נאחזים בו ואין מניחים לו להשתכח ולהתרחק מהם. וע"כ אילותי לעזרתי חושה. ולפיכך צריכים להתדבק בו בהקב"ה. ולהחזיק בו כמי שמושך מלמעלה למטה. שלא יפרד האדם ממנו אפילו שעה אחת. וע"כ כאשר סומך גאולה לתפלה צריך להיות דבוק בו ולדבר עמו בלחש בסוד. שלא יתרחק מאתנו ולא יפרד מאתנו. וע"כ כתוב ואתם הדבקים בה"א חיים כלכם היום : (ב-קלח).

עוד אמר רבי שמעון ואתה ה' אל תרחק אילותי לעזרתי חושה. ואתה ה' כלל חד (כא) אל תרחק. להפריד מאתנו להיות נצתק מאור העליון מן התחתון. שהרי כאשר נפרד מאור העליון מן התחתון. אז נחשך כל האור ולא נמצא כלל בזה העולם. ועל כן נחרב בית המקדש בימי ירמיהו. ואע"פ שבבנה אח"כ לא חזר האור למקומו כראוי. ובשביל סוד הזה שם הנביא שהתנבא על החרבן ירמיהו שמו (כב) וזהו התפרדות מאור העליון שנצתק מלמעלה מעלה ולא

דכנסת ישראל דקאמרי בגלותא אלי אלי למה עזבתי וגו' : (ג-כה).

רבי חזקיה אמר למנצח על אילת השחר. אילת הבקר הוא לים למימרי. אלא על אילת ותוקף דשחרותא דישאל. כד"א (תהלים פח) כגבר אין איל. עד לא יסיר לטון שמשא דגאולתא. דבסה"א שעתא ייתי לטון עקא בטר עקא וקדושתא בטר קדושתא. כדון בני ישראל יועקון מנו עקתאון וימרון אלי אלי למה עזבתי. לבתר מאי כתיב (תהלים ז) פתחת שקי ותאזרני שמה : (יח).

**ואתה ה' אל תרחק אילותי לעזרתי חושה.** אמר רבי שמעון דוד מלכא אמר דא בשעתא דהוה מתקן ומסדר תושבחתא דמלכא. בגין לחברא שמש"א כביסר"א (י) כיון דהוה מתקן ומסדר שבתין דיליה להתחברא אמר ואתה ה' אל תרחק. ואתה ה'. דא דשחרותא חדא כלל פדוה"א (יח) אל תרחק. כיון דאיהו סלקא להתעטר אבבעלס. וכלל בעלמא עלאה. ומתקן בעי לסלקא לאין סוף להתקשרא כלל לעילא לעילא. ובג"כ אל תרחק להסתלקא מיין לשבקה לן. ובגין כך בגין סדורא דתושבחתא בעין ישראל להתכלל תמן. ולהתדבקא בדיכיון מתתא (יט) דלמלי יצבי להסתלקא איהו כבוד"ד (ז) הא ישראל לתתא אחידן ביה ותקפין ביה דלא שבקי ליה להתרחקא מיניה. וע"ד ללוא בלחש כמאן דמלייל ברוא עם מלכא. ובטור דאיהו ברוא עמיה לא להתרחקא מיניה כלל. אילותי. מה איל ולבי בשעתא דאלי ומרחקי מיד אסדרן דהסודא אחר דשבקי. חוף קב"ה אע"ג דהסתלק לעילא לעילא באין סוף מיד אסדר להתריה. מאי טעמא. בגין דישאל לתתא להתאחדן ביה ולא שבקין ליה להתנשא ולהתרחקא מיניה. וע"ד אילותי לעזרתי חושה. ובג"כ בעין להתאחדן ביה בקב"ה. ולהאדרי ביה כמאן דאמשיך מעילא לתתא. דלא ישתבק בר נש מיניה אפילו שעתא חדא. וע"ד כד סזין גאולה לתפלה בעי להתאחד ביה ולהשתעי בדיה בלחשו ברוא. דלא יתרחק מיין ולא ישתבק מיין. וע"ד כתיב ואתם הדבקים בה"א חיים כלכם היום : (ב-קלח).

ו אמר רבי שמעון ואתה ה' אל תרחק אילותי לעזרתי חושה. ואתה ה' כלל חד (כא) אל תרחק. להסתלקא מיין למימי סליק נסורא עלאה מתתא. דא כד אסתלק נסורא עלאה מתתא. כדון אסתחך כל נסורא ולא אסתכח כלל בעלמא. ועל דא אסתחב בי מקדשא ביומיו דירמיהו. ואע"ג דאתבני לבתר לא אסדר נסורא להתריה כדקא יואת. ועל דא דא שמשא דהסודא נביאס דאתבני על דא ירמיהו (כב) אסתלקותא דנסורא עלאה דהסתלק לעילא לעילא. ולא

ויו הוהר

(י) דחבר תפארת עם מלכות קוב"ה ושכינתיה : (יח) את"ה רמו על מלכות. הו"ה על תפארת : (יט) להדבק בשכינת הקדושה קצת האחרון. ועיי' יש לו אחיה למעלה מעלה בכל התשתי"שיות כי הכל אחדות גמור : (כ) פי' השכינה הקדושה שהיא כבוד נאצל מעצמא דעילא. מגיד מראשית אחרית : (כא) פי' תפארת ומלכות יחד : (כב) ירמיהו ציון ירם יר"ה. משמעותו שירם נהורא עירא שון האותיות יה"ו כן אות ה' שהיא נהורא תתאה המלכות ושכינת הקדושה :



ולא חזר להאיר אח"כ כראוי. וירמיהו עצמו עזב העיר ולא חזר למקומו ונחרב בית המקדש ונחשכו המאורות. אבל ישעיהו שמו גרם לגאולה ולהחזיר מאור העליון למקומו ושיבנה בית המקדש (כג) וכל הטובות וכל המאורות יחזרו כבתחלה: (ג—קש:)  
**הצילה** מחרב נפשי מיד כלב יחידתי. התפלה היא קרבן כמו שדרשו הראשונים שהתפללות כנגד תמידים תקנום. אם היו זוכים היה יורד דמות אריה והיה מקבל הקרבן. וזה **מִיכָאֵל** שמדרגתו חסד והוא מקבל תפלת שחרית. ואם לא זכו מה כתוב בקרבן (שמות כג) לכלב תשליכון אותו. שנחשב לו כטרפה. ובעבור זה היה יורד דמות כלב לקבל זאת המתנה והקרבן. וזהו שאמר דוד הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי. וכמו כן כאשר ימות איש אם זוכה יורד דמות אריה לקבל נשמתו. ואם לא הרי דמות כלב. שעליו אמר דוד הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי. אמר רבי אלעזר לרבי שמעון אביו. אבי שמעתי שיש נשמה שמרכיבים אותה בכלב. ובשביל זה אמר דוד הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי. מהו יחידתי. זו הנשמה. וכי הנשמה נרכבת בכלב. א"ל בני כך הוא. שנהקבת באותו ערל נחש הקדמוני שפיתה לחיה ולהאנשים. זה הוא כלב. וזה הוא יצר הרע שבא בעולם ההוא רוכב עליו שתקבל ממנו הנשמה עונשו: (מ"ז)

## כג

**מוֹמוֹר** לדוד ה' רעי לא אחסר. אמר רבי יצחק הרי אמרו מה בין מומור לדוד ובין לדוד מומור (א) וכאן רמו שהשכינה קודמת ובאה ושרתה עליו בתחלה. וכי מפני מה קודמת השכינה כאן. והלא דוד היה נצרך שיתעורר הוא בתחלה. כדי שיבקש מזונו מאת הקב"ה. אלא ודאי שהשכינה קדמה ובאה ושרתה עליו. ועוררה אותו לשבח למלך מומור זה ולבקש מזון מלפני המלך. שהרי כך נצרך אדות ענין מזונות. שהשכינה מבקשת ורצון שלה הוא שכל בני העולם יתפללו על מזונות (ג) לני שכאשר הקב"ה רוצה להשפיע מזון לעולם היא מקבלת תחלה. ואליה נשפע המזון בשביל כל העולמות. ולפיכך היא הקדימה בענין המזון ושרתה על דוד. ה' רעי. ה' הוא רוצה שלי כזה הרוצה שמנהל עדרות צאנו במקוין דשאים ועשבים שאין בו מחסור מכל דבר. אף כך הקב"ה הוא רוצה שלי לפרנס לי בכל מה שנצרך לי:

ד"א ה' רעי. הרי למדנו שקשין מזונותיו של אדם לפני

## ויו הוהר

(כג) ישעיהו ציון ישע יהוה. כמו וישע ה' אל הבל. וכשמעוהו התקרבות. והיינו שהאותיות יהיו שהן אור העליון ישע ויתקרב לחזון אל אמת ה' אור התהות. ואז יהי ה' ושמו אחד:

**כג** (א) מומור לדוד שכינתא קדמא ואחיא. לדוד מומור דוד אקדים לשכינתא. כן דעת הוהר (כגאסית כו.) ובגמרא פסחים (ק"ו.) ר' שמואל א"ר ר' יוחנן: (ג) מ' שגם השכינה נהנית מן השפענות לעולם הוה כדכיון אם מנקט:

קמי קב"ה כקריעת ים סוף. הכה תרין  
 גונון איונו ותרווייהו בלחם קשום חד (ג) פניו דקב"ה  
 כל עובדיו דרינא וקשום. ועל דינא וקשום אתקיים כל  
 עלמא. ובכל יומא ויומא ובכל מנא ומנא דן כל  
 עלמא דרינא ללדיקו ולרשיפו ולכל בני עלמא.  
 כמש"כ (תהלים יא) כי צדיק ה' צדקות אהב. וכאשר  
 הוא דן לאנשים ורואה כמה רשעים וכמה חוטאים  
 לפניו. אז קשה בעיניו ליתן להם מזון בכל זמן.  
 לפניו. אז קשה לו לפרנס לרשעים ולחוטאים. והוא  
 עושה צמאם לפניו משורת הדין. וזן ומפרנס להם  
 כפי חסד העליון שנמשך ויוצא על כל בני העולם.  
 ובו הוא זן ומפרנס לכל. לצדיקים לחסידים ולרשעים  
 ולכל אותן בני העולם. ולכל החיות ובהמות השרה  
 וצופות השמים מקרני ראמים עד בצי כנים. ולא  
 נמצא בעולם מה שהוא אינו זן ומפרנס לכל. ואצ"פ  
 נקשה לפניו לפי המצעים של האנשים כקריעת ים  
 סוף. וכי קריעת ים סוף קשה לפניו. והלא כיון  
 שצילה ברצונו לפניו. הכל לפניו כאין הוא חשוב.  
 אלא בזמן שישראל באו אצל הים וחפץ הקב"ה  
 לקרוע להם ים סוף. בא רחב אותו הממנה שעל  
 מצרים ותבע דין מלפני הקב"ה. אמר לפניו. רבונו  
 של עולם מדוע אתה חפץ לעשות דין על מצרים  
 ולקרוע הים לישראל. הלא כלם חוטאים לפניך אלו  
 כאלה. באותה שעה היה קשה לפניו לעבור על מרת  
 הדין ולקרוע להם הים. ולולי שצפה הקב"ה בזכותו  
 של אברהם שהשכים בבקר לעשות מצות רבונו  
 ורצון שלו. ככתוב וישכם אברהם בבקר. היו כלם  
 נטבעים בים. וע"כ היה קשה לפניו קריעת ים.  
 וכדמיון זה קשין מזונותיו של אדם לפני הקב"ה.  
 ובשביד זה דוד המלך היה תולה מזונותיו למעלה  
 [בחסד עליון] לפי שלמעלה אינו פוסק לעולם. וע"כ  
 כתוב ה' רעי לא אחסר (ד) אל יפסקו מזונות ממני  
 לעולם. לפי שהנהר ההוא שנמשך ויוצא מעדן אינו  
 פוסק לעולם. ובשביד כן קדמה השכינה על המזון:  
 ובוא וראה בשעה שמקום הזה מקבל המזון  
 למעלה. כלם המקדישים לרבונם מתענגים ונתעוררים  
 ומנשאים כנפיהם כאשר השכינה באה עם המזון  
 ההוא. כדי שלא יסתכלו בה. והם שלש מחנות  
 בהתנשאות אחת קוראים ואומרים קדוש. ואלו קוראים  
 למחנות שניות ומנשאים כנפיהן אותן הראשונים  
 ואלו השניות (ה) ואומרים אלו השניות קדוש. ואלו  
 קוראים למחנות שלישיות. ומנשאים כנפיהן שלשת  
 המחנות כאחד. וככלם אומרים קדוש ה' צבאות מלא  
 כל הארץ כבודו. וע"כ כלן משולבין זה בזה. אלה  
 נכנסין לתוך אלו. ואלו נכנסים לתוך אלה משולבות  
 זה בזה (ו) כמו שנאמר (שמות כו) משולבות אשה  
 אל אחותה:

כתוב

קמי קב"ה כקריעת ים סוף. הכה תרין  
 גונון איונו ותרווייהו בלחם קשום חד (ג) פניו דקב"ה  
 כל עובדיו דרינא וקשום. ועל דינא וקשום אתקיים כל  
 עלמא. ובכל יומא ויומא ובכל מנא ומנא דן כל  
 עלמא דרינא ללדיקו ולרשיפו ולכל בני עלמא.  
 כמש"כ (תהלים יא) כי צדיק ה' צדקות אהב. וכאשר  
 הוא דן לאנשים ורואה כמה רשעים וכמה חוטאים  
 לפניו. אז קשה בעיניו ליתן להם מזון בכל זמן.  
 לפניו. אז קשה לו לפרנס לרשעים ולחוטאים. והוא  
 עושה צמאם לפניו משורת הדין. וזן ומפרנס להם  
 כפי חסד העליון שנמשך ויוצא על כל בני העולם.  
 ובו הוא זן ומפרנס לכל. לצדיקים לחסידים ולרשעים  
 ולכל אותן בני העולם. ולכל החיות ובהמות השרה  
 וצופות השמים מקרני ראמים עד בצי כנים. ולא  
 נמצא בעולם מה שהוא אינו זן ומפרנס לכל. ואצ"פ  
 נקשה לפניו לפי המצעים של האנשים כקריעת ים  
 סוף. וכי קריעת ים סוף קשה לפניו. והלא כיון  
 שצילה ברצונו לפניו. הכל לפניו כאין הוא חשוב.  
 אלא בזמן שישראל באו אצל הים וחפץ הקב"ה  
 לקרוע להם ים סוף. בא רחב אותו הממנה שעל  
 מצרים ותבע דין מלפני הקב"ה. אמר לפניו. רבונו  
 של עולם מדוע אתה חפץ לעשות דין על מצרים  
 ולקרוע הים לישראל. הלא כלם חוטאים לפניך אלו  
 כאלה. באותה שעה היה קשה לפניו לעבור על מרת  
 הדין ולקרוע להם הים. ולולי שצפה הקב"ה בזכותו  
 של אברהם שהשכים בבקר לעשות מצות רבונו  
 ורצון שלו. ככתוב וישכם אברהם בבקר. היו כלם  
 נטבעים בים. וע"כ היה קשה לפניו קריעת ים.  
 וכדמיון זה קשין מזונותיו של אדם לפני הקב"ה.  
 ובשביד זה דוד המלך היה תולה מזונותיו למעלה  
 [בחסד עליון] לפי שלמעלה אינו פוסק לעולם. וע"כ  
 כתוב ה' רעי לא אחסר (ד) אל יפסקו מזונות ממני  
 לעולם. לפי שהנהר ההוא שנמשך ויוצא מעדן אינו  
 פוסק לעולם. ובשביד כן קדמה השכינה על המזון:  
 ובוא וראה בשעה שמקום הזה מקבל המזון  
 למעלה. כלם המקדישים לרבונם מתענגים ונתעוררים  
 ומנשאים כנפיהם כאשר השכינה באה עם המזון  
 ההוא. כדי שלא יסתכלו בה. והם שלש מחנות  
 בהתנשאות אחת קוראים ואומרים קדוש. ואלו קוראים  
 למחנות שניות ומנשאים כנפיהן אותן הראשונים  
 ואלו השניות (ה) ואומרים אלו השניות קדוש. ואלו  
 קוראים למחנות שלישיות. ומנשאים כנפיהן שלשת  
 המחנות כאחד. וככלם אומרים קדוש ה' צבאות מלא  
 כל הארץ כבודו. וע"כ כלן משולבין זה בזה. אלה  
 נכנסין לתוך אלו. ואלו נכנסים לתוך אלה משולבות  
 זה בזה (ו) כמו שנאמר (שמות כו) משולבות אשה  
 אל אחותה:

כתוב

זיו הורר

(ג) פי קריעת ים סוף ומזונותיו של אדם שניהם בדרך ואופן אחד הנה הנה שנית לעשותם לפניו משורת הדין: (ד) היינו הצנעת עולם  
 הבינה. מה נראה שהשם מן ה' רועי לא אחסר הוא כעולם רבינה: (ה) נשיאת כנפיהם הוא שלא יסתכלו בשכינה. ככתוב בשמים  
 ובסוף פניו: (ו) פי שמשפיעים אלה לאלו השפע שמקבלים מן השכינה:

כתוב בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני. נאות דשא. אלו אותן מקורים עליונים שכל המזון והפרנסה באים מהם (ו) נאות אלון נקראין נאות יעקב. נאות דשא. לפי שיש נאות חיצון שנקראין (י"א) ב) נאות מדבר. וע"כ בנאות דשא. ואם תשאל הלא כתוב תדשא הארץ דשא. והרי זה למטה (ח) אבל דשא מאותן נאות הוא בא. שנועד וצומח מהם. וע"כ בנאות דשא ירביצני. על מי מנוחות ינהלני. אלו מי מנוחות שהם נמשכים מן המקום ההוא שנמשך ויוצא מן העדן (ט) ואותן מים נקראים מי מנוחות. נפשי ישוב. זאת היא נפש דוד (י) ולא ביקש דוד לתקן אלא לאותה המדרגה שלו כראוי. ובאותן מי מנוחות עתידים הצדיקים לגנוח בעולם הבא. ככתוב (ישעיה נ"ח) ונחך ה' תמיד וגו' : (ב-קע).

**תעריך** לפני שלחן נגד צוררי. אמר רבי יצחק בוא וראה כל זמן שישראל עושים רצון רבונם. הרי אז על שלחן המלך הם אוכלים וכל הסעודה מוכנת להם. והם מן אותה השמחה שלהם נותנים העצמות שהם השירים להאומות "עכו"ם. וכל זמן שישראל אין עושים רצון רבונם הולכים בגלות. והרי אז הסעודה לעמים האחרים ניתנת והשירים לישראל. כמש"כ (יחזקאל ד) ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים. שהרי שירי געולם יאכלו. אוי לו לבן המלך שיושב ומצפה לשלחן העבד. ומה שנשאר מן שלחנו הוא אוכל. דוד המלך אמר תעך לפני שלחן נגד צוררי דשנת בשמן ראשי כוסי רוי. תעך לפני שלחן. זו סעודת המלך. נגד צוררי. אותן צוררי ישוב לפני השלחן ויצפו לחלק העצמות שהוא השירים. והוא ישב עם המלך בענג הסעודה אצל השלחן. דשנת בשמן ראשי. זו ראשית הסעודה. שכל השמן והשמנונות ותקון הסעודה ניתן בתחלה לאוהבו של המלך. ומה שנשאר אח"כ ניתן לאותן משמשי השלחן ולכלבים. כוסי רוי. שיהיה תמיד הכוס מלא לפני אוהב המלך שלא יוצרך לשאול. ועל סוד סדר זה היו תמיד ישראל עם שאר האומות : (ב-קע) :

פתח טייעא ההוא ואמר. תעך לפני שלחן נגד צוררי. דוד המלך אמר זה על עריכת השלחן בעולם ההוא. שהרי אז הוא העדן והענג שהנשמה נהנית בהם בעולם הבא. וכי שלחן יש שם להנשמות בעולם ההוא. כך הוא. שהרי מזון הפרנסה מן העדן אוכלים בעולם ההוא כדמיון שהמלאכים העליונים אוכלים. וכי מלאכי עליון אוכלים. כך הוא. וכעין זה אכלו ישראל במדבר. ואותו המזון הוא סוד הטל שנשפע ונמשך ממעלה מן הסוד של עולם הבא (א) והוא המזון של הארת שמן משחת קודש. ונשמות הצדיקים

דיו הורה

(י) ס' מעולם הבנה. ונאות יעקב זה הפרצות : (ח) קשה לו שהלא אין משמעותה טבלות. ואין נובל לפרש כאן על בינה ותפארת. ומחרין דרשא בלכך הוא כבלכות. וחולדתו מן נאות העליון דהיינו בינה ותפארת : (ט) בינה נמשך ויוצא מן העדן שהוא הכסא : (י) נפש דוד זו הבלכות שהיא שורש דוד. ובתולדותיו ובזוהריו פ"ח בה תיקונים דהיינו שירשע אליה בסעוד שפע הרבה : (יא) זו הארה הכהה מן הכהה ובניה :

לצדיקים ניוונות משם בנן העדן וניהגות מזה. שהרי שם נשמות הצדיקים מתלבשות בנן עדן התחתון כדמיון של זה העולם. ובשבתות ומוצדים מתפשטות ועולות להסתכל בכבוד רבונם ולהתענג בענג העליון כראוי. שכתוב (ישעי' טו) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני אמר ה': (ב—קטו:)

**אך** טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי. פתח עצם ההוא ואמר. אך טוב וחסד. מפני מה נקרא טוב ומשגי מה נקרא חסד. טוב הוא כאשר נכלל הכל בתוכו ואינו מתפשט להשפיע למטה. חסד הוא כאשר משפיע למטה ועושה טובות לכל הבריות לצדיקים ולרשעים ואינו חושש. ואצ"פ שמדרגה אחת היא. מניין. שכתוב אך טוב וחסד ירדפוני. אם טוב למה חסד ואם חסד למה טוב שהרי באחת די. אלא טוב כולל הכל בתוכו ולא נתפשט למטה. חסד יורד ומתפשט למטה וזן לכל לצדיקים ולרשעים כאחד: (ב—קטו:)

לצדיקים אתנו מתמן כגמלא דעדן ואתהטון תמן. דהא תמן כשמתסון ולצדיקים מתלבשן כגמלא דעדן לתתא כגמלא דהאי עולם. וכשבתו ובזמני מתפשטון וסלקון למחמי ציקרא דמאריסון ולא תעדרא בעדונא עלאה כדקא יאות. דכתיב (ישעי' טו) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני אמר ה': (ב—קטו:)

**אך** טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי. פתח הסוף רביא ואמר. אך טוב וחסד. אחאי אקרי טוב ואחאי אקרי חסד. טוב איסו כד כליל כלל בגויה ולא אתפשט לנחתא לתתא. חסד כד נחתא לתתא ועבד סיבו בכל כריין בצדיקי וברשעי ולא חייס. ואצ"פ דרבינא חד הוא. מנלן. דכתיב אך טוב וחסד ירדפוני. אי טוב למה חסד ואי חסד למה טוב דהא בחד בגויה. אלא טוב כליל כלל בגויה ולא אתפשט לתתא. חסד נחית ואתפשט לתתא וזן כלל לצדיקי ורשעי כחדא: (ב—קטו:)

## כד

**לדוד** מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה. פתח רבי יהודה ואמר. הרי למדנו לדוד מזמור שאמר שירה ואח"כ שירתה עליו רוח הקודש. שירה (א) לה' הארץ ומלואה. תבל ויושבי בה. וזו השכינה כמש"כ (ד"ה ב' ה') כי מלא כבוד ה' את בית ה'. ונאמר (שמות ט) וכבוד ה' מלא את המשכן. מפני מה מלא ולא מילא. אלא מלא ודאי שנתמלא מכל שנתמלאה מן השמ"ש. הלבנה נשתלמה בכל הצדדים (ב) מלאה מכל טוב שלמעלה כאוצר זה שנתמלא מכל טוב שבעולם. וע"כ כתוב לה' הארץ ומלואה. תבל ויושבי בה. אלו שאר ארצות: ד"א לה' הארץ ומלואה. זו ארץ הקדושה העליונה שהקב"ה חפץ בה (ג) ומלואה. אלו נשמות הצדיקים שהם ממלאין לה מן הטוב של עמוד האחד שהעולם עומד עליו (ד) ואפשר תאמר כי רק על אחד עומד. בוא וראה מה כתוב כי הוא על ימים יסדה. כי הוא מי הוא. זה הקב"ה (ה) כמש"כ הוא עשנו. וכתוב (איוב כח) כי הוא יקצות הארץ יביט. על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה. אלו שבעה עמודים שארץ הקדושה העליונה עומדת עליהם וממלאים לה (ו) היא נתמלאית מהם ואיך נתמלאית מהם. בזמן שנתרבו צדיקים בעולם או ארץ ההיא עושה פירות ונתמלאית מהכל. בזמן שנתרבו רשעים בעולם בכך כתוב (שם יד) אלו מים מני ים. זו ארץ הקדושה העליונה שנשפעת מן שפע העליונה. ונהר יחרב ויבש

## כד

**לדוד** מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה. פתח רבי יהודה ואמר. הרי למדנו לדוד מזמור דאמר שירתא ולבתר שירת עליה רוח קדשא. שירתא (א) לה' הארץ ומלואה. האי קרא על ארעא דישראל תחתא דאיהי ארעא קדישא. ומלואה. דא שכינתא כד"א (ד"ה ב' ה') כי מלא כבוד ה' את בית ה'. וכתוב (שמות ט) וכבוד ה' מלא את המשכן. מהו מלא ולא מילא. אלא מלא ודאי דתמילא מכלל דתמילא מן שמש"א. סה"ר"א שלם בכל ספרין (ב) מלא מכל טובא דלעילא כהסקופא דא דתמילא מכל טובא דעלמא. ועד"כ כתיב לה' הארץ ומלואה. תבל ויושבי בה. דא שאר ארעאן: ד"א לה' הארץ ומלואה. דא ארעא קדישא עלאה דקב"ה ארעאי בה (ג) ומלואה. אלן כשמתסון ולצדיקים דליקון מליין לה מילא דעמודא חד דעלמא קיימא עליה (ד) ואי תימא על חד קיימא. תא חיי מלי כתיב כי הוא על ימים יסדה. כי הוא. מאן הוא. דא קב"ה (ה) כד"א הוא עשנו. וכתוב (איוב כח) כי הוא יקצות הארץ יביט. על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה. אלן שבעה עמודים דקיימא ארעא קדישא עלאה עליהו ומליין לה (ו) הוא תמילא מנייהו סך תמילא מנייהו. כשעתא דאסגיו וזכאין בעלמא כרין הסוף ארעא עבדת פירין ותמילא מכלל. וכשעתא דאסגיו חייבין בעלמא כרין כתיב (שם יד) אלו מים מני ים. דא ארעא קדישא דקאמרן דאתשקיא משקיו עלאה. ונהר יחרב ויבש

ויו הוהר

**כד** (א) בגמרא פסחים (ק"ו) גדרש אימכא: (ב) השכינה היתה מלאה כחמרת השפע של התפארת בזהות ארץ ישראל וביהמ"ק על סבתה: (ג) מ"א ארץ היינו מרת המלכות שנשמות הצדיקים גורמים שיושפי לה שפע טוב עד תפארת וימוד: (ד) זה הסוד: (ה) א צ בינה: (ו) דורש על ימים יסדה שהמלכות יסודתה על ג' ימים שהן ג' הכפירות מן בינה עד מלכות שנקבלת מן השפע:

ויבש. זה עמוד האחד הוא שצומד עליה להשפיע  
בה (י) ונהר יחרב ויבש. כמש"כ (ישעי' נז) הצד"ק  
אבר: (א-יט).

פתח רבי יוסי ואמר. לדוד מזמור לה' הארץ  
ומלואה תבל ויושבי בה. הארץ. זה ארץ הקדושה  
של ישראל (ח) שהיא צומדת לקבל השפע ממנו  
ולתתברך ממנה תחלה. ואח"כ גשפע ממנו העולם  
כלו. תבל ויושבי בה. אלו שאר ארצות הנשפעות  
ממנה. מניין. שכתוב והוא ישפט תבל בצד"ק. כי  
הוא על ימים יסדה. אלו שבבעה עמידים שארץ  
הקדושה נסמכת עליהם. והם שבעה ימים ויום כנרת  
מושג עליהם (ט) א"ר יהודה אל תאמר שמושג  
עליהם אלא שנתמלא מהם. ועל נהרות יכוננה. איוה  
הם הנהרות. אלא כמש"כ נשאו נהרות קולם ישאו  
נהרות דכים (י) ואינון נהרות כמש"כ ונהר יוצא  
מצדן להשקות את הגן. ולפיכך ועל נהרות  
יכוננה: (ב-כב:)

רבי חייא אמר. לה' הארץ ומלואה. הארץ  
אפשר לפרש כן. אבל ומלואה מה היא. אלא [הארץ  
זו כנסת ישראל. ומלואה] אלו נשמות הצדיקים. תבל  
ויושבי בה. תבל. זו ארץ שלמטה. ויושבי בה. אלו  
הם האנשים (א) א"ר יוסי אם כן איך תפרש כי  
הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה. א"ל ודאי  
כן הוא. שארץ החיים ההיא על ימים יסדה ועל  
נהרות יכוננה. כי כלן יוצאים מן הנהר העליון  
ההוא שנמשך ויוצא מן הצדן (ב) ובהן תחתן  
להתעטר במלך הקדוש ולפרנס העולמות (ג) ולפיכך  
מי יעלה בהר ה' וגו'. נקי כפים ובר לבב אשר  
לא נשא לשוא נפשו וגו'. נפשו כתוב. מהו נפשו  
ונפשו. אלא הכל ענין אחד. כמש"כ (עמוס ו) נשבע  
ה' בנפשו. וכתוב (שמואל א' ב') כאשר בלבבי ובנפשי  
יעשה (יד) ודוד המלך נאחז באותו הלב ובנפש ההיא.  
וע"כ לא נשא לשוא נפשו: (ג-מה:)

כזי יעלה בהר ה' ומי יקים במקום קדשו. נקי כפים  
ובר לבב וגו'. אמר רבי אלעזר משני מה כן.  
לפי שכאשר הלילה פורש כנפיו על העולם. אז כל  
בני העולם טועמים טעם מיתה. ונשמותיהם יוצאות  
לעולות למעלה. ואותן המלאכים של מחנה הראשון.  
שנתמנה על ד' שעות הראשונות של תחלת הלילה  
לשבת לרבונם. עומדים ואומרים מי יעלה בהר ה'.  
הר ה'. זה הר הבית. מקום קדשו. זו עזרת  
ישראל (ט) וכדמיון שלמעלה כן גם למטה. לפי  
שבכל רקיע ורקיע כמה ממונים וכמה שרים עומדים  
שם

זו הוהר

- (ו) זה היסוד צדיק נשאר יבש מן שפע ואינו שפיע במלכות: (ח) רבי יוסי דורש הארץ כדעה א' של רבי יהודה שחייא ארץ ישראל  
ש"מטח והיא נשפעת לראשונה מן השם הו"ה כ"ה שהוא התפארת באמצעות השכינה שנקראת צדק ובמנה נשפע שפע דבר התבד:  
(ט) בזה ספורו מדרג א"י מקבלת השפע לראשונה. יען כי היא מקבלת השפע ישר מן ה' עמודים שהם ו' ימים והיוני ה' ספירות מן  
בינה עד סלכות. ויום כנרת שהוא נגד סלכות נחללא מהן בשפע: (י) נהרות הן רחובות הנהר שבבינה: (יא) רבי חייא לא ניהא דיה  
בפירוש רבי יוסי רק בזה ששפרש שהארץ היינו א"י שלמטה. כיון שתיבת ומלואה אינה מיושבת שהי"ד דה' הארץ המלאה. לפיכך הוא  
בזה בפירוש הב' של רבי יהודה שהארץ זו ארץ הקדושה העליונה מרת המלכות שנקראת ארץ החיים. ומלואה אלו נשמות הצדיקים  
המסלמים לה שפע ע"י עבודתם וצדקתם. ותכל היינו כל עולם הזה. אבל בשאר ביאורים של רבי יוסי מידה זו רבי חייא: (יב) מ"ה  
מן הבינה שנקראת רחובות הנהר: (יג) מ"ה שבשמות הצדיקים תחתן ע"י עבודתם וצדקתם להודו ולתעשר עם התפארת מדר הקדוש לקבל  
שפע לפרנסת העולמות. ובה וכן מה שאומ' אחר זה מי יעלה בהר ה'. מ"ה הוא הצדיק שראוי לזה. נקי כפים ובר לבב: (יד) מרת המלכות  
היא בחינת נפשו של הקב"ה. ובשביבה אמר דוד נפשי כי הוא שורש שלו: (טו) הר ה' ומקום קדשו הם רקיעים זה למעלה מהו כדמיון ביהמק

שם. וכאשר הנשמות יוצאות רצונן לעלות למעלה. ואם אינן זוכות הם ידחפו אותן החוצה. והולכות ומשוטטות בעולם. ונתחברין עם מחבלים של שרי הדין. ומודיעים להן דברי כזב ולצון. ולפעמים דבר אמת ממה שיבוא בזמן קרוב. כמו שנתבאר. ואותן נשמות הצדיקים הולכות ומשוטטות למעלה. ופותרים להן הפתחים ומעלים אותן לתוך מקום שהוא שנקרא הר ה'. כדמיון הסוד של הר הבית למטה. ומשם עולות לתוך המקום שהוא שנקרא מקום קדשו. כי שם נראות כל הנשמות לפני רבונם. כדמיון זה הוא המקום שנתראים ישראל לפני הקב"ה והוא המקום שנקרא עזרת ישראל. ובשעה שהנשמות קיימות שם אז היא חדות רבונם שיתתקן בהם המקום שנקרא קדש הקדשים (יט) ושם נרשמים כל מעשיהם והזכויות שלהם: (ב-קא:)

רבי אבא אמר. בוא וראה מי יעלה בהר ה' וגו'. ואח"כ חזר ופירש נקי כפים. שלא עשה בידיו צורות טמאות של עבודה זרה ולא התחזק בהן במה שאסור לישראל. וגם לא נטמא בהם ולא הי' מטמא בהם לגופו כאותן המטמאים עצמם בידים להטמא. וזהו נקי כפים. ובר לבב. כדמיון זה של המשך רצונו ולבו לצד הטמא. אלא שנתמשך אחר עבודת הקב"ה. אשר לא נשא לשוא נפשי. נפשו כתיב ונפשי קרי. וזה נתבאר שנפשי זו נפש דוד צד האמונה (י). נפשו זו נפש האדם ממש. לפי שכאשר יצא מעולם הזה ונפשו תעלה במעשים טובים. אז יתקיים בו לעת בין כל קדושי מעלה. כמש"כ (תהלים קטז) אתהלך לפני ה' בארצות החיים. ובעבור שלא נשא לשוא נפשו ישא ברכה מאת ה' וגו': (א-ק:)

רבי שמעון אמר בזמן שהנשמה יוצאת מעולם הזה. בכמה דנים נידונת טרם שתכנס למקומה. ואח"כ צריכות כל הנשמות לעבור בתוך נהר דינור הנמשך ויוצא ולטבול שם. ומי הוא אשר יקום שם ויעבור בלי פחד. כמש"כ מי יעלה בהר ה' וגו'. ונשמת הצדיק עוברת בלי פחד ויקום במקום קדשו. ומי שמתגזע בצדקה בעולם הזה ונותן מממונו לצדקה. אז הוא עובר במקום ההוא ואינו מתירא: (א-רא:)

**שאן** שערם ראשיכם וגו'. רבי שמעון פתח קרא ואמר. שאו שערם ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד. מקרא זה נתבאר ונדרש. אבל שאו שערם ראשיכם. אלו הם שערם העליונים שערי בינה העליונה. והם חמשים שערם. ראשיכם. אותן הראשים מי הם. אלא כל אחד ואחד בספרו ראש להתפשט ולרכנס זה בזה (יח) מצאתי בספרו של חנוך. שאו שערם. אלו הם השערם שלמטה מהאבות

תמן. וכד נשמתין נפקין בעאן לסלקא לעילא. ואי לא זכיין אינון דחיין לון לבד. ואולין ושאשין בעלמא. ונפלין לון כמה חבלי סהירין. ואודעין לון מלין כדיבן. ולומנין מלין דקשם ממאי דאחי לומן קריב. כמה דאוקמוס. ואינון נשמתין דלדיקא אולין ושאשן לעילא. ופסתחין לון פסתחין וסלקין לון לנו הסוא אתר דאקרי סר ה'. כגוונא דרזא דסר סביט לתתא. ומתמן עאלין לנו הסוא אתר דאקרי מקום קדשו. דמתן אתחויין כל נשמתין לקמי מאריסון. כגוונא דא הוי אתר דאתחזון ישראל קמי קב"ה אתר דאקרי עזרת ישראל. ובשעתא דנשמתין קיימין תמן כדין חדוה דמאריסון לאתתקנא בכו אתר דאקרי קדש הקדשים (יט) ומתן רשימין כל עובדיסון וזכוון דלסון: (ב-קא:)

רבי אבא אמר תא חזי מי יעלה בהר ה' וגו'. ולבתר אהדר ופירש נקי כפים. דלא עבד בידיו טופסא ולא אתתקף בכו במאי דלא אלסריך. ותו דלא חסתאב בכו ולא סאיב בכו לגופא כאינון דמסאבין גרמיסו בידין לאסתאבא. ודא סוא נקי כפים. ובר לבב. כגוונא דא דלא חמשיך רעומיה ולביה לספרא אחרא. אלא לאתמשכא בתר פולחנא דקב"ה. אשר לא נשא לשוא נפשי. נפשו כתיב ונפשי קרי. וזה אוקמוס נפשי דא נפש דוד ספרא דמסימנותא (י) נפשו דא נפש דב"כ ממש. בין דוד יפוק מהאי עלמא ונפשיה יסתלק בעובדין דכשרין. כדין יתקיים ביה למיחך בין כל אינון קדישין. כד"א (תהלים קטז) אתהלך לפני ה' בארצות החיים. ובין דלא נשא לשוא נפשו ישא ברכה מאת ה' וגו': (א-ק:)

רבי שמעון אמר בזמנא דנשמתא נפקת מהאי עלמא. בכמה דינין אתדנת עד לא תיעול לאתרה. ולבתר כל אינון נשמתין אית לון למעבר בהך נהר דינור נגיד ונפיק ולאסתחאה תמן. ומאן איהו דיקום תמן ויעבר בלא דחילו. כד"א מי יעלה בהר ה' וגו'. ונשמתא דוכא אפער בלא דחילו ויקום במקום קדשו. ומאן דאשתדל צלדקא בהאי עלמא ויהיב מממוניה ללדקא. כדין איהו עבר בהאי אתר ולא דחיל: (א-רא:)

**שאן** שערם ראשיכם וגו'. רבי שמעון פתח קרא ואמר. שאו שערם ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד. הוי קרא אוקמוס ואתמר. אבל שאו שערם ראשיכם. אלן אינון תרעין עלאין תרעין דסכלתו עלאה. ואינון חמשין תרעין. ראשיכם. אינון ראשים מאן אינון. אלא כל חד וחד אית ליה רישה לאתפשט ולמיעל דא ברא (יח) אשכחנא בספרא דחנוך. שאו שערם. אלן אינון תרעין דלתתא מאכנן

# זו הוהר

(ט) פי' שהנשמות שנקראת קדש הקדשים סבבה תיקון ועו ע"י נשמות הצדיקים כי בעבודתם וצדקתם גורמים יהוד קוב"ה ושיכוניה. וזה סוד הבתוב תנו עז לאיהם וגו': (י) נתבאר לעיל: (יח) פי' שמשפיעים זה לזה ושופכין השפע מנהר דגה. ובעביל זה בקרית הבינה רחובות הגה:

מאבות. והם שלשה האחרונים (יט) ראשיכם. אלה הם ראשי אלפי ישראל. והם אבות העליונים (י) והם ראשים של אותן השערים. ולפי שאלו הם האופנים הסובבים ונושאים אותן על כתפיהם אומרים שאלו שערות ראשיכם (כא) שאלו ראשיכם שהם ראשים עליכם ומושלמים עליכם. והנשאו פתחי עולם. אליו האמהות. וארבע הן למטה (כב) ויבא מלך הכבוד. זה מלך עליון של הכל שהוא מלך לכבוד ההוא המאיר להלבנה. ומי הוא. ה' צבאות (כג) ויבא. לאיזה מקום. להכניס התורה בהארון בחבור אחד כראוי (כד) :

**אמר רעיא מהימנא** שאלו שערות ראשיכם. שערות אליו אינן חמשין תרעין דבינה דלוייה מתיבתא דלעילא. ושלו פתחי עולם דמתיבתא תתאה (כה) דכל מחן דלשיתדל בלוריתא לסוף מתנשא. הס"ד (מש"ל) אם נבלת בזהנשא. ואוקמוס מחלי מתניתי כל המנבל עליו על דברי תורה לסוף מתנשא. ויבא מלך הכבוד. לית כבוד אלא תורה. מהכא מחן דלויך אוריתא דהקריאת כבוד אקרי מלך. ולא תימא בזהנשא עלמא דלוי ולא יתיר. אלא מלך בתרין עלמין בדיוקא דמלכות. ובג"ד כסול פסוקא תרין זמנין. חד מי זה מלך הכבוד. חמיינא מי הוא זה מלך הכבוד (כו) שאלו שערות ראשיכם מחלי ראשיכם תרי זמנין. אינן חיון דמרכבתא עלאה ומיון דמרכבתא תתאה : (ג—רע) :

**אמר רעיא מהימנא** שאלו שערות ראשיכם. שערות אליו הם חמשין שערות בינה שהיא ישיבה שלמעלה. ושאלו פתחי עולם של הישיבה שלמטה (כז) שכל מי שמתניע בתורה לסוף מתנשא. זש"כ (מש"ל) אם נבלת בהתנשא. ודרשו חכמי המשנה כל המנבל עצמו על דברי תורה לסוף מתנשא. ויבא מלך הכבוד. אין כבוד אלא תורה. נשמע מכאן מי שלומד תורה שנקראת כבוד נקרא מלך. ואם תאמר כי רק בעולם הבא ולא יותר. אלא מלך בשני עולמים בצורת רבינו. ולפיכך נכפל זה הפסוק ב' פעמים. אחד מי זה מלך הכבוד. השני מי הוא זה מלך הכבוד (כח) שאלו שערות ראשיכם. דמא ראשיכם ב' פעמים. שהם החיות של מרכבה העליונה והחיות של מרכבה התחתונה : (ג—רע) :

## כה

**לדוד אליך ה' נפשי אשא.** פתח רבי שמעון ואמר. מה זה ראה דוד לסדר כך מזמור הזה. כל המזמורים שהם באל"ף ב"ת שלמים הם. וזה חסר שאין בו וא"ו. ולמה נסדר זה המזמור לנפילת אפיק. אלא סוד עליון הוא נסתר בין החברים. בשעה שנכנס הלידה עץ התחתון שתולה בו מיתה פורש ענפיו ומכסה לכל (א) וע"כ נעשה חשך. וכל בני העולם טועמים טעם מיתה. והאדם מקדים ונותן לאותו העץ נפשו לפקדון. והוא מפקידה בידו בפקדון. ולפי שזקוק בפקדון הוא מחזיר הפקדון לבעליו

זיו הוהר

(יט) אלו ג' הספירות נצח הוד ויסוד שהן למטה מן חסד גבורה תפארת שנקראין אבות (כ) הן חסד גבורה ותפארת שנקראין אבות וראשים : (כא) מ' ש' האחרונות הן בבחי' אופנים הנשאות דל' העליונות. והן אומרות לעצמן שינשאו את הראשים האבות אשר עליהן להבין ההודויות מכל הצדדים ע"י עליית העולמות : (כב) גם ד' האימהות יתעלו ויתקנו להן. ויש לפרש שהן שרה רבקה רחל ולאה. או רחל לאה בלהה ולאה : (כג) זו הבינה אם הבנים והיא המובלת את בניה ברא ובראת תפארת ומלכות להודוה. והבינה נקראת מלך זה הכבוד המסמין למלכות שהוא התפארת. ספורשי הוהר נדחקו כאן כי על פי רוב נקראת המלכות בכבוד. וה' צבאות היינו נצח והוד. אבל בספרו של חנוך נקראת כל ספירה בשם כבוד. והבינה נקראת לעצמה ה' צבאות. כי הוא המלך על כל הצבאות אשר תחתיה שהן ה' הספירות והעולמות יצירה ועשיה : (כד) מ' להודוה התפארת עם המלכות שהם מעשה הבינה בסוד הכתוב בעשרה שפטה דו אמו : (כה) ישיבה של מעלה בעלי חכמת הקבלה. וישיבה של מטה בעלי הדבא : (כו) מי זה רבן לעזריה. מי הוא זה רבן לעזריה. ששני העולמות נקראים התלמידים חכמים מלכים. מאן מלכי רבנן. והחיות של ב' המרכבות אל יעבבו התנשאות שלהם : צבאות תבוא התנשאות גם לאותן מלכי הכבוד מלכי רבנן. והחיות של ב' המרכבות אל יעבבו התנשאות שלהם :

**כה (א)** זו מדת המלכות שהיא מדת הדין שנקראת יצירה :

לבעלי בשעה שבא הבקר. כאשר בא הבקר וחור  
אזינו פקדונו צריך לברך לו להקב"ה שהוא רבה  
אמונתו. לאחר שקם ממטתו צריך לנקות גופו  
בתחלה. ואח"כ יקבל עליו זה הצור לפרוס על ראשו  
טלית של מצוה. ואח"כ יתקשר בקשר של היחוד  
שהם התפליין. ולהתקין קשר אחד של תפליין בידו  
השמאלית אצל הלב. כמו שביארנו בהפסוק (שיר ב)  
שמאלו תחת לראשי וגו'. וכתוב (שם ח) שימני כחותם  
על לבך כחותם על זרועך. וזה נתבאר. זאת היא  
עבודת במצוה תחלה. שהרי אצ"פ שתפלה תלויה  
בדבור הפה. אבל הכל תולה בעיקר העבודות של  
מצוה תחלה. אח"כ כשהאדם נכנס לבית הכנסת  
יטוהר עצמו תחלה בקשרת ובהקרבנות צ"י דבור  
הפה. אח"כ יקבל עליו צור מלכות בפסוקי דזמרה  
של דוד המלך. ואח"כ תפלת מישב כנגד תפלה  
של יד (כ) ואח"כ תפלת מצומד שהיא כנגד תפלה  
של ראש. זה כדמיון זה. המצוה כדמיון הדבור.  
כי ודאי במצוה ובדבור תלויה התפלה. ואם פוגם  
במצוה (ג) אין הדבור מוצא מקום לשרות בו. ואין  
זאת תפלה. ונפגם זה האיש למעלה ולמטה. אוי לו  
לאיש שפוגם תפלתו שזאת היא עבודת לרבנו.  
עליו נאמר (ישע' א) כי תבאו לראות פני וגו'. גם  
כי תרבו תפלה אינני שומע. שהרי במצוה ובדבור  
תולה הדבר. בוא וראה כיון שהאדם מתפלל תפלתו  
כדמיון הוה במצוה ובדבור. ומקשר קשר היחוד (ד)  
נמצא שצ"י ידו נתברכים עליונים ותחתונים :

ובכן לאחר שגמר תפלת העמידה נצרך לו  
דאדם להראות עצמו כאילו נפטר מן העולם. שהרי  
נפרש מן עץ החיים ומאסף רגליו אל עץ ההוא של  
מיתה שהחזיר לו פקדונו. כמש"כ (בראשית מט) ויאסוף  
רגליו אל המטה. שהרי התודה על חטאיו והתפלל  
עליהם. ועכשיו יחפץ להאסף אל אותו עץ של מיתה.  
לפועל על פניו ולומר אזינו אליך ה' נפשי אשא.  
בתחלה נתתה לך בפקדון. ועכשיו שקשרתי קשר  
היחוד ועשיתי המצוה והדבור כראוי. והתודתי על  
חטאי. הרי נפשי אני מוסר לך בודאי. ויראה האדם  
בעצמו כאילו נפטר מן העולם. שנפשו נמסרה לאותו  
המקום של מיתה. ולפיכך נחסרה במזמור זה האות  
וא"ו. שהרי האות וא"ו עץ החיים הוא. וזה עץ  
המות הוא. וגם משמיצנו סוד הדבר שיש עונות  
שאינן מתכפרים עד שנפטר האדם מן העולם. כמש"כ  
(ישע' כב) אם יכופר העון הזה לכם עד תמותו. וזה  
האיש הרי נתן עצמו למיתה ומסר נפשו למקום  
ההוא. ולא בתורת פקדון כמו בלידה. אלא כמי  
שנפטר מן העולם בודאי. ותקון זה צריך להיות  
בכוונת הלב. ואז הקב"ה מרחם עליו ומכפר לו  
עונותיו. זכאי הוא האיש היודע לפתות לו ולעבוד  
לרבנו ברצון ובכוונת הלב. אוי לו למי שבא  
לפתות לרבנו בלב רחוק ולא ברצון. כמש"כ  
הגלים

למאריש בשעתא דאחי לפרא. כד אחי לפרא ותב  
לנבי פקדוניה בני לזכרא ליה לקב"ה ליהוה מסימנא  
עלמא .. לבתר דקם בני לזכרא גרמיה  
בקדמיתא. ולבתר יקבל עליה האי עול לפרשא על רישיה  
פרישו דמלוה. ולבתר יתקשר קשורא דיהודא  
דאיונון תפליין. ולאתקנא לון בקשורא חדא  
בשמאלא על לבא. כמא דאוקימנא (שיר ב)  
שמאלו תחת לראשי וגו'. וכתוב (שם ח) שימני כחותם  
על לבך כחותם על זרועך. וזה אוקימנא. וזה איסו  
עובדא בקדמיתא. דהא אע"ג דללותא תליא  
במלולא דפומא. לבתר ללותא דמיעוד דהא לקבל תפלה  
דעובדא בקדמיתא. לבתר בשעתא דצ"י עאל לבי כניסתא  
ידוי גרמיה בקדמיתא בקרבין במלולא  
דפומא. לבתר יקבל עליה עול מלכות בשבחי  
דדוד מלכא. ולבתר ללותא דמיעוד לקבל תפלה  
של יד (ג) ולבתר ללותא דמיעוד דהא לקבל תפלה  
דרישא. וזה כנוונא דהא. עובדא כנוונא דדבורא.  
ודאי בעובדא ומלולא תליא ללותא. ואי פניס  
עובדא (ו) מלולא לא אשכח אתר דשריא ביה. ולאו  
איהי ללותא. ואתפניס האי צ"י לעילא ותתא. ווי ליה  
לצ"י דפניס ללותא סולחנא דמאריש.  
עליה כתיב (ישע' ח) כי תבאו לראות פני וגו'. גם  
כי תרבו תפלה אינני שומע. דהא בעובדא ובמלולא  
תליא מלכא. תא חיי כיון דצ"י עבד ללותא  
כנוונא דא בעובדא ובמלולא. וקשר קשורא דיהודא (ד)  
אשתכח דעל ידיה מתברכן עליון ותתאין :

וכדן בתר דסיים ללותא דעמידה בני ליה  
לצ"י לשתחויה גרמיה כאילו אתפטר מן עולמא. דהא  
אתפטר מן אילנא דחיי וכניס רגליו לנבי הסוא אילנא  
דמותא דאסדר ליה פקדוניה. כד"ל (נראה מט) ויאסוף  
רגליו אל המטה. דהא אורי תפליין וללי  
עליהו. והשתא בני לשתכנשא לנבי הסוא אילנא דמותא.  
למכפל על אפיה ולימא לנביס אליך ה' נפשי אשא.  
בקדמיתא ישיבנא לך בפקדונו. השתא דקשריתא  
יהודא ועבידנא עובדא ומלולא כדקא יאות. ואודינא על  
חטאי. הא נפשי מסירנא לך ודאי. ויחוי צ"י  
גרמיה כאילו פסיר מן עולמא. דנפשיס מסיר להאי  
אתר דמותא. ובג"כ לא אית ביה  
וא"ו. דהא וא"ו אילנא דחיי הוא. והאי אילנא  
דמותא הוא. והא קממע לן רוא דמלא דאית חובין  
ללא מתכפרן עד דאתפטר צ"י מעלמא. הס"ד  
(ישע' כב) אם יכופר העון הזה לכם עד תמותו. והאי  
הא ישיב גרמיה ודאי למותא ומסיר נפשיס להסוא  
אתר. ולאו בפקדונו כמא בליילא. אלא כמאן  
דאתפטר מן עולמא ודאי. ותקונא דא בני  
כנוונא דלנא. וכדן קב"ה מרחם עליו ומכפר ליה  
לחובי. וזאת סא צ"י דידע למפתי ליה ולמפלג  
למאריש ברעותא ובכנוונא דלנא. ווי ליה למאן דאית  
למפתי למאריש בלנא רחיקא ולא ברעותא. כד"ל  
תהלים

דיו הורה

(ג) משמע שתפלה של יד יח דהניח מיושב : (ג) פ"י שאינו לובש ציצית ותפליין : (ד) היינו שאמר קריאת שמע בכונה הראויה :



(תהלים עח) ויפתוהו בפייהם ובשונם יכובו לו ולבם לא נכון עמו. הוא אומר אליך ה' נפשי אש. ולא כל מלוי אלא בלב רחוק. הא גרם עליה לאסתלקא מעלמא עד לא משין יומי. בזמנא דהאי אילנא אתער בעלמא למעבר דינא. וע"ד כתיב (תהלים קא) דובר בקרס לא יכון לנגד עיני. מהו לא יכון. אלא בשעת דהוא אתקין גרמיה להאי ולביו רחיקא מקב"ה. קלא נסיק ואמר לא יכון לנגד עיני. לא בעינא דיתתקן. וכל שכן אי אתי ליחדא שמה קדישא ולא מיחד ליה כדקא יאות: (ג-ק):

סאל רבי אלעזר לרבי שמעון אביו ואמר ליה. סימנא לזווגא ריחודא מינין. א"ל ברי אע"ג דאוקימנא מלין לכל סער וסער. ואתבדרו הכא מלה והכא מלה (א) סימנא דא נקיס בידך וסבי הוא כעין סער דמזבחא. דתן ובלא לו לקרן דרומית מזרחית. מזרחית לפנות. לפנות מערבית. מערבית דרומית. א"ל וסא לא יכל עד דמקבל עליה ב"ג. וסא מלכותא קדישא בקדמיתא ויהיב עליה עול דא. וסא אחרת דייתי לדרום בקדמיתא (ו) א"ל וכי כלא האי אמינא לך. דסא ובלא לו לקרין אמינא בקדמיתא. וסא ידעת דא דקין וסא הוא עול מלכותא קדישא (ז) לבתר דרומית מזרחית דתן הוא אילנא דחי. וסא לאזווגא ליה בזמנא דאיוס אכלא עלאה. דסא בן מסערא דלכא קא אתי (ח) ובג"כ מדרום למזרח דתוקפא דדרום בזמנא הוא. ובעי לאתקשרא כחדא דרום מזרח. ומזרח דאתקשר בלפון. בלפון דסא אשליס ואמלי נחלין ויזבטין (ט) וע"ד מורחת לפנות אלן אכלא וסא דלא מתפרשין לעלמין. וסא אוקימנא. וסא דאתמר לפנות דאיוס מייא עלאה. ומסער דילס נסיק לפון ודינן מסערא דילס מתערין. אע"ג דסא רחמי וסידו. וסא אוקימנא. לבתר לפנות מערבית. דסא מסערא דלכא נסיק בן ומסערא דלכא נסיק בן (י) ובג"כ לפנות מערבית. וסא הוא קרן דקדמיתא. דסערא אתקשר בלפון סתם. ולבתר בעי לקשר לס בדרום. דתמן הוא קשורא דכלא ונושא ביה אשתכח (יא) וע"ד מערבית דרומית. אשתכח האי קרן תלת ומינין. חד לקבלא

(תהלים עח) ויפתוהו בפייהם ובשונם יכובו לו ולבם לא נכון עמו. הוא אומר אליך ה' נפשי אש. ואין כל דבריו אלא בלב רחוק. הרי זה גורם לעצמו להפטר מן העולם קודם זמנו. כאשר זה העץ יתעורר בעולם לעשות דין.. וע"ז כתיב (תהלים קא) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. מהו לא יכון. אלא בשעה שהוא מתקן עצמו לזה ולבו רחוק מן הקב"ה. קול יוצא ואומר לא יכון לנגד עיני. אינני חפץ שיתוקן. וכל שכן אם בא לייחד שם הקדוש ואין מיחדו כראוי: (ג-ק):

שאל רבי אלעזר לרבי שמעון אביו ואמר לו. סימן להיווג של היחוד מניין. א"ל בני אע"פ שביארתי הדברים בכמה אופנים. ונתפשטו כאן דבר וכאן דבר (א) סימן זה תקח בידך וכך הוא כעין הקפת המזבח. שלמדנו ובא לו לקרן דרומית מזרחית. מזרחית צפונית. צפונית מערבית. מערבית דרומית. א"ל והלא אי אפשר עד שמקבל עליו האיש עול מלכות הקדושה בתחלה ונותן עול זה עליו. ואתה אמרת שיבוא לדרום בתחלה (ו) א"ל וכי כל כך אמרתי כך. שהרי ובא לו לקרין אמרתי בתחלה. והלא ידעת סוד הקרן שזה הוא עול מלכות הקדושה (ז) אח"כ דרומית מזרחית אשר שם הוא עץ החיים. והיינו לזווג אותו במזרח שהוא אב העליון. שהרי הבן מצד האב הוא בא (ח) ולפיכך יבנה מדרום למזרח כי תוקף הדרום במזרח הוא. וצריך לקשור יחד דרום במזרח. והמזרח נקשר בצפון. לפי שזה הוא משלים וממלא הנחלים והמעיינות (ט) וע"כ מזרחית צפונית הם אב ואם שאינם נפרדים לעולם. וזה נתבאר. ומה שנקראת צפונית הוא לפי שהיא סתר העליון. וגם לפי שמצדה יוצא הצפון והדינים מצד שלה נתעוררים. אע"פ שהיא רחמים ותדוה. וזה נתבאר. אח"כ צפונית מערבית. שהרי מצד האב יוצא הבן ומצד האם יצאה הבת (י) ולפיכך צפונית מערבית. וזהו הקרן שאמרתי תחלה. שעכשיו נקשרת בצפון סתם. ואח"כ נצרך לקשר אותה בדרום. כי הוא התקשרות של הכל והגוף בו נמצא (יא) וע"כ מערבית דרומית. נמצא כוונת זאת הקרן ג' פעמים. אחד שיכוון האיש לקבל

### וי הוהר

(א) פ' שנתפשת בין ההבויא קטנות קטנות סבביו כענין זה: וזאת לדעת כי כדי להכין היטב מאמר הזה נצרך לכתוב ספר שלם כי עמוק הוא מאד בסוד הפסוק שמע ישראל וגו'. ואני ארמו רק כמו בדרך רפז וחשבון יבין: (ב) רבי אלעזר הבין שדרום היינו תפארת כיון שעיקר הוא סדר. ולכך הקשה שהלא אין דרגת המלכות ראשית הכי שעייה נאמר פתחו לי שערי צדק כבוד: (ג) וידע שכל מה הנהוג בישראל יש לו איזה מקור. וסבאן מרגלא בפומא דאנשי קראא לביד כשם קרן: (ד) אבא היינו החכמה. והבן שהוא התפארת בין החיים בא מצדו כי שניהם בחינת ימין. וחוקק א"ל. וסבאן מרגלא בפומא דאנשי קראא לביד כשם קרן: (ה) אבא היינו החכמה. והבן שהוא התפארת כיון ששניהם בחי' נוקבא. וכן ענין התקשרות דרום במזרח אינו ענין הורוגות כיון ששניהם בחי' זכר. רק שענין אותן התקשרות הוא העיאת העימות על תפארת וסבאן על דרך התכללות הבן בהאז והבת בהאם לקבל שהם חוקק והסבאן להורוגות שיהיה. אבל ענין התקשרות מערב בדרום שהוא התפארת שנקרא נוסא כצורה המש הספירות חסר נכורה שנקראין שתי הורוגות ועם נזה היד יכור. וזאת התקשרות היא ענין הורוגות לקבלת השפע מסוג:

לקבל עליו עול שלה בתחלה (יג) ואח"כ יכוון לקשרה בשתי הזרועות שתתחבר עם הגוף להיות הכל אחד. זה הוא סוד היחוד השלם (יד) וכל צד וצד נקשר באותו קשר הראוי לו. ואין להחליף צד בצד אחד שאינו ראוי לו. כדי שלא יענש. ומי שעושה יחוד הזה כראוי כמו שאמרתי אשרי חלקו בעולם הזה ובעולם הבא. שהרי זה יודע לסדר השבחה של רבונו והיחוד של רבונו. ולא עוד אלא שהקב"ה מתפאך בו. ועליו כתוב (ישעי' מט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר: (ג-ב)

**זכר** רחמין ה' וחסדיך כי מעולם המה. אמר רבי יוסי זכר רחמין זה יעקב. וחסדיך זה אברהם. כי מעולם המה. ומעולם לקחם הקב"ה והעלה אותם למצרים. ועשה מהם מרכבה קדושה להגן על העולם. ולפי שהיו מעולם הוא זוכר אותם להגן ולרחם על העולם. כדמיון זה לוקח הקב"ה את הצדיקים מן העולם ומעלה אותם למצרים להגן על העולם. ואם תשאל מפני מה לא נזכר כאן יצחק. אלא שנשאר להפריע מאותן המצרים לבניו. וזש"כ (תהלים ט) עזרה את גבורתך ולכה לישועתה לנו. וכתוב (ישעי' מב) ה' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה וגו'. וזה הוא יצחק שנחסר כאן. רבי חייא אמר זכר רחמין ה' וחסדיך. אלו הם יעקב ואברהם שצריכים להגן עלינו. אבל יצחק לעשות מלחמות הוא עומד. ולפיכך אין צריכים לו אצלם. ד"א כי מעולם המה. שכאשר ברא הקב"ה את העולם לקח ליצחק וברא בו העולם (יד) ראה שלא יוכל להתקיים עמו בלבדו לקח לאברהם ונתקיים בו העולם. וזש"כ אלה תולדות השמים והארץ בהבראם אל תקרי בהבראם אלא באברהם. ראה שצריכים

לקבל ליה ב"נ בקדמיתא (יג) ולבחר הכי לקשרא לה בחרו דרועי לאתחברא בנושא למחוי כלא חד. דא הוא סדורא דיוחודא שלים (יד) וכל סקר וסקר בטהורא קשורא דאתחוי ליה. ולא יחליף סקרא בסקרא אחרא ולא אתחוי ליה. בגין דלא יתענש. ומאן דעבד יחודא דא כדקא חוי כמה דאמינא וכהא חולקיה בטהי עלמא ובעלמא דאחי. דהא ידע לסדרא שבחא דמאריה ויוחודא דמאריה. ולא עוד אלא דקב"ה משתבח ביה. ועליה כתיב (ישעי' מט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר: (ג-ב)

**זכר** רחמין ה' וחסדיך כי מעולם המה. אמר רבי יוסי זכר רחמין דא יעקב. וחסדיך דא אברהם. כי מעולם המה. ומעולם נקיל לון קב"ה וסליק לון לעילא. ועבד מנייהו רחמא קדישא לאגנא על עלמא. ובגין דהו מעולם הוא דכיר לסון לאגנא ולרחמא על עלמא. כנוונא דא נקיל קב"ה ללדיקא מן עלמא וסליק לון לעילא לאגנא על עלמא. ואי תימא יצחק אחי לא אדכר סכא. אלא אשתאך לאתשרא מליטון דעאקין לבנו. הס"ד (תהלים ט) עזרה את גבורתך ולכה לישועתה לנו. וכתוב (ישעי' מב) ה' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה וגו'. וזה הוא יצחק דאשתאך מסכא. רבי חייא אמר זכר רחמין ה' וחסדיך. אלון חסד יעקב ואברהם דבעינן להו לאגנא עלן. אבל יצחק למעבד קרבין קיימא. ובג"כ לא בעינן ליה לגבייהו. ד"א כי מעולם המה. דכד ברא קב"ה עלמא נקל ליצחק וברא ביה עלמא (יד) חמא דלא יכל למיקם בלחודוי נקל לאברהם וקיים ביה עלמא. הס"ד אלה תולדות השמים והארץ בהבראם אל תקרי בהבראם אלא באברהם. חמא דבעינן

יוו הוהר

(יג) זה באמירת שבע שהוא צירוף \*עוד\* \*מלכות\* \*שמים\* : (יג) והיינו לזווגה עם התפארת בסוד יחודא תתא של הוי"ה אחד בהפסוק שבע ישראל. וזה הצירוף הוא דרך סימן קצרון בעלמא כדי להקל מעט על השעין : (יד) יצחק וז מרת הדין :



דבעיין קיומא יתיר נפל ליעקב ושחף ליה בילחם  
וקיים עלמא. סס"ד (בראשית ב') ביום עשות ה'  
אלהים ארץ ושמים. ועל דא באברהם ויעקב נתקיים  
עלמא. ובג"כ כי מעולם היה: (ג-לה)  
**סוד** ה' ליראיו ובריתו להודיעם. אמר רבי יהודה  
האי קרא סא אוקמוס. אבל סוד ה' ליראיו.  
הסוד רוא עלאס דליאו סמים וגניו לא קיימא אלא  
ליראיו. דליאון דחלין לקב"ה תדיר ואינון אמתון  
לאינון רזין עלאין. למסוי אינון רזין עלאין  
בגניו ובסמינו כדקא יאות. בגין דליאון רזין עלאין.  
אבל ובריתו להודיעם (טו) רוא דליאו קיימא  
בברית קיימא להודיעם. בגין דליאו אחר דקיימא  
לנלאס ולמדע: חו סוד ה' ליראיו.  
דליאון רזין דקיימן בדמילו. ואינון דחלי  
חסאס דחלין בסו באינון רזין עלאין. אבל  
ובריתו להודיעם. למדע ולפשא מלין (טו) בגין  
דליאון מלין דקיימא לפשא: (כ-לד). רבי שמעון  
אמר סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם. סוד ה'  
ליראיו. דא כנסת ישראל (י) ובריתו להודיעם. דא  
לויק יסוד עולם בקשור חדא: (ג-ז)

## כו

**אדרחץ** בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה'. אמר  
רבי שמעון מקרא זה נתבאר. אבל בוא  
וראה סוד הדבר כאן. שהרי אין לך אדם בעולם  
שלא יטעם טעם מיתא בליה. ורוח טמא שורה על  
אותו הגוף. מה הטעם. לפי שהנשמה הקדושה  
נסתלקה מן האדם ויצאה ממנו. וכיון שהנשמה  
הקדושה יצאה ונסתלקה ממנו שורה רוח טמא על  
אותו הגוף ונטמא. וכאשר הנשמה חוזרת אל הגוף  
נתבטל זוהם ההוא. והרי אמרו שידיו של האדם  
זוהם. לפי שאותו רוח טמא שורה על ידיו עד  
שירחץ אותן. וכאשר נוטל ידיו כראוי אז נתקדש  
ונקרא קדוש. ואין צריך להתקדש. נצרך כלי אחד  
למטה וכלי אחד למעלה כדי שיתקדש מהכלי  
שלמעלה. והכלי שלמטה שינתן זוהם הטמא בו. כלי  
זה לקבל הטומאה וזה להתקדש ממנו. זה ברך וזה  
ארור. וצריך להזהר שאותן מים טמא אל ישפכם  
בבית. שלא יקרב אליהם איש. כיון שבהם מתאספים  
הצר של טומאה. ויכול לקבל נזק מאותן מים טמאים.  
ועד שיעביר זוהם מן ידיו אל יברך זה נתבאר.  
ולפיכך

## כו

**אדרחץ** בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה'. אמר  
רבי שמעון מקרא זה נתבאר. אבל בוא  
וראה סוד הדבר כאן. שהרי אין לך אדם בעולם  
שלא יטעם טעם מיתא בליה. ורוח טמא שורה על  
אותו הגוף. מה הטעם. לפי שהנשמה הקדושה  
נסתלקה מן האדם ויצאה ממנו. וכיון שהנשמה  
הקדושה יצאה ונסתלקה ממנו שורה רוח טמא על  
אותו הגוף ונטמא. וכאשר הנשמה חוזרת אל הגוף  
נתבטל זוהם ההוא. והרי אמרו שידיו של האדם  
זוהם. לפי שאותו רוח טמא שורה על ידיו עד  
שירחץ אותן. וכאשר נוטל ידיו כראוי אז נתקדש  
ונקרא קדוש. ואין צריך להתקדש. נצרך כלי אחד  
למטה וכלי אחד למעלה כדי שיתקדש מהכלי  
שלמעלה. והכלי שלמטה שינתן זוהם הטמא בו. כלי  
זה לקבל הטומאה וזה להתקדש ממנו. זה ברך וזה  
ארור. וצריך להזהר שאותן מים טמא אל ישפכם  
בבית. שלא יקרב אליהם איש. כיון שבהם מתאספים  
הצר של טומאה. ויכול לקבל נזק מאותן מים טמאים.  
ועד שיעביר זוהם מן ידיו אל יברך זה נתבאר.  
ולפיכך

## זו הוהר

(טו) בריתו היינו עולם המלכות שורש עולם העשיה. מותר וטוב להודיע לכל מי שבקש דעת ולהבין איך המלכות מקושרת בעולם  
העשיה ומחלקת בו השפע בצמצום כפריות לכל הבריות בתשנתה עלינו שעל זה נאמר ואתה מחיה את כלם: (טו) ה'  
שכחות התורה יסודו רק יראי הטא בעלי אמונה כי הם יבסו ולא יבשלו שבוראי מן השמים סביעין להם. אבל ובריתו היינו פגניות  
התורה חלק הנגלה עומד להודיע לכל: (יז) הוא דרש סוד ה' על השכינה הקדושה שהוא סודו של חיייה ביה. ה' על וחסות.  
ובריתו היינו כפירת היסוד של התפארת. ומשמעות הכתוב הוא שענין זה של אותן כ' הספירות ניתן ליראיו להודיעם. ה' לגורם הוונגונו  
ע"י עבודתם הקדושה. על דרך הכתוב והארם ידע. והיינו כאילו כך הוא סדר הנתבס סוד ה' ובריתו ליראיו להודיעם:

ולפיכך האדם טרם שיקדש ידיו בבקר נקרא טמא. וכיון שנתקדש נקרא טהור. ולפיכך אל יטול ידיו אלא מן יד שנטהרה תחלה. ככתוב (במדבר ט) והזהר הטהור על הטמא. זה נקרא טהור וזה נקרא טמא. לפיכך כלי אחד למעלה וכלי אחד למטה. זה קדוש וזה טמא. ומאותן מים אסור לעשות בהם כלום. אלא צריך לשפכם במקום שאנשים לא יעברו עליהם. ואל ילין אותם בבית. שהרי כשנשפכים בארץ רוח טמא משופעת תחת האדמה שלא יהיו נראים מה טוב. ואל יתנם לנשים מכשפות שיכולות להרע לאנשים בהם. לפי שהם מים מאוררים. והקב"ה יחפץ לטהר לישראל להיותם קדושים. שכתוב (ויקרא יג) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליתכם אטהר אתכם: (א-קפד):

ובג"כ כר נס עד לא יקדש ידיו בלפניו אקרי טמא. כיון דאתקדש אקרי טהור. ובג"כ לא יטול אלא מן ידא דלדיכי בקדמיתא. דכתיב (במדבר ט) והזהר הטהור על הטמא. דא אקרי טהור ודא אקרי טמא. בג"כ חד כלי לעילא וחד כלי לתתא. דא קדישא ודא מסאכא. ומאיתן מיין אסור למעבד בהו מידי. אלא בעי לאשרא לון באתר דכר נסא לא עברין עליהו. ולא יבית לון בביתא. דאסא כיון דאתקדשן באתר רוח מסאכא אשתכח תמן ויכול לנזקא. ואי חפר לון מדרון תחת ארעא דלא יתחון שפיר. ולא יסב לון לנשי חרשיא דוכלין לאבאשא בהו לבני כשא. בגין דאיתן מיין דאתקדיין. וקב"ה בעי לדכא לון לישראל ולמחי קדישין. דכתיב (ויקרא יג) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליתכם אטהר אתכם: (א-קפד):

## כו

לדוד ה' אורי וישעי ממי אירא וגו'. אמר רבי פינחס בן יאיר. ה' אורי וישעי. כיון שאדם נדבק במאור שלמעלה והקב"ה שולח הארתו אליו אינו מתירא מציונים ותחתונים. כמש"כ (ישעי"ט) ועליך יורח ה' וכבודו עליך יראה. ה' מצו חיי ממי אפחד. כיון שהקב"ה יש לו התחברות עם אינו מתירא בעולם ההוא מכל שרי הדין: (ג-קט):

בוא וראה בבת עין היא שחורה. ויפה היא באור המאיר בה (א) ולבעבור בבת עין ואור המאיר בה אמר דוד ה' אורי וישעי ממי אירא. אורי אור "שהיא בבת העין (ב) ושני גונים יש לה אור מבפנים וחשך מבחוץ. להיות שולט בהם על כל הקליפות. וש"כ ומלכותו בכל משלה. בלבוש של אור היא שולטת על כל אותן שנאמר בהם (שמות י) ולכל בני ישראל היה אור במושבותם. ובלבוש זהשחור שולטת על כל הרשעים שנאמר בהם (שמואל א' ב') ורשעים בחשך ידמו: (ד-קט)

אם תקום עלי מלחמה בואת אני בוטח. למדנו בואת אני בוטח. מהו בואת. זאת אות הברית שנמצא תמיד אצל האדם ומרמו למעלה. ולכך נאמר בואת (ג) כמו שכתוב (בראשית ט) זאת אות הברית. זאת בריתי אשר תשמרו (בראשית י) והכל במדרגה אחת. ולמדנו ד"ה וואת במדרגה אחת הם ואין נפרדים. ואם תשא שאל שאל כן הלא גם שאר בני העולם כך. ומפני מה דוד בלבדו ולא אחר. אלא לפי שזאת הברית נאחזת בו ונרמזת בו והיא הכתר של מלכות (ד) בוא וראה לפי שואת ההוא לא נטר אותו

ויו הורר

## כו

לדוד ה' אורי וישעי ממי אירא וגו'. אמר רבי פינחס בן יאיר. ה' אורי וישעי. כיון דכר נס אתאחד בנסורא דלעילא וקב"ה אהיב עליה לא דחיל מעלאין ותתאין. כד"א (ישעי"ט) ועליך יורח ה' וכבודו עליך יראה. ה' מצו חיי ממי אפחד. כיון דקב"ה אחיד ביה בדר נס לא מתפיי בהוא עלמא מכל מאריהו דדימין: (ג-קט):

תא חיי בה עינא חייא אוקמא. ושפירא באור דנדיד בה (א) ובגין בת עינא ואור דנדיד בה אמר דוד ה' אורי וישעי ממי אירא. אורי אור "דאיהי בת עינא (ב) ותרין גוונין איה לה אור מלגא ומסך מלבר. למחי שלטא בהו על כל קליפין. וה"ד ומלכותו בכל משלה. בלבוש של אור איהי שליטת על כל אינון דאיתמר בהו (שמות י) ולכל בני ישראל היה אור במושבותם. ובלבוש אוקמא שליטת על כל חייבא דאתמר בהו (שמואל א' ב') ורשעים בחשך ידמו: (ד-קט)

אם תקום עלי מלחמה בואת אני בוטח. תאנא בואת אני בוטח. מהו בואת. דא את קיימא דומינא תדיר בגי כ"כ ואתרמיא לעילא. ובג"כ אתמר בואת (ג) כמה דכתיב (בראשית ט) זאת אות הברית. זאת בריתי אשר תשמרו (בראשית י) וכלא בחד דרגא. ותאנא ויה וואת בחד דרגא אינון ולא מתפרשן. ואי תימא אי הכי הא שאר בני עולמא הכי. ואמאי דוד בלמודיו ולא אחרא. אלא בגין דאחידא ביה ואתרמיא ביה ויהא כתר דמלכותא (ד) תא ה' בגין דהאי ואת לא נטר ליה

כו (א) בבת עין נקראת מדת המלכות. כי כמו בבת העין היא בעצמה שחורה ומאיר בה אור בפנימיות. כן המלכות היא בעצמה שחורה והיינו דין ומאיר בה התפארת רחמים: (ב) אות יורד היינו חכמה ועירא שמעפני במלכות הארה מן התפארת: (ג) כאן דורש וואת על ספירת היסוד אות הברית. ולקמן דורש וואת על מדת המלכות. כי היסוד נקרא לפעמים כמו המלכות על שם שעת ההשפעה בה. וכן המלכות נקראת לפעמים בשם היסוד. והוא ששטיק. ואומר ד"ה וואת בחד דרגא אינון ולא מתפרשן: (ד) היסוד היא כתר דמלכות שאל בשעת ההשפעה:

ליום דוד מלכא כדקא חזי. מלכותא אתעדי מניס כל  
הסוף זמנא. וסכי אוליפנא האי זא"ת אתרמיזא  
במלכותא דלעילא. ואתרמיזא בירושלם קרתא קדישא.  
בהסוף שעתא דדוד עבר עליה נפק קלא ואמר. דוד  
במאי דאתקשרת תשתרי. לך סרדין מירושלם  
ומלכותא אתעדי מיך. מנא לן. דכתיב (יג יב) הנני  
מקים עליך רעם מביתך. מביתך דייקא (ס) וסכי סוף.  
במאי דעבר ביום אתעש (י) ומה אס דוד מלכא סכי.  
שאר בני עלמא על אחת כמה וכמה: (א-ג):

תא חזי מאן דבעי לאשגא למלכא לית ליה  
רשו לאשגא ליה אלא בשכינתא. הס"ד (ימי"ט)  
אל יתהלל המתהלל וגו' כי אס בזא"ת וגו'. ואהרן  
כד עאל לקדש קדשין ביומא דכפורי כס הוה  
עאל. דכתיב (ויקרא טו) ואל יבא בכל עת אל הקדש  
וגו'. בזא"ת יבא אהרן אל הקדש. דליהו עת לעשות  
ל' (י) ומשם בגיטא אתקיים בעלמא דא [בכרתא]  
דיליה לישראלן הס"ד (דגיש נב) וזא"ת הברכה אשר  
ברך משם וגו'. וכו' עבד עשר מכתשין לפרעה. הס"ד  
(שמות ט) ואולם בעבור זא"ת העמדתיו בעבור הראתך  
את כחי. ויעקב בגין דהוה ידע דכל רעותא דמלכא  
כס. מני לבניו עלה דלא יעלו קדש מלכא אלא  
כס. וכל שאלתיו לרשון כלליתו ובעותין למלכא יסון כס.  
הס"ד (בראשית מט) וזא"ת אשר דבר לסא אביהם וגו'.  
דוד מלכא בגין דהוה ידע דכל רעותא וחילא ותוקפא  
דמלכא כס. אמר אס תקום עלי מלחמא  
בזא"ת אני בוסת. דאתמר עלה ומלכותו בכל משלה.  
ומאן דלא שת לבו גס לזא"ת עליה אתמר וכסיל לא  
יבין את זא"ת: (ת"י פ"י)

לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו. אמר רבי חייל  
תא חזי זכאין וזכאין דוכאן לאתקשרא  
בלכורא דחיי אינון זכאן למחמי ביקרא עלאה  
דמלכא קדישא. כמד"ל לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו.  
ואינון מדוריהון יתיר ועלאה מכל אינון מלאכין קדישין  
וכל דרגין דלהון. דהא הסוף אתרא  
(מדור) עלאה לא זכאן עלאין ותתאין  
למחמי ליה (ת) הס"ד (ישע' סד) עין לא ראתה אלהים  
וולתך יעשה למחכס לו. ואינון דלא זכאן לסלקא  
כל כך אית לון דוכתא לתתא כפוס אתרמיזא. ואלין  
לא זכאן לסוף אתר ולמחמי כמה דמתאן אינון  
דלעילא. ואלין קיימי בקיומא דעדן  
תתא ולא יתיר. ואי תימא מאן עדן תתא.  
אלא דא עדן דאקרי חכמא תתא. ודא קיימא על  
גן דכארעא. ואשגחתיא דהאי עדן עליה. ואלין קיימו  
בסאי גן ואתחטנו מעדן דא. מאי בין עדן תתא  
לעלאה. כיתרון סוף מן חשך. עדן תתא  
אקרי עדנא נוקבא. עדן עלאה אקרי עדן  
דכר. עליה כתיב עין לא ראתה אלהים וולתך  
יעשה למחכס לו. (ג-קפי:)

אמר

אותו דוד המלך כראוי. הוסרה המלכות ממנו כל  
זמן ההוא. וכך למדנו זא"ת ההוא נרמו במדת  
המלכות שלמעלה. ונרמו בירושלים עיר הקדושה.  
בשעה ההיא שרוד עבר עליו יצא קול ואמר. דוד  
במה שנתקשרת תתפתח. אותך יגרשו מירושלים  
והמלכות חסור ממך. מניין. שכתוב (ש"ב יב) הנני  
מקים עליך רעם מביתך. מביתך דוקא (ס) וכך היה.  
במה שעבר בו נענש (י) ומה אם דוד המלך כך.  
שאר בני העולם על אחת כמה וכמה: (א-ג):

בוא וראה מי שרוצה להגיע אל המלך אין לו  
רשות להגיע אליו אלא אם כס השכינה. זש"כ (ימי"ט)  
אל יתהלל המתהלל וגו' כי אם בזא"ת וגו'. ואהרן  
כשנכנס לקדש הקדשים ביום הכפורים עמה היה  
נכנס. שנאמר (ויקרא טו) ואי יבא בכל עת אל הקדש  
וגו'. בזא"ת יבא אהרן אל הקדש. שהיא עת לעשות  
ל' (י) ומשה לבעבורה נתקיים בעולם הזה [הברכות]  
שלו לישראלן זש"כ (דברים לב) וזא"ת הברכה אשר  
ברך משה וגו'. ובה עשה עשר מכות לפרעה. זש"כ  
(שמות ט) ואולם בעבור זא"ת העמדתיו בעבור הראתך  
את כחי. ויעקב לפי שהיה יודע שכל רצון המלך  
בה. פקד לבניו עליה שלא יבאו לפני המלך אלא  
עמה. וכל משאלותם בתפלות ובקשות למלך יהיו עמה.  
זש"כ (בראשית מט) וזא"ת אשר דבר להם אביהם וגו'.  
דוד המלך לפי שהיה יודע שכל הרצון והכח ותוקפו  
של המלך הוא בה. לפיכך אמר אם תקום עלי מלחמה  
בזא"ת אני בוטח. שעליה נאמר ומלכותו בכל משלה.  
ומי שלא שת לב גם לזא"ת עליו נאמר וכסיל לא  
יבין את זא"ת: (ת"י פ"י)

לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו. אמר רבי חייל  
בוא וראה הצדיקים שזוכים להתקשר  
בצרור החיים הם זוכים לראות בכבוד העליון של  
המלך הקדוש. כמש"כ לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו.  
והם מדורים יותר גבוה מכל אותן מלאכים הקדושים  
וכל המדרגות שלהם. שהרי מקום עליון ההוא  
(מדור עליונה חזיא) אין זוכים העליונים והתחתונים  
לראותו (ה) זש"כ (ישע' סד) עין לא ראתה אלהים  
וולתך יעשה למחכה לו. ואותן שאין זוכים לעדות  
כל כך יש להם מקום למטה כפי דרכיהם. והם  
אינם זוכים למקום ההוא ולראות כמו שרואים אותן  
הצדיקים שהם למעלה. ואלה עומדים בקיום העדן  
למטה ולא יותר. ואם תשאל איזהו עדן שלמטה.  
אלא זה עדן שנקרא חכמה שלמטה. והוא עומד על  
הגן שבארץ. והשגחת אותו העדן עליו. ואלה עומדים  
בגן הזה ונהנים מאותו העדן. מה בין העדן שלמטה  
לשלמעלה. כיתרון האור מן החשך. עדן שלמטה  
נקרא עדנה בלשון נקבה. עדן העליון נקרא עדן  
בלשון זכר. עליו כתוב עין לא ראתה אלהים וולתך  
יעשה למחכה לו: (ג-קפי:)

אמר

ויו הזהר

(פ) בית רמו על מרת המלכות: (י) כמו שנים בחטאו פירוד  
וא"ת על המלכות והיא נקראת עת: (ה) זה עולם הבית:

אמר לו רבי יהודה לרבי אבא. הרי שאלו החברים במה שכתוב עין לא ראתה אלהים וזולתך יעשה למחכה לו. יעשה. תעשה היה צריך לומר (ט) א"ל רבי אבא זה כבר נדרש. אבל סוד הדבר זהו שכתוב לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. נעם ה' הוא מה שבא מן הקדמון הקדוש (י) שהקב"ה משתעשע בו. שהרי נעם ההוא נשפע מן הקדמון. ולבקר בהיכלו. בהיכל שהוא עליון על הכל (יא) אף כאן עין לא ראתה אלהים וזולתך יעשה. מי. הקדמון ההוא נסתר של הכל. שהרי זה בו תולה. א"ל רבי יהודה וראי כך הוא. אשרי חלקם של אותן אשר אהבת רבונם דבוקה בהם. לאלה אין שיעור לחלקם בעולם ההוא: (ג-דסד):

**ועתה** ירום ראשי על אויבי סביבותי ואזבחה באהליו זבחי תרועה וגו'. אמר רבי יהודה הרי אמרו ע"ת היא מדרגה עליונה (יג) ומי היא עת ההיא. זו ה"א. [ובעבור זה] נקראת עת"ה. ועתה. זה הוא ובית דינו. ירום ראשי. להרים אותו בכבוד ומלכות. על אויבי סביבותי. אלו שאר מלכי הארץ. ואזבחה באהליו. זו ירושלים. באהליו. זה אהל מועד. זבחי תרועה. שישמע כל העולם. אשריה ואזמרה לה'. שהרי משם מאותו הצד של תרועה (יד) באים שיר ושבתה: ד"א ועתה ירום ראשי. זו כנסת ישראל. על אויבי סביבותי. זה עשו וכל אלופים שלו. ואזבחה באהליו. אלה ישראל (יז) זבחי תרועה. שכתוב (תהלים נא) זבחי אלהים רוח נשברה. בשביל להעביר הדין מן העולם (טו) אשריה ואזמרה להודות ולשבח להקב"ה בלי הפסק לעולם: ד"א ועתה ירום ראשי. בכל. יצר הטוב על יצר הרע. שכתוב על אויבי סביבותי. זה יצר הרע שהוא מסביב לאיש והוא שונאו בכל. ואזבחה באהליו זבחי תרועה. זו התורה שניתנה מצד שר אש. כמו שנאמר (דברים יג) מימינו אש דת לנו (טו) שהרי בעבור התורה ירום ראשו ונשתברו כל משנאיו מפניו. ככתוב (תהלים יח) תכריע קמי תחת: ד"א ועתה ירום ראשי. להתכלל בהאבות. שהרי דוד המלך יש לו להתדבק בהאבות. ובכן יתרומם ויתעלה למעלה והוא בקשר אחד עמהם (יז) על אויבי סביבותי. אלו הם שבצד השמאל. כלם שרי הדינים שמתכונים להשחית. ובכן השמ"ש יתחבר בהלבנה ויהיה הכל אחד: (א-קצח).

**לך** רבי בקשו פני את פניך ה' אבקש. אמר רבי יצחק מקרא זה ביארו החברים בכמה מקומות. אבל מקרא זה כך יפורש. לך אמר לבי. דוד המלך אמר כך בשביל כנסת ישראל לעומת המלך הקדוש. ומה אמר. לך אמר לבי. בעבורך אמר לבי

אמר ליה רבי יהודה לרבי אבא. הן שאלו חביריך במאי דכתיב עין לא ראתה אלהים וזולתך יעשה למחכה לו. יעשה. תעשה מבני ליה (ט) א"ל רבי אבא הן אתמר. אבל רוא דמלה היינו דכתיב לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. נועם ה' הוא דאחיה מעתיקא קדישא (י) דקב"ה משתעשע ביה. דהא הווא נועם מעתיקא נפקא. ולבקר בהיכלו. בהיכלא עלאה על כלל (יא) חוף הכא עין לא ראתה אלהים וזולתך יעשה. מין. הווא עתיקא סמימא דכלל. דהא ביה מליא. א"ל רבי יהודה ודאי הכי הוא. וזכא חולקסון דאינון דרמימותא דמחריסון מתדבקו בהו. לאלין לית שיעורא לחולקסון בההוא עלמא: (ג-דסד):

**ועתה** ירום ראשי על אויבי סביבותי ואזבחה באהליו זבחי תרועה וגו'. אמר רבי יהודה הן אתמר ע"ת איזי דרגא עלאה (יג) ומלן איזי הווא עת. דא ה"א. [ובגין דלן] אקרי עת"ה. ועתה. דא איזו ובי דיניה. ירום ראשי. לתרומא ליה ציקרא ומלכותא. על אויבי סביבותי. אלין שאר מלכי ארעא. ואזבחה באהליו. דא ירושלים. באהליו. דא אהל מועד. זבחי תרועה. לתשמע כל עלמא. אשריה ואזמרה לה'. דהא תמון מההוא סקרא דתרועה (יז) אחיה שיר ותשבתה: ד"א ועתה ירום ראשי. דא כנסת ישראל. על אויבי סביבותי. דא עשו וכל אפרכין דיליה. ואזבחה באהליו. אלין ישראל (יז) זבחי תרועה. דכתיב (תהלים נא) זבחי אלהים רוח נשברה. בגין לאעברא דינא מעלמא (טו) אשריה ואזמרה לאודא ולשבחא לקב"ה בלא פסיקו לעלם: ד"א ועתה ירום ראשי. בכלל. יצר טוב על יצר רע. דכתיב על אויבי סביבותי. דא יצר הרע דאיזו סומריס דכ"נ ואיזו שגאים בכלל. ואזבחה באהליו זבחי תרועה. דא אורייתא דאחיהבת מסקרא דאשא. כדכתיב (דברים יג) מימינו אש דת לנו (טו) דהא בגין אורייתא ירום רישיה ואתברו כל שנאוי קדמוי. כדכתיב (תהלים יח) תכריע קמי תחת: ד"א ועתה ירום ראשי. להתכלל באבסן. דהא דוד מלכא איז ליתא דאחיהבת באבסן. וכדין יתרומם ויילק לעילא ואיזו בחד קשורא בהו (יז) על אויבי סביבותי. אלין אינון דבסטר שמאלא. כללו מחרי דינון דמתכוונין לחבלא. וכדין שמע"ל אתחבר בסיהר"ל וסוי כלל חד: (א-קצח).

**לך** רבי בקשו פני את פניך ה' אבקש. אמר רבי יצחק ה"א קרא חוקמס חביריך בכמה אתר. אבל ה"א קרא סבי אתמר. לך אמר לבי. דוד מלכא אמר דא בגין כנסת ישראל לקבל מלכא קדישא. ומאי אהר. לך אמר לבי. בגיך אמר לבי

זו הזהר

(ט) בלשון נוכח כמו וזולתך: (י) היינו הארת ההכמה שנקרא אבא והתפארת משתעשע ומתענג בהארה זו: (יא) זה עולם הבינה: (יג) רמז על סוכות ששרשה ה"ה אחרונה מן השם הו"ה. היינו עת"ה עת ה'. ועם וא"ו של ועתה מרמז על הוא ובית דינו דהיינו תפארת וזככות כי הוא"ו הוא שורש התפארת: (יד) עולם הבינה: (יז) שהקב"ה משרה שכניו על ישראל ככתוב אהל שכן באדם: (ט) דורש תרועה משמעות שבר. כמו תרועם בשבט ברזל. זבחי אלהים דורש להעביר הדין: (טו) אש התורה תכלין לשבר אש יצהיר: (יז) כי אברהם יצחק ויעקב דוד הם ד' רגלי המרכבה:



קול העציון הממונה על המים שנמשכים ממדרגה  
למדרגה (6) עד שנאספים למקום אחד בבריכה אחת.  
ואותו קול העציון משלח לאותן המים בדרכיהם. כל  
אחד ואחד כפי דרכו. כמו ההגן הממונה על המים  
שלשלהם לכל מקום ומקום כראוי לו. כך קול ה'  
ממנה על המים. אל הכבוד הרעים. כמש"כ (אויב בו)  
וורעם גבורותיו מי יתבונן (ז) זה הצד הבא מן  
גבורה ויוצא ממנו: ד"א אל הכבוד הרעים. זה  
בחינת הימין שיוצא ממנו בחי' השמאל (ח) ה' על  
מים רבים. הוי"ה זו חכמה' העציונה שנקרא יו"ד.  
על מים רבים. עז עומק נסתר ההוא שיוצא ממנו (ט)  
כמש"כ (תהלים עז) ושלילך במים רבים: (א-א).

רבי יוסי אמר קול ה' על המים, זה אברהם. קול ה' בכח, זה יצחק. קול ה' בהדר, זה יעקב. קול ה' שובר ארזים, זה נצח. קול ה' חוצב להבות אש, זה הור. קול ה' יחיל מבר, זה צדיק. קול ה' יחולל אילות, זו צדיק. וכלם מתגדלים על הים ויונקים ממנו מים לגדל (ג) וש"כ (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. וכל אלה מצוררים ברכות לעולם מן השפע שהוא שנשפע כלם: (ג-א):

**קוף** ה' יחולץ אילות ויחשף יערות. אמר רבי שמעון  
למדנו כתוב קוף ה' יחולץ אילות. אילת כתוב  
חסר זו אילת השחר. אילות הן אילות השדה (א)  
שלמדנו בחצות הלילה בשעה שהקב"ה נכנס ללגן  
הערן להשתעשע עם הצדיקים. זה הקוף יוצא ומחליש  
לכל אותן אילות הסובבין לכסא כבוד הקדוש. וזשכ  
(שיר ג) ששים גבורים סביב לה: ד"א יחולץ אילות  
כמש"כ (איוב כז) תולעה ידו נחש בריח. ויחשוף יערות.  
כמש"כ (שמואל א יב) ביערת הרבש. וכתוב (שיר ה)  
אכלתי יערי עם דבשי. ומניקה להם כאם המנקת  
לרבנים: (ג-א-ס).

לַבָּנִים : (ג--סח.)

**אמר רועה הנאמן** קול ה' יחולל איילות וגו'.  
בסוף הגלות יהיו תלמידי  
החכמים בצער ביגון בעניות. כלם יהיה להם חיל  
כילודה במשך דחקות שתדחק להם השעה, ואז הן  
תבלים וצירים של יולדה שהיא השכינה. שצלה  
נאמר (משלי כג) ותגל יולדתך, ובאותן החבלים  
היה תהיה בצער שלהם. ובאותן החבלים שתועק  
בהם יתעוררו שבעים הסנהדרין שלמעלה. עד  
שיתעורר הקול שלה עד הוי"ה (י) ומיר קול ה'  
יחולל

קול עלהם דממנא על מיא דגדין מדרגא  
לדרגא (א) עד דמתכנשי לאתר חד בכנפיה חדא.  
קול עלהם משדר לאינון מיין בארתיסו. כל  
חד וחד כפוס ארמיס. כהאי גננא דממנא על מיא  
לגשר לון לכל אתר ואתר כדחוי לויס. כך קול ה'  
דממנא על מיא. אל הסבור הרעים. כד"א (איוי ט)  
גבורותיו מי יתבונן (י) דא סערא דאתא מן  
גבורה ונפקא מיני: ד"א אל הסבור הרעים. דא  
דנפקא מיניס שאלנא (י) ה' על  
מיס רביס. הוי"ה דא חכמ"ה עלה דאקרי יו"ד.  
על מיס רביס. עו"ה הסור עומקא סתימאס דנפקא מיניס (ד)  
כד"א (תהי"ס עו) ושנילך בזי"ס רביס: (א-א-א).

רבי יוסי ואמר קול ה' על המים. דא אברהם.  
קול ה' בכת. דא יצחק. קול ה' בחדר. דא יעקב. קול  
ה' שובר ארום. דא נח. קול ה' חוצב להבות אש.  
דא הור. קול ה' יחול מדבר. דא לוי. קול ה'  
יחולל אילות. דא לז"ק. וכלשו מתגדלי על ימא  
והתשקין במיא בגדלא (ה) ה"ד (כראית כ) וסר  
יולא מעדן להסקות את הגן וכלשו הני מתערי  
ברכאן לעלמא מהסוא שקין דהתשקין כלשו: (ג-ג):

**קור** ה' יחולל אילות ויחסף יערות. אחר רבי שמעון  
תאנא כתיב קול ה' יחולל אילות. אילת כתיב  
חסר דא אילות דשחר. אילות דא אילות הסדה (י)  
דתינא בפלגות ליליא בשעתא דקצ"ה עאל לבגתא  
דערין לאשתעטא עס לדיקא. האי קול נפיק ואכ"ב  
כל אילות דשחרני כורסא יקירא קדישא. הסד'  
(שיר ג') ששים גבורים סביב לה: ד"א יחולל אילות.  
דכ"א (איז בו) חוללה ידו כחש ברית. ויחסוף יערות.  
דכ"א (שמואל א יב) ציערת דבש. וכתיב (שיר ה)  
תכליתי יערי עס דבשי. וינקא להו כאמא דינקא  
לבעין: (ג—סח.)

לצנין : (ג—פ.ת.)

**אמר רעיא מדימנא** קול ה' יחולל אילות וגו'.  
 בסופא דגלותא יסון מארי  
 חיל כלסון יסון לון חיל  
 דלורייתא כלערא בינונא בעניותא.  
 ביולדא ממס דחכון דחכא לון שעתא. ואלין אינון  
 חבלים לירין דיולדא דלוי' שביעתא. דלאתר  
**בס** (חלי כג) ותגל יולדתך. ובאינון חבלים  
**חכא** כלערא דלסון. ובאינון חבלים דלעות  
**בסון** אתערין שבעין קסדריין דלעילא. עד  
**דיתער** קלא דילס עד סו"ס ) ומיד קול ה'  
 יחולל

## זינו פזמר

**כח** (6) קול העליון זה קול הבינה הנקרא קול שופר. כי סתם קול היינו תפארת. המים זו השפע היוצא ממנה לכל שש הספירות עד שגשמי או בירכה אתה שהיא המלכות: (א) הצל הכבוד נקראת הבינה לבעבור שהכחמה מאיר בה מן ל"ב הנתיתות. כבוד בני ל"ב. והשמימות נחלתיו ונכללת בהבינה נקראת המלכות כבוד ואור: ואומר הרמב"ם כי הבינה דינן מתעורר ממנה. והוא ירמזו בהספוק ודעם גבורתיו מי יתכונן. כידוע שחיתות מ"י רמז על בינה לבעבור נשי: (ג) היינו חסד שממנו יוצא גשמי וא"א וזה מים: (ד) ירמז בזה שהכל בהשפעת ואורן החכמה. ושביעין שלו שכן ל"ב הנתיתות שלו מעורר בדגונו במים ערבן של הבינה. וזה יתכן לפי פירוש הראשון: (ה) זה ה' הגורף היינו הבינה שכל הספירות שאחריה נשפעות ממנה, כי גרה הבינה יוצא מן החכמה להשקות כל הספירות: (ו) כאן נדחקו מפרשי ההור בהסתאות משובשים שרשבי' מתלוק עם המלכות באותו חסר. וכן גם בעל מנחת ש"ן כי הוא מן בינה על האילנות שמוסב על האילות שמוסבין לכה"כ צריך לזרז אילות ול"א אילות. וזה דעתי שאין כאן מחלוקה. וכך היא כונת רשבי' שבמו שאילת חסר היינו אילות השתרש שהיא מרת המלכות והבינה הקדושה. כי כאן אילות היינו אילות המדה שכן ה' השמים שוי הדין הסובבים לכה"כ. ובבחינת הידיה נחשד כח היין שלהם ע"י קול ה' ודורש יחולל' במשמעות מחלה ותולש' ובפירוש הב' דרש יתיי' במשמעות הולדת והבראת מוון שהמלכות מחלקת להם השפע הנצרך להם כמו אם לבנים בדבש וחלב: (ז) פ"י עד שיתעורר מרת המלכות להוציא וליצא:



יחולל אילות.. ומאיתן קלין דייבת. דאיתן  
שבעין לקבל שבעין חבין דעך ה' ביום לרה.  
אפתחת רחמי דאיה ב כליל מתרין ביתין  
לאלול ב' משיחין. בההוא זמנא ויחשוף יערות (ח)  
יתעבר נח"ש מעלמא. ובההוא זמנא ובהיכלו כלו  
אומר כבוד. והא אוקמוס (משי ג) כבוד חכמים  
ינחלו. בההוא שעתא אלן מארי תורה יהיו נכבדים. אלן  
דסבילו כמס חבלים ולירין כולדס. וסו מזוין בין  
עמי הארץ יהיו נכבדים. ומיד ה' למבול ישב. לרשיעא  
אין מבול אלל דנין דמבול. כגוונא דפתחו  
מעניות תהום וארובות השמים נפתחו בזמן המבול.  
אף כך יתעוררו דינים אליהם למעלה ולמטה עד בלי  
סוף ותכלית. וכל הבוינות והבושות שעשו האומות  
עכו"ם שבעולם לשם ה' ולעמו. וכמה גדופים שסבלו  
ישראל מהם בשביל שם ה'. מכלם יקח הקב"ה  
נקמה. ועל כך נקרא נוקם ה' ונוטר ובעל חמה  
אליהם: (ג-טו: רמט.)

**השתחוון לה' בהדרת קודש.** כד ללוחין ובעמין  
דישראל סלקין. אי איתון דקרא יאות כרוח  
נפיק ואמר שאו שערס ראשיכם וגו'. בההוא שעתא  
מתפתחין שבעה היכלין (ט) היכלא קדמא היכלא דהכה.  
תניאל היכלא דירא. תליתא היכלא דרחמי. רביעא  
היכלא דנבואה דאספקלריא דההוא. חמישא היכלא  
דנבואה דאספקלריא דלא נהרא. שיתא היכל  
דז"ק. שביעא היכל דין צדק. ועלייהו כתיב בראשית  
ברא אלהים. בראשית ברא שית. אלהים היכלא  
שביעא. ואיתון ז' היכלין לתתא וז' היכלין לעילא.  
ולקבליהו ז' קלי דהבו לה'. וי"ח אוכרות דהבו  
לה' דהבון שאס קב"ה ב"ח עלמין ברכב אלהים  
רבותם אלפי שנאן. דאיתון י"ח אלפי רבוא עלמין.  
ואית כמה נטרי תרעין ונטורי היכלין דמקבלין  
ללוחין. וכל ללוחא לא תיעול אלל במדס ובמשקל.  
ולא מקבלין ללוחא דאית בם מומא (א) דה"ד (ויקרא כג)  
כל אשר בו מום לא תקריבו. וכי אית ללוחא דאית בים  
מומא. אין. האי דסלקא פגומא בלא מחשבה  
ובבלבולא דעתא. כל שכן אס טעה ביה. ונג"ד אתמר  
בללוחא מי יעלה בהר ה' וגו': (יח)

ותו אלן ז' קלין דהבו לה' איתון אולין  
על ז' שמסן דאיתון אב"ג ית"ץ וכו'. ואיתון ז' ספירן.  
קול ה' על המים דא חסד. ואיתו אב"ג ית"ץ דמתן  
מיל דאורייתא. קול ה' בכת דא קר"ע שט"ן ודא  
נבורה. קול ה' בהדר נג"ד יכ"ש ודא תפארת. כמד"א  
(תהלים פט) כסאו כשמי"ש נגד"י. ובזמנא דתתא  
(שמות לד) נג"ד כל עמך אעשה נפלאות. קול ה' שובר  
ארוס זה בט"ר צת"ג וזה נצח. קול ה' חוצב להבות  
אש זה חק"ב טנ"ע וזה הור. קול ה' יחיל מדבר זה  
יג"פ פז"ק שהוא יסוד הר סיני. קול ה' יחולל אילות  
זה שק"ו צי"ת וזו מלכות: (מ"י)

יחולל אילות.. ומאיתן הקולות אשר תתן. שהם  
שבעים כנגד שבעים תיבות של יענך ה' ביום צרה.  
תהיה נפתחת רחמה שהיא ב הנכללת משתי ביתין  
לדת שני משיחים. בזמן ההוא ויחשוף יערות (ח)  
יתבטל הנח"ש מן העולם. ובזמן ההוא ובהיכלו כלו  
אומר כבוד. וזה נתבאר בהכתוב (משי ג) כבוד חכמים  
ינחלו. בזמן ההוא אלו בעלי תורה יהיו נכבדים. אלו  
שסבלו כמה חבלים וצירים כולדה. והיו בזוים בין  
עמי הארץ יהיו נכבדים. ומיד ה' למבול ישב. לרשיעים  
אין מבול אלא הדינים של המבול. כרמיון שנפתחו  
מעניות תהום וארובות השמים נפתחו בזמן המבול.  
אף כך יתעוררו דינים אליהם למעלה ולמטה עד בלי  
סוף ותכלית. וכל הבוינות והבושות שעשו האומות  
עכו"ם שבעולם לשם ה' ולעמו. וכמה גדופים שסבלו  
ישראל מהם בשביל שם ה'. מכלם יקח הקב"ה  
נקמה. ועל כך נקרא נוקם ה' ונוטר ובעל חמה  
אליהם: (ג-טו: רמט.)

**השתחוון לה' בהדרת קודש.** כאשר התפללות ובקשות  
של ישראל עולות. אם הן כראוי כרוז  
יוצא ואומר שאו שערס ראשיכם וגו'. בשעה ההיא  
נפתחים שבעה היכלות (ט) היכל ראשון היכל האהבה.  
השני היכל היראה. השלישי היכל הרחמים. הרביעי  
היכל נבואה של אספקלריא המאירה. החמישי היכל  
נבואה של אספקלריא שאינה מאירה. הששי היכל  
צדק. השביעי היכל דין צדק. ועליהם נאמר בראשית  
ברא אלהים. בראשית ברא שית. אלהים זה היכל  
השביעי. והם ז' היכלות למטה וז' היכלות למעלה.  
וכנגדם ז' קולות של הבו לה'. וי"ח אוכרות של הבו  
לה' שבהם יעוף הקב"ה ב"ח העולמות ברכב אלהים  
רבותם אלפי שנאן. שהם י"ח אלפים רבבות עולמות.  
ויש כמה נוטרי שערס ונטורי היכלות שמקבלים  
התפללות. וכל תפלה אינה נכנסת אלא במדה ובמשקל.  
ואין מקבלים תפלה שיש בה מום (י) כמש"כ (ויקרא כג)  
כל אשר בו מום לא תקריבו. וכי יש תפלה שיש בה  
מום. כך הוא. זאת התפלה העולה פגומה בלי מחשבה  
ובבלבולא דעתא. כל שכן אם טעה בה. ולפיכך נאמר  
בתפלה מי יעלה בהר ה' וגו': (יח)

ועוד אלו ז' קולות של הבו לה' הם מוסבים  
על ז' השמות של אב"ג ית"ץ וכו'. והם ז' הספירות.  
קול ה' על המים זה חסד. והוא אב"ג ית"ץ ששם  
המים של תורה. קול ה' בכת זה קר"ע שט"ן וזו  
גבורה. קול ה' בהדר נג"ד יכ"ש וזה תפארת. כמש"כ  
(תהלים פט) כסאו כשמי"ש נגד"י. ובזמנא דתתא  
(שמות לד) נג"ד כל עמך אעשה נפלאות. קול ה' שובר  
ארוס זה בט"ר צת"ג וזה נצח. קול ה' חוצב להבות  
אש זה חק"ב טנ"ע וזה הור. קול ה' יחיל מדבר זה  
יג"פ פז"ק שהוא יסוד הר סיני. קול ה' יחולל אילות  
זה שק"ו צי"ת וזו מלכות: (מ"י)

י"י

ויו הורר

ז' ב כאשר עצי היער נעקרים נחשף ונגלה כקום היער: (ט) אלו ז' היכלות של ז' הכפירות: (י) דקדק לומר תפלה בלשון יחיד. משא"כ  
תפלה העבור ככתוב הן אל כביר לא ימאס:

י"י למבול ישב. למדנו בכל מקום שנאמר וי"י הוא ובית דינו. מה נשתנה שכתוב (בראשית יט) וי"י המטיר על סדום ועל עמורה וגו'. ומפני מה נשתנה במבול שנאמר (בראשית י) והבאים זכר ונקבה מכל בשר באו כאשר צוה אתו אלהים. אלהים סתם הדין בלבדו. ולא כתוב וי"י המטיר. אלא בסדום נצשה דין. ולא להשחית כל העולם. ולפיכך היה הוא נשתתף עם הדין. אבל בהמבול כל העולם השחית. ואם תש"ל הלא נח ואשר עמו ניצלו. הרי מכוסה מן העין הו' שלא היו נראים. וע"כ כל מה שנמצא בעולם השחית אותו. וע"כ אלהים בלבדו היה. וזהו הסוד י"י למבול ישב. מהו ישב. אלמלי מקרא כתוב אי אפשר היה לומר כך. ישב לו בלבדו שלא נשתתף עם הדין. כתוב כאן ישב. וכתוב שם (ויקרא יג) בדד ישב. בלבדו: (א-סד: ד"א י"י למבול ישב. דין העליון כאשר שורה על העולם. דלוי שנמצא בו רחמים לא היה יכול העולם לסבול אותו אפילו רגע אחד. ובזמן השבול נתעורר דין העולם להיותו שורה על העולם. ולכך לא נשאר כלום בעולם מלבד אותה התיבה של נח. שהיתה כדמיון שלמעלה והיה ביכולתה לעמוד נגד תוקף הדין. ולדוי שנשתתף הקב"ה להמצא ברחמים על העולם [כמש"כ והבאים זכר ונקבה מכל בשר באו כאשר צוה אתו אלהים ויסגר י"י בעדן] היה כל העולם נאבד. וזש"כ י"י למבול ישב: (ב-קסו).

י"י עז לעמו יתן י"י יברך את עמו בשלום. אמר רבי חייא אין דבר בעולם שישבר הכחות של עמים עכ"ם מלבד בזמן שישראל עוסקים בתורה. שכל זמן שישראל עוסקים בתורה בחינת הימין נתגבר. ונשבר הכח והתוקף של העמים עכ"ם. ולפיכך נקראת התורה עז. ככתוב י"י עז לעמו יתן. ובזמן שישראל אין עוסקים בתורה בחינת השמאל נתגבר. או נתחזק כחות העמים עכ"ם ושלטים על ישראל. וגו' וזהו גלו ישראל מארצם ונתפזרו בין האומות. וזש"כ (ירמ' ט) על מה אבדה הארץ וגו' ויאמר ה' על עזם את תורתו. ודברי התורה מרבים שלום בעולם. ככתוב י"י עז לעמו יתן י"י יברך את עמו בשלום: (ב-קסו).

9

**מזמור** שיר חנוכת הבית לדוד. אמר רבי יוסי בשעה שנבנה בית המקדש למטה לא היתה שמחה לפני הקב"ה מיום שנבאר העולם כמו ביום ההוא. המשכן עשה משה במדבר להוריד את השכינה לארץ. ביום ההוא משכן אחר הוקם עמו למעלה. כמו שנתבאר בהכתוב (שמות מ) הוקם המשכן. המשכן משכן אחר שהוקם עמו. וזה המשכן של המלאך נצר ממש"ל ולא יותר. בית הראשון כאשר נבנה בית ראשון אחר נבנה עמו. ונתקיים בכל העולמות והאיר לכל העולמות ונמתק העולם. ונפתחו כל חלונות העליונים להאיר. ולא היתה חדרה בכל העולמות כיום

י"י למבול ישב. תנין בכל אתר דכתיב וי"י הוא ובית דינו. מהו שנה דכתיב (בראשית יט) וי"י המטיר על סדום ועל עמורה וגו'. ומהו שנה בצופת דכתיב (בראשית י) והבאים זכר ונקבה מכל בשר באו כאשר צוה אתו אלהים. אלהים סתם הדין בלבדו. ולא כתוב וי"י המטיר. אלא בסדום נתעבד דין. ולא לשיטת עולם. ובג"כ השתרב איסו בברי דין. אבל בשופת כל עולם ש"ל. ולי תימא ה"ל נח ודעמים אשתכחו. ה"ל סזים מעינא ה"ל דלא אשתחו. וע"ד כל מהו דאשתכח בעלמא ש"ל ליה. וע"ד אלהים בלבדו ה"ל. ודלא רוא י"י למבול ישב. מהו ישב. אלמלי קרא כתיב לא יכלין למימר. ישב בלבדו דלא אשתח עם דין. כתיב הכא ישב. וכתיב ה"ל (ויקרא יג) בדד ישב. בלבדו: (א-סד: ד"א י"י למבול ישב. דין עולם כד שריא על עולם. אי לאו דאשתכח ביה רחמי לא יכול עולם למסב ליה אפילו רגעא חדא. ובזמנא דשופת אשתכח דין. דלעילא למשרי על עולם וע"ד לא אשתכח כלום בעלמא בר ה"ל תיבותא דנח. דה"ל כנוונא עולם דסביל להאי תשקא. ואי לאו דמיון קב"ה ואשתכח ברחמי על עולם [כמש"כ והבאים זכר ונקבה מכל בשר באו כאשר צוה אתו אלהים ויסגר י"י בעדן] כל עולם אשתכח. ה"ל י"י למבול ישב: (ב-קסו).

י"י עז לעמו יתן י"י יברך את עמו בשלום. אמר רבי חייא לית מלה בעלמא דיתבר חיליון דעמין עכ"ם בר בשעת דישאל מתעסקין באורייתא. דכל זמן דישאל מתעסקין באורייתא ימינא אשתקף. ואשתכח חילא ותוקפא דעמין עכ"ם. ובג"כ אורייתא אשתקף עז. כד"ל י"י עז לעמו יתן. ובשעתא דישאל לא מתעסקין באורייתא שאלא אשתקף. ואשתקף חיליון דעמין עכ"ם ושלטין עלייהו. וגו' וזהו גלו ישראל מארצם ונתפזרו בין האומות. וזש"כ (ירמ' ט) על מה אבדה הארץ וגו' ויאמר ה' על עזם את תורתו. ומהו דאורייתא אשתכח שלמא בעלמא. כמה דכתיב י"י עז לעמו יתן י"י יברך את עמו בשלום: (ב-קסו).

9

**מזמור** שיר חנוכת הבית לדוד. אמר רבי יוסי בשעתא דאשתכח צי מקדשא לתת לא ה"ל חסו חסו קב"ה ימינא אשתכח עולם כהסו יומא. משכן דעבר משה במדבר לאשתכח שכינתא לארעא. כהסו יומא משכן אחרא אהוקס עמיא לעילא. כמה דאוקמוס דכתיב (שמות מ) הוקס המשכן. המשכן משכן אחרא דאוקס עמיא. ודלא משכן דנער **ממש"ל** ולא יתיר. בית ראשון כד אשתכח בית ראשון אחרא אשתכח עמיא. ואשתכח בעלמין כלסו ואשתכח לכל עלמין ואשתכח עמיא. ואשתכחו כל משקופי עלאין לאשתכח. ולא ה"ל חסו חסו כל עלמין כהסו

3

5

כססוא יומא . כדין פתחו עלאי ומתאי ואמרו  
שירא : (ב-קמג.)

### רעיא מדימנא

**פְּקוּדָא** למבני מקדשא לתחא כנוונא דבי מקדשא  
לעילא . כד"א (שמות טו) מכון לשבתך  
פעלג ס'. דאלטריך למבני בי מקדשא לתחא ולללאה  
בנייה ללואה בכל יומא למפלח ליה לקב"ה . דהא  
ללואה אקרי עבודס . והסוא בי כנישתא אלטריך  
למבני ליה בשפירו סגיא ולאתקאל ליה בכל תקוין . דהא  
בי כנישתא לתחא קיימא לקבל בי כנישתא  
ללעילא . בית המקדש לתחא אוסו קאים כנוונא  
דבית המקדש ללעילא . דקאים דא לקבל דא . והסוא בי  
מקדשא כל תקוין וכל פולחני וכל אינון  
מאינון ושמשין כללו אינון כנוונא ללעילא . משכנא  
דקא עבד משס במדברא כלל סוא כנוונא ללעילא . בי  
מקדשא דכנס שלמס מלכא סוא בי ייחא כנוונא  
עלאה בכל אינון תקוין . למסוי בתקונא ללעילא  
בי ייחא ואחסנתא . הכי בי כנישתא אלטריך בכל  
תקוי שפירו למסוי כנוונא עלאה . למסוי בית ללואה  
לאתקאל תקוין בללואה כמא דלוקומס : (ב-טו) :

זכא סוא מאן דאקדיס מאן דאקדיס לבי כנישתא בלפרא .  
וכל מאן דאקדיס בקדומתא לתחא כנישתא בחבורא  
חדא . תא חוי סוא קדומתא דאשתכח כבי כנישתא  
זכא חולקיס . דאסוי קיימא בדרגא דלד"ק בדי  
שכינתא . ודא סוא דא (פסי' ח) ומוסרי ימלאני . דא  
סליק בסליקו עלאה . ולא עוד לא אלא דאשתמודע  
בדיס ושאל עלוי אי יומא דא לא אסי . כמא  
דלוקומא דכתיב (יש' ז) מי כנס ירא ס' שומע  
בקול עבדיו . וכד אסי לפרא ולכורא אשתכחו כבי  
כנישתא בעו לאשתכחא בשירין ומושבחן דדוד .  
וסא לוקומא דכדורא סוא לאתערר רחמו לעילא  
ותתא . לאתקאל תקוין ולאתערר חדו . דהא  
בגין דא ליואי מתערי לאתערר רחמו וחדו  
לעילא באינון שירין ומושבחן . ומאי דמשתעי  
כבי כנישתא במלין דחול ווי ליה דאחוי  
פרודא . ווי ליה דגרע סהימנותא . ווי ליה דלית ליה  
חולקא באלהא דישראל . דאחוי דהא לית אלהא  
ולא אשתכח תמן ולא דחיל מניס . ואנסיג  
קלגא בתקונא עלאה ללעילא . זכא חולקסון  
דישרא דקא מתקדשי בקדושי עלאי . בגין דאינון  
דבקין לעילא . דכתיב ואתם הדבקים בח' אליהם  
חיים כלכם היום : (ב-קלא) :

**שועתי** אליך ומרפאני . אמר רבי יהודה צעקה  
ושועה איזא הפרש ביניהם . אמר רבי  
יצחק אין שועה אלא בתפלה . שכתוב שועתי אליך  
ומרפאני . וכתוב (תהלים ט) שמעה תפילתי ה' ושועתי  
האזינה . (שם סח) אליך ה' שועתי . צעקה . שצועק ואינו  
זומר כלום . א"ר יהודה בעבור זה גדולה צעקה  
מכלל . שהרי צעקה בלב היא . ככתוב (איכה ב) צעק  
לבם אל ה' : (ב-טו) :

כיום ההוא . אז פתחו עליונים ותחתונים ואמרו  
שירה : (ב-קמג.)

### רועה הנאמן

**מצוה** לבנות מקדש למטה כרמיון בית המקדש  
שלמעה . כמש"כ (שמות טו) מכון לשבתך  
פעלג ה' . שנצרך לבנות בית מקדש למטה ולהתפלל  
בתוכו התפללות בכל יום לעבור לו להקב"ה . שהרי  
תפלה נקראת עבודה . ואותו בית הכנסת נצרך  
לבנותו ביופי רבה ולהתקינו בכל תקונים . שהרי  
בית הכנסת שלמטה עומד לעומת בית הכנסת  
שלמעה . בית המקדש שלמטה הוא עומד כרמיון  
בית המקדש שלמעה . ועומד זה לעומת זה . ובית  
המקדש הוא כל תיקוניו וכל עבודותיו וכל אותן  
הכלים והמשגשים כלם הם כרמיון שלמעה . המשכן  
שעשה משה במדבר היה הכל כרמיון שלמעה . בית  
המקדש שבנה שלמה המלך הוא בית מנוחה כרמיון  
שלמעה בכל איתן התיקונים . להיות בתקון העליון  
בית מנוחה ונחלה . וכן בית הכנסת צריך להיות בכל  
תיקוני יופי להיות כרמיון העליון . להיות בית תפלה  
לתקן תיקונים בתפלה כמו שנתבאר : (ב-טו) :

זכאי הוא מי שמקדים לבית הכנסת בבקר .  
וכל מי שמתקדם בתחלה נתחבר עם השכינה בחבור  
אחר . בוא וראה זה הראשון שנמצא בבית הכנסת  
אשרי חלקו . שהוא עומד במדרגה של צדי"ק עם  
השכינה . וזה הסוד (מש"ח) ומשחרי ימצאני . זה  
נתעלה בהתעלות עליונה . ולא עוד אלא שיש לו  
הכירות עמו ושואל עליו אם יום אחד לא בא . כמו  
שנתבאר שכתוב (יש"ג) מי בכס ירא ה' שומע  
בקול עבדיו . וכאשר בא הבקר והצבור נמצא בבית  
הכנסת צריכים להמצא בשירות ותשבחות של דוד .  
וזה ביארנו שהן נסתדרו לעורר אהבה למעלה  
ולמטה . לתקן תיקונים ולעורר שכחה . שהרי לבעבור  
זה היו הלויים מעוררים בשיר כדי לעורר אהבה  
ושמחה למעלה באותן שירות ותשבחות . ומי שמספר  
בבית הכנסת בדברי חול אוי לו שהוא מראה  
התפרדות . אוי לו שמגרע האמונה . אוי לו שאין לו  
חלק באלהי ישראל . שהוא מראה שאין לו אלה  
ושלא נמצאת שם השכינה ואינו ירא שמים . ומנהיג  
בזיון בתקון העליון שלמעה . אשרי חלקם של  
ישראל שהם מתקדשים בקדושת העליונים . לפי שהם  
דבקים למעלה . שנאמר ואתם הדבקים בח' אליהם  
חיים כלכם היום : (ב-קלא) :

**שועתי** אליך ומרפאני . אמר רבי יהודה צעקה  
ושועה איזא הפרש ביניהם . אמר רבי  
יצחק אין שועה אלא בתפלה . שכתוב שועתי אליך  
ומרפאני . וכתוב (תהלים ט) שמעה תפילתי ה' ושועתי  
האזינה . (שם סח) אליך ה' שועתי . צעקה . שצועק ואינו  
זומר כלום . א"ר יהודה בעבור זה גדולה צעקה  
מכלל . שהרי צעקה בלב היא . ככתוב (איכה ב) צעק  
לבם אל ה' : (ב-טו) :

לא

לא

**בירך** אפקיד רוחי פדיתה אותי וגו'. אמר רבי אלעזר האי קרא אית לאסתכלא ביה. דמיתון מאן דאפקיד בירך דמלכא מירי. אלל ודאי זכאס סוא ב"נ דאזיל באורחוי דמלכא קדישא ולא חסי קמיה. תא חזי כיון דעאל ליליא אילנא דמותא שליט בעלמא. ואילנא דחיי אסתלק לעילא לעילא וכיון דאילנא דמותא שליט בעלמא בלחודוי כל בני עלמא טעמין טעמא דמותא. מאי טעמא. בגין דהסוא אילנא גרים. ובר נש צעי לאקדמא ולחפד בידיה נפשיה בפקדונא. כפקדונא דבר נש דהייב פקדונא לאחרא. דאע"ג דאיהו אחייב לגביה יתיר מהסוא פקדונא. לאו כדאי לאתאחרא ביה. סואיל דכפקדונא אהמסר לגביה. ואי יסרב ביה ודאי כדוק אבתייה דלא מורעא קדישא סוא ולאו מצבי מסימנותא. כך הסוא אילנא צבי נשא אקדימו ויהבין ליה פקדונא דנפשיה. וכל נשמתין דבני עלמא איסו נכיל. וכלסו טעמין טעמא דמותא. בגין דהסוא אילנא דמותא סוא. ובגין דכל אינון נפשתא אע"ג דכלסו אחייבו לגביה. ולאו כדאי סוא לאתבא פקדונא לגביה. אבל כיון דכלסו אהמסרי ליה בפקדונא אהבי כל פקדונין לאחריהן:

תא חזי לאו כדאי סוא הסוא אילנא דמותא לאתבא פקדונא לגביה דב"נ אלל בשעתא דאילנא דחיי אהער בעלמא. ואימתי אהער הסוא אילנא דחיי. בשעתא דסליק לפרא. וכדון כיון דהאי אהער בעלמא כל בני עלמא חיי. וצדיק ואהרן הסוא אילנא דמותא כל פקדונין דאסתקדו לגביה ואזיל ליה. מאי טעמא חיי. בגין דהסוא אילנא דחיי גרים. ואי תימא סא צבי נשא סגיאין אינון דמתערין בליליא בעור דאילנא דמותא שליט. אלל ודאי הסוא אילנא דחיי קא עביר דא. מאי טעמא. בגין דכתוב (תהלים יד) לראות הים משכיל דורש את אלהים. ולא יסא ליה פתחון פה לב"נ דיימא אלמלי שליטנא בנפשיה בליליא אסתדלנא באורייתא. אי"ר יהודה האי בישראל ודאי סבי סוא. אבל באומות העולם דמתינא כסאי גוונא מאי טעמא. אי"ל ודאי ספיר סוא דקא אהרת. תא חזי כגוונא דאית לעילא אית לתתא. לעילא אית ימינא ואית שמאלא. לתתא ישראל ועמין. ישראל אהתחדון לימינא בקדושה דמלכא קדישא. עמין עכו"ם לשמאלא לספרא דרוח מסאבא. וכלסו עד לתתא מכלסו דרגין דשמאלא אחידן דא צדא עד דתליין מן רישא. וכגוונא דרישא נכיל. כהסוא גוונא נכיל זכא דאיהו תתא. מאי טעמא. בגין דאחיד ביה. ובג"כ עמין עכו"ם כהסא ספר מסאבא דלסון הכי אהדברו: (ג-קט).

אמר רע"א מסימנא. ובגין דא אוקמוס רבין טוב יוס אחד לפני מיתתך. דבכל יומא ויומא אלעפיד ב"נ לאהדרא בתיבתא. ולמסר רוחיה לגביה דיפוק בחד"ר. סה"ד בירך אפקיד רוחי: (ג-קט).

**בירך** אפקיד רוחי פדיתה אותי וגו'. אמר רבי אלעזר מקרא זה יש לעיין בו. האם ראיתם מי שיפקיד דבר ביד המלך. אלא ודאי זכאי הוא האדם אשר הולך ברכי המלך הקדוש ואינו חוטא לפניו. בוא וראה כיון שנכנס הלילה עץ של מיתה שליט בעולם. ועץ החיים נתעלה למעלה מעלה. וכיון שהעץ של מיתה שליט בעולם בלברו כל בני העולם טועמים טעם של מיתה. מפני מה. לפי שאותו העץ גורם כך. והאדם צריך להקדים ולהפקיד בידו נפשו בפקדון. וכמו פקדון של איש שנותן פקדון לאחר. שאע"פ שהמפקיד חייב להנפקד יותר מאותו הפקדון. מכל מקום לא נכון שיחזיק בו. כיון שבתורת פקדון נמסר אליו. ואם ימאן להחזירו ודאי נצרך לבדוק אחריו כי נראה שאינו מן זרע קדוש ואינו מבני אמונה. וכך הוא באותו העץ שהאנשים מקדימים ונותנים לו נפשותיהם בפקדון. וכל הנשמות של בני העולם הוא לוקח. וכלם טועמים טעם של מיתה. לפי שאותו העץ הוא עץ המות. ולכן כל אותן הנפשות אע"פ שהם אשמים אליו. ואינם כדאי להחזיר אליהם הפקדונות. אבל כיון שכלן נמסרו אליו בתורת פקדון הוא מחזיר כל הפקדונות לבעליהן:

בוא וראה שאין כדאי לפני אותו עץ המות להחזיר הפקדון אל האנשים אלא בשעה שעץ החיים נתעורר בעולם. ומתי נתעורר אותו עץ החיים. בשעת צלות הבקר. ואז כיון שזה העץ נתעורר בעולם כל בני העולם נתעוררים לחיים. ואותו עץ המות נצוב ומחזיר כל הפקדונות שנפקדו אצלו והולך לו. מפני מה נתעוררים לחיים. לפי שזה גורם עץ החיים ההוא. ואם תשא' הלא הרבה אנשים נתעוררים בלילה בצוד שעץ המות שליט. אלא ודאי שזה מצשה עץ החיים. ומה הטעם. היינו כמו שכתוב (תהלים יד) לראות הים משכיל דורש את אלהים. ולא יהיה פתחון פה לאדם דומר שאלמלי היה שליט בנפשו בלילה היה עוסק בתורה. אי"ר יהודה הן זה בישראל ודאי כך הוא. אבל באומות העולם שמתנהג גם כן כך מה הטעם. אמר לו ודאי יפה שאלת. בוא וראה כדמיון שיש למעלה יש למטה. למעלה יש ימין ויש שמאל. ולמטה יש ישראל ועמים. ישראל נאחזים לימין בקדושת המלך הקדוש. והעמים עכו"ם נשמאל לצד של רוח הטומאה. וכלם עד למטה מכל המדרגות של שמאל נאחזים זה בזה עד שתלויים מן הראש. וכדמיון ההנהגה של הראש. כן ההנהגה של הזנב. שהוא למטה. מה הטעם. לפי שהזנב נאחו בראש. ולפיכך עמים עכו"ם בצד הטומאה שלהם גם כן כך מתנהג: (ג-קט).

אמר רועה הנאמן. ומפני זה אמרו החכמים שוב יום אחד לפני מיתתך. שבכל יום ויום צריך האדם לחזור בתשובה. ולמסור רוחו אליו בלילה שיצא באח"ר. זשי"כ בירך אפקיד רוחי: (ג-קט).

**מה** רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם. רבי יהודה פתח. מה רב טובך. כמה עליון ויקר אור העליון ההוא שנקרא טוב. שנאמר וירא אליהם את האור כי טוב. וזה הוא אור הגנוז שבו עשה הקב"ה טוב בעולם. ואין מונע אותו בכל יום. לפי שבו מתקיים העולם ועומד עליו. אשר צפנת ליראיך. שלמדנו אור עליון עשה הקב"ה כשברא העולם. וגנוז לצדיקים לעתיד לבוא. והוא האור שהראה הקב"ה לדוד והי' משבח ואומר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. והוא האור שהראה הקב"ה למשה וראה בו מן הגלעד עד דן. פעלת לחוסים בך. פעלת. בזמן שנברא העולם היה אותו האור קיים והאיר מקצה העולם לסוף העולם. וכאשר הסתכל הקב"ה באותן רשעים העתידים להיות בעולם גנוז את האור והוא. שכתוב (איוב י"ח) וימנע מרשעים אורם. ועתיד להאיר לצדיקים לעולם הבא וזה הוא אשר צפנת ליראיך. וכתוב (מלאכי ג) וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה : (ג-מח.)

עוד אמר רבי יהודה מה רב טובך וגו'. סוד זה הרי נתבאר ע"י מנורה הקדושה תוך סודות העליונים. מדרגה העליונה שהוא סוד עולם הבא נקרא **מז** (א) מדרגה התחתונה שהוא סוד עולם התחתון נקרא **מז** (ב) ולמדנו אל תקרא מה אלא מאה. לפי שכל מדרגות העליונות בשלימותן הן כאן. ועוד למה נקרא **מז** (ג) אלא אע"פ שהמשכה עליונה נתמשך. לא נתגלה עד שנשתלמה כאן. שהוא המקום סוף כל המדרגות. סוף של כל ההמשכות ועומד בהתגלות. ואע"פ שכאן נתגלה יותר מכלן עומד לשאול מה. מה ראת ומה ידעת. כמש"כ (דברים י) כי לא ראייתם כל תמונה. ולפיכך נקרא מה (ד) רב טובך. זהו מרת היסוד של העולם שנקרא רב טוב (ה) כמש"כ (ישעי' ס) ורב טוב לבית ישראל. לפי שבו הוא רב טוב. אור הראשון נקרא טוב סתם. הרי כאן נכללים בחי' זכר ונח"י נקבה כאחד (ו) אשר צפנת ליראיך. שזה האור גנוז להם כדמיון אור הראשון שגנוז ונעלם (ז) פעלת. שכאן הוא פעולת הכל. פעולת כל העולם. פעולה של נשמות ורוחות (ח) יבזה הסוד עשה הקב"ה פעולת כל העולם. וזה הסוד של בראשית ברא אליהם וגו' : (ב-קמ.)

פתח רבי אלעזר ואמר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'. כמה הוא פנא עליונה ויקרה שעתידי הקב"ה לעשות אל האנשים. לאותן צדיקים עליונים יראי חטא העמלים בתורה. כאשר נכנסים לעולם ההוא. טובך לא נאמר אלא רב טובך. ואיזה הוא. כמש"כ זכר רב טובך יביעו. וזה הוא ענג החיים

### יין הזהר

**לא** (א) זה עולם הבנה : (ב) זו מרת המלכות שנקראת טאה לפי שהיא כוללת של עשר ספירות וכל ספירה כלולה מעשר הרי טאה : (ג) לפי פירוש הראשון נקראת המלכות מה שמרמז על טאה. ובפירוש השני יבאר שנכון לה השם מה על פי הממשעות : (ד) רצה לומר לעיניך נקרא עולם התחתון מה : (ה) זה היסוד המעביר כל ההשפעות מן ספירות העליונות אל המלכות : (ו) כי חביבת מה זו המלכות. ורב טוב זה היסוד : (ז) פ"י שכמו כן יוצא מן היסוד הארת שפע לצדיקים לא לעוה"ז אלא שנגנו עבורם לעוה"ב : (ח) פ"י שגם הכה על כריאת העולם תכל ויחשבי כה נשפע הכל ע"י היסוד. והוא נקרא ראשית כי מתחיל לעילא היא כמירה הראשונה של עילא דכורא :

החיים שנמשכים מעולם הבא אל חי העולמים (ט)  
 שהוא זכר רב טובך. וזה הוא (ישעי' סג) ורב טוב  
 לבית ישראל וגו'. ועוד מה רב טובך. כאן נחקק סוד  
 של חכמה וכל הסודות נכללים כאן. **מה** היינו כמו  
 שנתבאר (י) **רב** זה העץ שהוא גדול ותקיף. לפי  
 שיש עץ אחר זעיר ממנו. וזה הוא רב. שהעלה אותו  
 ביום הרקיעים. טובך. זה האור שנברא ביום  
 הראשון. אשר צפנת ליראיך. לפי שגנוז לצדיקים  
 בעולם הבא. פעלת. זה גן עדן העליון. שעליו נאמר  
 מכן לשבתך פעלת ה'. וזהו פעלת לחוסים בך. נגד  
 בני אדם. זה גן עדן התחתון. שכל הצדיקים עומדים  
 שם ברוח שלהם שמתלבש בלבוש יקר כדמיון  
 והצורה של עוה"ז. וזהו נגד בני אדם. באותה  
 הצורה של בני האדם אשר בעוה"ז. וכך עומדים  
 ופורחים באויר ועולים אל הישיבה של מעלה אשר  
 בגן עדן העליון. ופורחים ורוחצים בהטל של נהרי  
 אפרסמון הטהור. ויורדים ושוכנים למטה. ולפעמים  
 נתראים נגד בני אדם לעשות להם נסים כמלאכים  
 העליונים: (א-ו).

עוד אמר רבי אלעזר מה רב טובך אשר  
 צפנת ליראיך וגו'. בוא וראה הקב"ה ברא לאדם  
 בעולם והתקינו להיות שלם בעבודתו ולהטיב דרכיו.  
 בשביל שיוזכה לאור העליון שגנוז הקב"ה לצדיקים.  
 כמו שנאמר (ישעי' סג) עין לא ראתה אלהים וזולתך  
 יעשה למחבה לו. ובמה יזכה האדם לאור ההוא.  
 בתורה. שכל מי שעמל בתורה בכל יום יזכה להיות  
 לו חלק בעולם הבא. ונחשב לו כאילו בונה עולמות.  
 שהרי בתורה נבנה העולם ונתיסד. וז"ש (משלי ג) ה'  
 בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. וכתוב (שם א)  
 ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום. וכל מי  
 שמתיגע בה מייסד עולמות ומקיים העולם. ובוא  
 וראה ברוח עשה הקב"ה את העולם וברוח מתקיים.  
 זה הרוח של אותן העמלים בתורה. וכל שכן רוח  
 ההבל מתינוקות של בית רבן. מה רב טובך וגו'.  
 זה הטוב שגנוז ליראיך לאותן יראי חטא. פעלת  
 לחוסים בך. מה פעלת. זה מעשה בראשית. רבי אבא  
 אמר זה גן העדן. שהרי בפועל עשה אותו הקב"ה בארץ  
 כדמיון שלמעלה. שיתחזקו בו הצדיקים. וז"ש פעלת  
 לחוסים בך נגד בני אדם. שהרי הוא נגד בני אדם.  
 וגן עדן אחר העליון הוא נגד עליונים הקדושים. אמר  
 רבי שמעון אף האחר נגד בני האדם הוא. להאסף  
 בו הצדיקים שעושים רצון רבונם: (א-ז).

פתח רבי יוסי ואמר מה רב טובך אשר צפנת  
 ליראיך וגו'. כמה יש להם לאנשים להסתכל ולהבין  
 בדרכיו של הקב"ה. שהרי בכל יום יום קול יוצא  
 ומכריז ואומר. השמרו בני העולם. סגרו שערי  
 החטאים. התרחקו מן הרשת המציד טרם תלכדנה  
 רגליכם

דמיון דנגדיו מעלמא דאתי לגבי מי עלמין (ט)  
 דאיהו זכר רב טובך. ודא איהו (ישעי' סג) ורב טוב  
 לבית ישראל וגו'. הו מה רב טובך. הכא אנליף דא  
 דחממא וכל רזין אסתלילו הכא. **מה** כמה  
 דאתמר (י) **רב** דא חילנא רב ותקיף. בגין  
 דאיה חילנא אחרא זוטא מיה. ודא הוא רב. ואעיל ליה  
 ברוס רקיעין. טובך. דא אור דאתברי ציומא  
 קדמא. אשר לפנת ליראיך. בגין דגניו ליה לדיקיא  
 כהסוא עלמא. פעלת. דא גן עדן עלאה. דכתיב  
 מכן לשבתך פעלת ה'. ודא הוא פעלת לחוסים בך. נגד  
 בני אדם. דא גן עדן דלתתא. דכל לדיקיא תמן  
 קיימי ציומא דאתלבש בלבוש יקר כנווא  
 ודיקיא דדאי עלמא. ודא איהו נגד בני אדם. כדאי  
 דיוקנא דבני אדם דדאי עלמא. וקיימי תמן  
 ופריח באוירא וסלקו לגו מתיבתא דרקיעא כהסוא  
 גן עדן דלעילא. ופריח ואסתחין בעלא כסרי  
 דאפרסמוןא דכא. ונחתי ושראן לתתא. ולומין  
 לתחון נגד בני אדם למעבד לון כסין כמלאכין  
 עלאין: (א-ו).

הו אמר רבי אלעזר מה רב טובך אשר  
 לפנת ליראיך וגו'. תא חזי קב"ה ברא לבני  
 בעלמא ותתקין ליה למסוי שלם בפולחניה ולאחנקא ארחיו.  
 בגין דזיכי לכהסוא עלאה דגניו קב"ה לדיקיא.  
 כד"א (ישעי' סג) עין לא ראתה אלהים וזולתך  
 יעשה למחבה לו. ובמה יזכי בני להסוא כהסוא.  
 באורייתא. דכל מאן דאסתל בלאורייתא בכל יומא יזכי למסוי  
 ליה חולקא בעלמא דאתי. ויתחשב ליה כאלו באתי עלמין.  
 דא באורייתא אכתבי עלמא ואסתכלל. ה"ד (משלי ג) ה'  
 בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. וכתוב (שם ה)  
 ואהיה אללו אמון ואהיה שעשועים יום יום. וכל מאן  
 דאסתל בה סכליל עלמין וקיים ליה. ותא  
 חזי ציומא עבד קב"ה עלמא וציומא מתקיימא.  
 רוחא דאיון דלעאן באורייתא. וכל שכן רוחא  
 דהבא דרבי רב. מה רב טובך וגו'.  
 דא טובא דאתגניו ליראיך לאיון דחלי חטאה. פעלת  
 לחוסים בך. מאי פעלת. דא עובדא דבראשית. רבי אבא  
 אמר דא גן עדן. דא באומנותא עבד ליה קב"ה בארעא  
 כנווא דלעילא. לאתקפא ביה לדיקיא. ה"ד פעלת  
 לחוסים בך נגד בני אדם. דא הוא נגד בני אדם.  
 ואחרא נגד עלאין קדישין. אמר  
 רבי שמעון אף אחרא נגד בני אדם איהו. לאתכנסא  
 ביה לדיקיא דעבדי רעותא דמאריהון: (א-ז).

פתח רבי יוסי ואמר מה רב טובך אשר לפנת  
 ליראיך וגו'. כמה אית לון לבני נשא לאסתכלא ולמדע  
 ברחי דקב"ה. דא בכל יומא ויומא קלא נפיק  
 ואכריז ואמר אסתמרו בני עלמא. סרוקי גלי  
 חובין. אסתלקו מרשתא דתפיס עד לא יתפסון  
 רגליכו

זיו הזוהר

(ט) פ' שנשפע סן הבינה דרך שאר הספירות אל היסוד שנקרא חי העולמים: (י) הרבה פירושים יש כאן. והנלמד מ"ה כחה דאתמר. מרמז על חכמה צירוף כ"ח מ"ה. רב דא אינא רב ותקיף מרמז על בינה. אינא אחרא זוטא מניה. היינו התפארת עין החיים שנקרא ועיר אנפין. טובך. זה אור ספירת החסד. ואם שנית השי"ב:

רגליכם באותו הרשת. הגלגל יסובב תמיד עולה ויורד. או לאותן הדוחים רגליהם מן הגלגל. שהרי נופלים לתוך העומק המוכן לאותן רשעי העולם. או לאותן הנופלים ולא יקומו. ולא יאירו בהאור הנגנז לצדיקים לעולם הבא. וזכאים הם הצדיקים לעולם הבא. שכמה מאורות נגזזים להם. כמה תענוגים בעולם ההוא מוכנים להם. שכתוב מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. מה רב טובך. הרי ביארו שזה הוא אור הגנוז לצדיקים לעולם הבא. שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב. וכתוב (תהלים צ) אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. וצ"כ מה רב טובך. כתוב כאן מה רב טובך. וכתוב שם וירא אלהים את האור כי טוב. אשר צפנת. לפי שהסתכל הקב"ה באותו האור. והסתכל באותן הרשעים שעתידים לחטוא בעולם. גנוז לאותו האור לזכות בו הצדיקים בעולם הבא כמו שנתבאר. פעלת. בתחלה צפנת ואח"כ פעלת. אלצ צפנת היינו כמו שנתבאר. פעלת. לפי שהאור ההוא שנגנז עשה בו הקב"ה פעולת העולם. מניין. שנאמר אלה תולדות השמים והארץ בהברא"ם. ודרשו באברה"ם. ואותו האור של אברהם גנוז הקב"ה. ובו עשה פעולת העולם. שכתוב פעלת לחוסים בך. לאותן היושבים תחת צלו של הקב"ה. נגד בני אדם. שהרי במפעל הזה שנעשה על ידי האור ההוא מתקיימים האנשים בעולם. והוא הקיום שלהם. ואע"פ שהוא נגנז מתקיימים בו האנשים בעולם הזה: (ב-ר). פתח ראש הישיבה ואמר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם. מהו נגד בני אדם. אלא נגד העמים עכו"ם שהצירו לישראל. ומהו אשר צפנת ליראיך. וכי מי יכול לגזול ולקחת מן ידיו של הקב"ה מה שהוא רוצה ליתן שכתוב צפנת. אלא צא וראה מעשה רחמים שעושה הקב"ה. במה שהוא מוחץ בזה הוא מרפא. במה מוחץ בשמאל. בימינו הוא מקרב ובשמאל מוחץ. ובמה שמוחץ בו נותן רפואה לעולם. שכתוב (ישי' א) מצפון תפתח הרעה. בצפון מוחץ שמשם יוצאים כל הדינים וכל גזרות קשות. ובו מונח כל שכר טוב וכל הטובה שעתיד הקב"ה ליתן לישראל. ולעתיד לבוא יקרא הקב"ה לצפון ויאמר לו. בך נתתי כל הטובה וכל שכר טוב לבני דרכי כמה רעות בעולם הזה על קדושת שמי. תן להם שכרם הטוב שנתתי בך. וצ"כ (ישעי' מג) אומר לצפון תני ולתימן אל הכלאי וגו'. וכי כך הוא דרכו של הדרום למנוע הברכות. והלא כל הברכות מצד הדרום הן. וכל הטובות שבעולם מדרום יוצאות. והוא יאמר לתימן אל תכלאי. אלא בזמן ההוא יעורר הקב"ה לאברהם ויאמר לו קום. שהרי הגיע הזמן שאני גואל לבניך לתת להם שכר טוב על כל מה שסבלו בגלות. ומתוך שאברהם היה במכירתם. שנאמר (דברים לב) אם לא כי צורם מכרם. זה אברהם שהתראה כמי שאין ישראל טובים בעיניו. והראה עצמו כמי שחפץ שיענשו יותר בשביל חטאותם. לאמר תפרע מעונותם תפרע מהטאותם. יאמר הקב"ה לאברהם. יודע אני שכל מה שאמרת הוא רק לכנים. אף אני כך רק לפנים. אל תכלאי

רגליכם באותו הרשת. הגלגל יסובב תמיד עולה ויורד. או לאותן הדוחים רגליהם מן הגלגל. שהרי נופלים לתוך העומק המוכן לאותן רשעי העולם. או לאותן הנופלים ולא יקומו. ולא יאירו בהאור הנגנז לצדיקים לעולם הבא. וזכאים הם הצדיקים לעולם הבא. שכמה מאורות נגזזים להם. כמה תענוגים בעולם ההוא מוכנים להם. שכתוב מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. מה רב טובך. הרי ביארו שזה הוא אור הגנוז לצדיקים לעולם הבא. שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב. וכתוב (תהלים צ) אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. וצ"כ מה רב טובך. כתוב כאן מה רב טובך. וכתוב שם וירא אלהים את האור כי טוב. אשר צפנת. לפי שהסתכל הקב"ה באותו האור. והסתכל באותן הרשעים שעתידים לחטוא בעולם. גנוז לאותו האור לזכות בו הצדיקים בעולם הבא כמו שנתבאר. פעלת. בתחלה צפנת ואח"כ פעלת. אלצ צפנת היינו כמו שנתבאר. פעלת. לפי שהאור ההוא שנגנז עשה בו הקב"ה פעולת העולם. מניין. שנאמר אלה תולדות השמים והארץ בהברא"ם. ודרשו באברה"ם. ואותו האור של אברהם גנוז הקב"ה. ובו עשה פעולת העולם. שכתוב פעלת לחוסים בך. לאותן היושבים תחת צלו של הקב"ה. נגד בני אדם. שהרי במפעל הזה שנעשה על ידי האור ההוא מתקיימים האנשים בעולם. והוא הקיום שלהם. ואע"פ שהוא נגנז מתקיימים בו האנשים בעולם הזה: (ב-ר). פתח ראש הישיבה ואמר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם. מהו נגד בני אדם. אלא נגד העמים עכו"ם שהצירו לישראל. ומהו אשר צפנת ליראיך. וכי מי יכול לגזול ולקחת מן ידיו של הקב"ה מה שהוא רוצה ליתן שכתוב צפנת. אלא צא וראה מעשה רחמים שעושה הקב"ה. במה שהוא מוחץ בזה הוא מרפא. במה מוחץ בשמאל. בימינו הוא מקרב ובשמאל מוחץ. ובמה שמוחץ בו נותן רפואה לעולם. שכתוב (ישי' א) מצפון תפתח הרעה. בצפון מוחץ שמשם יוצאים כל הדינים וכל גזרות קשות. ובו מונח כל שכר טוב וכל הטובה שעתיד הקב"ה ליתן לישראל. ולעתיד לבוא יקרא הקב"ה לצפון ויאמר לו. בך נתתי כל הטובה וכל שכר טוב לבני דרכי כמה רעות בעולם הזה על קדושת שמי. תן להם שכרם הטוב שנתתי בך. וצ"כ (ישעי' מג) אומר לצפון תני ולתימן אל הכלאי וגו'. וכי כך הוא דרכו של הדרום למנוע הברכות. והלא כל הברכות מצד הדרום הן. וכל הטובות שבעולם מדרום יוצאות. והוא יאמר לתימן אל תכלאי. אלא בזמן ההוא יעורר הקב"ה לאברהם ויאמר לו קום. שהרי הגיע הזמן שאני גואל לבניך לתת להם שכר טוב על כל מה שסבלו בגלות. ומתוך שאברהם היה במכירתם. שנאמר (דברים לב) אם לא כי צורם מכרם. זה אברהם שהתראה כמי שאין ישראל טובים בעיניו. והראה עצמו כמי שחפץ שיענשו יותר בשביל חטאותם. לאמר תפרע מעונותם תפרע מהטאותם. יאמר הקב"ה לאברהם. יודע אני שכל מה שאמרת הוא רק לכנים. אף אני כך רק לפנים. אל תכלאי

תכלאי. אני חפץ לפייס לך על בניך. אל תמנע הטוב מהם. אל תמנע שכר טוב מהם. הרבה והרבה סבלו על חטאתם. ובעבור זה אומר לצפון תני ולתימן אל תכלאי. וזה הוא אשר צפנת ליראך: (ג—קעג):

**אהבו** את ה' כל חסידיו אמונים נצר ה'. אמר רבי יוסי מה זה שכתוב (ירמ' ב) כי שתיים רעות עשה עמי אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות בארות נשברים. אותי עזבו מקור מים חיים. זה הוא שאין רוצים לקדש שמו של הקב"ה בעניית אמן. ומה עונשו. על זה כתוב לחצוב להם בארות בארות נשברים. שיורדים לגיהנם מדרגה אחר מדרגה. עד שיורדים לאבדון שנקרא תחתית. ואם הוא מקדש שמו של הקב"ה לכוון באמן כראוי. הוא יעלה מדרגה אחר מדרגה להתענג מאותו עולם הבא שנמשך תמיד ואינו פוסק. זש"כ אמונים נצר ה' ומשלם על יתר עשה גאווה: (ג—רסו):

תכלאי. אנה בעי לפייסא לך על בניך. לא תמנע טיבו מהסין. לא תמנע אגר טב מהסין. כמה וכמה סבלו על חטאתם. ובניי כך אומר ללפון תני ולתימן אל תכלאי. וזה הוא אשר צפנת ליראך: (ג—קעג):

**אהבו** את ה' כל חסידיו אמונים נצר ה'. אמר רבי יוסי מהו דכתיב (ירמ' ב) כי שתיים רעות עשה עמי אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות בארות נשברים. אותי עזבו מקור מים חיים. דא הוא דלא בעי לקדשא שמה דקב"ה בעניית אמן מאי עונשיה. על דא כתיב לחצוב להם בארות בארות נשברים. דנחתין לגיהנם דרגא דתת דרגא. עד דנחתין לאבדון דאקרי תחתית. ואי איסו קדיש שמה דקב"ה לכוונא בדאמן כדקא יאות. סליק דרגא דתת דרגא לתתענגא מהסין עולם דלתי דגניד תדיר ולא פסיק. הס"ד אמונים נצר ה' ומשלם על יתר עשה גאווה: (ג—רסו):

## לב

**לדוד** משכיל אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. רבי חייא פתח לדוד משכיל. הא תימן בעשרה זיזי ומרל אתתקן ספר תהלים. בנצוח. בנגון. במשכיל. במכתם. במזמור. בשיר. באשרי. בתפלה. בהודאה. בהללויה. עלאס מכלום הללויה (א) וסא חוקמים. סכא משכיל. אתריס ידע. מהו משכיל. מיא דאחכימו לאינון דשמו לסו (ב) וסאי אתר אקרי משכיל. כד"א (שני טו) משכיל על דבר ימלא טוב (ג) ובגין דאקרי סכי תליא ביה סליחה ומירו דחירין (ד) הס"ד אשרי נשוי פשע (ה) כסוי חטאה. מהו כסוי חטאה. סא חוקמים דהוא כסוי מבני נשא סהיא חטאה דבז לקב"ה. ואודי קמי קב"ה. אבל תא חוי כד ב"נ חפי וזב זמנא חדא ותריין מתלתא ולא אסדר ביה. סא חובי דאחגליא אינון. מפרסמי לון לעילא ומפרסמי לון לתתא. כרווי אליון קמים ומכרו. אסתלקו מסחרמי דפלגיא. מיוף סא ממאריס. מיוף סא לעילא ומיוף סא לתתא. ווי ליה דפגיס דיוקנא דמאריס. ווי ליה דלא חייס ליקרא דמאריס. וקב"ה גלי חוביה לעילא. הס"ד (אינון ב) יגלו שמים עונו וארץ מתקוממת לו. וכד ב"נ אזיל באורחא דמאריס ואסתל דפולחמיס. אי אורמן ליה חטאה חד כלא מכסין עלויה עליון ותתיון. דא אקרי כסוי חטאה. אל רבי אבא אי סכי מכוסה חטאה מבני ליה. מהו כסוי חטאה (ו) אלא תרי מילי

## לב

**לדוד** משכיל אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. רבי חייא פתח לדוד משכיל. הרי למדנו בעשרה מיני זמר הוכן ספר תהלים. בנצוח. בנגון. במשכיל. במכתם. במזמור. בשיר. באשרי. בתפלה. בהודאה. בהללויה. עליון מכילם הללויה (א) וזה נתבאר. כאן משכיל. מקומו ידוע. מהו משכיל. מים המחכימים דאלה השותים אותם (ב) וזה המקום נקרא משכיל. כמש"כ (משלי טו) משכיל על דבר ימצא טוב (ג) ולפי שנקרא כך תולה בו סליחה ודרור החירות (ד) זש"כ אשרי נשוי פשע (ה) כסוי חטאה. מהו כסוי חטאה. הרי ביארו שהוא מכסה מאנשים חטא ההוא שחטא להקב"ה. ומתורה לפני הקב"ה. אבל בוא וראה כאשר האדם חוטא ונתחייב פעם אחת ושתיים וגי ואינו חוזר בו. אז חטאיו בהתגלות הם. מפרסמים אותם למעלה ומפרסמים אותם למטה. כרוזים הולכים לפניו ומכריזים. העלו מסביב של פלוגי. נזוף הוא מרבנו. נזוף הוא למעלה ונזוף הוא למטה. אוי לו שפגם הצלם של רבונו. אוי לו שאינו חושש על כבוד רבונו. והקב"ה מגלה עונו למעלה. זש"כ (איוב ב) יגלו שמים עונו וארץ מתקוממת לו. וכאשר האדם הולך בדרך של רבונו ומתיגע בעבורתו. אם אנה לו חטא אחד כלם מכסים עליו עליונים ותחתונים. זה נקרא כסוי חטאה. אל רבי אבא אם כן מכוסה חטאה הי' צריך לומר. מהו כסוי חטאה (ו) אלא שני עניני

זיו הוהר

**לב** (א) דמי שבהללויה נרבו היתוד של הויה אדניי בידוע: (ב) זו הבינה להיות מבין דבר מתוך דבר כמעין המתנבר (ג) רצה לומר זה סימן שאחר הבינה נמצא טוב שהוא חסד: (ד) אפשר לפרש כוונתו שלפי שהבינה נקרא משכיל עדיף הכתוב משכיל על דבר ימצא טוב. והמבין הוא ככתוב ולבבו יבין ושב ורפא לו. ולפיכך תולה בו סליחה וחירות. כי התשובה היא רפאתו דהביא לו סליחה וחירות: (ה) י"ל כוונתו שכאשר האדם מעורר את הבינה ע"י שהוא משכיל דהיינו עשיית תשובה בכתוב ולבבו יבין ושב. אז יעורר אליו אשרי. וידוע שחיבת אשרי ג"כ רמו על הבינה בסוד הכתוב באשרי כי אשרינו בנות. והשם אשרי מרמו על הבינה כשהיא משפעת אושר. מלשון אשרי האיש. ומה הוא אושר הטוב שתשפיע לו הבינה. היינו שיהיה נשוי פשע: (ו) רצה לומר בבנין פעול של פעול יוצא שהוא מכסה ומכוסה:



מילי דחממא חית ביה ותריוויו הכי. חר. כמא  
דתינן דעובדון עבין דבר נס עביר בהאי עלמא  
עבדון ליה בהסא עלמא לבוסא יקירא עלאס  
לאחלשא בכו. וכד ב"ר אהקין עובדון עבין.  
וגבירין עליה עובדון בישין. ואשנא ביה קב"ה  
דעובדו בישין סגיאין. ואיכו רשע דתוסא  
על אינון עבאן דעבד בקדמיתא. הא אהאביר הוא מכלא  
והאי עלמא ומעלמא דאתי. מאי עביר קב"ה מאינון  
עבאן דעבד האי חסאס בקדמיתא. חית לדיק  
דאיל באורחוי דמלכא עלאס ואהקין לבוסוי מעובדוי.  
ועד לא אשליס לבוסוי אסתלק.  
אשליס ליה קב"ה מאינון עובדון עבאן דאביר האי  
רשע חסאס. ואשליס לבוסוי לאתתקא בכו  
בהסא עלמא. ה"ד (מלי כו) יכין ולדיק ילבש.  
האי חסאס אהקין. ולדיק אהתפי ממאי דאיוס הקין.  
ה"ד כסוי חסאס [ואיכו אהתפי מידא דחסאס] וע"ד  
לא כתב מכוסה אלל כסוי (י) וחד. דאהתפי  
האי חסאס דזאס באינון דאקרון מזולות יס.  
דאח מאן דנשיל במזולות יס לא אסתכח לעלמין. בגין  
דמיין חפיון עליהו (ח) כמ"ד (מיכ ו) ותשלך  
במזולות יס כל חסאס: (ג-קא).

רבי חזקיה פתח לדוד משכיל אשרי נשוי פשע  
כסוי חסאס. האי קרא אוקמוס. אבל קרא דא ברוח  
דחממא אהמר. דאח תמינ בעשרה זיני שבחא  
שבח דוד לקב"ה. וחד מנייטו משכיל. והוא דרגא  
חד מאינון עשרה. ודוד אהקין גרמיס עד לא ישרי  
עלוי האי דרגא (ט) אשרי נשוי פשע. דאח בשעתא  
דקב"ה אהקיל חובי חכוון דבני נשא. כד  
האי מיקלא דכסער חובין מסתלקין. ואינון זכין דאיון  
בתיקלא אחרת מכריעין לתת. דא הוא נשוי פשע. כסוי  
חסאס. בשעתא דדינא שריא בעלמא איכו יהא מחפסא  
דלא יסלס עלוי מחבלא. כמה דהוה ליה לנח דכסי ליה קב"ה  
מהסא חסאס דאמשיך אדם על  
עלמא: (א-ה).

**אשרי אדם** לא יחשב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה.  
אמר רבי אבה האי קרא חית לאסתכלא ביה. תא  
חוי בשעתא דבני נשא דמיכין וטעמין טעמא  
דמוחא. נשמתא סלקא לעילא. קיימא באתר  
דקיימא ואתבחינת על עובדה דעבדת כל יומא.  
וכתבין להו על פתקא. מאי טעמא. בגין דנשמתא סלקא  
לעילא ואסידת על עובדו דב"נ ועל כל מלה ומלה  
דנסיק מפומיה. וכד הוה מלה דלפיק ב"נ מפומיה  
איכי כדקא יאות. מלה קדישא דאורייתא וללותא. הוה  
מלה סלקא ובקע רקיעין. וקיימא באתר  
דקיימא. עד דעאל ליליא ונשמתא סלקא ואחיד  
להסיא מלה ואעיל לה קמי מלכא. וכד הוה  
מלה לאו איכי כדקא יאות. ואיכי מלה ממלין בישין או  
מלישנא בישא. הוה מלה סלקא לאתר דסלקא. וכדין אתרסיס  
הוה

עניי חכמה יש בזה וכך הם שניהם. אחד. כמו  
שלמדנו שמעשים הטובים שהאדם עושה בעוה"ז  
עושים לו מהם בעוה"ב מלבוש של כבוד העליון  
להתלבש בהם. וכאשר האדם עשה מעשים טובים.  
ואח"כ מתגברים עליו מעשים רעים. והקב"ה רואה  
בו שמעשיו הרעים רבים הם. ועוד הוא רשע שתוהה  
על מעשים הטובים שעשה בתחלה. נאבד הוא מהכל  
מעולם הזה ומעולם הבא. מה עושה הקב"ה מאותן  
מעשים טובים שעשה זה החוטא בתחלה. יש צדיק  
ההולך בדרכי מלך העליון ומכין לו מלבוש ממצשין.  
וטרם שצלה בידו להשלים מלבושי הכבוד שלו נפטר.  
משלים לו הקב"ה מאותן מעשים טובים שאבד אותו  
רשע החוטא. ונשלם מלבושי הכבוד שלו להתקשט בהם  
בעולם ההוא. וז"ל (משלי כו) יכין וצדיק ילבש.  
זה החוטא הכין. והצדיק נתכסה ממה שהוא הכין.  
ז"ל כסוי חסאס [הוא נתכסה מידי החוטא] וע"כ  
לא כתוב מכוסה אלא כסוי (י) וענין השני. שנתכסה  
אותו החטא של הצדיק במה שנקרא מצולות יס.  
שהרי מי שנופל במצולות יס לא נמצא לעולם. לפי  
שהמים מכסים עליהם (ח) כמ"ש (מיכ ו) ותשלך  
במצולות יס כל חטאם: (ג-קא).

רבי חזקיה פתח לדוד משכיל אשרי נשוי פשע  
כסוי חטאס. מקרא זה נתבאר. אבל מקרא זה בסוד  
החכמה נאמר. שהרי למדנו בעשרה מיני שבחים  
שבח דוד להקב"ה. ואחד מהם משכיל. והיא מדרגה  
אחת מאותן עשרה. ודוד אהקין עצמו קודם ששרתה  
עליו מדרגה ההיא (ט) אשרי נשוי פשע. שהרי בשעה  
שהקב"ה שוקל החטאים והזכיות של האנשים. כאשר  
זה הכף שבצד החטאים מתנשא. והזכיות אשר בכף  
השניה מכריעין למטה. זה הוא נשוי פשע. כסוי  
חטאס. בשעה שהדין שורה בעולם יהיה הוא מכוסה  
שלא ישלט עליו המשחית. כמו שהיה לו לנח שהקב"ה  
היה מכסה עליו מאותו החטא שהמשיך אדם על  
העולם: (א-ט).

**אשרי אדם** לא יחשב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה.  
אמר רבי אבא מקרא זה יש לעיין בו. בוא  
וראה בשעה שהאנשים יושנים בלילה וטועמים טעם  
של מיתת. הנשמה עולה למעלה. עומדת במקום  
שצריכה לעמוד ונבחנת על מעשיה שעשתה כל היום.  
ונכתבים בספר. מה הטעם. לפי שהנשמה עולה  
למעלה ומעידה על מעשי האדם ועל כל דבור ודבור  
שיצא מפיו. וכאשר אותו הדבור שהוציא האדם מפיו  
הוא כראוי. כגון דבור קדוש של תורה ותפלה. זה  
הדבור עולה ובוקע רקיעים. ועומד במקום שצריך  
לעמוד. עד שנכנס הלילה והנשמה עולה ואוחזת  
אותו הדבור ומכניסה אותו לפני המלך. וכאשר זה  
הדבור אינו כראוי. והוא דבור מדיבורים הרעים או  
מלשון הרע. דבור זה עולה למקום שצולה. ואז נרשם

זה

ויו הוהר

(י) כוונתו לתרין שלמי זה אין משמעותו של כסוי בבנין נפעל שאין זה פועל יוצא אלא שהוא שם עצם כמו כסות דהיינו ס"בדש :  
(ח) ולפי זה הצירוף ג"כ יתורין הלשון כסוי. שאין זה משמעות חסוי אלא משמעות העלמה וסכנה. שהחטא יהיה נכבד כי  
יוש"ר במקום אשר לא יבד ולא יאמר ולא יעלה על לב יעולם: (ט) כמו שגורש בזה על דוד במומר :

זה הדבור ואותו החטא על זה האדם שהוציא מפיו. זש"כ (מכאן) משוכבת חיקך שמור פתחי פיר. ולפי זה אשרי אדם לא יחשב ה' לו עון. מתי. כאשר אין ברוחו רמיה: (ג-קבא).

**הטאתי** אודיעך ועוני לא כסיתי אמרתי אודה עלי פשעי לה' ואתה נשאת עון חטאתי סלה. אמר רבי חייא כל זה המקרא קשה ביותר לשון. שהרי באודה עלי פשעי היה די. ומהו חטאתי אודיעך ועוני לא כסיתי. ואח"כ אודה עלי פשעי לה'. ועוד שהרי אודה עלי פשעי כך היה צריך לומר. אלא דוד כל דבריו ברוח הקודש אמרם. ולמלכות השמים אמר. לפי שהיא השליח מן התחתונים לעליונים ומן העליונים לתחתונים. ומי שמבקש מהמלך צריך להודיע לה בתחלה. וע"כ חטאתי אודיעך למלכות השמים אמר ועוני לא כסיתי. מן צדיקו של עולם. אמרתי אודה עלי פשעי לה' זה מלך הקדוש שכל השלום שלו (י) והשלמות שצריך האדם להכניס לפניו הוא בהודאה (יא) שהרי שלמים נקריים בהודאה. שנאמר (ויקרא ו) על זבח תודת שלמיו. ואתה נשאת עון חטאתי סלה. זה למעלה מצד מקום שהקדוש הקדוש שוכן (יב) לפיכך מקרא זה כולל הכל (יג) כדמיון זה מי החפץ לתבוע בקשתו מאת המלך צריך לייחד שם הקדוש בבקשתו. מלמטה למעלה ומלמעלה למטה. ולקשור הכל בקשר אחד. ושבוה הקשר תהיה נמצאת בקשתו:

עוד יש לדמוד מכאן. שכל איש המכסה חטאיו ואינו מתודה עליהם לפני המלך הקדוש לבקש עליהם רחמים. אין מסייעין לו לפתוח פתח של תשובה. ואם הוא מתודה עליהם לפני הקב"ה ומתבייש ממנו. הקב"ה יחוס עליו ויתגבר רחמים על דין. וכל שכן אם הוא בוכה עליהם. שהרי כל פתחים הסתומים הוא פותח ונתקבלה תפלתו. וע"כ דווי החטאים הוא כבוד המלך. להגביר רחמים על דין. ועל זה כתוב (תהלים ג) זובח תודה יכבדני. מהו יכבדני. שני כיבודים הם. אחד למעלה ואחד למטה (יד) אחד בעוה"ז ואחד בעוה"ב: (ג-ב) רבי שמעון אמר מי שמתודה ומפרש חטאיו לא נמסר דינו אלא ביד המלך הקדוש בלבדו. ומי שהקב"ה ידיו אותו הוא לטוב. וע"כ ביקש דוד המלך ואמר שפטי אלהים. אתה ולא אחר. וכן שלמה אמר לעשות משפט עבדו. הוא ולא אחר. וכל בית דינו נבדלים ממנו. ולכן נצרך לנו לפרש החטאים של כל אבר ואבר בהודוי וכל מה שחטאנו בפרטיות. זש"כ חטאתי אודיעך וגו'. ואח"כ ואתה נשאת עון חטאתי סלה. ומה הטעם

הטאתי מלס וססא חובא עליס דבר נס. הס"ד (מיס ו) משוכבת חיקך שמור פתחי פיר. ובגין כך אשרי אדם לא יחשב ה' לו עון. חטאתי. כשאין ברוחו רמיה: (ג-קבא).

**הטאתי** אודיעך ועוני לא כסיתי אמרתי אודה עלי פשעי לה' ואתה נשאת עון חטאתי סלה. אמר רבי חייא הו"י קרא קשיא בכלל בסגנונות מלין. דהא באודה עלי פשעי סגו. ומהו חטאתי אודיעך ועוני לא כסיתי. ולכתר אודה עלי פשעי לה'. ומה דהא אודה עלי פשעי לך מצטי ליה. אלא דוד כל מלוי ברוח קדשא אמרן. ולמלכותא דשמיא אמר. בגין דהו"י שליחא מתתאי לעלאי ומעלאי לתתאי. ומאן דבעי למלכא אודע לה בקדמיתא. וע"ד חטאתי אודיעך למלכותא דשמיא קאמר ועוני לא כסיתי. מלדיקו של עולם. אמרתי אודה עלי פשעי לה'. דא מלכא קדישא דשלמא כלל דיליס (י) ושלמא דבעי ז"ל לאעלא קמיס באודאס חיוס (יא) דהא שלמים מתקריבין באודאס. דכתיב (ויקרא ו) על זבח תודת שלמיו. ואתה נשאת עון חטאתי סלה. דא לעלא לעלא אתר דעתיקא קדישא שריא (יב) זש"כ הו"י קרא אחיד בכלל (יג) כגוונא דא מאן דיתבע בעותיס ממלכא בעי ליחדא שמיא קדישא ברעותיס. מתתא לעלא ומעלא לתתא. ולקשרא כלל בחד קשרא. ובהאי קשורא תהא אשתכח בעותיס:

הו"י אוליפנא מהכא. דכל ז"ל דמכסי חטאיו ולא מפרש לון קמי מלכא קדישא ויתבע עלייהו רחמי. לא יסבין ליה למפתח פתחא דתשובה. ואי חיוס פריש לון קמי קב"ה ואכסוף מימיה. קב"ה חיוס עליה ויתגברין רחמי על דינא. וכל שכן אי חיוס כבי. דהא כל פתחין סתומין חיוס פתח ואתקבל ללותיה. וע"ד פרישו דחטאיו יקרא הוא דמלכא. לאתגברא רחמי על דינא. ועל דא כתיב (תהלים ג) זובח תודה יכבדני. מהו יכבדני. תרין כבודין חיוס. חד לעלא וחד לתתא (יד) חד בעלמא דין וחד בעלמא דלתי: (ג-ב) רבי שמעון אמר מאן דמפרש חטאיו לא אתמסר דיניה אלא בידא דמלכא קדישא בלמודיו. ומאן דדאין ליה קב"ה חיוס לעב. וע"ד בעא דוד מלכא ואמר שפטי אלהים. אנת ולא אחרא. וכן שלמה אמר לעשות משפט עבדו. הוא ולא אחרא. וכל בי דינא צדיקין ממנו. וע"ד אלסריך לון לפרשא חובין דכל שייפא ושייפא וכל מאי דעביד בפרס. הס"ד חטאתי אודיעך וגו'. ולכתר ואתה נשאת עון חטאתי סלה. ומאי טעמא

ויו הוהר

(י) כונתו על ג' המדרגות. מלכות יסוד ותפארת. עבירה קלה שנקראת חטא נוגע הפנים רק במלכות. גדולה שנקראת עון מיני הפנים יסוד. היתור גדולה שנקראת פשע מגיע הפנים לתפארת שנקרא מלך שכל השלום שלו. ובהו יתורין לשון הכפול שבוה הסמוך: (יא) פי' בודיו של הכעל תשכבה: (יב) כאן רבו הפירושים ודברי הוה"ק בפשוט יפוצץ מלע. ולי הפשוט נראה לפרש. ואתאי רוסב יבב על התפארת. שני הודיו עם תשובה ישא וימחול התפארת עון חטאתו ככה של סל"ה. ותכית סל"ה רמו על לעילא לעילא אתר דעתיקא קדישא שריא. והוינו ג' הראשונות כתר חכמה בינה ששם יבב מרות הרחמים ומשם יתמכר ע"י התפארת נשיאת עון להרואב. וי"ד שאת סמ"ך שתמונה עולה וסותמה מכל צד מורה על אור המקיף לכל שהוא הכתר מופלא ומכוסה שעליו נאמר וישת חשך כתרו סביבותיו סתו. אות צמ"ד רמו על חכמה שהוא לשון לימוד השיך לחכמה. ואת ה' רמו על בינה ששורשה ה' הראשונה מן השם הו"ה ב"ר ואם שניתי השי"כ: (יג) פי' שזה הפסוק כולל מן מלכות עד הכתר: (יד) הכבוד שלמעלה היינו תנבורת רחמים על דין:

סעמא דמאן דמפרש חוביה בי דינא כדילין מוסי. בגין דב"כ קריב לגרמיה ולא אהדן על פומיה. ותו לא שביק למקטרגא לאלופא עליה חובא. דהא ב"כ יקדים וימא ולא יסיב דוכתא לאחרא למומר. וכדן קב"ס מחיל ליה. סה"ד (משנ' כח) ומורה ועוזב ירוחם: (ג-רלא).

ע"ז זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מלא. רבי יוסי אשכנזי לרבי אבא דהוה יתיב וקארי הא קרא דכתיב (תהלים נה) השלך על ה' יסבך והוא יכלכלך. על דייקא. דהא מוויי במזל תליין (טו) רבי יהודה הוה קארי. על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מלא. על זא"ת ודאי (טו) לעת מלא הא אוקימנא. אבא לעת מלא כמה דכתיב (ישי' נה) דרשו ה' בהמלא קראוהו כהיתו קרוב (י) ד"א לעת מלא. בשעתא דנשרין נגדון ואחמאכאן ומסתפקי אכאן ומחבראכאן כלא (יח) רק לשקף מים רבים. מאן שפך מים רבים. דא עמיקא דמבושין ונשרין. דמאן יוכה לים ומאן יוכה לקרבא ולסלקא תמן (ט) סה"ד ביה רק לשקף מים רבים אליו לא יגיעו. דהא לא זכאין ולא יכלין: (ג-טט:)

**אתה** סתר לי מזר תצרני רני פלט תסובבני סלה. פתח רבי יוסי ואמר אתה סתר לי. דא קב"ה דלויס סתרא ומנן לבד נס דלויס ברחמי דלויסא. ואילו אסתתר בלא דנפשו דלא יכלין לאכאשא ליה. מזר תצרני מעילא ומתתא. לעילא אית ליה לב"כ מארי דבבו. לתתא חוף סכי נמי. ומאן חיוס. דא יצר הרע. דלויס לא לעילא ולא לתתא. ולאמלי יצר הרע לא אסתחב מארי דבבו לב"כ בעלמא. בג"כ מזר תצרני רני פלט תסובבני סלה. יסובבני סלה מעבי ליה. מהו תסובבני. אליו אינון בגין דאית ביה דגין להללה. תסובבני ביה לשחבא לי בחרחא. וסאי קרא חיוס

הטעם שכל מי שמפרש חטאיו בהודוי נבדל הבית דין ממנו. לפי שהאדם קרוב לעצמו ואינו נידון על פיו. וגם שאינו מניח להמקטרג לעמד עליו חוב. שהרי האדם התקדם ואמר ולא נתן מקום לאחר לומר. ובכן הקב"ה מוחל לו. וז"כ (משנ' כח) ומורה ועוזב ירוחם: (ג-רלא).

ע"ז זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מלא. רבי יוסי מציא לרבי אבא שהיה יושב וקורא מקרא זה שכתוב (תהלים נה) השלך על ה' יסבך והוא יכלכלך. על דוקא. שהרי מזון תולה במזל (טו) רבי יהודה היה קורא. על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מלא. על זא"ת ודאי (טו) לעת מלא זה נתבאר. אבא לעת מלא כמו שכתוב (ישי' נה) דרשו ה' בהמלא קראוהו כהיתו קרוב (י) ד"א לעת מלא. בשעה שהנהרות מתפשטים ונמשכים ומשפיעים להאבות ומתברכים כלם (יח) רק לשטף מים רבים. איזה שטף מים רבים. זה עומק המצינות והנהרות. כי מי יוכה להתקרב ולעלות שמה (ט) זש"כ בו רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו. שהרי אין ביכולת לזכות לזה: (ג-טט:)

**אתה** סתר לי מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה. פתח רבי יוסי ואמר אתה סתר לי. זה הקב"ה שהוא סתר ומגן לאדם הולך בדרכי התורה. והוא נסתר בצל כנפיו שאדם יוכלו להרע לו. מצר תצרני. למעלה ומלמטה. למעלה יש לו אדם שונאים. למטה גם כן כך. ומי הוא. זה יצר הרע. שהוא שונא למעלה ושונא למטה. ואלמלי יצר הרע לא היה נמצא שונאים לאיש בעולם. לפיכך מצר תצרני. רני פלט תסובבני סלה. יסובבני סלה היה צריך לומר. מהו תסובבני. אלו אותן החומות שיש בהן מדרגות הצלה. תסובבני בהן להצילני בדרך. ומקרא זה הוא

### זיו הוהר

(טו) ס' סתם הויה הוא התפארת. וע"ז היינו גבוה משם שהוא מולא. רמו על ג' הראשונות: (טו) וכן הוא ע"ז וא"ת. כי וא"ת היינו מלכות. וע"ז משמעותו גבוה ממלכות והוא התפארת: (י) סביא ראי' שלשון בהמצאו מוסב על ה' דהיינו תפארת. וכן גם לעת מלא: (יח) דורש לעת מלא כעת השפע. השפע מן הכינה להאבות שהם חגית. ומתברכים כלם היינו שאר הספירות נהי"ם. וע"ז מרומ חיתב מצ"א. מ' היינו כינה. צ"א היינו הויה אדני תפארת וסלכות. וזאת העת מוכן שהיא שבת רח ומנועים שאם העת מסוגל שיפעלו ישראל בעבודתם ובתפלתם שה' ספירות יתעלו ויתחילו לקבל שפע מן הכינה ולהשפיע דבר: (יט) עשיקא היינו הבתר. מכוונן ונהרין היינו העולמות של חכמה וכינה. ששם הוא שטף מים רבים. היינו השפעת השפע בחסידות. ופי' יוכה לעלות שם ישר בעבודתו לגרום שם איוו הטבה. כי שם אין שייך שום תשבת מאיות נכרא שבעולם. ופעולת העבודה של תורה ותפלה הוא רק לגרום עליית ה' ספירות התחתונות שיוונוגו תפארת וסלכות לקבל שפע מן השטף מים רבים ולהשפיע לשאר העולמות ולעולם הזה. ענין זה עמוק מאד. כי באיות מקומות כוונה איתא שעבודת ישראל מניע עד אין סוף. אבל אין סתירה. והענין הוא כמו שבבחי' בקצור. כי שם כנבזה שער גבוה אין שייך לומר שעבודת הנכרא תפעל או תגרום הטבה והוספה להרבות שפע או להיטיב השפע. כי שם יש שטף שטף מים רבים מים טובים מאד כלי השתנות וא"ל הפסק בכחוב אני ה' לא שנותי. וכל ענין תועלת של עבודת ישראל בחורו ותפלה ומצות הוא לגרום עליית ה' ספירות התחתונות אל ה' ספירות הראשונות לקבל שפע ולגרום הדרגות תפארת וסלכות להשפיע אותו השפע לעולמות ולבריות. ובהן נשתנה השפע בהשגחה פעולה לפי מצב ומדרגת הנבראים. ויובן הדבר מעט מן השפע על דרך משל שהוא רחוק מאד מן הנמשל. והוא כמו שאנו רואים במאור האלקטרין שבמקום רחוק עומדת סכונה גדולה שבסגנה גורם בלי הפסק זרם חבל האלקטרין. וממשך משם זרם האלקטרין לכמה מקומות רחוקים בלי שיעור. ואם נרצה להינות מן אותו המאור צריך כ"א אחד להכין בביתו עשיית לוח ולעשות פילוח התיבה. ואז יחמשך אליו אור מן המקור. ואם לא נעשה בבית התכנה וההתקשרות אז לא יבוא הבינה אור ההוא. אע"פ שזרם האלקטרין מן המכונה הגדולה לא נפסק. והמבין יבין את הנמשך שאין לו דמיון עצמי אל המשל שהוא רק כדי לשבר את האוון. ואין כאן הפסק להאריך בזה. כי זה כל עיקר חכמת הקבלה להכין איך שאפשר להיעשות כל מיני שינוים שבעולם מן השמים אע"פ שכתוב אני ה' לא שנותי. ומה שאמר רש"י שעבודת ישראל מניע עד אין סוף. רצה לומר שגורמת ההשבת השפע משם למטה באמצעות ה' ספירות התחתונות שיתגשו להחמלא בשפע מן ה' ספירות הראשונות אשר שם שטף מים רבים כלי הרף. וזה נעשה ע"י הענג והשעשועים ורית הניתוח של עבודת ישראל העולה למעלה אל ה' ספירות. והן מתחמאות בזה למעלה מעלה ובדרגות ובקבלות משם שפע להשפיע למטה. כי רק דבעבור זה הענג והשעשועים ורית הניתוח של עבודת ישראל נברא העולם. והמעט מן חכמת הקבלה יבין ענין עמוק הזה מן ספרי הקבלה. ורבי יוסי מרומ סוד זה בקיצור מאד:

אֵל תְּהִי כְסוּס כְּפָרָד אֵין הִבִּין וּגְרִי. אִמֵּר רַבִּי אֲבִי  
רֵאִיתִי לְאוֹתוֹן בְּנֵי הָעוֹלָם שְׁאִין מְשִׁנְחִים וְאִין  
יֹודְעִים בְּכַבּוּד רַבּוּנָם. נֹאמַר בְּהֵם בִּישְׂרָאֵל (יִרְמְיָהוּ כ)  
אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי. וְכַתּוּב (שֵׁש)  
וְהִתְקַדְּשֹׁתֶם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' . אִם  
הֵם מְרוֹחִקִים אִיהֶם הָיָה קְרוּשָׁה שְׁלֵחָם. הֲלֵא רִצּוֹן  
שְׁלֵחָם נִתְרַחֲקָה מִמֶּנּוּ. וְהַכְּתוּב מְכַרִּז וְאוֹמֵר אֵל תְּהִי  
כְסוּס כְּפָרָד אֵין הִבִּין. בְּמָה נִבְדָּלִים אֲנִישִׁים מִן כְּסוּס  
וּפְרָד. בַּקְדוּשָׁה גּוֹפּוֹתֵם לְהַמְצֵא שְׁלֵמוֹת נַעֲלָה מֵהַכֵּל.  
וְעַכְּ הַזִּיג שֶׁל אֲנִישִׁים הוּא בּוֹמִינִים יֹודְעִים לְכוּן  
הָרִצּוֹן לְהַתְדַּבֵּק בּוֹ-בַּהֲקִבָּה. וְהִרֵי הֵעִירוּ שִׁבְחָתוֹ  
הַלִּיָּהּ הַקֶּבֶה"ה נִכְנַס בִּגֵן הָעֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשַׁע עִם  
הַצַּדִּיקִים. וְכִנְסָת יִשְׂרָאֵל מִשְׁבַּחַת לוֹ לְהַקֶּבֶה"ה. וְהִיא  
עַתָּה רִצּוֹן לְהַתְדַּבֵּק בָּהֶם (בֵּן) וְהַחֲבָרִים הָעַמִּלִּים בְּתוֹרָה  
מִשְׁתַּתִּפִּים בָּהּ בְּכִנְסָת יִשְׂרָאֵל לְשַׁבַּח לְמַלְךְ הַקְדוּשָׁה  
וְעוֹסְקִים בְּתוֹרָה. שָׂאֵר הָאֲנִישִׁים אֵל הִיא עַתָּה רִצּוֹן  
לְזִיג שְׁלֵחָם לְהַתְקַדֵּשׁ בַּקְדוּשָׁה הַקֶּבֶה"ה וְלִכּוֹן הָרִצּוֹן  
לְהַתְדַּבֵּק בּוֹ. וְאוֹתוֹן הַחֲבָרִים שְׁמַתִּיגִים בְּתוֹרָה זִיג  
שְׁלֵחָם הוּא בִשְׁעָה שְׁזִיג אַחֵר נִמְצָא. וְזֶה מִשְׁבַּח  
שְׁלֵחָתוֹ. לְכוּן הָרִצּוֹן לְהַתְדַּבֵּק בּוֹ בַּהֲקִבָּה"ה וּבְכִנְסָת  
יִשְׂרָאֵל (כֵּן) שָׂאֵל הִיא עַתָּה רִצּוֹן שְׁמַתִּיגִים כֻּלָּם  
עֲלִיּוֹנִים וְנִתְחַנְּנִים. וְאִם הָאֲנִישִׁים מְרוֹחִקִים מִמֶּנּוּ  
וְעוֹשִׂים כְּבַהֲמוֹת. אִיהֶם הִיא הַקְדוּשָׁה שְׁלֵחָם לְהַמְצֵא  
קְדוּשִׁים. אִיהֶם אוֹתוֹן נַפְשוֹת קְדוּשוֹת שְׁמַמְשִׁיכִים  
מִלְּמַעְלָה. וְשְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ צִוָּק וְאוֹמֵר (מִשְׁנֵי יט) גַּם בְּלֹא  
דָּעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב. מִי הוּא דָּעַת. זֶה הַקֶּבֶה"ה נֶפֶשׁ  
לֹא טוֹב. זֹאת הַנֶּפֶשׁ שְׁמַמְשִׁיכִים בְּמַעֲשֵׂה זִיווּג לֹא  
טוֹב. שְׁהִרִי מִן צַד הַטּוֹמָאָה נִמְשַׁכּוֹת עֲלֵיהֶם נַפְשוֹת  
שְׁאִינִן טוֹב. לִפִּי שְׁאִין מְכוּוֹנִים לְבֵם לְהַקֶּבֶה"ה (ג-טז :)  
רַבִּי אֱלֵעָזָר אָמַר זְכָאִים הֵם הַצַּדִּיקִים הַגְּמָלִים  
בְּתוֹרָה יֹודְעִים דְּרַכִּי הַקֶּבֶה"ה. וּמְקַדְּשִׁים עַצְמָם  
בַּקְדוּשָׁה הַמֶּלֶךְ וְנִמְצָאִים קְדוּשִׁים בְּכָל. וְלִכּוֹן מְשִׁיכִים  
רוּחַ שֶׁל קְדוּשָׁה מִלְּמַעְלָה. וּבִנְיָהֶם כֻּלָּם צַדִּיקִי אִמַּת  
וְנִקְרָאִים בְּנֵי הַמֶּלֶךְ בָּנִים קְדוּשִׁים. אוֹי לָהֶם לְהַרְשָׁעִים  
שְׁכֻלָּם עוֹזִי פָנִים וּמַעֲשִׂיהֶם בַּעֲזוֹת. לְפִיכֵן נּוֹחֲלִים  
בְּכֵלֵם נֶפֶשׁ פְּרוּצָה מִצַּד הַטּוֹמָאָה. כְּמוֹ שְׁנֹאמַר  
(יִרְמְיָהוּ יא) וְנִשְׁמַתָּם בָּם. הֲבֵא לְהִטָּמֵא מִטְּמָאִין לוֹ.  
וְעַכְּ כְּתוּב אֵל תְּהִי כְסוּס כְּפָרָד. שְׁהֵם בַּעֲלֵי זִנוּת  
עַל כֻּלָּם (כז) אֵין הִבִּין. אֵל יִתְנַהֲגוּ הָאֲנִישִׁים כְּבַהֲמוֹת  
בְּדֶרֶךְ זֶה. שְׁאֵם יִתְנַהֲגוּ כֵן זֶהוּ עוֹשֵׁנָם. כְּתוּב כֹּאֵן  
אֵין הִבִּין. וְכַתּוּב (יִשַׁע"ו) וְהַכִּלְבִּים עוֹזִי נֶפֶשׁ לֹא  
יִדְעוּ שִׁבְעָה הֶמָּה רּוֹעִים לֹא יִדְעוּ הִבִּין. כְּלוֹמַר יַעֲנִשׁוּ

אָר תהיו כסום כפרד אין היין וגו'. אמר רבי אבהו  
חמינא לאינסו בני עלמא דלא משבחן ולא  
ידעין ביקרא דמרחיטון. כתיב ברו בישראל (ויקרא כ)  
אשר הבדלתי אתכם מן העמים להיות לי. וכתב (ס)  
ואתקדשהם והייתם קדושים כי קדוש אני ה' . ו  
אינו מתרחקן . אן היא קדושה דילון . אלא רעותא  
דילון אתרחקת מינה . וקרא אכריו ואמר אל תהיו  
כסום כפרד אין היין . במאי אתפרשן בני נשא מסום  
ופרד . בקדושה דגרמיייה לאשתכחא שלימן ורשימין מכלא .  
ועד זוגא דבי נשא הוא בזמנין ידען לכונא  
רעותא לאתדבא ביה בקב"ה . ואל תעברו לפנות  
ליליא קב"ה עאל בגנתא דעדן לאשתעשעא עם  
דליקא . וכסת ישראל משכחת ליה לקב"ה . והיא  
שעתא דרעותא לאתדבא ביה (כא) וחברייא דמשכחלי באורייתא  
משתתפי בה כנסת ישראל לשבחא מלכא קדישא  
ואתשטקן באורייתא . שר בני נשא כדן עירן רעותא  
לאתקדשא בקדושה דקב"ה ולכונא רעותא  
לאתדבא ביה . ואינון חברייא דמשכחלי באורייתא זוגא  
דילון בשעתא דזוגא אחרא אשכח . והיא משבת  
לשבת . לכונא רעותא לאתדבא ביה בקב"ה וכנסת  
ישראל (כב) דהוא עירן רעותא דמשכבן כלא  
עליא ותתאי . ואי בני נשא אתרחקו מינה  
ועבדן כבערי . אן הוא קדושה דילון לאשתכחא  
קדישין . אן אינון נפשאן קדישין דמשכן  
מעילא . ושלמא מלכא לווח ואמר (תלמי יט) גם בלא  
דעת נפש אינו טוב . מאן הוא דעת . דא קב"ה . נפש  
לא אינו טוב . דא הוא דאינון משכין צעודייהו לא  
טוב . דא מסמרא אחרא אתמשכאן עלייהו נפשתא  
דלאו אינו טוב . בזין דלא מכוני לבייהו לקב"ה : (ג-טו)  
רבי אלעזר אמר וכלאן אינון דליקיא דמשכחלי  
באורייתא וידעין ארחיו דקב"ה . ומקדיש גרמיייהו  
בקדושה דמלכא ואשכחו קדישין בכלא . ובג"כ מלפי  
רוחא דקדושה מלעילא . ובנייהו כללו וכלי קשוס  
ואקרין בני מלכא בזין קדישין . ווי הון לרשיעא  
דכליו חליפין ועודייהו חליפין . בג"כ רחין  
בנייהו נפשא תליפא מסמרא דמסאבא . כמה דכתיב  
(ויקרא יא) ונעמם בהם . אתא לאשתכחא מסאבין ליה .  
ועד כתיב אל תהיו כסום כפרד . דאינון מארי ונותא  
על בלא (כג) אין היין . ולא ישתלדון בני נשא  
בארחא דא . דאי הכי . כתיב הסא  
אין היין . וכתב רסא (יט) והכלבים עוי נפש לא  
ידעו שבעה והם רועים לא ידעו הבין . כלומר יסון

## ז'יזי הוזער

(כ) מִי שֶׁנִּכְנַס לְאֹרְחוֹ יִשְׂרָאֵל וְהַפֹּחִן כִּדְרוֹ שְׂוֵאת הָיָא מְנִיחָה רַחֲמֵי: (כא) מִי בְּשִׁנְיָהּ יִהְיֶה אִם בֹּהַר יִכְדֹּו אִם כּוֹאֵת יִכְדֶּה: (כב) שֶׁאֵין הַתְּבִקִּית מִחֻשְׁבָּתָם בְּשִׁנְיָהּ יִהְיֶה: (כג) כְּאֹמְרָם זֶה שֶׁשָּׂה דְבָרִים בְּפֶנֶם וְאֶחָד מֵהֶם שִׁדְּרָהוּ בְּזוֹת וְהֵינּוּ וְזֵמַת סוֹסִים:

מזדמנין להון אינון דאקרון עזי נפש (כד) מאי פעמא. בגין דלא ידעו שבעה. כד"א (פס"י) לעלוקה שתי בנות הב הב. לפי שהם הב הב לא ידעו שבעה. כלם לדרכם פנו איש לבצעו מקצהו. והמה רועים. מהו רועים. אלו הם המושכים ומנהיגים את האדם לגיהנם. שהרי סרסורי הגיהנם הם. וכל זה מי גרם להם. לפי שלא ידעו הבין. שלא התקדשו בניו שלם כמו שנצרך: (ג-ב).

**שמחו** בה' וגילו צדיקים וגו'. אמר רבי אבא כתוב (תהלים קיח) זה היום עשה ה' נגילה ושמחה בו. ואוקמוס דהא צמועדיא קב"ה בעי למחדי ליה ולאסרל ליה אנפין. וישתכח ב"י בחדוה עמיה. בגין דהאי חדוה דקב"ה אימי. דכתיב נגילה ושמחה בו. בו ביוםא בו בקב"ה וכלל חד מלה. שמחו בה'. כד דינין אהכשנין ורחמי אהערו. וכד מתערי רחמי כדון וגילו צדיקים. לדייק ולד"ק מתברכאן כחדא. אקרון לדיקים כמה דאתמר. דהא אלן מתברכאן ומברכין לעלמין וחדלן לעלמין כללו. והרינו כל ישרי לב. אלן בני מסימותא לאתקשרא בהו. וככלל בעי עובדא לתתא לאתער לעילא. כמה דאוקמוס דבטובא לתתא אהער עובדא לעילא: (ג-ה).

## לג

**אהב** לדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ. אמר רבי שמעון תא חזי כד מתבסמא יהוה לז"ק ממשפט כדון אקרי לדקה (א) ועלמא מתבסמא בחדוה ואחמלא מיני. הס"ד אהב לדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ: (ג-רב).

**בדבר** ה' שמים נעשו וברוח פיו כל לבאס. אמר רבי יצחק בדבר ה' שמים נעשו. אלן שמים דלתתא דאתעבידו בדבר שמים דלעילא (ב) ברוח דאפיק קלא עד דמטי להסוה נהר דנגיד ונפיק ולא פסקין מימיו לעלמין. וברוח פיו כל לבאס. כללו תתא קיימין ברוח דאיו דכר: (א-ג) תו אמר רבי יצחק כתיב בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל לבאס. בדבר ה' דא דבורא. וברוח פיו. דא רוחא (ג) דא בלא דא לא איל. ואחכליל

שיזמן להם אותן שנקראים עזי נפש (כד) מפני מה. לפי שלא ידעו שבעה. כמ"כ (משי"י) לעלוקה שתי בנות הב הב. לפי שהם הב הב לא ידעו שבעה. כלם לדרכם פנו איש לבצעו מקצהו. והמה רועים. מהו רועים. אלו הם המושכים ומנהיגים את האדם לגיהנם. שהרי סרסורי הגיהנם הם. וכל זה מי גרם להם. לפי שלא ידעו הבין. שלא התקדשו בניו שלם כמו שנצרך: (ג-ב).

**שמחו** בה' וגילו צדיקים וגו'. אמר רבי אבא כתוב (תהלים קיח) זה היום עשה ה' נגילה ושמחה בו. הרי ביארו שבמועדים חפץ הקב"ה שנשמח לו ולהאיר לו פנים. ושימצא האדם בשמחה עמו. לפי שזאת השמחה של הקב"ה היא. שכתוב נגילה ושמחה בו. בו ביום בו בהקב"ה והכל ענין אחר. שמחו בה'. כאשר הדינים נכפפים ורחמים נתעורר. וכאשר נתעורר רחמים או וגילו צדיקים. צדיק וצד"ק נתברכים כחדא. נקראים צדיקים כמו שנתבאר. שהרי הם נתברכים ומברכים לעולמות ומשמחים לכל העולמות. והרינו כל ישרי לב. אלו בני האמונה להתקשר בהם. ובכל נצרך עשיה למטה לעורר למעלה. כמו שביארו שם העשיה למטה נתעורר העשיה שלמעלה: (ג-ה).

## לג

**אהב** לדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ. אמר רבי שמעון בוא וראה כאשר נמתק צד"ק ההיא ממשפט או נקראת לדקה (א) והעולם נמתק בחדוה ונתמלא ממנו. וז"ל אהב לדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ: (ג-רב).

**בדבר** ה' שמים נעשו וברוח פיו כל לבאס. אמר רבי יצחק בדבר ה' שמים נעשו. אלו השמים שלמטה שנעשו בדבר השמים שלמעלה (ב) ברוח שהוציא הקול עד שהגיע לנהר ההוא שנמשך ויוצא ואינו פוסק מימיו לעולם. וברוח פיו כל לבאס. כל התחתונים מתקיימים ברוח שהוא בחינת זכר: (א-ג) עוד אמר רבי יצחק כתוב בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל לבאס. בדבר ה' זהו הרבוב. וברוח פיו. זהו הרוח (ג) זה בלא זה אינו הולך. ונכללים

## וי הוהר

(כד) כאן נלקה הוהר בכית הדפוס בחסר יתור חליף. ונורא הנכונה כנוכר כאן. עזי נפש אלו משמשי הגיהנם. ופירוש הכתוב היא שהכלבים עזי נפש. שהם המשחיתים כשמשי הגיהנם. לא ידעו שבעה וצועקים הב הב לנו אותן הרשעים שלא ידעו שבעה כתיבה. והמה רועים. רצה לומר מנהיגים לגיהנם את אלה שלא ידעו הבין. ועל פי זה פירוש כאן הכתוב אל תהיו כסוס כפרד אין הבין. כלומר הוהר שלא תענישו מהכלבים עזי נפש שיש להם שיטה על לא ידעו הבין:

**לג** (א) צדק משפט היינו המלכות מן התפארת: (ב) שמים דלתתא היינו של עולם העשיה עולם המלכות נעשו בדבר שמים דלעילא. פ"י השמים של עולם היצירה עולם התפארת. כאן דורש בדבר ה' אינו משמעות דיבור אלא שהוא הקול של רוח פיו. כי כהתפארת אין עוד דיבור רק קול. והתפארת פעל העשיה ע"י כפירת היסוד שנקרא ג"כ נהר דנגיד ונפיק כלי הפסק לצורך קיום העולם אף גם בלי הודגות עם מלכות כמו בוסן הגלות שהצדיק אבד כבודו. וכל צבא שמים התחתונים מקבלים שפע לצורך הקיום שלהם מן התפארת שנקרא רוח בחינת זכר: (ג) בפירוש זה דורש דבר כמשמעות דיבור שהוא המלכות. וברוח פיו היינו התפארת יבכת הודגות שניהם נעשו שמים דלתתא עם כל צבאם:

ונכללים זה בזה. ויוצא מהם חיל גדול להתחלק לחילות והמון להיות מחנות. והכל בזמן אחד: (א-קנ.)

**הנה** עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו. למדנו בהספר של צנועים. שהשגחת עין התחונה היא מהשגחת מאור העליון בה. ונכנס אותו מאור העליון במאור התחתון (ד) שממנו מאיר הכל. וש"כ (במדבר יז) אשר עין בעין נראה אתה ה'. כתוב הנה עין ה' אל יראיו. וכתוב (זכרי' ד) עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ. וכו' עין ה' אל יראיו. עין שלמעלה. לא זכו עיני ה' המה משוטטות. העינים שלמטה (ה) שלמדנו מפני מה זכה יוסף שלא שלטה בו עין רעה. לפי שזכה להשגחת עין טוב העליון. וש"כ (בראשית מט) בן פורת יוסף בן פורת עלי עין. מפני מה הוא בן פורת. עלי עין. כלומר על סבת עין [העליון] שהשגחתו יש בו. וכתוב (משלי כב) טוב עין הוא יבורך. מפני מה. כי נתן מלחמו דל. ומה הטעם עין אחד. בוא וראה בהעינים שלמטה יש עין ימנית עם שמאלית. והן שתיים בשני גוונים. אבל כאן אין עין שמאלית. ששניהם במדרגה אחת עולים והכל ימין. ולפיכך עין אחד ולא שתיים: (ג-קל.)

## לד

**לדוד** בשנותו את טעמו לפני אבימלך ויגרשוהו ויך. אמר רבי שמעון הלבנה כאשר נפרדת מן צד הטומאה ביום השבת. בשביל לקבל הארה מן השמש. זה הוא לדוד בשנותו את טעמו לפני אבימלך וגו'. ולאחר שנפרדה מן צד ההוא אז מתחברת עם השמש. ומזמור זה מתחיל בכ"ב אותיות שמכנים השמש בהלבנה (ה) ומזמור זה בשביל הפרשת הלבנה מן צד הטומאה. ויש במזמור הזה כ"ב האותיות מהארת השמש: (ב-קלז.)

**אברכה** את ה' בכל עת וגו'. פתח נצר ההוא ואמר. וכי מה ראה דוד לומר אברכה את ה'. אלא ראה דוד שנצרך הזמנה ואמר אברכה. לפי שבשעה שהאדם יושב על שלחנו השכינה עומדת שם וצד הטומאה עומד שם. כאשר מזמין האדם לברך להקב"ה השכינה נתתקנת כלפי מעלה לקבל ברכות. וצד הטומאה נכפה. ואם אין האדם מזמין לברך להקב"ה. צד הטומאה שומע הברכה ותובע להיות לו חלק בברכה הזאת: (ג-קפז.)

**הנה** מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם. אמר רבי יצחק מקרא זה נתבאר. אבל במקום אחד כתוב

ויו הזהר

(ד) פ' שאור התפארת מאיר במלכות: (ה) אפשר לפרש בכוונתו שיען העליון היוני העננת חכמה וכונה שהם כאחד ויש כיון רחמים. ועינים התחונות הן של תפארת ומלכות. תפארת רחמים ומלכות דין:

**לד** (ה) שבעת קודש זמן עליית העולמות ואז הודגות תפארת במלכות הוא באופן היותר נעלה. ונתפארת משפיע בה הארה גדולה מכל הכ"ב אותיות של האלפ"א בית"א. ולכן התחלת הפסוקים באותיות האלפ"א בית"א:

ואתכלול דא בדא. ונפק מנייהו כמה חילין לחילין ומשריין למשריין. וכלא בזמנא חדא: (א-קנ.)

**הנה** עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו. תאנא בלתי עותא דספרא. אשגחתא דעינא תתא כר אשגח נהירו עלאה ביה. ועייל הסוף נהירו דעלאה בתתא (ד) דמניה נהיר כלל. הס"ד (במדבר יז) אשר עין בעין נראה אתה ה'. כתיב הסה עין ה' אל יראיו. וכתיב (זכרי' ד) עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ. וכו' עין ה' אל יראיו. עינא דלעילא. לא זכו עיני ה' המה משוטטות. עיני דלתתא (ה) דתניא מפני מה זכה יוסף דלא סלפא ביה עינא בישא. בגין דזכה לאשגחא בעינא עבא עלאה. הס"ד (בראשית מט) בן פורת יוסף בן פורת עלי עין. אמאי הוא בן פורת. עלי עין. כלומר על סבת עין [עליון] דאשגחא ביה. וכתיב (משלי כב) טוב עין הוא יבורך. מאי טעמא. כי נתן מלחמו דל. ומאי טעמא דאקרי חד. תא חוי בעיני דתתא אית עינא ימינא ואית עינא דשמאלא. ואינון תרי בתרי גווי. אבל הכא לית עינא שמאלא. דתרווייהו בדרגא חד סלקי וכלא ימינא. ובג"כ עין חד ולא תרי: (ג-קל.)

## לד

**לדוד** בשנותו את טעמו לפני אבימלך ויגרשוהו ויך. אמר רבי שמעון סיהר"א דקא מתפרשת מסערא אחרא ביומא דשבתא. בגין לאתנהירא מן שמש"א. דא חיהו לדוד בשנותו את טעמו לפני אבימלך וגו'. ולבתר דתפרשא מניה הא אתחברא בשמש"א. ותושבחתא דא בכ"ב אותון דאעיל בה שמש"א כסיהר"א (ה) ותושבחתא דא פרישו דסיהר"א מסערא אחרא. ותושבחתא דכ"ב אותון בנהירו דשמש"א: (ב-קלז.)

**אברכה** את ה' בכל עת וגו'. פתח הסוף יוקא ואמר. וכי מאי חמא דוד לומר אברכה את ה'. אלא חמא דוד דבעי הזמנה ואמר אברכה. בגין דבשעתא דכ"ב יתיב על פתורא שכינתא קיימא תמן וסערא אחרא קיימא תמן. כד אומין ב"ג לברכה לקב"ה שכינתא אתתקנת לגבי עילא לקבלא ברכאן. וסערא אחרא אתכפיא. ואי לא אומין לבר נא לברכה לקב"ה. סערא אחרא שמע ומכשכשא למהוי ליה חולקא בהאי ברכה: (ג-קפז.)

**הנה** מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם. אמר רבי יצחק האי קניא אוקמוס. אבל באתר חד כתיב

כתוב כי מלאכיו יצוה לך לשמך בכל דרכיך.  
מלאכיו סגולין והכא חר. אלא כי מלאכיו יצוה לך.  
אלו שר מלאכים. מלאך ה' סביב. זו השכינה.  
כמש"כ (שמות ג) וירא מלאך ה' אליו בלבת אש  
מתוך הסנה. ולפיכך חנה מלאך ה' סביב ליראיו.  
לסבב אותו בכל הצדדים בשביל להצילו. וכאשר  
השכינה שורה על האדם כמה מחנות קדושים נודמנים  
לשם. בוא וראה כאשר דוד המלך ניצל מאכיש מלך  
גת אז אמר מזמור הזה. לפי שהשכינה סבבה לו  
וניצל מאכיש ומעמו מכל אותן שהחזיקו בו. מה  
כתוב (שמואל א כא) ויתהלל בידם. מהו ויתהלל.  
וישתגע ה' צריך לומר. כמש"כ (שם) כי הבאתם את  
זה להשתגע עלי. אלא שמוסב על דבר ההוא שאמר  
דוד בתחלה. שכתוב (תהלים עג) כי קנאתי בהוללים  
וגו' (ג) אל הקב"ה חייך שעדיין אתה תצרך לזה.  
כיון שנכנס לבית אכיש והחזיקו בו. מה כתוב  
ויתהלל בידם. כאותן הוללים שקנא בהם בתחלה. ואז  
באה השכינה ושרתה סביבו של דוד. ואם תשאל  
הלא אין השכינה שורה אלא בנחלתה שהיא ארץ  
הקדושה. אלא וראי אינה שורה בשביל לינוק ממנה  
אבל להגן היא שורה בכל מקום: (א-קסו)

**יראן** את ה' קדושו כי אין מחסור ליראיו. כל מאן  
דאית ביה יראת ה' אוקמוס מארי מתניתין דלית  
ליה חוסר. וה"ל יראת ה' קדושו כי אין  
מחסור ליראיו. לא יחס מאן: דאחמר בהון (משלי יא)  
וכושר מיושר אך למחסור. ולא יחס ליה חוסר  
באורייתא אס הוא מארי תורה. דכלאו אורייתא לית  
דחילו. כד"ל אין בור ירא חטא. וכגוונא  
דכלאו אורייתא לית דחילו. אף הכי כלאו דחילו לית  
אורייתא. כי אין מחסור ליראיו. לא יחס חסרון  
במשנתיה ולא בעובדיה סבין. דלית חוסר ועניות  
כחוסר דאורייתא ופקודיה סבין. כמה דאוקמוס מארי  
מתניתין אין עני אלא מתורה ומצות: (ת"י)

**כפירים** רשו ורעבו ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב.  
אמר רבי שמעון כפירים רשו ורעבו. אלו  
השרים של שאר עמים עכו"ם. [שהרי בחג הסכות  
היו ישראל מקריבים בשבילם קרבנות ע' פרים] ואלו  
הקרבנות היו הולכים ומתמעטים. וכמו שהקרבנות  
נתמעטו כן גם נתמעט הטוב שלהם. אבל לישראל  
שהם עמו של הקב"ה מה כתוב. ודורשי ה' לא  
יחסרו כל טוב. שהם הולכים ונתעלים למעלה  
מעלה: (ג-נט)

**מי** האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב: נצר  
לשוק מרע וגו'. אמר רבי אבא מי האיש  
החפץ חיים. איזה חיים. אלו החיים שנקראים עולם  
הבא והחיים שורה שם (ג) וע"ז למדנו עץ חיים  
הוא. שהוא עץ מאותן החיים. עץ הנטוע באותן  
החיים

ויו הוהר

(ג) דוד קינא על רעפת הרשעים ושלוחם. וכיון שאין אדם חוטא א"כ נכנס בו רוח שטות. היה מקבץ דוד לפני הקב"ה סוד  
קיום רוח שטות כעולם. ואמר לו הקב"ה שכוונתו שיעטרך לזה: (ג) זה עולם הבינה מקור החיים:

החיים (ד) וע"כ מי האיש החפץ חיים כתוב. אוהב ימים לראות טוב. איזה ימים. אלא זה הוא שמו של מלך הקדוש הנאחז באותן ימים העליונים שנקראים ימי השמים על הארץ (ה) ימי השמים ודאי. על הארץ ודאי. מי הוא החפץ חיים שלמעלה להיות לו חלק בהם. ומי שרוצה להתדבק באותן ימים העליונים ולאבה אותם. ישמור פיו מכל זה. ישמור פיו ממאכל ומשתה המטמאים לנפש. ומרחקים לאדם מאותן החיים ומאותן הימים. וישמור לשונו מדיבורים רעים שלא יטמא בהם. ויתרחק מהם ולא יהיה לו חלק בהם. בוא וראה פה ולשון מקום עליון כך נקרא (ו) ולפיכך לא יפגום אדם פיו ולשונו. וכ"כ שכן נטמא נפשו וגופו במאכלות אסורות. לפי שהוא נטמא גם בעולם האחר : (ג-א.)

כתוב ויפת באפיו נשמת חיים יייה האדם לנפש חיה (י) בוא וראה. לפי שזאת נפש החיה היא קדושה עליונה. כאשר ארץ הקדושה מושכת לה ונכללת בתוכה בכך קוראים לה נשמה (ח) וזאת היא שעולה למעלה ומדברת לפני המלך הקדוש ונכנסת בכל השערים ואין מוהה בידה. וע"כ נקראת רוח ממלא. שהרי כל שאר הנפשות אין להן רשות לדבר לפני המלך מלבד זאת. וע"כ התורה מכרות ואומרת בצד לשון מרע וגוי. וכתוב (פס"י כא) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. לפי שאם שפתיו ולשונו מדברות דיבורים רעים. אותן הדיבורים עולים למעלה. ובשעה שעולים הכל מכריזים ואומרים. העלו מסביב דיבור הרע של פלוני. פנו מקום לדרכו של הנזה התקין (ט) ואז הנשמה הקדושה סרה ממנו ונתהרקה ואינה יכולה לדבר. כמש"כ (תהלים ט) נאלמתי דומיה החשיתי מטוב. ונשמה ההיא תעלה בבושה ביגון גדול. ואין נותנים לה מקום במקדש. וע"כ כתוב שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. נפשו ודאי. זאת שהיתה רוח ממלא נעצית אלמת מפני דיבור הרע : (ג-א.)

עיני ה' אל צדיקים ואזניו אל שועתם. אמר רבי אלעזר מקרא זה קשה. מהו עיני ה' אל צדיקים. אם בדעבור שהשגת הקב"ה עליהם להיטיב להם בעולם הזה. הלא אנו רואים כמה צדיקים שישנם בעולם הזה שאפילו מוון כעורבי השדה אין יכולים להשיג. אם כן מהו עיני ה' אל צדיקים. אלא סוד יש כאן. בוא וראה כל אותן הבריות שבעולם כלן ניכרות למעלה. בין לצד זה ובין לצד זה. אותן שהן לצד הקדושה ניכרות למעלה אצל

חיין (ד) וע"כ מי האיש החפץ חיים כתוב. אוהב ימים לראות טוב. מאן ימים. אלא זה הוא שמו של מלך הקדוש הנאחז באותן ימים העליונים שנקראים ימי השמים על הארץ (ה) ימי השמים ודאי. על הארץ ודאי. מי הוא החפץ חיים שלמעלה להיות לו חלק בהם. ומי שרוצה להתדבק באותן ימים העליונים ולאבה אותם. ישמור פיו מכל זה. ישמור פיו ממאכל ומשתה המטמאים לנפש. ומרחקים לאדם מאותן החיים ומאותן הימים. וישמור לשונו מדיבורים רעים שלא יטמא בהם. ויתרחק מהם ולא יהיה לו חלק בהם. בוא וראה פה ולשון מקום עליון כך נקרא (ו) ולפיכך לא יפגום אדם פיו ולשונו. וכ"כ שכן נטמא נפשו וגופו במאכלות אסורות. לפי שהוא נטמא גם בעולם האחר : (ג-א.)

כתוב ויפת באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה (י) ה' חיו בגין דהאי נפש חיה איה קדושה עלאה. כד ארעא קדושה מסכתא לה ואסתכלא בגוה כדון קריין לה נשמה (ח) וזה ה' ה' דסלקא לעילא וממלא קמי מלכא קדושה ועיילא בכל תרעין ולית דימחי בידה. וע"כ אהקרי רוחא ממלא. דה' כל שאר נפשות לית לון רבו למלא קמי מלכא בר האי. וע"כ אורייתא אכריות ואמרת נדר לשונך מרע וגוי. וכתיב (מ"י כא) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. בגין דאי שפוטית ולישמי ממלא מלין בישינ. אינון מלין סלקין לעילא. ובשעתא דסלקין כלל מכריזין ואמריין. וכתבין מסוהרטיס דמלה ביבא דפליגא. פנון אהר לזכרתי דמחוי הקיבא (ט) כדון נכמתא קדושה אהעברא מניה ואכתלקת ולא יכלא למלא. כד"א (הה"ס ט) נאלמתי דומיה דהשיתי מטוב. וכתיב נכמתא סלקא בכוכבא צלקין דכלא. ולא יכדין לה אהר כמלקדמין. וע"כ כתיב שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. נפשו ודאי. ה' ה' דמות ממלא אהעבדות משתוקא בגין מולא ביבא : (ג-א.)

עיני ה' אל צדיקים ואזניו אל שועתם. אמר רבי אלעזר האי קרא קשיא. מהו עיני ה' אל צדיקים. אי בגין דאנפוחתא דקב"ה עליהו לאופבא לון דכאי עלמא. ה' חיון כמה זכאין אינון דכאי עלמא דאפילו מזוני כעורבי ברא לא יכלין לאדבקה. אי הכי מהו עיני ה' אל צדיקים. אלא רוא ככ. ה' חיו כל אינון צדיין דעלמא כללו אהמודעאן לעילא. בין לספרא דא ובין לספרא דא. אינון דלכסרא דקדושה אהמודעאן לעילא לגביה

# זיו הזהר

(ד) זה דרכא שנקרא עין ההיים והוא בקבל שפע ההיים מן הבינה כמו איהן שיונק מן הארץ להלחית שדו : (כ) שמא דמלאא קדושה זה שם הוי"ה ב"ה שורש ההפארת שהוא נאחז ובקושר ע"י צינורות עם שאר יוסין עלאין שהן שאר הכפירות הנקראות ימי השמים. כי הן נגלות בהפארת שנקרא שמים הכשעית דהמלכות שנקראת ארץ. ולפי זה כך נדרש הכתוב. מי האיש החפץ חיים. רצה לומר שישמע אליו חיים מן עולם הבינה. והוא אוהב ימים לראות טוב. רצה לומר שהוא אוהב הימים העליונים שהם שאר הכפירות הנגלות לראות כהן שפע טוב ע"י הודנות יסוד ומלכות שהן סוד לשון ופה. הרי זה יצוור לשונו ושפתיו מכל דבר רע : (ו) לשון מוד היסוד וזה סוד המלכות : (י) חרנומו דרוח ממלא. שבוה נבול האדם מן הברכה : (ח) אהרע קדושה ון הכיכות. ורצה לומר שעי' שהנפש נשאלת לכמה דרך המלכות. שהיא שואבת לחובה את הנפש כדמיון שהאדם שואב ומנשם בקרבו את האור. ע"י נקודת הנפש בשם נשמה : (ט) זה נחש הקדמוני שהיה בעל לשון הרע הראשון. והוא השטן שבוה נתחנן מן דיבור לשון הרע לעלות לקשר :



לנביא. ואשגחותא דיליס תדיר עליהו. ואינן  
למסכרא מסכבא אשתמודעאן לנביא. ואשגחותא דיליס תדיר  
עליהו. ובאחר דשלשא היהא אשגחותא דמסכרא  
דקדושה לא אשגח עליה מסכרא אחרא. ולא  
יקרב לנביא לעלמין. ולא יכיל לדחיא ליה מאחרים בכלא  
בכל מאי דאיהו עבד (י) וע"ד עיני ה' אל  
לדיקים וגו'. ובגין דא מסכרא אחרא לא יכיל לשלשא  
עליה: (ג-ד-ה).

**קרוב** ה' לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע. אמר  
רבי שמעון ווי למאן דהאי מסכנא יקבל עלוהי  
למאריה. בגין דמסכנא קרוב למלכא יתיר מכלהו.  
דכתיב (עמות כג) ויהי כי יעקב אלי ושמעתי כי  
חנן אני. ולשאר בני עלמא זמין דשמע זמין  
דלא שמע. מאי טעמא. בגין דדוריה דמלכא בהי  
מאני הבירי. דכתיב (ישע' יז) ואת דכא וספל  
רוח. וכתיב קרוב ה' לנשברי לב. וכתיב (תהלים נא)  
לב נשבר ונרכה אל הים לא תבזה. מכאן למדנו מי  
דנוף דמסכנא נוף בשכינתא. דכתיב ואת דכא וספל  
רוח. וכתיב (משלי כג) כי ה' יריב ריבם וקבע את  
קובעיהם נפש. בגין דאשפרופא דלהון הקיפא  
וסליסא על כלא. דלא אלסריך סהדי ולא אלסריך  
לדינא אחרא. ולא נטיל מסכנא כשאר דיונא. ומאי  
מסכנא נטיל. נשכחין דבר נש. דכתיב וקבע את  
קובעיהם נפש: (ג-ד-ה).

**רבות** רעות לדיק ומכלס ילינו ה'. אמר רבי  
חייא תא חיי כמה מקסרגין אית ליה  
לבר נש מיימא דקב"ה יתיב ביה נשמתא לאתקיימא בהאי  
עלמא. דכין דנפיק בר נש לאיורא דעלמא מיד אזדמן  
לאשתתפא בהדיה ילר הרע. כמה דאתמר (בראשית ג) לפתח  
הסאת רובץ וגו'. וכדין אשתתפא בהדיה ילר הרע. ובארי  
בגויה. ומיד אספי ליה לארעא ביבא. ובגין דא  
בני נשא אינון ככלין לנלמא דלתי. אבל האי זכא  
דאיהו דחיל למאריה כמה בושין סביל זכא  
עלמא. בגין דלא יסומן ולא ישתתף בהסא ילר  
הרע. וקב"ה שויב ליה מכלסו. הס"ד רבות רעות  
לדיק ומכלס ילינו ה'. רבות רעות לדיק לא  
כתיב אלא לדיק בגין דקב"ה אחרעי ביה. ובגין  
כך קב"ה אחרעי בהאי בר נש וסויב ליה מכלס  
בסאי עלמא ובעלמא דלתי. זכאס חולקים: (א-קעט).

## פה

**בר** עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך מציל עני מחוק  
ממנו וגו'. אמר רבי יצחק מקרא זה דוד  
אמר

אצל הקדושה. והשגחת הקדושה תמיד עליהן. ואותן שהן  
צד הטהומא ניכרות להם. והשגחה שלהם תמיד  
עליהן. ובמקום ששולטת אותה ההשגחה של צד  
הקדושה לא יוכל להשגית עליה צד הטהומא. ולא  
יקרב אליו לעולם. ולא יוכל לדחות לו ממקומו כלום  
בכל מה שהוא עושה (י) וזה שכתוב עיני ה' אל  
צדיקים וגו'. ולכך אין צד הטהומא יכול לשלוט  
עליו: (ג-ד-ה).

**קרוב** ה' לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע. אמר  
רבי שמעון אוי למי שזה העני יצויק עליו  
דרבונא. לפי שהעני קרוב למלך יותר מכלם.  
שנאמר (עמות כג) והיה כי יעקב אלי ושמעתי כי  
חנן אני. ולשאר בני העולם פעמים שומע פעמים  
אינו שומע. מה הטעם. לפי שמדורו של המלך באותן  
כלים הנשברים. שכתוב (ישע' יז) ואת דכא וספל  
רוח. וכתוב קרוב ה' לנשברי לב. וכתוב (תהלים נא)  
לב נשבר ונרכה אל הים לא תבזה. מכאן למדנו מי  
שמבזה לעני מבזה לשכינה שכתוב ואת דכא וספל  
רוח. וכתוב (משלי כג) כי ה' יריב ריבם וקבע את  
קובעיהם נפש. לפי שהאפטרופס שלהם הוא תקיף  
ומושג על הכל. שאינו צריך לעדים ואינו צריך  
לדיין אחר. ואינו צריך משכון כמו דיין אחר. ומה  
המשכון שהוא צוקא. נשכח האיש. שכתוב וקבע את  
קובעיהם נפש: (ג-ד-ה).

**רבות** רעות לדיק ומכלס ילינו ה'. אמר רבי  
חייא בוא וראה כמה מקטריגים יש לו  
אדם מיום שהקב"ה נתן בו נשמה להתקיים בזה  
העולם. שכיון שיוצא האדם לאיור העולם מיד נודמן  
להשתתף עמו יצר הרע. כמו שנאמר (בראשית ג) לפתח  
הסאת רובץ וגו'. ואז נשתתף עמו יצר הרע ושורה  
בתוכו. ומיד מפתה אותו לדרך רע. ובעבור זה  
נכשלים הם האנשים לעולם הבא. אבל זה הזכאי  
שהוא ירא שמים הוא סובל הרבה רעות בעולם  
הזה. למען לא יאמין לו ולא ישתתף עם אותו יצר  
הרע. והקב"ה עוזרו ומצילו מכל הרעות. וז"ל רבות  
רעות צדיק ומכלס ילינו ה'. רבות רעות לצדיק לא  
כתוב אלא צדיק לפי שהקב"ה תפץ בו. ובעבור  
זה הקב"ה יתפץ באדם הזה ומצילו מכל הרעות  
בעולם הזה ובעולם הבא. אשרי הצדיק: (א-קעט).

## פה

**בר** עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך מציל עני מחוק  
ממנו וגו'. אמר רבי יצחק מקרא זה דוד  
אמר

### זו הוהר

(י) הענין הוא שכל האנשים הנדולים שמצד הקדושה נשפע על ידם כחות של קיום להבריות המהורים. והן תחת השגחת אורן  
המלאכים. כן גם השרים והסמנים שמצד הכמרא אחרי נשפע על ידם כחות של קיום להבריות הטמאות שבערם והן הרת  
השגחתם. ועין כי הכמ"א שליטתם מוגבלת ומצומצמת על פי הנהגת בורא העליון. והם מקנאים דאיהו שבצד הקדושה ושרים  
וששהוקקים בכל כחם לפעט גריבתם יותר ויותר גם על הבריות שבצד הקדושה. ועל זה נאמר עיני ה' אל צדיקים להשגיח עליהם  
שלא תוכל הכמ"א לגשת אליהם לשלוט בהם ולא לגזול שפע וניקמם:

אמרו ברוח הקודש. כל עצמתי תאמרנה. וכי מי ראה עצמות שיאמרו שירה. אלא מקרא זה בזמן שהקב"ה עתיד להחיות מתים. ועתיד הקב"ה לתקן העצמות ולהקרב כל אחד ואחד למקומו. שכתוב (יחזקאל יז) ותקרבו עצמות עצם אל עצמו. וכתוב (ישעי' נח) ועצמותיך יחליץ. ואז עתידים הם לאמר שירה. מה השירה שיאמרו. ה' מי כמוך. וזו השירה טובה מהשירה שאמרו ישראל על הים. שהרי הם לא הזכירו שם הקדוש אלא אחר שלש תיבות. שנאמר מי כמוך באלים ה'. וכאן הם יקדמו להזכיר שם הקדוש. שכתוב ה' מי כמוך. מציל עני מחזק ממנו. זה יצר טוב מיצר הרע. לפי שהיצר הרע תקיף הוא כאבן. כמו שכתוב (יחזקאל יז) והסירותי את לב האבן. יצר הטוב הוא בשר. שכתוב ונתתי לכם לב בשר : (ג-דס) :

רבי אבא אמר. כדמיון שלמעלה בסוד של נפש רוח ונשמה שהכל אחד וקשר אחד (ה) אף כך דמטה מתחלקים שלש מדרגות נפש רוח ונשמה באדם. והם קשר אחד וסוד אחד. הנשמה עולה למעלה תוך נביעת הברך (ג) הרוח נכנס בגן העדן כדמיון שלמעלה (א) והנפש תשב במקום הקבר (ד). ובכל זמן שהעצמות נמצאים תוך הקבר. זאת הנפש נמצאת שם (ה) ויש כאן סוד לאותן היודעים דרך האמת והם יראי חטא. בזמן שהנשמה מתעטרת למעלה תוך עטרה הקדושה. והרוח קיים בהארה עליונה בשבת חודש ומועד (ו) זאת הנפש בשעה שהרוח יורד מתוך הארה העליונה לשבת בגן העדן והוא מאיר ומתנוצץ. אז הנפש נמצאת בקבר ונצטרפת באותה הצורה שהיתה קודם בהגוף. וכל אותן העצמות בזאת הצורה עולים ומשבחים ומודים להקב"ה. וזש"כ כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. אומרות לא כתוב אלא תאמרנה. ואלמלי ניתנה רשות לעין לראות תראה בלי (כניסת) [יצאת] השבת ודילוח של חדשים ומועדים כצורות אנשים על גבי הקברים מודים ומשבחים להקב"ה. אבל טפשות האנשים בעוכם שאין יודעים ואין משגיחים על מה מתקיימים בעולם. ואין דואגים להשגיח בכבוד מלך העליון בעוה"ז. כל שכן להשגיח בכבוד של עולם ההוא : (ב-קמב) :

אמר רועה הנאמן כתוב כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. כך ביארו בעלי משנה. רשע עונותיו חקוקין על עצמותיו. וכן הצדיק

חמירי ברוח דקדושה. כל עלמותי תאמרנה. וכי מאן חמא גרמי לאמרי שירתא. אלא האי קרא בזמנא דקב"ה זמין לאחיה מתייא. וזמין קב"ה לאתקנא גרמי ולקרבא כל חד וחד לאתריהו. דכתיב (יחזקאל יז) ותקרבו עלמות עלם אל עלמו. וכתיב (ישעי' נח) ועלמותיך יחליץ. כדין זמין אינון למימר שירתא. מאי שירתא אמרי. ה' מי כמוך. ודא שירתא מעליא ממאי לאמרו ישראל על ימא. דהא אינון לא אדכרו שמה קדישא אלא בתר תלת מלין. דכתיב מי כמוך באלים ה'. והכא אינון מקדמי לשמה קדישא. דכתיב ה' מי כמוך. מיל עני מחזק ממונו. דא יצר טוב מיצר הרע. בגין דילת"ר תקיף הוא כאבנא. כמה דכתיב (יחזקאל יז) והסירותי את לב האבן. יצר הטוב הוא בשרא. דכתיב ונתתי לכם לב בשר : (ג-דס) :

רבי אבא אמר. כגוונא דלעילא ברוח דנפש רוח ונשמה דכלל חד וקשורא חד (ה) אוף הכי לתתא מתפרשן תלת דרגין נפש רוח ונשמה דבר נש. ואינון קשורא חדא וזאן חדא. נשמה סלקא לעילא גו נבישו דבירא (ג) רוח עאל בגנתא דעדן כגוונא דלעילא (א) נפש אחישבא גו קברא (ד). ובכל זמנא דגרמי אשתכחו גו קברא. האי נפש אשתכחת תמן (ה) רוח הכא לאינון יודעי ארה קשם דחלי חטא. בשעתא דנשמתא מתעטרא לעילא גו עטרא קדישא. ורוחא קאים בנהירו עלאה בשבתי וירמי וזמני (ו) האי נפש בשעתא דרוח נחית מנו כהירו עלאה דליירא בגנתא דעדן נהיר ונליץ. איחי קיימא גו קברא ואתגלימת בדיוקנא דהות גו גופא דקדמיתא. וכל אינון גרמי כסהו דיוקנא סלקן ומשבחאן ואודן לקב"ה. הסיד כל עלמותי תאמרנה ה' מי כמוך. אומרות לא כתיב אלא תאמרנה. ואלמלי אחישב רשו לעינא למחמי יחמי בליילא (דעייל) [דנשיק] שבתא ולילי ירחי וזמני כדיוקנין על גבי קברי אודן ומשבחן לקב"ה. אכל טפשו דבני נשא קא מטכבא לכו ללא ידעין ולא משגיחין על מאי קיימין בהאי עלמא. ולא חששין לאשגחא ביקרא דמלכא עלאה בהאי עלמא. כל שכן לאשגחא ביקרא דהסוד עלמא : (ב-קמב) :

אמר רעיא מהדומנא כתיב כל עלמותי תאמרנה מארי מהנתיין. רשע עונותיו חקוקין על עלמותיו. והכי לדיק

זיו הורה

לה (פ) נפש רוח ונשמה דעילא הם העולמות של מלכות תפארת ובינה : (ב) היינו דאמר מיתה הנשמה צורה בצורו המים תחת כנפי השכינה שנקרא גן עדן העליון : (ג) זה גן עדן התחתון : (ד) ספורשי הורה פירשו שאין המכון תוך הקבר כפי אלא באויר בית הקברות נגד מקום הקבר : (ה) ואם ינשאו העצמות למקום אחר תיעף גם הנפש שמה : (ו) כי בימים ההם נתעלה הרוח מן ג'ע התחתון לג'ע העליון ונקשר שם עם הנשמה וסבב סביבה הארה הירשה. ואז תיעף הנפש דגן עדן התחתון במקום הירא. ובמוצאי שבת ויום חור ויורד הרוח לג'ע התחתון ונתקשר עם הנפש שלו. ואז מקבלת הנפש סביבה הארה הירשה. ונסורת הנפש מן הרוח במוצאי ויום ותיעף למקומו דחצר חות. ושם משפעת הנפש על העצמות שבקבר הארה הירשה סביבה מן הרוח מן הנשמה. ועיין עולה מן הקבר כח האחרון של האדם שנקרא הבלא דגרמי. והנפש מתלבשת בזה ההבל של העצמות כפי אשמה בגוף באותה הצורה שהיה להגוף. ועוסדת על הקבר ומשבחת להקב"ה כל אחת לפי מדרגתה. והיו כל עצמותי תאמרנה בלשון עתיד. והייצ דאמר מיתה :

הצדיק זכויותיו חקוקין לו על עצמותיו. ולפיכך אמר דוד כל עצמותי תאמרנה. ומפני זה נדרש מי מעיד על האדם קורות ביתו. אלו עצמות הבנוים על האוח שהוא מים. ועליהם היה מרמו דוד (תהלים קד) המקרה במים עליותיו. המקרה לשון תקרה. ולמה בעצמות יותר מבשר גידים ועור. לפי שהעצמות הן לבנות והכתב שחור. ושחור לא ניכר אלא מתוך לבוב. ולא עוד אלא שהגוף על העצמות עתיד לקום לתחייה. ובעבור זה הזכיות והעונות חקוקין על עצמותיו. ואם יזכה יקום הגוף על העצמות שלו. ואם לא יזכה לא יקום ולא תהיה לו תחיית המתים: (ג—ערה)

לו

**צדקתך** כהררי אל משפטך תהום רבה אדם ובהמה תושיע ה'. אמר רבי יוסי מקרא זה יש צדיק בן. אבל הוא וראה צד"ק שהוא כתר קדוש למעלה (א) כהררי אל. הנהו כאותן הרים עליונים הקדושים שנקראים הרי אפרסמון טהור. ולפי שהיא עולה להתקשר בהם למעלה. כל הדינים שלה במשקל אחד לכל. שאין באותו הדין רחמים. משפטך תהום רבה. משפט שהוא רחמים יורד למטה למדרגה היא בשביל תיקון העולם. ומרחם על הכל ועושה הדין ברחמים למתק העולם. ומפני שהוא רחמים אדם ובהמה תושיע ה'. לכל במשקל אחד: אדם ובהמה. זה נתבאר. דהיינו מי שהוא אדם ועושה עצמו כבהמה (ב) : (ג—א). למדנו שאמר רבי יוסי פעם אחת ישבתי לפני רבי אלעזר ב"ר שמעון. שאלתי אותו ואמרתי. רבי מה ראה דוד לומר אדם ובהמה תושיע ה'. אדם מוכן. בהמה למה. א"ל יפה שאלת. הכל בחשבון הוא. אם זוכים הרי אדם ואם אין זוכים הרי בהמה. אמרתי רבי סוד הדבר אני רוצה לדעת. א"ל הכל נתבאר. ובוא אלה הקב"ה קרא לישראל אדם כדמיון שלמעלה. וקרא אותם בהמה. והכל בפסוק אחד. שכתוב (יחזקאל יד) ואתן צאני צאן מרעיתי וגו'. ואתן צאני צאן מרעיתי. הרי בהמה. אדם אתם. הרי אדם. הרי ישראל נקראים אדם ובהמה. ולפיכך אדם ובהמה תושיע ה'. ועוד סוד הדבר. זכו אדם כדמיון שלמעלה. לא זכו נקראים בהמה. וכלם נתברכים בשעה אחת. אדם שלמעלה

לו

**צדקתך** כהררי אל משפטך תהום רבה אדם ובהמה תושיע ה'. אמר רבי יוסי הרי קרא אית לאסתכלא ביה. אבל תא הוי לד"ק כתר קדוש עלאה (א) כהררי אל. כאינון פורין עלאין קדישין דאקרון טורי דאפרסמונט דכא. ובגין דלאין סלקא לאתקשרא ביה לשילא. כל דינא דביקולא חדא לכלא. לית בההוא דינא רחמי. משפטך תהום רבה. משפט דאיהו רחמי נחית לתתא להסוף דרגא לתקנא עלמין. וחייס על כלל ועבד דינא דרחמי לבסמא עלמין. ובגין דאיהו רחמי אדם ובהמה תושיע ה'. לכלל בביקולא חדא: אדם ובהמה. הרי אוקמוס. מאן דהוא אדם וכו' דגרמיס כבהמה (ב) : (ג—א). תאלא אמר רבי יוסי יומא חד ימינא קמיס דרבי אלעזר ב"ר שמעון. שאלנא ליה ואמינא. רבי מאן קא חמא דוד דקאמר אדם ובהמה תושיע ה'. אדם זינא. בהמה למה. א"ל יאות בלתי. כלל במונא הוא. וכו' אדם לא אדם. וכו' בהמה. אמינא רבי רוא דמלא קא בעינא. א"ל כלל אחר. ותא הוי קרא קב"ה לישראל אדם כדמיון דלעילא. וקרא להו בהמה. וכלל בחד קרא. דכתיב (יחזקאל יד) ואתן לאני לאן מרעיתי וגו'. ואתן לאני לאן מרעיתי. הרי אדם. אדם אתם. הרי אדם. ובהמה תושיע ה'. ועוד רוא דמלא. וכו' אדם כדמיון דלעילא. לא וכו' בהמה אקרון. וכללו מתברכין בשעתא דהא. אדם לעילא

ויו הוהר

לו (א) מפרשי הוהרין נחקו כאן מאד בפירושים. אבל הבין וראה שאחר כל הפירושים אין מיושב. כי זה כלל ידוע בחכמת הקב"ה שבאשר הצדיק יהיה הדין עולה אל אפרסמון דכא שהוא הדין או נעשה הכתק הדין. כי הדין הנש שדין מתעדין בנה אב"ב בסמיה הוא דברים נמורים ועם הוא הכתק הדין. ויורי דמיסתפינא אני אושר שגם כאן ניקה הוהר בחסר יתור והלך ע"י התעקקות ע"י אינם סבירים או ע"י הדמיונים. וכו' העני שכן הוא גורסא הנכונה. אבל תא הוי צדיק כתר קדושא עילא כל דינא דביקולא חדא לשילא [אדם ובהמה]. אבל באסתמוטא רדתא איהו סלקא לעילא לאסתכסא. ובגין צדקתך כהררי אל. כאינון פורין עלאין קדישין דאקרון טורי דאפרסמונט דכא. ובגין דאיהו סלקא לאתקשרא ביה לשילא עילא משפטך תהום רבה. משפט רחמי נחית לתתא. וכו' עד "בבבב". ובגין בקיור שאמר דוד. הלאו שעדקתך תעלה להיות כהררי אל. שיופתקו שם הגבורות והדין שיהיה. ועיו ירד משפטך שהוא מלת ההכנס אל תהום רבה הרוצה לבדוק הכל. ויושיע שם בהארץ הרחמים לבשר החשבות של שליטת הדין שיהיה אפילו על הרשעים שהם כבהמות גוסס. וזה שאמר אדם ובהמה כדמיון שלמעלה (ב) : (ג—א) הדין מן הנעדרים ואין עוברים

שלמעלה ובהמה שלמטה (ג) וכל שכן שהכל יש בהם בישראל. זש"כ אדם ובהמה תושיע ה' : (ג-קמו)

כי עמך מקור חיים באורך נראה אור. אמר רבי חייא כי עמך מקור חיים. זה שמן העליון שנמשך ואינו פוסק לעולם השוכן בתוך החכמה העליונה מהכל (ז) זש"כ כי עמך מקור חיים. עמך תשכון ואינה נפרדת מעמך לעולם בחביבות של הכל. מקור חיים. לפי שהיא מקור ומצין של חיים להשפיע חיים לעץ העליון ולהאיר המנורות (ס) וע"כ עץ ההוא נקרא עץ חיים. עץ הנטוע ומושרש בתוך אותו מקור החיים. ועל כן באורך נראה אור. באורך. זה אור הגנוז לצדיקים לעולם הבא. שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב. ומאור ההוא עתידים ישראל להאיר לעולם הבא : ד"א כי עמך מקור חיים וגו'. זה הקב"ה שהוא עץ העליון באמצע הגן הנאחו לכל הצדדים (י) מה הטעם. לפי שנאחו בו במקור חיים ההוא. ומעט לו בעטרת עליונות סביב הגן. כמו אם המעטרת לבנה על הכל. זש"כ (שיר ג) צאינה וראינה בנות ציון וגו'. ובעבור זה כי עמך מקור חיים. ועל כן באורך נראה אור. רבי יצחק אמר כי עמך מקור חיים. זה כהן גדול שלמעלה. וכנגדו כהן גדול למטה (י) לפיכך היה ממשיך הכהן שמן משחת קודש העליון למטה בהדלקת הנרות. למעלה כהן גדול השלם בשלימות של ד' ימים העליונים להתעטר על הכל. כנגד זה ד' ימי מלואים לכהן שלמטה להמצא הכל כרמיון שלמעלה : (ג-לד.)

לעילא ובסמא דלתתא (ג) וכל שכן דכלא אית בסו בישראל. הס"ד אדם ובסמא זושיע ה' : (ג-קמו)

כי עמך מקור חיים באורך נראה אור. אמר רבי חייא כי עמך מקור חיים. דא שמן עלאה דנגיד ולא פסיק לעלמין דשריא בנו חכמה עלאה דכלא (ז) הס"ד כי עמך מקור חיים. עמך שריא ולא מתפרשא מן לעלמין בחביבותא דכלא. מקור חיים. בגין דסיה מקורא ומבועא דחיים לאפקא חיים לאילנא ענאה ולאדלקא בולטין (ס) וע"ד הסוה אילנא אקרי עץ חיים. אילנא דנטוע ואשתרשא בנו הסוה מקורא דחיים. ועל דא באורך נראה אור. באורך. דא אור דנגיד ללדיקיא לומנא דתתא. דכתיב וירא אלסים את האור כי טוב. ומסוה נסירו ומימן ישראל לאנסרע לעלמא דתתא : ד"א כי עמך מקור חיים וגו'. דא קב"ה דאיתו אילנא עלאה במליעות גתא דתתא לכל סטריין (י) מאי פגעמא. בגין דאחיד ציה בסוה מקור חיים. ואעפ"י ליה בעטריין עלאין סחריס דגתא. כלמא דמעטרא לברה על כלא הס"ד (שיר ג) לאויה וראויה בנות ציון וגו'. ובגין כך כי עמך מקור חיים. ועל דא באורך נראה אור. רבי יצחק אמר כי עמך מקור חיים. דא כהן גדול לעילא. לקבלים כהן גדול לתתא (י) בג"כ אנגיד כסגא משה רבות עלאה קדישא לתתא ואדליק בולטין. לעילא כהן גדול שלים בשלימו ד' יומין עלאין לאתעטרא על כלא. לקבל דא ד' ימי מלואים לכסגא דלתתא לאשתכח כלא כנונא דלעילא : (ג-לד.)

## לז

לדוד אל תתחר במרעים אל תקנא בעשי עולה. אמר רבי יצחק אל תתחר במרעים. מאן אינון מרעים. דלא כתיב חטאים או רשעים. אלא מרעים שמריעים לעצמם ולאותן שמתחברים עמם. רבי יהודה אמר מרעים. הרחק עצמך ממרעים שלא תהיו ריעים וחברים ביחד. שלא יריעו לך מעשיו ותתפס בחטאיו : (ב-מה :)

פתח ההוא ינוקא ואמר. לדוד אל תתחר במרעים. לדוד. אם שירה לא נאמר מזמור. אם תפלה לא נאמר תפלה. אלא בכל מקום לדוד סתם רוח הקודש אמרו. אל תתחר במרעים. מהו אל תתחר במרעים. אל תתחבר

## לז

לדוד אל תתחר במרעים אל תקנא בעשי עולה. אמר רבי יצחק אל תתחר במרעים. מאן אינון מרעים. דלא כתיב חטאים או רשעים. אלא מרעים דאבאשין לגרמייהו ולסני דמתחברין בסדייהו. רבי יסודס אמר מרעים. ארחקי גרמך ממרעים דלא תסוון ריעים וחברים כחדא. דלא יבאשו לך עובדיו ותתפס בחטאיו : (ב-מה :)

פתח הסוה ינוקא ואמר. לדוד אל תתחר במרעים. לדוד. אי שירתא לא קאמר. אי תפלה לא קאמר. אלא בכל אחר לדוד סתם רוח הקודש אמרו. אל תתחר במרעים. מהו אל תתחר במרעים. אל תתחבר

מתחבר

זיו הזהר

(ג) פ"י אדם דלעילא היינו תפארת. ובהמה דלתתא היינו מלכות. פי אדם בגי' מ"ה שוה השם הוא שורש התפארת. ובהמה בגי' ב"ן שוה השם הוא שורש המלכות. ובאשר זכרים מתנהגים ברהמים של התפארת. ואם אין זכרים מתנהגים ברין של המלכות. וזוהו שפסיתם וכך שכן שהכל תולה במעשיהם של ישראל. שלמי מעשיהם כך היא התנהגה של מעלה : (ז) שכן עלאה זו השפע הבא בדי חסד מן החכמה אל הבינה שנקראת מקור חיים. ואומר אל החכמה כי עמך. שהמקור חיים עמך תשכן תמיד. ונקראים תרין רעין דלא מתפרשין : (ס) הבינה משפעת חיים אל התפארת עין החיים : (י) לפי פירוש זה נדרש כי עמך על התפארת שהוא סוכו חו' ספירתו והן נבילות בו. ואומר אל התפארת כי עמך הוא המקור חיים זו הבינה. והיא מעטרת אותך כאם המעטרת לבנה בשפע של כל טוב סלה : (י) ורבי יצחק דורש כי עמך על ספירה הראשונה שאחר הבינה והיא ספירת חסד שנקראת כהן גדול. כי כהן הוא סדר החסד וכן גדולה היינו חסד. ואומר אל החסד כי עמך מקור חיים דהיינו הבינה. כי החסד הוא ספירת הראשונה שאחר הבינה ונשתלשל ספנתה. וכמו שהחסד הוא יומא דאורי עם כולא יומין. פ"י עם שאר הספירות שאחריה שבכללן הן שבע. כן הכהן גדול שלמטה ניתן לו בשביל זה ד' ימי המלואים להבין המשכת השפע שמן משחת קודש למטה ע"י הדלקת ק"י קני המנורה :

תתחבר ה' צריך לומר, אלא אל תעשה קטטה במרעים. לפי שאינך יודע השורש שלך ואולי לא תוכל לו. ויכול להיות שהוא עץ שלא יעקר לעולם ותדחה מפניו. ואל תקנא בעושי עולה. שלא תסתכל במעשיהם ולא תבא לקנא עליהם. שכל מי טרואה מעשיהם ואינו מקנא להקב"ה עובר על ג' לאוין. שנאמר (שמות כ) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. לא תעשה לך פסל וכל תמונה. לא תשתחוה להם ולא תעבדם. כי אנכי ה' אלהיך אל קנא. לפיכך מוטב לו לאדם שיבדל מהם ולסור דרכו מהם: (א-רע).

**בטח** בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה. אמר רבי יודנה בטח בה' ועשה טוב. מהו ועשה טוב. אלא כך למדנו בעשיה שלמטה נתעורר עשיה שלמעלה. והרי ביארו שכתוב ועשיתם אותם. כביכול אתם תתקנו אותם. לפי שבזאת ההתעוררות שלכם שאתם עושים למטה נתעורר למעלה. וע"כ ועשה טוב כתוב. ואין טוב אלא צדיק (א) שכתוב (ישע' ג) אמרו צדיק כי טוב. וכיון שאתם תעשו צדקה ודאי טוב ההוא יתעורר. ובכן שכן ארץ ורעה אמונה והכל אחד (ב) שכן ארץ. ארץ העליזונה. שהרי אין לך בעולם מי שיוכל לשכון אצלה עד שיתעורר טוב ההוא אליה (ג) וכיון שזה האדם יעורר לו כביכול הוא מתקן אותו. ובכן שכן ארץ. תשכון אצלה והכל פריה תשתעשע עמה. ורעה אמונה. זו ארץ והכל אחד כמש"כ (תהלים צב) ואמונתך בלי לית. ורעה אמונה. תהי' מנהיגה בכל רצונך. ואם לא תעורר לנגדה טוב ההוא. תרחק ממנה ולא תקרב אצלה. לא תקרב לתוך כבשן אש בוער. ואם תקרב אצלה תהיה זאת ביראה. כמי שמפחד מן מות. שהרי בכך אש בוער ושוף העולם בשלהבת שלו. ורק כשיתעורר לנגדה טוב ההוא אז תשכון אצלה ואתה אל תפחד ממנה. ובכן (אייב כב) ותגור אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור. בוא וראה בני האמונה מנהלים לארץ הזאת כרצונם בכל יום. מי הם בני האמונה. אותן שמעוררים טוב ההוא לנגדה (ד) ואינו חס על שלו. ויודע שהרי הקב"ה יתן לו יותר. כמש"כ (משלי יא) יש מפור ונוסף עוד. מה הטעם. לפי שזה האדם מעורר ברכות לנגדו. ואינו אומר אם אתן כך עכשיו מה אעשה למחר. אלא הקדוש ברוך הוא נותן לו ברכות עד בלי די כמו שנתבאר: (ג-ק:)

פתח רבי יוסי ואמר בטח בה' ועשה טוב וגו'. אשרי חלקו של איש שעושה טוב משלו. שהרי נתעורר טוב בכנסת ישראל. ובמה. בצדקה. שכאשר מעורר צדקה הרי אז טוב נתעורר אל כנסת ישראל. וע"ז כתוב (משלי י) וצדקה תציל ממות. מפני מה. לפי שצדקה עץ החיים הוא. והוא נתעורר על עץ המת ולדקק ממנו אותן הנאחזים בו ומצילים מן מיתה. מי גורם לאותו עץ החיים שיתעורר לזה. הוה אומר זאת הצדקה

זיו הוהר

ל' (ה) טוב זה כפירת חיבור כח המצוי: (ב) אין ואמונה דכל אחד. שגורם רבו על השכינה: (ג) פ' להצטות בה שפע מופלג: (ד) כאן מיידי בבזות נהנת צדקה. שמי' נהנת צדקה נתעורר טוב העיון שהוא חיבור להצטות בה שפע מופלג:

הצדקה שהאדם עושה כביכול שזה עושה צדקה  
למעלה, כמש"כ (תהלים ק) עושה צדקה בכל עת (א) וזה  
נתבאר : (ג-קיא.)

רבי פינחס פתח ואמר. בטח בה' ועשה טוב  
שכן ארץ ורעה אמונה. בטח בה' בכל לב. ועשו  
טוב זה תקון הברית קודש שתהיה מתקן ונוטרו  
כראוי. ואם תעשה כך אתה תהיה כאן בארץ. ותיוון  
ממך ותתפרנס ממך אותה האמונה שלמעלה. ונש"כ  
שכן ארץ ורעה אמונה. שכן ארץ. ארץ הקדושה  
העליונה ארץ החיים. שזאת הארץ ינוח בה טוב  
ההוא (ו) ורעה אמונה. זאת האמונה שלמעלה תיוון  
ותתפרנס ממנו על ירך. ואם תעשה כך לא תתענג  
על ה' ויתן לך משאלות לבך. כל זה תתקן בתקון  
הברית. וכיון שתתקן הברית הכל יתתקן : (ג-רמב:)

**נער** הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו  
מבקש לחם. רבי ייסא זוטא שא"ל לרבי שמעון  
ואמר. כתוב נער הייתי גם זקנתי וגו'. הרי דרשו  
שמקרא זה שר העולם אמרו. האם הוא אמרו בחכמה  
יתרה ממה שחושבים האנשים. א"ל בני ודאי כך  
הוא. שהרי על היחוד הקדוש נאמר נער הייתי גם  
זקנתי. וכן הדבר. ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש  
לחם. וזהו שבחו של היחוד. שלא נמצא יום בלא לילה.  
שהרי הלידה נמצאת אצלו תמיד (ו) וזרעו לא מבקש  
לחם. שהרי צמח תשכון שאינה נפרשת ממנו לעולם  
ומזמנת היא אצלו. וע"כ אינו צריך לתבוע אותה.  
א"ל ובזמן הגלות מה היא. א"ל לא ראיתי צדיק  
נעזב בודאי. שהרי צדיק נאחו למעלה ונאחו למטה  
ואינו נעזב לעולם. נאחו למעלה בזמן הגלות. ובזמן  
אחר נאחו לשני צדדים למעלה ולמטה. ולעולם לא  
נעזב : (א-קסב.)

**צדיקים** יירשו ארץ וישכנו לעד עליה. אמר רבי  
שמעון בורא וראה התעוררות האהבה של  
כנס"ת ישראל להקב"ה נשמותיהם של הצדיקים למטה  
מזוררים לה. לפי שהם באים מצד המלך מצד של  
בחינת זכר. והתעוררות הזאת מגיע להשכינה כבוד  
בחי' זכר ונתעורר אהבה. נמצא שבחי' זכר מעורר  
חביבות ואהבה להשכינה. ובכן היא נקשרת באהבה  
אל הקב"ה. כדמיון זה השתוקקות מדת המלכות  
להעלות מים תחתונים לעומת מים עליונים אינה  
אלא בנשמותיהם של צדיקים. וכאים הם הצדיקים  
בצה"ל ובצה"ב. שעליהם מתקיימים עליונים ותחתונים.  
וע"כ (מש"י) וצדיק יסוד עולם כתוב סתם (ח) וסוד  
של הכל שהצדיק הוא יסוד למעלה. והוא יסוד  
למטה. וכנסת ישראל נכללת מן צדיקים למעלה  
ומלמטה

לדקה ולחיו עבד. כביכול הוא עבד ליה  
לעילא. כד"ל (תהלים ק) עושה לדקה בכל עת (א) וזה  
אתמר : (ג-קיא.)

רבי פינחס פתח ואמר. בטח בה' ועשה טוב  
שכן ארץ ורעה אמונה. בטח בה' כדקא יאות. ועשה  
טוב. תקונו דברית קדישא דתהא מתקן ליה ונקיר ליה  
כדקא יאות. ואי תעביר דא אנת תהא סכא בלרעא. ויתון  
מך ויתפרנס מך הוה אמונה לעילא. ונש"כ  
שכן ארץ ורעה אמונה. שכן ארץ. ארץ קדישא  
עלמא ארץ החיים. דהוה ארץ תשרי בה  
הוה טוב (ו) ורעה אמונה. הוה אמונה לעילא יתון  
ותפרנס מניה על ירך. ואי תעביר דא כדון תתענג  
על ה' ויתון לך משאלות לבך. כל דא אתתקנת בתקונו  
דברית. כיון דאתקנת ברית אתקן כלל : (ג-רמב:)

**נער** הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו  
מבקש לחם. רבי ייסא זוטא שא"ל לרבי שמעון  
ואמר. כתוב נער הייתי גם זקנתי וגו'. הרי דרשו  
שמקרא זה שר העולם אמרו. האם הוא אמרו בחכמה  
יתרה ממה שחושבים האנשים. א"ל בני ודאי כך  
הוא. שהרי על היחוד הקדוש נאמר נער הייתי גם  
זקנתי. וכן הדבר. ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש  
לחם. וזהו שבחו של היחוד. שלא נמצא יום בלא לילה.  
שהרי הלידה נמצאת אצלו תמיד (ו) וזרעו לא מבקש  
לחם. שהרי צמח תשכון שאינה נפרשת ממנו לעולם  
ומזמנת היא אצלו. וע"כ אינו צריך לתבוע אותה.  
א"ל ובזמן הגלות מה היא. א"ל לא ראיתי צדיק  
נעזב בודאי. שהרי צדיק נאחו למעלה ונאחו למטה  
ואינו נעזב לעולם. נאחו למעלה בזמן הגלות. ובזמן  
אחר נאחו לשני צדדים למעלה ולמטה. ולעולם לא  
נעזב : (א-קסב.)

**צדיקים** יירשו ארץ וישכנו לעד עליה. אמר רבי  
שמעון תא חזי אתערותא דרחימין  
דכנס"ת ישראל לגבי קב"ה נשמתיהם של הצדיקים למטה  
מזוררים לה. לפי שהם באים מצד המלך מצד של  
בחינת זכר. והתעוררות הזאת מגיע להשכינה כבוד  
בחי' זכר ונתעורר אהבה. נמצא שבחי' זכר מעורר  
חביבות ואהבה להשכינה. ובכן היא נקשרת באהבה  
אל הקב"ה. כדמיון זה השתוקקות מדת המלכות  
להעלות מים תחתונים לעומת מים עליונים אינה  
אלא בנשמותיהם של צדיקים. וכאים הם הצדיקים  
בצה"ל ובצה"ב. שעליהם מתקיימים עליונים ותחתונים.  
וע"כ (מש"י) וצדיק יסוד עולם כתוב סתם (ח) וסוד  
של הכל שהצדיק הוא יסוד למעלה. והוא יסוד  
למטה. וכנסת ישראל נכללת מן צדיקים למעלה  
ומלמטה

## זו הזהר

(א) רצה דבור שמי שנותן צדקה הוא עושה למעלה צדקה בכל עת. פי' שגורם התחברות כלל שהוא היסוד אל ע"ת שהוא המלכות.  
ומירו נעשה מן צדיק שם המלכות צדיקה. צדק מורה על רחמים : (ו) היינו ספירת היסוד שנקרא טוב  
השמיני בה שפע סמל : (ו) יום היינו תאמרת ויליה זו המלכות. גם לחם היינו מלכות. וצדיק הוא היסוד. והמבין יבין : ויטן כי זה  
דבר קשה מאד להכביר סוד השמק של זה המאמר לקצר המאמר ולהוציאו עמי לצנועין : (ח) סתם עולם יש לדרוש על  
עולם הזה וגם על עולם העליון :

ומתתא (ט) לדיק מהאי שטרא ולדיק מהאי שטרא יתחן לה. הה"ד לדיקוס יירשו ארץ. יירשו ארץ ודאי. תא חזי לדיק אחסין לה להאי ארץ ואריק עלה ברכאן בכל יומא. ויהיב לה חפונקין ועדונן בנגידו עלאה דנגיד עלה. והא אוקימנא מלא : (א—קנז)

## לח

**ומשלמי רעה תחת טובה** ישטנוני תחת דרפי טוב. אמר רבי יוסי כתיב (משלי כ) אל תאמר אשלימה רע קוה לה' ויושע לך. התחלת המקרא אזהרה שלא ישלם אדם רע למי שעשה לו טובה. כמו שכתוב ומשלמי רעה תחת טובה וגו'. לפי שכתוב (משלי יז) משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו. וסוף המקרא מזהיר אפילו למי ששלמו לו רעה תחת טובה שעשה למי. שאין לו לשלם רעה תחת הרעה ההוא ששלמו לו. אלא קוה לה' ויושע לך : (א—רא.)

**הושיעה לעזרתי** אדני תשועתי. אמר רבי חייה תא חזי דבבל אתר קב"ה תבע עלבונא לדיוקא יתיר על דיליה. דהא כמה אינון בני עלמא דמחרפי ומגדפי לנפלא. כגון סנחריב חרף וגדף ואמר (מלכים ב' יח) מי בכל אלהי הארצות וגו'. וקב"ה מהיל ולא תבע מניה. כיון דאושיש ידיה על חזקיה מאי כתיב (ס' יט) וילא מלאך ה' ויך במחנה אשור וגו'. ירבעם בן נבט הוה פלח לע"ז ומקשר לה ומזבח לה. וקב"ה לא תבע מניה. וכד אהא עדו נביאה ואתנבי עליה ואושיש ירבעם ידא לקבליה. מאי כתיב (ס' יג) ותביש ידו וגו' ולא יכל להשיבה אליו. פרעה חרף וגדף ואמר (שמות ח) מי ה' אשר אשמע בקולו. וקב"ה לא תבע מניה אלא על דסיב בכו בשראל. וזכאין אינון לדיוקא דקב"ה אתרעי ביקריון יתיר על דיליה : (ג—סד.)

## לט

**אמרתי** אשמרה דרכי מחטא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי. אמר רעיה מהימנא תנין חד ממלא אתפקד. קמיה דבר נש. ובשעתא דבר נש לייס גרמיה האי ממנא וסבטין אחרתין דממנן תחתיה נטלין טאי מלה ואמרין אמן. וסלקי לה לעילא ודיינין לה. ואיחו רדיק אבתריה עד דעביד ליה ואשלים ליה להאי מלה. וסא אוקמוס מאן לן רב מדור מלאך דאמר אמרתי אשמרה דרכי

ויו הוהר

ומלמטה (ט) צדיק מצר זה וצדיק מצר זה יורשים אותה. ושי"כ צדיקים יירשו ארץ. יירשו ארץ ודאי. בוא וראה הצדיק יורש לה לזאת הארץ וממשיך עלי' ברכות בכל יום. ונשפע לה ממתיקים ומעדנים בהמשכה עליונה שנמשך אלי'. והרי נתבאר הענין : (א—קנז)

## לח

**יבןשלמי רעה תחת טובה** ישטנוני תחת דרפי טוב. אמר רבי יוסי כתיב (משלי כ) אל תאמר אשלימה רע קוה לה' ויושע לך. התחלת המקרא אזהרה שלא ישלם אדם רע למי שעשה לו טובה. כמו שכתוב ומשלמי רעה תחת טובה וגו'. לפי שכתוב (משלי יז) משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו. וסוף המקרא מזהיר אפילו למי ששלמו לו רעה תחת טובה שעשה למי. שאין לו לשלם רעה תחת הרעה ההוא ששלמו לו. אלא קוה לה' ויושע לך : (א—רא.)

**הושיעה לעזרתי** אדני תשועתי. אמר רבי חייה בוא וראה שבכל מקום הקב"ה תובע עלבון הצדיקים יותר מעל שלו. שהרי כמה הם בני העולם שמחרפים ומגדפים למעלה. כגון סנחריב חרף וגדף ואמר (מלכים ב' יח) מי בכל אלהי הארצות וגו'. והקב"ה נחל ולא תבע ממנו. וכיון שהושיט ידו על חזקיה נה כתוב (ס' יט) ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור וגו'. ירבעם בן נבט היה עובד ע"ז ומקטר אליה ומזבח אליה. והקב"ה לא תבע ממנו. וכאשר בא עדו הנביא וניבא עליו והושיט ירבעם ידו לנגדו. מה כתוב (ס' יג) ותביש ידו וגו' ולא יכל להשיבה אליו. פרעה חרף וגדף ואמר (שמות ח) מי ה' אשר אשמע בקולו. והקב"ה לא תבע ממנו אלא על סירובו מלשלה את ישראל. וכאנים הם הצדיקים שהקב"ה חפץ בכבודם יותר מעל שלו : (ג—סד.)

## לט

**אמרתי** אשמרה דרכי מחטא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי. אמר רעיה הנאמן למדנו שממונה אחד נתמנה להמצא לפני האיש. ובשעה שהאדם מקלץ עצמו זה הממונה ושבעים אחרים הממונים תחתיו לוחקים זה הדבור ואומרים אמן. ומעלים הקללה למעלה ודנים עליה. והוא רודף אחרי המקלץ עד שעושה לו ומשלים לו כמו שדיבר. והרי ביארו מי לנו גדול מדור המלך שאמר אמרתי אשמרה דרכי

(ט) פירוט כי יסוד היינו כח הכשפי. והצדיק ילכמה בעבודתו מין נוקבין בסדר המלכות. והרי זה כח הכשפי שלם סלמטה בסדר המלכות. ועיון הצדיק שלמטה שהוא היסוד כשפי המלכות שפע מסעל :

דרכי מחטא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע  
לנגדי, מהו בעוד רשע לנגדי. זה אותו הממונה  
שנתמנה על זה. ולוקח זה הדבור להרצ לאדם  
הזה : (ג-רמז).

**נא־למתי** דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעכר. לַמְנוּ  
בשעה שלשינוי של אדם מדבר זיבורים  
רעים אותן זיבורים עולם למעלה. ואז נשמחו הקדושה  
נפרדת ממנו ונסתלקת. ולא תוכל לדבר לפני המלך  
הקדוש. והיא עולה בבושה בלחץ רב. כמו שאומר  
הכתוב נא־למתי דומיה. זאת הנפש שהיתה רוח המדבר  
נצטית אלמה בשביל דיבור הרע. וכאשר רוח המדבר  
הקדוש עובר ממנו אז שורה עליו רוח מצד הנחש  
התקיף ומטמא לו. ובכן נעשה מצורע. החשיתי מטוב.  
כמו שהאדם נענש בשביל דיבור רע. כך נענש בשביל  
דיבור טוב שבא לידי והיה יכול לדבר ולא ידבר.  
לפי שפגם לאותו רוח המדבר. שהוא נתתן לדבר  
למעלה ולדבר למטה והכל בקדושה. כל שכן אם  
העם הולך בדרך עקום. והוא יכול לדבר אליהם  
ולהוכיחם ושותק ואינו מדבר. זש״כ נא־למתי דומיה  
החשיתי מטוב וכאבי נעכר. נעכר בנגעים של טומאה.  
وهو שאמר דוד המלך נענשתי בזוה ואח״כ נפנה  
העונש הזה ממנו (6) שכתוב (תהלים כה) פנה אלי  
וחנני. הוא פנה אלי. כמש״כ (במדבר יב) וישן  
אהרן (ז) : (ג-מו) :

רבי שמעון אמר נאלמתי דומיה. מקרא זה  
 ישראל אמרה בגלות. מה הטעם. לפי שהקול  
 לו לדבור (:) וכיון שהיא בגלות נפרד ממנה  
 הקול והדבור לא נשמע. וי"כ נאלמתי דומיה וגר.  
 מה הטעם. לפי שהשתים סבות. שאין הקול הולך  
 עמה. ישראל אומרים (התלים טו) דך דומיה תלה.  
 מהו דומיה. זו תהלה לדוד (ז) שהיא דומיה בגלות  
 ושותקת בלי קול: (א-י).

רבי יהודה אמר בוא וראה הסוד שלמדת.  
בשעה שכנסת ישראל הגלת ממקומה. או האומיות  
של שם הקדוש כביכול נתפרדו. שנפרדה ה"ה מן  
וא"ו (כ) ולפי שנפרדה מה כתוב נאלמתי וזומיה.  
מפני שנתלקד וא"ו מן ה"ה והקול לא נמצא אז הדבור  
נאלם. ולפיכך היא שוכבת לצפר כל אותו היום ש"ה  
ה"ה. ואילו הוא. זה אלף החמישי. ואע"פ שהקרימה  
ללכת בגלות טרם שכנסת אלף החמישי שהוא הסוד  
של ה"ה. וכאשר יבא אלף הששי שהוא הסוד של  
וא"ו אז יא"ו יקים לה"ה: (א) — (ט):

**הוֹדִיעֵנִי ה'** קְצִי וּמִדַּת יָמֵי מָה הִיא וְגוֹי. רַבִּי יְהוּדָה פֶּתַח הוֹדִיעֵנִי ה' קְצִי. אָמַר דּוֹר לִפְנֵי הַקֶּבֶה"ה שְׁנֵי קְצִים הֵם. אֶחָד לַיָּמִין וְאֶחָד לַשְּׂמָאל. וְהֵם שְׁנֵי דְרָכִים לֵלְכַת בָּהֶם הָאֲנָשִׁים לַעֲוֹלָם הַהוּא. קֶץ לַיָּמִין. שְׁכּוּב (דִּנְיָא יב) וְאַתָּה לָךְ לַעֲקוֹץ וְתַנּוּת וְתַצְמוּד.

דרכי מחסוא בלשוי אשמרה לפי מחסום בעוד רשע  
לנגדי, מהו בעוד רשע לנגדי. דא' הווא ממלא  
דאחפוקד על דא'. ונסיל הוי מלא לאבאשא ליה לבר  
גס : (ג-דמו.)

**נא־מתי** דומיה החסיתי מסוב וכא־י נעכר. תא־א  
בשעתא דלשניה דבר נש ממלל מלין  
ביסין איטון מלין סלקון לעילא. וכדין נשמתא קדישא  
אתעברת מניה ואתסתקת. ולא יכלא למללא קמי מלכא  
קדישא. והיא סלקא בכוסא בשאקו דכלא. כמה דאת אמר  
נאלמתי דומיה. האי כפשא דמות רוחא ממללא  
קדישא אתעברת מניה כדין שריא עליו רוחא מספרא דחויא  
תקיפא וסאיב ליה. וכדין הוא סניר. החסיתי מסוב.  
כמה דעושא דבר נש בגין מלה בישא. כך ענשיה בגין  
מלה סבא דקאתי לידיה ויכול למללא ולא מליל.  
בגין דפגיש להווא רוחא ממללא דהיא אתתקנת למללא  
לעילא ולמללא לתתא וכלא בקדושה. כל שכן אי  
עמא חליין בחרחא עקומא. והוא יכול למללא להו  
ולאוכחא להו ושתיק ולא מליל. הסי־ד נאלמתי דומיה  
החסיתי מסוב וכא־י נעכר. נעכר בזמנא דמסבאזותא.  
ורא הוא דאמר דוד מלכא חלקי ביהוי ואתפני  
מניה (א) דכתיב (תהלים כה) פנה אלי  
וחני מהו פנה אלי. כד־א (נמדנר יב) ויפן  
אֶהָרָה (ב) : (ג) : (ד) : (ה) :

רבי שמעון אמר נאלמתי דומיה. האי קרא  
כנסת ישראל אמרה בגלותא. מאי טעמא. בגין דקול  
מדבר ליה לדבור (א) וכיון דלאי בגלותא קול אתפרש מינה  
ומלה לא אתשמע. וע"ד נאלמתי דומיה וגו'.  
מאי טעמא. בגין דהשמיני מציב. דלא חיל קול  
בסדר. וישראל אמרי (תפיס סה) לך דומיה תפלה.  
מזו דומיה. דא תפלה"ס לדוד (ד) דלאי דומיה בגלותא  
ושתיקא בלא קול : (א—ו.)

רבי יהודה אמר תא חזי רוא דלויפנא.  
 בשעתא דכנסת ישראל אתגליא מתתרה. כדין אתון  
 דמא קדישא כביכול אתפרשו. דלתפרשא ה"ה מן  
 וא"ו (ה) ובגין דלתפרשו מאי כתיב נאלמתי דומיה.  
 בגין דלשגח וא"ו ה"ה וקול לא תשכח כדין דבור  
 אתאלי. ובג"כ היא שכיבת צעפרא כל ההוא יומא  
 דה"ה. ומאן איהו. אלף חמשאה. ואש"ג דלקדימת  
 בגלותא עד לא ייעול ההוא אלף חמשאה רוא  
 דה"ה. וכד ייתי אלף שתיאה דלויפנא רוא  
 דוא"ו כדין וא"ו יוקים לה"ה: (א—קטו):

**הודיעני** ה' קלי ומדת ימי מה היא וגו'. רבי יהודה פתח הודיעני ה' קלי. אמר דוד קמי קצ"ה. תרין קלין אינון. חד לימיתא וחד לשמאלא. ואינון תרין ארסין למחד ברו בני כשא להווא עלמא. קז לימיתא. דכתיב (דניאל יב) ואסה לך לקז ותמו ותשעמו.

## זכרון

## זינו הזדהו

וְיִפְן אֲהֹרֹן שְׂמֹנֶה מַצֻּעֹתָיו וְנִרְמָא : (ב) קִיר רַמּוֹ יְלֵי הַתְּפֹאֲרֹת, וְהַדְרֹב רַמּוֹ עַל הַמִּלְבוֹת וְהַשְׂבִּינָה הַקְּדוּשָׁה, וְכִמְן תַּלְלוֹת שְׂמִינָתָהּ בְּנִרְמָא וְנִעֲשֶׂה פִיזֹד : (ג) תַּלְלוֹת רַמּוֹ עַל הַשְׂבִּינָה הַקְּדוּשָׁה : (ד) וְאִין זֶה הַתְּפֹאֲרֹת, הִיא זֶה הַמִּלְבוֹת :



ותעמוד לגורלך לקץ הימין. וקץ לשמאל שכתוב (איוב כז) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר וגוי. קץ שם לחשך. זה מלאך המות זה הנחש קץ כל בשר קץ הימים. קץ שם לחשך. שהרי מצד הפסולת של התכת הזהב הוא בא. ולכל תכלית הוא חוקר. בזמן שהדין שורה על העולם הוא חוקר לעשות קטרוג לעולם להחשיך פניהם של הבריות .. ובשביל זה אמר דוד להקב"ה הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא. מה הוא חלק גורלי קץ הימין או קץ הימים. ולא נחה דעתו עד שנתבשר שיהי לימין. שכתוב (תהלים קי) שב לימיני : (א-ב) :

רבי חזקיה פתח ואמר. הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא וגוי. מקרא זה נתבאר. אבל בוא וראה קצי זה קץ הימין שהוא נקשר בו בדוד. ומדת ימי מה היא. זה הוא שנתמנה ממש על ימיו. אמר רבי יהודה הרי שמעתי מרבי שמעון שמקרא זה נאמר על אותן הימים שנגזרו עליו מאדם הראשון שהן שבעים. שהרי אמרו שלא היה לו חיים כלל. אלא שנתן לו אדם מאותן השנים שלו שבעים שנה. וסוד הדבר וילון אינו משמש כלום. והלבנה אין מאירה מעצמה כלל. ושבעים שנה מאירות לה בכל הצדדים שלה (י) והן חיי דוד סתם. ועל זה ביקש דוד להקב"ה לדעת סוד זה. מפני מה אין לה חיים להלבנה מעצמה. וחפץ לדעת השורש שלה. ומדת ימי מה היא. זאת היא מדרגה עליונה נסתרת שהיא קיימת על כל אותן הימים שהם החיים שלה. מקום המאיר לכל (י) אדעה מה חדל אני. אמר דוד אחפץ לדעת על מה אני חדל האור ממני. ונמנע ממני שלא אהיה כשאר כל מאורות העליונים שיש להם חיים כללם. ואני על מה אני חדל ועל מה נמנע האור ממני. והו' שביקש דוד לדעת ולא ניתנה לו רשות לדעת זאת. בוא וראה כל הברכות העליונות כלן נמסרו לזאת המדרגה לברך לכל. ואע"פ שאין לה אור מעצמה. כל הברכות וכל השמחות וכל הטובות כלן קיימות בה וממנה נשפעות (ח) וע"כ נקראת כוס של ברכה. ונקראת ברכה ממש כמו שכתוב (משלי י) ברכת ה' היא תעשיר. וע"ז כתוב (דברים יג) ומלא ברכת ה' ים ודרום ירשה. ולפיכך יש לה בכלן שיור ומכלן נתמלאות ומכלן יש בה. ונתברכת מכל אותן ברכות העליונות ונמסרו לה ברכות לברך : (א-דג) :

**אך** בצלם יתהלך איש. אמר רבי שמעון בספרו של שלמה המלך מצאתי. שבשעה שהזיוג נעשה למטה שולח הקב"ה צורה אחת כפני איש נרשמת ונחקקת בצלם. וקיימת על הזוג הזה. ואמלי ניתנה רשות לעין לראות היה רואה רשות על ראשו צלם אחד מצויר כמו פני איש. ובאותו הצלם נברא האיש. ושרם שצמוד צלם ההוא ששלח לו דבוננו על ראשו להמצא שם

ותעמוד לגורלך לקץ הימין. וקץ לשמאל שכתוב (איוב כז) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר וגוי. קץ שם לחשך. זה מלאך המות זה הנחש קץ כל בשר קץ הימים. קץ שם לחשך. דהא מסתבר דהא תתכח דהאבא קאמי. ולכל תכלית הוא חוקר. בזמנא דדינא שריא על עלמא הוא חוקר למסוי קסיגוריא לעלמא לאחשכא אפיהון דברייתא .. ובגין דא אמר דוד לקב"ה הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא. מאי אינו חולק עדבי קץ הימין או קץ הימים. ולא נח דעתיה עד דאתבשר דיהו לימיןא. דכתיב (תהלים קי) שב לימיני : (א-ב) :

רבי חזקיה פתח ואמר. הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא וגוי. הו' קרא חזקיה. אבל תא חזי קצי דא קץ הימין דהו' מתקשר ביה בדוד. ומדת ימי מה היא. דא אינו דאתמי ממש על ימיו. אמר רבי יהודה הא שמענא מרבי שמעון דהו' קרא אתמר על אינו יומין דאתגזרו עליו מאדם קדמאס דאינו שבטין. דהא אתמר דחיין כלל לא הו' ליה. אלא דהו' ליה אדם מאינו יומין דליה שבטין שטין. וזו דא וילון לא משמש כלום. וסידור לא נהדר מגרמא כלל. ובטין שטין נהרין לה בכל ספרהא (י) ואינו חיי דוד סתם. ועל דא בעא דוד לקב"ה למדע רוא דא. על מה לית לה חייין לסיכא מגרמא. ולמדע עקרא דילה. ומדת ימי מה היא. דא הוא דגא עלאה סתומא דהו' קיימא על כל אינו יומין דאינו חייין דילה. אתר דנדיד לכלא (י) אדעה מה חדל אני. אמר דוד אדע על מה חדל אלא נהורא מגרמי. ואתמנע מני כשאר כל אינו נהרין עלאין דאית לון חייין לכלא. ואנא על מה אלא חדל ועל מה אתמנע מני. ודא הוא דבטי דוד למדע ולא אתיבא ליה רשותא ללמדע. תא חזי כל ברכאן עלאין כליו אתמסרו להו' דגא לברכא לכלא. וע"כ לית לה נהורא מגרמא. כל ברכאן וכל חידו וכל טיבו כליו קיימין בה ומנה נפקי (ח) ועל דא אתקריאת כוס של ברכה. ואקרי ברכה ממש כמו דכתיב (משלי י) ברכת ה' היא תעשיר. וע"כ כתיב (דברים יג) ומלא ברכת ה' ים ודרום ירשה. ובג"כ אית לה בכלהו שיור ומכלהו אתמלא ומכלהו אית בה. ואתברכא מכל אינו ברכאן עלאין ואתמסרו לה ברכאן לברכא : (א-דג) :

**אך** בצלם יתהלך איש. אמר רבי שמעון בספרא דשלמא מלכא אשכנחא. דבשעתא דזווגא אשתכח להא שדר קב"ה חד דיוקא כפרלופא דבר נש רשימא חקיקא בלולמא. וקיימא על הסוא זוגא. ואלמלי אתיביב רבו לשינא למחי חמי בר נש על רשימא חד לולמא רשימא כפרלופא דבר נש. ובהסוא לולמא אתברי בר נש. ועד לא קיימא הסוא לולמא דסדר ליה מאריה על רשימא ושתכח תמן

### זיו חזק

(י) שבעים שנה רבו על שבע הספירות מן הבינה עד הכלכות. והן מאירות להברכות שנקראת לבינה בין שאין לה אור עד עצמה והיא בבחינת הקוץ שנקרא וילון. ובין ששורש דוד בהכלכות לבין לא היה לו חיים בעצמו : (י) זה עולם הבינה שנשם בא שבע חיים לכל הספירות שהן לבנה מן הבינה לבן בכנה באה כדת הוים : (ח) יכתוב ואתר כדורא אח בלם. שזה מוכח על הכלכות :

שם לא נברא האיש. וש"כ ויברא אלהים את האדם בצלמו. וצלם ההוא מוכן לנגדו עד שיוצא לצולם. כאשר יוצא בצלם ההוא נתגדל ובצלם ההוא הולך. וש"כ אך בצלם יתהלך איש. וזה הצלם הוא מלמעלה. שבשעה שאותן הרוחות יוצאים ממקומותם. כל רוח ורוח נתתקן לפני המלך הקדוש בתקוני יקר בצורת הפנים שנמצא בזה העולם. ומן אותה הצורה של תקון הכבוד יוצא זה הצלם. והוא שלישי לרוח (ט) ומתקדם לזה העולם בשעה שנעשה הויגו. ואין קץ ויוג בצולם שלא יהיה נמצא צלם ביניהם. אבל ישראל קרושים זה הצלם קדוש הוא וממקום קדוש נמצא ביניהם. ולעצמם הצלם מאותן מינים רעים שמצד הטומאה נמצא ביניהם. וע"כ יהיה נזהר האדם שלא לערבב צלם שלו בצלם של עכרים. לפי שזה קדוש וזה טמא: (ג-קד:)

רבי אבא אמר בוא וראה בשעה שהנשמה יורדת להכניס לה בזה העולם. יורדת לגן העדן שבארץ. והיא רואה הכבוד של רוחות הצדיקים העומדים שורות שורות. אח"כ הולכת לגיהנם והיא רואה את הרשעים שצועקים אוי ואיין מרחם עליהם. ובכל מקום נותנים לה התראה. וצלם הקדוש ההוא קיים עליה עד שיוצא לצולם. כאשר תצא לצולם נודמן צלם ההוא אצלו ונשתתף עמו ונתגדל עמו. כמו שנאמר אך בצלם יתהלך איש. ובצלם ההוא משתתפים ימי האדם ותלויים בו. וש"כ (איב ח) כי תמול אנהנו ולא נדע כי צל ימינו עלי ארץ. כי צל ימינו בודאי. ומן היום שמתעברת האשה עד היום שיוולדת אין יודעים האנשים מעשי הקב"ה כמה הם גדולים וכמה הם נפלאים. וש"כ מה רבו מעשיך ה': (ג-מג:)

**שמעיה** תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש כי גר אנכי עמך תושב ככל אבותי. פתח יהודי ההוא ואמר. מה הטעם שמעה ולא שמע. במקום אחד כתוב שמע ה' וחנני. ובמקום אחר שמעה תפלתי ה'. אלא בכל מקום כשנכתב שמע הוא לשון זכר. וכשנכתב שמעה הוא לשון נקבה. שמעה כמש"כ (צזי י) (צזי יז) שמעה ה' צד"ק וגו' (י) שמע כמש"כ (צזי י) שמע ה' וחנני. וכאן שמעה תפלתי ה'. לפי שזאת היא מדרגה המקבלת כל התפלות שבפועל (ה) וזה למדנו שהיא עושה מהם עטרה להניחה בראש הצדיק"ק חי העולמים (י) שכתוב (משלי י) ברכות לראש צדיק. וע"כ שמעה תפלתי ה' תפלתי. זו התפלה שבליחש ושועתי האזינה. זו התפלה שמרים האדם קולו בצרתו. כמש"כ (שמות ב) ותצל שועתם אל האלהים. ומהו שועתם. אלא זה בתפלה שמרים קולו ונושא עיניו למעלה. כמש"כ (ישעי' כב) ושוע אל התר. וזאת התפלה משברת שצרים שתכנס בהם תפלתו. אל דמעתי אל תחרש. תפלה בדמעות נכנסת לפני המלך ואין

תמן לא תצברי ב"נ. הס"ד ויברא אלהים את האדם בללמו. והסוד לולמא אודמן לקבלים עד דנפיק לעלמא. כד נפק בהסוד ללם אתרבי בהסוד ללם איל. הס"ד אך בללם יתהלך איש. והסוד ללם אילם מלעילא. דבשעתא דאיןן רחין נפקין מאתריהו. כל רוחא ורוחא אתתקן קמי מלכא קדישא בתקוני יקר בצרלופא דקאים בהאי עלמא. והסוד דיוקנא תקונא יקר נפיק האי ללם. ודא תליתאס לרוחא (ט) ואקדימת בהאי עלמא בשעתא דווגא אשתתא ולית לך ווגא בעלמא דלא אשתתא ללם בגווייהו. אבל ישראל קדישן האי ללם הדישא איהו ומאתר קדישא אשתתא בגווייהו. ולעכ"ס ללם מאיןן וייןן בישין מעשרא דמאכזותא אשתתא בגווייהו. וע"ד לא ליבעי ליה לאינוס לאתערבא לולמא דילין בלולמא דעכ"ס. בגין דהאי קדישא והאי מאכזא: (ג-קד:)

רבי אבא אמר תא חזי בשעתא דנשמתא נחתא לאעלא לם בהאי עלמא. נחתא בגנתא דעדן דארעא. וחמאת יקרא דרוחיהו דלדיקא דקיימין שרין שרין. לכתר לולא לגיסס וחמאת ללו לרשיעא דלווחין ווי ווי. ודא מרחמי עלייהו. ובכלא אסידיו בים סודותא. והסוד לולמא קדישא קיימא עליה עד דנפיק לעלמא. כד נפיק לעלמא אודמן הסוד לולמא לגביה ואשתתא בהדיה ואתרבי עמיה. כמה דאתמר אך בללם יתהלך איש. ובהסוד ללם אשתתא יומי דב"כ ותליין בים. הס"ד (איב ח) כי תמול אנהנו ולא נדע כי צל ימינו עלי ארץ. כי צל ימינו ודאי. ומן יומא דמעברא אתתא עד יומא דאולידת לא ידעין בני נשא עובדיו דקב"ס כמה אינון רבדיין וכמה אינון עלאין. הס"ד מה רבו מעשיך ה': (ג-מג:)

**שמעיה** תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש כי גר אנכי עמך תושב ככל אבותי. פתח הסוד יודאי ואמר. מאי קעמא שמעה ולא שמע. באתר חד כתיב שמע ה' וחנני. ובאתר אחרת שמעה תפלתי ה'. אלא בכל אתר לזמין שמע לדכורא. ולזמין שמעה לנזקא. שמעה כד"א (פלי י) שמעה ה' לד"ק וגו' (י) שמע כד"א (פלי י) שמע ה' וחנני. והכא שמעה תפלתי ה'. בגין דהאי איהו דרגא דמקבלא כל ללוותין דעלמא (יא) והא פנין דעבדא מנייהו עפרס וסוי לם ברישא דלדיק"ק חיי העולמים (י) דכתיב (פלי י) ברכות לראש לד"ק. וע"ד שמעה תפלתי ה'. תפלתי. דא ללוות די בלתא. ושועתי האזינה. דא ללוותא דאריס ב"כ קליה בעקתיה. כד"א (שמות ב) ותצל שועתם אל האלהים. וזאת שועתם. אלא דא בללוותא דאריס קליה וקוף עיניו לעילא. כד"א (ישעי' כב) ושוע אל התר. וללוותא דא תחרש דרעין דחיק לון לאעלא ללוותיה. אל דמעתי אל תחרש. דא אעיל קמי מלכא ולית

# זיו הזהר

(ט) בי אחר הרוח היא הנפש ואמר הנפש הוא הצלם הקדוש: (י) צדק היינו מרת המלכות: (יא) ראשית כניסת התפלות הוא שערי צדק והיינו השכינה הקדושה ומרת המלכות: (יב) זה היסוד ספירה הראשונה שעל המלכות והוא ראשית עלמא דדבורא מלמטה למעלה:

ולית תרעא דקאים קמיה. ולעולם לא אסדרו דמעין  
בריקא: תו הא כתיב הכא תלת דרגין. תפלה. שועה.  
דמעיה. לקביל אליו תלת אחרים (יג) כי גר אנכי  
עמך. לבתר תושב. לבתר ככל אבותי עיקר  
דעולם: (א-קלב).

רבי יהודה אמר תלת זיני תשובה הכא  
בהאי קרא. תפלה. שועה. דמעיה. כלוה תלתא חשיבי  
למי קב"ה. ומכלהו לא חשיב דמעיה. אבל תפלה דכתיב  
שמעה תפילתי ה'. שועה שכתוב ושועתי האזינה.  
ודמעיה לאו כהני אלל יתיר מכולא. דכתיב אל  
דמעתי אל תחרש. מאי בין האי להאי. רבנן דקיסרי ורבי  
אלעזר בר יוסי אמרי. תפלה לזמין דכ"ג ללי  
ללוהי וקב"ה שומע. אבל לא בעי למעבד שאלותיה  
וסתק מיהי ולא אשגח ביה. דהא לא כתיב ביה  
אלל שמיעה. שועה יהי יתיר מתפלה. ללוהי דרעומא  
לכלא לקמי מריה. ובגין דשוי רעומא יתיר  
כתיב ביה האזינה. כמאן דלרכין אודניה לגביה  
היה מלה. ועס כל דא סתק ולא בעי למעבד רעומיה.  
אבל דמעיה חיהי בגבא דרעומא דכל גופא. בגין  
כך כתיב ביה אל דמעתי אל תחרש: (יח)

ואין שער עומד בפניו. ולעולם דמעות אין חוזרות  
ריקם: ועוד הרי כתוב כאן ג' מדרגות. תפלה. שועה.  
דמעיה. כנגד אלו שלשה אחרים (יג) כי גר אנכי  
עמך. אח"כ תושב. ואח"כ ככל אבותי שהם עיקר  
העולם: (א-קלב).

רבי יהודה אמר שלשה מיני תשובה נזכר כאן  
במקרא זה. תפלה. שועה. דמעיה. כל השלשה חשובים  
לפני הקב"ה. ודמעיה חשובה מכלן. אבל תפלה שכתוב  
שמעה תפילתי ה'. שועה שכתוב ושועתי האזינה.  
ודמעיה אינה כמוהן אלא יותר מכלן. שכתוב אל  
דמעתי אל תחרש. מה בין זה לזה. רבנן מקיסרי ורבי  
אלעזר בן יוסי אמרו. תפלה לפעמים שהאדם מתפלל  
תפלתו והקב"ה שומע. אבל אינו חפץ לעשות בקשתו  
ושותק ממנו ואינו משגיח בו. שהרי לא כתוב בו  
אלא שמיעה. שועה היא יותר מתפלה. שצוץ מצומק  
הלב לפני רבונו. ומפני שרצונו של הקב"ה בזה יותר  
כתוב בו האזינה. כמי שנוטה אזנו להאזין דבור  
ההוא. ועס כל זה שותק ואינו חפץ לעשות רצונו.  
אבל דמעיה שהיא בלב וברצון של כל הגוף. בשביל  
זה כתוב בה אל דמעתי אל תחרש: (יח)

## מ

ויעלני מבור שאון מטיט היון וגו'. אמר רבי יהודה  
כל מאן דאשתדל באורייתא בהאי עמלא. זכי  
לאשתדל בה לעמלא דלתא. ותא חזי האי ב"ג דלא  
זכי לאשתדל בהאי עמלא באורייתא ואיהו חזיל בחשוכא.  
כך נסיק מהאי עמלא נשלין ליה ועאלין ליה  
לגיהנס. אתר תתאס דלא יהא מרחס עליה. דלקרי בור  
שאון טיט היון. כד"א ויעלני מבור שאון מטיט היון  
ויקס על סלע רגלי כונן אשורי. ובג"כ יהוא דלא  
אשתדל באורייתא בהאי עמלא. ואתפיק בסופי עמלא. מאי  
כתיב (בראשית יז) ויקחהו וישליכו אותו הבורה. דא  
הוא גיהנס אתר דדיינין להו לאינון דלא אשתדלו באורייתא.  
והבור רק כמה דאיהו הור רק. מאי עמלא. בגין דלא  
היה ביה מים. ותא חזי כמה הוא עונש דאורייתא.  
דא לא אשתדל ישראל מארעא קדישא אלל בגין  
דאשתלקו מאורייתא ואשתדקו מינה. סה"ד (ויי"ט ט) מי האיש  
החכם ויבן את ביתו וגו' על מה אבדה הארץ וגו'.  
ויאמר ה' על עונם את תורתיו וגו': (א-קסה)

**רבות** עשית אתה ה' אליהי נפלאותיך ומחשבתך  
אלינו וגו'. פתח רבי פנחס ואמר. לעושה  
נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו. כמה טובות  
עושה הקב"ה עם האנשים. וכמה נסים נעשה להם  
בכל יום. ואין מי שידע אלא הוא בלבדו. אדם קם  
בבקר

## מ

ויעלני מבור שאון מטיט היון וגו'. אמר רבי יהודה  
כל מי שמתיגע בתורה בעולם הזה. וזכה  
להתיגע בה לעולם הבא. ובוא וראה זה האיש שאינו  
זוכה לעסוק בתורה בעולם הזה והוא הולך בחשך.  
כאשר יוצא מעולם הזה לוקחים אותו ומכניסים אותו  
בגיהנם. מקום התחתון ואין מרחם עליו. שנקרא בור  
שאון טיט היון. כמש"כ ויעלני מבור שאון מטיט היון  
ויקס על סלע רגלי כונן אשורי. ולפיכך מי שאינו  
עוסק בתורה בעולם הזה. ונתטנף בטנופי העולם. מה  
כתוב (בראשית יז) ויקחהו וישליכו אותו הבורה. זה  
הוא גיהנם מקום שדנים להם לאותן שלא עסקו בתורה.  
והבור רק כמו שהוא היה רק. מה הטעם. לפי שלא  
היה בו מים. ובוא וראה כמה הוא עונש עזוב התורה.  
שהרי לא גלו ישראל מן הארץ הקדושה אלא מפני  
ביטול תורה ושסור ממנה. זש"כ (ירמיה ט) מי האיש  
החכם ויבן את ביתו וגו' על מה אבדה הארץ וגו'.  
ויאמר ה' על עונם את תורתיו וגו': (א-קסה)

**רבות** עשית אתה ה' אליהי נפלאותיך ומחשבתך  
אלינו וגו'. פתח רבי פנחס ואמר. לעושה  
נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו. כמה טובות  
עושה הקב"ה עם האנשים. וכמה נסים נעשה להם  
בכל יום. ואין מי שידע אלא הוא בלבדו. אדם קם  
בבקר

ויו הוזהר

(יג) גר ימינו מלכות. תושב יסוד. כל אבותי חסד נבונה תפארת :

בבקר ונחש בא להרגו. והוא העמיד רגלו על ראשו והרג את הנחש. ואין מי יודע מזה אלא הקב"ה בלבד. הוה לעושה נפלאות גדולות לבדו. אדם הולך בדרך ולעטים אורבים עליו להרגו. בא אחר וניתן כופר תחתיו והוא ניצל. וזה אינו יודע התסד שצעה לו הקב"ה והנס שקרה לו מלבד הקב"ה בלבד. הוה לעושה נפלאות גדולות לבדו. לבדו עשה והוא יודע ואחר אינו יודע: (ג-ד):

**וישישו** וישמחו בך כל מבקשך וגו'. רבי אלעזר פתח (ישעי' סו) שמחו את ירושלם וגילו בה כל אהביה וגו'. שמחו את ירושלם. לפי ששמחה לא נמצאת אלא בזמן שישראל ישבו בארץ הקדושה. כי שם היתה הודגות האש"ה עם בעל"ה. ובכן זהו שמחת הכל. חרות העליונים והתחתונים. בזמן שישראל אין נמצאים בארץ הקדושה אסור לו לאדם לשמוח ולהראות חדות. שכתוב שמחו את ירושלם וגילו בה וגו'. וגילו בה דוקא. בזמן שירושלם בחדוה צריך האדם לשמוח. רבי אלעזר טעמו שאמר שמחו את ירושלם זהו שכתוב עבדו את ה' בשמחה: (ג-ק"ה)

צארכא וחיה אחי לקטלא ליה. וצ"כ שוי רגליו על רישו וקטיל ליה. ולא ידע ביה כר קב"ה בלחודו. הוי לעושה נפלאות גדולות לבדו. כר נס חיל צארכא ולספין מחכאן ליה למקטיל. אתא אחרא ואמיהיב כופר תחתיה והוא אשתויב. ולא ידע סיבו דעבד ליה קב"ה וכסא דלרשיש ליה כר איסו בלחודו. הוי לעושה נפלאות גדולות לבדו. לבדו עבד וידע ואחר לא ידע: (ג-ד):

**וישישו** וישמחו בך כל מבקשך וגו'. רבי אלעזר פתח (ישעי' סו) שמחו את ירושלם וגילו בה כל אהביה וגו'. שמחו את ירושלם. בגין דחדוה לא אשתכח אלא בזמנא דישאל קיימי צארכא קדישא. דתמן אשתכרת אתת"א בצעל"ה. וכדין הוא חדוהא דכלא. חדוהא דעילא ותתא. בזמנא דישאל לא אשתכחו צארכא קדישא אסור ליה לצ"כ למחדי ולאחואה חידו. דכתיב שמחו את ירושלם וגילו בה וגו'. וגילו בה דייקא. בזמנא דירושלם בחדוה צ"כ למחדי. רבי אלעזר לטעמיה דאמר שמחו את ירושלם סיבו דכתיב עבדו את ה' בשמחה: (ג-ק"ה)

## מא

**אשרי** משכיל אל דל ביום רעה ימלטוהו. אמר רבי שמעון כל מי שמסתכל על החולה כשהוא שוכב על ערסיה. ומשגיח עליו ומודיע לו שיסתכל בחטאיו ויפשפש במעשיו. ויחזור בתשובה לפני הקב"ה. הוא גורם לו להנצל מגיהנם ולהשיב רוחו להקב"ה. וע"ז כתיב אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטוהו. מהו ביום רעה. ביום רע ה' צריך לומר. אלא ביום רעה. ביום ששולט רעה ההיא לקחת נשמתו. אשרי משכיל אל דל. זה הוא חולה. כמש"כ (שמואל ב' יג) מדוע אתה ככה דל בן המלך. ובשבי"ד זה (ביום רעה) ימלטוהו. מי שמסתכל בחולה הזה להחזירו מחטאיו לפני הקב"ה. הרי זה ביום שישלוט הדין על העולם ינצל ממנו. וש"כ ביום רעה ימלטוהו ה': (ב-ד):

רבי יהודה פתח ואמר. אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטוהו. מקרא זה ביארנו אותו שבשנה שהאדם שוכב על ערש דוי הרי הוא נתפס בשרי הדין של המלך. ראשו בסוגר ורגליו בכבל. כמה חילות שומרים אותו מצד זה ומצד זה. כל אבריו בלחץ מתרוצצים אלו באלה. תאות האוכל סרה ממנו. באותו הזמן פוקדים עליו אפטרופוס דלמד עליו וזכות לפני המלך. ככתוב (איוב ג) אם יש גליו מלאך מליץ אחד מני אלף וגו'. בשעה ההיא אשרי חלקו של אדם שנכנס אליו ומלמד לו הדרך להנצל מעונש הדין. וש"כ אשרי משכיל אל דל. ואיך יוכל להצילו דלמדו

## מא

**אשרי** משכיל אל דל ביום רעה ימלטוהו. אמר רבי שמעון כל מאן דמסתכל על מרע כד איסו צבי מרעיה. ואשגח עליה ואודע ליה דיסתכל בחוביו ובעובדיו. ויתוב בתיובתא קמי קודשא בריך הוא. איסו גריט ליה לאשתובא ולאשתבא ליה רוחיה. וע"ז כתיב אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטוהו. מהו ביום רעה. ביום רע מצעי ליה. אלל ביום רעה. ביומא דשלגא הדיא רעה למיסב כשמתיה. אשרי משכיל אל דל. דא הוא מרע. כד"א (שמואל ב' יג) מדוע אתה ככה דל בן המלך. ובגין כך (ביום רעה) ימלטוהו. מאן דמסתכל בהאי מרע לאתבא ליה מחוביו קמי קב"ה. איסו ביומא דשריח דינא על עלמא ישתויב מניה. הס"ד ביום רעה ימלטוהו ה': (ג-ד):

רבי יהודה פתח ואמר. אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטוהו. הוי קרא אוקומנא ליה בשעתא דצ"כ שכיב צבי מרעיה. הוה אתפס באסרונו דמלכא. רישו בקולרא רגליו בצפספסא. כמה חילין נסרין ליה מהאי גיטא ומהאי גיטא. שיפוי כלסו ביוחקא מניחין אליו דלגין. מיכלא אתעדי מניה. בהאי זמנא פקדין עליה אפטרופא למילף עליה וכו' קמי מלכא. דכתיב (איוב ג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף וגו'. בהאי שעתא זכאס חולקיס דצ"כ דעאל לגביה ואוליק ליה ארחא לשחכותיה מן דינא. הס"ד אשרי משכיל אל דל. וסיד יכיל לשבא ליה. למילף

למלך ליה אורחיו דחיי לאתבא לקמי מאריה. כדון אתעביד אפטרופוסא עליה לשילא. ומאי אגריה. ביום רעה ימלטהו ה' : ד"א אשרי משכיל אל דל. כמה תקיפא אגרא דמסכנא קמי קב"ה. א"ר חייא תוהנא על האי קרא דכתיב (תהלים סט) כי שומע אל אביונים ה'. וכי אל אביונים שומע ולא לאחרא. א"ר שמעון בנין דאינון קריבין יתיר למלכא. דכתיב (שם יא) לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה. ולית לך בעלמא דליהו תביר לבא כמסכנא. תו א"ר שמעון תא חוי כל אינון בני עלמא אחמיין קמי קב"ה בגושא ונפשא. ומסכנא לא אחמיין אלא כנפשא בלחודוי. וקב"ה קריב לנפשא יתיר מנופא : (ג-א-ס).

ד"א אשרי משכיל אל דל וגו'. אמר רבי מהו דל. גברא טעירא. תא חוי דל אחקרי גברא דלית ליה מדיניה כלום. ולא שאל פרוסה משום גברא. ואיהו נסתר דלא גלי דוחקא דליה לשום גברא. ובשעתא דדוחקא דליה הוא עביר מריבה כלפי מעלה ואמר. מאי אלא יתיר חייבא מכל שאר גוברין דעלמא. להסוא גברא עותרא סגוי. ביהא דליה מליא מן דהבא וכספא. ולי לא חית בביתא פרוסה. ולא חית לי לחמא למיילא וכסו למלכא. עד שמסית מלין כלפי מעלה ומב קמי קב"ה. וכל איניס דיחזיק במעווי ויהיב ליה דקרא. ע"ד כתיב (ישע' יז) או יחזיק במעווי יעשה שלום לי וגו'. וקב"ה מאי אמר. אין דנין לגברא אלא לפוס לערא דליה : (ו"ח)

י"י יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו. אמר רעיא מהימנא בשעתא דמרע שכיב על ערסיה בני מרטיה. ואשא יקרא בגופא ממרה דליהו אדליקת בשלדובין על ערקין דכבד ובעי לאוקדא כל גופא. כדון איסו כנוונא דימא כד איסו כעיס. דגלי ימא סלקין עד רקיפא ובעו לנפשא מתחומייהו לחברא עלמא. אי לאו שכינתא דליהו לחולה כחול דאסחר לימא דלא ליסוק מתחומא דליה. אוק הכי שכינתא אסחרת לגופא ומכא ליה. כד"א י"י יסעדנו על ערש דוי. ובג"ד אוקמוה מארי מתניתין המבקר את החולה לא ליתבי למראשותיו. בנין דשכינתא על רישיה. ולא לרגלוי דמלאך המות לרגלוי. והאי לאו לכל ב"כ אלא לבינוני. אבל לצדיק גמור ה' יסעדנו על ערש דוי על רישיה. ושכינתא אסחרת גופיה עד רגלוי. ולרשע גמור מלאך המות אסחר ליה בכל סערא. ודא יזר הרע דליה דאסחר ליה בכל סערא : (ג-יה) : תאלא ער"ש איסו רע"ש ואיסו עש"ר בהיפכא דאחון. עשר דא שכינתא דליה כללא דשאר ספירין. דעלא אתמר אין קדושה מעשרה. ואיסו שריא ליישא דחולה. ובגינה ה' יסעדנו. ובמאי. על ער"ש דוי על שכינתו ודאי. [דאתעביד מן ער"ש עש"ר] דליה סמיכת ליה לגופא. ואס שכינתא לאו תמן הא ער"ש ורוח סערה תמן דאסער גופיה דב"כ. דכתיב ביה (ויק' א) ואהיה חסדא לסעבר. ובמאי דשכינתא סמיכת ליה לגופא. קלא נפיק (יחזקאל ב) בן אדם עמוד על רגליו. וקאים ממרעא דליה ונפיק מן דינא שלום בגופיה דממוני : (מ"ו)

ברוך

למרו דרכי החיים שיחזור בתשובה לפני רבונו. ובכן נעשה זה אפטרופוס עליו למעלה. ומה שכר. ביום רעה ימלטהו ה' : ד"א אשרי משכיל אל דל. כמה גדול שכרו של פני לפני הקב"ה. א"ר חייא תמה אני על מקרא זה שכתוב (תהלים סט) כי שומע אל אביונים ה'. וכי רק אל אביונים שומע ולא לאחרא. א"ר שמעון לפי שהם קרובים יותר למלך. שכתוב (שם יא) לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה. ואין לך בעולם לב נשבר כמו לב העני. עוד א"ר שמעון בוא וראה כל אותן בני העולם נראים לפני הקב"ה בגוף ונפש. והעני אינו נראה אלא בנפשו בלבד. והקב"ה קרוב לנפש יותר מלגוף : (ג-א-ס).

ד"א אשרי משכיל אל דל וגו'. אמר רבי מהו דל. איש נסתר. בוא וראה דל נקרא איש שאין לו משלו כלום. ואינו מבקש פרוטה מכל איש. והוא נסתר שאינו מגלה צרתו לכל איש. ובשעת צרתו הוא עושה מריבה כלפי מעלה ואומר. למה אני חייב יותר מכל שאר האנשים שבעולם. לאיש ההוא יש עושר גדול. ביתו מלא עם זהב וכסף. ולי אין בביתי פרוטה. גם אין לי חלב לאכול ובגד ללבוש. עד שמתלונן בדברים כלפי מעלה וחוטא לפני הקב"ה. וכל איש שיחזיק במעווי ונותן ל' צדקה. ע"ז כתוב (ישע' יז) או יחזיק במעווי יעשה שלום לי וגו'. והקב"ה מה אומר. אין דנים לאדם אלא לפי הצער שלו : (י"ח)

י"י יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו. אמר רועה הנאמן. בשעה שהחולה שוכב על מטתו בבית מחלתו. ואש בוער בגופו מן המרה שהיא מבצרת בלהבות אש על צורקי הכבד ותחפוץ לשרוף כל הגוף. אז הוא כרמיון הים כשהוא סוער. שגלי הים מתנשאים עד הרקיע ופורצים לצאת מגבולם להחריב העולם. ולפי השכינה שהיא להחולה כמו החול המקיף את הים שלא יפרוץ לצאת מגבולו. כמו כן השכינה מקפת להגוף ותומכת לו. כמש"כ י"י יסעדנו על ערש דוי. ולפיכך דרשו בצ"י התלמוד שהמבקר את החולה אל ישב למראשותיו. לפי שהשכינה על ראשו. ולא לרגליו לפי שמלאך המות לרגליו. ואין זה לכל איש אלא לבינוני. אבל לצדיק גמור ה' יסעדנו על ערש דוי על ראשו. והשכינה מקפת לגופו עד רגליו. ולרשע גמור מלאך המות מקיף לו מכל צד. וזה יצר הרע שלו המקיפו מכל צד : (ג-יה) :

למדנו ער"ש הוא רע"ש והוא עש"ר בהיפוך האותיות. עשר זו השכינה שהיא כוללת עשר ספירות. ועל"י אמרו שאין קדושה בפחות מעשרה. והיא שורה למראשותיו של החולה. ובעבורה ה' יסעדנו. ובמה. על ער"ש דוי על שכינתו בוראין [שיעשה מן ער"ש עש"ר] שהיא סועדת להגוף. ואם אין השכינה שם הרי ער"ש ורוח סערה שם הסוער לגופו של החולה. כמו שכתוב (ויק' א) והאניה חשבה להשבר. ובזמן שהשכינה סועדת לו להגוף. קול יוצא (יחזקאל ב) בן אדם עמוד על רגליו. והוא עומד ממחלתו ונפטר מן הדין שלם בגופו שלם בממונו : (מ"ו)

ברוך

**ברוך ה' אלהי ישראל** מהעולם ועד העולם אמן ואמן. א"ר יוסי א"ר יהודה מהו אמן. א"ר אבא הרי נתבאר שהכל נקרא אמן. המעין של נחלה הוא הנמשך נקרא אמן. (א) שכתוב (משלי ג) ואהיה אצלו אמן. א"ת אמן אלא אמן. גם נחל שהוא שנמשך ויוצא אמן נקרא. שלמדנו כתוב מהעולם ועד העולם. עולם שלמעלה ועולם שלמטה. אף כך אמן ואמן. אמן שלמעלה ואמן שלמטה. אמן הוא הקיום של הכל : (א-ד-ה) :

## מב

**כאיל תערג** על אפיקי מים כן נפשי תערג אליך אלהים. פתח רבי שמעון ואמר כאיל תערג על אפיקי מים וגו'. זכאים הם ישראל מכל העמים. שהקב"ה נתן להם תורה, הקדושה. והנחילם נשמות קדושות ממקום קדוש. למען יעשו מצותיו וישתעשעו בתורה. שכל מי שמתעשע בתורה אינו מתירא מכל שכתוב (תהלים קיט) דולי תורתך שעשועי או אבדתי בעניי. מי הם שעשועי. התורה. כי התורה נקראת שעשועים. שכתוב (משלי ח) ואהיה שעשועים יום יום. וזהו שלמדנו שהקב"ה בא להשתעשע עם הצדיקים בגן העדן. מהו להשתעשע. בשביל לשמוח עמהם. שלמדנו זכאים הם הצדיקים שכתוב בהם (ישעי נח) או תתענג על ה'. בשביל להתענג מן השפע שהוא של הנחל. הנחל (א) כמש"כ (שם) והשביע בצחצחות נפשך. כביכול הקב"ה משתעשע בהם עם השפע שהוא של הנחל שמתענגים בזה הצדיקים. וכל מי שמתניג בתורה זוכה להשתעשע עם הצדיקים מן השפע שהוא של הנחל. ולמדנו כאיל תערג על אפיקי מים. זו כנסת ישראל (ב) כמש"כ (תהלים כב) אילותי לעזרתי חושה. תערג על אפיקי מים ודאי לשתות מן המים של מעינות הנחל על ידי הצדיק (ג) תערג. כמש"כ (שיר ו) לערוגת הבושם (ד) כן נפשי תערג אליך אלהים. לשתות מימין בעולם הזה ובעולם הבא. מעינות הנחל איזה הם. מעין אחד למעלה (ה) שנאמר (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגו'. ומשם נמשך ויוצא ומשקה את הגן (ו) וכל אותן הנחלים נמשכים ויוצאים ומתאספים בשני מעינות שנקראים

**ברוך ה' אלהי ישראל** מהעולם ועד העולם אמן ואמן. א"ר יוסי א"ר יהודה מהו אמן. א"ר אבא הרי נתבאר שהכל נקרא אמן. המעין של נחלה הוא הנמשך נקרא אמן. (א) שכתוב (משלי ג) ואהיה אצלו אמן. א"ת אמן אלא אמן. גם נחל שהוא שנמשך ויוצא אמן נקרא. שלמדנו כתוב מהעולם ועד העולם. עולם שלמעלה ועולם שלמטה. אף כך אמן ואמן. אמן שלמעלה ואמן שלמטה. אמן הוא הקיום של הכל : (א-ד-ה) :

## מב

**כאיל תערג** על אפיקי מים כן נפשי תערג אליך אלהים. פתח רבי שמעון ואמר כאיל תערג על אפיקי מים וגו'. זכאים הם ישראל מכל העמים. שהקב"ה נתן להם תורה, הקדושה. והנחילם נשמות קדושות ממקום קדוש. למען יעשו מצותיו וישתעשעו בתורה. שכל מי שמתעשע בתורה אינו מתירא מכל שכתוב (תהלים קיט) דולי תורתך שעשועי או אבדתי בעניי. מי הם שעשועי. התורה. כי התורה נקראת שעשועים. שכתוב (משלי ח) ואהיה שעשועים יום יום. וזהו שלמדנו שהקב"ה בא להשתעשע עם הצדיקים בגן העדן. מהו להשתעשע. בשביל לשמוח עמהם. שלמדנו זכאים הם הצדיקים שכתוב בהם (ישעי נח) או תתענג על ה'. בשביל להתענג מן השפע שהוא של הנחל. הנחל (א) כמש"כ (שם) והשביע בצחצחות נפשך. כביכול הקב"ה משתעשע בהם עם השפע שהוא של הנחל שמתענגים בזה הצדיקים. וכל מי שמתניג בתורה זוכה להשתעשע עם הצדיקים מן השפע שהוא של הנחל. ולמדנו כאיל תערג על אפיקי מים. זו כנסת ישראל (ב) כמש"כ (תהלים כב) אילותי לעזרתי חושה. תערג על אפיקי מים ודאי לשתות מן המים של מעינות הנחל על ידי הצדיק (ג) תערג. כמש"כ (שיר ו) לערוגת הבושם (ד) כן נפשי תערג אליך אלהים. לשתות מימין בעולם הזה ובעולם הבא. מעינות הנחל איזה הם. מעין אחד למעלה (ה) שנאמר (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגו'. ומשם נמשך ויוצא ומשקה את הגן (ו) וכל אותן הנחלים נמשכים ויוצאים ומתאספים בשני מעינות שנקראים

## זו הדר

**מא** (א) כאן רבו הפירושים. ונלפע"ד כוונתו דמבוע דהוא נחלא דנגיד אמן אקרי. זה עולם הבא. וע"ז מביא ראיה כי כמו מהעולם ועד העולם. עולם דלעילא היינו עולם היצירה ששורשו הוא התפארת. ועולם דלתתא היינו עולם העשיה ששורשו הוא המלכות. כמו כן אמן ואמן. אמן דלעילא היינו ואמן דלתתא היינו בינה : ע"ז י"ד כוונתו שעולם דלעילא היינו יהודא ע"א"ה חכמה ובינה. ועולם דלתתא היינו יהודא תתאה תפארת. ומלכות. וכמו כן אמן הראשון אמן דלעילא. היינו יהודא ע"א"ה ח"ב כי אלה רמו על חכמה. מ' נר"ו רמו על בינה. ואמן דלעילא אמן דלתתא. היינו יהודא תתאה תפארת. כי אמן בני הויה ארנ"י :

**מב** (א) שקיו דנחלא זו הארת השפע מעולם הבינה שעל זה נאמר או הרענג על ה'. על ה' ודאי כידוע. וזאת השפע נקראת צחצחות : (ב) זו השכינה הקדושה : (ג) ע"ז כפירת היסוד. (ד) מ' שתרם נעשית ערונה כדא"ה מימי שפע הבינה : (ה) זו הבינה : (ו) מן הבינה ויסוד השפע דהמלכות שנקראת נן :

דאקרון נלח וסוד. ואלין אקרון אפיקי מים  
בסווא דרגא דלוי"ק (י) דמיטס נגיד  
ונפיק ומתסקול גנתא. בנין כך אי"ל ולב"י  
כחדא משתכח (ח) לר"ק ולוי"ק : (ג-סו)  
חו אמר רבי שמעון כאל תערג על אפיקי  
מים. האי קרא חוקמוס. אכל חיס חדא חית בעלמא.  
ואיסי שלטא בשלגא על אלף מפתחן בכל  
יומא (ט) ואיסי נוקבא. ותיאובתא דילא תדיר על אפיקי  
מים למשתי ולא תדוואה מלחמא (י) דכתיב כאל תערג  
על אפיקי מים. הכא חית לאסתכלא. בקדמיתא כתיב כאל  
ולא כתיב כאלת. ולבתר תערג ולא כתיב יערג.  
אבל רוא דא דכר ונוקבא תרוייטו כחדא דלא  
לאפרשא לון וחד חיוס (יא) דלא אלפריך לסלקא דא  
חדא אלא תרוייטו כחדא. ואי נוקבא תערג על  
אפיקי מים. ואיסי מתעברא מן דכורא וקסי  
עלי (יב) דהא על דינא קיימא. וכד  
אולידת קב"ה זמין לה הד חויא עלאה רבבא. ואי  
ונכ"ך לגבי הסוא אחר ואולידת (יג) ורוא דא  
היבס ארבה עלבונך וסריך. בנין דאיסי מתלחלח  
בכל יומא יעניינו על טיבדין דעלמא. בעלז תלדי במס.  
בעלז. דא רוא דחויא דעלז דעלז אפיקיון דעלמא.  
יאל איכ"ך תבוקרך. כד"א תערג על אפיקי מים.  
והוא ימשל כך. הא אוקימנא רוא דאיסי שלז  
עלי (יד) וכל דא למס. בנין דאמרס סיסרא כמס  
דחנין (טו) יענינו כך אועירת נכוראס ואועירת  
שלגנא. לית לה רשו מגרמס בר כד יסבין  
לה חילא : (ג-יט)

רבי אבא פתח כאל תערג על אפיקי מים כן  
נפשי תערג אליך אלהים. מקרא זה נתבאר. כתוב כאן  
א"ל. וכתוב שם א"ל. השחר. לפי שיש מדרגת זכר  
ויש מדרגת נקבה (יז) ואעפ"י כן הכל אחד. אי"ל  
ההוא נקרא בשם של זכר וגם הוא נקרא בשם של  
נקבה. זש"כ כאל תערג ולא כתב יערג. והכל  
אחרן ומהו א"ל השחר. אלא זאת היא חיה רחמנית  
שאין בכל חיות שבעולם רחמנית כמות. לפי שבזמן  
שהשעה רוחקת לה ונצרכת לזמן עבודה ועבור כל  
החיות (יח) היא הולכת למרחק לדרך רחוק ומשם  
מוליכה ומביאה מזון. וכמש"כ ממרחק תביא  
לחמא (יח) ולא תתפץ לאכול עד שתבוא ותחזור  
למקומה. כיפני מה. בשביל שיתאספו אליה שאר  
החיות ותחלק להם מאותו המזון. וכאשר היא באה  
מתאספים אליה כל שאר החיות (יט) והיא עומדת  
באמצע ומתלקת לכל אחד ואחד. כמש"כ (מס"י יא)  
ותקם בעוד לילה ותזן טרף לביתה וגו'. ומה שהיה  
מחלקת

שנקראים נצח והוהר. וא"ל נקראים אפיקי מים  
בהמדרגה ההיא שנקראת צדי"ק (י) שממנו נמשך  
יוצא השפע להשקות את הגן. לפיכך אי"ל וצב"י  
ביחד נמצאים (ח) צד"ק וצדי"ק : (ג-סו)  
עוד אמר רבי שמעון כאל תערג על אפיקי  
מים. מקרא זה נתבאר. אבל חיה אחת יש בעולם.  
והיא שולטת בממשלה על אלף מפתחות בכל  
יום (י) והיא נקבה. והשתוקקות שלה תמיד על אפיקי  
מים לשתי ולחרוה מצימאונה (י) שכתוב כאל תערג  
על אפיקי מים כאן יש להסתכל. בתחלה כתוב כאל  
ולא כתוב כאילת. ואח"כ תערג ולא כתוב יערג.  
אבל זה סוד ומשמעות זכר ונקבה שניהם יחד שלא  
להפרידם כי אחד הם (יא) ולא נצרך להפריש זה  
מזו אלא שניהם יחדו. וזאת החיה הנקבה תערג על  
אפיקי מים. וכשהיא מתעברת מן הזכר ועמוס  
עליה (יב) שהרי על מדת הדין קיימת. וכאשר צריכה  
ללדת מזמין לה הקב"ה נחש העליון הגדול. ובא  
ומכיש באותו מקום ומולידת (יג) וזהו סוד הכתוב  
הרבה ארבה עצבונך והרונך. לפי שהיא רועדת בכל  
יום ותעצב על מעשי העולם. בעצב תלדי בנים.  
ועצב. זה סוד הנחש המעצב פניהם של העולם.  
ואל אישך תשוקתך. כמש"כ תערג על אפיקי מים.  
והוא ימשל כך. הרי ביארנו הסוד שהוא מושל  
עליה (יד) וכל זה מפני מה. לפי שאמרה הלבנה כמו  
שלמדנו (טו) ובעבור זה נתמעט אורה ונקטן  
ממשלתה. ואין לה רשות מעצמה מלבד מה שנותנים  
לה הכח : (ג-יט)

רבי אבא פתח כאל תערג על אפיקי מים כן  
נפשי תערג אליך אלהים. מקרא זה נתבאר. כתוב כאן  
א"ל. וכתוב שם א"ל. השחר. לפי שיש מדרגת זכר  
ויש מדרגת נקבה (יז) ואעפ"י כן הכל אחד. אי"ל  
ההוא נקרא בשם של זכר וגם הוא נקרא בשם של  
נקבה. זש"כ כאל תערג ולא כתב יערג. והכל  
אחרן ומהו א"ל השחר. אלא זאת היא חיה רחמנית  
שאין בכל חיות שבעולם רחמנית כמות. לפי שבזמן  
שהשעה רוחקת לה ונצרכת לזמן עבודה ועבור כל  
החיות (יח) היא הולכת למרחק לדרך רחוק ומשם  
מוליכה ומביאה מזון. וכמש"כ ממרחק תביא  
לחמא (יח) ולא תתפץ לאכול עד שתבוא ותחזור  
למקומה. כיפני מה. בשביל שיתאספו אליה שאר  
החיות ותחלק להם מאותו המזון. וכאשר היא באה  
מתאספים אליה כל שאר החיות (יט) והיא עומדת  
באמצע ומתלקת לכל אחד ואחד. כמש"כ (מס"י יא)  
ותקם בעוד לילה ותזן טרף לביתה וגו'. ומה שהיה  
מחלקת

## זיו הוהר

(י) מן הכפירות נצח והוהר נמשך השפע ליסוד צדיק : (ח) א"ל כ"כ. צדיק וצדיק יסוד : (ט) הפתחות מן  
אוצרות השפע אינה נוקבא. מ"י היא ברת הסלכות : (י) מ"י כן שפע עולם הבינה : (יא) זה ידוע ככסה מקומו שגאשר הסלכות  
סודותה עם התפארת הם אחד. וגם הסלכות נקראת ב"שון זכר : (יב) מ"י כשהוא נתמלאות בשפע מן התפארת להשיג עולם הזה  
או תעורר המקבר לקבר : שפ"י ברת הדין אין כדאי להשפיע השפע לעולם הזה. ועי"ז היא נעשית כקשה לילד : (יג) סוד הנחש  
זהו הוא סוד נדוד ונורא שאינו סובן : (יד) התפארת שורט על הסלכות בדיון השפע על הרבנות : (טו) שקטנה לומר אין שני  
כ"כ. כשתמשים בכתיב אחד : (טז) התפארת וביבות (יז) לחק שפע לע"י השרים עבור עולם הזה : (יח) ממרחק מ"י שיעולם הבינה  
באמצעות התפארת : (יט) השכנים שרים :

מחלקת להם היא תשבץ כאילו אכלה יותר מאכל  
מכלן. וכאשר יבא הבקר שנקרא שחר יבאו לה חבלי  
של הגלות (כ) ולפיכך נקראת אילת השחר על שם  
חשכות הבקר. שיהיה לה חבליה כיוצא. וש"כ  
(ישעי' כו) כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה  
וג'. ומתי היא מחלקת להם. כאשר הבקר קרוב לבוא.  
ובעוד שהוא לילה וחשך היא תעלה לקבל  
הארה (כא) כמש"כ ותקם בעוד לילה ותתן טרף  
לבייתה וג'. כיון שמאיר הבקר כלם נשבעים בהמון  
שלה. אז קול אחד נתעורר באמצע הרקיע. קול  
בכח ואומר. הקרובים יכנסו למקומם והרחוקים יצאו.  
כל אחד יאסף למקומו הראוי לו. כיון שמאיר השמש  
כל אחד ואחד נאסף למקומו. וש"כ (תהלים קד) תזרח  
השמש יאספון וג'. והיא הולכת ביום ונתגלית בלילה  
ומחלקת כעלות הבקר. ולפיכך נקראת אילת השחר.  
אח"כ מתגברת כגבור והולכת ואז נקראת איל. אנה  
הולכת. הולכת ששים פרסאות מהמקום ההוא  
שיצאת (כב) ונכנסת לתוך הר שהוא חשך ומשם  
מביאה המזון. כאשר הולכת בתוך הר החשך נמשך  
אחריה נחש עקלתון אחד והולך לרגלה (כג) והיא  
עולה משם אל ההר שהיא אור (כד) כיון שמגיעת שמה  
מומין לה הקב"ה נחש אחר (כה) ויוצא ומתגרים זה  
בזה והיא ניצלת ומשם היא לוקחת מזון וחוזרת  
למקומה בחצות הלילה. ואחר חצות הלילה מתחלת  
לחלק מזון עד עלות חשכות הבקר. כיון שמאיר היום  
הולכת ולא נראית כמו שנתבאר. ובזמן שהעולם נצרך  
למטר מתכנסות אליה כל שאר החיות (כו) והיא עולה  
לראש הר גבוה. מכנסת ראשה בין כרעיה ותגועה  
גועה אחר גועה. והקב"ה שומע קולה ונתמלא רחמים  
ומרחם על העולם. והיא יורדת מראש ההר ובורחת  
ונסתרת עצמה. וכל שאר החיות רצות אחריה ואין  
מוצאות אותה. וש"כ כאיל תצרע על אפיקי מים. מהו  
על אפיקי מים. כאשר נתיבשו המים והעולם נצמא  
למים אז היא תצרע : (ג-רמט.)

**יוםם** יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי וג'.  
אמר רבי שמעון אשרי חלקו מי שבא עם  
השכינה [בבקר] בשעה שהיא באה לקבל פני המלך  
לספר עמו. וזה היה נמצא עמה [בלילה] בשעה  
שהשיט המלך ימינו לקבל את השכינה. וש"כ (תהלים קט)  
אשא כנפי שחר אשכנה באחרית ים. מהו אחרית ים.  
אותה שעה של הבקר היא אחרית ים ההוא. שבחצות  
הלילה היה התחלה וצור היה דין. ועכשיו הוא  
אחרית של הדין. שנסתלקים הדינים שלה והיא  
נכנסת בכנפי המלך. היא וכל אותן שנזדונו  
עמה (כו) וש"כ אשכנה באחרית ים. ולמדנו כל אותן  
שהתיצגו

דפליגה לון אישי שבעא כאילו אכלה יתיר מיכלא  
מכלהו. וכד ייתי לפרא דאקרי שחר ייתי לה חבלי  
דגלותא (כ) ובג"ד דאקריאת אילת השחר על שם  
קדרותא דלפרא. דחבליה לה כיוצא. הס"ד  
(ישעי' כו) כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה  
וג'. אימתי פליגה לון. כד לפרא בעי למיתו.  
ובעוד דאיוס ליליא וקדרותא סליקת  
לאהסר (כא) כד"ל ותקם בעוד לילה ותתן טרף  
לבייתה וג'. כיון דאנסיך לפרא כלסו שבעין במזונא  
דילה. כדון קלא חדא אתער באחלעותא דרקיעא. קארי  
בחיל ואמר. קריבין עולו לזכותיכו דחיקין פוקי.  
כל חד ליכנס לאתריה דאתחיו ליה. כיון דאנסיך שמה  
כל חד וחד אתכניש לאתריה. הס"ד (תהלים קד) תזרח  
השמש יאספון וג'. ואישי אולת ביממא ואתגלית בליליא  
ופלגא בלפרא. ובגניי כך אקרי אילת השחר.  
לבתר אתתקפא כגיבר וחולת ואקרי איל. לון  
אתר אולת. אולת שתינ פרסי מהסוא אתר  
דנפיק (כב) ועאלת לגו סורא דחשוכא ומתמן  
לחת מוזנא. כד אולת בגו הסוא סורא דחשוכא  
לרה לרגלה חויה חדא עקימא ואילו לרגלה (כג) ואישי  
סלקא מתמן לגבי סורא דסורא (כד) כיון דמסת תמן  
ומין לה קב"ה חויה אחרא (כה) ונפיק ומקפגני דא  
דבר ואישי אשחויבת ומתמן נפלת מוזנא ותבת  
לאתריה בפלגא ליליא. ומפלגו לליליא שריאת  
לפלגא עד דסליקת קדרותא דלפרא. כיון דאנסיך יממא  
אולת ולא אתחיולת כמה דאתמר. ובשעתא דעלמא אלפריך  
למפרא מתכניש לגבא כל שאר חיון (כו) וסוא סליקת  
לגיס סורא דמאס. אעספת ריהסא בין ברכסא וגעת  
גועה בחר גועה. וקב"ה שומע קלא דילה ואתמלי רחמין  
וחם על עלמא. וסוא נחתת מריס סורא ורהסת  
וגחית גרמסא. וכל שאר חיותא דסין אבתרסא ולא  
משכחין לה. הס"ד כאיל תצרע על אפיקי מים. מהו  
על אפיקי מים. הנסו דאחיבשו ועלמא למי  
על מייא כדון תצרע : (ג-רמט.)

**יוםם** יאס ה' חסדו ובלילה שירה עמי וג'.  
אמר רבי שמעון זכאס חולקים מלן דאחי עס  
מפרומיתא [בפלגא] בשעתא דאתת לקבלא אנפי מלכא  
לאשתעי ביה. ואשתכת עמה [בליליא] בשעתא  
דאחיבש מלכא ומינא לקבלא למפרומיתא. הס"ד (תהלים קט)  
אשא כנפי שחר אשכנה באחרית ים. מהו אחרית ים.  
הסוא שעתא אחרית דסוא ים סוא. דכד אתפלג  
ליליא שירותא סוא ודינא סוא. וסעתא אחרית סוא  
דילה. דמסתלקין דינא וסאלת בגדפין  
דמלכא. סוא וכל אינון דמזדונין  
לה (כו) הס"ד אשכנה באחרית ים. ותאנא כל אינון  
דמסתלי

### יו הורה

(כ) אעפ"י שיוצאים ח"י שרים שפע שלהם מן השכינה הקדושה מ"ם ירעו וישחיתו יעם ישראל האבות שהם שולמים עליהן ;  
(כא) דקבר שפע מן התפארת : (כב) שחין פרסי י"ד שוה רמו על שש הספירות של השכינות עד הבינה שהוא עולם הבריאה  
ונקרא הר של חשך בענין ההשגה. כי יוצר הוא אור. ובורא הוא חשך. ומן הבינה נמשך השפע למלכות : (כג) ס"ם כרון אחריה  
לגזר מסנה השפע בחזירתה משם : (כד) היינו לעולם היצירה : (כה) אפשר שוה המלאך גבריאל ילחם עם המים ואין מניחו לגזול השפע :  
(כו) כל ע"י השרים : (כו) היינו אותם שלסרו תורה מחצות הלילה עד הבקר :



דמשתדלי באורייתא בשעתא דאשתלגי ליליא אשתתק בשכינתא  
וכד אתי לפרא ומערנותא אשתברת עם מלכא. הוא  
אשתכח עמה עם מלכא. ומלכא פרים על כליו  
גדפו. וה"ד יומא יליא ה' חסדו ובלילה שירה עמי  
וגו': אמר רבי ייסא הא אמתר דקב"ה וכל אינון  
לדיקא דבנו גתא דעדן כליו לייחין לקליהון  
דאינון דמתערי בפלגות ליליא למקרי באורייתא. וחוטא  
דחסד אמתר עליוהו ביממא. דכתיב יומא יליא ה'  
חסדו ובלילה שירה עמי וגו'. וע"ד מושבאן דסלקין  
בליליא קמים דא הוא מושבחתא שלים: (ג-ב-א)

## מג

**שלח** אורח ואמתר המה ינחוני וביאנוני אל הר קדשך  
ואל משכנותיך. אמר רבי יוסי כתיב ויאמר  
אלהים יסי אור ויהי אור. הרי ביארו שאור ההוא  
אתגניז. ואיזו אודמן לגבי לדיקא לעלמא דחיי. כמה  
דלוקמוס דכתיב אור זרוע ללדיק. ללדיק ודאי  
סתם. והוא אור לא שמש בעולם מדבר ביום הראשון.  
ואח"כ נגנו ולא שמש יותר. רבי יהודה אומר אלמלי  
נגנו מכל וכל לא נתקיים העולם אפילו רגע אחד.  
איא נגנו וזרע כורע זו שעושה תולדות וזרעים  
ופירות. וממנו נתקיים העולם. ואין דך יום שלא  
יופיע ממנו בעולם וזה מקיים הכל. שבו זון הקב"ה  
את העולם. ובכל מקום שלומדים תורה בלילה יוצא  
חוט אחד מאותו אור הגנו ונמשך על אותו לומדי  
התורה. וזש"כ יומא יליא ה' חסדו ובלילה שירה  
עמי. יום שהוקם המשכן למטה מה כתוב (שמות ט)  
ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עריו  
הענן. כהו הענן. חוט אחד היה מאותו אור הראשון  
שהופיע בחדוה של השכינה כאשר נכנסה להמשכן  
שלמטה. ומיהוים ההוא לא נתגלה עוד. אבל שימוש  
הוא משמש בעולם. והוא מחדש בכל יום מעשה  
בראשית: (ג-ב-קמח:)

**ואבואה** אל מוצב אלהים וגו'. אמר רבי יוסי מאן  
מוצב אלהים. דא הוא מוצב דלעילא.  
מוצב אלהים ודאי. והיינו באר דלחוק. ולומנין  
מוצב ה'. כד"א (שליש א' ח) קם מלפני מוצב ה'.  
וע"ד ירמין עלמין מהכא דינא ורחמי. בגין דהו'  
ינקא כהאי ספרא ובהאי ספרא. והא אוקמוס מלס: (ג-ב-ד:)

## מר

**אתה** הוא מלכי אלהים ליה ישועות יעקב. אמר  
רבי יהודה אתה הוא מלכי אלהים. דא הוא  
שלימו דכל דרגין כחדא דא ברא (ב) ליה  
ישועות יעקב. כל אינון שלימן דעבדי שליחותא  
בעלמא

זיו הוהר

## מג

**שלח** אורח ואמתר המה ינחוני וביאנוני אל הר קדשך  
ואל משכנותיך. אמר רבי יוסי כתוב ויאמר  
אלהים יהי אור ויהי אור. הרי ביארו שאור ההוא  
נגנו. והוא מתוקן אל הצדיקים לעולם הבא. כמו  
שפירשנו שכתוב אור זרוע לצדיק. לצדיק ודאי  
סתם. ואור ההוא לא שמש בעולם מדבר ביום הראשון.  
ואח"כ נגנו ולא שמש יותר. רבי יהודה אומר אלמלי  
נגנו מכל וכל לא נתקיים העולם אפילו רגע אחד.  
איא נגנו וזרע כורע זו שעושה תולדות וזרעים  
ופירות. וממנו נתקיים העולם. ואין דך יום שלא  
יופיע ממנו בעולם וזה מקיים הכל. שבו זון הקב"ה  
את העולם. ובכל מקום שלומדים תורה בלילה יוצא  
חוט אחד מאותו אור הגנו ונמשך על אותו לומדי  
התורה. וזש"כ יומא יליא ה' חסדו ובלילה שירה  
עמי. יום שהוקם המשכן למטה מה כתוב (שמות ט)  
ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עריו  
הענן. כהו הענן. חוט אחד היה מאותו אור הראשון  
שהופיע בחדוה של השכינה כאשר נכנסה להמשכן  
שלמטה. ומיהוים ההוא לא נתגלה עוד. אבל שימוש  
הוא משמש בעולם. והוא מחדש בכל יום מעשה  
בראשית: (ג-ב-קמח:)

**ואבואה** אל מוצב אלהים וגו'. אמר רבי יוסי איזה  
מוצב אלהים. זה הוא המוצב שלמעלה.  
מוצב אלהים ודאי. והיינו באר של יצחק. ולפעמים  
מוצב ה'. כמש"כ (מלכים א' ח) קם מלפני מוצב ה'.  
וע"כ נוחלים העולמים מכאן דין ורחמים. לפי שהוא  
יונקת בצד זה ובצד זה. והרי נתבאר הענין: (ג-ב-ד:)

## מר

**אתה** הוא מלכי אלהים צוה ישועות יעקב. אמר  
רבי יהודה אתה הוא מלכי אלהים. זה הוא  
שלימות של כל המדרגות כאחד זה בואת (ב) צוה  
ישועות יעקב כל אותן המלאכים שעושים שליחות  
בעולם

בעולם דלויסו כללו מספרא דרחמי. ולא לויסו מספרא דדינא. בגין דלית מארי שיתון מספרא דרחמי ומספרא דדינא קשיא. לויסו שיתון דאתין מספרא דרחמי לא עבדי שליחא דדינא בעלמא כלל. ואי תימא הא מלאכא דתגלי ליה לבלעם הא תימא דשליחא דרחמי הוא ואתהפך לדינא. לא לעולם לא אשתני. אלא שליחא דרחמי הוא לאגנא עליהו דישראל ולתהי סניגורא עליהו. ולקבליה דבלעם הוא דינא. וכך ארחי דקב"ה. חוקיב לרא וסאי טיבו יכלא למחי דינא לרא. וכך הא. שליחא דרחמי הוא לכו לישראל ולבלעם אתהפך לדינא. ובגין כך לויסו ישועות יעקב. אמר דוד פקיד על עלמא כד ישתלחון שלוחי די להוויין מספרא דרחמי (ג) רבי אבא אמר לויסו ישועות יעקב. דלויסו דכנו גלותא ישתכח פורקנא להון גו גלותא. תא חיי תושבחה דלכסן יעקב הוא. ולחללא ילחק לא אחא יעקב לעלמא. ובגין לויסו ישועות יעקב דא ילחק (ד) דכין דאשתויב ילחק ישועות יעקב הוא (א-קט).

**כ** זאת באתנו ולא שכחנוך ולא שקרנו בביתך. פתח רבי אבא ואמר כל זאת באתנו. כל אלו באו עלינו מבני לוי. אלא כל דיון דלשילא אתו עלנא ולא שכחנוך. לא דאשניא מילולי אורייתך. מכאן אוליפנא כל מאן דאשניא מילולי אורייתא ולא בעי למלטי בה. כאליו דאשני לקב"ה. דהא אורייתא כלא שמה דקב"ה איסי. ולא שקרנו בביתך. דלא למשקר בהאי את קיימא קדישא דרשים ביה. דכל מאן דמשקר ביה כאליו משקר בשמא דמלכא. בגין דשמא דמלכא אתרשים ביה בדר נש. וקרא אתהא אורי ביה בהאי קרא. דכתיב אש שכחנו שם אלהינו ונפרש כפינו לא זר. אש שכחנו שם אלהינו. כדא ושכחנוך. ודא איסי אורייתא דלויי שמה דקב"ה. ונפרש כפינו לא זר. כדא ושכחנוך ולא שקרנו בביתך. וכלא חד מלה. מאי שקרא סכא. דרשים כפינו לרשותא אתהא ומשקר בהאי ברית. וט"ד אורייתא אחידת בהאי צ"כ. דכל מאן דנשיב האו ברית כאליו נכר אורייתא כלא. ומאן דמשקר בהאי כאליו משקר באורייתא כלא. תא חיי יוסף בגין דנכר ליה להאי ברית ולא בעי לשקרא ביה. וכה ליקרא בהאי עלמא וליקרא לעלמא דאתי. ולא עוד אלא דקב"ה אשני שמיא בגויה (ד) דכתיב (תהלים פא) עדות ביהוסף שמו. וזכה לזכרתא דהאי עלמא ולזכרתא בעלמא דאתי (ג-י).

**כ** עניך הורגנו כל היום. אמר רעיא מהימנא. וזכא שמה קדישא דאתקריא. שמה דקב"ה לאקרב גמייסו קרבנין קמיה. כמה דאתמר כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה. וקרבינן גרמייסו כעאנין בתעניתא. דמיעוט חללא דמא דתעניתא

בעולם תצוה שיהיו כלם מצד הרחמים. ולא יהיו מצד הדין. לפי שיש מאנים מלאכים מצד הרחמים ומצד הדין חקשה. אלה המלאכים הבאים מצד הרחמים אין עושים שליחות של דין בעולם כלל. ואם תשאל הא המלאך שנתגלה לו לבלעם הרי למדנו שהיה שליח של רחמים ונהפך לדין. אבל לא כן לעולם לא נשתנה. אלא שליח של רחמים היה להגן על ישראל ולהיות סניגור עליהם. וכנגד בלעם היה דין. וכך הוא דרכי הקב"ה. מטיב לזו ואותו הטוב יכול להיות דין לזו. וכך היה שם. שליח של רחמים היה להם לישראל ולבלעם נהפך לדין. וז"כ צוה ישועות יעקב. כך אמר דוד צוה על העולם שכאשר יושלחו שלוחים יהיו מצד הרחמים (ג) רבי אבא אמר צוה ישועות יעקב. שאותן שהם בתוך הגלות יהיה נמצא להם גואל בתוך גלותם. בוא וראה המובחר שבאבות יעקב הי'. ואילמלא יצחק לא בא יעקב לעולם. ולפיכך צוה ישועות יעקב זה יצחק (א) שכין שניצל יצחק ישועות יעקב היה (א-קט).

**כ** זאת באתנו ולא שכחנוך ולא שקרנו בביתך. פתח רבי אבא ואמר כל זאת באתנו. כל אלו באו עלינו היה צריך לומר. אלא כל הדינים שלמעלה באו עלינו ולא שכחנוך. לא שכחנו דברי תורתך. מכאן יש למוד שכל מי שמשכח דברי תורה ואינו רוצה להתניעצ בה. כאילו שוכח להקב"ה. שהרי כל התורה שמו של הקב"ה היא. ולא שקרנו בביתך. שאין לשקר בזה אות הברית הקדוש שנרשם בו. שכל מי שמשקר בו כאילו משקר בשם המלך. לפי ששם המלך נרשם בו באדם. והמקרא שלאחריו מורה על המקרא שלפניו. שכתוב אם שכחנו שם אלהינו ונפרש כפינו לא זר. אם שכחנו שם אלהינו. כמו שכתוב קודם ולא שכחנוך. וזו היא התורה שהיא שמו של הקב"ה. ונפרש כפינו לא זר. כמו שכתוב קודם ולא שקרנו בביתך. והכל ענין אחד. מה זה השקר כאן. שפורש כפינו לרשות אחר ומשקר בזה הברית. ולכך התורה נקשרת בזה האיש הנוטר ברית. שכל מי שנוטר זה הברית כאילו נוטר התורה כלה. ומי שמשקר בזה הברית כאילו משקר בכל התורה. בוא וראה יוסף בשביל שנטר לו לברית הזה ולא רצה לשקר בו. וזה לכבוד בעולם הזה ולכבוד לעולם הבא. ולא עוד אלא שהקב"ה משרה שכנינו עליו (ד) שכתוב (תהלים סא) עדות ביהוסף שמו. וזכה לזכרות של עוה"ו ולזכרות בעולם הבא (ג-י).

**כ** עניך הורגנו כל היום. אמר רועה הנאמן. וזכאים הם עם הקדוש שנקראו צאן מרעיתו של הקב"ה שיקריבו עצמם קרבנות לפניו. כמו שכתוב כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה. ומקריבים עצמם כצאן בתעניתם. כי מה שנתמצע חלבם ורמם ע"י

די הוהר

(ג) כי בין שיעקב רמז על רחמים (א) אפשר לומר בונתו שרדו התפלל שכן יהיה תמיד שהאבות ינצלו בזכות בנים טובים (ד) כי אחר ה' שניתוסף ליוסף רמז על מרת המלכות והשכינה הקדושה ששורשה הוא אות ה' האחרונה בן שם הו"ה ביה :

דעמימל איהו חסיד יתיר מקרבנא דבעירין דהוה מתמעט דמא וחלבא, וכל אינון אמורין ופדרין דמתחללין כל לילא : (ג—קט :)

## מה

**למנצח** על שנים לבני קרח משכיל שיר יידות. תא חזי דוד רמז ליה להאי תוספתא דשיר השירים קדש קדש על ידא דבני קרח. אלא דלא מסא זמא דלתמר. בנ"כ כתיב למנצח על שנים לבני קרח משכיל שיר יידות. על שנים. אלן נשיקות פיהו דאקרון שפתותיו שנים. ד"א שנים. אלן שית שנין דלתחברון ביהאי שנים סומקא דליהי שביעא דכלא (ה) משכיל. דא נגידו דעתיקא קדישא דנגיד לון ביהאי שעתא דיתבי יחד ולא מתפרשין (ז) בגין דאינון נשיקין דרבקותא דרוחא ולא מתפרשין. שיר יידות. רמז להאי שירא דאקרי שיר כפול. שיר השירים הסס והלא שיר יידות כלל חד. קב"ה וכנסת ישראל איקרון דודים (ז) כמד"א שמו ושכרו דודים. בנ"כ שיר יידות. דאינון דודים דא משבחא דלא ויא משבחא דלא. וכמה דהסס כנסת ישראל שראת בתוספתא. דהכי אחזוי דכתיב ישקני מנשיקות פיהו. ארף הכי סכא הוה שריאת לשבחא למלכא :

רחש לבי דבר טוב. רחש לבי. דא חייחא דרחש בליילא דאקרי לבי. דבר טוב. דסליקת ברעוהא לאתחבר מלכא עמא דאקרי טוב. ד"א בגין דלא אחייב לה רשו לגלגא אמר רחש. בגין דמרחשא לה האי מלס בלבא. ואפילו בשפוטא לא אחייב לה רשו לרחשא אלא בלבא. ד"א מאי עממא רחש לבי. בגין דדבור כלל קול לא יכל למללא. והאי לבי דאקרי דבור עד השתא לא אשתלימת (ז) עד דאתא שלמה מלכא וכנס לה ביתא. ואשתלימת סיסר"א ברבו יתיר על כלל. בגין דקול אתחבר עמא. והיא שעתא אחייב רשו למללא דהא אשתלימת בקלא. ויתבא בשלימו עס מלכא. בגין דאפיקת ברה חכימא לעמלא ואתקין ביתא למלכא. כדין מלכא שוו מדוריה עמא ושראת למללא ואמרת ישקני מנשיקות פיהו. אבל השתא ביומוי דדוד עד כעון לא יתבא באשתלימותא. בנ"כ רחש לבי ודאי סהא דבר טוב. השתא טוב ולא טובים. כיון דאתחבר קול עמא כדין טובים. כמד"א כי טובים דודין מיין. אינון דודים תרווייהו כחדא. הסס דודים והכא יידות. אומר אני מעשי למלך. לאתערע מלך עלאה. ומאי אינון מעשי. מלך דלא מליא ביה עובדא מאי עבד

## מה

**למנצח** על שנים לבני קרח משכיל שיר יידות. בוא וראה דוד היה מרמז לו לאתה השבחה של שיר השירים שהיא קודש קדש על יד בני קרח. אלא שלא הגיע עוד הזמן שיהיה שיר השירים נאמר. לפיכך כתוב למנצח על שנים לבני קרח משכיל שיר יידות. על שנים. אלו נשיקות פיהו שנקראות שפתותיו שושנים. ד"א שושנים. אלו ששת השנים שמחברות בזאת השושנה האדומה שהיא השביעית לכל (ה) משכיל. זו המשכת השפע של הקדמון הקדוש שנמשך להם באותה שעה שמדוגים יחד ואינם נפרשים (ז) לפי שאותן הנשיקות הן התדבקות רוח ברוח בלי הפרד. שיר יידות. רמז לזה השיר שנקרא שיר כפול. שם שיר השירים וכאן שיר יידות הכל אחד. הקב"ה וכנסת ישראל נקראים דודים (ז) כמש"כ שמו ושכרו דודים. לפיכך כתוב שיר יידות. שאותן הדודים זה משבח לזאת וזאת משבחת לזה. וכמו ששם התחילה כנסת ישראל בשבחה. וכן נראה שכתוב ישקני מנשיקות פיהו. כמו כן כאן היא התחילה לשבח למלך :

רחש לבי דבר טוב. רחש לבי. זו החיה הרומשת בלילה שנקראת לבי. דבר טוב. שצלה ברצונה שיתחבר המלך עמה שנקרא טוב. ד"א לפי שלא ניתנה לה רשות לגלות אמר רחש. לפי שמלחש לה דבר זה בלב. ואפילו בשפתים לא ניתנה לה רשות ללחש אלא בלב. ד"א מפני מה רחש לבי. לפי שדבור לבי קול אינו יכול לדבר. ואת לבי שנקראת דבור עד אז קול לא היתה בהשתלמות (ז) עד שבא שלמה המלך ובנה לה בית. ונשתלמה הלבנה בגדלות יתרה על כלן. לפי שהקול נתחבר עמה. ובשעה ההיא ניתנה לה רשות לדבר כיון שנשתלמה עם הקול. וישבה בהשתלמות עם המלך. לפי שהולירה בן חכם בצולם שהכין בית למלך. ואז שת המלך מדורו עמה והתחילה לדבר ואמרה ישקני מנשיקות פיה. אבל אז בימיו של דוד עד עתה לא ישבה בהשתלמות. לפיכך רחש לבי בודאי דבר טוב ההוא. עכשיו טוב ולא טובים. כיון שנתחבר הקול עמה אז טובים. כמש"כ כי טובים דודין מיין. שאותן הדודים שניהם ביחד. שם דודים וכאן יידות. אומר אני מעשי למלך. שיתעורר מלך העליון. ומה הם מעשי. הלא מי שאין תלויה בו העשיה מה הוא עושה

## ויו הזהר

מ"ה (ה) שנה בגי' כפירה. בדפוסים מופנה האדומה כיון יצוהה וי"ב כית נמשך ד"ס הארת העיני מן ג' כפירות הראשונות : (ג) פ"ה תפארת וס"ב כית : (ז) דבור היינו מלכות. סתם קול היינו תפארת. אב"ד ק"ל ט"ו : ה"א קול העופר היינו מנה :

עושה (ה) שהרי העשיה בלמעלה תלויה. אלא מהו מעשי. אלה הם. לשוני עט סופר מהיר. לפי משמחת בחצות הלילה למלך העליון שיר ידירות. כמ"כ שיר השירים משמחת המטרונה למלך. אף כאן המטרונה משמחת לו :

יפסית מבני אדם. מקרא זה סוד עליון יש בו. לעומת מלך העליון אומרת לו יפסית למעלה במחנות עליונים שהם משבחים לפניך. ולמטה באותן צדיקי אמת העומדים בחצות הלילה. הוצק חן בשפתותיך. בשעה שאתה קורא ודופק על שער היכלי פתחי לי אחותי. על כן ברכך אלהים לעולם (י) אם העליונה מעטרת אותך בעטרות עליונות. לעולם. בשביל עולם האחרון ההוא. והיא אומרת שבעבורה האם האירה לו (י) ד"א לעולם. זה ימין העליון שכתוב אתה כהן לעולם (ה) וכל הברכות והשפעות טובות שריות בו. וזהו שכתוב על כן (ט) כאשר זאת הכין נזדוגת למעלה :

חגור חרבך על ירך גבור. זו (שע' לד) חרב דה' מלאה דם. להפרע מן הרשעים שגורמים לה פיגור למעלה. הודך והדרך. אני מתקרבה אליך לרחם על העולם ונמתק יחד. וכאשר נזדוגת בו הוא נתלבש בהוד והדר. כמ"כ הוד והדר לבשת .. שנתלבש באותן בגדי כבוד שפורסת עליו אם העליונה.. וע"כ הודך והדרך בודאי :

והדרך צלח רכב על דבר אמת וענוה צדק. בוא וראה כיון שהחרב היא נעתקה מן הדין שנקשר בה. לפי שהטיבו בני העולם מעשיהם. נעשית דב"ר ונתחברת באמת להיות דבר אמת. ואמת בענוה. ובכן צד"ק נתקשרת בכל והכל אחד .. דבר אמת וענוה צד"ק נכללים ונתחברים בכל (י) ותורך נוראות ימינך. זה יעקב שלקח שני חלקים (ה) לפי שנדבק בימין לעולם. שנאמר (בראשית ז') מחשף הלבן אשר על המקלות :

חציר שנונים. אלו החצים ואבני הקלע שהיא תדין את העולם באותן כלי זיין של המלך שהפקידם בידי המטרונה. אותן החצים של הקב"ה שנונים ודאי בכל. מצד יום השני המדרגה של יצחק (י) לפי שממנו יוצא הדין לרשעים לענוש אותם. וע"כ עמים תחתיו יפלו. ואיזה היא המדרגה שתפיל אותם. זו המדרגה שנקראת לב. שנקודה על מעשי העולם. והיא תדינם על שהם אויבי המלך :

כסאך אלהים צולם ועד. לאחר שאותן הרשעים הגורמים מגיעת הזיוג למעלה נאבדו מן העולם. שנעשה בהם הדין. היא אומרת אני כסאך אלהים. צולם ועד. אני רוצה עכשיו התחברות צולם ועד שיתחבר

ענין (ה) דהא מעשה לעילא תליא. אלא מהו מעשי. אליו אליו. לשוני עט סופר מהיר. בגין דשבתא בפלגו דליליא למלכא עלאה שיר ידירות. כד"א שיר השירים דשבתא מסרויתא למלכא. אף הכא מסרויתא שבתא ליה :

יפסית מבני אדם. האי קרא רחא עלאה אית ביה. לקבל מלכא עלאה אומרת ליה יפסית לעילא במשריין עלאין דליון משבחן קמך. ולתתא בליון זכאי קשוס דקיימין בפלגות ליליא. הולך חן בשפתותיך. בשעתא דאת קרית ומקיש לתרע סיכלי פתחי לי אחותי. על כן ברכך אלהים לעולם (י) אמא עלאה אעשרא לך בעשרין עלאין. לעולם. בגין שהיא עולם בתראה. ובגינה קאמרת דאיה אנהירא ליה (י) ד"א לעולם. דא ימינא דלעילא דכתיב אתה כהן לעולם (ה) וכל ברכאך ומשחא טבא שריין ביה. ועל דא כתיב על כן (ט) כד האי כין אתחברת לעילא :

חגור חרבך על ירך גבור. דא (שע' לד) חרב לה' מלאה דם. לאתפרעא מחייביא דגרמין לה פירודא מלעילא. הודך והדרך. אנא קרביא לגבך לרחמא עלמא ונתבסס כחלא. וכד אתקרביא ביה אתלבש בזהר והדר. ה"ד הוד והדר לבשת .. בליון לבושין דיקר דפרשת עליה אמא עלאה .. וע"ד הודך והדרך דהאי :

והדרך צלח רכב על דבר אמת וענוה צדק. תא חזי כיון דהיה חרבא אסתתרת מן דינא דהוא ביה. בגין דלכשרו בני עלמא עובדיהו. אתעבידת דב"ר ואסתתרת באמת למחוי דבר אמת. ואמת בענוה. וכדין לד"ק בכלא וכלא חד .. דבר אמת וענוה לד"ק אתכלילו ואתחברו בכלא (י) ותורך נוראות ימינך. דא יעקב דנשיל תרין חולקין (ה) בגין דאתדבק בימינא לעלמין. דכתיב (בראשית ז') מחשף הלבן אשר על המקלות :

חציר שנונים. אליו חלום ואבני בליסטרות דדנת עלמין בליון מאני קרבא דמלכא דאפקיד צידא דמסרויתא. אליון חלום דקב"ה שנונים ודאי בכלא. מספרא דיומא תמינא מספרא דיחשק (י) בגין דמיס נפיק דינא לחייביא למידן יתהון. וע"ד עמים תחתיו יפלו. ומאן הוא דגא דאפיל לון. דגא דאקרי לב. דאתמנא על עובדין דעלמא. דנת לון על דליון אויבי המלך :

כסאך אלהים צולם ועד. לבתר דליון חייבין דאפרידו זוגא דלעילא אתעבידו מעלמא. דאתעביד כהן דינא. אמרת כסאך אלהים. עולם ועד. הסתא בעינא דיתחבר עולם בתראה

### זיו הורה

(ה) הגם שהמלכות מוציאה העשיה לפועל אבל מה לעשות אין תולה במלכות אלא בנ' הראשונות : (י) דורש כאן השם אלהים על הבינה : (י) פי' בשביל עולם המלכות והשכינה מאירה הבינה להתפארת : (ה) זהו מרת החסד : (ט) המלכות נקראת בשם כין כי היא בבחי' כסא להתפארת : (י) כשהמלכות מוזגת עם התפארת מרת הרהמים נקראת דבר אמת. ואז צד"ק היינו מלכות נקשרת עם כל ששת המסירות שהן בכללות בהתפארת : (ה) יעקב זה תפארת שנונה יותר למרת החסד. והיינו ב' חלקים. והוא סוד מחשף הלבן. כי בלגונות מורה על חסד : (י) דורש שנונים גם על פי מוד שאותן כלי זיין הם הכת של ספירה חשונה גבורה ודין :



בכתם אופיר. כאשר מזדוגת עם המלך ויורד בזילג  
הכתר המאיר מצד האם ושורה על ראש המטרונה.  
ובכן (שם מד) תפארת אדם לשבת בית. שהרי הבית  
של עולם הזה על ידה מתנהג:

שמעי בת וראי. כי בך תלוי השמיעה. כאשר  
ישראל יחזרו בתשובה לפני שמעי. הכניסי תפלותיהם  
לפני. כי פתח של הכל בך הוא. והכל מסרתי בידך  
להנהגת עולם התחתון. וע"כ שמעי בת. וראי. לפי  
שאת המראה של הכל. את נקראת באר לחי ראי.  
לפיכך יש לך לעיין כל יום במעשי העולם לתת  
לאיש כדרכיו. והטי אונך. לקבל התפלות של כלם  
ולעשות מכל התפלות עטרה לצדיק. לפי שהרי כל  
התפלות להגיש עטרה לצדיק הוא. ושכחי עמך. כאשר  
בני אין הולכים בדרך הישר תחשוב אותם כאילו  
הם נשכחים מהעולם. עד שיחזרו בתשובה לפני.  
ובית אביך (כז) זה אברהם שהוא נקראת בתו  
ובכ"ל שמה:

ויתאו המלך יפך. מלך העליון יאהב להתדבק  
בך ולהזדווג בך זיווג נצחי. בזמן שכל בני היכל  
המלך זכאים. מפני שיסרת אותם ונהלת אותם לרצון  
המלך. כי הוא אדוניך. כל הנה שלך הוא  
ממנו (כח) הלבנה אין מאירה אלא מן השמש.  
השם שלך הוא אדוני. וזה לך לסימן מבית המלך.  
אליף. רמו שבא אליה הארה מראש הכל. ויורד היא  
ראשית השם הקדוש חכמה העליונה. והשתחווי  
לה. כמש"כ ותקוד ב"ת שב"ע (כט) ובכן עושה  
המלך כל רצונה. וישראל מתגברים למעלה מעלה.  
ושאר עמים נכנעים תחתם וחוזרים להחשב עבדים  
להם. ולפיכך ובת צור במנהג פניך יהלו עשירי  
עם: ובכן

כל כבודה בת מלך פנימה. מזה כבודה. כבוד  
ך. זו בת מהמלך ההוא שהוא פנימי בודאי (ל) והיינו  
אם העליונה שהיא כנימית הכל. היא תצורר חירות  
ומנוחה וכבוד על בניה. ממשבצות זהב לבושה. זה  
הצד של צפון שמהלבש בה לעשות נקמות באותן  
הלוחצים לבניה (מ) על ידי מלך המשיח שיתעורר  
בעולם:

לרקמות תובל למלך. אלה בגדי כבוד שהם  
מרוקמים עבור המקדש. וכל כליו שעתיד הקב"ה  
תלבש אותם (נ) ומי גרם כל זה. אלו ישראל שלא  
נתערבו בהצד של עובדי עכו"ם. וכל אותן ישראל  
עתידים לראות בכבודה של ציון. כאשר יתקיים מה  
שכתוב (יב"ס ד) בצר לך ומצאוך וגו' ושבת עד ה'  
אלהך. והמלך ישוב אל בית השכינה לפייסה. ואז  
ובא לציון גואל: ובכן

תובלנה בשמחות וגיל. שתי שמחות למעלה  
ולמטה

בכתם אופיר. כד אודווגא במלכא ונחית כתרך בדלוגין  
דלגסיר מספרך דלמא וברית על רישא דמסרונתא.  
וכדן (שם מד) תפארת אדם לשבת בית. דהא ביתא  
דהאי עולמא על ידהא מתנהג:

שמעי בת וראי. דבך תליא שמיעה. כד  
ישראל יתדרו בתשובתא קמאי שמעי. עאל ללותהון  
קדמי. דשתחא דכלא בך הוא. וכלא מסרית בידך  
להנהגא עולמא תתא. וע"ד שמעי בת. וראי. בגין  
דאת חיוו דכלא. את התקריאת באר לחי ראי.  
בג"כ אית לך לעיינא כל יומא בעובדיהון דעולמא למיבב  
לכ"נ כפי עובדיו. והטי אונך. לקביל ללותא דכלא  
ולמעבד מכל ללותין עטרה לצדיק. בגין דהא כל  
ללותין לקרבא עטרה לצדיק הוא. ושכחי עמך. כד  
בני לא חלון בלחא מיבב אביך יתהון כאלו  
אינון סכוחין מעולמא. עד דיתובון בתשובתא קמאי.  
ובית אביך (כז) דא אברהם דלויי ברתיה  
ובכ"ל שמה:

ויתאו המלך יפך. מלכא עלאה ירחיס להתדבק  
בך ולהזדווג בך זוגא עולמין. איתא. בעתתא דכל בני היכלא  
דמלכא זכאין. בגין דיסרית לון ודברית לון לרעותא  
דמלכא. כי הוא אדוניך. כל הילא שלך הוא  
מניה איהו (כח) סיהר"א לא התגברת אלא מן שמש"א.  
שמה דילך אדני. סימנא נקטת מיבי מלכא.  
אליף. להנהגא בה מריבא דכלא. ויורד איהו  
רישא דשמה קדישא חכמה עלאה. והשתחווי  
לה. כד"א ותקוד ב"ת שב"ע (כט) וכדן עבד  
מלכא כל רעותהא. וישראל מתגברין לעילא לעילא.  
ובאר עמין אתכסיין תחותיהון ואתהדרין לעבדין  
לון. ובג"כ ובת צור במנהג פניך יהלו עשירי  
עם: וכדן

כל כבודה בת מלך פנימה. מזה כבודה. כבד  
ך. דא בת מהסוה מלך דלויי פנימה ודאי (ל) ודא  
אחא עלאה דלויי פנימה דכלא. איהו תתער חירו  
ויהיה וכבוד על בנהא. ממשבצות זהב לבושה. דא  
סגרא דלפון דלהלבש בה למעבד נוקמין גליון  
דלעקין לבנהא (מ) על ידא דמלכא משיחא דיתער  
בעולמא:

לרקמות תובל למלך. אלון. אלון לבושין  
דיקר דליון מרוקמין למקדש. וכל מלוי דומין קב"ה  
למלכא למיבב נוקמתא בלחוס. תובל למלך. דא כלה  
להביסה לכו (נ) ומלך גרים כל דא. בגין ישראל דלא  
תתערבו בספרא דעובדי עכו"ם. וכל אינון ישראל  
זמנין למחמי ביקרא דליון. כד יתקיים מלוי  
דכתיב (דברים ז) בלר לך ומלאוך וגו' ושבת עד ה'  
אלהך. וישוב מלכא לבי מסרונתא לפייסא לה. וע"ד  
ובא לציון גואל: וכדן

תובלנה בשמחות וגיל. תרין מדון לעילא  
ולתתא

## יוו הזהר

(כא) בת היתה לו לאברהם אבינו ובכל שמה. פירשי דל בבל בגי' בן. בודאי רמו רש"י על השם הוי"ה כמילוי בין עירי המלכות  
השכינה הקדושה: (כב) המלכות מקבלת השפע והבת שלה מן התפארת שנקרא מלך כמו הלבנה שמקבלת אורה מן השמש:  
(כג) בת שבע רמו על המלכות ספירה השביעית: (כד) אות ה' רמו על המלכות. התייב כיוצא שהכמה ובינה הנקראים אנה ואמא  
הולידו תפארת ומלכות שנקראים בן ובת: (כה) סטרא דצפון הוא דין. פתח הרעות: (כו) גם המלכות נקראת לפעמים בשם מלך:

ולתתא. לעילא. דשמא קדישא וכוורסא אשתלים  
כד יתאבד יודע ליד מעלמא. ודוכרניה לעלמין  
לא ידכר. לתתא. דישראל בנוי של הקב"ה ברחמים  
עלמין יריס דגליהון על כלא. וע"ד בתולות אחריה  
רעותיה מובאות לך. כמ"ש (ישעי' סו) והביאו את כל  
אחיכם מכל הגוים מנחה לסי'. הס"ד תבואינה  
בהיכל מלך :

תחת אבותיך יהיו בניך. אמר לה הקב"ה לכנסת  
ישראל. תחת אבותיך. אינון. אבסן עלמין דלודיעו  
לך בעלמא ותקניו לך על כלא. דכוותסון יהון בניך.  
תשימו לשרים בכל הארץ. כאותן אבות העליונים  
דכתיב ברו (במדבר נא) באר חפרוה שרים (ס) שהתקינו  
לה לבאר היא בכל. וכלם לזאת הבאר כנסת  
ישראל יקרונו :

אזכירה שמך בכל דור ודור על כן עמים  
יהודוך לעלם ועד. דור ודור. דא דרא עלאה  
דיתגליא ביה דרור וחירו לכלא. בזמנא דהוא שופר גדול  
יפיק כלל לחירו (כח) [כדין אזכיר"ה שמך  
ודאין] ועל כן עמים יהודוך לעולם ועד. דלא יתפרס  
עולם מן וע"ד ולא וע"ד מן עולם (כס) וכדין יתער  
קב"ה דעתא בעלמא דכל חד וחד מישראל ידיכ  
ארבקותא בחכמתא דלעילא. דא דשמא דקב"ה. ודא  
איוו סיבו דלית ליה פסיקו כלל לעלם ולעלמי  
עלמין : (י"ח)

חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך. אמר רבי  
אבא וכי זה הוד והדר לחגור כלי זיין  
ולחודרו בזה. מי שמתניע בתורה ולוחם מלחמתה של  
תורה ומורו עצמו בה. זהו שבחו של אדם. זהו הוד  
והדר שלו. ואתה אומר חגור חרבך. אלא ודאי עיקר  
הדבר אות הברית הקדוש שנתן הקב"ה ורשם אותו  
בבני ישראל. בשביל שינטרו אותו ולא יפגמו אותו  
בפגם לזה רשם המלך. ומי שפוגם את בריתו הרי  
עומד לנגדו חרב נקמת נקם ברית. לנקום נקמת  
הברית הקדוש שנרשם בו והוא היה פוגם אותו.  
ומי החפץ לנטור מקום הזה יודרו ויתקן עצמו.  
וישים לנגדו בשעה שיצר הרע מתגבר עליו את  
החרב והיא שקיימת על ירך. להפרע ממי שפוגם  
מקום הזה. ובכן חגור חרבך על ירך גבור. גבור  
הוא וגבור יקרא. וע"כ הודך והדרך. אמר רבי יהודה  
הודך והדרך. שהקב"ה מלביש לו בלבוש שלו. ואיזהו  
לבושו של הקב"ה. הוד והדר. שכתוב (תהלים קד)  
הוד והדר לבשת. אף כאן הודך והדרך. ובכן מתדבק  
האדם במלך הקדוש כראוי : (א-דס) :

ולמטה. למעלה. שהשם הקדוש וכסא הכבוד ישלם  
כאשר יהיה גאבד היודע ציד מן העולם. ווכרו לנצח  
לא יזכר. למטה. שישראל בנוי של הקב"ה ברחמים  
עליונים יורם דגלם על כלם. וע"כ בתולות אחריה  
רעותיה מובאות לך. כמ"ש (ישעי' סו) והביאו את כל  
אחיכם מכל הגוים מנחה לה'. זש"כ תבואינה  
בהיכל מלך :

תחת אבותיך יהיו בניך. אמר לה הקב"ה לכנסת  
ישראל. תחת אבותיך. אלו אבות העליונים שהודיעו  
טבען בעולם והתקינו לך על הכל. כמוהם יהיו בניך.  
תשימו לשרים בכל הארץ. כאותן אבות העליונים  
שנאמר בהם (במדבר נא) באר חפרוה שרים (ס) שהתקינו  
לה לבאר היא בכל. וכלם לזאת הבאר כנסת  
ישראל יקראו :

אזכירה שמך בכל דור ודור על כן עמים  
יהודוך לעלם ועד. דור ודור. זה דור העליון  
שיתגלה בו דרור וחירות לכל. בזמן שהשופר הגדול  
הוא יוציא כלם לחירות (כח) [בכן אזכיר"ה שמך  
בודאין] ועל כן עמים יהודוך לעולם ועד. שלא יפרד  
עולם מן וע"ד ולא וע"ד מן עולם (כס) ואז יצורר  
הקב"ה דעת בעולם שכל אחד ואחד מישראל ישיג  
השגת החכמה העליונה. סוד השם הקדוש. וזה  
הוא הטוב שאין לה הפסק כלל לנצח ולעלמי  
עולמים : (י"ח)

חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך. אמר רבי  
אבא וכי זה הוד והדר לחגור כלי זיין  
ולחודרו בזה. מי שמתניע בתורה ולוחם מלחמתה של  
תורה ומורו עצמו בה. זהו שבחו של אדם. זהו הוד  
והדר שלו. ואתה אומר חגור חרבך. אלא ודאי עיקר  
הדבר אות הברית הקדוש שנתן הקב"ה ורשם אותו  
בבני ישראל. בשביל שינטרו אותו ולא יפגמו אותו  
בפגם לזה רשם המלך. ומי שפוגם את בריתו הרי  
עומד לנגדו חרב נקמת נקם ברית. לנקום נקמת  
הברית הקדוש שנרשם בו והוא היה פוגם אותו.  
ומי החפץ לנטור מקום הזה יודרו ויתקן עצמו.  
וישים לנגדו בשעה שיצר הרע מתגבר עליו את  
החרב והיא שקיימת על ירך. להפרע ממי שפוגם  
מקום הזה. ובכן חגור חרבך על ירך גבור. גבור  
הוא וגבור יקרא. וע"כ הודך והדרך. אמר רבי יהודה  
הודך והדרך. שהקב"ה מלביש לו בלבוש שלו. ואיזהו  
לבושו של הקב"ה. הוד והדר. שכתוב (תהלים קד)  
הוד והדר לבשת. אף כאן הודך והדרך. ובכן מתדבק  
האדם במלך הקדוש כראוי : (א-דס) :

כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה.  
אמר רבי שמעון כל כבודה. זו כנסת ישראל.  
כבודה. לפי שיש כבוד זה על זה. זה זכר [כבוד] וזאת  
נקבה [כבודה]. וכבודה הזאת נקראת בת מלך. היינו  
ב"ת

## זיו הזהר

(פ) המלכות נקראת באר מים חיים : (כח) זו הבינה. ואז שמך  
דדכורא : (כס) עולם ועד היינו יסוד ומלכות :

בֵּית שְׂבִיעַ. בֵּת קֹלֶל שֶׁהוּא הַקּוֹל הַגָּדוֹל (ז) וְהוּא  
מֶלֶךְ הָעֲלִיּוֹן שֶׁהוּא פְּנִימָה. לְפִי שֵׁשׁ מֵלָךְ שֶׁאֵין הוּא  
פְּנִימִי כְּמוֹהוּ. וְזֹאת כְּבוֹדָה בֵּת יֶלֶךְ מִמִּשְׁבָּצוֹת  
זֹהב לְבוֹשָׁה. לְפִי שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת וְנֶאֱחָזֶת בְּגִבּוֹרָה  
הָעֲלִיּוֹנָה (ח) וְכְבוֹדָה זוֹ גַם כֵּן מֵלָךְ נִקְרָאת. וְכַעֲבוֹרָה  
מִתְקִיֶּמֶת הָאָרֶץ. מִתִּי. בְּזֶמֶן שֶׁנֶּאֱחָזֶת בְּמִשְׁפֵּט (ט) כְּשֶׁ"כ  
(מִשְׁלִי בַּט) מֵלָךְ בְּמִשְׁפֵּט יַעֲמִיד אֶרֶץ. וְזֹאת נִקְרָאת מַלְכוּת  
הַשָּׁמַיִם : (א-ו' י').

בֵּית שְׂבִיט. בֵּית קוֹל דְּלִיטוֹ קוֹל גְּדוֹל (ג) וְהֵא  
מֶלֶךְ עֲלֵהָ אִישׁוֹ פְּנִימָה. שָׁנִין דְּלִיט מֶלֶךְ דְּלֵא אִישׁוֹ  
לְנוֹ כְּוֹתִיט. וְהֵא כְּוֹדָה בֵּית מֶלֶךְ מִמְשִׁבּוֹת  
וְהֵא לְבוֹשָׁה. בָּנִין דְּלֵתִלְכֶּשֶׁת וְהֵתִלְכֶּשֶׁת בְּגִבּוֹרֵת  
עֲלֵהָ (ד) וְהֵא כְּוֹדָה אוֹף נְמוֹ מֶלֶךְ אֶרְיָ. וְכִנְיָ  
קִימָא אֶרְעָא. אִימְתִי. בְּשַׁעְתָּ דְּתֵלְכֶּשֶׁת בְּמִשְׁפָּח (ה) בְּדִינָה  
(מִשְׁלִי כֵּט) מֶלֶךְ. בְּמִשְׁפָּח יַעֲיִיד אֶרְץ. וְדֵא קִרְיָן מִלְכוֹ  
דְּשִׁמְיָא : (א—ד.)

מזר

**מַמְנֵצָה** לְבַנִּי קָרָה עַל עֲלֻמוֹת שִׁיר. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ  
הָאֵל קָרָה אֵיךְ לֹאסֶתְכֵלֵל בֵּית דְּרוֹר דְּחִמְתָּהּ  
אִישׁוֹ. וְכֵן הֵנִי שִׁירָן וְתוֹשְׁבָנָן דְּהוּוּ אִמְרֵי בְנֵי  
קָרָה. כֻּלָּהּ מִחֲדָתָין אִינוֹן שִׁירָן וְתוֹשְׁבָנָן דְּהוּוּ  
מִלְקָמִין. וְכֵן כָּל אִינוֹן שִׁירָן וְתוֹשְׁבָנָן דְּלֹאמַר דִּיד  
וְכֵן אִינוֹן דְּהוּוּ עֲמִים. כֻּלָּהּ הוּוּ בְּרוּרָה עֲלֵהָ בְּרוּרָה  
דְּחִמְתָּהּ. הָאֵל חוּי עֲבָד קָבִים עֲלֵהָ תִּתְּהֵא  
כְּבוֹנָה דְּעֲלֵהָ עֲלֵהָ. וְכֵן אִינוֹן סֹדְרִין דְּסֹדְרֵי דִיד  
וְעֲלֵהָ בְּרִים. וְכֵן אִינוֹן נְבִיאִי קָשׁוּם. כֻּלָּהּ סֹדְרֵי  
כְּבוֹנָה דְּלֵעִילָה. הָאֵל חוּי כְּבוֹנָה דְּאִיכָא מִשְׁמֵרֵי  
בְּחֵרְעָה כְּכִי כְּמִי בְּרִקְעָה דְּחֻמְרֵי  
לְמַחְרֵיָּה וְאִמְרֵי שִׁירְתָּה דְּתִיר. וְכֻלָּהּ קִימִין אֱלִין  
לְקַבֵּל אֱלִין. וְכֻלָּהּ בְּסֹדְרִין דְּשִׁירָן וְתוֹשְׁבָנָן.  
וְכֵן חֻקְמוֹס הִבְרִיָּה עֲלֻמוֹת שִׁיר. מִזֵּה עֲלֻמוֹת שִׁיר.  
אֵלָּה כִּדְרָא (בִּירִי) שְׂשִׁים הֵמָּה מַלְכוּת וְשִׁמְשִׁים  
פִּלְגְּשִׁים וְעֲלֻמוֹת אִין מִסְפֵּר. מִזֵּה וְעֲלֻמוֹת אִין מִסְפֵּר.  
כִּדְרָא (אִיב כֵּה) הֵיךְ מִסְפֵּר לְגִדְדוּיָהּ. וְכֵן לֵית  
לֵן חֻשְׁבָּנָה כְּהִיב וְעֲלֻמוֹת אִין מִסְפֵּר. וְכֻלָּהּ שׁוּרִין  
שׁוּרִין מִסְחָרִין סֹדְרִין אֱלִין לְקַבֵּל אֱלִין. לְמַחְרָה  
וְשִׁבְחָה לְמַחְרֵיהֶן. וְאֱלִין אִינוֹן עֲלֻמוֹת שִׁיר. וְכֵן לֵית  
עֲלֻמוֹת דֵּלָּה חֻמְרִין כְּלִיזָא אֱקָרִין אֱלִין עֲלֻמוֹת  
שִׁיר : (א) — שִׁיר :

**לכו** חזו מפעלות אלהים אשר שם שמות בארץ. אמר רבי יהודה האי קרא אוקמוהו ואתמר. אבל לכו חזו מפעלות אלהים וגו'. דלילו הוו מפעלות וי"ד היא וא"ץ ה"א הוה שם קיום בארץ (א) אבל בגין דהוו מפעלות שמה דלאלהים שם שמות בארץ. א"ל רבי חייה הסתא אתערית להאי. אגא לאו הכי אמינא ליה. בגין דבין שמה דא ובין שמה דא כלא הוא שבתא. אבל אגא

## זינו הזמר

(ב) מִי שֶׁהַמַּלְכוּת הָיָה בְּתֵּהּ הַבִּינָה שֶׁנִּקְרָאת קוֹל גְּדוֹל קוֹל שׁוֹפָר, וְהוּא פְּנִימָה, מִי נִכְאָרֶת, וּבִלְכֹּד הִתְפָּאֵרַת, אֵינוֹ נִכְתָּר כְּמוֹ הַבִּינָה  
(ג) וְהֵב מִוְרָה עַל גְּבוּרָה כִּי אֲדוּמָה הוּא; (ד) בְּמִשְׁפַּט מִי בְּרַחֲמִים, וְאֵן נִקְרָאת מַלְכוּת שְׂמִימָה, כִּי יָמִים חֵיוֹנוֹ תִּפְאֶרֶת מִשְׁפַּט  
(ה) יִדְעוּ דַּאֲהֵנוּ רַחֲמֵי:

**מז' (ה)** כאן רענון מפורשי הוהר, כי הלא בספרי תהלים שלנו לא מונח שם, שראח בעצמו ששה ספרי תהלים מדרושים קדומים חזש. וכן נראה גם מן פירושו הדרק, ורבי אלעזר בך מ' שם מעצם השם הויה כמו שנמצא בספרי תהלים שלפנינו:



אני מפורש אותו כמו שהעירו החברים ששם שמות [בניקור ציר"ה] שמות בארץ שמות ממש. ר' יצחק אמר הרי הכל אפילו מה שאמר ר' יהודה יפה אמר. שאילו נברא העולם בהשם של רחמים בלבד יתקיים העולם. אבל לפי שנברא העולם על דין ועומד על דין לכן שם שמות בארץ. [שמות בארץ (ז) ולמה. בשביל להשתמש בהם וועולם להיות קיום בעולם (א-נח) רבי אלעזר אמר לכו חזו. מהו חזו. כמש"כ (ישע' כא) חזות קשה הוגד לי. במעשיו של הקב"ה נתגלה נבואה עלינוה לאנשים. אשר שם שמות בארץ. שמות ודאי (ג) שהרי השם גורם לכל: (א-ס). וכן כדמיון זה בצלאל. שאמר רבי שמעון בצלאל שמו גרם לו ובשביל חכמתו נקרא כך. וסוד הדבר בצלאל בצל אל: (ג-רג) רבי אבא אמר לכו חזו מפעלות אלהים וגו'. מהו לכו חזו. בואו חזו ה' צריך לומר. אלא אמר דוד כל יושבי ארץ אשר בעולם הזה לכו. לכו מקצה העולם עד קצהו. ותמצאו מעשי הקב"ה כמעשיו בהתחלת העולם כך מעשיו בסוף העולם. עושה צרי מושב בעולם. אם זוכים מושבים ולבניהם ולבני בניהם עד סוף העולם. ואם אין זוכים מחריבם מהם. ומקום ההוא וציר ההוא לא יבנה לעולם. להראות לאנשים שמקום מושב רשעים היה המקום ההוא. והקב"ה עשה בו הדין. זש"כ אשר שם שמות בארץ: (ד"ח)

## מז

על"ה אלהים בתרועה ה' בקול שופר. אמר רבי אבא ביום ט"ז ראש השנה שהוא יום הדין. והשרים המקטרגים עומדים על ישראל לקטרן עליהם. נחוך לנו תפלות ובקשות. ונחוך לנו להראות עבודה בשופר לצורך שופר העליון. ואנו מוציאים בקול ההוא רחמים ודין ביחד הכל כראוי (ז) כמו שהשופר העליון ההוא הוציא קול שהוא כוללם יחד. ולעורר רחמים אנו הולכים ולשבר הכח של שרי הדין שלא ישלטו ביום הזה. וכאשר נתעורר רחמים אז כל מאורות העליונים מאירים מצד זה ומצד זה. ובכן (משל"ז) באור פני מלך חיים.. רבי אלעזר אמר ביום ט"ז ואש השנה שבו נידון העולם. שרי הדין שרי יבבא וילילה כלם נמצאים ביום ההוא לפני הקב"ה. וכמה שרים מגיני מלחנה נתעוררים ביום ההוא. וכלם עומדים תחת כסא כבוד ההוא בשעה שהעולם נידון. וישראל

## מז

על"ה אלהים בתרועה ה' בקול שופר. אמר רבי אבא ביום ט"ז ראש השנה דליו יומא דדניא. ומאריהו דליבנא גיטא קיימין עליהו דישראל. בעינין מלון דללוטין ובעינין. ובעינין לאחזה עובדא בשופר להתעורר שופר אחרא. ואין מופקין בזהו קול רחמי ודינא כחדא כלל כדקא יאות (ז) כמו דהוא שופר עלאה אפיק קול דליו כלל אחרא. ולחתערא רחמי קאולין ולהבדל מאריהו דדינא דלא יטלשון בהאי יומא. וכד רחמי מתעורין כללו בולטין עלאין נהרין מהאי גיטא ומהאי גיטא. כדן (משל"ז) באור פני מלך חיים.. רבי אלעזר אמר בהאי יומא דראש השנה דליו דילא דעלמא. מאריהו דדינא מאריהו דיבבא ויללא כללו שכיין בההוא יומא קמי קב"ה וכמה מארי תריסין אתעורו בההוא יומא. וכללו קיימי תחות ההוא כרסייא דדינא דעלמא. וישראל

## ויו הוהר

(ב) רבי יצחק צירוף ב' הוי"ושים. שכוין שנברא העולם בדין עשה הקב"ה שמות קדושים להשתמש עמהם בארץ בשעת הכנה למען הנצח. וכמו שפירש דוד כאשר כרה היסוד כמובא בגמרא: (ג) פ' שהאנשים הנדולים יכולים לראות נביאות לדעת עתידות כל איש מן שמו שנקרא לו. וזו נכח גדולה. וראיה מן בצלאל:

מז (ז) רחמים ודין שמוציא החוק מפי זה קול שופר המורכב מן מים אש ורוח. וזה דנובא שופר העליון דהיינו ביה שהוציאה הקול והתאמת שהוא כולל חסד דין ורחמים:

וישראל מתפללים תפלות ביום ההוא ומבקשים ומתחננים לפניו ותוקעים בשופר. ובכן הקב"ה מרחם עליהם. ומתקן הדין לרחמים. ועל עליונים ותחתונים פותחים ואומרים אשרי העם יודעי תרועה. וע"כ נחנך ביום ההוא שזה התוקע יבין עיקר הדבר. ויכוון כונה הראויה בתרועה ויעשה הדבר בחכמה (ג) וע"כ כתוב אשרי העם יודעי תרועה. ולא כתוב תוקעי תרועה. והרי זה תבאר: (ג-קט) ועל זה מצאנו בספרו של רב הטובא סבא בענין תפלות של ר"ה שהוא אומר. התפלות וקול השופר שמיצא זכאי ההוא שנספג מן רוחו ומן נפשו בזה השופר. זה הקול עולה למעלה. וביום ההוא עומדים ונמצאים המקטרגים למעלה. וכאשר עולה זה קול השופר כלם נדהים לפניו ואין יכולים לעמוד. אשרי חלקם של הצדיקים שיוצאים לכיון לצורר עת רצון לפני ריבונם. ויוצאים לתקן העולם ביום ההוא בקול השופר. וע"כ כתוב אשרי העם יודעי תרועה. יודעי ולא תוקעי בלבד. ובעבור זה צריך הקהל ביום ההוא לבחור אדם השלם ככל הידוע ומבין דרכיו של המלך הקדוש ויוצא בכבוד המלך שהוא יתפלל עליהם תפלות ביום ההוא. ולעורר קול שופר בכל העולמות בכונה של בחכמה ברצון בשלימות. שבכל שיתבטל הדין על ידו מן העולם. או לאותו הקהל שהשליח צבור שלהם לא נמצא כראוי. שהרי חסאות הצבור באות להזכר בגלגל. כמש"כ (יחזקאל ד) אם הכהן המשיח יחטא. שהוא השליח של כל ישראל. לאשמת העם הוא. לפי שהדין שורה עליהם. וכאשר השליח צבור הוא זכאי כראוי וכאים הם הקהל שולחיו. שכל הדינים נתבטלים מהם על ידו: (ג-יח)

מלך אלהים על גוים. פתח סבא ההוא ואמר. בוא וראה שכל השמות וכל כנויי השמות שיש לו להקב"ה. כלם מתפשטים לנתיבותם. וכלם מתלבשים אלה באלה (א) וכלם מתחלקים לדרכים ונתיבות ידועים. מלבד שם המיוחד הנבחר מכל שאר השמות שהנחיל הקב"ה המיוחד - הנבחר מכל שאר העמים. והוא יו"ד ה"א וא"ו י"א. שנאמר (דברים גב) כי חלק ה' עמו. ונאמר (ס"ד) ואתם הדבקים בה"א. בשם זה ממש יותר מכל שאר השמות. ושם אחד מכל שאר שמותיו הוא שמתפשט ומתחלק לכמה דרכים ונתיבות ונקרא אלהים. שם זה הנחיל והחלק להתחתונים שבעולם הזה. ונחלק שם הזה לשרים ולממונים המנהיגים לשאר העמים. כמש"כ (במדבר כב) ויבא אלהים אל בלעם דילה. ונאמר (בראשית כ) ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה. וכן כל ממונה וממונה שהנחיל הקב"ה לשאר העמים בשם זה בכללים. ואפילו ע"ז בשם זה נקראת. ושם זה הוא מלך על גוים. ולא שם ההוא

וישראל מללן ללוא ביהוה יומא ובעתן ומתהני קמים ותקעין בשופר. קב"ה חיים עליהם ומספק דוגל לרחמי. וכל עליו ותתלי פתחי ואמרי אשרי העם יודעי תרועה. וע"כ ציינה ביהוה יומא דהסוד דתקע ידע עקרא ומלך. ויכוון ביום בתרועה ויעמוד מלך בהמתא (ג) וע"כ כתוב אשרי העם יודעי תרועה. ולא כתוב תוקעי תרועה. וזה תבאר: (ג-קט) ועל זה מצאנו בספרו של רב הטובא סבא בענין לילי דר"ה דהוא אומר. ללוא וקל שופר דאפיק סבא זכאה דאשתתא נורחים ומנפסיס בראי שופרה. האי קול סליק לעילא. ובהסוד יומא קיימי ומסתכא מקשרין לעילא. וכך סליק האי קול דשופר בלא להתחין קיים ולא יכלין לקיימא. וזכה מלקשרין לזיקוקין יודעין לכוננא רשימא לקמו עתהיין. ויודעין לתקא עלמא ביהוה יומא בקלא דישראל. וע"כ כתוב אשרי העם יודעי תרועה. יודעי ולא תוקעי. ובנין דא צבי עמא ביהוה יומא לאסתכלא צבי נס שלם מכלא. יודע ארחי דמלכא קדושא יודע צוקא דמלכא דיצבי עליהם בעותא ביהוה יומא. ולמלא קל שופר בכליו עליון ככונא דלכא בהמתא ברעוה בשלימו. ביום דמלך דוגל על ידו מן עלמא. וי לליין דמלכא דלסון לא אשתתא כדקא יאות. דא חוי עמא אחין לאהכרא צנינים. כד"א (יחזקאל ד) אם כהן האמון יחטא. דהוא מלכא דכל ישראל. אשמת העם הוא. ביום דהוא כדא עליהו. וכד מלכא הוא זכאה כדקא יאות וכלן ליין עמא. דכל דיין מסתלקן מנייהו על ידיה: (ג-יח)

מלך אלהים על גוים. פתח סבא ההוא ואמר. תא חוי כל שמן וכל כנויי שמן דמלך דלית ליה לקב"ה. כלם מתפשטין לרחמייהו. וכלם מתלבשין אלן באלן (א) וכלם מתפלגין לארחין ובעליין ידעין. דר שמא יחידאס בריא דכל שאר שמן דארחין לעמא יחידאס בריא מכל שאר שמן עמין. ואיין יו"ד ה"א וא"ו י"א. דכתיב (דברים כב) כי חלק ה' עמו. וכתיב (ס"ד) ואתם הדבקים בה"א. בשם דא ממש יותר מכל שאר שמן. ושם אחד מכל שאר שמן דלית סבא דאשתתא לכמה ארחין ובעליין ואקרי אלהים. שמא דא ארחין ואפליג לתתא דמא עלמא. ואשתתא שמא דא לשמין ולממין דמנסגי לשאר עמין. כד"א (במדבר כב) ויבא אלהים אל בלעם לילה. (נחמיה כ) ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה. וכן כל שמא וממא דארחין לון קב"ה לשאר עמין בשמא דא כלליין. ואפילו ע"ז בשמא דא אקרי. ושם דא מלך על גוים. ולא סבא שמא דסבא

זיו הוהר

(ג) ועל זה מצאנו בספרו של רב הטובא סבא בענין לילי דר"ה דהוא אומר. ללוא וקל שופר דאפיק סבא זכאה דאשתתא נורחים ומנפסיס בראי שופרה. האי קול סליק לעילא. ובהסוד יומא קיימי ומסתכא מקשרין לעילא. וכך סליק האי קול דשופר בלא להתחין קיים ולא יכלין לקיימא. וזכה מלקשרין לזיקוקין יודעין לכוננא רשימא לקמו עתהיין. ויודעין לתקא עלמא ביהוה יומא בקלא דישראל. וע"כ כתוב אשרי העם יודעי תרועה. יודעי ולא תוקעי. ובנין דא צבי עמא ביהוה יומא לאסתכלא צבי נס שלם מכלא. יודע ארחי דמלכא קדושא יודע צוקא דמלכא דיצבי עליהם בעותא ביהוה יומא. ולמלא קל שופר בכליו עליון ככונא דלכא בהמתא ברעוה בשלימו. ביום דמלך דוגל על ידו מן עלמא. וי לליין דמלכא דלסון לא אשתתא כדקא יאות. דא חוי עמא אחין לאהכרא צנינים. כד"א (יחזקאל ד) אם כהן האמון יחטא. דהוא מלכא דכל ישראל. אשמת העם הוא. ביום דהוא כדא עליהו. וכד מלכא הוא זכאה כדקא יאות וכלן ליין עמא. דכל דיין מסתלקן מנייהו על ידיה: (ג-יח)

הוא זה שהוא מלך על ישראל, שהוא מיוחד לעם המיוחד לעם ישראל שהם עם הקדוש: (י-ז).

דסהו למך על ישראל, דאיו יחידא לעמא יחידא לעמא דישראל עמא קדישא: (ז-ט).

## מח

שיר מזורר לבני קרח. אמר רבי אבא שיר זה תהלה יפה היא על כל שאר התהלות. שזכו בני קרח להלל אותה התהלה. שיר מזורר. תהלה תהלה שמתחלקת על שתי תהלות. וזכו בני קרח להלל את כנסת ישראל. וגם תהלה של כנסת ישראל להקב"ה יאמרו (א) ומה הוא. גדול ה' ומהלל מאד בעיר אלהינו הר קדשו. מתי נקרא הקב"ה גדול. בזמן שכנסת ישראל נמצאת עמו. זש"כ בעיר אלהינו. הוא גדול בעיר אלהינו. עם עיר אלהינו (ב) א"ל רבי יהודה א"כ תיבת אלהינו אין לה מקום כאן (ג) א"ל כך הוא בודאי. זאת העיר היא אלהינו שהיא הכה והשבח של ישראל. ומה נלמד מכאן. משמע שהמלך בלי מטרונה אין הוא מלך. ואין הוא גדול ולא מהולל. ולפיכך כל מי שאינו רוצה לישא אשה כל שבח ניטל ממנו. ואין הוא בכלל של אדם. ולא עוד אלא שאין הוא כדאי להתברך.. זש"כ גדול ה' ומהלל מאד. ובמה הוא גדול. חזר ואמר בעיר אלהינו הר קדשו. ולפיכך מזורר זה בשני בשבת (ז) יפה נוף משוש כל הארץ. זה שבח ההודווגות שלהם. יפה נוף. זה הקב"ה והיינו צדי"ק (ז) משוש כל הארץ (י) או היא שמחת הכל וכנסת ישראל מתברכת. אלהים בארמנותיה נודע למשגב וגו'. אלה הם נצ"ח והויד ששם קבוצת השפע מכל הברכות (י) שפע של שמחה משם יוצא על ידי מדרגה זו שנקרא צדי"ק. ושם נקבץ שפע הברכות להמתיק לעיר הקדושה הזאת שתתברך משם. כי הנה המלכים נוצרו. אלו כל כתרי המלך בכלל אחד (ח) ועוד למקום אחר דברים האלה יכוננו: (ז-ה).

יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירכתי צפון קרית מלך רב. אמר רבי אבא מקרא זה סוד של אמונה הוא. יפה נוף. זה הוא יוסף הצדיק שנאמר בו ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה. משוש כל הארץ. הוא חרות ושמחה למעלה ולמטה. הר ציון ירכתי צפון. לפי שבחלקו עמד משכן שילה. הר ציון זה ירושלים. ירכתי צפון. כך הוא בודאי למעלה ולמטה (ט) קרית מלך רב. הוא מקום המוכן לקבל מלך

## מח

שיר מזורר לבני קרח. אמר רבי אבא שיר זה תהלה יפה היא על כל שאר תהלות. שזכו בני קרח להלל אותה התהלה. שיר מזורר. תהלה תהלה שמתחלקת על שתי תהלות. וזכו בני קרח להלל את כנסת ישראל. וגם תהלה של כנסת ישראל להקב"ה יאמרו (א) ומה הוא. גדול ה' ומהלל מאד בעיר אלהינו הר קדשו. מתי נקרא הקב"ה גדול. בזמן שכנסת ישראל נמצאת עמו. זש"כ בעיר אלהינו. הוא גדול בעיר אלהינו. עם עיר אלהינו (ב) א"ל רבי יהודה א"כ תיבת אלהינו אין לה מקום כאן (ג) א"ל כך הוא בודאי. זאת העיר היא אלהינו שהיא הכה והשבח של ישראל. ומה נלמד מכאן. משמע שהמלך בלי מטרונה אין הוא מלך. ואין הוא גדול ולא מהולל. ולפיכך כל מי שאינו רוצה לישא אשה כל שבח ניטל ממנו. ואין הוא בכלל של אדם. ולא עוד אלא שאין הוא כדאי להתברך.. זש"כ גדול ה' ומהלל מאד. ובמה הוא גדול. חזר ואמר בעיר אלהינו הר קדשו. ולפיכך מזורר זה בשני בשבת (ז) יפה נוף משוש כל הארץ. זה שבח ההודווגות שלהם. יפה נוף. זה הקב"ה והיינו צדי"ק (ז) משוש כל הארץ (י) או היא שמחת הכל וכנסת ישראל מתברכת. אלהים בארמנותיה נודע למשגב וגו'. אלה הם נצ"ח והויד ששם קבוצת השפע מכל הברכות (י) שפע של שמחה משם יוצא על ידי מדרגה זו שנקרא צדי"ק. ושם נקבץ שפע הברכות להמתיק לעיר הקדושה הזאת שתתברך משם. כי הנה המלכים נוצרו. אלו כל כתרי המלך בכלל אחד (ח) ועוד למקום אחר דברים האלה יכוננו: (ז-ה).

יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירכתי צפון קרית מלך רב. אמר רבי אבא מקרא זה סוד של אמונה הוא. יפה נוף. זה הוא יוסף הצדיק שנאמר בו ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה. משוש כל הארץ. הוא חרות ושמחה למעלה ולמטה. הר ציון ירכתי צפון. לפי שבחלקו עמד משכן שילה. הר ציון זה ירושלים. ירכתי צפון. כך הוא בודאי למעלה ולמטה (ט) קרית מלך רב. הוא מקום המוכן לקבל מלך

## זיו הוהר

מח (ה) חיינו תהלה כפולה. כנסת ישראל זו המלכות: (ז) פ"י ששישיו הברית הוא לעמים במשפחות בו. ולעמים במשפחות עם. והוא שאומר שבאן הוא שימוש הברית במשפחות עם. והמבון הוא יען כי בחודווגות תפארת ומלכות שניהם שוין והיו: (ג) קושינו הוא דאם נאמר שהמשפחות היא עיר של אלהינו. ועיר היינו מלכות שהיא של התפארת. הלא לא יתכן השם אלהינו על התפארת. כי השם אלהים הוא או כבינה או כמלכות. ואם נאמר שהמשפחות היא שואת העיר היינו המלכות היא אלהינו. גם זה לא יתכן כמובן וכידוע. ומהרן שהם אלהינו מוסב על המלכות. אבל משפחותו היא שהמלכות והשיבה הקדושה היא בתנו ושבת של ישראל: (ד) כי יום הראשון נגד חסד ויום שני נגד נבונה. והנבונה היא היסוד של בנין המלכות כי היא בבחי' דין. נמצא שבוים שני נעשה הכנה לבנין המלכות שני הנבונה תודווג עם התפארת. כידוע בסוד שפאלו תחת תראשי וייסנו תחבקי: (פ) פ"י תפארת וסוד: (י) הארץ היינו מלכות: (י) כידוע בסוד שהקים ששוחקים מן הצדיקים: (ח) כל כהני מלכא היינו התאחרות כל הכהונה של התפארת עם כל תפארת של המלכות בקשר אחד: (ט) לעילא. כוננו שהמלכות נשייתה לנבונה ודין וזה צד שפאלו צפון:

מלך רב. זה המלך העליון מכל קדש הקדשים (י) שהרי משם באות כל הארות וכל הברכות וכל השמחות של כלם. שהרי משם מאירים כל הפנים. ובית המקדש נתברך משם. וכאשר היא נתברכת משם משפעת הברכות לכל העולם. שהרי כל העולם משם מתברך: (א-רו) רבי שמעון אמר קרית מלך רב. יש מלך סתם ויש מלך רב (א) בוראי שמלך העליון מלך רב הוא. וזהו קרית מלך רב: (א-קנא).

**יפה** נוף משוש כל הארץ הר ציון ירכתי צפון קרית מלך רב. יפה נוף זה ירושלים שהיא מתוך לנפש ומרפא לעצם. כמד"א (שיר ד) נופת טוֹפֶנָה שפתותיך כלה. א"ר יהודה ארץ מצרים כל יופי שבה נוף ותחפננס היו. נוף היתה המשובחת מכלם. שהיתה בשלש מאות ותשעים וחמש תכשיטין של יופי. וציון גדלה ביופי והדר על נוף דאמר ר"י למה נקרא שמה ציון. מה הציון עומד לנס להסתכל בו. אף כך הר ציון. הה"ד יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון וגו'. משוש כל הארץ. שכל מי שהיה רואה אותה היה שמח. דתניא א"ר יוסי א"ר חייא מצולם לא נכנס אדם בירושלים והיה עצב. לקיים מה שנאמר משוש כל הארץ: (ז"ח)

**כי** הנה המלכים נועדו עברו יחדו. המה ראו כן תמהו וגו'. אמר רבי יהודה סוד של אמונה יש כאן. שהרי כאשר הרצון נמצא והקשר נתעטר ביחד. אז שני עולמות מתקשרים ביחד ונודמנים ביחד. זה לפתוח אוצר השפע. וזה ללוקט ולקבץ בתוכו השפע. ואז כי הנה המלכים נועדו. שני עולמות הקדושים. עולם העליון ועולם התחתון (י) עברו יחדו. סוד הדבר שכאשר מתחברים ביחד אז עברו יחדו. לפי שכל חטאי העולם אינם נעברים להתכפר עד שאותן העולמות מתחברים יחדו. ככתוב (מ"ה ז) ועובר על פשע. וע"כ עברו יחדו. עברו אותן החטאים ונתכפרו. לפי שהרי אז כל הפנים מאירים וכל החטאים נעברים. רבי חייא אמר סוד זה בתיקון הקרבנות הוא. שהרי כאשר הקרבן נקרב וכלם מתפרנסים כל אחד ואחד כראוי לו. אז נתקשר הכל ביחד. וכל הפנים מאירים וקשר אחד נמצא. ובכן המלכים נועדו ונודמנו יחדו לכפר על החטאים לעבור עליהם. להאיר לכל הפנים ולהיות הכל ברצון אחד. המה ראו כן תמהו. התעלה על דעתך שזה מוסב על המלכים. אלא אלו שרי הדין. שזה שמחה שלהם לעשות אותו הדין שנפקדו עליו. ואז כאשר המלכים נודמנו שניהם ברצון אחד. בכך המה ראו עת רצון ההיא של שני העולמות. כן תמהו נבהלו נחפזו. לפי שבשביע זה כל שרי הדין נכנעים ונעברים מן העולם ואין יכולים לשלוט. ובכן נתבטלים כחותיהם ונתבטלין שליטותיהם: (א-רו.)

מלך רב. זה מלכא עלאה דכלא קדש הקדשים (י) דהא מתמן אחיה כל נהירו וכל זרכאן וכל חירו דכלא. דהא מתמן נהרין כל אנפין. ובי מקדשא לתברכא מתמן. וכד אחיה מתברכא מתמן נפקי זרכאן לכל עלמא. דהא כל עלמא מתמן לתברכא: (א-רו) רבי שמעון אמר קרית מלך רב. זאת מלך סתם וזאת מלך רב (א) ודאי עלמא עלאה מלך רב אחיה. וזה הוא קרית מלך רב: (א-קנא).

**כי** הנה המלכים נועדו עברו יחדו. המה ראו כן תמהו וגו'. אמר רבי יהודה רוא דמסימנותא סכא. דהא כד רעותא אשתכח וקסורא לתעשר כחדא. כדן מרין עלמין מתקשרין כחדא ואזמנן כחדא. דא לתפתחא חולרא. ודא ללקשא ולמכנס בגויה. וכדן כי שם המלכים נועדו. תרין עלמין קדישין. עלמא עלאה ועלמא תתאה (י) עברו יחדו. רוא דמלה דכד מתחברין כחדא כדן עברו יחדו. בגין דכל חובין דעלמא לא לתעברין להתכפר עד דמתחברין כחדא. כדכתיב (מ"ה ז) ועובר על פשע. וע"כ עברו יחדו. עברו חובין ונתכפרו. בגין דהא כדן כל אנפין נהרין וכל חובין לתעברו. רבי חייא אמר רוא דא בתקוה דקרבנא אחיה. דהא כד קרבנא לתקריב וכלהו מסתפקין כל חד וחד כדקא חוי ליה. כדן לתקשר כלל כחדא. וכל אנפין נהרין וקסורא חד אשתכח. וכדן המלכים נועדו ואזמננו כחדא לכפר על חובין לאעברא עליהו. לאנסרנא כל אנפין ולמסוי כל ברעותא חדא. המה ראו כן תמהו. סלקא דעתך דאין מלכים. אלא אלן מאריסון דדינא. דחדוה דילסון למעבר האי דינא דלתפקדו עליה. וכדן כד מלכים אזמננו תרווייהו ברעותא חדא. כדן המה ראו הסיא רעותא דתדין עלמין. כן תמהו נבהלו נחפזו. בגין דכלהו מארי דדינא לתכפיין ומתעברין מעלמא ולא יכלי לשלטה. וכדן מתעברין קיומיהון ומתעברין שלטניהון: (א-רו.)

## מט

**למה** אירא בימי רע עון עקבי יסובני. פתח רבי אלעזר ואמר. בוא וראה שלשה הם שמעדין ואין

## כט

**למה** אירא בימי רע עון עקבי יסובני. פתח רבי אלעזר ואמר. הא חוי תלת אינון דדחלין ולא

ויו הוהר

(י) זה עולם החכמה הנקרא אבא והיינו עולם האצילות. שעבודת ביהמ"ק הניעה שמה ומשם נשפע השפע עד למטה למקום ביהמ"ק: (א) מלך סתם תפארת. מלך רב היינו חכמה הנקרא אבא: (י) ע"מא ע"מא תפארת וע"מא תפארת מלכות כי גם ה"מלכות נקראת דעסבים בשם מלך. עור י"ד ע"מא ע"מא זה מלך העליון חכמה. וע"מא תפארת מלך סתם היינו דתפארת. שעי"ה הארץ מן ג' הראשונות ששם י"ג מרות הרחמים א"י ו' ספירות התחתונות נעשה בחילת עין:



דרכים ונתיבות ללכת בהם. שכתוב (משלי ג) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום: (א-קצח).  
ואדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו. למדנו מי שנקרא אדם והנשמה יצאה ממנו וימת. אסור להלינו בבית לעשות לו לינה על הארץ. משום הכבוד של זה הגוף שלא יתראה בו בזיון. שכתוב אדם ביקר בל ילין. אדם שהוא יקר מכל היקרים בל ילין. מה הטעם. לפי שאם יעשו כך נמשל כבהמות נדמו. מה בהמות לא היו בכלל של אדם. מפני שלא נראה בהן רוח קדוש. אף כך גוף בלי רוח נמשל כבהמות. וזה הגוף שהוא כבוד של הכל אין להראות בו בזיון. ולמדנו בספר הצנועים כל מי שעושה לינה לזה הגוף הקדוש כשהוא בלי רוח עושה פגם בהגוף של העולם. שהרי מפני זה אין עושים לינה בארץ הקדושה במקום שצדק ילין בה. לפי שזה הגוף הנכבד נקרא דמות המלך. ואם עושה בו לינה הרי נמשל לבהמה. וזש"כ נמשל כבהמות נדמו: (א-קמג:)

ג

מזמור לאסף אל אלהים יי' דבר ויקרא ארץ וגו'. למדנו שאמר רבי יהודה אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ. שלימות הכל שלימות האבות הקדושים דבר ויקרא ארץ (ה) להמצא בכנסת ישראל בשלימות בשמחה. ומאיוה מקום הוא נמצא עמה. חזר ואמר מציון מכלל יופי אלהים הופיע (ג) למדנו כאשר רצה הקב"ה לברוא עולם התהותן. עשה הכל כדמיון שלמעלה. עשה ירושלים באמצע כל הארץ. ומקום אחד שנקרא ציון עליה. ומקום הזה נתברכת. ובמקום הזה של ציון התחיל העולם להבנות וממנו נבנה. וזש"כ אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבוא. ומאיוה מקום. מציון מכלל יופי אלהים הופיע (ג) כלומר מציון שהוא שלימות היופי של העולם אלהים הופיע. ובוא וראה לא נתברכה ירושלים אלא מציון וציון מלמעלה. והכל אחד באחד נתקשר: (ג-סד:) עוד אמר רבי יהודה בוא וראה כאשר ברא הקב"ה את העולם התקין לו ד' עמודים על מה להתקיים. וכל העמודים קיימים בעמוד אחד המיוחד (ז) וזה נתבאר שכתוב (משלי ט) חכמות בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה. ואלה כלם הם קיימים במדרגה אחת מהן שנקראת צדיק יסוד עולם. והעולם כאשר נברא במקום ההוא נברא. שהוא יסוד העולם ותיקון העולם. שהוא נקודה המיוחדת של העולם ואמצעות הכל. ואיזה הוא. ציון. שכתוב מזמור לאסף אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבוא. ומאיוה מקום. מציון. שכתוב מציון

זו הוהר

ארמון ושכילין למחר כהן. דכתיב (משלי ג) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום: (א-קמג:)  
ואדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו. תאנא מחן דאקרי אדם ונשמתא נפקת מינה ומית. אסור למיכת ליה בביתא למעבד ליה לינה על ארעא. משום יקרא דהאי גופא. דלא יתחוי ביה קלנא. דכתיב אדם ביקר בל ילין. אדם דהוא יקר מכל יקרא בל ילין. מאי עמא. בנין דאי יעבדון הכי נמשל כבהמות נדמו. מה בעירי לא הו ככלל דאדם. דלא יתחוי ביה רוחא קדישא. אף הכי גופא בלא רוחא כבעירי אמתיל. והאי גופא דהוא יקרא דכלל לא יתחוי ביה קלנא. ותאנא בלתינשמתא דספרא כל מחן דעביר לינה להאי גופא קדישא בלא רוחא עביר פגיונשמתא גופא דעלמין. דהא בנין דא לא עביר לינה בארעא קדישא אחרא דלדק ילין ביה. משום דהאי גופא יקרא אחראי דיוקא דמלכה. ואי עביר ביה לינה הו כחד מן בעירי. דה"ד נמשל כבהמות נדמו: (ג-קמג:)

ג

מזמור לאסף אל אלהים יי' דבר ויקרא ארץ וגו'. תאנא אחר רבי יהודה אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ. שלימו דכלל שלימו דאבן קדישין דבר ויקרא ארץ (ה) לאשתכחא בכנסת ישראל בשלימו בחדויתא. ויחן אחר הוא אשתכח עמא. דבר ואמר מלין מכלל יופי אלהים הופיע (ג) תאנא כד בני קב"ה למבירי עלמא דלתתא. בלא כנינא דלעילא עבד ליה. עבד ירושלים אמליתא דכל ארעא. ואחר חד דאקרי ציון עלה. ומאלי אחר מתברכא. ובאלי אחר דלין בלרי עלמא לאתבנה ונטיה ארעא. דה"ד אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבוא. ומאן אחר. מלין מכלל יופי אלהים הופיע (ג) כלומר מלין דהוא שלימו דיופי דעלמא אלהים הופיע. ותא חוי לא מתברכא ירושלים אלא מלין ולין מלעילא. וכלל חד בחד ארקסר: (ג-סד:) תו אחר רבי יהודה תא חוי כד ברא קב"ה עלמא ארקין ליה כעשה סמכין על מאי דקיימא. וכללו סמכין קיימין בחד סמכא יחדאי (ז) והא ארקסר דכתיב (משלי ט) חכמות בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה. ואלין כללו ארקין קיימין בחד דרגא מנייהו דאקרי צדיק יסוד עולם. ועלמא כד אחראי מיהבא אחר אחראי. דאיוו ככלל דעלמא וקאנו. דאיוו חד נקודא דעלמא ואמליתא דכלל. ומאן אריס. ציון. דכתיב מזמור לאסף אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבוא. ומאן אחר. מלין. דכתיב מלין

ג (ה) פ' ע'למות הכל הוא כאשר ג' האבות חסד גבורה תפארת משפיעים להכללות שנקראת ארץ: (ג) ציון זה כפירת היסוד שפכנו ועל ידו תבא השפע להכללות: (ג) פ' שהופעת והארת השם אלהים דווינו מלכות כא איה מציון דהיינו היסוד: (ד) ו' סמכין אלו ד' הכפירות של ד' יופי הבנין. ובין מקשרות בחד סמכא ויחראי זה היסוד:

מציון מכלל יופי אלהים הופיע. מהמקום ההוא שהוא צד היסוד של האמונה השלימה כראוי. וציון הוא כח התקיפות והנקודה של כל העולם. וממקום ההוא נתיסר כל העולם ונעשה. ומתוכו כל העולם ניוון. לפי ששתי מדרגות הן והן אחד. הן ציון וירושלים (ב) זו דין וזה רחמים ושניהן אחד. מכאן דין ומכאן רחמים: (א-קסו).

אמר רבי שמעון למדנו כאשר מתנוצץ הבקר והשכינה באה לקבל פני המלך לספר עמו. באותה שעה נזמנים האבות עם השכינה ומקרימים לספר עמה ולהתחבר עמה. והקב"ה מדבר אליה עמה (י) והוא קורא לה לפרוס עליה כנפיו. וז"כ מזמור לאסף אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ וגו'. אל. זה אור החכמה ונקרא חסד (י) אלהים זו גבורה. הוי"ה זה שלימות הכל רחמים. ולכך דבר ויקרא ארץ וגו': (ג-ספ).

ובא"י הוא מי שמעלה לה [להשכינה] בתפלתו יצא בעלה. בתפלת שחרית תעלה בהשם שנקרא אל הגדול ודאי. בתפלת מנחה תעלה בהשם שנקרא אל הדין. בתפלת ערבית תעלה בהשם שנקרא הדין (ה) וסוד הדבר אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ: (מז)

## נא

בי פשעי אני ארע והטאתי נגדי המידה. כתח רבי שמעון ואמר. כמה יש להם לאנשים להשמר מהטאותיהם לפני הקב"ה. שהרי לאחר שחטא האדם נרשם חטאתו לעולה. ולא נמחק מלבו בכה תשובה גדולה. כמש"כ (ימ"ב) כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני. בוא וראה כיון שחוטא אדם לפני הקב"ה פעם אחת עושה רושם. וכאשר חוטא בזה פעם שנית נתחזק רושם ההוא יותר. וכשחוטא בזה פעם ג' נתפשט אותו הכתם מצד זה לצד זה. ובכן כתוב נכתם עונך לפני. בוא וראה דוד המלך כיון שחטא לפני הקב"ה על עסק של בת שבע. חשב שאותו החטא נרשם עליו לעולם. מה כתוב (שמואל ב' ב) גם ה' העביר חטאתך לא תמות. נעבר רושם ההוא ממנו. אל רבי אבא הרי למדנו שבת שבע היתה של דוד מיום שנברא העולם. ומפני מה נתנה הקב"ה לאוריה החתי קורם שלקחה דוד. אל כך הוא דרכי הקב"ה. אע"פ שאשה נזדמנת לו לאיש להיות שלו. מתקדם אחר ולקחה עד שמגיע זמנו של זה. כיון שהגיע זמנו נדחה זה שלקחה ממנו זה האחר שבא אח"כ ונפטר מן העולם. וקשה לפני הקב"ה להעבירו מן העולם לפני זמנו מפני זה האחר. והסוד של בת שבע שניתנה לאוריה החתי בתחלה. צא דוק ותמצא

## נא

בי פשעי אני ארע והטאתי נגדי תמיד. פתח רבי שמעון ואמר. כמה אית לון לבני נשא לאסתמרא מחיובייהו מקמי קב"ה. דהא לבתר דחטא ב"נ רש"י הוא חוב"ס לעילא. ולא אסתמך בר בתוקפא דתיובתא סני. כד"א (ימ"ב) כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני. תא חזי כיון דחב ב"נ קמי קב"ה זמנא חדא עבד רשימו. וכד חב ביה זמנא תנינא אסתקף הסוד רשימו יתיר. חב ביה זמנא תנינא אסתקף הסוד כהמא מסכר דא לסכר דא. כדון כתיב נכתם עונך לפני. תא חזי דוד מלכא כיון דחב קמי קב"ה על עסקא דבת שבע. חשיב דהוא חוב"ס אסתקף עליה לעלמין. מאי כתיב (שמואל ב' ב) גם ה' העביר חטאתך לא תמות. אעבר הסוד רשימו מקמי. אל רבי אבא הא תנינ דבת שבע דיליה דדוד מלכא סת מן יומא דאתברי עלמא. ואמאי יסבה קב"ה לאוריה החתי מן קדמת דנא. אל הכי אורחו דקב"ה. אע"ג דאתתא אומינא ליה לב"נ למחוי דיליה. חקידס אחרא וקסיד לה עד דמטי זמניה דהאי. כיון דמטא זמניה אדחי האי דכסיד לס מקמי האי אחרא דאחי לבתר ואסתלק מעלמא. וקשי קמי קב"ה לאעברא ליה מעלמא עד לא מטי זמניה מקמי האי אחרא. ויורא דבת שבע דתיובתא לאוריה החתי בקדמיתא. פיק דוק ותסכח

ויו הוזהר

(א) עין יסוד רחמים. ירושלים מלכות דין: (י) פל עקבותי בדבר ויקרא (ב) דוד הוא עין ההכחה: (ה) ויה שאביו צריחיה הקני יאבדו:

ותמצא מדוע ניתנה ארץ הקדושה לכנען טרם שבאו ישראל. אז תבין גם דבר הזה. והכל הוא סוד אחד וענין אחד. ובוא וראה דוד אע"פ שהתודה על חטאו וצוה תשובה. לא הסיר לבו ומחשבתו מאותן חטאים שחטא ומאותו החטא של בת שבע. לפי שהיה מפתח עליהם תמיד פן יגרום אחד מהם לקטרג עליו בשעת הסכנה. ולפיכך לא נשכחו ממנו וממחשבתו: ד"א כי פשעי אני אדע. כל המדרגות שתלויים בהן חטאי האנשים אני אדע. וחטאתי נגדי תמיד. זהו פגימת הלבנה שלא יצאה מאחיות הטומאה עד שבא שלמה ונאורה בשלימות. ואז נמתק העולם וישבו ישראל לבטח. שכתוב (מלכים א' ה) וישב יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו ותחת תאנתו. ועם כל זה וחטאתי נגדי תמיד. ולא נפסק מהעולם עד שיבא מלך המשיח לעתיד לבוא. כמו שנאמר (זכריה יג) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ: (א-עג:)

**לך** לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי וגו'. פתח סבא ההוא ואמר. דוד המלך אמר לך לבדך חטאתי. מהו לך לבדך. אלא לפי שיש חטאים שחוטא אדם להקב"ה ולאנשים. ויש חטאים שחוטא להאנשים ולא להקב"ה. ויש חטאים שחוטא להקב"ה בלבדו ולא לאנשים. דוד המלך חטא להקב"ה בלבדו ולא לאנשים. ואם תשאל הרי חטא אותו החטא של בת שבע. ולמדנו מי שבא על צורה ברצון אסרה על בעלה. הרי חטא לחברו וחטא להקב"ה. אבל לא כן הוא. שהרי היא בהיתר היתה ודוד שלו לקח. לפי שגט היה לה מבעלה טרם שהלך למלחמה. שכן היה מנהג כל ישראל שנתנו גט על זמן לנשותיהם כל היוצא למלחמה. וכן עשה אוריה לבת שבע. ולאחר שעבר הזמן היתה מוגזרת לכל. ואז לקחה דוד ובהיתר עשה כל מה שעשה. שאם לא כן אלא שבאיסור היה. לא היה הקב"ה מניחה אצלו. וזהו שכתוב לעדות (שמואל ב' טו) וינחם דוד את בת שבע אשתו. הכתוב מעיד שאשתו היא בוראי. אשתו ובת זוגו היתה שנומנה אליו מיום שנברא העולם. ומה הוא החטא שחטא. להקב"ה בלבדו ולא לאחר. שהרג לאוריה בחרב בני עמון. ולא הרגו הוא בשעה שאמר לו ואדני יואב. שהרי דוד היה אדון עליו. והמקרא מוכיח שכתוב (שם ב' כג) ואלה שמות הגבורים אשר לדוד. ולא אשר ליואב. ולא הרגו בשעה ההיא והרגו בחרב בני עמון. וכן הוא אומר (מלכים א' טו) ולא סר מכל אשר צוהו כל ימי חייו רק בדבר אוריה החתי. רק למעט הוא בא. בדבר אוריה ולא באוריה. וכן אמר הקב"ה ואותו הרגת בחרב בני עמון. וכל חרב בני עמון היה חקוק עליו נחש עקלתון צורה של דרקון. שהיתה עבודה זרה שלהם. אמר הקב"ה הלא נתת כח לשקוף ההוא. לפי שכיון שחרב בני עמון נתגברה בשעה ההיא על אוריה בכמה תוקף נתגבר אותו נחש עקלתון שקץ בני עמון. ואפס תאמר שאוריה לא היה זכאי כיון שנקרא אוריה החתי. לא כן. זכאי היה אלא על שם מקומו ה"י נקרא חתי. כמש"כ ויפתח הגלעדי. שעל שם מקומו נקרא כן.. ולכך אמר דוד לך לבדך חטאתי. לבדך ולא לאחר. זה הוא חטא שחטא רק לך קב"ה:

והרע

ותשכח אחיזת ארעא קדישא לכנען עד לא ייתון ישראל. ותשכח מלש דא. וכלא רזא חדא איזו ומלש חדא. ותא חזי דוד אע"פ דאודי על חובים ותב בתשובתא. לא אעדי לבים ורעותיה מליטון חובין דחב ומסורא חובא דבת שבע. בגין דדחיל עליהו דחירי דילמא גרים חד מנייהו ויקטרג עליה בשעתא דסכנה. ובג"כ לא אכסי לון מניס ומרעותיה: ד"א כי פשעי אני אדע. כלסו דרגין דתליין בסו חובי בני נשא אני אדע. וחטאתי נגדי תמיד. דא פגימו דסיסרא דלא נפקא מסלובתא עד דאתא שלמה ואתנחית באלמוותא. וכדון אתבסס עלמא ויתכין ישראל לרחמי. דכתיב (מלכים א' ה) וישב יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו ותחת תאנתו. ועם כל זה וחטאתי נגדי תמיד. ולא תפסק מעלמא עד דיתיי מלכא משיחא לומנא דלמי. כמה דאתמר (זכריה יג) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ: (א-עג:)

**לך** לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי וגו'. פתח הסו סבא ואמר. דוד מלכא אמר לך לבדך חטאתי. מהו לך לבדך. אלא בגין דאית חובין דחסי ב"כ לקב"ה ולבני נשא. ואית חובין דחסי לבני נשא ולא לקב"ה. ואית חובין דחסי לקב"ה בלחודו ולא לבני נשא. דוד מלכא חב לקב"ה בלחודו ולא לבני נשא. ואי תימא סא חב הסו חובא דבת שבע. ומניין מאן דאית על ערוס ברעווא אסרה על בעלה. סא חב לחבירי וחב לקב"ה. לאו הכי סו. דסא סא דסיסרא סו ודוד דילי נקס. בגין דנישא סו לה מבעלה עד לא יסך לקרבא. דסי סו מנהגא דכל ישראל דיהבין גט זמן לאתתיה כל דנפיק לחילא. וכן עבד אוריה לבת שבע. ולבחר דעבר זמן סות פטורה לכלא. וכדון נפל לה דוד וביסיתא עבד כל מאי דעבד. דלמלא לאו הכי ובאסורא סו. לא שביק קב"ה לבניה. ויחינו דכתיב לסודותא (שמואל ב' טו) וינחם דוד את בת שבע אשתו. קרא אסריה דאשתו סא ודאי. אשתו ובת זוגו סו דלודמנת לבניה מיומא דאתברי עלמא. ומאי סא חובא דחב. לקב"ה בלחודו ולא לאחר. דקפל לאוריה בחרב בני עמון. ולא קפליה איזו בשעתא דאמר לים ואדני יואב. דסא דוד סו רבון עליה. וקרא לוכח דכתיב (שם ב' כג) ואלה שמות הגבורים אשר לדוד. ולא אשר ליואב. לא קפליה סא שעתא וקפליה בחרב בני עמון. וקרא אמר (מלכים א' טו) ולא סר מכל אשר צוהו כל ימי חייו רק בדבר אוריה החתי. רק למעט קאמי. בדבר אוריה ולא באוריה. וכל קב"ה אמר ואותו הרגת בחרב בני עמון. וכל חרב בני עמון סו חקוק בים חייא עקיס דיוקלא דדרקון. ואיסו עבודה זרה דילסון. אמר קב"ה יסבת מילא לססורא שקוף. בגין דכיון דחרב בני עמון אתגבר סא שעתא על אוריה כמה תוקפא תקיף ססורא חייא עקימא שקץ בני עמון. ואי תימא אוריה לא סו זכאי כיון דאתקרי אוריה החתי. לאו הכי. זכאי סו אלא דשמי דאתקרי סו חתי. כד"א ויפתח הגלעדי. על שם אוריה אתקרי סו.. וע"ד אמר דוד לך לבדך חטאתי. לבדך ולא לאחר. דא סו חובא דחב לבניה:

וסרע

1

8

דית



והרע בעיניך עשיתי. בעיניך לפני עיניך  
מכני לים. אלא מאי בעיניך. כתוב (ד' כ' טו) כי  
ע' עיניו משוטטות בכל הארץ. אליו מוקבין.  
וכתוב (זכריה ד') עיני ה' המה משוטטות. אלו בבחינת  
זכרים. וענין זה ידוע (ה) וע"כ אמר דוד בעיניך.  
מקום ההוא שחטאתי בו היה בעיניך. שהייתי יודע  
שהרי עיניך היו מזומנים ועומדים לפני ולא הייתי  
מחשיבם (ג) ולכן החטא שחטאתי ועשיתי באיזה מקום  
היה הלא בעיניך :

למען תצדק בדברך תזכה בשפטך. בוא וראה  
כל אומן כאשר הוא מדבר באומנותו מדבר. דוד היה  
כעין בודח של המלך. ואע"פ שהיה בצער. כיון שהיה  
מדבר לפני המלך חזר לבדחנותו כמו שהיה דרכו.  
למען ישמח המלך. וכך אמר דוד. רבונו של עולם.  
אני אמרתי בחנני ה' ונסני. ואתה אמרת שלא אוכל  
לעמוד בנסייך. הלא חטאתי למען תצדק בדברך ויהיו  
דבריך אמת. שאלמלא אז היו דברי דבר  
אמת ולא דבריך. אבל עכשיו שחטאתי היה למען שיהיו  
דבריך אמת ונתתי מקום להצדק בדברך. ובעבור זה  
עשיתי למען תצדק בדברך תזכה בשפטך. הרי שבוזה  
חזר דוד לאומנותו ואמר מתוך צערו דברי בדחנות  
אל המלך :

אלמדה פושעים דרכיך וגו'. כך אמר דוד. בלב  
האדם יש שני חלקים. באחד דם ובאחד רוח. זה החלק  
שהוא מלא דם בו הוא מדורו של יצר הרע. ולבי  
לא כן. לבי חלל בקרבי. ריק הוא ולא נתתי מדור  
לדם רע שיהיה בו משכן ליצר הרע. וכיון שכן הוא  
הרי לא היה ראוי דוד לאותו החטא שחטא. אלא  
לבעבור לתת פתחון פה לחוטאים. שיאמרו אם דוד  
המלך חטא וחזר בתשובה והקב"ה מחל לו. כל שכן  
שאר אנשים. וע"כ אמר אלמדה פושעים דרכיך וחטאים  
אלך ישובו. וזהו שלמדנו שלא היה ראוי דוד לאותו  
מעשה. אלא שבבילי להורות בתשובה לחוטאים : (ב-ק-י)

טוהר ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי.  
אמר רבי יהודה הקרא זה נתבאר. אבל לב טוהר  
כמש"כ (מלאכים א' ג) ונתת לעבדך לב שומע וגו'.  
וכתוב (משלי טו) וטוב לב משתה תמיד. ולפיכך לב  
טוהר ודאי. ורוח נכון חדש בקרבי. זה הוא רוח נכון  
בודאי. כמש"כ ורוח אלהים מרחפת על פני המים.  
ודרשו שזה הוא רוח של משיח. וכן דרשו בהכתוב  
(יחזקאל יא) ורוח חדשה אתן בקרבכם. והתפלל דוד  
שאותו רוח נכון חדש בקרבי. לפי שיש מצד הטומאה  
לב טמא ורוח עוצים המפתה לאנשים. וזה רוח טומאה  
שנקרא רוח עוצים. כמש"כ (ישעי' יט) ה' מסך בקרבה  
רוח עוצים. וע"כ ורוח נכון חדש בקרבי. מהו חדש.  
והו חידוש הלבנה. שבשעת חידוש הלבנה נתעורר דוד  
מלך

ויו הוהר

נא (ה) מ' שאילו שהן בבחי' נקבות היינו שהן מקבלין הידיעות מן אותן שהן בבחי' זכרים. על דרך ומקבלין מן דין : (ב) דוד  
התנצל ע"י הירוע שכבר אחד גרע הנגב מן הנזל. כי הנגב חטא בספרים בחשבו שאין השירה רואה מעשיו. נמצא שהוא  
גומר בהשגת הבורא. ודוד התנצל חטא בכפירת ההשגחה. כי ידע שענין השם ית' רואן מעשיו. אלא שלא היה מחשיב  
למענו מן המעשה יען כי ידע שעל פי דין מותרת היא :

חַלֵּץ יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיִם, וּבִגְדֵי כֶּסֶד.. וְתָא חַי כִּמֵּה אִינוֹן  
בְּי כֶסֶד בְּעִלְמָא דִּלְחִי לֹון הָאֵל רֹוח עוֹשִׂים בְּשִׁקְרָא.  
וְשִׁלֵּם אִינוֹן בְּעִלְמָא בְּכֶמֶה סַעְרִין וּבְכֶמֶה עוֹבְדִין, וְהָאֵל  
אֱוִקִימָא מְלִי, וְעִדֵּי דוֹד מְלִכָא בְּעָא לֹאסְתַּמְרָא מְחִיָּה  
וְאַחֲרָ לֵב טַהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נְכוֹן חֲדָשׁ בְּקִרְבִּי.  
זֶה הוּא רֹוח נְכוֹן וְהָאֲחֵר הוּא רֹוח עוֹשִׂים דֹּחַ שְׁקֵר.  
וְעִדֵּי תְרִין דְּרִגִין אִינוֹן חֵד קִדִּישָׁא וְחֵד  
מִסְחָבָא : (א—קִיָּה) :

**אדני** שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך. פתח רעיא מסימנא  
ואמר אדניי בהיפוך האותיות הוא דינא.  
ובנין דא אמרו מארי מתניתין דינא דמלכותא דינא (ג)  
כל דינין ביהי שמה אהדנו : ע"כ ר"מ (ג—קִיָּה).  
אדני שפתי תפתח. אדניי סליק לחושבן היכל (ד)  
ואתמר (חבוק ג) וס' ביהיכל קדשו סם מפניו כל הארץ.  
זכא אִינוֹן מֵאֵן דוֹכִי לֹאעֵלָא לְהִיכְלָא דְקִבְ"ה לִמְחִי  
לְמִלְכָא וּמִסְרֻוֹתָא, זְכָאָה פּוֹמָא דְשִׁרְיָא בִּיהַּ לְלוֹתָא  
דְּלִיָּה אֲדִנִי דִלְחִי לֵב אֲדִנִי שְׁפָתִי תִפְתָּח, וּזְכָאֵן  
שְׁאוֹן דְּלִיטוֹן תְּרַעֲיָן דְּהִיכְלָא, כְּנוּנָא דִלְחִי דִלְחִי דִלְחִי  
פְתַחוּ לִי שְׁעֵרֵי דִלְק, דְּכֵד פּוֹמִיָּה פְתַח בְּלוֹתָא  
בְּכִינְתָא הוּ"ה יַעֲנֵה מִיד, הִסִּיד (יַעֲנִי נָה) אֵן תִּקְרָא  
וְס' יַעֲנֵה, אִי"ן תַּמְתִּיא, אִינוֹן תַּמְתִּיא אֲתוּן הוּ"ה  
הִסִּיד, וְס' יַעֲנֵה, הוּא וּבִית דִּינֵי, וְהָאֵל הוּ"ה אֲדִנִי  
יִהְיֶה... וְתָא חַי אֵם בְּרַגְסִי סְלִיק בְּמַחְשַׁבְתִּיהִם בְּלוֹתָא  
יִהְיֶה... וְתָא חַי אֵם בְּרַגְסִי סְלִיק בְּמַחְשַׁבְתִּיהִם בְּלוֹתָא  
דִּלְחִי לְשִׁכְנִתָּא, אֹחַף הִכִּי בְּכָל פְּקוּדָא וּפְקוּדָא  
דְּעִבְרִי, מִיד דְּדִפִּיק לְפַתְחָא דְהִיכְלָא דְמִלְכָא כִּבְיָא  
אֵן חוּזָה אֵן חֶסֶד אֵן לִיָּק אֵן חֶסֶד, מִיד דְּקִרָא  
לֵב לְתַרְעָא אֵם שְׁכִינְתָּא סְלִיקַת תַּמֵּן הוּ"ה יַעֲנֵה  
מִיד, וְלֹא אֲתַתִּין לְעֵבֶד אֵן לְמַנְחָא דִּפְתַּח לִיה, אֵלָּא אִינוֹן  
מִמֶּה אֲפַתַּח לִיה מַחְבִּיבֻוֹ וּרְחִימֻוֹ דְּלִית לִיה לְגַבְהָ  
כַּחֲתָן לְגַבִּי פֶלֶא (ה) וְאֵם שְׁכִינְתָּא לֹא סְלִיקַת בְּהִסָּא לְלוֹתָא  
אֵן פְּקוּדָא, לֹא חֶסֶד לִיה קִבְ"ה לְמַפְתַּח  
לִיה הִיכְלִיָּה, וְאֲפִילוּ עַל יְדָא שְׁלוּחָא, וְלֹאֵן אִינוֹן כִּדְרִי  
לְמִיכָל לְהִיכְלָא דְמִלְכָא, וְעִלְמִי אֲתַמֵּר בְּחוּץ תַּעֲמֵד, וּמְלַבֵּר  
יִסְבִּין לִיה בְּעוֹתִיָּה עִי שְׁלוּחָא אֵן מִמְנָא, וְאֵן לֹא  
סְלִיק לְלוֹתִיָּה כְּדָקָא יֹאחַז דְּחִיין לִיה לְבֵר וּסְגִרִין  
תְּרַעֲיָן בְּאִנְפֻּוֹ, וְעִלְמִי אֲתַמֵּר (פִּשְׁלִי ה) אֵן יִקְרָאֲנִי וְלֹא  
אֲעִנֵה יִשְׁחַרְגֵנִי וְלֹא יִמְלָאֲנִי, אֹחַף הִכִּי כֵד קִרָאֵן  
יִשְׂרָאֵל כָּל חֵד וְחֵד לְקִבְ"ה בְּקִי"ש אֵן  
בְּלוֹתָא אֵן בְּכָל פְּקוּדָא, אֵם שְׁכִינְתָּא לֹאֵן תַּמֵּן  
אִינוֹן לֹא נְחִית תַּמֵּן, הִסִּיד (שְׁמֹת כ) בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר  
אֲזִכִּיר אֵת שְׁמִי אֲבֹא אֲלֶיךָ וּבְרַכְתִּיךָ : (פִּי)  
**זבחי** אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא  
תבוזה. רבי אבא פתח זבחי אלהים רוח נשברה  
וגו'. מקרא זה ביארו שרצונו של הקב"ה לא יחפץ  
בקרבת האדם על חטאיו אלא רוח נשברה. אבל האנשים  
אין יודעים מה שאומרים. וכך שמעתי ממנו הקדושה.  
שכאשר בא האדם להטמא בחטאיו ממשיך עליו רוח  
מצד הטומאה. ומתגאה על האיש ושוטט עליו בכל  
רצונו

מִלֵּךְ יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיִם, וּלְפִיכָךְ חֲדָשׁ.. וּבּוֹא וּרְאֵה הִרְבָּה  
אֲנָשִׁים בְּעוֹלָם שִׁמְפַּתָּה אוֹתָם זֶה רֹוח עוֹשִׂים בְּשִׁקְרָא.  
וְהוּא שׁוֹלֵט בְּעוֹלָם בְּכֶמֶה צִדִּים וּבְכֶמֶה פְּעוּלוֹת, וְהִרְיָ  
נִתְבָּאֵר הַעֲנִין, וְלִכֵּן בִּיקֵּשׁ דוֹד הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמֵר מִמֶּנּוּ  
וְאִמְרָ לֵב טַהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נְכוֹן חֲדָשׁ בְּקִרְבִּי.  
זֶה הוּא רֹוח נְכוֹן וְהָאֲחֵר הוּא רֹוח עוֹשִׂים דֹּחַ שְׁקֵר.  
וְלִפִּי זֶה שְׁתֵּי מַדְרָגוֹת הֵן אַחַת שֶׁל קְדוּשָׁה וְאַחַת שֶׁל  
טוֹמָאָה : (א—קִיָּה) :

**אדני** שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך. פתח רעיא הנאמן  
ואמר אדניי בהיפוך האותיות הוא דינא.  
ולפיכך אמרו חכמי המשנה דינא דמלכותא דינא (ג)  
כל הדינים בשם זה נידונים : ע"כ ר"מ (ג—קִיָּה).  
אדני שפתי תפתח. אדניי עולה במספר היכ"ל (ד)  
ונאמר (חבוק ג) וְה' בְּהִיכֹל קִדְשׁוֹ הֵם מִפְּנֵיו כָּל הָאָרֶץ.  
זכאי הוא מי שזוכה לייכנס להיכלו של הקב"ה לחיות  
את המלך והמטרונה. זכאי הפה שתשרה בו תפלה  
שהיא אדניי שאומרים אליה אדני שפתי תפתח. וזכאין  
השפתים שהן שררי ההיכל. כדמיון אלה שנאמר בהן  
פתחו לי שערי צדק. שכאשר הפה פותח בתפלה עם  
השכינה או הויה יענה מיד. זשיכ (ישעי נח) אֵן תִּקְרָא  
וְה' יַעֲנֵה, אִי"ן מִסְפֵּר ח', וְהֵן ח' אוֹתִיוֹת שֶׁל הוּ"ה  
אֲהִי"ה, וְה' יַעֲנֵה, הוּא וּבֵית דִּינֵי, וְזוֹהוּ הוּ"ה אֲדִנִי  
יִהְיֶה... וּבּוֹא וּרְאֵה אֵם הָאָדָם עוֹלָה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ  
בְּתַפְלָתוֹ עִם הַשְׁכִּינָה, וְכִמּוֹ כֵּן בְּכָל מְצוּה וּמְצוּה שְׁהוּא  
עוֹשֶׂה, מִיד כְּשֶׁהוּא דוֹפֵק בְּתַפְתַּח הִיכָל הַמֶּלֶךְ הֵן נְבִיא  
או חוזה או חכם או צדיק או חסיד. מיד כשהוא קורא  
לפני השער אם השכינה עלתה שמה או הויה יענה  
מיד. ולא ימתין לעבד או לשר שיפתח לו. אלא הקב"ה  
ממש פותח לו מתוך החביבות והאהבה שיש לו אליה  
היא או בעשיית מצוה. אין הקב"ה מחשיבו שיפתח  
לו היכלו. ואפילו לא על ידי שליח. ואין הוא כדאי  
ליכנס להיכל המלך. ועליו נאמר בחוץ תעמד. ומבחוץ  
נותנים לו בקשתו על ידי שליח או ממונה. ואם גם  
תפלתו אינה עולה כראוי דוחים אותה החוצה וסוגרים  
השערים בפניה. ועליו נאמר (משלי א) אֵן יִקְרָאֲנִי וְלֹא  
אֲעִנֵה יִשְׁחַרְגֵנִי וְלֹא יִמְצָאֲנִי, כִּמּוֹ כֵּן כֹּאשֶׁר קוֹרְאִים  
יִשְׂרָאֵל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְהִקְבִּיָּה בְּקִרְיַת שִׁמְעַן או  
בְּתַפְלָה או בְּכָל מְצוּה, אֵם הַשְׁכִּינָה אִינְנָה שֶׁם גַּם  
הוּא לֹא נִמְצָא שֶׁם, זְשִׁיכ (שְׁמֹת כ) בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר  
אֲזִכִּיר אֵת שְׁמִי אֲבֹא אֲלֶיךָ וּבְרַכְתִּיךָ : (תִּי)  
**זבחי** אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא  
תבוזה. רבי אבא פתח זבחי אלהים רוח נשברה  
וגו'. מקרא זה ביארו שרצונו של הקב"ה לא יחפץ  
בקרבת האדם על חטאיו אלא רוח נשברה. אבל האנשים  
אין יודעים מה שאומרים. וכך שמעתי ממנו הקדושה.  
שכאשר בא האדם להטמא בחטאיו ממשיך עליו רוח  
מצד הטומאה. ומתגאה על האיש ושוטט עליו בכל  
רצונו

זיו הוהר

(ג) זה השם הוא שם הסיבות כמו השם אלהים יען כי בשמהלכות בפני עצמה היא מרת הדין : (ד) כאן יתבאר הכוונת האמר פסוק זה קודם כי התפלה שביהש : (ה) ובטובור סוד זה נתקן דומר קודם כל מצוה ותפלה לשם יחוד קב"ה ושכינתיה :

רצונו. וצד הטומאה ההוא נתגבר בכחו ונתחזק ושולט עליו שיעשה כרצונו. וכשנתעורר האיש ושולט עליו להטהר מטהרים אותו. ובזמן שביית המקדש היה קים היה מקריב את קרבנו. וכל כפדתו היתה תלויה עליו עד שנתחרט והיה משבר לאיתו רוח גאותו והשפילו. וזה הוא השבר של מדרגת הטומאה ההיא. וכאשר נשבר רוח טמא ההוא והקריב את קרבנו. וזה קרבן שנתקבל ברצון כראוי. ואם לא נשבר רוח ההוא אין קרבנו כלום והיה נמסר לכלב. שהרי קרבן זה לא של הקב"ה הוא. ולפיכך זבחי אלהים שהם כראוי הוא אם יש רוח נשברה. שנשבר רוח הטמא ואינו שולט. לב נשבר ונדכה. זה האדם שאינו מתגאה ואינו מתענג בתענוגי העולם אלהים לא תבוה. בכבוד הוא אצלו: (ג-רמ.)

**פתח** סבא ההוא ואמר. כתיב כי לא תחפץ זבח ואתנה עולה לא תרצה. זבחי אלהים רוח נשברה וגו'. כי לא תחפץ זבח. וכי אין הקב"ה חפץ שיקריבו לפניו קרבן. והלא הוא התקין להחוטאים קרבנות שיקריבו ויתכפר להם חטאותם. אלא דוד לעומת שם אלהים אמר. שהקרבן לא נקרב להשם אלהים אלא לשם הוי"ה. שהרי אל הדין קשה שהוא מדת הדין אין מקריבים קרבן. שנאמר (ויקרא א) אדם כי יקריב מכס קרבן לה'. לה' ולא להשם אלהים. וכי תקריב קרבן מנחה לה'. זבח תודה לה'. זבח שלמים לה'. ולכן כיון שדוד המלך לעומת השם אלהים אמר. נצרך לכתוב כי לא תחפץ זבח ואתנה עולה לא תרצה. שהרי לשם זה אין מקריבים אלא רוח נשברה. שכתוב זבחי אלהים רוח נשברה. קרבן לאלהים הוא עצבון ולב נשבר. ולפיכך מי שחלם לו חלום רע הוא צריך להראות עצבון. שהרי זה במדת הדין של השם אלהים הוא עומד. וזבח של מרת הדין צריך עצבון ורוח נשברה. וזה העצבון מועיל בטעם חלום הרע. ואין הדין שולט עליו. שהרי זבח הראוי למדת הדין הקריב לפניו: לב נשבר ונדכה אלהים לא תבוה. מהו לא תבוה. משמע שיש לב שהוא נבזה. כך הוא. וזהו לב שהוא לב גאה בגסות רוח. זה הוא לב שהוא נבזה. אבל לב נשבר ונדכה אלהים לא תבוה:

הטיבה ברצוןך את ציון תבנה חומות ירושלים. מה הטיבה. משמע שהרי טוב יש בה. ועכשיו מבקש הטיבה יותר על הטוב ההוא. ודאי כך הוא. שהרי מן היום שעסק הקב"ה בבנין בית המקדש למעלה. עד עכשיו הטבה ההיא של הרצון העציון לא שרתה על בנין ההוא. וע"כ לא נתיסד. שהרי בזמן שרצון העציון יתעורר אז ייטיב וידליק המאורות של בנין ההוא ומעשה ההוא. שאפילו המלאכים שלמעלה לא יוכלו להסתכל באותו בית המקדש ולא באותו בנין. ואז בית המקדש וכל מעשה הבנין יתיסד. תבנה חומות ירושלים. וכי מן היום שעסק בבנין בית המקדש עד עכשיו לא בנה החומות. אם חומות ירושלים עד עכשיו לא בנה. בית המקדש על אחת כמה וכמה. אלא הקב"ה כל מעשיו אין הם כמעשה אדם. כאשר בנו האנשים בית המקדש שלמטה. בתחלה עשו חומות הציר ולבסוף עשו בית המקדש. חומות הציר לראשונה בשביל להגן עליהם

רעותא. והסווא מסבא מסבא אתגבר בחיליה ואתתקף ושלם עליה לרעותיה. אחי ב"נ ושלם עליה לאתדכא מדכאין ליה. בזמנא דהוה בי מקדשא קייס אקריב קרבניה. כל כפדתו דיליה תלוי עליו עד דאתחרט ותבר להסווא רוח גאותא דיליה ומאין ליה. וזה הוא תבירו דהסווא דרגא דמסבא. וכד אתבר הסווא רוח מסבא וקריב קרבניה. דא איזו דאתקבל ברעוה דקדא יאות. ואי לא אתבר הסווא רוח לאו קרבניה כלום ולכלכלא אתמסר. דהא קרבנא דא לאו דקב"ה איזו. ובג"כ זבחי אלהים דקדא יאות הוא רוח נשברה. דיתבר הסווא רוחא מסבא ולא ישלום. לב נשבר ונדכה. האי גברא דלא אתגאי ולא תענג בענונין דעלמא אלהים לא תבוה. ביקרא איזו לבניה: (ג-רמ.)

**פתח** הסווא סבא ואמר. כתיב כי לא תחפץ זבח ואתנה עולה לא תרצה. זבחי אלהים רוח נשברה וגו'. כי לא תחפץ זבח. וכי לא בעי קב"ה דיקרבון קמים קרבנא. וסא איזו אתקין לבני חייביא קרבנא דיקרבון ויתכפר עלילתו חוביהו. אלא דוד לקמי שמה דאלהים אמר. דקרבנא לא קרבין לשמה דאלהים אלא לשמה דהוי"ה. דהא לבני דינא קשיא מדת הדין לא מקרבין קרבנא. דכתיב (ויקרא ח) אדם כי יקריב מכס קרבן לה'. ולא לשמה דאלהים. וכי תקריב קרבן מנחה לה'. זבח תודה לה'. זבח שלמים לה'. ובג"כ כיון דדוד מלכא לבני אלהים אמר. אלסריך למכתב כי לא תחפץ זבח ואתנה עולה לא תרצה. דהא לשמה דא לא מקרבין אלא רוח נשברה. דכתיב זבחי אלהים רוח נשברה. קרבנא דאלהים ענינו ותבירו דלכא. ובגין כך מאן דחלם חלמא בישא ענינו אלסריך לאחזאה. דהא במדת אלהים קיימא. וזבח למדת דינא ענינו אלסריך ורוח נשברה. והאי ענינו מסתייה לחלמא בישא. ולא לשמה דינא עליו. דהא זבח דאתחיי למדת דינא אקריב קמים:

לב נשבר ונדכה אלהים לא תבוה. מהו לא תבוה. מכלל דאיכא לב דאיוו בזה. אין. היינו לב דאיוו לב גאה בגסות רוחא. היינו לב דאיוו בזה. אבל לב נשבר ונדכה אלהים לא תבוה:

הטיבה ברצוןך את ציון תבנה חומות ירושלים. מהו הטיבה. דהא פיוו אית בה. והשתא הטיבה על הסיו פיוו. ודאי כפי הוא. דהא מן יומא דקב"ה אשתדל בבנין בי מקדשא לעילא. עד כען הסיו הסבא. דלון לא שריא על כהן בנין. וע"ד לא אשתכלל. דהא בשעתא דלון דלעילא יתער ייטיב וידליק נהורין דהסווא בנין והסווא עבדתא. דאטילו מלאכין דלעילא לא יוכלון לאסתכלא בהסווא בי מקדשא ולאו בהסווא בנין. וכדין בי מקדשא וכל עובדא ישתכלל. תבנה חומות ירושלים. וכי מן יומא דאשתדל בבנין בי מקדשא עד כען לא בנה לון. אי חומות ירושלים עד כען לא בנה. בי מקדשא על אחת כמה וכמה. אלא קב"ה כל עובדיו לאו כעובדי דבר נש. בני נשא כד בנו בי מקדשא לתתא. בקדמיתא עבדו שורי קרתא ולבסוף עבדו בי מקדשא. שורי קרתא בקדמיתא בנין לאגנא עלייהו

עליהם. ואח"כ בנין הבית. והקב"ה לא כן יעשה. אלא הוא בונה בית המקדש תחלה. ולבסוף כאשר יורידו מן השמים וישיבו על מקומו. אז יבנה חומות ירושלים אלו חומות העיר. וע"ז אמר דוד ע"ה היטיבה ברצונך את ציון בתחלה. ואח"כ תבנה חומות ירושלים. כאן יש סוד. כל המעשים שעשה הקב"ה. הקדים תחלה מה שמבחוץ. ואח"כ המוח שמבפנים. וכאן לא כן. בוא וראה כל אותן המעשים שעשה הקב"ה והקדים מה שמבחוץ. הקדים המוח במחשבה. ובמעשה הקדים מה שמבחוץ. שהרי כל קליפה מצד הטומאה נעשה ומוח מן המוח. ותמיד צד הטומאה הקדים שמתרבה ומתגדל להיות שומר הפרי. כיון שנתבכר זורקין את הקליפה חוץ (אייב בו) יכין רשע וצדיק ילבש. זורקין את הקליפה ומברכים [צל הפרין] לצדיקו של צולם. אבל לא בבנין בית המקדש שצד הטומאה יתבער מן העולם לא נצרך כן. שהרי המוח והקליפה של הקב"ה יהיו. לפיכך יקדים המוח. שכתוב היטיבה ברצונך את ציון בתחלה. ואח"כ תבנה חומות ירושלים. כי החומה ההיא שמבחוץ שהיא הקליפה שלו היא ממש. שכתוב (וכי' ב) ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב. אני ולא צד הרע. ישראל הם מוח עציון של העולם. ישראל עלו במחשבה בתחלה. והעמים עכו"ם שהם הקליפה קדמו במעשה. שנאמר (בראשית יז) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל. ועתיד הקב"ה להקדים המוח להקליפה. שכתוב (ירמ' ב) קדש ישראל דה' ראשית תבואתה. המוח קודם להקליפה. ואע"פ שהמוח יצמד בלי קליפה. מי הוא אשר יושיט ידו לאכול ממנו. לפי שכל אוכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם ה'. ובזמן ההוא (תהלים נא) אז תחפץ ובחי צדק. לפי שהרי אז יתחבר הכל בחבור אחד. ויהיה שמו שלם בכל תיקונו. ואז הקרבן יהיה בשלימות דה' אלהים. אבל עכשיו אלהים אינו מתחבר לקרבן. שאמלי יתחבר בו השם אלהים. כמה אלהים ינשאו אזניהם להתחבר שם (י) אבל לעתיד לבוא (תהלים ט) כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלהים לבדך. ואין אלהים אחר: (ב-ק-ט).

## נב

**בא** דוד אל בית אחימלך. אמר רבי אבא בוא וראה דוד במה שהוא היה בורח מלפני שאול. בזה גרם שנאבדו כל אותן כהני נוב. ולא נשאר מכלם אלא אביתר בלבדו שברח. וזאת גרם כנה רעות בישראל. מת שאול ובניו ונפלו מישראל כמה אלפים ורבבות. ועכ"ז חטא ההוא היה תולה על דוד לגבות ממנו. עד שכל זרע דוד נאבדו ביום אחד. ולא נשאר מהם אלא

עליהם. ולבחר צמיח דביתא. קב"ה לאו הכי. אלא כן כי מקדש בקדמיתא. ולבסוף כד ימית ליה מן שמיא ויחזי ליה על אחריה. כדון יבנה חומות ירושלים אינון שורין דקרתא. וע"ד אמר דוד ע"ה היטיבה ברצונך את ציון בתחלה. ולבחר תבנה חומות ירושלים. הכא חזית רוא. כל עובדין דעבר קב"ה. בקדמיתא הקדים הסוף ללבך. ולבחר מוחא דלנו. וסכא לאו הכי. תא חזי כל אינון עובדין דעבדי קב"ה ואקדים הסוף ללבך. מוחא הקדים במחשבה. ובעובדא הסוף ללבך. דהא כל קליפה מספרא אחרא הוי ומוחא מן מוחא. ומדרי ספרא אחרא הקדים ורבי ואגדיל ופסיר איבא. כיון דלחברני זרקין ליה לקליפה לבד (אייב בו) יכין רשע ולדיק ילבש. זרקין להסוף קליפה ומברכין [צל איבא] ללדיקא דעלמא. אבל סכא צמיחא דבי מקדש דספרא ציטא יתעבר מעלמא לא אלפיריך. דהא מוחא וקליפה דליה דקב"ה סיו. הקדים מוחא. דכתיב היטיבה ברצונך את ציון בקדמיתא. ולבחר תבנה חומות ירושלים. דהסוף חומה ללבך דלחזי קליפה דליה הוי ממש. דכתיב (וכי' ב) ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב. ואני ולא ספרא ציטא. ישראל אינון מוחא עלמא דעלמא. ישראל סליקו במחשבה בקדמיתא. עמין עכו"ם דאינון קליפה אקדמו. דכתיב (בראשית יז) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל. חמין קב"ה לאקדמא מוחא לקליפה. דכתיב (יחזק' כ) קדש ישראל לה' ראשית תבואתה. מוחא קדים לקליפה. ואע"פ דמוחא יקום בלא קליפה. מאן סוף דיושיט ידא למיכל מיני. בגין דכל אוכליו יאשמו רעס תבא אליהם נאם ה'. ובסהוא זמא (תהלים נא) אז תחפץ ובחי צדק. בגין דהא כדון יתחבר כלל בחבורא חדא. ויהא שמה שלם בכל תקויה. וכדון קרבנא להוי שלם לה' אלהים. שמהא אלהים לא יתחבר לקורבנא. דאלמלי יתחבר צום אלהים. כמה אלהים יסלקון אודינו לאתחברא תמן (י) אבל בסהוא זמא (תהלים ט) כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלהים לבדך. ואין אלהים אחרא: (ב-ק-ט).

## נב

**בא** דוד אל בית אחימלך. אמר רבי אבא תא חזי דוד אינון סוף דערק מקמים דשאל. וע"ד גרים דאתאבדו כל אינון כהני דנוב. ולא אשתאר מכלהו בר אביתר בלחודו דערק. ודא גרים כמה ציטין בישראל. מית שאל ובניו ונפלו מישראל כמה אלפין ורבעין. ועכ"ד סוף חובא סוף תלי על דוד לגבות מיני. עד דכל כני דדוד אתאבדו ביזמא מד. ולא אשתאר עניינו אלא

זיו הוהר

(י) אלו השבעים שרים שלמעלה השואפים צניקת השעשע עבור האומות שהם שורשים עליהן

אלא יואש בלבדו שנגנב. כדמיון שלא נשאר מאחזמלך  
אלא אביתר בלבדו. ועד זמן רב חטא ההוא היה תולה  
לעשות דין על גוב בשביל אותו החטא של גוב.  
שכתוב (ישעי' י) עוד היום בנוב לעמוד. וזה  
נתבאר : (ג-רבד.)

**אודך** לעולם כי עשית ואקוה שמך כי טוב נגד  
חסידך. האי קרא קשיל. כי עשית. מהו  
כי עשית. ולא כתיב מה. כי טוב נגד חסידך. וכי  
לגבי אחר לאו הוא טוב. א"ר חייא כי עשית ודאי.  
ומאי עשית. לעולם (א) דענין האי עולם דעבד  
קב"ה ואתקין ליה אורי ב"ג לקב"ה בכל יומא.  
ואקוה שמך כי טוב נגד חסידך. הכי הוא ודאי.  
לקבלי אינון זכאין שחא דקב"ה טוב ולא לקבלי חייבא.  
דמזין ליה בכל יומא ולא משתדלי באורייתא : הוה תמן  
חד טייעא. א"ל לרבי חייא יואש הוא. אבל אנה  
מלה שמעלא מפומיה דרבי שמעון בר יוחאי דהוה  
אמר הכי. אודך לעולם כי עשית. דוד המלך ע"ה אמר  
לקב"ה אודך על ההוא עולם בתראה דליהו עבד (ג)  
דוד מלכא אחיד ביה בההוא עולם וציה יניח מלכותא.  
ואקוה שמך כי טוב. דא קב"ה ביחודא דההוא עלמא  
דאקרי טוב (ג) אימתי אקרי טוב. נגד חסידך.  
מאן אינון חסידך. אלא אית חסד ואית חסד. ואלין אקרון  
חסדי דוד הנאמנים (ד) וכד אלין חסדי דוד לתמלין  
מההוא טיבו דנגידו דעתיקא קדישא. כדין אקרי  
יסוד טוב. כדין אשתכח טוב לגבייהו. דהא כמה  
דאשתכח דליהו ביה הכי אינו מבעס לההוא  
עלמא בתראה. וכלא אשתכח בצרכה. ועל דא  
דוד הוה מחכא לההוא דרגא דנחיר לההוא עולם דליהו  
אחיד ביה : (ג-כא.)

## נג

במי יתן מציון ישעות ישראל וגו' יגל יעקב ישמח  
ישראל. אמר רבי אבא מאי דכתיב (ישעי' נה) כי  
בשמחה תללו וגו'. אלא כד יפקון ישראל מן גלותא  
שכינתא נפקא עמיהו ועמה יפקון. ה"ל כי בשמחה  
תללו וגו'. וכתיב (ס נא) ופדויי ה' ישובון וגו' ששון  
ושמחה ישיגון. ששון דא קב"ה. רבי יצחק אמר ששון  
דא לדי"ק. ה"ל (ס) ששון ושמחה ימלא ביה. אמר  
רבי שמעון צדי"ק ששון אקרי. ומן יומא דכנסת  
ישראל

## זיו הזהר

**נב** (ה) פירוש לעולם כמו בשביל העולם שעשית : (ג) זה העולם של מרת המלכות שורש דוד המלך : (א) ה' הענין הוא שאמר  
דוד הנאחו במרת המלכות. אני מקוה ומבקש ששם דהיינו מרת המלכות יתחד עמה הקב"ה שהוא התפארת באופן שהקב"ה יהיה  
נקרא לענין ההתיחדות הזאת בשם טוב. על שם ספירת היסוד המעביר השפע להמלכות. כי כאשר נתמשך מן עתיקא קדישא היינו  
מן ג' ספירות הראשונות שפע טוב או נקרא התפארת והיסוד בשם טוב. והספירות נצח והוד ששוחקים מן צדיק נקראים או בשם  
חסידי דוד. משא"כ אם ה' נתמלא היסוד עם שפע לא טוב מן תפארת נצח והוד. שאז אין התפארת והיסוד נקראים בשם טוב.  
וכן נצח והוד אין נקראים או בשם חסדי דוד. נמצא לפי זה תיבת כ"י פירושה כאן בדשון אלא. ותוכית נגד חסידך משכנות  
המאבת שפע הסד העליון שנתמשך מלמעלה מעלה : (ד) יש חסד זו הספירה שנקראת חסד. אבל כאן חסידך היינו הספירות נצח  
והוד ששוחקים מן צדיק ונעבור זה נקראין חסדי דוד :

## נג

במי יתן מציון ישעות ישראל וגו' יגל יעקב ישמח  
ישראל. אמר רבי אבא מהו שכתוב (ישעי' נה) כי  
בשמחה תצאו וגו'. אלא כאשר יצאו ישראל מן הגלות  
השכינה תצא עמהם ועמה ישובו. זש"כ כי בשמחה  
תצאו וגו'. וכתוב (ס נא) ופדויי ה' ישובון וגו' ששון  
ושמחה ישיגון. ששון זה הקב"ה. רבי יצחק אמר ששון  
זה צדי"ק. זש"כ (ס) ששון ושמחה ימצא בה. אמר  
רבי שמעון צדי"ק ששון נקרא. ומן היום שכנסת  
ישראל

ישראל נפלה בגלות נמנעו הברכות מלהשפיע לעולם מן צדי"ק ההוא. אבל בזמן ההוא מה כתוב (שם יב) ושבתם מים בששון. זה צדי"ק. ממעיני הישועה. אלו חכמה ובינה. ד"א אלו נצח והוד. והכל מנביצת מעינות העמוקים. ואז (שם) ואמרת ביום ההוא אורך ה' וגו'. צהלי ורני יושבת ציון וגו' : (ג-ריב.)

## נד

**אלהים** שמע תפילתי האזינה לאמרי פי. [אמרי פי. זאת היא תפלת הלחשן. ולמדנו כל אלה שמתפללים תפלתם בלחש בכונת הלב. שלא נשמע תפלה זו לאחר. זאת התפלה עולה ומאזינים לה כל המלאכים שנקראים בעלי אזנים. ואם זאת התפלה נשמעת לאזני איש. אין מי שיאזין לה למעלה. ואין מאזינים לה אחרים מלבד מי ששמע אותה בתחילה. לפיכך נצרך להשמר שלא ישמעו תפלת הלחש אנשים. ועוד שדברי תפלת הלחש נאחזים בעולם העליון. ודברי עולם העליון אין צריכים להשמע לאיש : (ג-רב.)]

**כי** זרים כמו עלי וצריצים בקשו נפשי וגו'. למדנו שישראל אכזריות מנעת מהם יותר מכל שאר עמים. ובל יראה מישראל מעשה צריך בעולם. שהרי כמה בעלי עינים עומדים אצל האיש בשעת מעשה כזה. זכאי הוא מי שמראה מעשה של חסד למטה. שהרי במעשה האיש תורה כל דבר לעורר למעלה ענין אחר : (ג-צב.)

## נה

**ערב** ובקר וצהרים אישיה ואהמה וישמע קולי. אמר רבי שמעון מקרא זה נתבאר ונדרש. אבל כאן נזכר זמן זמני התפלות של כל יום. וכך העירו החברים באותן ג' זמנים. ערב. זאת היא המראה שאינה מאירה (א) ובקר. זה הוא המאור שמאיר (ב) וצהרים. זה זמן תפלת מנחה הוא המקום שנקרא חשך (ג) כיון שנאחו בערב וזה קים עם זה. ומה שנאמר צהרים שהוא זמן של תוקף השמש לשון טוב תפס. וכך הוא הדרך. לאדם שחור קוראים לו צהרן. ולשון יפה תפס. ולפעמים קוראים ללבן כושי. שנאמר (במדבר יב) כי אשה כושית לקח. וכתוב (עמוס ט) הלא כבני כושיים אתם לי.. ובוא וראה תפלת מנחה התקינה יצחק בוראי. כמו שתיקן אברהם תפלת שחרית כנגד מדרגה ההיא שנדרש בה (ד) אף כך יצחק תיקן תפלת מנחה כנגד מדרגה ההיא שנדרש בה (ה) וע"כ תפלת מנחה משעה שנוטה השמש לדרת בסיבובו לצד מערב. שהרי טרם שנוטה השמש לצד מערב נקרא יום מן הבקר עד אותו הזמן. שכתוב (תהלים כב) חסד אל כל היום. ואפשר תאמר

ישראל נפלה בגלות אחמנעו ברכאן מלנחתא לעלמא מהסוא לד"ק. כהסוא זמנא מאי כתיב (ע) יב) ושבתם מים בששון. דא לד"ק. ממעיני הישועה. אלו אבא ואמא. ד"א אלו נצח וסוד. וכלא ממבועי כביעין עמיקין. וכדון (ע) ואמרת ביום ההוא אורך ה' וגו'. להלי ורני יושבת ציון וגו' : (ג-ריב.)

## נד

**אלהים** שמע תפילתי האזינה לאמרי פי. [אמרי פי. דא אידי ללותא דבלחשון. ותאנא כל אינון דמלאן ללותאון בלחשון ברעותא דלכא. דלא אשתמע הדיא ללותא לאחרא. האי ללותא סלקא ולייתין לה כל אינון דאקרון מארי דאודנין. ואי האי ללותא אשתמע לאודנין דבר כס. לית מאן דליית לה לעילא. ולא לייתין לה אחרנין בר מאן דשמע בקדמיתא. בג"כ צבי לאסתמרא דלא ישמעון להדיא ללותא בני כסא. ותו דמלא דלותא אתאחדא בעלמא עלאה. ומלא דעלמא עלאה לא אשקירן למשמע : (ג-ריב.)]

**כי** זרים כמו עלי וערילים בקשו נפשי וגו'. תנן דישאל אכזריות אחמנע מנייהו מכל שאל עמין. ולא יתחזון מניה עובדא בעלמא. דהא כמה מארי דעיינין קיימין עליה דבר כס כהסוא עובדא. וכאם מאן דאחזי עובדא דכסרא לתתא. דהא בעובדא תליא מלתא ככלא לאתערא מלא אחרא : (ג-צב.)

## נה

**ערב** ובקר ולהרים אשיה ואהמה וישמע קולי. אמר רבי שמעון האי קרא אוקמוס ואתמר. אבל הכא עדן עדנין הוא דלותא דכל יומא. ומצרייא אתעברו כהני תלת זמנין. ערב. דא היא אספקלריא דלא כהרא (א) ובקר. דא היא אספקלריא דהכרא (ב) ולהרים. זמנא דלותא דמנחה אתר דאתקרי חשך (ג) איסו דאחור בערב וקיימא דא עס דא. ומאי דאתמר להרים דאיוס תוקפא דשמעא ליסנא מעליא נקס. והכי הוא ארחא. לבי"א אוכס קראן ליה חזור. וליסנא מעליא נקס. ולזמנין לחזור קראן ליה חזר. דכתיב (במדבר יב) כי אשה כושית לקח. וכתיב (עמוס ט) הלא כבני כושיים אתם לי.. ותא חזי ללותא דמנחה אתקין ליה יצחק ודאי. כמה דאתקין אברהם ללותא דלפרא לקבל הסוא דרגא דאתדבק ביה. (ד) אף הכי יצחק אתקין ללותא דמנחה לקבל הסוא דרגא דאתדבק ביה. (ה) וע"ד ללותא דמנחה מכי נמי שמעא לנחתא בדרגיו לסער מערב. דהא עד לא נקס שמעא ללך מערב אקרי יום מלפרא עד הסוא זמנא. דכתיב (תהלים כב) חסד אל כל היום. ואי תימא

זיו הוהר

**נה** (א) מלכות : (ב) תפלות : (ג) נבונה אחיה בערב דהיינו מלכות כי הוא מרת הדין : (ד) כהסד : (ה) כנבוכד : (ו) כנבוכד :

תאמר עד שתחשך. בוא וראה שכתוב (ימי' ו) אוי נא לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב. כי פנה היום. זהו כנגד תפלת שחרית. שכתוב חסד אל כל היום. שהרי או השמש הוא לצד מזרח. וכאשר נוטה השמש ויורד לצד מערב הרי אז הוא זמן תפלת המנחה. וכבר פנה היום ובאו צללי ערב ונתעורר רין הקשה בעולם. ופנה היום שהוא מדרגת החסד. ונטו צללי ערב שהן מדרגות של דין הקשה. ואז נחרב בית המקדש ונשרף ההיכל. ועל כן למדנו שיהא אדם נזהר בתפלת המנחה. שהוא הזמן שרין הקשה שורה בעולם. ערב. זו תפלת ערבית. יעקב התקין תפלת ערבית. שהרי הוא התקינה והיה מפרנס לה ככל מה שנצרכה (י) ודאי ואין התקין לה. וה"ה ניונת מן וא"ו. כי אין לה אור של עצמה כלום. ולפיכך תפלת ערבית רשות. שהרי נכללת בתפלות של היום למען תקבל הארה. ועכשיו אין הוא הזמן להכינה והוכנה ביום (י) שהרי עכשיו אין מתגלה אור היום להאיר לה. והוא שולטת בהסתר של חשך עד זמן חצות הלילה. ולפי שבזמן הערב נתערב בו צד הטומאה שאורו חשך ושולט בלילה לכן עשו לתפלת ערבית רשות. ואין לה זמן קבוע. אמורים ופדרים היו מתאכלים על המזבח בזה הזמן. ומוה נוזנו כמה מחנות חיצונים היוצאים ושולטים בלילה. וע"כ לא עשאוה חובה לתפלת ערבית. שאין מי יכול לתקנה כמו יעקב. שהוא היה בעל המשכן ומתקנו כראוי. ואף על פי שהיא רשות תפלה זו היא להגן עלינו מן הפחד בלילות. מן הפחד של כמה צדדים בגיהנם. שהרי באותו הזמן מענישים להרשעים בגיהנם פי שנים מביום. ולפיכך מקדמים ישראל לומר והוא רחום. שהוא בשביל פחד הגיהנם. ובשבת שלא נמצא פחד של דין הגיהנם ולא אחר אסור לעורר אותו (ח) שנראה כאילו אין כח לשבת להעביר הדין מן העולם. ובשביל פחד הקטרוג שעל הנשמות כאשר מבקשות לעלות למעלה להתראות לפני רבונם. לפיכך אנו מקדימים לומר שומר את עמי ישראל לצד אמן. ובשביל פחד מכמה מוזיקים ומקטריגים הנמצאים בלילה. ויש להם רשות להזיק למי שיוצא מפתח ביתו החוצה. לפיכך אנו מקדימים לומר ושומר צאתנו ובואנו. ועם כל זה מפני כל אותן הפחדים אנו מפקדים הגופות והרוחות והנשמות למלכות העליונה שממשלת הכל בידה. ובעבור זה תפלת ערבית בכל לילה וליילה. ועכשיו שאין לנו קרבות ומזבח אנו צריכים לעשות כל התיקונים שאנחנו עושים בשביל הסוד הזה: בחצות הלילה כאשר רוח צפון נתעורר הוא מבטט בכל אותן המדורים של רוחות רעים. ומשבר הר החזק של צד הטומאה ונכנס ומשוטט למעלה ולמטה. וכל אותן מחנות החיצונים נכנסים למקומותם ונשבר כוחם ואין שולטים. ואז הקב"ה נכנס להשתעשע עם

תאמר עד חשכה. תא חוי דכתיב (ימיה ו) אף נא לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב. כי פנה היום. לקבל ללואה דלפרא. דכתיב חסד אל כל היום. דהא כדון שמעא איהו לספר מורח. וכיון דנפסא שמעא ונחמא לספר מערב הא כדון איהו זמן ללואה דמנחה. וכבר פנה היום ואחו צללי ערב ואחער דינא קשיא בעלמא. ופנה היום דאיהו דרגא דחסד. ונטו צללי ערב דאיון דרגא דדינא קשיא. וכדון אחמרב בי מקדשא ואחוקד היכלא. ועל דא מנין דיהא בר נש זיהר בללואה דמנחה. דאיהו זמנא דדינא קשיא שריא בעלמא. ערב. דא ללואה דערבית. יעקב התקין ללואה דערבית. דהא איהו התקין לה וון לה בכל מחי דאלפסית (י) ודאי ואין התקין לה. וה"ה חנונת מן וא"ו. דלית לה נהורא מנחה כלל. ובגין תפלת ערבית רשות. דהא התכלית בללואה דיומא בגין להתנחלא. והשתא לאו זמנא איהו ואחוקמנא לה (י) דהא לא התנחלא נהורא דממא דיהור לה. ואיהו שלטא בחשוכא עד זמנא דפלטות ליליא. ובגין דבערב דא אחערב ביה ספרא אחרא דחשך נהורא ושלטא בליליא שו ליא רשות. ולית ליא זמן קבוע. אמורין ופדרין הוו מתאכלין בזה זמנא. ומכאן חנונו כמה חבילי פהרין דנקיין ושלטין בליליא. וע"כ לא שיווהא חובה ללואה דערבית. דלית זמן דייכל לאתקנא לה כיעקב. דאיהו הוה מארי משכנא ומתקן ליה כדקא יואח. ואח"כ דאיהו ישו ללואה דא איהו לאגנא עלן מנו פחד בלילות. מנו פחד דכמה ספרין דגיהנס. דהא ביהא שעתא סרדי להיביא דגיהנס על חד תרין מבימא. ובג"כ מקדמי ישראל לומר והוא רחום. דאיהו בגין פחד דגיהנס. ובשבתא דלף אשתכח פחד דינא דגיהנס ולא דינא אחרא אסור לאתערא ליה (ח) דתחמי דלית רשו לשבת לאתערא דינא מעלמא. ובגין פחד דקטרוגא דנשמתין כד בעאן לסלקא לעילא לאתחזא קמי מאריהון. בגין כך אכן מקדימים שומר את עמי ישראל לעד אמן. ובגין פחד דכמה מוזיקין וקטרוגין דמשתכחי בליליא. ואית לון רשו למוקא לאמן דנפיק מתרע ביתא לכר. בגין אכן מקדימים ושומר לאתנו ובואנו. ועל כל דא מנו דחילו דכל דא אכן מפקדין גופין רוחין ונשמתין למלכותא עלאה די שולטנו בכלל בידה. ועל דא ללואה דערבית בכל ליליא וליילא. השתא דקרבינן ומדכחא לא אשתכחו אנו עבדין כל מקונו דאן עבדין על רוא דנא: בפלגו דליליא כד רוח צפון אחער כעס בכל אינון מדורין דרוחין גיסיין. ותבר חד טנרא תקיפא דספרא אחרא ועאל ושאס לעילא ת"א. וכל אינון חבילי פהרין עיילין לדוכתייהו ואחבר חיליהו ולא שלטין. וכדון קב"ה עלא לאשתעשע עם

זיו הודו

(י) יעקב אחיותו בתפארת שרשו אות וא"ו טעם הוי"ה ב"ה. והמשיך שפע דמרת המלכות ששורשה אות ה"ה טעם הוי"ה ב"ה. ואין לה אור של עצמה אלא מן התפארת: (י) פי' להכינה להודונו עם התנחלת: (ח) פי' בערבית דלילי בגיטת שבת:

עם הצדיקים בגן העדן. וזה נתבאר: כאשר בא הבקר אור הנר השולט בלילה נגנו מלפני אור היום. ואז הבקר שולט וחלפה שליטת הערב. וזה הבקר הוא הבקר של אור הראשון. זה הבקר משלים טובות לכל העולמות. ממנו נזונים עליונים ותחתונים. הוא משפיע להגן. וזו היא השמירה לכל העולם.. אשרי חלקו מי שקם בבקר מתוך תשבות התורה שעסק בה בלילה ומתפלל באותו הזמן תפלת שחרית.. ובוא וראה דוד בא ואמר אלו שלשה זמנים של התפללות ערב ובקר וצהרים. הרי שלשה. והוא לא התפלל אלא שתיים מהן. שכתוב אשיחה ואהמה ולא יותר. אהת תפלת שחרית ואחת לתפלת מנחה. לפיכך אמר אשיחה ואהמה דוקא. בבקר שהיא עת של חסד היה די לו באשיחה בחדס (ט) ובמנחה שהיא עת של דין הקשה נצרך המייה ולפיכך אמר ואהמה. ואח"כ בזמן חצות הלילה היה קם ועסק בשירות ותשבחות כראוי. שכ"ב (תהלים סב) ובלילה שירה עמי. וזה נתבאר: (ב-קט: ט) (א-קלב: י)

**השיר על ה' יהבך** והוא יכלכל וגו'. רבי יוסי מצא דברי אבא שהיה יושב וקורא מקרא זה שכתוב השלך על ה' יהבך. על דוקא. שהרי מזונות במזל תולה (י) וזה מתאים כמו שאמר רבי שמעון למדנו שכתוב (במדבר כח) עולת שבת בשבתו על עולת התמיד. נשמע שצריך לכוון הלב למעלה מעלה יותר מבשאר הימים. וע"כ על עולת התמיד דוקא. ולמדנו כתוב בחנה ותתפלל על ה' (שמואל א' א) על דוקא. לפי שבנים במזל הקדוש תולה כמו שביארנו. ואין לך תיבה בתורה או אות קטנה בתורה שלא תרמו על חכמה עליונה. ותלויים מהן תלי תלים סודות של חכמה העליונה. וש"כ (שיר ה) קווצותי תלתלים. וזה נתבאר: (ג-עט: י)

## נו

**נדי ספרתה** אתה שימה דמיתי בנאדך הלא בספרתך. אמר רבי יוסי למדנו כל השערים ננעלו ואנסגרו. ושערי דמעות לא ננעלו. ואין דמעה אלא מתוך צער ועצבון. וכל אותן הממונים על שערים ההם כלם משבירים הרי קרה ומנעולי ברזל ומכניסים אותן הדמעות. ותפלה זו נכנסת לפני מלך הקדוש. ובכן מדרגה הידועה יש לה צער מן העצבון והצרה של איש ההוא. כמש"כ (ישעי' סג) בכל צרתם לו צר. תשוות עולם העליון אל אותה מדרגה הידועה כתשוות הזכר תמיד אל הנקבה. וכאשר המלך נכנס אצל המטרונה מוצא

עם לדיקא בגנתא דעדן. והא אתמר: כד אתי לפרא נסורא דשרגא דשגא בלילא אתגניז מקמי נסורא דמחא. כדון בקר שלטא ואתעבר שולטנו דערב. והא בקר איזו בקר דאור קדמא. הא בקר אשלים עיבו לעמין כלסו. מניס אתונו עלאין ותתאין. הא אשקי לגנתא. והא איזו נסירו דכל עלמא.. זכאה חולקיה מאן דקס בלפרא מנו תושבחתא דאורייתא דלע בלילא ומללי בהסור זמנא ללותא דלפרא.. ותא חזי דוד אתא ואמר אליו תלת זמנין דללותא ערב ובקר ולסריס. הא תלתא. ואיזו לא ללי אלא תרי מניסו. דכתיב אשיסה ואססה ולא יתיר. דא ללותא דלפרא ודא ללותא דמנחה. בגין כך אשיסה ואססה דייקא. בלפרא דאיזו שעתא דחסד בני לים בלשיסה בחדס (ט) בזמנא דהוא שעתא דדינא קשיא בני המייה ובג"כ ואססה. ולבתר כד אתפלגי בלילא סוס קס בשירין ותושבתן דקדא יאות. דכתיב (תהלים סג) ובלילה שירה עמי. והא אתמר: (ג-קט: י) (א-קלב: י)

**השיר על ה' יהבך** והוא יכלכל וגו'. רבי יוסי אשכחיה לרבי אבא דהוה יתיב וקארי הא קרא דכתיב הסלך על ה' יהבך. על דיקא. דהא מווי במזל תליין (י) ואולא הא כמה דאמר רבי שמעון תאנא כתיב (במדבר כח) עולת שבת בשבתו על עולת התמיד. דכתיב לכוונא לבא לעילא לעילא יתיר מואר יומין. וע"ד על עולת התמיד דייקא. ותניא כתיב בחנה ותתפלל על ה' (שמואל א' א) על דייקא. בגין דבגין במזל קדישא תליין כמה דאוקימנא. ולית לך מלה באורייתא או את ועירא באורייתא דלא רמיזא בהכחא עלאה. ותליין מניס תלי תליין ריין דהכחא עלאה. הס"ד (כ"י ה) קווצותי תלתלים. והא אתמר: (ג-עט: י)

## נו

**נדי ספרתה** אתה שימה דמיתי בנאדך הלא בספרתך. אמר רבי יוסי תמין כל תרעין ננעלו ואנסגרו. ותרעין דדמעות לא אנסגרו. ולית דמעה אלא מנו לערא ועליבו. וכל אינון דממין על אינון תרעין כלסו מתברין גזיון ומנעולין וטילין אינון דמעיין. והא ללותא עלאת קמי מלכא קדישא. כדון ססור דרגא אית לים דוחקא דססור עליבו דוחקא דססור ב"ג. כד"א (ישעי' סג) בכל לרתס לו לר. מילובתים דססור עלמא לגבי ססור דרגא כדכורא דמילובתים תדיר לגבי דנוקבא. וכד מלכא עלא לגבי מטרותיתא ואשכח

## ויו הורר

(ס) יש מקשים כמה שנאמר ויצא יצחק לשרת בשדה לפנות ערב. וי"ל דתרין דלפנות ערב מ"ל לפנות ולהעביר הערב שחור מרת הדין הקשה ע"י שהתירב בעולם הבינה מקום הפחתת הדינים בידו. ומפילא נמשך חסדים אל העירא חקל תפוחין קרישין ודיענו המלכות. ועיין וזינו שואבת המים באה אליה. והבן: (י) במזל מ"ב כפירות הראשונות ששם המקור של י"ג מרות הרחמים. ומתם הוי"ה היינו התפארת:



ואשכח לה בעליבו. כדון כל מאי דאיוסי בעאת אתמסר בידהא. והסוף בר נש וסוף ללוחא לא אסדר בריקניא. וקב"ה חיים עליוס. זכא חולקיה דהסוף בר נש דלחשוד דמעין קמי קב"ה בללותיה: (ג—קסה.)

**באלהים** אהלל דבר ב' אהלל דבר. אמר רבי יוסי הא אתמר סו"ה בכל אתר

רחמי איהו. ודאי קב"ה סו"ה שמיא איהו. דכתיב (ישע' מג) אני ה' הוא שמי. וחמינ דלומינ אתקרי שמיא אלהים. והוא דינא בכל אתר. אלא בומנא דלסגיא זכאין בעלמא סו"ה שמיא ואתקרי בשמא דרחמי. ובומנא דלסגיא חייבין בעלמא אלהים שמיא ואתקרי בשמא דאלהים. ותא חזי כל שירותא תקיף ולבתר נייחא. בראש השנה שירותא תקיף דכל עלמא אתדן כל חד וחד לפוס עובדיו. ולבתר נייחא סליחא וכפורי. בגין דשירותא איהו משמאלא וע"ד דינוי תקופין. ולבתר אתער ימינא וע"ד סו"ה נייחא: [הס"ד באלהים אהלל דבר ב' אהלל דבר: (א—קעג.)]

## נז

**רומה** על השמים אלהים על כל הארץ כבודך. רשת הכינו לפעמי וגו'. אמר רבי חייה תא חזי בשעתא דבני נשא זכאין ונשרין פקודי דאורייתא. כדון ארעא אתתקפת וכל יחדו אשכחא ב' מאי עמא. בגין דשכינתא שריא על ארעא. וכדון כלל עלאי ותתאי בחדו. וכד בני נשא מחבלין ארחייו ולא נשרין פקודי אורייתא ומסאן קמי מאריסו. כדון כביכול דחיינ לה לשכינתא מעלמא ואשתתרת ארעא מחבלי. דהא שכינתא אתדחיא ולא שריא עלה. וכדון אתחבלי. מאי עמא אתחבלי. בגין דשריא רוחא אחרא עלה דמחבלי עלמא. וע"ד אמרינ דישאל אלהים יסבי עון לאלהים דמקיימן עמא. אלהים דא שכינתא. ולא חזי אי ישראל יסתכחו חייבין מאי כתיב. רומה על השמים אלהים וגו'. בגין דרשת הכינו לפעמי. כפך נפשי בכתת חמס ושנאת חמס: (א—פ.)

**עורה** כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר. אמר רבי יוסי בבלא נשמתא דלדיקא בין אינון דמזוריסון ביהוה עלמא. בין אינון דיתבי במזוריסון ביהוה עלמא. בבלא משתעשע ב' קב"ה בפלגות ליליא. ח"ל רבי יוסא ואפילו אינון דבסאי עלמא היאר. ח"ל בגין דפסלות ליליא כל אינון זכאי קשוס כללו מתערי למקרי באורייתא ולמשמע תושבחן דאורייתא. והא אתמר דקב"ה וכל אינון דליקא דבנו גנתא דעדן כללו ליימין לקליהון. וחוסא דחסד אתמשך עלייו ביימא. דכתיב (תהלים מג) יומם ילוי ה' חסדו וכלילא שירא עמי. וע"ד תושבחן דסלקין בליליא קמיא דא תושבחא שלים. ותא חזי דדוד מלכא הוה קס בפלגות ליליא. דאי תימא דהוה יתיב או שכיב בערסיה והוה אמר שירין ותושבחן. לא אלא כמה דכתיב (ש"ק קיט) חלות לילה אקום להודות

מוצא אותה בעצבון. אז כל מה שהיא מבקשת נמסר בידיה. ואיש ההוא עם תפלה ההיא אין חוזרים ריקם. והקב"ה מרחם עליו. אשרי חלקו של איש ההוא שמוריד דמעות לפני הקב"ה בתפלתו: (ג—קסה.)

**באלהים** אהלל דבר בה' אהלל דבר. אמר רבי יוסי הרי אמרו שהשם הוי"ה בכל מקום מורה על רחמים. בוראי הקב"ה הוי"ה שמו הוא. שכתוב (ישע' מג) אני ה' הוא שמי. ואנו רואים שלפעמים נקרא שמו אלהים. וזה מורה על דין בכל מקום. אלא בזמן שמרבים צדיקים בעולם הוי"ה שמו ונקרא בשם הרחמים. ובזמן שמרבים רשעים בעולם אלהים שמו ונקרא בשם האלהים. ובא וראה כל התחלות קשות ולבסוף נחת. בראש השנה ההתחלה קשה שכל העולם נידון כל אחד ואחד לפי מעשיו. ואח"כ נחת של סליחה וכפרה. לפי שההתחלה היא מבחינת השמאל וע"כ הדין קשה. ואח"כ נתעורר בחי' הימין וע"כ נמצא נחת: [זש"כ באלהים אהלל דבר בה' אהלל דבר: (א—קעג.)]

## נז

**רומה** על השמים אלהים על כל הארץ כבודך. רשת הכינו לפעמי וגו'. אמר רבי חייה בוא וראה בזמן שהאנשים זכאים ושומרים מצות התורה. אז הארץ מתחזקת וכל שמחות נמצאות בה. מאי הטעם. לפי שהשכינה תשרה על הארץ. ואז כל עליונים ותחתונים בשמחה. וכאשר האנשים משחיתים דרכיהם ואין שומרים מצות התורה וחוטאים לפני רבונם. אז כביכול דוחים לה להשכינה מן העולם ונשארת הארץ נשחתה. שהרי השכינה עלתה ולא תשרה עליה. ובכן נשחתה הארץ. מפני מה נשחתה. מפני ששורה עליה רוח אחר המשחית את העולם. וע"כ נאמר שישראל נותנים עוז לאלהים כיון שמקיימים את העולם. אלהים זו השכינה. ואם ח"ו כשישראל נמצאים חייבים מה כתוב. רומה על השמים אלהים וגו'. לפי שרשת הכינו לפעמי. כפך נפשי מסבת חמס ושנאת חמס: (א—פ.)

**עורה** כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר. אמר רבי יוסי בכל נשמות הצדיקים בין אותן אשר משכנם בעולם העליון. בין אותן היושבים במדבריהם בעולם הזה. בכלן משתעשע בהן הקב"ה בחצות הלילה. א"ל רבי ייסא ואפילו באותן שבעולם הזה איך. א"ל לפי שבחצות הלילה כל אותן צדיקי אמת כלם נתעוררים לקרות בתורה ולהשמיע תשבחות של התורה. והרי אמרו שהקב"ה וכל אותן הצדיקים אשר בגן העדן כלם מקשיבים לקולם. וחוט של חסד נמשך עליהם ביום. שכתוב (תהלים מג) יומם יצוה ה' חסדו ובליילה שירה עמי. וע"כ התשבחות העולות בלילה לפניו הן תשבחות של שלימות. ובוא וראה שדוד המלך הוה קם בחצות הלילה. ואם תחשוב שהיה יושב או שוכב במטתו והיה אומר שירות ותשבחות. לא אלא כמו שכתוב (ש"ק קיט) חצות לילה אקום להודות

לך. אקום ודאי בעמירה לעסוק בשירות ותשבחות של התורה. ולפיכך דוד המלך חי לעולם. ואפילו בימי מלך המשיח הוא מלך. שהרי למדנו מלך המשיח אם מן החיים הוא רוד שמו. ואם מן המתים הוא רוד שמו. והוא היה מעורר השחר טרם שבא. שכתוב עורה כבודי עורה הנבל וכנור אצירה שחר: (א-פג:)

אמר רבי יהודה אמר רב בחצות הלילה כאשר הקב"ה נכנס בגן העדן שביבי אש יוצאים מבין אופני החיות ומתפשטים בכל העולם. ומגיעים תחת כנפי התרנגולים. ובזה הרגע נתבהל ומשיק בכנפיו אחת אל אחת וקורא. וזהו בחצות הלילה. ומי שיש לו בינה בלבו ויקום לעסוק בתורה. קולו הולך ונשמע בגן העדן והקב"ה מקשיבו. והצדיקים אומרים לו רבון העולמים מי הוא זה. והוא משיב ואומר זה הוא פלוני. ונשמה הקדושה שיש בו עומדת בתורה. הקשיבו כלכם. שזה נחת רוח לפני מכל שירות ותשבחות שאומרים למעלה. זש"כ היושבת בגנים. כלומר נשמה הקדושה היושבת בעולם התחתון בין גנות ולכך וצוסקת בתורה בשעה זו. חברים מקשיבים לקולך שהוא ערב. והואיל שכן הוא השמיעני והרימי קולך בתורתך. ואני אתן לך שכר של חסד בעולם הבא. א"ר הנחום בוא וראה שדוד היה יודע שעה הא"ר שלמדנו כנור היה תולה למעלה ממטתו של דוד. וכשהגיע חצות לילה רוח צפונית מנשבת בו. ומיד היה קם ומתגבר בשירות ותשבחות. שכתוב עורה כבודי עורה הנבל וכנור אצירה שחר. א"ר זירא מגיין שרות עורה הנבל וכנור אצירה שחר. א"ר יצחק מבאן. כתוב כאן עורה כבודי. וכתוב שם עורי צפון. מה שם צפון אף כאן צפון. וזה הוא בחצות הלילה. והיו מקשיבים לקולו בכל לילה הקב"ה וכל הצדיקים אשר בגן העדן: (י"ח)

## נח

זרן רשעים מרחם תעו מבטן דוברי כזב. חמת למו כדמות חמת נחש וגו'. רבי יהודה פתח. כתיב (ישעי' ב) חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא. כאן פקד הקב"ה לאדם והזהיר אותו להשמר מאותן אנשים שהטו דרכיהם מן דרך טוב לדרך רע. ומטמאים נפשם רוחם ונשמתם בטומאה הידועה ההיא. ובמה ניכר האיש לדעת מי הוא אם להתחבר עמו או להתרחק ממנו. בחמתו ממש ידע אותו האדם ויכירו מי הוא. אם הוא שומר נשמה הקדושה שלו בשעה שכעס בא עליו. שלא יעקר נשמתו ממקומה ע"י הכעס בשביל להשרות תהתיה אל זר ההוא. זה הוא אדם כראוי. זה הוא עבד רבוננו. זה הוא אדם שלם. ואם זה האיש אין שומר את נשמתו. והוא עוקר קדושה עליונה הוואת ממקומה להשרות תחתיה צד הטומאה. ודאי זה הוא איש המורד ברבוננו. ואסור לקרב אליו ולהתחבר עמו. וזה הוא (איוב י"ח) טורף נפשו באפו. הוא טורף ועוקר נפשו בשביל חמתו ומשרה בקרבו אל זר. וע"ז כתוב חדלו לכם מן האדם אשר

לך. אקום ודאי בעמירה לאתעסקא בשירין ותושבחה לאורייתא. ובג"כ דוד מלכא חי לעלמין. ואפילו בימי דמלכא משיחא איסו מלכא. דהא תנן מלכא משיחא אי מן חייא הוא דוד שמיא. ואי מן מתיא הוא דוד שמיא. ואיסו הוא אתער בלפניא עד לא ייתי. דכתיב עורס כבודי עורה הנבל וכנור אצירה שחר: (א-פג:)

אמר רב יסודא אמר רב בפלגות ליליא כד עייל קב"ה בגנתא דעדן ויקא דאשא נפיק מבין בגלי חיותא ואיל כלל עולמא. ונוגע תחת גופו דתרנגולא. ובהסיא שעתא דתגלו מקיש גופו דא עס דא וקארי. ודא הוא בפלגות ליליא. ומאן דאית ליה סוכלתו בלבו ויקום לאתעסקא באורייתא. איל קלס ואשתמע בגנתא דעדן ואליא קב"ה. ולזיקא אמרין ליה מארי דעלמא מאן הוא דא. והא איתב ואמר דא הוא פלניא. וכשתא קדישא דאית גיה לני באורייתא. אליהו כלכו. דהא יחא קדמאי מכל שירתא ותושבחתא דאמרין לעילא. ה"ה"ד היושבת בגנים. כלומר נשמה קדישא דאיתתא בעלמא דלתא בין גנותא וענפא. ואתעסקא באורייתא בשעתא דא. חברים מקשיבים לקולך שהוא ערב. והואיל וכן השמיעני והרימי קולך בתורתך. ואני יסד לך אגרא דחסד בעולם הבא. א"ר מנחם תא חזי דוד הוא ידע ה"ה"ה שעתא דתנן כנור ה"ה תלוי למלכא ממטתו של דוד. וכד מטי פלגות ליליא רוח צפונית מכשכא ביה. ומיד הוא קם ואשתל בשירין ותושבחה. דכתיב עורה כבודי עורה הנבל וכנור אצירה שחר. א"ר זירא מנא לן דרוח צפונית הוא מכשכא בכנור. א"ר יצחק מהכא. כתיב ה"ה עורה כבודי. וכתיב ה"ה עורי צפון. מה ללן צפון אף ה"ה צפון. ודא הוא בפלגות ליליא. והא ליתין ליה בכל ליליא קב"ה וכל לדיקא די בגנתא דעדן: (י"ח)

## נח

זרן רשעים מרחם תעו מבטן דוברי כזב. חמת למו כדמות חמת נחש וגו'. רבי יהודה פתח. כתיב (ישעי' ב) חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא. ה"ה"ה פקד קב"ה לז"ג ואזכיר ליה לאסתמרא מאינון בני נחא דסנו ארזיהו מארח טב לארח ביה. ומסאכי נפשא ורוחא ונשמתא בהווא מסאכא אחרא. ובמאי איתידע ב"ג למכדע מאן איסו לקרבא בהדיא או לאתמעט מניה. ברוביה ממש ידע ליה ב"ג ושתמודע מאן איסו. אי כסר נשמתא קדישא דליה בשעתא דרובויה אתי עליה. דלא יעקר לה מאתרהא בגין למשרי תחותא הווא אל זר. דא איסו ב"ג כדקא יאות. דא איסו עבדא דמאריה. דא איסו גבר שליט. ואי ה"ה ב"ג לא כסיר לה. ואיסו עקר קדושה עלאה דא מאתריה למשרי בהתריה סערא אחרא. ודאי דא איסו ב"ג דמריד במאריה. ואסיר לקרבא בהדיא ולאסתמרא עמיה. ודא איסו (איוב י"ח) טורף נפשו באפו. איסו טריף ועקר נפשיה בגין רובויה ואשרי בגויה אל זר. וע"ז כתיב חדלו לכם מן האדם אשר

אשר נשמה באפו. שאותה נשמה הקדושה הוא טורף לה ומטמא אותה בשביל אפו. אשר החליף הנשמה באפו. כי במ"ה נחשב הוא. עבודה זרה נחשב איש כזה. ומי שמתחבר עמו כאילו מתחבר בעבודה זרה ממש. מה הטעם. לפי שעבודה זרה ממש שורה בו. ומה אל זר כתוב בו (ויקרא יט) אל תפנו אל האלילים. כמו כן אסור להסתכל בפניו. ואפשר תאמר שזה רק לשעה הוא. שעוברת ואח"כ חוזרת. לא כן. שכיון שנעקרה קדושת נפשו ממנו וממקומה. ואל זר ההוא נבש למקום ההוא. הוא התחזק בו ואין צורך מקומו. וזה האיש נטמא כל הגוף שלו מבפנים ומבחוץ וכל חלקי נפשו (ה) ועוד הוא מטמא למי שמתחבר עמו. מלבד כאשר יטהר זה האיש מכל וכל ויעקר לאל זר ההוא מגופו לצולם. ואח"כ יתיגע להתקדש ולהמשיך קדושה עליו. בכך ולואי שיתקדש : (ג-קפב.)

**ויאמר** אדם אך פרי לצדיק אך יש אלהים שפטים בארץ. אמר רבי שמעון בורא וראה יש אלהים חיים שהוא למעלה מעלה נסתר מכל. ויש אלהים שהוא בית דין שלמעלה. ואלהים שהוא הבית דין שלמטה. וז"ל אך יש אלהים שפטים בארץ. אלהים עליון סוד אלהים חיים הוא כולל לאותן שלמטה והכל אחד. ובוא וראה כאשר עמדו סנהדרין למטה לדון דיני נפשות היו צריכים לפתוח בזכות. בשביל להכליל זכות בדין. והתחילו בזכות מן הקטן שבהם. ואח"כ נגמר הדין מהגדול שבהם להיות הזכות נכלל בדין. כך למעלה וכך למטה. דין בזכות הוא שלימות הדין (ז) זה בלא זה אין הוא שלימות. ולפיכך יצחק ורביקה כאחד הם. זה דין וזאת זכות להיות שלימות ביחד. אשרי חלקם של ישראל שהקב"ה נתן להם תורה שלימה ללכת בדרך האמת כדמיון שלמעלה (ב-רנו.)

## נמ

**ואני** אשיר עזך וארנן לבקר חסדך. רבי יהודה ורבי יוסי אעזעו בכפר חנן. עד דהו יתבי בי אושפיויהו תתא חד בר נש וחד מקולא דחמרא קמים ועאל צביתא. אדסי אמר רבי יהודה לרבי יוסי. סא תנינן דדוד מלכא סוס מתנמנס כסוס ושניתי זעיר. סין סוס קס צלגות ליליא. סלי סעורא זעיר אסור. ולא סוס אתער אפילו בתלתות ליליא. חיל בשעתא דעאל ליליא סוס יתיב עס כל רכרבי בימים. ודלון דינא קשוס כנונא דלוריתא

## ויו הוהר

(ה) וכוה יוכן ורו רשעים מרהם על ידי שאביהם תמת דמו הם רשעים מרהם. וזהו שאיתא בגמ' פסחים תניא היה ר"ם אומר כל הגנות בתו דעם הארץ כאילו כותה ומניחה לפני ארי. מה ארי דורס ואוכל ואין לו בשר פנים אף ע"ה סכה וכוכל ואין לו בשר פנים : (ג) וכוה יוכן ויאמר אדם אך פרי לצדיק. פ"י אדם שהוא מן הבית דין מחויב לומר לפתח בזכות ולמצוא פרי לצדיק. פ"י להצדיק. ולפעמים מצדיקים ומזכים לאב כשביל פרי. כמו שאמרו ברא מוכה אבא. ואך כזה האופן יש אלהים שפטים בארץ. פ"י שהשפטים ראויים להקרא בשם אלהים בין שהשכינה שריה ביניהם אם מתנגדים בן :

## נמ

**ואני** אשיר עזך וארנן לבקר חסדך. רבי יהודה ורבי יוסי נפגשו בכפר חנן. כאשר היו יושבים בבית מלונם בא איש אחד וחמור טעון משא לפניו ונכנס גם הוא לאותו הבית. בתוך כך אמר רבי יהודה לרבי יוסי. הרי למדנו שדור המלך היה מתנמנם כסוס ושינתי מוצטת. איך היה קם בחצות הלילה. הלא זה שיעור קטן. שלפי זה לא היה נתעורר אפילו בשליש הלילה. א"ל בהתחלת הלילה היה יושב עם כל חכמי ביתו. והיה שופט משפטים ועסק בדברי תורה

לאורייתא. ולבשר הוא נאִים שניתה עד פלגות ליליא.  
וקם בפלגות ליליא ואתער ואשתל בפלגות דמאריה  
בשירין ותושבחו (א) אדכי אמר דאז בר נש. וכי  
האי מלך דקאמריהו הכי הוא. רזא דמלך הכא. דאז  
דוד מלכא חי וקיים לעלם ולעלמי עלמין. ודוד  
מלכא הוא נסיר כל יומיו ללא יטעם טעם מיתה.  
בגין דשינתא חד משתין במיתה איהו. ודוד בגין  
דוכתיה דאיהו חי לא הוה נאִים אלא שיתין  
נשמי (ב) דעד שתין נשמי חסר חד איהו חי.  
מתמן ולהלאה טעים ב"נ טעמא דמותא ושלם ביה ספרא  
דרוח מסאבא. ודא הוא נסיר דוד מלכא ללא  
יטעם טעמא דמותא ולא ישלים ביה ספרא דרוחא אחרא.  
בגין דשתין נשמי חסר חד איהו רזא דחיים דלעילא.  
דאיתין שתין נשמי עלאין. ואלין רזא דלסון דתליין ביה  
חיים (ג) ומכאן ולהתא רזא דמותא  
הוא. וע"ד דוד מלכא הוא מעער שעורא דליליא  
בגין דיתקיים בחיים. ללא ישלם ביה טעמא  
דמותא. וכד אתפליג ליליא הוא דוד מתקיים  
באתריה. בגין דכד אתער פלגו דליליא וכתרא  
קדישא אתער. בעא ללא לאשכחא ליה לדוד מתקשר  
באתר אחרא באתר דמותא. בגין דכד אתפליג  
ליליא וקדושה עלאה אתער. ובר נש דנאִים  
בערסיה ולא אתער לאשגחא ביקרא דמאריה. הא  
איהו מתקשר ברוח דמותא ומתדבק באתר אחרא. וע"ד  
דוד מלכא הוא קאִים לאשגחא ביקרא דמאריה תדיר.  
חי לגבי חי. ולא נאִים בשינתא לסעמא טעמא  
דמותא. ובג"כ הוא מתנמנם כסוס שתין נשמי ולא  
בשלימו. אדכי אתא רבי אלעזר. כיון דמתא  
לון אמר ודאי שכינתא הכא. במחי עסקיתו. אמרו  
ליה כל עובדא. אמר ודאי ספיר קאמר. אבל אינו  
שתין נשמי ודאי שתין נשמי דחיון אינון בין לעילא בין  
לתתא. מכאן ולהלאה איכא שתין נשמי  
אחרין. דאינון כליו מספרא דמותא ודרגא דמותא  
עליהו. ואקרינ דורמיתא וכלהו טעמא דמותא.  
ובג"כ דוד מלכא הוא מתדבק באינון שתין נשמי  
דחיון (ד) ומתמן ולהלאה לא נאִים כלל. הוה"ד  
(תהלים קיג) אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה. וע"ד  
ספיר קאמר בגין דיקום דוד חי בספרא דחי ולא  
בספרא דמותא : (א-ה).

תורה. ואח"כ היה מתנמנם שינתו עד חצות הלילה.  
וקם בחצות הלילה ונתעורר והתניע בעבודת רבונו  
בשירות ותשבחות (א) בתוך כך אמר איש ההוא. וכי  
דבר זה שאמרתם כך הוא. יש סוד בענין זה. שהרי  
דוד המלך חי וקיים לעולם ולעולמי עלמים. ודוד  
המלך היה נשמר כל ימיו שלא יטעם טעם מיתה.  
לפי ששינה אחד מששים במיתה היא. ודוד בעבור  
מקומו שהוא חי לא היה מתנמנם אלא ששים  
נשמיין (ב) שער ששים נשמיין פוזות אחד הוא חי.  
משם ולהלאה טועם האדם טעם מיתה ושולט בו הצד  
של רוח הטומאה. ובוזה היה נזהר דוד המלך שלא  
יטעם טעם מיתה ולא ישלם בו הצד של רוח האחר.  
לפי שששים נשמיין חסר אחד הוא סוד החיים שלמעלה.  
שהם ששים נשמיין העליונים. והם הסוד שלהם הוא  
שתולה בהם החיים (ג) ומשם ולמטה סוד של מיתה  
הוא. וע"כ דוד המלך היה משער שיעור שנתו בלילה  
באופן שיתקיים בחיים. שלא ישלם בו טעם של  
מיתה. וכאשר הגיע חצות הלילה היה דוד מתקיים  
במקום החיים. לפי שכאשר מגיע חצות הלילה וכתר  
הקדוש נתעורר. נצרך שלא יהיה נמצא דוד מתקשר  
במקום אחר במקום של מיתה. לפי שכאשר נחלק  
הלילה וקדושה העליונה נתעוררה. ואם אדם ישן אז  
במדתו ואינו נתעורר להשגיח בכבוד רבונו. הרי  
הוא נקשר בסוד המיתה ונדיבך במקום אחר. וע"כ  
דוד המלך היה עומד להסתכל בכבוד רבונו תמיד.  
חי אצל חי. ולא היה ישן בשינה לטעום טעם של  
מיתה. ולפיכך היה מתנמנם כסוס ששים נשמיין ולא  
בשלימות. בתוך כך בא רבי אלעזר. כיון שראה  
אותם אמר ודאי השכינה כאן. במה עסקתם. ספרו  
לו כל המדובר. אמר בודאי יפה אמר. אבל אותן  
ששים נשמיין בודאי ששים נשמיין של החיים הם בין  
למעלה ובין למטה. משם ולהלאה יש ששים נשמיין  
אחרים. שהם כלם מצד המיתה ומדרגה של מיתה  
עליהם. ונקראין דורמיתא וכלם הם טעם של מיתה.  
ולפיכך דוד המלך היה מתדבק באותן ששים נשמיין  
של חיים (ד) ומשם ולהלאה לא היה ישן כלל. זש"כ  
(תהלים קיג) אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה. וע"כ  
יפה אמר למען שיתקיים דוד חי בצד של חי ולא  
בצד של מיתה : (א-ה)

למנצח

למנצח

זיו הוזהר

נא (א) רבי יוסי דיק בן משמעות מקרא הזה. ואני אשר עזר. ואמר חז"ל אין עו אלא תורה. שנאמר ה' עו לעמו יתן. והיונו  
במו שאמר דוד ומירות היו לי חקך. וכך היה מנהגו כהחלת הלילה. ועל אחר חצות אני ואינון דבקר חסדך. פי' ער הבקר ירנן  
בשירות ותשבחות : (ב) פי' שמקובו ושושנו הוא במדת המלכות  
התפארת שנקרא עין החיים. ועיני נעשית המלכות בכחינת חיים. ולכן היה דוד נזהר שלא לישון שתין נשמיין לעמוט טעם מיתה.  
כי היה נזרם עיני פנים למעלה ששרשו שהיא המלכות תפארת מן התפארת עין החיים ויתגבר בה המיתה. כי אם אין רחמים מתגבר  
החיות : (ג) האמנם שכל שתין נשמיין העליונים הם מקום החיים. כי הן שש הספירות כלל התפארת עין החיים. אבל כיון שכסוף הששית  
יחף מתחת המקום שהוא סוד המיתה לפיכך היה דוד נשמר מלישון שתין נשמיין על דרך סוגי שלא יתמשך בשינה רגע  
יותר באונם. רק חי ישן שתין נשמיין פוזות מעט. ויש מפורשים כאן שהשתין נשמיין העליונים רבו על שש מדרגות של מדת המלכות.  
ורק מדרגה השביעית של מדת המלכות היא סוד המיתה וניזקת הקליפות בסוד הכתוב רגליה יורדות מות. ודברי הוזה"ק  
כפשי' יפוצץ סלע : (ד) היינו בג"כ בעבודת דוד היה תמיד לגרום הדרגות המלכות עם התפארת עין החיים להמשך אליה שפע החיים.  
שע"י מרת דהרמים של התפארת יתבטל הרין של המלכות. ובעבור זה נקרא דוד מלך ישראל חי וקיים :

## ס

**למנצח** על שושן עדות מכתם לדוד ללמד. פתח רבי פנחס ואמר למנצח על שושן עדות. וכי שושן עדות היא. איזו עדות תעיר. אלף שושן הוא עדות ישראל. ועדות היא ליחוד העליון. (ועדות היא דמשה בראשית) עדות היא לכנסת ישראל זה הוא לפי ששונה זו יש בה י"ג עליון. וכלן עומדות על שורש אחד. ויש בה חמש עליון קשות מבחוץ החופפות על השושנה ומגינות עליה. והכל בסוד של חכמה הוא. י"ג עליון האלו רמו על י"ג מדות הרחמים שנוחלת כנסת ישראל מלמעלה. וכלן נאחזות בשורש אחד והוא היסוד. כי היסוד הוא היחוד של הכל. חמש עליון קשות הסובבות עליה. רמו על חמשים שערי בינה (ה) חמש מאות שנה שען החיים מהלך בהן. עדות היא ליחוד העליון. כי חמש התיבות שמע ישראל י"י אלהינו י"י. הן חמש עליון הקשות הסובבות על השושנה. השורש והיסוד שנאחזות בו היא התיבה אח"ד. הוא העיקר והשורש שכלן נאחזות בו. י"ג עליון הוא סוד מספר י"ג של תיבת אח"ד שהוא חותם המלך. ובוא וראה כדמיון השושנה שהיא בין החוחים כך הם ישראל בין העמים עכו"ם. וכן היא כנסת ישראל בין שאר המונים שרים הממונים (ג) כל זמן שהשושנה עומדת אטומה שלא נפתחה אין בה ריח. ואין מעלים אותה ואין מוציאת אותה מבין החוחים. בשעה שהשושנה נפתחת נותנת ריח. ואז מעלים אותה מבין החוחים ובהנים ממנה. אף כך ישראל וכנסת ישראל שכתוב (שיר ה) פתחי לי אחותי רעייתי וגו': ועוד שושן עדות. אלו סנהדרי גדולה שכתוב בה (שיר ז) סוגה בשושנים. מכתם לדוד למד (ג) זה הסימן שהראו הסנהדרין לדוד כאשר שלח ליובאב לארם נהרים ולארם צובה להלחם עמהם: (ג-דג: י')

**אמר רעיא מהימנא** שושן עדות. דא סהדותא דשכינתא דלויא שושן עדות. דלויא סהדותא דקיימא עלן וסחידת עלן קמי מלכא. ודרגין עלאין קדישין בהדא דלוינן סהדין על ישראל. דלוינן אברים ולויא נשמהא עליהו. לויא סייעתא דשמיא דאתמר בה (מלכים א' ח) ואתה תשמע השמים (ד) לויא סייעתא קדישא דאתמר עליה תניא דמסייע לך. (במדבר כז) איתן מושבך וסיס בסלע קנך. איתן לוי"א. תמן קנא דנשרא עליה (ה) ולויא סכינתא דעלה אתמר (דברים יג) כנשר יעיר קנו על גוליו ירחף

ויו הוהר

ס (ה) עין החיים היינו התפארת. הוא מקבל השפע מן החמשים שערי בינה. חמש מאות שנה כך נקראין חמש ספירות. כי שנה בני' ספירה. וכיון שכל ספירה נכללת מעשר מדרגות ועשר מן עשר היינו מספר חמש מאות שנה. ומכל אלו נשפע השפע לכנסת ישראל היא המלכות. לפיכך נמשלת לשושנה: (ג) היינו העצבים שרים שלמעלה: (ג) כדאיתא במדרש שוחר טוב כשהלך יובאב להלחם עם ארם נהרים וארם צובה יצאו לקראתו ואמרו לו אתה מבני בניו של יעקב ואנו מבני בניו של דבן וחזרי התנאי שיהם דכתיב עד הגל הזה וגו'. כששמע יובאב כך חור אצל דוד ואמר לו דבריהם. מיד הושיב סנהדרין שושן עדות למד. למדוהו ואמרו לו באמת כך היה התנאי אלא שהם עברו תחלה. הלא בלעם הרשע אמר מן ארם יתנני בלעם וגו'. כיון שהורו דהם הסנהדרין כך חור עליהם והיו. ושיב כהצותו את ארם נהרים וגו'. והו סתם לדוד למד. סימנא דאחיואן דיה לדוד. שהביאו לו ראייה מן בלעם: (ד) המלכות עזר של התפארת בסוד אעשה לו עז: (ה) ה' התורה שבעל פה היא הקן לאותו הנשר שהיא השכינה. כדאיתא בלכות פה תורה שבע"פ קיין לה:

ירחף. על אותן שוני הלכות ומשניות. וכל דבור ודבור שיוצא מן הפה של תניא ההוא שמוציא לשמו של הוי"ה (י) בין בתורה בין בתפלה בין בברכה בין בכל מצוה ומצוה מה כתוב בו. יפרוש כנפיו נשר ההוא. שאם הוא דבור שבו הוי"ה יקחנה ישיאהו על אברתו: (ג-רעח:)

**למען** יחלצון ידידיך הושיעה ימינך וענני. אמר רבי אבא אשרי חלקם של ישראל שהם עליונים על העמים עכ"ל. לפי שמדרגה שלהם היא למעלה. והמדרגה של העמים עכ"ל למטה. אלו בצד הקדושה ואלו בצד הטומאה. אלו לימין ואלו לשמאל. כיון שנחרב בית המקדש מה כתוב (איכה ב) השיב אחור ימינו מפני אויב. ולפיכך כתוב הושיעה ימינך וענני: (א-קסג:). אמר רבי אלעזר ישראל אצ"פ שחוטאים הם ונשפלו הם בימין. ואינם נדבקים בשמאל ולא יתערבו עמה לעולם. ולפיכך כתוב הושיעה ימינך וענני. שכאשר יתעלה הימין ישראל הדבקים בו יתעלו ויתעשרו בו. ואז תכנס השמאל וכל אותן הבאים מצדה. זש"כ ימינך ה' תרעץ אויב: (ב-זי:)

**מואב** סיר רחצי על אדום אשליך נעלי עלי פלשת התרועעי. מואב סיר רחצי. שא"ל הקב"ה למשה (במדבר יא) נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים. לך ראוי ולך נאה נקמה זו. ולמואב אני מניחם לזמן אחר לאחר שיצאו מהם שתי מרגליות טובות (י) הרי דוד בן ישי הוא ינקום נקמת מואב והוא ירחץ הקדרה המלאה טנופת של פעור. זש"כ מואב סיר רחצי. על אדום אשליך נעלי. אמר רבי אלעזר מהו אשליך נעלי. אלא גם זאת על זמן רחוק אמר (ה) שכתוב (בראשית כה) ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדום האדום הזה כי עיף אנכי. הלעיטני. הלעטה ממנו. פתחת הפה והגרנו לבדו. אמר דוד על אותו הבלען מלעט הלעטות. אני אשליך עליו נעלי לסתום גרונו. עלי פלשת התרועעי. אף גם זאת הסתכל דוד למרחוק ואמר. כנען צד הרע של צד הטומאה הוא. והפלשתים מן כנען הם של צד הטומאה. מה נצרך תרועה. כמו שנאמר (במדבר י) וכי תבאו מלחמה בארצכם והרעותם וגו'. לשבר כחו וגבורתו. ולפיכך עלי פלשו אתרועע וכך ראוי להם: (ג-קצח:)

## סא

**שמעה** אלהים רנתי הקשיבה תפילתי. מקצה הארץ אליך אקרא בעטף לבי. אמר רבי שמעון זכאי הוא מי שמבין דרכו ללכת בדרך אמת. וכל מי שאינו מבין לסדר שבה רבונו מוטב לו שלא נברא לפי

ירחף. על איכון שוני הלכות ומשניות. וכל דבור ודבור דנפיק מפומי דההוא תניא דאפיק לשמאל דהוי"ה (י) בין באורייתא בין בללותא בין בברכה בין בכל פקודה ופקודה מאי כתיב ביה. יפרוש כנפיו הסוף כשרא. דאיהו דבור דביה הוי"ה יקחנה ישיאהו על אברתו: (ג-רעח:)

**למען** יחלצון ידידיך הושיעה ימינך וענני. אמר רבי אבא זכאל חולקסון דישאל דליכון עלאין על עמין עכ"ל. בגין דדרגא דליכון עלאין. ודרגין דעמין עכ"ל. אלהין אלהין בספרא דקדושה ואלין בספרא דמסאבא. אלהין לימינא ואלין לשמאלא. כיון דאתחבר בי מקדשא מאי כתיב (איכה ב) השיב אחור ימינו מפני אויב. ובג"כ כתיב הושיעה ימינך וענני: (א-קסג:). אמר רבי אלעזר ישראל אצ"פ דחייבי ניכסו ואתכפין אינון בימינא. ולא אתדבקן בשמאלא ולא אתערבון בדה לעמין. ובג"כ כתיב הושיעה ימינך וענני. דכד אתחלק ימינא ישראל דאתדבקן בדהו יסתלקון ויתעשרון ביה. וכדין אתכפיא שמאלא וכל אינון דאתין מספריא. הס"ד ימינך ה' תרעץ אויב: (ג-רעח:)

**מואב** סיר רחצי על אדום אשליך נעלי עלי פלשת התרועעי. מואב סיר רחצי. דא"ל קב"ה למשה (במדבר יא) נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים. לך אתחוי ולך יאות דא. ולמואב אנא שביק לון לבתר דיעקון תרין מרגלון מייחו (י) הא דוד בריה דישי אינו ינקום נקמת מואב ויסיחי קדרה דמליא עטופא דפעור. הס"ד מואב סיר רחצי. על אדום אשליך נעלי. אמר רבי אלעזר מהו אשליך נעלי. אלא דא אף הכי למרחוק הוה (ה) דכתיב (בראשית כה) ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדום האדום הזה כי עיף אנכי. הלעיטני. הלעטה ממנו. פתחו דפומא וגרונא למבלע. אמר דוד לההוא בלען מלעט הלעיטני. אנא ארמי עליה נעלי למחטא גרוני. עלי פלשת התרועעי. אף הכי דא למרחוק אסתכי דוד ואמר. כנען סבירא בישא דספרא דמסאבא אסתכי דוד מתמן אינון לספרא אחרא. מאי אלסריך תרועה. דכתיב (במדבר י) וכי תבאו מלחמה בארצכם והרעותם וגו'. לתברא חיליה ותוקפיה. ובג"כ עלי פלשת אתרועע ויסיחי אתחוי לון: (ג-קצח:)

## סא

**שמעה** אלהים רנתי הקשיבה תפילתי. מקלה הארץ אליך אקרא בעטף לבי. אמר רבי שמעון זכאל אינו מן דידע ארמיא למיחך באתר קשט. וכל מן דלא ידע לסדרא שבה דמאריס עב ליה דלא אברי בגין

ויו הזהר

(י) פ"י שנושה לשם יהוד קב"ה ושכינתיה: (י) אלו רוח המואביה ונעמה העמונית אשת שלמה אם רחבעם: (ח) כהרוב כיואב ויך כל זכר באדום כששת חדשים. והשאר לימות המשיח:

בנין דלשפריך ללואת מנו מחשבת ורעואל דלכא.  
וקלא ומלס דשפון. למעבד סלימו וקסורא ויחודא  
לעילא. כנוואל דליסו לעילא. וכנוואל דנפקא סלימו  
מעילא לתחא סכי אלשפריך מתחא לעילא לקסרא קסרא  
כדקא יאות (א) רואל לחברייא דיסכון בלכא  
מיסר. מחשבת ורעואל דלכא. וקלא ומלס. אלין ארבע  
מקשרין קשרין. לבתר דקשרו קשרין כלסו כחדא  
למעבדו כלסו דמיכא חדא לאשראס עלייכו סכינא  
ולאחשפרא כסו. ואינון ארבעס סמכין דסכינא אסמחין  
עלייכו בכל אינון קשרין עללין. מחשבת אפיק  
רעואל דלכא. רעואל דנפיק מנו מחשבת אפיק קלא  
דלשפריך. וסווא קלא דלשפריך סליק לקסרא קשרין  
מתחא לעילא. סילין תחלין בעללין (ב) וסווא  
קלא ליסו קשרין קשרין ומשין ברכאן מעילא  
לתחא בלחישו כסומא דקסורא. אחר דלכא לחקשר  
ביס כחדא ולמעבדו כלסו חד. זכאס ליסו בר נס דקשר  
קשרין דמלריס וסמוך סמכין כדקא יאות. ולחכוון  
בכל סני מלין דקלמין. זכאס ליסו כסלי עלמא  
ובעלמא דלתי: (ג-ד-ה-ו)

דמי שנצרך תפלה מתוך מחשבה ורצון הלב.  
עם קול ודבור שפתיים. לעשות שלימות והתקשרות ויחוד  
למעלה. כדמיון שהוא למעלה. וכדמיון שנשפץ השלימות  
למעלה למטה כך נצרך מלמטה למעלה לקשור הקשר  
כראוי (א) וזה סוד להחברים שיבינו לכתב בדרך  
הישר. מחשבה ורצון הלב. וקול ודבור. ארבעה אלה  
מקשרים קשרים. ולאחר שנתקשרו הקשרים כלם כאחד  
ושתפצטו בהם. והם ארבעה אדנים שהשכינה תומכת  
עליהם בכל אותן קשרים העליונים. המחשבה מוציאה  
רצון הלב. והרצון שיוצא מתוך המחשבה מוציא קול  
הנשכב. ואותו קול הנשמע עולה לקשור קשרים  
למעלה למעלה. היכלות תחתונים בעליונים (ב) ואותו  
הקול הוא קושר קשרים וממשיך שפע ברכות מלמעלה  
למטה בלחש אל סוף הקשר. הוא המקום שהכל נקשר  
בו כאחד ונעשין כלם אחד. זכאי הוא האיש שקושר  
הקשרים של רבונו ומייחד יחודים כראוי. ומכוון  
בכל אותן הענינים שאמרתי. זכאי הוא בעולם הזה  
ובעולם הבא: (ב-ד-ה-ו)

סב

אך הכל בני אדם כוב בני איש במאזנים לעלות  
וגוי. תאנא דסילכל חדא דקריקעא יאות תרין ממין  
דברכין. ואינון אסתמון כל חד וחד על תריסר  
אלפי ממין אחרין. אינון דחקלי במתקלא  
דכורין ונקיבין לאתנסבא דא עס דא. אללין אקרון  
מלויס. על דא כתיב במאזנים לעלות. ולא אינון  
דכתיב כסו (ויקרא יט) מלוי דלך דקלמין. כל אינון  
דסקילין דא עס דא ולא סקיל דא ימיר מן דא סלקין  
ולאחברין כחדא. ואינון חבורא דכר ונקבא כחדא (א)  
וע"ד

סב

אך הבל בני אדם כוב בני איש במאזנים לעלות  
וגוי. למדנו שיש בהיכל אחד ברקיע שני מלאכים  
שרים גדולים. והם ממונים כל אחד ואחד על שנים  
עשר אלפים ממונים אחרים. הם השוקלים במשקל  
להזכרים והנקבות שינשאו זה עם זה. ואלו נקראים  
מאזנים. ועל זה כתוב במאזנים לעלות. ואינם אותן  
שכתוב בהם (ויקרא יט) מאזני צדק שאמרנו. כל אותן  
השוקלים זה עם זה ואין שוקל זה יותר מן זה עולים  
ומתחברים כאחד. והם בחבור של זכר ונקבה יחדו (א)  
וש"כ

ויו הודר

סא (פ) כנוואל דליאו לעילא. ס"ה כמו שלמעלה מעלה נאצל ונברא נוצר ונעשה מן רצון א"ם ב"ה ר' עולמות אצילות בריאה יצירה  
עשיה בכח השם היי"ה ב"ה אשר ר' האותיות של זה השם המיוחד מורה על חכמה ובינה שנקראים אבא ואמא ועל תפארת  
ומלכות שנקראים ברא וברתא. והן השרשים של אותן ד' העולמות אביע' שהם בבחינת מחשבה ורצון קול ודבור. וידוע שחכמה מוחא  
איה מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין מה לחפון ולהשתוקק. ותפארת הוא בבחינת קול והמלכות היא בבחינת דבור. ועל פי  
זה יובן סעט דברי רשב"י שהתפלה צריכה להיות כנוואל דליאו לעילא היינו כדמיון בויאת העולמות עם אלו ד' בחות שהן מחשבת  
המוח ואהבת הלב. שזהו כנגד ההתקשרות של חכמה ובינה. וקול ודבור הוא כנגד ההתקשרות של תפארת ומלכות. והתפלה שהיא עם  
אותן ד' בחות מעוררת התקשרות מתא לעילא דהיינו יחוד תפארת ומלכות ויחוד תפארת של תפארת ומלכות. וע"י מחשבת המוח  
ואהבת הלב תגיע אל יחודא עלאה שהוא ההתקשרות של חכמה ובינה. וע"י תפלה המלכות. השפע המתבקשת מן יחודא עלאה  
אל יחודא תתא ומן עולם המלכות לעולם הזה בפרטיות. אבל אם חסר בת אחד מן אותן הד' בחות או אין בה להתפלה יעלות  
באותו הסולם אשר המלאכים עולים תחלה עם התפלות ואח"כ יורדים בו עם השפע הנמשך למעלה מעלה. וראוי לדעת שגם  
בתפלה הלכה יש קול בחשאי שצריך ע"פ להשמיע לאוזניו. הנה הצגתי כאן זה המאמר העמוק של רשב"י כי עשרין יובן דברי דוד  
הספך שנראה לבאורה להכין קול ודבור יחוד תפארת ומלכות. ואח"כ תוכיר יחודא עלאה מחשבת המוח ואהבת הלב. והנה הוא הוכיח קודם  
יחודא תתא ורתי ותפלה דהיינו קול ודבור יחוד תפארת ומלכות. ואח"כ תוכיר יחודא עלאה מחשבת המוח ואהבת הלב. והנה הוא הוכיח קודם  
מקצה הארץ אליו אקרא. היינו עומק המחשבה שהוא כה היותר רחוק. כעטף לבי. זהו אהבת הלב בהשתוקקת נפלאה במסירת הנפש.  
היינו יחודא עלאה של חכמה ובינה. ופי' שיש לו ידיעה בחכמה הקבלה יבין (ג) ס"ה חכמה הולידה להבינה. והבינה הולידה לתפלה  
כי אם נרצה להבין היטב זה המאמר נצרך לבחור על זה ספר מיותר גדול: (ג) ס"ה חכמה הולידה להבינה. והבינה הולידה לתפלה  
עם שאר תשומת הספירות אשר סביביו. והתפארת הולידה להמלכות. ואותן הולדות היינו הוצאה מבח לפועל. וחקול הנשפע שהוא התפארת  
תוא עולה עם התפלה בהתחדות עם השכינה אל יחודא עלאה. ויורד עם השפע שמשפיע לסיכא דקשורא שהיא המלכות והשכינה  
הקדושה להשפיע בפרטיות לעולם הזה:

(\*) אין להקשות מן הכרוז בת פלוגי לפלוגי. כי אם אחד משולת דרכו נתבאר הכרוז בידוע מהוה"ק. ובשביל זה שוקלים  
במאזנים משירם עם כשמים אותן המין מלאכים:  
16 8

ושש"כ במאזנים לעלות (ה) ואע"פ שלפעמים נסתים הדבר שאחר שוקל יותר מן השני. מ"מ עולים ומתחברים יחדיו. וזה נתבאר: (ב-ד נח.)

**אחת** דבר אלהים שתיים זו שמעתי וגו'. סוד הרבר להראות בזה שששון הדברות בדבור אחד נאמרו (ג) כמו שכתוב (תהלים ג) בדבר ה' שמים נעשו. שהוא דבור אחד הכולל עשרה מאמרות. שתיים זו. אלו אנכי ולא יהיה לך. והוא אחד יחיד ביניהם. וזהו שאמרנו שבשתי אלה תלויות כל מצות עשה ומצות לא תעשה. והקב"ה משתיהן דיבר לתת כבוד לתורה. שהרי הוא בדבור אחד היה יכול לאמר הכל. ולמה אמר שתיים [ככתוב שתיים] זו שמעתי. וזו היינו מספר אח"ד. ששתי תורות נאמרו (ג) והקב"ה אחד ביניהם אשר שמו אחד. ומשני הדיבורים יצא הקול ונחלק לשבעים קולות. כנגד שבעים הפנים שבתורה: (ח"ו תכ"ב)

ויקם זקן אחד מאחורי הצל של רבי שמעון ואמר. רבי רבי הרי אנו רואים שנאמר (דברים ד) מן השמים השמיעך את קולו לייסרך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה ודבריו נשמע מתוך האש. ובמקום אחר נשמע שדיבר עם בני ישראל מצד של המלאכים. שהרי דרשו שמכ"ל דבור ודבור שיצא מפיו נעשה מלאך. ושש"כ וכל העם רואים את הקולות ואת הדיבורים. ובמקום אחר אומר הכתוב אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי. מה זה כל אותן המקומות. א"ר שמעון. סבא סבא. שמעתי שהאדם נתן בו הקב"ה ג' קשרים. נשמה רוח ונפש. הנשמה מן כסא הכבוד הקדושה. אשר שם תשכון שכינה העליונה הנכללת מן ג' ספירות העליונות (ז) ועליהן נאמר אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי. אחת ושתיים הרי ג' ספירות העליונות. שנאמר בהן אחת. אחת ואחת. הרי שלש הנאחדות. וזה הוא אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי. וזו מורה שהקב"ה עשה אותן אח"ד. אח"כ דיבר עם ישראל מן הרוח שהוא המלאך מטטרו"ן הכולל כל צבא השמים שלמטה (ו) לפי שנתלבש בו ורוכב בו צמוד האמצעי הכולל ששת הספירות. ובעבור זה בכל דבור ודבור שיצא ממנו היה נברא ממנו מלאך. ושש"כ וכל העם רואים את הקולות וגו'. ואח"כ ירדה שכינה התחתונה ספירה העשירית בתוך האופן. כיון שנפש האדם משם היא. וע"ז נאמר ועל הארץ הראך את אשו הגדולה. לפי שעליה נאמר (יחזקאל א) והנה אופן אחד בארץ (י) וכל זה בשביל שיהיה נשמע קולו

וע"ך במאזנים לעלות (ה) ואע"פ שלפעמים נסתים מלתא ושקיל דא יתיר מן דא. סלקין ומתחברין כחדא. והא' אוקימנא: (ג-ד נח.)

**אחת** דבר אלהים שתיים זו שמעתי וגו'. רוא דמלת לאחורא בזה דעשר דצירן בדבור חד נאמרו (ג) כמה דאתמר (תהלים ג) בדבר ה' שמים נעשו. דאיהו דבור חד דכליל עשר אמורין. שתיים זו. אליו אנכי ולא יהיה לך. ואיהו אחד חד בינייהו. ודא איהו דאמרן דבאליו תרמייהו תליין פקודין דעשה ולא תעשה. וקב"ה מתרמייהו מליל למיחב יקרא לאורייתא. דהא איהו בדבורא חדא הוה אומר כלא. ולמה אמר שתיים [כדכתיב שתיים] זו שמעתי. וזו אח"ד הוי בחושבן. דתרי תורות הוו (ג) וקב"ה חד בינייהו דשמיא אחד. ומתרין דבורין נפק קלא ואתפליג לשבעין קלין. לקביל שבעין אנשיין לאורייתא: (ח"ו תכ"ב)

קס סבא סבא מכתב סולא דרבי שמעון ואמר. רבי רבי הא חיינא דאתמר (דברים ד) מן השמים השמיעך את קולו לייסרך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה ודבריו נשמע מתוך האש. ובאחר אחרת שמענא דמליל עם בני ישראל מסערא דמלאכיאל. דהכי אוקמושו דכל דבור ודבור דנפיק ממויו אתעביד מלאך. ודא איהו וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים. ובאחר אחרת אומר קרא אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי. מאי האי. אומר רבי שמעון. סבא סבא. שמענא דבר נש יהיב ביה קב"ה תלת קטירין. נשמתא רוחא ונפשא. נשמתא מכוונתא יקרא קדישא. תמן נחיתת שכינתא עלאס כלילא מתלת ספירן עלאין (ז) ועלייהו אתמר אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי. אחת ושתיים הא תלת ספירן עלאין. דאתמר ביהן אחת. אחת ואחת. הא תלת אחרין. ולא איהו אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי. וזו ביה עביד לון אח"ד. ולבתר מליל עמיא מרוחא דאיהו מטטרו"ן כליל כל לבא השמים דלתתא (ס) בגין דאתלבש ביה ורכיב ביה עמודא דאתלעיתא דכליל שית ספירן. ובגין דא בכל דבור ודבור דנפיק מיה סוד נפיק מיה מלאך. ודא איהו וכל העם רואים את הקולות וגו'. ולבתר נחיתא שכינתא תתא דאיהו עשירית בחושבן. דאיהו נפק דבר נש מתמן. ואתמר ביה ועל הארץ הראך את אשו הגדולה. בגין דעלס אתמר (יחזקאל א) והנה אופן אחד בארץ (י) וכל דא בגין דישתמע קליס

ויו הוהר

שבעבור שידון טוב מותר לומר דברי הכל וכו'. ושמעתי בשם אחרון: (ג) וכן הכוונה התיכפת דמה דאיתא בנמרא וכו' ושמו בדבור אחד נאמרו לאו דוקא אלא שכל הדברות בדבור אחד שכתב תורה שבעל פה: (ד) זו הבינה הכוללת כתר הכמה בינה או חכמה כינה ודעת. ומשם נאצלת נשמת האדם. ויען כי דתניות האדם היא כוללת מן נשמה רוח ונפש. הנשמה מן ג' ספירות הראשונות תכ"ד. והרוח מן העולמות אצילות ובריאה דבעבור חסד עד מלכות. והנפש מן המלכות. לכן דיבר הקב"ה בנתינת התורה מן כל העולמות. דהיינו מן העולמות אצילות ובריאה דבעבור השגת נשמת האדם. וכן עולם העשיה דבעבור השגת נפש האדם. ולעומת זה יש בחורה נשמת נשמת האדם. וכן עולם היצירה דבעבור השגת רוח האדם. ועכ"פ יש לכל אדם נפש אלהית שעל ידה יכול לזכות לעשיית התורה: (ס) היינו דתפארת אורש עולם היצירה. שהוא מקור הרוח של אדם: (י) זה הפסוק הוא סוד השכינה סגנונת המלכות השוכנת בארץ על כל מקום קדוש ועל כל איש קדוש:

**סב** (ה) יש לומר שיחה נאה שמכאן יוצא מה דאכרי אינשי נדוד אחר שאמר שהוא חלק הכסא מן השירוק כמו המים בבור אחד נאמרו לאו דוקא אלא שכל הדברות בדבור אחד שכתב תורה שבעל פה: (ד) זו הבינה הכוללת כתר הכמה בינה או חכמה כינה ודעת. ומשם נאצלת נשמת האדם. ויען כי דתניות האדם היא כוללת מן נשמה רוח ונפש. הנשמה מן ג' ספירות הראשונות תכ"ד. והרוח מן העולמות אצילות ובריאה דבעבור חסד עד מלכות. והנפש מן המלכות. לכן דיבר הקב"ה בנתינת התורה מן כל העולמות. דהיינו מן העולמות אצילות ובריאה דבעבור השגת נשמת האדם. וכן עולם העשיה דבעבור השגת נפש האדם. ולעומת זה יש בחורה נשמת נשמת האדם. וכן עולם היצירה דבעבור השגת רוח האדם. ועכ"פ יש לכל אדם נפש אלהית שעל ידה יכול לזכות לעשיית התורה: (ס) היינו דתפארת אורש עולם היצירה. שהוא מקור הרוח של אדם: (י) זה הפסוק הוא סוד השכינה סגנונת המלכות השוכנת בארץ על כל מקום קדוש ועל כל איש קדוש:



קלס ודבורים מן כרסוף ומלאכי ושמיו  
וארעא, דישתמודעון ליה ככלא עילא ותחא  
כשמתא דלשנא ככל גופא אפילו באבר קטן. ואין  
אבר פנוי מיוס: (ת"ו תל"ח)

קילו ודיבורו מן הכסא כבוד וממקום המלאכים ושמם  
וארץ. למען ידעו את' שהוא בכל למעלה ולמטה.  
כהנשמה השולטת בכל הגוף אפילו באבר קטן. ואין  
מקום ריק ממנו: (ת"ו תל"ח)

## סג

**מוזמור לדוד** כסיותו במדבר יסודה. אלהים אל.  
אתה אשחרך וגו'. פתח רבי אבא ואמר. מה  
שנא מכל שאר תושבתיך דלא קאמר בלא  
אתר שבה לון דוד מלכא. ומאי שנא הכא דקאמר  
כסיותו במדבר יסודה. ולא דא בלחודין. דהא  
לונף הכי נמי בשנותו את טעמו לפני אבימלך. בבוא  
הויפס. ועוד אחריו. אלא לאחואה לכל בני  
עלמא שבחיה דדוד. דאע"ג דבלע"ל הוה וסו  
רדפי אבתריה. הוה משתל לומר שרין ותושבתיך  
לקב"ה. ואע"ג דברוח קדשא הוה אמר. רוח קדשא  
לא הוה שרין עליו עד דאיוו אשתדל  
למשרי עליו. וכן בכל אתר לא שרין רוח  
קדשא דלעילא עד דיתער עליו בר נש  
מתחא. ודוד אע"ג דקא רדפי אבתריה וסו בלע"ל.  
לא הוה שרין ותושבתיך מפומיה ולשבתא למאריה  
על כלא. ואי תימא הא דהתינן מוזמור  
לדוד לו לדוד מוזמור (א) והכא שרת עליו  
רוח קדשא בקדמיתא. בגין דאמר מוזמור לדוד.  
אלא אי איוו לא הוה מכין גרמיה בקדמיתא  
לא שרת עליו רוח קדשא (ב) מוזמור. דא רוח  
קדשא. אחאי אקרי הכי. בגין דאיוו משבתת  
תדיר למלכא עלאה ולא שרין. וכיון דאחא דוד  
אשכח גופא מתתקנא כדקא יאות ושרת  
עליו. והוה מגלי כסאי עלמא לשבתא ולומר  
למלכא תדיר. וכלא בגין דיתתקן האי עלמא כגוונא  
דלעילא. לדוד. גבר שלים בתקוניו. גבר מתקנא.  
גבר זכאס. דוד ודאי לא אשתני לעלמין (ג) כסיותו  
במדבר יסודה. דא שבתא דדוד. אע"ג דבלע"ל  
הוה וסו רדפי אבתריה. ומאי דאשכח  
קאמר. תושבתא דאיוו רב ויקירא. ושבתא  
דליוס מאי איוו. אלהים אלי אתה אשחרך אלהים  
סתם. כיון דאמר אלהים אחאי ומאי  
אלי (ד) אלא הסוא דרגא דליוס.  
ותלת דרגין סכא. אלהים. אלי. אח"ה. ואע"ג דליוס  
תלת שמין חד דרגא איוו ברוא דאלהים  
חיים (ה) אלהים. לעילא אלהים חיים. אלי.

קלס

## סג

**מוזמור לדוד** בהיות במדבר יסודה. אלהים אלי  
אתה אשחרך וגו'. פתח רבי אבא ואמר. מה  
נשתנה כאן מכל שאר מוזמרים שלא נאמר באיוו  
מקום היה מוזמר דוד המלך. ומפני מה אמר כאן  
בהיותו במדבר יסודה. ולא מוזמר זה בלבדו. שהרי  
כמו כן נאמר בשנותו את טעמו לפני אבימלך. בבוא  
הויפס. ועוד מוזמרים כזה. אלא להראות לכל בני  
העולם שבחו של דוד. שאע"פ שהיה בצער והיו  
רודפים אחריו. היה מתיגע לומר שירות ותשבחות  
להקב"ה. ואע"פ שברוח הקודש היה אומר. לא היה  
רוח הקודש שורה עליו עד שהוא התיגע והתתקן  
שיהיה ראוי שישיר עליו. וכן בכל אדם אין רוח  
הקודש שורה עליו כלמעלה עד שהאדם יתתקן ויעורר  
לזה מלמטה. ודוד אע"פ שרדפו אחריו והיה בצער.  
לא היה מניח שירות ותשבחות מפיו ולשבח לרבוגו  
על הכל. ואם תשאל האל למדנו החילוק בין מוזמור  
לדוד ולדוד מוזמור (א) לפי זה נמצא שכאן שרתה  
עליו רוח"ק קודם הכינתו. לפי שנאמר מוזמור לדוד.  
אבל מכל מקום אם הוא לא היה מתכוון לזה בתחלה  
לא היתה רוח"ק שרתה עליו (ב) מוזמור. זה רוח  
הקודש. מפני מה נקראת כך. מפני שהיא משבתת  
תמיד למלך העליון ולא תדום. וכיון שבא דוד אז  
היא מצאה גוף מתוקן לשבח ולומר כראוי ושרתה  
עליו והוא היה מגלה בעולם הזה איך לשבח ולומר  
למלך תמיד. והכל בשיביל שיתתקן עולם הזה כדמיון  
שעלמא לדוד. אדם שלם בתקוניו. אדם מתוקן  
אדם זכאי. דוד ודאי שלא ישתנה לעולם (ג) בהיותו  
במדבר יסודה. זהו שבחו של דוד. אע"פ שבצער  
היה אע"פ שהיו רודפים אחריו. ומה הוא המוזמור  
שאמר. מוזמור שהוא גדול ונכבד. ושבחו של זה  
המוזמר מה הוא. אלהים אלי אתה אשחרך. אלהים  
סתם הרי ידוע. ואיך כיון שאמר אלהים למה אמר  
אלי (ד) אלא שהכל מוסב על אותה המדרגה שלו.  
ושלש מדרגות כאן. אלהים. אלי. אח"ה. ואע"פ שהם  
ג' שמות מדרגה אחת היא בסוד של אלהים  
חיים (ה) אלהים. זהו למעלה אלהים חיים. אלי.  
זהו

## דוד הוהר

**סג** (א) מוזמור קודם לדוד היינו ששרתה עליו רוח"ק קודם התתקנו לזה. לדוד קודם למוטור הוא שלאחר התתקנו לזה שרתה עליו  
רוח"ק: (ב) כוננו שהגם שלא הכין לזה בפועל אבל ודאי שבתהשבתו וכוננו הוכן לזה: (ג) כי גם בשיבת צדו וצדו  
התחוק בדרגות לקיים עבדו את ה' כשבתה: (ד) סתם אלהים היינו מרת הרין וסתם השם אל טורה על חסד ככתוב הכר אל כי  
היום. איך איך אמר אלהים אלי: (ה) כאן רבו הפירושים. והנפיע"ד בעור צדיו וקניו כונת רבי אבא לומר שכאן קרא דוד להפוגה  
שלו שהוא סרת השכבות באותן ג' השמות אלהים אלי. אח"ה. ואמר אל השכבות אני אשחרך בעבודתי להעלות סרת השכבות  
לונגה עם התפארת והעליתיה לעולם הבנה שנקראת אלהים חיים לקבל הארת הבנה. וזה ידוע שכאשר סרת השכבות בהודגות עם  
ההפארת



דקיקא לגבך. בארץ ציה ועיף בלי מים. מהו בלי מים. לית תמן נסירו דאורייתא נסירו דנסורא עלאה. כן בקדש חזיתך. מאי פעמא. אלא כן בקדש חזיתך. אע"פ שאני במדבר הזה במקום שאין בו קדושה. אני מסתכל אליך להתדבק בך. ואני משתוקק אליך לחזות עוזך וכבודך: (ו"ח)

**דבקה** נפשי אחריך בי תמכה ימינך. אמר רבי חייא מקרא זה יש לעיין בו. דבקה נפשי אחריך. לפי שדוד המלך היה מתדבק בנפשו תמיד אחר הקב"ה. ולא היה דואג על ענינים אחרים שבעולם. אלא להתדבק בנפשו ורצונו בו. וכיון שהוא היה מתדבק בהקב"ה תמך בו הקב"ה ולא עזבו. מכאן לאדם שבא להתדבק בהקב"ה אוהו בו הקב"ה ואין עזוב אותו: ד"א דבקה נפשי אחריך. שתתעטר המדרגה שלו למעלה (י) שהרי כאשר תתדבק אותו המדרגה שלו במדרגות העליונות לעלות אחריהן. אז בחינת הימין אוחות בו להעלותו ולחבר אותו בחבור אחד כראוי. כמש"כ (תהלים קט) ותאחזני ימינך. וכתוב וימינו תחבקני. וע"כ בי תמכה ימינך. וכאשר הקב"ה אוהו בו בכך כתוב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. ונעשה יחוד האחד וחבור האחד. וכאשר נעשה חבור האחד זה נתמלאות אותה המדרגה שלו ונתברכה. וכאשר היא נתמלאות אז כל אותן הצנורות נתמלאים לארבעה צדדי העולם. וכל העדרים מקבלים שפע כל אחד ואחד לצד שלו: (א—קסג:)

## סד

**ישמח צדיק** בה' וחסה בו ויתהללו כל ישרי לב. אמר רבי שמעון כתוב (ישעי' נ) הצדיק אבד. הרי ביארנו הענין. הצדיק נאבד לא כתיב אלא הצדיק אבד. מכל אותן פני המלך לא נמצא מי שאבד אלא צדיק (א) אבד בשני צדדים. אחד שאין שריות בו ברכות כבתחלה. ועוד שנתרחק ממנו בת זוגו שהיא כנסת ישראל (ב) נמצא שהצדיק אבד יותר מהכל. ולעתיד לבוא כתיב (זכרי' ט) גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלם הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא. צדיק ומושיע לא כתיב אלא צדיק ונושע הוא. הוא נושע בודאי. וזה נתבאר: (ב—ג:)

## סה

**שומע** תפלה עדיך כל בשר יבאו. למד רבי יוסי כתוב שומע תפלה עדיך וגו'. שומע תפלה. זה

זיו הוהר

(י) דרנא דיליה היינו מרת המלכות שהיא בכחינת נפש:

**סד** (א) חיינו ספירת היסוד צדיק: (ב) חייב השכינה הקדושה שעליה נאמר והנה אופן אחד בארץ כירוש:

זה הקב"ה. רבי חזקיה אמר שומע תפלה. שומע תפלות היה צריך לומר. מהו שומע תפלה. אלא תפלה היינו כנסת ישראל שהיא נקראת תפלה. שכתוב (תהלים קט) ואני תפלה. ודוד בשביל כנסת ישראל אמר כן. ומה שאמר ואני תפלה הכל אחד (א) וע"כ שומע תפלה. וזו תפלה של יד שכתוב (שמות יג) על ידכח בה"א (ב) עדיך כל בשר יבאו. בשעה שהגוף שורה בצער ביסורין במכאובים. כמש"כ (ויקרא יג) ובשר כי יהיה בעורו. את הנגע בעור הבשר. הבשר החי ולפיכך לא כתוב כל רוח יבאו. אלא כל בשר יבאו. ומהו עדיך. אלא כמו שנאמר והובא אל הכהן. זה ומהו הקב"ה. זש"כ עדיך כל בשר יבאו : (ג—מט) :

**דברי** עונות גברו מני פשעינו אתה תכפרם. אמר רבי חייא מקרא זה קשה. שאין סופו תחלתו ואין תחלתו סופו. אלא דוד ביקש על עצמו תחלת ואח"כ ביקש על כלם. דברי עונות גברו מני. אמר דוד אני יודע בעצמי ששטאתי. אבל כמה חוטאים יש בעולם שעונותיהם התגברו עליהם יותר ממני (א) הואיל וכן. לי ולזהם פשעינו אתה תכפרם. בוא וראה בשעה שנתרבו חוטאים בעולם הם עולים עד המקום ההוא ספרי הרשעים פתוחים. כמש"כ (דניאל י) דינא יתיב וספרין פתיחו. ואותו הספר הוא למעלה ממדרגת דוד (ד) ומפני שדברי עונות גברו מני על כן פשעינו אתה תכפרם : (א—ק) :

**אשרי** תבחר ותקרב ישכן חצריך נשבעה בטוב ביתך קדש היכלך. אמר רבי יוסי למדנו שהמקום שבעלי תשובה עומדים בו בעולם ההוא. צדיקים גמורים אין להם רשות לעמוד בו. לפי שהם קרובים למלך יותר מכלם. והם משכו עליהם ברצון הלב ביותר ובכח גדול להתקרב אל המלך. בוא וראה הרבה מקומות מתוקנים יש לו להקב"ה בעולם ההוא. ובכלם בתי מושב לצדיקים. כל אחד ואחד לפי מדרגתו כראוי לו. כתוב אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך. שהקב"ה מקרבם אליו בשעה שעולין אותן הנשמות מלמטה למעלה. ולהתנחל בנחלותיהן המוכנות להן. ישכן חצריך. אלו המקומות והמדרגות שמבחוץ ואיזה הם. כמש"כ (זכריה ג) ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה. וזהו מדרגה בין מהלכים הקדושים העליונים. ואותן הזוכים למדרגה זו הם נעשין שלוחים של רבון העולמים כאותן המלאכים. ועושין שליחות תמיד ברצון רבונם. לפי שאלו התקדשו תמיד בקדושה ולא נטמאו. כדמיון זה להיפוך מי שנטמא בעולם הזה הוא המשיך עליו רוח טמא. כאשר נשמתו יוצאה ממנו מטמאין אותה ומדרור שלה בין אותן הטמאים

לא קצ"ה. רבי חזקיה אמר שומע תפלה. שומע תפלות מצבי ליה. מהו שומע תפלה. אלא תפלה לא כנסת ישראל דאיה תפלה. דכתיב (תהלים קט) ואני תפלה. ודוד בגין כנסת ישראל קאמר לה. ומאי דאמר ואני תפלה. כלל חד (א) וע"כ שומע תפלה. וזה תפלה של יד דכתיב (שמות יג) על ידכח בה"א (ב) עדיך כל בשר יבאו. בשעתא דגופא שריא בלערא במרעין במכשין. כד"א (ויקרא יג) ובשר כי יהיה בעורו. את הנגע בעור הבשר. הבשר החי. וזש"כ לא כתיב כל רוח יבאו. אלא כל בשר יבאו. וזש"כ לא כתיב כל רוח יבאו. אלא כל בשר יבאו. ומהו עדיך. אלא כמה דאחמר וזבא אל הסהן. לא הוא קצ"ה. הס"ד עדיך כל בשר יבאו : (ג—מט) :

**דברי** עונות גברו מני פשעינו אתה תכפרם. אמר רבי חייא האי קרא קשה. ללא סופיה רישיה וללא רישיה סופיה. אלא דוד בעי על גרמיה ולבחר בעי על כלל. דברי עונות גברו מני. אמר דוד אלא ידענא בגרמי דחבנא. אבל כמה חייבין אינון בעלמא דאתגברו חוביהו עלייהו יתיר מני (א) הואיל וכן. לי ולסון פשעינו אתה תכפרם. תא חזי בשעתא דחייבין סגיאון בעלמא אינון סלקין עד הסוף אתר דספרי דחייבין אתפתחו. כד"א (דניאל י) דינא יתיב וספרין פתיחו. והסוף ספר לעילא מדרגא דדוד אינו (ד) ובגין דדברי עונות גברו מני על לא פשעינו אתה תכפרם : (א—ק) :

**אשרי** תבחר ותקרב ישכן חצריך נשבעה בטוב ביתך קדש היכלך. אמר רבי יוסי תימן אתר דמאריסון דתשובה קיימי ביה ביהוה עלמא. לדיקים גמורים לית לון רשו לקיימא ביה. בגין דאינון קריבין למלכא יתיר מכלסו. ואינון משכי עליהו ברעומא לזבא יתיר ובחילא סגיא להתקרבא למלכא. תא חזי כמה אתרין מתוקנין ליה לקב"ס ביהוה עלמא. ובכללו בי מותבין לון לדיקים. כל חד וחד לפוס דרגיה כדקא חזי ליה. כתיב אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך. דקב"ס קריב לון לזביה דסלקין אינון נשמתין מתתא לעילא. ולאתאחדא באתאחדא דאתתקין לסו. ישכן חצריך. אלון אתרין ודרגין לזב. ומאן אינון. כד"א (זכריה ג) ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה. והאי אינו דרגא בין קדישין סולאין. ומאן דוכאין לדרגא דא אינון סלקין דמארי. עלמא כאינון מלאכין. ועבדין שליחותא תדיר ברעומא דמאריסון. בגין דאלון אתקדשו תדיר בקדושה ולא אסתאבו. כגוונא דא מאן דאסתאב ביהוה עלמא אינו משיך עליה רוח טמא. וכד נפס נשמתיה מיס מלאכין ליה ומדוריה בין אינון מסאכין

זיו הוהר

**סו** (א) רבי חזקיה אמר שומע תפלה. ומהכאן שהקב"ה שומע מה שמת המלכות תבקש עבור ישראל. וכיון שהיא שורש דוד דכן אמר ואני תפלה. בשביל מרת המלכות והשכינה הקדושה. כיון דלא תד. פי' ששורש נשמתו והשכינה הקדושה מסקור אחד הן : (ב) תפלה של יד רמו על מרת המלכות יד כחה שאין לה אור של עצמה כמו הלכנה : (ג) נראה לי שכן פירושי. דאתגברו חוביהו עלייהו יתיר מני. כוננו שמה שהתגברו עליהם עונותיהם הוא ממני. פי' שאני אשם בזה. שזאמר נשיא חזא סגיא ואת לאשמת העם שהם יקילו לעצמם לחטא יותר. וזהו שאמר דוד שכיון שאני אשם בחטאות העם כי מה שעונותיהם גברו רוא ממני. דכן אני מבקש שכמו שכתב פשעי כן תבחר גם פשעייהם. ומפרישי הוהר. נדחקו כאן בחנם : (ד) זה הספר הוא במקום סס"ה השניה שהיא גבורה ודיון :

הטמאים. ואילו הם המזיקים שבעולם. כי כמו שנמשך האיש בגופו בעולם הזה כך הוא מדורו וכך נתמשך בעולם ההוא. ואותן טמאים מטמאים אותו ומכניסים לו לגיהנם. בוא וראה מי שהתקדש ושמר עצמו בעולם הזה שלא יטמא. מדור שלו בעולם ההוא בין איתן מלאכים קדושים העליונים ועושים שליחות תמיד. והם עומדים בחצר. כמש"נ (שמות כז) את חצר המשכן. ויש אחרים שהם מבנים יותר ואין הם בחצר אלא בבית. כמש"כ נשבעה בטוב ביתך. אמר דוד נשבעה בטוב ביתך. כיון שאמר ישכן חצריך מעני מה כתוב נשבעה בטוב ביתך. ישבע בטוב ביתך היה צריך לומר כמו שכתוב ישכן. אלא הרי למדנו אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד (ז) ויש מקום לחסידים גדולים שנכנסים לפני ולפנים. ואיזה הם. שנאמר (במדבר ג) והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מורחה משה ואהרן ובניו וגו'. והרבה מדורגים על מדורים ומאורות על מאורות מתפשטים בעולם ההוא. וכל אחד מתבייש מן המאור של חברו. כמו שהמצעים נבדלים בעולם הזה. כן גם המקומות והמאורות נבדלים בעולם ההוא : (א-קט) :

רבי יצחק אמר אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך. אשרי חלקו של האדם שהקב"ה בחר בו והקריבו לשכון בתוך היכל הקדוש. שכל מי שהקב"ה בחר בו לעבודתו הוא נרשם עם הרשימות שלמעלה. להכיר שהרי הוא נבחר מלפני מלך עליון הקדוש לשכון במדורו. וכל מי שנמצא בו רושם ההוא יעבור בכל השערים שלמעלה ואין מי שימחה בידו : (ב-ט) :

פתח יהודי ההוא ואמר. אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך. בתחלה חצריך אח"כ ביתך ואח"כ היכלך. זה פנימי מזה וזה למעלה מזה (י) ישכן חצריך בתחלה. כמש"כ (ישעי' ד) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו (י) נשבעה בטוב ביתך אח"כ. כמש"כ (משלי כד) בחכמה יבנה בית. החכמה תבנה בית לא כתוב. שאם היה נכתב כן היה משמע שהחכמה בית תבנה (ח) אלא כתוב בחכמה יבנה בית. על דרך הכתוב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. קדוש היכלך אח"כ. זהו שלימות

מסאבין. וללץ לזון מוסיקין דעלמא. דכמה דאתמאך צ"נ גרמיה כהאי עלמא הכי הוא מדוריה ואתמאך כההוא עלמא. ואזינו רוחי מסאבין ואתמאך ליה ואעלן ליה לגיהנם. הא חיי מאן דאתקדש ונשיר גרמיה כהאי עלמא דלא אסתאב. מדוריה כההוא עלמא בין לזון קדישין עלאין ועבדין שליחותא תדיר. וללץ קיימי בחלר. כד"ל (שמות כז) את חלר המשכן. ואית אחרנין דלזון לגו יתיר דללו לזון בחלר אלא בביתא. כד"ל נשבעה בטוב ביתך. אמר דוד נשבעה בטוב ביתך. כיון דאמר ישכן חצריך אחאי כתיב נשבעה בטוב ביתך. ישבע בטוב ביתך מעני ליה כמה דכתיב ישכן. אלא הא תנינן ליה ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד (ז) ואית אחר (ח) חסידים עליונים דעליו לגו. ומאן לזון. דכתיב (במדבר ג) והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מורחה משה ואהרן ובניו וגו'. וכמה מדורין על מדורין ונשורין על נשורין מתפרשין כההוא עלמא. וכל חד אכסוף מנסורא דחבריה. כמה דעובדין אתפרשן כהאי עלמא. הכי נמי דוכתן ונשורין מתפרשן כההוא עלמא : (א-קט) :

רבי יצחק אמר אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך. אשרי חלקו של האדם שהקב"ה בחר בו והקריבו לשכון בתוך היכל הקדוש. שכל מי שהקב"ה בחר בו לעבודתו הוא נרשם עם הרשימות שלמעלה. להכיר שהרי הוא נבחר מלפני מלך עליון הקדוש לשכון במדורו. וכל מי שנמצא בו רושם ההוא יעבור בכל השערים שלמעלה ואין מי שימחה בידו : (ב-ט) :

פתח יהודי ההוא ואמר. אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך. בתחלה חצריך אח"כ ביתך ואח"כ היכלך. זה פנימי מזה וזה למעלה מזה (י) ישכן חצריך בתחלה. כמש"כ (ישעי' ד) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו (י) נשבעה בטוב ביתך אח"כ. כמש"כ (משלי כד) בחכמה יבנה בית. החכמה תבנה בית לא כתוב. שאם היה נכתב כן היה משמע שהחכמה בית תבנה (ח) אלא כתוב בחכמה יבנה בית. על דרך הכתוב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. קדוש היכלך אח"כ. זהו שלימות

זיו הודר

(א) דכן אמר נשבעה בטוב ביתך. בשביל עצמו וצאצאיו לכי בית דוד : (י) הבית פנימי בן החצר. וההיכל נבנה מן הבית. הרי כאן ג' סדרות חצר בית והיכל : (י) חצריך היינו ציון וירושלם כנגד יסוד ומלכות : (ח) כאן נדחקו מפרשי הודר במחלוקת נבדוד. הגירסא שבוחר כך הוא. החכמה יבנה בית לא כתיב. דאי כתיב הכי הוה משמע דהכמה בית אקרי. ויש מפורשים דחצרים דרוק ברוק גדול לקיים הגירסא. ויש רוצים דבחוק וכתבו שזה נעוה אבל לא תקנו בגירסא אחרת. וכל מודה על האמת ומבין ברוק הישן רואה שיש כאן טעות. אבל אין צורך לדחות הכל ודי להקן כמו שהקנוה בפנים והכל נכון בסדר. והכי פירושא. רהנה בספרי הקב"ה פסוק שהכניו בית וכן הכניו היכל מרמו על מרת המלכות. אבל כמעט אין כלל בלי חוק. וכאן רוצה בעצ המאמר להוכיח שהכניו בית מרמו על התפארת והכניו היכל מרמו על הבינה. והוה שאומר שאילו נכתב ההכמה תבנה בית. היינו הצעף תבנה בבנין קל. היה משמע דהכמה בית אבנו. פ"י שההכמה תבנה הבית שאחריה. ואין זה כי אם הבינה שהוא אחר ההכמה. ולפי זה ה' מוכרח לפרש כאן ביתך על הבינה והיכלך על התפארת. וזה דוחק כיון שהיכל סדרנה יותר גדולה מן בית. והלא הכניו גדולה מן התפארת. אבל כיון שכתוב בחכמה יבנה בית בבנין נפעל יש לפרש שאין ההכמה היא הבונה הבית. שאחריה. אלא שבכת ההכמה נבנה הבית ע"י בונה אחר. וא"כ נכון לפרש שבכת ההכמה נבנה הבית. והוא התפארת ע"י בונה אחר שהיא הבינה ששקמה בין ההכמה ובין התפארת. והוה שאומר בסוד הכתוב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. שהבינה יוצאה מן ההכמה עם השפע שמקבלת מן ההכמה להשקות את הגן אשר כתבו עין החיים שהוא התפארת ועין הדעת שריר שהיא המלכות. כי הבינה היא אם הבנים. ועתה דלי זה שפיר יגורש הכתוב כבוד כלמטה למעלה. ישכן חצריך. מוכן על הכפירות יסוד ומלכות. נשבעה בטוב ביתך מוכן על התפארת קדוש היכלך מוכן על הבינה שהיא שלימות הכל משפעת לכל ומתקנת ומסתלקת הכל. וזה פירוש אמת בעוה"ש :

שלימו דכלל. דהכי תנין מהו היכל. כלומר ה"י כ"פ. וזו והכל נשתלם כאחד (ט) התחלת המקרא על מי מורה שכתוב אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך. זה מי שמקרב את בנו דמול שהוא קרבן לפני הקב"ה. רצון הקב"ה בקרבן זה וחפץ בו. ומקרב אותו ומשים מדורו בשתי החצרות ונאחז דזה ולזה (י) שאותן השתים מתקשרים כאחד. שכתוב ישכן חצריך. חצריך ודאי שתיים הן. ולפיכך חסידים הראשונים כאשר הקריבו את בניהם לקרבן הזה פתחו ואמרו. אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך. ואותן העומדים אצלו אמרו. נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך. אח"כ מברך אשר קבו"צ להכניסו בביתו של אברהם אבינו. ואותן העומדים אצלו אמרו. כשם שהכנסתו לבית בן וכו'... אמר רבי אבא ודאי כך הוא ונכון הדבר. ומי שאינו אומר כן מוציא עצמו מעשרה החופות שעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים בעולם הבא. וכלן נקשרות במקרא הזה. ולפיכך עשר תיבות של האמונה יש במקרא הזה אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך וגו'. וכל תיבה ותיבה חופה אחת נעשה ממנה: (א-צ:)

שלימו דכלל. דהכי תנין מהו היכל. כלומר ה"י כ"פ. וזו והכל נשתלם כאחד (ט) התחלת המקרא על מי מורה שכתוב אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך. זה מי שמקרב את בנו דמול שהוא קרבן לפני הקב"ה. רצון הקב"ה בקרבן זה וחפץ בו. ומקרב אותו ומשים מדורו בשתי החצרות ונאחז דזה ולזה (י) שאותן השתים מתקשרים כאחד. שכתוב ישכן חצריך. חצריך ודאי שתיים הן. ולפיכך חסידים הראשונים כאשר הקריבו את בניהם לקרבן הזה פתחו ואמרו. אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך. ואותן העומדים אצלו אמרו. נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך. אח"כ מברך אשר קבו"צ להכניסו בביתו של אברהם אבינו. ואותן העומדים אצלו אמרו. כשם שהכנסתו לבית בן וכו'... אמר רבי אבא ודאי כך הוא ונכון הדבר. ומי שאינו אומר כן מוציא עצמו מעשרה החופות שעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים בעולם הבא. וכלן נקשרות במקרא הזה. ולפיכך עשר תיבות של האמונה יש במקרא הזה אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריך וגו'. וכל תיבה ותיבה חופה אחת נעשה ממנה: (א-צ:)

## סו

לכו וראו מפעלות אלהים נורא עליה על בני אדם. רבי יצחק פתח (איוב לו) והוא מסיבות מתהפך בתחבולותיו לפעלם כל אשר יצום על פני תבל ארצה. אם לשבט אם לארצו אם לחסד ימצאהו. הקב"ה מסבב סבות בעולם ומביא חומרים נסתרים היולדים לעשות מעשיו. ואח"כ מהפכם ועושה אותם באופן אחר. ובמה. בתחבולותיו. עושה תחבולות ומסבב סבות להפכם שלא יהיו כמו שהיו מקודם. לפעלם. בשביל פעלם של האנשים. כמו שהם עושים מעשיהם כך נתהפך דהם. כל אשר יצום על פני תבל ארצה. בשביל מעשי האנשים הוא מהפך לאותן מסיבות ככל מה שהוא מצוה אותם על פני תבל ארצה (ה) רבי אלעזר אמר והוא מסיבות מתהפך. הקב"ה

## זיו הזהר

(ט) ירצה בזה דפרש כי הגם שבמעט בכל מקום כוננו היכל מוסב על המלכות. בידוע בסוד הכתוב וז' בויכ"ל קדשן. דהיינו התפארת בתחבולות. כי היכל בני השם אדני שהוא שם המלכות. אבל כאן צריך דפרש שהכינוי היכל מוסב על הכינוי שתיא היכל דתחבולות. ובפרש כלומר ה"י כ"פ. כוננו שאת ה"י כמילוי ויד רמז על ה"י הראשונה ששם הוי"ה כ"ה שורש הבינה. וכן גם תיבת כ"ה שהיא בני המשיח מרמז על גוף ששני בינה. והוא שאמר ג"כ האי והוא וכלם אשתלם כחדא. פ"י הן ה"י וכן כ"ה שתייהן רמז על הבינה והכל נשתלם כאחד. פ"י שתייהן מרמזות על מדרגה אחת שתיא הבינה: (י) פ"י ששני מצות מילה נאחו בשתי רמז על הבינה והכל נשתלם כאחד. פ"י שתייהן מרמזות על מדרגה אחת שתיא הבינה: (י) פ"י ששני מצות מילה נאחו בשתי הקרושות של שתי הספרות יסוד ומלכות:

(ה) מאמר זה הוא ענין עמוק מחקרי בדבר השגחת הבורא בהנהגת העולם כפרטיות שנראה בזה השתנות בראשן חבורא טרצון אל רצון אחר. כי הלא כתוב אני ה' לא שנית. ואין יפעל מעשי הנכראים לשנות רצון הבורא. ואין שייך ישוב הדעת בדת הבורא שהוא פשוט בתכלית הפשטיות. ועל פי מאמר זה יובן שאין שום השתנות ברעת ורצון הבורא. אלא שההשתנות מרע לטוב או מוטב לרע נעשה ממילא על פי מניעה התחתונים. כי העולם מתגלגל בכל מקרים ובכל מיני השתנות ע"פ מכוונה כזאת שהציב הבורא להנהגת עולם הזה בשעת בריאת העולם שערפ מעשי התחתונים תתגלגל המכוונה לפעמים לצד ימין והכל מוטב ולפעמים לצד שמאל ואז נולד ממילא כמה מיני מקרים רעים בעולם. וע"י הטבת מעשי התחתונים נהפך הגלגל ונסתובב ממילא המכוונה לצד הימין ונהפך הכל לטוב. והוא שאנו אומרים בנוסח הדודי סרגו ממעוהך וממספספיך המוכים ולא שוה לנו. רצה דומר שבעבור זה אין מנהג אצילנו בשוה כדרך ישר רק שנעשה המישור למקשים. והיינו בכתוב אולי אדם תסלף דרכו ועל ה' יונק לבו. ועפ"י יובן הבהג דכו הוה מפעלות אלהים נורא עליה על בני אדם. שקשה להבין כוננו בפשוט. וגם אין מובן היסוד הפסוקים הסך ים ליכשה. ותתה קר יפוש. לכו הוה מפעלות אלהים. כלומר לכו והבינו שכל מה שנוול בעולם הכל הוא מפעלות אלהים בהשגחה פרטית. הן טוב

הקב"ה מסבב סבות ומביא מעשים בעולם להתקיים. ולאחר שחושבים האנשים שיתקיימו אותן המעשים מהפכם הקב"ה לאותן המעשים מכפי מה שהיו בתחלה. בתחבולותיו. בתחבולותו כתיב. כאומן הזה שהוא עושה כלי חרס. בעוד שמשקולת הגלגל ההיא מסובבת לפניו. חושב לעשות כדמיון זה עושה. חושב לעשות כדמיון אחר עושה. מהפך כלי זה לכלי אחר. לפי שמשקולת הגלגל ההיא מסובבת לפניו. כך הקב"ה מהפך מעשיו שהוא עושה. בתחבולתו כתוב חסר יו"ד. ואיזה היא תחבולתו. זה בית דין שלמטה שהיא משקולת הגלגל שמשובבת לפניו. ועל דרך זה מהפך הכלים מן כלי זה לכלי אחר. וכך זה כפי פעלם של האנשים. אם מטיבים האנשים מעשיהם אז משקולת הגלגל ההיא יסובב אותו לימין. ואז נעשים מעשים בעולם להטיב להם כראוי. ומשקולת הגלגל תסובב תמיד בלי הרף בצד הימין ההוא. והעולם מתגלגל בו באותו הצד. ואם האנשים מריעים מעשיהם. תחבולתו המסובבת תמיד בסיבוב הימין. הקב"ה יסובב אותו לצד השמאל ומהפך המסיבות. והכלים שנעשו בתחלה [לצד הימין יתהפכו ויסובבו] לצד השמאל. ומשקולת הגלגל יסובב [לצד השמאל] ונעשים מעשים בעולם להרע לאנשים. ומשקולת הגלגל תסובב לאותו הצד עד שהאנשים חוזרים להטיב מעשיהם. ולפי שמשקולת הגלגל תוליד במעשה האנשים על כן מתהפך בתחבולתו לפעלם [כפי פעלם]. ותמיד לא ינוח [בלי סיבוב]: (א—קט.)

הקב"ה מסבב סבותיו ואייתי עובדיו בעלמא לאתקיימא. ולבחר דחשיבו בני נשא דיתקיימו אונן עובדיו קב"ה מהפך לון לאונן עובדיו מכח דהו בקדמיתא. בתחבולותיו. בתחבולתו כתיב. כהאי אומנא דעבד מאנן דחרסא. בעוד דהאי סיקלא אסתחרת קמיה. חשיב למעבד כנוונא אחרא עבד. מהפך מאנא דא למאנא דא. בגין דהאי סיקלא אסתחרת קמיה. כך קב"ה מהפך עובדיו דהו לאיסו עבד. בתחבולתו חסר יו"ד. ומאן איסו. דא בי דינא לתתא דהו סיקלא דאסתחרת קמיה. ועל דא כפי פעלם מאנן ממאנא דא למאנא אחרא. וכל דא כפי פעלם דבני נשא. אי מטיבין בני נשא עובדיהון דהו סיקלא דאסתחרת אחרא ליה לימינא. וכדין אתעבדו עובדיו בעלמא לאובבא לון כדקא יאות. וסיקלא אסתחרת תדיר ולא סיקר דהו ספרא דימינא. ועלמא מתגלגל ביה. אלו בני נשא לאבאשא. תחבולתו דאסתחרת תדיר וסו קיימא באסתחרת דימינא. קב"ה אסתחרת ליה בספרא דשמאלא ומהפך מסיבות. ומאנן דהו בקדמיתא [לספר ימינא אסתחרת] להסו ספר שמאלא. וכדין סיקלא אסתחרת [לספר שמאלא] ואתעבדו עובדיו בעלמא לאבאשא לון לבני נשא. וסיקלא אסתחרת להסו ספרא עד דבני נשא תייבין לאובבא עובדיהון. וסיקלא קיימא בעובדיו דבני נשא ועל דא מתהפך בתחבולתו לפעלם [כפי פעלם]. ולא קיימא תדיר [בלא סחרת]: (א—קט.)

## סז

אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה. אחר רבי אלעזר תא חזי כהאי שעתא כד רח לפון אחר וסו כטש בליון ימינן דכנורא. דוד מלכא קס וטבח ואודי למלכא קדישא וסו אשתל בלוריינא. וכנורא סו מנגן ואמר שירה. ומאי שירה סו קאמר. תא חזי בשעתא דקב"ה אחר לגבי כל אינון רתיבין למיכב לון סרף (א) כמס דלוקימנא דכתיב (מל' א') ותקם בעוד לילה ותתן סרף לביתו ותקן לנערותיה. כדן כלסו כחידו פתחי ואמרי. אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה

## ויו הוהר

חן רע והן ההתהפכות והשתנות מטוב לרע ורע לטוב. ואם תחקור ותקשה איך שייך אצל הכורא הפשוט בתכלית הפשטות השתנות ברצונו ודעתו. ועי' אומר גורא עליה על בני אדם. רצת דומר שהעליה של בני אדם היינו המעשה שלהם היא בעצמה גורא על בני אדם וצריכים להתירא מן העליה שלהם כי כפי העליה כך היא האכילה. והו שכתוב תיפטר רעתך וגו'. ועתה יוכי' נ"כ המשך הפסוקים ואמר שאין לחשוב שהמכונה ההיא נעשית כמו דבר טבעי והטבע בל תשתנה לעולם. עי' אומר שכאשר הקב"ה רוצה הוא משרד נס כח הטבע של המכונה ההיא. כי הלא הנם שעם ישראל היו אצל הים במצב כזה שהשטן היה מקפצן וצועק מה נשתנו אלו סאלו כידוע. מ"מ מצא הקב"ה לנכון לעשות היפוך אותו ההנהגה של המכונה ההיא. והסך ים ליבשה מה שרץ מי סדר ההנהגה של אותה המכונה לא היה צריך להיות כן כי בכל אופן ואופן הוא מושג בנבחרתו עולם. ואין גבול לבחירתו. וכל זה הוא ענין עמוק מאד שעל זה נאמר כי לא מחשבותי מחשבותיכם:

סז (ב) גם במאמר זה עלו קטשונים שיבושים ודילוגים כהוהר כמובא במפרשי הוהר. וכעושהי תחנתי ושמתו הכעשים "בישור": אינון רתיבין היינו השכנים שריי של אומות העולם תובעים מן המלכות שפע פרנסה עבור האומות:

סלה (ג) כאשר רוח צפון נתעורר ויורד לעולם מנשב ואומר. לדעת בארץ דרכך בכל גוים ישועתך (ד) והכנור בשעה שהוא מנגן בכת אותו הרוח פותח ואומר. יורדך עמים אלהים יורדך עמים כלם (ה) ורוח צפון מנשב ואומר. ישמחו וירננו לאמים כי תשפט עמים מישר ולאמים בארץ תנחם סלה (ו) והכנור משיב עוד ואומר. יורדך עמים אלהים יורדך עמים כלם. וידור כאשר היה קם ונתעורר עליו רוח הקודש פתח ואמר. ארץ נתנה יבולה יברכנו אלהים אלהינו יברכנו אלהים וייראו אותו כל אפסי ארץ (ז) בשביל להמשיך הטוב של הקב"ה למעלה למטה. ואח"כ בא דוד ברוח הקודש וסדרם יחד. נכפל בכלם אותו המקרא של הכנור. לפי שזה הוא השתלמות כבודו של הקב"ה למעלה ולמטה. בשעה ששאר עמים נכנעים ומודים לו להקב"ה. וכיון שהם נכנעים ומודים לו אז נשתלם כבודו של הקב"ה למעלה ולמטה: (ב-טו:)

סלה (ג) כד רוח לפון אתער ונחית לעלמא נשיב ואמר. לדעת בארץ דרכך בכל גוים ישועתך (ג) כנור בשעתא דאיוס מנגנא ביה כהסוה רוחא פתח ואמר. יורדך עמים אלהים יורדך עמים כלם (ד) ורוח לפון נשיב ואמר. ישמחו וירננו לאמים כי תשפט עמים מישר ולאמים בארץ תנחם סלה (ה) וכנור אתיב תו ואמר. יורדך עמים אלהים יורדך עמים כלם. וידור כד הוה קם ואתער עליה רוח קדשא פתח ואמר. ארץ נתנה יבולה יברכנו אלהים אלהינו יברכנו אלהים וייראו אותו כל אפסי ארץ (ז) בגין לאמסכא טיבו דקב"ה מעילא לתתא. לבתר אתא דוד ברוח קדשא וסדר לון כחדא. אתכפל בכלא האי קרא דכנורא. בגין דלא חיסו שליו דיקרא דקב"ה עילא ותתא. בשעתא דשאר עמין אתכפין ויורדן ליה לקב"ה. וכיון דאיוס אתכפין ויורדן ליה כדון אשתלם יקרא דקב"ה עילא ותתא: (ג-טו:)

## סח

שירן לאלהים זמרו שמו סלו לרכב בערבות ביה שמו ועלו לפניו. אמר רבי יוסי מי הוא הרוכב בערבות ואיזה הם ערבות. אלא ערבות זה רקיע השביעי. מפני מה נקרא ערבות. על שהוא כלול מאש ומים ביחד מצד של דרום ומצד של צפון. והוא מעורב משני צדדים.. ולפי שערבות הוא סוד הכולל של כל ששת הספירות לכן הוא סוד המרכבה העליונה. והקב"ה הפך ברקיע הזה יותר מכל הרקיעים. ותשוקתו תמיד לתקן לאותו הרקיע ביופי העליונה. וע"כ סלו לרכב בערבות לאותו הרוכב בערבות. ומי הוא. זהו רקיע ההוא הנסתר והנעלם שצומד ע"ג החיות הוא הרוכב בערב ת. ועלו לפניו (מלפניו) [מפניו] לא כתוב אלא לפניו. שהרי אין מי שיוצע בו מאומה. אבל לפניו. מי שנכנס לפניו רקיע ההוא צריך ליכנס בשמחה ולא בעצבות כלל. לפי שרקיע זה הוא גורם ששם אין שורה עצבון ורגז כלל. שהרי שם חדוה במקומו. וע"כ כהן הגדול שצומד לפניו לא היה נכנס לבית המקדש אלא בשמחה ולהראות שמחה. שהרי המקום גורם. וע"כ כתוב עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה. שהרי נצרך שלא להראות לפניו עצבון.. וזש"כ סלו. תנו כבוד ורוממות לאותו הרוכב בערבות. שהוא מקור השמחה ומשמח לכל. הרקיע שע"ג החיות ב"ה שמו ודאי

## סח

שירן לאלהים זמרו שמו סלו לרכב בערבות ביה שמו ועלו לפניו. אמר רבי יוסי מאן רוכב בערבות ומאן איוסן ערבות. אלא ערבות דא רקיעא שביעאה. אמאי אתקרי ערבות. על דאיוס כליל מאשא ומיא כחדא מסערא דדרום ומסערא דלפון. ואיוס מעורב מתרין סערין.. ובגין דערבות איוס רוא כללא דכלסו שית אחרטין איוס רוא דרמיכא עלאה. וקב"ה אתרעי כסאי רקיע יתיר מכלסו רקיעין. ומילובתיה תדיר לאתקנא להסוה רקיעא בשפירו עלאה. וע"ד סלו לרכב בערבות. להסוה דרוכב בערבות. ומאן איוס. הסוה רקיע סמיר וגמיו דקיימא ע"ג חיותא איוס רוכב בערבות. ועלו לפניו. (מלפניו) [מפניו] לא כתיב אלא לפניו. דהא לית מאן דינדע ביה כלום. אבל לפניו. מאן דעיל לקמיה דהסוה רקיעא אלספירך למיעל כחדוה ולא בעליבו כלל. בגין דהסוה רקיע גרים דתמן לא שריף עליבו ורגזא כלל. דהא תמן איוס כחדוה. וע"ד כהן גדול דקיימא לקמיה לא הוה עאל וזי קדשא בר כחדוה ולאחזאה חדוה. דהא אתרא גרים. וע"ד כתיב עבדו את ה' בשמחה כלו לפניו ברננה. דהא אלספירך ללא לאחזאה ביה עליבו. הס"ד סלו. הו יקר ורוממו להסוה דרוכב בערבות. דאיוס חדוה ומדי כלא. רקיעא דע"ג חיותא ב"ה שמו ודאי

### יו הזהר

(ג) זה הפסוק אומרים בדרך תפלה למדת המלכות המפורסות אותם: (ג) רוח צפון היינו התעוררת הגבורה מן התפארת אל המלכות. וזהו התחלת היוג בסוד הכתוב שמאלו תחת לראשי וגו'. והתפארת מבקש שפע מוליד הבינה להשפיע להמלכות. ואומ' אל הבינה אם הבנים שתשפע השפע' בעבור זה למען דעת בארץ דרכך וגו': (ד) כנור זו המלכות ואומרת זה הפסוק להמליך שני קבלתם השפע יורדך עמים וגו': (ה) והו שאומר רוח צפון של התפארת אל המלכות שתהליך להם השפע ביושר וא ישמחו וירננו וגו': (ו) אלו הפסוקים יאמר דוד לתבוע שפע וברכה עבור ישראל. וימליך שני ישראל. ויברכו בשפע וברכו יוראו אותו כל אפסי ארץ. משא"כ אם ת"ו עם ישראל עניים חסרי העפע והם בשפלות ובצרות או אין אומה"ע יראים מן הקב"ה ולמה יאמרו הנזים איה נא אלהיהם:

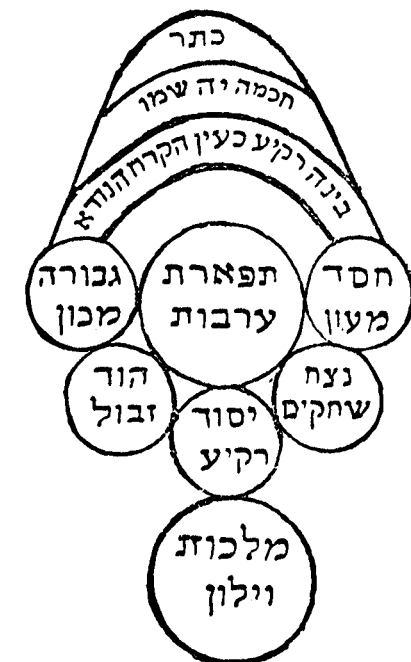


וראי, שהרי במקום ההוא זה השם נכלל, ועליו לפנוי. לפי שאין צורך להראות לפניו עצבון, כמו שנתבאר: רבי אלעזר אמר, מקרא זה כך היה צריך לומר, סלו לרובק על צ'בות, מהו בערבות, ביה שמו, ביה הוא היה צריך לומר, מהו שמו (ה) אלא מקרא זה

ודאי, דהא בהסוד אחר שמה דא תכליל, ועליו לפנוי כגון דלא אלטריך לאחזה קמים עליבו, כמו דלחמר: רבי אלעזר אמר, הלא קרא הכי אלטריך למימר, סלו לרובק על ערבות, מהו בערבות, ביה שמו, ביה הוא היה צריך לומר, מהו שמו (ה) אלא הלא קרא על

יו הוהר

**סח** (ה) טרם שאתחיל לבאר דברי רבי יוסי ורבי אלעזר הנז' מוכרח להאריך קצת ולהקדים מאמר חיד' במסכת חגיגה דף (יג:) אמר ריש לקיש שבעה רקיעים הן וארץ הן, ויוקן רקיע שחקים וכול' מעון מכון ערבות, ויוקן אינו משמש כלום וכו', רקיע שבו חסה ולבנה כוכבים וסולות קבועין וכו', שחקים שבו רחמים עומדות וס' חנות סן לצדיקים וכו', וכול' שבו ירושלים וכו' המספר ומוכח בגו' ומוכח השם הגדול עומד ומקריב עליו קרבן וכו', מעון שבו כיתות של מלאכי השרת שאומרות שירה בלילה וחשות ביום לפני כבודן של ישראל שנאמר ויפס יצוה ה' חסדו וכלילה שירה עמי וכו', מכון שבו אוצרות שלג ואוצרות ברד ועליית מדרגים דעים וכו' ודלתותיהן אש וכו', ערבות שבו צדק ומשפט ועדקה גנוי ילדים ונגווי ברכה ונשמתן של צדיקים ורוחות ונשמות שעתיד להיבראות וכל' שעתיד הקב"ה להחיות בו מתים וכו', אמר רב אחא בר יעקב עוד רקיע אחד יש לבצע' מראשי החיות, דכתיב ודמות על ראשי החיות רקיע כעין הקרת הנורא, עד כאן יש דף רשות דברר וכו' יעז"ש, הנה זה ודאי שגם ריש לקיש ידע מזה הפסוק של רקיע כעין הקרת, ויש לבאר שיש לקיש ורב אחא אינם מהולקים אלא בזה, דעת ריש לקיש הוא שערבות הוא אותו הרקיע כעין הקרת והוא עולם הבינה, כי בן נראה מזה שמונה וחושב הנמצא בו, ומזה שחושב הנמצא בשאר הרקיעים נראה שמונה אותן כסדר הספירות כמטה למעלה כזה, ויוקן מלכות, רקיע יסוד, שחקים הם במדת ב' ספירות נצח והוד והוא חושבן לאחר כיוון שמשמשים שניהם לבדד אהר, וכול' תפארת, מעון הסדר, מכון נבירה, ערבות בינה, ודעת רב אחא שאותן ו' רקיעים הן מלבד עולם הבינה שהרקיע שלו לא נקרא ערבות אלא רקיע כעין הקרת הנורא, ועז"ל אליבא דרב אחא שגם הוא סובר דאותן ו' רקיעים הן כנגד ו' הספירות כמטה למעלה אבל באופן אחר כזה, ויוקן מלכות, רקיע יסוד, שחקים נצח, וכול' הוד, מעון הסדר, מכון נבירה, ערבות תפארת, וצ"ל שמה שחושב ר"ל שנמצא בכול' אליבא דרב אחא נמצא זה בערבות, ומה שהושב ר"ל שנמצא בערבות אליבא דרב אחא נמצא זה בהרקיע כעין הקרת, לפי זה יש לראות שרבי יוסי ורבי אלעזר תלמידי דעת רב אחא שערבות הוא כנגד ספירת התפארת, ומה אמר דבריהם בסדר, דעת רבי יוסי הוא שערבות היינו תפארת מדה הרחמים כולל אש ומים דהיינו חסד ונבירה, והוא נ"כ הוהר' של ששת הספירות עלמא דברורא, ורובב בערבות היינו הכ' ב', ומה שאמר ביה שבו, הלא זה דבר ידוע שהשם י"ה הוא השם של ספירת החכמה ולא של הבינה, ע"ז אמר רבי יוסי שנקרא הרקיע דע"ז חותא ביה שבו ודאי, ספני שהיו במקום ההוא היינו הבינה נכלל זה השם י"ה של החכמה, בידוע דהכמה ובינה נקראין תרין לשון דלא אתכשרין, ומה דרבי יוסי ורבי יוסי מקשה רבי אלעזר ב' קושיות, א', דאם נחשב בערבות היינו הבינה, הלא אמר מקשה על הערבות, איך הוהר' רובב על ערבות, ב', שאם נאמר שהבינה נקראת בהשם י"ה השם של חכמה לבעבור שהיא בהכללות עם החכמה, איך הוהר' ביה הוא, שהערבות בערבות הוא ביה, ויפוש הבית בהשמוש של עם, כלומר ב' שו' י"ה, או ב' ושמשו של ב', כלומר שהוא נכלל בהשם י"ה, אבל רובב על הבינה ביה שבו אין מוכן לפי דברי רבי יוסי, ולפיכך נאמר רבי אלעזר שרובב בערבות מוכב על ספירת הכתר, ואמר שאמר הכתר רובב ומוסיף בהתפארת, ולא שנתלה בו י"ה כלי' הסג' ספירת אחרת, אלא שרובב ומוסיף בו באמצעות החכמה, שהחכמה היא כמו פרט הנפרס בפני הכתר להכחיד לעיתים מקד בפני אור הכתר שהוא הוק סגור דאע"ן יהיה ביכולת הספירות לסבול לקבל הארתו, ומה שנקרא הכמה כלבד ולא גם בינה, לזה נוהג טעם לפי ספירת החכמה היא ספירת הראשונה שיעצא מן הכתר, והוא שכתוב ביה, כלומר באמצעות השם י"ה היינו ספירת החכמה שהוא ספירת הראשונה שיעצא ממנו, אח"כ יבאר מה שכתוב שבו יצוהה ששם ע"ה הכתר, ועל זה אמר ודא איהו שבו, כלומר שכלל יוהר' על הכתר שהשם י"ה הוא שבו, אבל אין זה שבו כמש' בשם הנשם אלא שיהיו שבו על דרך שם המושג מן החכמה, והוא שאומר כההוא סגורא דלא ידעו עמא דיהוד' י"ה, כלומר מן ספירת החכמה שנקרא כההוא דלא ידעו כההוא נקרא גם הכתר בשם י"ה, והוא שאומר עוד ודאיו דהיינו הוא, כלומר שא"ל תשובו שאתם נקרא בשם י"ה כשהו עם החכמה, דהיינו כמו שהשם י"ה הוא שם העצם של החכמה בן הוא שם העצם של הכתר, על זה אמר ש"א בן הוא, אלא איהו הוא בןן ההוא מוכתא וכו', כלומר שהכתר נקרא באותו השם של החכמה רק לבעבור שהחכמה היא בבחינת פרט ששם לפני הכתר, ובאמצעות הפרט הכתר איהו אורו לכל הספירות, ולכן נקרא האתר הכתר בהשם י"ה של ספירת החכמה רק על דרך שם המושג בלבד, והוא שאומר עוד אמר איהו מוכתא איהו שיהי יואל, כלומר השם י"ה הוא שם של הספירת בודא' היינו שם הנשם שלו, ואומר עוד שהפרכת היינו ספירת החכמה היא הספירה הכתר דלא איהו ביה, ולפיכך יש הכמי הקב"ה שחושב לומר ש"א נודע כלל שם עצם י"ה הכתר דלא שיקראים גם להכתר בשם א"רן סוף, ומה שאומר עוד ודא הוא שבו הגדול, כוננו שהשם י"ה נקרא שבו הגדול, לפי שיש שם שאינו מ"כ גדול, והיינו השם הוהר' שהוא השם של ספירת התפארת והוא נקרא שיהי רבא, נמצא שבמקום שנוכח הלשון שבו הגדול היינו השם י"ה הפרט על ספירת החכמה, ובמקום שנוכח הלשון שיהי רבא היינו השם הוהר' הפרט על ספירת התפארת, והוא שאומר עוד כי לכן בברכה שיש בה האי שם חיוני השם הוהר' יש אהרית עניית אפ"ן, כי אפ"ן מרמז על המלכות שנקראת מלכותיות כוד והאבנה, ואומר עוד דאיהו בינה, כלומר שהמלכות היא סגורה, כי היא חלק מן השם הוהר' וכמו עצם טעמא של התפארת, ולכן נאמר אפ"ן בני' א"ן כמנין הוהר' אדני' שבות של תפארת ובידיות, והוא שאומר עוד ביה איהו אפ"ן ככ' וממא, כלומר בשם הוה' שהוא השם הוהר' אפ"ן היינו מדה המלכות בכל



זה על הנסתר של כל הנסתרים קדמון של כל  
הקדמונים נאמר. זה שלא נתגלה ולא נודע כלל הוא  
הרוכב בערבות. ואם תשאל שהלא אם הוא בא ורוכב  
בערבות. איך אצ"פ שהוא נסתר הרי במקום הזה  
הוא נתגלה. אבל סתו לרכב בערבות. זה הוא קדשן  
של כל הקדמונים נסתר של כל הנסתרים שלא נדע.  
ובמה הוא רוכב בערבות. ב"ה. שהוא סוד הראשון  
שיצא ממנו. וזהו שאמר שמי. שמהנסתר ההוא שאינו  
ידוע שם שלו י"ה. ולא שהוא כמו הוא בשם ההוא.  
אלא שהוא בשם ההוא לבעבור פרכת ההוא שנפרס  
ויצא מלפניו. אבל פרכת ההוא זה הוא שמו בודאי.  
והפרכת מרכבה של אותו שלא נודע כלל. וזה השם  
י"ה נקרא שמו הגדול. לפי שיש שם שאינו כל כך  
גדול כשם הזה. אצ"פ שיש בו יותר אותיות זה הוא  
שמייה רבא. וע"כ בברכת שם הזה אנו מוציאים מפינו  
צניית אמן שהיא ממנו. עם זה השם הולכת אמן  
בכל פעם. ובשם אחר לא כן. אמן יהא שמייה רבא  
מברך. שכאשר זה השם נתתקן הכל הוא בשלימות  
וכל העולמות שמחים בחדוה. בשם הזה נכללים עליונים  
והתחתונים. בשם הזה נכללין תרי"ג מצות התורה. שהם  
הכולל של כל סודות הג'ונים והתחתונים. כלל העולם  
של בחינת זכר למעלה וכלל העולם של בחי' נקבה  
למטה. וכל המצות הן חליות ואברים להראות בהן  
סוד האמונה. מי שאינו מציין ואינו מבין בסודות  
של מצות התורה הוא לא ידע איך מתוקנים האברים  
בסוד עליין. אברי הגוף כלם מתוקנים על סוד של  
מצות התורה. ואצ"פ שיש אברים גדולים וקטנים.  
אם ניטל אחד מהם אפילו הקטן נקרא האדם בעל  
מום. כל שכן וכש"כ זה שמגזל אפילו מצוה אחת  
מאותן מצות התורה. שזה מטיל מום במקום שלא  
נצרך לפגום : (ב-סוף)

**מוציא** אסירים בכושרות. למדנו שדרשו בבי ושירות. כמו שנתבאר קשין זוגים לפני הקב"ה כקריעת ים סוף. מה קריעת י"ס הרג לאלו בצד זה והחזיל לאלה בצד זה. אף כך בזווגים שלפעמים ממית לזה ונותן אשתו לזה. ולפעמים נודמן לרשע אשה טובה. אבל סודות נסתרים הם בכל והכל הוא בדין. ומה שהעירו החברים בזה ודאי כך הוא: (ב-פע:)

**גשם** נדרבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה.  
אמר רבי חייא גשם נדרבות זה הגשם של  
הרצון. כאשר משתוקק הקב"ה לכנסת ישראל ורוצה  
להשפיע לה ברכות. אז נחלתך ונלאה אתה כוננתה.  
נחלתך

על סתימא דכל סתימין עתיקא עתיקין אתמר. יהוה דלא אתגליא ולא אתידע כלל איזו רוכב בערבות. ואי יהמא דאי איזו אתיא ורכיב ביה. אי הכי אע"ג דסתימא הוא באתר דלא קיימא לאתגליא. אבל סלו לרכב בערבות. דא איזו עתיקא דכל עתיקין סתימא דכל סתימין דלא ידעי. ובמאי איזו רוכב בערבות. ב"ה. דאיהו רוא קדמאה דנפיק מניה. ודא איזו שמו. מהסוה סתימא דלא ידעי שמה דליה י"ה. ולאו דאיהו הוא. אלא איזו הוא בגין יהוה פרוכא דאתפרסא ונפיק מקמיה. אבל יהוה פרוכא איזו שמיא ודאי. איזו רתיבא דליה דלא אתידע כלל. ודא איזו שמו בדול. בגין דאיה שמה דלאו איזו כל כך גדול כהאי אע"ג דאיה ביה תוספת אהון דא איזו מניה רבא. וע"ג בהאי שמה אכן מפיין אמן דאיה מניה. בהאי אולא אמן בכל זמנא. ובשמה אחרא לאו הכי. אמן יהא שמיא רבא מברך. דבר האי שמה אתתקן כלא איזו בשלימו וכל עמלין חדאן בחדו. בהאי שמה כלילן עלאין ותתאין. בהאי שמה כלילן תרי"ג פקודי אורייתא. דאיהן כללא דכל ריון עלאין ותתאין. כללא דעמלא דדבורא לעילא וכללא דעמלא דנוקבא לתתא. וכלאו פקודין אינון שיפין ואברין לאתחזאה ביו דרוא דמהימנותא. מאן דלא יסגה ולא אסתכל בריון פקודי אורייתא לא ידע סידך מתתקן שיפין דרוא עלאה. שיפין דנושא כלאו מתתקן על רוא דפקודי אורייתא. ואע"ג דאיה שיפין רברבין וועירין. ואי אתאפיל חד מנייהו אפילו ועירא אקרי בר נש מאריה דמומא. כל שכן וכס"כ יהוה דגרע אפילו חד פקודה מאינון פקודי אורייתא. לאפיל מומא באתר דלא אלשריז : (ג-קסא.)

**מוציא** אסירים בנזירות. תנין כבי ושירות  
כמה דלוקמיה קשין וזוגין קמי קב"ה  
בקרית ים סוף. מה קרית י"ם קסיל לאלין בהאי סערא  
ומקיים לאלין בהאי סערא. אף הכי בזוגין לזומנין מית  
האי ויהיב אתתיה להאי. ולזומנין לחייבא מודמא ליה אתתא  
מעלי. אבל רזין סתמין אפון בכלל וכלא הוא כדמא.  
ומאי דלשערו כדרייא כזון ודאי הכי הוא: (ג-ק ע:)

**גשם** נדבות תנין אלזיס נחלתך ונלאה אתה כוננתה.  
אמר רבי חייל גשם נדבות דא גשם  
דרעווא. כד אתרעז קב"ה בכנסת ישראל ובעז  
לארקה לם ברכאן. כדין נחלתך ונלאה אתה כוננתה.  
נחלתך

## זינו הזהר

פסם ומודעות עמו, כי במקום השם הוי"ה אנו מזכירים השם אדני ברבור הזה שהוא השם של המלכות ובמשלחה: אנו מזכירים השם הוי"ה. מה שאין בו כשם אחר, וכיון שאנו שומעים ברבור אנו חיינו שיהיה שם הוי"ה בא כנות אמן וכן שמה רבא מברך, וזוהי רצתה הלוות תהום' ה' כבורת ק' (לכחור מה שפרשם במחזור ויכרי דיהא שיהיה בא מוסב על השם ה' ולא על הוא אלא שמוכח על השם הוי"ה, וכך פירשונו שאין חיינו עליו הודונוה הוי"ה אדני' ויהי השם הוי"ה מבורך על השפע של כתר הכהה בימא וזהו שאנו רב האי שמתקן כלומר כאשר זה השם הוי"ה שנקרא שמה רבא מתקן, חיינו שיהיה בהודונוה על השם אדני', וזה הכל בשלימותו ולכל ששמים בו השפע שמפיעים התפארת למלכות לחלק לכל יושבי בתלג וגם להמלאכים וזהו שאנו עור בחאי שבא ברינו ונעלינו ותמאנו, כי בהשם הוי"ה נכללים כל הדי' עורכות באיני' עלמין דברורא יורד ואין ועלמין דנוקבא ה"י הדי', והמעין יבין מאליו דבר הזה העמוקום מאד, הוכרחתי להאריך כל מעט כי ראיתי שפרשני' הורה במחילת כבודם לא יצאו כאן יורד וחתמין, שנית דרשי ויכר כי לטובה נותני', וכדי שכל הענין הזה יהיה מוכן בקול להשמין הגהתי ציור הזה על ידי משה'.

נחלתך. אינון ישראל דאינון אחסנתיה דקב"ה. כד"ל (דברים יג) יעקב חבל נחלתו. ונלאה. דא כנסת ישראל דאיסי נלאה בארעא אחרת. שהיא צמאה לשותות. ובכן היא נלאה. וכאשר ניתן גשם ההוא של הרצון בכן אתה כוננתה (ג): (א—קט):

**אם** תשכבון בין שפתים כנפי יונה נחפה בכסף. פתח רבי שמעון ואמר. זכאי הוא מי שמתפלל וידע להעלות רצון למעלה. שהרי זה פיו מוציא שמות. אצבעותיו כותבות סודות. וכאשר השמות עולים מפיו כמה מלאכים פותחים כנפותיהם למעלה לקבל אותם. וכמה חיות של המרכבה כלן גורמנות אליהם להעלות אותם. כל שכן אם השכינה שורה בתפלתו ונתעלית להקב"ה. וסוד הדבר אם תשכבון בין שפתים. אל תקרי אם אלא **אם**. ושתיים הן אם העליונה ואם התחתונה (ג) שכינה העליונה ושכינה התחתונה. ומה בין שכינה עליונה לתחתונה כי הכל אחד. אלא שכינה התחתונה היא כיונה. ונאמר בה כנפי יונה נחפה בכסף. שנצרך לכסות לה כי היא יראה. ופחד נמצא מן צד שלה. לפי שנלקחה מן הצד של גבורה. אשר שם סמ"ל נמצא לתבוע דינים. ובעבור זה נצרך לכסות לה מכמה שרי הדינים שלא יכירו בה. ובמה. בכסף שהוא בחינת הימין (ד) שבעבורו נאמר כל העוסק בתורה בליה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום. ובשביל זה נחפה בכסף שתהיה נושאת מצד הרחמים שלא יכירו בה שרי הדין. אבל אם העליונה היא כנשר שאינה יראה מכל העופות שלמעלה. וכנפותיה הן מקצה העולם עד קצה העולם. ובעבורה נאמר (דברים לג) כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף וגו' (ח"ו ו"ח)

נחלתך. אלו ישראל שהם נחלתו של הקב"ה. כמש"כ (דברים יג) יעקב חבל נחלתו. ונלאה. זו כנסת ישראל שהיא נלאה בארץ אחרת. שהיא צמאה לשותות. ובכן היא נלאה. וכאשר ניתן גשם ההוא של הרצון בכן אתה כוננתה (ג): (א—קט):

**אם** תשכבון בין שפתים כנפי יונה נחפה בכסף. פתח רבי שמעון ואמר. זכאי הוא מי שמתפלל וידע להעלות רצון למעלה. שהרי זה פיו מוציא שמות. אצבעותיו כותבות סודות. וכאשר השמות עולים מפיו כמה מלאכים פותחים כנפותיהם למעלה לקבל אותם. וכמה חיות של המרכבה כלן גורמנות אליהם להעלות אותם. כל שכן אם השכינה שורה בתפלתו ונתעלית להקב"ה. וסוד הדבר אם תשכבון בין שפתים. אל תקרי אם אלא **אם**. ושתיים הן אם העליונה ואם התחתונה (ג) שכינה העליונה ושכינה התחתונה. ומה בין שכינה עליונה לתחתונה כי הכל אחד. אלא שכינה התחתונה היא כיונה. ונאמר בה כנפי יונה נחפה בכסף. שנצרך לכסות לה כי היא יראה. ופחד נמצא מן צד שלה. לפי שנלקחה מן הצד של גבורה. אשר שם סמ"ל נמצא לתבוע דינים. ובעבור זה נצרך לכסות לה מכמה שרי הדינים שלא יכירו בה. ובמה. בכסף שהוא בחינת הימין (ד) שבעבורו נאמר כל העוסק בתורה בליה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום. ובשביל זה נחפה בכסף שתהיה נושאת מצד הרחמים שלא יכירו בה שרי הדין. אבל אם העליונה היא כנשר שאינה יראה מכל העופות שלמעלה. וכנפותיה הן מקצה העולם עד קצה העולם. ובעבורה נאמר (דברים לג) כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף וגו' (ח"ו ו"ח)

**רכב** אלהים רבתיים אלפי שנאן וגו'. למדנו בסוד המרכבה פני אדם פני אריה פני שור פני נשר. אדם היינו זכר ונקבה. ולא נקרא אדם מלבד שניהם. ומהם נצטיירות הצורות של רכב אלהים רבותים. שכתוב רכב אלהים רבתיים אלפי שנאן. שנא"ן הוא הכולל של כל הצורות "שור" "נשר" "אריה" "ן" זה הוא אדם. נו"ן פשוטה לפי שהיא כוללת כאחד סוד של זכר ונקבה. וכל האלפים ורבות כלם יוצאים מאלה שהם הסוד של שנא"ן. ומאלו הצורות נפרדים כל אחד ואחד בצדדים שלהם כראוי להם. ואלה הם שנשלים אחד באחד ונכללים אחד באחד להיות כל אחד ואחד נכלל בחברו: (א—ח):

**עצירת** למרום שביט שבי לקחת מתנות באדם. אמר רבי יוסי הרי למדנו שכתוב (שופטים ה) י"י בצאתך משעיר בצערך משרה אדם ארץ רעשה וגו'. בזמן שביקש הקב"ה ליתן התורה לישראל הלך והומין להם לבני עשו ולא קבלוה. כמש"כ (דברים יג) י"י מסיני בא וזרח משעיר למו. שלא חפצו לקבל אותה. הלך לבני ישמעאל ולא קבלוה. שנאמר הופיע מהר

**רכב** אלהים רבתיים אלפי שנאן וגו'. תאלף ברא דמרכבתא פני אדם פני אריה פני שור פני נשר. אדם אינו דבר ונקבה. ולא אקרי אדם בר סני. ומוניסו אלשירין ליווין דרכב אלהים רבותים. דכתיב רכב אלהים רבתיים אלפי שנאן. שנא"ן כלל דכלו ליווין "שור" "נשר" "אריה" "ן" דא אינו אדם. ונו"ן פשוטה דאהכליל כחדא ברא דרכב ונקבה. וכלו אלפין ורבען כלו נפסי מהני רוא דשנא"ן. ומהני דיוקנין מתפרשין כל חד וחד בסערייהו כמה דלחמין לון. ולאין אינון דא משלבן חד בחד וכליל חד בחד למחי כל חד וחד כלילן בחבריה: (א—ח):

**עצירת** למרום שביט שבי לקחת מתנות באדם. אמר רבי יוסי הא תנינן דכתיב (שופטים ה) י"י בצאתך משעיר בצערך משרה אדם ארץ רעשה וגו'. בשעתא דבעא קב"ה למיבא אורייתא לישראל אול וזמין להו לבני עשו ולא קבלוה. כד"ל (דברים יג) י"י מסיני בא וזרח משעיר למו. ולא בעו לקבלה. אול לבני ישמעאל ולא בעו לקבלה. דכתיב הופיע מהר

### יוו הוהר

(ג) כי הקב"ה תשוקתו להשפיע אך טוב. ומקבל תענוג כאשר המקבלים ראויים להשפיע להם כך טוב: (ג) צינה ופירות: (ד) כסף רמז על חסד מראה לבן:

מהר פארן. כיון שהם לא חפצו לקבלה חזר אל ישראל. ולא די שמיאנו עשו וישמעאל לקבל אותה אלא שנתנו מתנות ואוצרות ליתן לישראל בשביל שיקבלו התורה. וכלם קבלו משה ליתן אותם לישראל. וש"כ עלית למרום שבית שבי וגו'. ולפיכך נחלו ישראל התורה בלי ערעור ובלי קטרוג כלל. ולא היה שולט עליהם מיתה ולא צד הטומאה. כיון שחטאו מה כתוב (שמות יג) ויתנצלו בני ישראל אח ערים. אלו המתנות והאוצרות שקבלו שהן מתנות באדם. ומה נשאר להם מהם שבי ההוא. שכתוב עלית למרום שבית שבי. הוסיפו לחטוא מה כתוב (במדבר כא) וישמע הכנעני מלך ערד וגו' וילחם בישראל וישב ממנו שבי. וכל זמן שישראל שבים וחוזרים לאביהם שבשמים אותן המתנות והאוצרות יוחזרו להם ויתעטפו בהם. ולעתיד לבוא הכל יוחזר לישראל. שנאמר (דברים י) ושב ה' אליהן את שביתך" (ג): (ג-קצג.)

**גער** חית קנה ערת אבירים בעגלי עמים וגו'. רבי שמעון פתח ואמר. גער חית. דא חיה דאחאד ב' עשו. קנה. תנינן דביומא דנכס שלמה מלכא בת פרעה. בא גבריאלי ונעץ קנה ביום הגדול. ועליה נבנה כרך גדול של רומי. מהו קנה. זה כח הזכר של אותה חיה הרעה שיש לה אחיות קטנה באחדות הקדושה (י) וזהו הקנה שנעץ ביום הגדול. ולפיכך היא שולטת על העולם. ועל ממשלה זו כתוב (ישעי' יט) קנה וסוף קמלו. זו הקנה השולטת הראש לכל הממלכות. ועוד קנה שעתיד הקב"ה לשברה כקנה זו. בוא וראה במצרים היתה שולטת. וממנה יצאו כמה ממשלות למיניהן. והכל בסוד דחמץ. כיון ששברה הקב"ה הוציא החמץ והכניס המצה. במה שברה. בחוט הדק מכל. שבר ח' של חמץ ונעשו אותן האותיות מצה. ובזה שבר ח' של אותה החיה שנקראת חמץ. וע"כ נקראת חית קנה. שנקל לשברה כקנה זו. ובמה נעברה. בחוט הדק כשברה. שבר ח' ונעברה מתגבורתה ונעשה מצה. וע"כ כתוב גער חית קנה. גער בה הקב"ה ונשברה ח' של חמץ ומן ח' נעשה ח'. ועתיד הקב"ה לשברה דאיתה הקנה כדמיון הזה. שישבר רגלה של ק' מן קנה וישאר הנה. (ישעי' מ) הנה ה' אלהים בחזק יבא וזרועו מושלה לו. הנה שכרו אתו ופועלו דפניו :

**אמר רעיא מהימנא** כתוב (שם כז) שם ירעה עגל ושם ירבע. שם ירעה עגל. זה משיח בן יוסף שנאמר בו (דברים יג) בכור שורו הדר לו. ושם ירבע. זה משיח בן דוד. אחד יחריב רומי הגדולה. ואחד יחריב רומי הקטנה. שמכא"ל וגבריא"ל לעומתם הם. ובעבור זה ח' שהוא חוט דק ישברה ויכניס ח' במקומה. וע"כ כתוב קנה וסוף קמלו. קנה זו ממשלת רומי. וסוף היא לכל הממלכות. שעתיד הקב"ה לשברה. וש"כ גער חית קנה. גער את החיה הרעה ושבר ח' מן חמץ ונשבר רגליה מן מחמצת

מהר פארן. כיון דלא בעו אהדר לון לישראל. ולא די דלא בעו לקבלה אלא דיהבי עשו וישמעאל מתנן ונכונון למיכס לון לישראל בגין דיקבלון אורייתא. וכלהו קביל לון משה למיכס לון לישראל. וס"ד עלית למרום שבית שבי וגו'. ובג"כ ירתו ישראל אורייתא בלא ערעורא ובלא קטרוגא כלל. ולא היה שליט עליהו מותא ולא סערא אחרא. כיון דחטאו מאי כתיב (שמות יג) ויתנצלו בני ישראל אח ערים. אלון מתנן ונכונון דיקבלו דליונן מתנות באדם. מאי אשתאר מנסון הסוף שבי. דכתיב עלית למרום שבית שבי. אוספו וחספו מאי כתיב (במדבר כא) וישמע הכנעני מלך ערד וגו' וילחם בישראל וישב ממנו שבי. וכל זמנא דישאל תאבין לאבוסון דבשמיא ליונן מתנן ונכונון יתהדר לגבייהו ויתחפין ביה. ולזמנא דאתי כלל יתהדר. דכתיב (דברים י) ושב ה' אליהן את שביתך" (ג): (ג-קצג.)

**גער** חית קנה ערת אבירים בעגלי עמים וגו'. רבי שמעון פתח ואמר. גער חית. דא חיה דאחאד ב' עשו. קנה. תנינן דביומא דנכס שלמה מלכא בת פרעה. בא גבריאלי ונעץ קנה ביום רבא. ועליה נבנה כרך גדול של רומי. מהו קנה. דא דכורא דחיי חיה ביטא דלית לה סערא זעירא באחדותא דקדושה (י) ודא חיה קנה דנעץ ביום רבא. ובג"כ חיה שלטא על עולם. ועל שולטון דא כתיב (ישעי' יט) קנה וסוף קמלו. דא קנה שולטנותא וראש לכל מלכוין. תו קנה דומין קב"ה לתבאר ליה כקנה דא. תא חיו במלכים חיה שלטא. ומנה נפקו כמה שלטנין למיניהו. וכלל ברא דחמץ. כיון דתבר לה קב"ה אפיק חמץ ואעיל מלה. במאי. בחוטא זעירא מכלל. תבר ח' דחמץ ואתעבדו ליונן אחון מלה. ובדא תבר ח' דחמץ חיה דאקרי חמץ. וע"ד אקרי חית קנה. דנח לאשתרא כקנה דא. ובמאי אשתבר. בחוטא זעירא כחוטא. תבר ח' ואתעבדא מליתנה וסוף מלה. וע"ד כתיב גער חית קנה. גער בה קב"ה ואתבר ח' דחמץ ואתעבדו ח'. וחמין קב"ה לתבאר ליה להיה קנה כנוונא דא. דיתבר רגלה דק' מן קנה וישתאר סוף. (ישעי' מ) סוף ה' אלהים בחזק יבא וזרועו מושלה לו. סוף שכו אתו ופועלו לפניו :

**אמר רעיא מהימנא** כתיב (שם כז) שם ירעה עגל ושם ירבע. שם ירעה עגל. זה משיח בן יוסף דאחמרי ביה (דברים יג) בכור שורו הדר לו. ושם ירבע. זה משיח בן דוד. חד אשתבר רומי רבתי. וחד אשתבר רומי זעירא. דמכא"ל וגבריא"ל לקבליהו ליונן. ובגין דא ח' דחוטא חוטא זעירא תבר לה ויעול ח' באשתרא. וע"ד כתיב קנה וסוף קמלו. קנה שלטנותא דרומי. וסוף לכל מלכוין. דעתיד קב"ה לתבאר ליה. סוף ח' דחמץ ואתבר רגליה מן חיה ביטא ואתבר ח' מן חמץ ואתבר רגליה מן מחמצת

ויו הזהר

(ס) דורש שביחך רמו על אותו השבי שיוחור דהם: (י) וזה הרמן שראשו של עצו או עינו נקברו כמעתה הסכפלה :

מחמצת (י) שנאמר בה (מסלי ה) רגליה יורדות מות. ועוד גער חית קנה. ישבר רגל קו"ף מן קנה וישתאר הנה. הנה ה' אלהים בחזק יבא. וכתוב (שע"י מא) ראשון לציון הנה הגם ולירושלם מבשר אתן: (ג—רגב.)

תנו עו לאלהים על ישראל גאותו ועזו בשחקים. אמר רבי אלעזר תא חזי מכל עמין דעלתא לא קיימין לאשגחא בעובדיהון בר ישראל בלהודייסו. בנין דלנין בנין לקב"ה. ובנין דא כד יבניאל עבדין עובדין דלא כסכין. כביכול מתישין חילא דקב"ה. וכד עבדין עובדין דכסכין יבנין חוקפא וחילא לקב"ה. וע"ד כתיב תנו עו לאלהים. במלך. בעובדין דכסכין: (ג—לג.)

מחמצת (י) שנאמר בה (מסלי ה) רגליה יורדות מות. ועוד גער חית קנה. ישבר רגל קו"ף מן קנה וישתאר הנה. הנה ה' אלהים בחזק יבא. וכתוב (שע"י מא) ראשון לציון הנה הגם ולירושלם מבשר אתן: (ג—רגב.)

תני עו לאלהים על ישראל גאותו ועזו בשחקים. אמר רבי אלעזר בוא וראה מכל העמים שבעולם אין עומרים להשגיח במעשיהם רק בישראל בלבדם. לפי שום בנין דהקב"ה. ובעבור זה כאשר ישראל עושים מעשים לא טובים. כביכול מחלישים הכח שלמעשה. וכאשר עושים מעשים טובים נותנים עוז וכח להנהגת הקב"ה. וע"כ כתוב תנו עו לאלהים. במה. המעשים טובים: (ג—לג.)

## סמ

ואני תפלתי לך ה' עת רצון אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך. פתח סוחר ההוא ואמר. למדנו מתי נקרא עת רצון. בשעה שהצבור מתפללים. נכון הוא וכך הוא בודאי. שהרי אז הצבור מסדרים ומתקנים התקון של ע"ת הזאת (א) ואז הוא עת רצון וטוב לבקש בקשות. שכתוב אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך (ב) שהרי אז טוב לבקש בקשות. ואני תפלתי לך ה'. הרי כאן סוד היחוד. ואני. זה דוד המלך המקום שנקרא גאולה (ג) תפלתי. זו התפלה. וכאן היא נסמכה לגאולה שהוא אחד. וכאשר הוא סגן גאולה לתפלה אז הוא עת רצון. אף כך עת רצון הוא כולל כאחד. עת מדרגה אחת רצון מדרגה אחת בכללן זה בזה והיו אחד (ד) ודוד המלך ביקש לייחד במקרא זה יחוד אחד. ואם תשאל למה נתקן דומר מקרא זה בתפלת מנחה בשבת. נכון הוא לאמרו בתפלת מנחה של שבת ולא בתפלת מנחה של חול. שבודאי אין דומה תפלת מנחה של שבת למנחה של זול. לפי שבחול בשעת מנחה תולה הדין בעולם. ואין הוא עת רצון. אבל בשבת שכל רוגזו נתבטל והכל נבלל כאחד. ואף אם נתעורר דין הוא ממותק. וע"כ נצרך דומר מקרא זה של היחוד לייחד כל המדרגות. שכאשר נעשה היחוד נתחבר הדין ונכלל ברחמים ונמתק הכל. ובכן עת רצון כתוב. עת רצון כולל הכל כאחד. והדין נמתק באותה שעה ונעשה חדוה בכל העולמות: (ג—קט.)

## סמ

ואני תפלתי לך ה' עת רצון אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך. פתח סוחר ההוא ואמר. למדנו מתי נקרא עת רצון. בשעה שהצבור מתפללים. נכון הוא וכך הוא בודאי. שהרי אז הצבור מסדרים ומתקנים התקון של ע"ת הזאת (א) ואז הוא עת רצון וטוב לבקש בקשות. שכתוב אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך (ב) שהרי אז טוב לבקש בקשות. ואני תפלתי לך ה'. הרי כאן סוד היחוד. ואני. זה דוד המלך המקום שנקרא גאולה (ג) תפלתי. זו התפלה. וכאן היא נסמכה לגאולה שהוא אחד. וכאשר הוא סגן גאולה לתפלה אז הוא עת רצון. אף כך עת רצון הוא כולל כאחד. עת מדרגה אחת רצון מדרגה אחת בכללן זה בזה והיו אחד (ד) ודוד המלך ביקש לייחד במקרא זה יחוד אחד. ואם תשאל למה נתקן דומר מקרא זה בתפלת מנחה בשבת. נכון הוא לאמרו בתפלת מנחה של שבת ולא בתפלת מנחה של חול. שבודאי אין דומה תפלת מנחה של שבת למנחה של זול. לפי שבחול בשעת מנחה תולה הדין בעולם. ואין הוא עת רצון. אבל בשבת שכל רוגזו נתבטל והכל נבלל כאחד. ואף אם נתעורר דין הוא ממותק. וע"כ נצרך דומר מקרא זה של היחוד לייחד כל המדרגות. שכאשר נעשה היחוד נתחבר הדין ונכלל ברחמים ונמתק הכל. ובכן עת רצון כתוב. עת רצון כולל הכל כאחד. והדין נמתק באותה שעה ונעשה חדוה בכל העולמות: (ג—קט.)

כי

כי

## זיו הזהר

(י) מהבטת צורת הדין בית. וידוע שכן רמז הדין שנקראת מסייעה דבר יונקת היה הרעה שפע קדושה מן המיכות. ובעצמות רמז הדין תבנית השפע מנחה ויתקיים הפסוק ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ:

סמ (א) עת רצון על המיכות והשכינה הקדושה: (ב) פי' שאלהים שהוא סדת הדין נמתק ונחפך לרב הסד: (ג) דורש חיבת יאני ואני עם אמי. את ואני רצון על התפלות. אני דא דוד מלכא היינו עשרת היסוד בידו. והיסוד הוא אחר ראקיי גואל. ונפלה היינו מלכות וסביבת גאולה לתפלה היא סוד הודנות וסוד ומלכות. ויסוד עם תפלות לתרא נחשבים. זה סוד היחוד הנרמז ביאני תפלת. מלכות עם תפלות ויסוד: (ד) עתה סבאר סוד יחוד השני של ע"ת רצון כי ע"ת זו ג"כ המיכות ומרמז שאז נתקלטה עד ל' סביבת הראשונות כסוק גבוה מאד שכלו רצון ורחמים כשם התגלות סגת הרצון. זה סוד יחוד השני הנרמז בע"ת רצון:

כי שמע אל אביונים ה' וגו'. אמר רבי חייא מתבאר  
אני על מקרא זה שכתוב כי שומע אל אביונים  
ה'. וכי אל אביונים שומע ולא לאחר. א"ר שמעון  
לפי שהם קרובים יותר למלך. שכתוב לב נשבר  
ונדכה אלהים לא תבוזה. ואין לך בעולם בעל לב  
נשבר כמו עני. עוד א"ר שמעון כתוב (תהלים מא)  
אשרי משכיל אל דל וגו'. כמה הוא גדול שכרו של עני  
לפני הקב"ה. בוא וראה כל בני העולם נראים  
לפני הקב"ה בגוף ונפש. והעני אינו נראה אלא  
בנפש בלבד. והקב"ה קרוב לנפש יותר מלגוף: (ב-סא.)

## ע

ואני עני ואביון אלהים חושה לי וגו'. אמר רבי  
אלעזר דוד המלך היה תמיד משפיל עצמו לפני  
הקב"ה והיה קורא עצמו עני ושפל לכל במן שראה  
עצמו בצרה ומשנאויו היו מעיקים לו. וכ"י מי שמשפיל  
עצמו לפני הקב"ה הוא מגביה אותו על הכל. ולפיכך  
בחר בו הקב"ה בעולם הזה ובעולם הבא. בעולם  
הזה שכתוב (ישע' יז) וגונתי על העיר הזאת להושיעה  
למעני ולמען דוד עבדי. בעולם הבא שכתוב (חושע ג)  
ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה'  
ואל טובו באחרית הימים. וכך אמר ראש הישיבה  
וכאי הוא מי שמשפיל עצמו בעולם הזה. כמה הוא  
רב ועליון בעולם ההוא. מי שהוא שפל הוא גבוה.  
ומי שהוא גאה הוא שפל. אין הקב"ה מגביה אלא  
להשפל ואינו משפיל אלא להמתגאה: (ב-רלב.)

## עא

אשר הראיתני צרות רבות ורעות תשוב תחיני  
וגו'. רבי חייא פתח ואמר (איוב יז) לכן אנשי  
לבב שמעו לי חלילה לאר מרשע ושדי מצול כי פעל  
אדם ישלם לו וכארח איש ימצאנו בוא ראה כאשר  
ברא הקב"ה את העולם עשאו על הדין. ועל הדין  
מתקיים. וכל מעשי העולם הם מתקיימים בדין. מלבד  
מה שהקב"ה בשביל לקיים את העולם ולא יהיה  
נאבד פרש עליו רחמים. ואותן הרחמים מונעים להדין  
שלא ישחית העולם. ועל רחמים מתנהג העולם ומתקיים  
בעבורו. ואפשר תאמר שהקב"ה עושה דין באדם בלי  
משפט. הרי אמרו שכאשר הדין שורה על אדם כאשר  
הוא צדיק. הרי זה לבעבור אהבת הקב"ה בו הוא  
כמו שנתבאר. שהרי הקב"ה מרחם עליו באהבה  
לקרב אותו אליו. ומשבר את הגוף בשביל שתשלט  
הנשמה. ואז נתקרב האדם אליו באהבה כראוי. הנשמה  
שולטת והגוף נחלש. ואז הוא אוהבו של הקב"ה. כיו  
שאמרו החברים שהקב"ה נותן לצדיקים צער בעולם  
הזה. בשביל ליכונם לעולם הבא. וכאשר הנשמה  
נחלשה והגוף בתקפו הוא שונאו של הקב"ה. שאינו  
בוחר בו ואין נותן לו צער בעולם הזה. אלא דרכו  
מצליחים והוא בשלימות יתרה. בשביל שאם עושה  
צדקה

כי שמע אל אביונים ה' וגו'. אמר רבי חייא תוהא  
על הא קרא דכתיב כי שומע אל אביונים  
ה'. וכי אל אביונים שומע ולא לאחר. א"ר שמעון  
בגין דאיון קריבין יתיר למלכא. דכתיב לב נשבר  
ונדכה אלהים לא תבוזה. ולית לך בעלמא דאיון תביר  
לבא כמסכנא. תו א"ר שמעון כתיב (תהלים מא)  
אשרי משכיל אל דל וגו'. כמה תקופא אנרא דמסכנא  
קמי קב"ה. תא חזי כל איון בני עלמא אתחזיון  
קמי קב"ה בגופא ונפשא. ומסכנא לא אתחזי אלא  
בנפשא בלמודו. וקב"ה קריב לנפשא יתיר מוגופא: (ב-סא.)

## ע

ואני עני ואביון אלהים חושה לי וגו'. אמר רבי  
אלעזר דוד מלכא תדיר איוו סוס שפיל גרמיה  
לנבי קב"ה והוה קרי גרמיה מסכנא ועירא לכלא בזמנא  
דחמא גרמיה בעקו ושנאו קא דחקו ליה. וכל מאן דמאריך  
גרמיה קמי קב"ה איוו זיקף ליה על כלל. ובג"כ  
אתרשי ביה קב"ה בהא עלמא ובעלמא דאיו. בעלמא  
דין דכתיב (ישע' יז) וגונתי על העיר הזאת להושיעה  
למעני ולמען דוד עבדי. בעלמא דאיו דכתיב (חושע ג)  
ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה'  
ואל טובו באחרית הימים. והכי אמר רב מתבאר  
זכא איוו מאן דאזער גרמיה בהא עלמא. כמה איוו  
רב ועלאה בהסוא עלמא. מאן דאיוו ועיר איוו רב.  
ומאן דאיוו רב איוו ועיר. לא רבי קב"ה אלא  
לדאזער ולא אזער אלא לרבי: (ב-רלג.)

## עא

אשר הראיתני צרות רבות ורעות תשוב תחיני  
וגו'. רבי חייא פתח ואמר (איוב יז) לכן אנשי  
לבב שמעו לי חלילה לאר מרשע ושדי מצול כי פעל  
אדם ישלם לו וכארח איש ימצאנו בוא ראה כאשר  
ברא הקב"ה את העולם עשאו על הדין. ועל הדין  
מתקיים. וכל מעשי העולם הם מתקיימים בדין. מלבד  
מה שהקב"ה בשביל לקיים את העולם ולא יהיה  
נאבד פרש עליו רחמים. ואותן הרחמים מונעים להדין  
שלא ישחית העולם. ועל רחמים מתנהג העולם ומתקיים  
בעבורו. ואפשר תאמר שהקב"ה עושה דין באדם בלי  
משפט. הרי אמרו שכאשר הדין שורה על אדם כאשר  
הוא צדיק. הרי זה לבעבור אהבת הקב"ה בו הוא  
כמו שנתבאר. שהרי הקב"ה מרחם עליו באהבה  
לקרב אותו אליו. ומשבר את הגוף בשביל שתשלט  
הנשמה. ואז נתקרב האדם אליו באהבה כראוי. הנשמה  
שולטת והגוף נחלש. ואז הוא אוהבו של הקב"ה. כיו  
שאמרו החברים שהקב"ה נותן לצדיקים צער בעולם  
הזה. בשביל ליכונם לעולם הבא. וכאשר הנשמה  
נחלשה והגוף בתקפו הוא שונאו של הקב"ה. שאינו  
בוחר בו ואין נותן לו צער בעולם הזה. אלא דרכו  
מצליחים והוא בשלימות יתרה. בשביל שאם עושה  
צדקה

לדקא או טיבן. קב"ס משלם ליה אנשים בזה  
עלמא. ולא יהיו ליה חולק בהסוף עלמא. וזה הוא דתרגם  
אונקלוס (דברים ו) ומשלם לשונאיו על פניו להאבירו.  
ומשלם לשונאיו טבון דאיונו וכו'. ולפיכך זכאי ההוא  
לדאבר תדיר איהו רחמא דקב"ס. והי מלי  
כד בדק ולא אשכח חובא בידיה דאתענג  
עליה : (א—קס.)

גם אני אודך בכלי נבל אמתך אלהי וגו'. אמר רבי  
חייא היינו דתינן בעובדא דלתתא אתער עובדא  
לעילא. מאי דתליא בעובדא אתער לעילא בעובדא  
ואתעבד עובדא. ומאי דתליא במלין במלין.  
כד אתגור במלס אתער הכי לעילא. ואי  
חימא מלס מאי אתער. אלא הכי כתיב (ישע' נ)  
ודבר דבר. האי דבור מעורר מלס אתער לעילא  
דאקרי דב"ר. כמד"א (פסע' א) דבר ה' אשר הים.  
(שמואל א' ב) ודבר ה' הים יקר. (תהלים נג) בדבר  
ה' שמים נעשו. דהא תנין האי מלס סלקא ובקע  
רקיעין עד דאחישבא בדוכתיה ואתער מאי  
דאתער. אי סב סב ביש ביש. ועל דא כתיב  
(דברים נג) ונשמרת מכל דבר רע : (ג—לא.)

## עב

ייראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים. רבי אלעזר  
ורבי יוחנן הוו אזלי באורחא ומטא זמנא  
דקריאת שמע. קס רבי אלעזר וקרא קריאת שמע  
וללי ללותיה. לבתר א"ל רבי יוחנן והא תנינן  
דעד לא יפוק ב"נ לארחא אבשי ליה לנעלא רבו  
מתאריס וללי ללותיה. א"ל בנין דכד נסיקא  
לא הוה זמן ללותא ולא משא זמנא דקריאת  
שמע. השתא דשמעא כסיר ללינא. אבל עד  
לא נפקנא לארחא בעינא בעותא מניא ואמלכנא ביה.  
אבל ללותא דא לא ללינא. דהא אנא אשתדלנא  
באורייתא מפלגות ליליא. וכד אתא לפרא עד כען לא הוה  
עדנא ללינא ללותא. בנין דההיא שעתא  
דקדושתא דלפרא אשתכח אתתא משתעי' בבעלס ואינון  
ברזא כחדא. ובעיא איהי למיחך למשכנא  
בעולמתהא דיתבי בדהס. ובג"כ לא בעי ליה  
לב"נ למפסק מלייהו דמתחברין כחדא ולאעלא  
מיה אתרא בנייהו. והשתא לכסיר שמעא הוא עזן  
ללותא לללס. כמה דלוקמוס דכתיב "יראוך עם  
שמש. מהו עם שמש. לנשרא כסורא דשמעא  
בסדן לאנשרא לה. דהא יר"ס בדיי שמע"א  
אנשרין ולא לאנשרא לון. וכד לא כסיר יומא  
לאו הוא יר"ס בדיי שמעא. ולריכא לחברא לון כחדא. וזה הוא  
עם שמש. ובג"כ אסור ליה לב"נ למימר תושבחן  
דללותא אלא עם דמומי חמא. דכתיב "יראוך  
עם שמש. דא הוא ללותא דלפרא. ולפני ירח וגו' דא  
הוא ללותא דליליא : (א—קס.) בשעתא דשמעא נפיק בימא  
ישראל נעלי שירתא לתתא ושמעא לעילא. דכתיב  
"יראוך עם שמש. בשעתא דנעלי שמעא בגלגלי  
אפתח קל נעיומתא ואמר שירתא. ומאי שירתא קאמר  
תהלים

צדקה או דבר טוב. הקב"ה משלם לו שכרו בעולם  
הזה. ולא יהיה לו חלק בעולם הבא. וזהו שתירגם  
אונקלוס (דברים ו) ומשלם לשונאיו על פניו להאבירו.  
ומשלם לשונאיו טבון דאיונו וכו'. ולפיכך זכאי ההוא  
שנצטער תמיד הוא אהובו של הקב"ה. במה דברים  
אמורים אם פשפש ולא מצא חטא בידו שנענש  
עליו : (א—קס.)

גם אני אודך בכלי נבל אמתך אלהי וגו'. אמר רבי  
חייא זהו שלמדנו שבעשיה שלמטה נתעורר עשיה  
למעלה. מה שתולה בעשיה נתעורר למעלה בעשיה  
ונעשה מעשה. ומה שתולה בדבור נתעורר בדבור.  
כאשר נגזר למטה בדבור נתעורר כן למעלה. ואם  
תשאל מהו הדבור שנתעורר. אלא כך כתיב (ישע' נג)  
ודבר דבר. זה הדבור מעורר דבור אחר למעלה  
שנקרא דב"ר. כמש"כ (חושע א) דבר ה' אשר היה.  
(שמואל א' ב) ודבר ה' היה יקר. (תהלים נג) בדבר  
ה' שמים נעשו. שהרי למדנו זה הדבור צולה ובוקע  
רקיעים עד שנתישב במקום הראוי לו ונתעורר מה  
שנתעורר. אם טוב טוב אם רע רע. וע"ז כתוב  
(דברים נג) ונשמרת מכל דבר רע : (ג—לא.)

## עב

ייראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים. רבי אלעזר  
ורבי יוחנן הוו אזלי באורחא ומטא זמנא  
דקריאת שמע. עמד רבי אלעזר וקרא קריאת שמע  
והתפלל תפלתו. אח"כ א"ל רבי יוחנן הלא למדנו  
שטרם שיצא האדם לדרך נצרך לו ליטול רשות  
מרבנו ולהתפלל תפלתו. א"ל לפי שכאשר יצאתי  
עוד לא היה זמן תפלה ולא הגיעה עונת קריאת  
שמע. ועכשיו שהאיר השמש התפללתי. אבל טרם  
שיצאתי לדרך ביקשתי בקשתי מרבנו ונמלכתי בו.  
אבל זאת התפלה לא התפללתי. שהרי מחצות הלילה  
הייתי עוסק בתורה. וכאשר האיר השחר אז לא היה  
עוד הזמן להתפלל תפלת שחרית. לפי שבשעה ההיא  
שחשכות הבקר נמצא האשה מספרת עם בעלה והם  
בסוד של אחד. והעכינה צריכה ללכת אל המשכן  
עם עלמותיה היושבות עמה. ולפיכך לא נצרך לו  
לאדם להפסיק דבריהם בעת שמתחברים יחד ולהכניס  
ענין אחר ביניהם. ועכשיו שהאיר השמש הוא זמן  
התפלה להתפלל. כמו שביארו שכתוב ייראוך עם  
שמש. מהו עם שמש. לשמור שיהיה אור השמש  
עמנו להאיר להשכינה. שהרי יר"ס עם השמש  
צריכה להיות ולא להפרידם. וכאשר לא האיר היום  
אין היר"ס עם השמש. ונצרך לחברם כאחד. וזהו  
עם שמש. ולפיכך אסור לו לאדם לומר פסוקי דזמרה  
של התפלה אלא עם דמומי חמא. שכתוב ייראוך  
עם שמש. זהו תפלת שחרית. ולפני ירח וגו' זהו  
תפלת ערבית : (א—קס.) בשעה שהשמש יוצא ביום  
ישראל מנשאים שירה למטה והשמש למעלה. שכתוב  
ייראוך עם שמש. בשעה שהשמש מהלך בהגלגל הוא  
פותח קול נעים ואומר שירה. ומה השירה שאומר  
תהלים

(תהלים קה) הודו לה' קראו בשמו וגו'. שירו לו זמרו לו וגו'. וישראל משבחים אז להקב"ה ביום עם השמש. זש"כ ייראוך עם שמש: (ב-קצו.)

**ידיו** שמו לעולם לפני שמש ינון שמו וגו'. רבי שמעון נשא ידיו ובכה ואמר אוי למי שיוזמן בזמן ביאת המשיח. ואשרי חלקו מי שיוזמן ויהי נמצא בזמן ההוא. אוי למי שיוזמן בזמן ההוא. לפי שכאשר יבא הקב"ה לפקוד את השכינה יסתכל מי הם הצומדים עמה. ויסתכל בכל המעשים של כל אחד ואחד ולא ימצא צדיק. שכתוב (ישעי' סג) ואביט ואין צורך. וכמה צרות על צרות יהי לישראל. ואשרי לזה שיוזמן ויהי נמצא בזמן ההוא. לפי שמי שיתקיים בזמן ההוא בהאמונה יזכה לאור ההוא של שמחת המלך. ועל זמן ההוא כתוב (זכריה יג) וצרפתים כצורף את הכסף ובחנתים כבחון את הזהב וגו': (ב-ו:) עוד אמר רבי שמעון כאשר יהיה קרוב לימות המשיח אפילו הנערים שבבולס עתידים למצוא נסתרות החכמה ולהבין בה חשבון של קץ הגלות. ובזמן ההוא יתגלה לכל. זש"כ (צפניה ג) כי אז אהפך אל עמים וגו'. מהו אז. בזמן שתקום כנסת ישראל מעפר שיקמה הקב"ה. אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' ולעבדו שכם אחד: (א-קפח.)

(תהלים קה) הודו לה' קראו בשמו וגו'. שירו לו זמרו לו וגו'. וישראל משבחים כדון לקב"ה ביממה עם שמש. הס"ד ייראוך עם שמש: (ג-קט.)

**ידיו** שמו לעולם לפני שמש ינון שמו וגו'. רבי שמעון זקף ידיו ובכה ואמר. ווי מאל דיוזמן בהסוה זמנא. וזכאס חולקיס מאל דיוזמן וישתכח בהסוה זמנא. ווי מאל דיוזמן בהסוה זמנא. בגין דכד ייתי קב"ה לפקדא לאילתא יסתכל מאל אינון דקיימין בהסוה. וישתכל בכל עובדיו דכל חד וחד ולא ישתכח זכא. דכתיב (ישעי' סג) ואביט ואין עוזר. וכמה עקתין על עקתין יסון לישראל. וזכאס מאל דיוזמן וישתכח בהסוה זמנא. בגין דהסוה דיתקיים בהסוה זמנא במסימנותא יזכה להסוה נהירו דחדוה דמלכא. ועל הסוה זמנא כתיב (זכריה יג) ולרפתים כלירוף את הכסף ובחנתים כבחון את הזהב וגו': (ג-ו:) תו אמר רבי שמעון כד יסא קריב לימי משיחא אפילו רבי דעלמא זמינון לאשכחא עמירין דחכמתא ולמנדע ביה קלון ומושבנין. ובהסוה זמנא אתגליא לכלא. הס"ד (ישעי' ג) כי אז אהפך אל עמים וגו'. מהו אז. בזמנא דתיקום כנסת ישראל מעפרא דיוקיס לה קב"ה. כדון אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' ולעבדו שכם אחד: (א-קיה.)

## עג

**מזמור** לאסף אך טוב לישראל אלהים לברי לבב. פתח הסוה יודאי ואמר אך טוב לישראל אלהים. תא חזי קב"ה עבד ימינא ועבד שמאלא לאהבנא עלמא. חד אקריי טוב וחד אקריי רע. ובהרין אלון אתכליל בר נש ואתקריב בכלא. והסוה רע דאיו שמאלא אתכלילו ברי עמין עכו"ם ואתהיב בהסוה דלסון. בגין דאיונון ערלי לבא וערלי בשרא ואסתאליב ביה. אבל בישראל מאי כתיב אך טוב לישראל. ואי תימא לכלסו. לאו. אלא לאינון דלא אסתאליב בהסוה רע. וע"ד כתיב לברי לבב. בגין דא טוב ודא רע. טוב לישראל בלחודייהו ורע לעמין עכו"ם. אך טוב לישראל בגין לאתדבקא ביה. ובהסוה אתדבקו ישראל ברזא עלאה ברזא דמסימנותא למסוי כלל חד. אמר רבי יוחי בגין דטוב הוא לישראל אית לון לישראל חולקא בעלמא דין ובעלמא דאמי למחמי עינא בעינא חזיו יקרא. כמה דכתיב (ישעי' יג) כי עין בעין יראו בשבט ה' ליון: (א-ה.)

**ואני** קרבת אלהים לי טוב וגו'. פתח הסוה יודאי ואמר. תא חזי כד בר נש אתקריב לאורייתא דאקריי טוב. דכתיב (תהלים קט) טוב לי תורת פיך וגו'. כדון אתקריב לקב"ה דאקריי טוב. דכתיב טוב ה' לכל. וכדון אתקריב למסוי וזכאס. כמד"א (ישעי' ג) אמרו לדיק כי טוב. וכד איוו וזכאס שכינתא שריא עלאי ואולפי ליה ריון עילאון בלורייתא. בגין דשכינתא לא אדוונת אלא בטוב. דאס לדיק ולד"ק כמדא אלון: (ו"ה.)

## עג

**מזמור** לאסף אך טוב לישראל אלהים לברי לבב. פתח יהודי ההוא ואמר אך טוב לישראל אלהים. בוא וראה הקב"ה עשה ימין ועשה שמאל להנהיג העולם. אחד נקרא טוב ואחד נקרא רע. ובשתי אלה נכלל האדם ונתקרב להם. ורע ההוא שהוא השמאל נכללים בו העמים עכו"ם והוא ניתן בצד שלהם. לפי שהם ערלי לב וערלי בשר ונטמאים בו. אבל בישראל מה כתוב אך טוב לישראל. ואפשר תאמר דכלם. לא. אלא לאותן שלא נטמאו עם הרע ההוא. וע"כ כתוב לברי לבב. לפי שזה טוב וזה רע. טוב לישראל בלבדם ורע להעמים עכו"ם. אך טוב לישראל להתדבק בו. ובוה הטוב נדבקו ישראל בסוד עציון בסוד האמונה להיות הכל אחד. אמר רבי יוסי לפי שהטוב הוא לישראל יש להם לישראל חלק בעולם הזה ובעולם הבא לראות עין בעין מראה כבוד ה'. כמו שכתוב (ישעי' נג) כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון: (א-ד"ה.)

**ואני** קרבת אלהים לי טוב וגו'. פתח יהודי ההוא ואמר. בוא וראה כאשר האדם מתקרב לתורה שנקראת טוב. שכתוב (תהלים קט) טוב לי תורת פיך וגו'. אז נתקרב להקב"ה שנקרא טוב. שכתוב טוב ה' לכל. ואז נתקרב להיות צדיק. כמשי"כ (ישעי' ג) אמרו צדיק כי טוב. וכאשר הוא צדיק תשרה עליו השכינה ומלמדים לו סודות עליונים בתורה. לפי שהשכינה אינה מזדווגת אלא בצדיק שנקרא טוב. שהרי צדי"ק וצד"ק ביחד הולכים: (ו"ה.)



## ער

שִׁלְחוּ בֹאשׁ מִקֹּדֶשׁ לְאַרְץ חֲלָצוֹ מִשְׁכַּן שֹׁמֵר. רַבִּי יוֹסִי ב"ר שְׁמֵעוֹן בֵּן לְקוֹנִיָּא חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי אֲלֶעזֶר ב"ר שְׁמֵעוֹן שֶׁאֵל לְרַבִּי אֲלֶעזֶר וְאָמַר לוֹ. אֲפֹשֶׁר שֶׁשְּׁמַעְתָּ בְּאֵיךְ מָה זֶה שִׁכְתוֹב (אִיכָּה ב') עֲשֵׂה ה' אֲשֶׁר זָמַם בְּצַע אִמְרָתוֹ אֲשֶׁר צוּה מִימֵי קֹדֶם. אִ"ל הָרִי בִיאוּרוֹ הַחֲבָרִים בְּצַע אִמְרָתוֹ. שְׁקַרְעַ אִדְרָתוֹ. אֲשֶׁר צוּה מִימֵי קֹדֶם. שְׁזָאת הָאִדְרָת פֶּקֶד אוֹתָהּ מֵאוֹתָן יָמִים הַקְדְּמוֹנִים הָעֲלִיוֹנִים (ה') וּבָיוֹם שֶׁנִּחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קָרַע אוֹתָהּ. לְפִי שְׁזָאת הָאִדְרָת הִיא הַכְּבוֹד שֶׁלֹּו וְהַתִּיקוֹן שֶׁלֹּו וְקָרַע אוֹתָהּ (ג') אִ"ל וּמָה עֲשֵׂה ה' אֲשֶׁר זָמַם. וְכִי יִחְשׁוֹב הַמֶּלֶךְ לְהִרְעֵ לְבָבוֹ קוֹדֶם שְׁבָאוֹ לְחִטּוֹ. אִ"ל מִשֶּׁל לְמֶלֶךְ שְׁהִיָּה לוֹ כְּלֵי יָקָר. וּבְכֹל יוֹם הִיָּה דוֹאֵג עֲלָיו שֶׁלֹּא יִשְׁבֵּר. וְהִיָּה מִסְתַּכֵּל בּוֹ וְנִרְאָה בְּעֵינָיו. לִימִים בָּא בָנוּ וְהַכְעִיס לוֹ לְמֶלֶךְ. נָטַל הַמֶּלֶךְ כְּלֵי יָקָר הָהוּא וּשְׁבָרוֹ. זִש"כ עֲשֵׂה ה' אֲשֶׁר זָמַם. בּוֹא וּרְאֵה מִן הַיּוֹם שֶׁנִּבְנְהָ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִיָּה הַקִּבְ"ה מִסְתַּכֵּל בּוֹ וְהִיָּה חָבִיב עֲלָיו בִּיחְוֹר. וְהִיָּה דוֹאֵג עַל יִשְׂרָאֵל שִׁיחֲטָאוּ וַיִּחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְכֵן בְּכָל זֶמֶן שְׁהִיָּה בָא אֵל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִיָּה לְבֹשֶׁת אִדְרָת הָהִיא. לְאַחַר שֶׁגִּרְמוּ הָעוֹנֹת וְהַכְעִיסוּ לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ נִחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְקָרַע לְאוֹתָהּ אִדְרָת. זֶהוּ שִׁכְתוֹב עֲשֵׂה ה' אֲשֶׁר זָמַם בְּצַע אִמְרָתוֹ אֲשֶׁר צוּה מִימֵי קֹדֶם (ד') הִיא מִימֵי קֹדֶם וְדָאִי. וְאִמָּז עֲצָבוֹן לְפָנָיו בְּבִתִּי חוּץ וְדָאִי. כְּמִשְׁכֵּי (יִשְׁעִי) ג' הֵן אֲרָאֲלִם צַעְקוֹ חוּצָה. וְכִתּוֹב (שֶׁם כֵּב) וַיִּקְרָא ה' צַבָּאוֹת בְּיוֹם הָהוּא לְבָכִי וְגו'. וְזֶה הוּא בּוֹמֵן שֶׁנִּחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. אֲבָל בּוֹמֵן אַחֵר אֵין שִׁמְחָה לְפָנֵי הַקִּבְ"ה כּוֹמֵן שֶׁנִּבְנְדִים רִשְׁעֵי עוֹלָם שֶׁהַכְעִיסוּ לְפָנָיו. זִש"כ (מִשְׁלִי יֵא) וּבִאֲבוֹד רִשְׁעִים רָנָה. וְאֵם תִּשְׁאֵל לָמָּה לְמַדְנוּ שְׁאֵין שִׁמְחָה לְפָנֵי הַקִּבְ"ה כֹּאשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה דִין בְּרִשְׁעִים. אֲבָל אֵין זֶה רֶק כֹּאשֶׁר נַעֲשֶׂה בָהֶם דִין קוֹדֶם שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּם שְׁעוֹד לֹא נִתְמַלְאָה סִאתָם. כְּמִשְׁנֵי (בְּרַאשִׁית טו') כִּי לֹא שָׁלֵם עוֹן הָאֲמֹרִי עַד הֵנָּה. וְנַעֲשֶׂה בָהֶם דִין מִפְּנֵי שֶׁהֵם גִּרְמוּ רָעָה לְעַצְמָם. עַל שְׁנוּעֵדוֹ לְהִרְעֵ לָהֶם שֶׁנִּחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. כְּמִשְׁנֵי (בְּרַאשִׁית טו') כִּי לֹא שְׁלָמוֹת יִשְׂרָאֵל בִּימֵי יְהוֹשֻׁפָּט וְכֵן עוֹד כְּמוֹהֶם. שֶׁלְּעֵבֹר יִשְׂרָאֵל נִאֲבָדוּ קוֹדֶם זְמַנָּם. וְאִין אֵין חֲדוּת לְפָנָיו וְרַע הַדְּבָר לְפָנָיו עַל שֶׁנִּבְנְדִים. אֲבָל כֹּאשֶׁר נִגְמַר הַזֶּמֶן שֶׁהִתְחַיֵּן לָהֶם וְלֹא חֲזָרוּ בְּתִשְׁבּוּבָה. אִין שִׁמְחָה וְרִנְנָה לְפָנָיו עַל שֶׁנִּבְנְדִים מִן הָעוֹלָם. מִלְּבַד בּוֹמֵן שֶׁהַכְעִיסוּ לְפָנָיו לֹא הִיתָה שִׁמְחָה לְפָנָיו. וְכֵן הַזֶּמֶן הָהוּא אֵין שִׁמְחָה לְמַעֲלָה וְלִמְטָה : (א—טו :)

הַבֵּט

## ער

שִׁלְחוּ בֹאשׁ מִקֹּדֶשׁ לְאַרְץ חֲלָצוֹ מִשְׁכַּן שֹׁמֵר. רַבִּי יוֹסִי ב"ר שְׁמֵעוֹן בֵּן לְקוֹנִיָּא חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי אֲלֶעזֶר ב"ר שְׁמֵעוֹן שֶׁאֵל לְרַבִּי אֲלֶעזֶר וְאָמַר לוֹ. אֲפֹשֶׁר שֶׁשְּׁמַעְתָּ מִלְּפָנֵי הָאֵל דְּכִתְבִּי (אִיכָּה ב') עֲשֵׂה ה' אֲשֶׁר זָמַם בְּצַע אִמְרָתוֹ אֲשֶׁר צוּה מִימֵי קֹדֶם. אִ"ל הָרִי בִיאוּרוֹ הַחֲבָרִים בְּצַע אִמְרָתוֹ. שְׁקַרְעַ אִדְרָתוֹ. אֲשֶׁר צוּה מִימֵי קֹדֶם. שְׁזָאת הָאִדְרָת פֶּקֶד אוֹתָהּ מֵאוֹתָן יָמִים הַקְדְּמוֹנִים הָעֲלִיוֹנִים (ה') וּבָיוֹם שֶׁנִּחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קָרַע אוֹתָהּ. לְפִי שְׁזָאת הָאִדְרָת הִיא הַכְּבוֹד שֶׁלֹּו וְהַתִּיקוֹן שֶׁלֹּו וְקָרַע אוֹתָהּ (ג') אִ"ל וּמָה עֲשֵׂה ה' אֲשֶׁר זָמַם. וְכִי מִלְּכָא חָשִׁיב לְאַבְשָׁא לְבָבוֹ עַד לֹא יִתְחַיֵּן לְמַחֲסֵי. אִ"ל לְמַלְכָּא דְּהוּסָה לִיָּה מִלָּן יָקָר. וּבְכֹל יוֹמָא הוּסָה דְּחִיל עֲלֵיהּ לֹא יִתְבַּר. וְהוּסָה מִסְתַּכֵּל בִּיהּ וְתִקֵּין בְּעֵינָיו. לְיוֹמָן אִתָּא בְּרִיָּה וְאַרְגִּינוֹ לִיָּה לְמַלְכָּא. נָטַל מִלְּכָא הַהוּא מִלָּן יָקָר וְתִבַּר לִיָּה. הַה"ד עֲשֵׂה ה' אֲשֶׁר זָמַם. הֵא חַיִּי מִן יוֹמָא דְּלִתְבַּנִּי בִּי מִקְדָּשָׁא הוּסָה קִבְ"ה מִסְתַּכֵּל בִּיהּ וְחָבִיב עֲלֵיהּ כִּנֵּי. וְהוּסָה דְּחִיל עֲלֵיהּ דִּישְׁרָאֵל דִּישְׁמֹון וַיִּחְרַב בִּי מִקְדָּשָׁא. וְכֵן בְּכָל זְמַנָּא דְּהוּסָה אִתֵּי לְגַבִּי בִּי מִקְדָּשָׁא הוּסָה לְבָשִׁי הַהוּא פּוֹרְפִירָא. לְבַתֵּר דְּגִרְמוֹ חוּצִין וְאַרְגִּינוֹ קִמֵּי מִלְּכָא אִתְחַרַּב בִּי מִקְדָּשָׁא וְזָמַם הַהוּא פּוֹרְפִירָא. הִינֵי דְּכִתְבִּי עֲשֵׂה ה' אֲשֶׁר זָמַם בְּצַע אִמְרָתוֹ אֲשֶׁר צוּה מִימֵי קֹדֶם (ג') אִיָּה מִימֵי קֹדֶם וְדָאִי. וְכֵדִין עֲלִיבּוֹ קִמֵּיהּ בְּבִתִּי בְּרִיא וְדָאִי. כְּמִדָּא (יִשְׁעִי) ג' הֵן אֲרָאֲלִם לְעֵקוֹן חוּלָה. וְכִתּוֹב (שֶׁם כֵּב) וַיִּקְרָא ה' לְבָאוֹת בְּיוֹם הָהוּא לְבָכִי וְגו'. וְזֶה הוּא בּוֹמֵן שֶׁנִּחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. אֲבָל בּוֹמֵן אַחֵר אֵין שִׁמְחָה לְפָנֵי הַקִּבְ"ה כּוֹמֵן שֶׁנִּבְנְדִים חִיבֵי עֲלָמָא דְּאַרְגִּינוֹ קִמֵּיהּ. הַה"ד (מִשְׁלִי יֵא) וּבִאֲבוֹד רִשְׁעִים רָנָה. וְאִין תִּמְלָא הֵא תִמְנִין לִית חֲדוּת קִמֵּי קִבְ"ה כִּד אִיָּה עֲבִיד דִּינָא בְּחִיבָא. הִנֵּי מְלִי כִד אִתְעִבִּיד בְּהוּ דִּינָא עַד לֹא מִטָּא זְמַנִּיהוּ לֹא אִשְׁתַּלֵּים חוּצִיָּהוּ. כְּדָא (בְּרַאשִׁית טו') כִּי לֹא שָׁלֵם עוֹן הָאֲמֹרִי עַד הֵנָּה. וְאִתְעִבִּיד בְּהוּ דִּינָא בְּגִין דְּאִינוּן גִּרְמִין בִּישָׁא לְגִרְמִיָּהוּ. עַל דְּאִשְׁתַּתֵּי לְאַבְשָׁא לֹון לִישְׁרָאֵל. כְּמִסָּה דְּאִשְׁבַּע לְאַלְרָאִי בִּימָא. וְכִמָּה דְּלוּבִיד שְׁנִיָּהוּ דִּישְׁרָאֵל בִּימֵי יְהוֹשֻׁפָּט וְכֵן כְּלָסָה. דְּבִנְיָסִין דִּישְׁרָאֵל אִתְאֲבִידוּ בְּלֹא זְמַנָּא. כְּדִין לִית חֲדוּת קִמֵּיהּ וְכִלָּשׁ קִמֵּיהּ עַל דְּאִתְאֲבִידוּ. אֲבָל כִּד אִשְׁתַּלֵּים זְמַנָּא דְּלוּבִיד לֹון וְלֹא טָבָו. כְּדִין חֲדוּת וְתִשְׁתַּחֲתָא קִמֵּיהּ עַל דְּאִתְאֲבִידוּ מִעֲמָלָא. בְּרִי בּוֹמֵן דְּאִתְחַרַּב בִּי מִקְדָּשָׁא. לְרַעֲבִי דְּאִשְׁתַּלֵּים זְמַנָּא דְּלִתְבַּנִּי דְּאַרְגִּינוֹ קִמֵּיהּ לֹא הוּסָה חֲדוּת קִמֵּיהּ. וְהַהוּא זְמַנָּא לֹא הוּסָה חֲדוּת לְעִלָּא וְתַתָּא : (א—טו :)

הַבֵּט

## זוֹי הַזֶּהר

ער (ה') מִי שֶׁהִיָּבִינָה הַקְדוּשָׁה הִיא בְּחִינַת אִדְרָת תַּפְאֲרָתוֹ וְהִיא כְּבוֹד נֶאֱחָל מִיָּסִי קֹדֶם הֵינֵן מִן ג' סְפִירוֹת הָרַאשׁוֹנוֹת וְהִיא כְּעֵין מִסְמָן מִן סְלֻכּוֹת הָעֲלִיוֹנָה שְׁעִיָּה נֶאֱחָל לְהוֹנָה אֹסֶן אַחֵר בְּאַרְץ. וּמִשְׁכְּנוֹת הָעֵקֶרֶי ה' בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁעַל יָדָה נִשְׁפַּע הַשֹּׁפֵעַ לְיִשְׂרָאֵל בְּפִרְסוּתוֹ. וְכִיּוֹם שֶׁנִּחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְנִתְגַּרְשָׁה לְלִכְתָּ עִם יִשְׂרָאֵל בְּגִלּוֹת קָרַע אוֹתָהּ הַקִּבְ"ה. הֵינֵן שְׁקִרְעָה וְהַפְרִידָה מִדְּבִקוֹתָהּ הָעֲלִיוֹנָה שֶׁהִיא הַתְּרַבְּקוֹתָהּ בְּסְפִירוֹת הָעֲלִיוֹנָה בְּהַתְּגַלּוֹת וּבְפִרְסוּתוֹ. וּבְגִלּוֹת הַתְּרַבְּקוֹתָהּ הִיא בְּהַסְתֵּר גִּדּוּל. זֶה עֵינֵן עֹסֹק מִדָּר שְׁאֵין כָּאֵן מִסְמָן לְהַאֲרִיךְ בּוֹה : (ב') מִה שֶׁאֲמָר תִּיקוֹנָא דִּיָּה. עֵינֵינוּ שֶׁהַקִּבְ"ה בָּרָא אוֹתָהּ לְחַיּוּתָהּ הַתִּיקוֹן בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהִם שְׁבַשְׁכִּים. וְהֵינֵנו שֶׁהַקִּבְ"ה יִתְקַן וַיִּכְסֵּר עַל הַמִּסְמָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּעִבּוּרָה וְכֵן שֶׁעַל יָדָה יוֹשְׁפֵעַ לְיִשְׂרָאֵל הַשֹּׁפֵעַ בְּפִרְסוּתוֹ : (ג') מִי אֲשֶׁר זָמַם הֵינֵנו אֲשֶׁר דָּאֵן עַל זֶה בְּכֹכֵר :

**הבט** לברית כי מלאו מחשבי ארץ נאות חמס. רבי יהודה היה יושב לפני רבי שמעון שהיה קורא. כתוב (ישע' נב) קול צופיך נשאו קול יחדו ירננו וגו'. קול צופיך. מי הם צופיך. אלא אלו הם המיחלים מתי ירחם הקב"ה לבנות ביתו. נשאו קול. ישאו קול היה צריך לומר. מהו נשאו קול. אלא כל אדם שבוכה ומרים קולו על חרבן ביתו של הקב"ה. וזכה למה שכתוב אח"כ יחדיו ירננו. וזכה לראותו בישובו בשמחה. בשוב ה' ציון. בשוב ה' אל ציון היה צריך לומר. מהו בשוב ה' ציון. אלא בשוב ה' ציון ודאי. בוא וראה בשעה שנחרבה ירושלים למטה וכנסת ישראל נתגרשה. העלה מלך הקדוש לציון והמשיכו אצלו (ד) לפי שכנסת ישראל נתגרשה. וכאשר תחזור כנסת ישראל למקומה אז יחזיר מלך הקדוש לציון אל מקומו שיודגו אחד באחד. וזה הוא בשוב ה' ציון. ואז עתידים ישראל לומר זה אלי ואנוהו. וכתוב זה ה' קיונו לו נגילה ונשמחה בישועתו. בישועתו ודאי : (ב—ג) :

## עה

**כי** אלהים שפט זה ישפיל וזה ירים. משפט שנקרא צמוד האמצעי בו כתוב כי אלהים שופט : זה ישפיל וזה ירים. זה ישפיל. מי שגורם להשפיל את השכינה ממקומה. וזה ירים. מי שגורם להרימה ממקומה. כי עונות ישראל הם משפילים אותה למטה. והזכויות שלהם מרימים אותה ממקומה. ובצבור זה זכאי הוא מי שעושה זכויות להרימה ממקומה : (ת"ז תכ"א)

רבי אבא אמר כתוב כי אלהים שפט זה ישפיל וזה ירים. כי אלהים שפט. אלמלי שנעבר הדין של יצחק בהמקום שיעקב שוכן ונמתק שם או היה לצולם כשיפגש בדינו. וסוד הדבר כי באש ה' נשפט. וזהו המתקת הצולם. כי יצן שנכנס במקומו של יעקב ויעקב אוהו בו. בכך נשתכך האש ונצטננין גחלותיו (ג—ד) :

**כי** כוס ביד ה' ויין חמר מלא מסך ויגר מזה. למדנו שיש יין ויש יין. כמו כן יש כוס ויש כוס. והכל זה לטוב וזה לרע. יין לטוב שכתוב ויין ישמח לבב אנוש. יין לרע שכתוב ויין חמר מלא מסך ויגר מזה. כוס לטוב שכתוב (תהלים קי"ז) כוס ישועות אשא. כוס לרע שכתוב (ישע' נא) כוס חמתו כוס התרעלה. וכמו שיש בצד הקדושה היכלות וממונים הכל לטוב. ורוחות קדושים וכל מיני צדדים קדושים. כן גם יש בצד הטומאה היכלות וממונים כלם לרע. ורוחות טמאים ממונים וכל מיני צדדים טמאים. וזה לצומת זה. כגון יצר הטוב ויצר הרע והכל בסוד אחד : (ג—ד) :

משמים

**הבט** לברית כי מלאו מחשבי ארץ נאות חמס. רבי יהודה היה יושב לפני רבי שמעון וסוף קארי. כתוב (ישע' נב) קול צופיך נשאו קול יחדו ירננו וגו'. קול צופיך. מלך איון צופיך. אלא איון מלפאן איומי ירחם קב"ה למבני ביתו. נשאו קול. ישאו קול מבני ליה. מהו נשאו קול. אלא כל בר נש דבני וארים קליה על חרבן ביתו דקב"ה. וזכי למאי דכתיב לבתר יחדיו ירננו. וזכי למחמי ליה בישובא בחדותא. בשב ה' ליון. בשב ה' אל ליון מבני ליה. מהו בשב ה' ליון. אלא בשב ה' ליון ודאי. תא חיי בשעתא דתחריב ירושלים לתתא וכנסת ישראל תתרכה. סליק מלכא קדישא לליון ולגניד ליה לבניה (ד) בגין דכנסת ישראל תתרכה. וכד תתחדר כנסת ישראל לתתא כדון יתוב מלכא קדישא לליון לתתא לאודווגא חד בצד. ודא הוא בשב ה' ליון. וכדון זמין ישראל למימר זה אלי ואנוהו. וכתיב זה ה' קיונו לו נגילה ונשמחה בישועתו. בישועתו ודאי : (ג—ד) :

## עה

**כי** אלהים שפט זה ישפיל וזה ירים. משפט שנקרא עמודא דאמלעותא ביה כתיב כי אלהים שופט : זה ישפיל וזה ירים. זה ישפיל. מלך דגרים לאשפלא לשכינתא מאתרתא. וזה ירים. מלך דגרים לסלקא לה מאתרתא. דחובין דישראל איון אשפילן לה לתתא. וחובין דלסון סלקין לה מאתרתא. בגין דא זכאי איון מלך דעבדי זכוון לסלקא לה מאתרתא : (ת"ז תכ"א)

רבי אבא אמר כתיב כי אלהים שפט זה ישפיל וזה ירים. כי אלהים שפט. אלמלי דאעבר דינא דילחך בצד דיעקב דיעקב דארי ואתבסס תמן ווי לעלמא דיערע דרימא. ודא דמלך כי באש ה' נשפט. ודא הוא אתבסמותא דעלמא. וכיון דעאל בצד דיעקב ויעקב אחיד ביה. כדון שכיך אשא ולאקטנו גומרים : (ג—ד) :

**כי** כוס ביד ה' ויין חמר מלא מסך ויגר מזה. תנין אית יין ואית יין. הכי נמי אית כוס ואית כוס. וכלא דא לשב ודא לביש. יין לשב דכתיב ויין ישמח לבב אנוש. יין לביש דכתיב ויין חמר מלא מסך ויגר מזה. כוס לשב דכתיב (תהלים קי"ז) כוס ישועות אשא. כוס לביש דכתיב (ישע' נא) כוס חמתו כוס התרעלה. וכמה אית בספרא דקדושה היכלין וממנן כלל לשב. ורוחין קדישין וכל ספריין קדישין. הכי נמי אית בספר מסבא היכלין וממנן כללו לביש. ורוחין מסבין ממנן וכל ספריין מסבין. ודא לקבל דא. כגון יצר הטוב ויצר הרע וכלא בצדא חדא : (ג—ד) :

משמים

יו הוהר

(ז) צירין זה הצנור המעביר השפע אל השכינה הקדושה לחלק לישראל בפרטיות :

## עו

**משמים** השמעת דין ארץ יראה ושקטה. רבי חייא פתח (שופטים ה) ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה גם שמים נטפו. בוא וראה זכאים הם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא שהקב"ה בחר בהם והם דבקים בו. ונקראים קדושים עם קדוש. וכן עד שהעלה אותם למדרגה עליונה שנקראת קדש. שכתוב (יח"י ב) קדש ישראל לה' ראשית תבואתה. כמו שנתבאר שהרי ישראל משמנת ימים נדבקים בו בשמו ונרשמים בשמו והם שלו. כמו שכתוב (שמואל ב' י) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. ועמים אחרים אינם דבקים בו שאין הולכים במשפטו. וירושם הקדוש הסידור מהם עד שהם מתדבקים בצד האחר שאינו קדוש. ובוא וראה בזמן שחפץ הקב"ה ליתן התורה לישראל הזמין אותה לבני עשו. אמר להם החפצים אתם לקבל התורה. באותה שעה רגזה ארץ הקדושה. והתורה אמרה לפני הקב"ה רבונו של עולם שעשועים של שמחה הייתי לפניך ב' אלפי שנים קודם ברית העולם. ועכשיו נקלעת אני לפני ערלים שאינם נרשמים באות בריתך. אל הקב"ה. כסא כסא יאברו אלף אומות כמותם וברית התורה לא תזדמן לפניהם. וש"כ ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה ודאי. לפי שהתורה לא נתנה אלא למי שיש בו אות ברית הקדוש. ומי שמלמד תורה לזה שלא נימול הוא משקר בשתי בריתות. משקר בברית התורה ומשקר בברית הצדיק וכנסת ישראל. שהתורה לנימולים ניתנה ולא לאחרים. רבי אבא אמר משקר בשלשה מקומות עליונים. משקר בתורה משקר בנביאים משקר בכתובים. משקר בתורה שנאמר (ירמיה ו) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. משקר בנביאים שכתוב (ישעיה יד) וכל בניך למודי ה'. הם למודי ה' ולא אחרים. וכתוב (שם ח) חתום תורה בלמודי. הם ולא אחרים. משקר בכתובים שכתוב (תהלים עח) ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל. וכתוב (שם קז) אך צדיקים יודו לשמך. איזה צדיקים. זהו צדיק וכנסת ישראל. כי מי שלא נימול ולא נכנס באות הברית שלהם אינם ראויים להורות לשמו הקדוש שהיא התורה. אמר רבי חייא כיון שנגלה הקב"ה על הר סיני ליתן התורה לישראל שקטה הארץ ויבשה במנוחה. וש"כ ארץ יראה ושקטה: (ג-זא.) רבי יוסי אמר. ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה. בשעה שהקב"ה חזר משעיר שמיאנו לקבל התורה ארץ רעשה וגו'. מפני מה רעשה. לפי שיראה פל תחזור לתוהו ובוהו. שכן התנה הקב"ה עם העולם. אם יקבלו בני ישראל התורה מוטב. ואם לא אחזיר העולם לתוהו ובוהו. וכיון שראתה הארץ שהזמין הקב"ה לכל העמים שיקבלו התורה ולא קבלו. ומכל העמים לא נשארו אלא ישראל בלבדם. חשבה הארץ שגם ישראל ימאנו לקבל כמוהם. ולפיכך ארץ רעשה. וכיון שאמרו נעשה ונשמע מיד שקטה. וש"כ ארץ יראה ושקטה. יראה בתחלה ולבסוף שקטה: (ג-זא.)

## עו

**משמים** השמעת דין ארץ יראה ושקטה. רבי חייא פתח (שופטים ה) ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה גם שמים נטפו. תא חיי זכאין לינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי דקב"ה אתרעי כהו ולינון מתדבקין ביה. ואקרון קדישין עם קדוש. וכן עד דסליק לון לדרגא עלאה דלקרי קדש. דכתיב (יח"י ב) קדש ישראל לה' ראשית תבואתה. כמה דלוקמינא דהא ישראל מתמיא וימין מתדבקין ביה בשמיה ורשימין בשמיה ואינון דיליה. כד"ר (בשאל כ' ז) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. ועממין לא מתדבקין ביה ולא לינון בטימוסיה. ורשימא קדישא אעליו מניסו עד דלינון מתדבקין בספרא אחרא דלאו קדישא. ותא חיי בשעתא דנעא קב"ה למיבס אורייתא לישראל זמין לה לבני עשו. אמר לון בעלן אתון לקבלא אורייתא. בהיחא שעתא אתרנניה ארעא קדישא. ואורייתא אגרא קמיה דקב"ה. מארי דעלמא פסטירא דחדוהי הויה תרי אלפי שנין עד לא אתברי עלמא. ובין קלענא קמי ערלין דלא רשימין בקיומך. אמר לה קב"ה. כורסיא כורסיא ייבדון אלף אומין כוהיטיו וקיימא דאורייתא לא ירמין קמייסו. סה"ד ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה ודאי. בגין דאורייתא לא אתיסיבת אלא למאן דאית ביה קיימא קדישא. ומאן דליף אורייתא למאן דלא אתגור משקר בתרי קיימין. משקר בקיימא דאורייתא ומשקר בקיימא דלדיק וכנסת ישראל. דאורייתא להאי אתר אתיסיבת ולא לאחרא. רבי אבא אמר משקר בתלת דוכתי עלאי. משקר בתורה משקר בנביאים משקר בכתובים. משקר בתורה דכתיב (ירמיה ו) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. משקר בנביאים דכתיב (ישעיה יד) וכל בניך למודי ה'. לינון למודי ה' ולא אחרא. וכתיב (שם ח) חתום תורה בלמודי. לינון ולא אחרא. משקר בכתובים דכתיב (תהלים עח) ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל. וכתיב (שם קז) אך צדיקים יודו לשמך. מאן צדיקים. דא לדיק וכנסת ישראל. דמאן דלא אתגור ולא עאל בקיומא דלסון לא יודין לשמיה קדישא דאיהו אורייתא. אמר רבי חייא כיון דאתגלי קב"ה על מורא דסיני למיבס אורייתא לישראל שכיבת ארעא ותבת בנייהא. סה"ד ארץ יראה ושקטה: (ג-זא.) רבי יוסי אמר. ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה. בשעתא דקב"ה מב משעיר דלא קבילו אורייתא ארץ רעשה וגו'. מאי פעמא רעשה. בגין דנעמא לאסדרלא לתוהו ובוהו. דכתיב אתי קב"ה בעלמא. אי קבילון בני ישראל אורייתא מוטב. ואם לאו אסדר עלמא לתוהו ובוהו. וכיון דחמאת ארעא דהא אומין קב"ה לכל עממין דיקבילון אורייתא ולא קבילו. ומכל עממין לא אסתארו אלא ישראל בלחודיטו. חשיבת ארעא דישאל לא יקבילון כוהיטיו. ובג"כ ארץ רעשה. וכיון דלמרו נעשה ונשמע מיד שקטה. סה"ד ארץ יראה ושקטה. יראה בקדמיא ולבסוף שקטה: (ג-זא.)

עז

**אזכרה** נניתי בלילה עם לבבי אשיתה ויחפש רוחי. רבי חייל פתח (ישע' כו) נפשי אויתך בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל. נפשי אויתך בלילה. נפשי אויתך בלילה היה צריך לומר. מהו אויתך. אף רוחי בקרבי אשחרך. ישחרך היה צריך לומר (א) אלא כך למדנו. הקב"ה הוא הרוח והנפש של הכל. וזהו שצם ישראל אומר להקב"ה. נפשי אתה לפיכך אויתך בלילה לדבקה בך (ב) אף רוחי בקרבי אתה. לפיכך אשחרך להבין רצונך: רבי יוסי אמר בשעה שהאדם ישן במסתו נפשו יוצאת (ג) היא עולה ומעירה באדם על כל מה שעשה בכל היום. והגוף אומר לנפש בבקר נפשי אויתך בלילה (ד) אף רוחי בקרבי אשחרך: ד"א נפשי אויתך. אמרה כנסת ישוראל לפני הקב"ה. נפשי אויתך בלילה (ה) בכל פעם שאני בגלות בין העמים ונפשי נמנעת מכל תאות רעות שנקשרות בין העמים. נפשי אויתך. לבעבור שאחזור למקומי. אף רוחי בקרבי אשחרך. כלומר אצי"ם שהם משפטים לבני בכל מיני עבדות (ו) רוח הקודש לא סרה ממני בשביל למשחר לך ולעשות מצותיך: רבי יצחק אמר שישוראל אומרים בבקר לפני הקב"ה. בעת שהיתה נפשי בי אויתך בלילה. מפני מה בלילה. אלא לפי שהנפש"ה היא בעת הלילה צריכה להשתוקק אליו (ז) רוחי בקרבי אשחרך. כאשר נתעורר בי בבקר הרוח הקדוש אשחרך בהתעוררות לעשות רצונך. כי כאשר משפטיך לארץ. בזמן שהמשפט נמשך בארץ למתק העולם (ח) אז צדק למדו יושבי תבל. כלומר אז יכולים לסבול הדין של צד"ק ולא יהיה נשחת העולם ממנו. מתי צד"ק למדו יושבי תבל. כאשר משפטיך לארץ: רבי חזקיה אמר נפשי אויתך בלילה. זו כנסת ישראל (ט) אף רוחי בקרבי אשחרך. זה הקדוש ברוך הוא: רבי אבא אמר נפשי אויתך בלילה. כמו נפשי ממש. אף רוחי בקרבי

עז

**אזכרה** נניתי בלילה עם לבבי אשיתה ויחפש רוחי. רבי חייל פתח (ישע' כו) נפשי אויתך בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל. נפשי אויתך בלילה. נפשי אויתך בלילה היה צריך לומר. מהו אויתך. אף רוחי בקרבי אשחרך. ישחרך היה צריך לומר (א) אלא כך למדנו. הקב"ה הוא הרוח והנפש של הכל. וזהו שצם ישראל אומר להקב"ה. נפשי אתה לפיכך אויתך בלילה לדבקה בך (ב) אף רוחי בקרבי אתה. לפיכך אשחרך להבין רצונך: רבי יוסי אמר בשעה שהאדם ישן במסתו נפשו יוצאת (ג) היא עולה ומעירה באדם על כל מה שעשה בכל היום. והגוף אומר לנפש בבקר נפשי אויתך בלילה (ד) אף רוחי בקרבי אשחרך: ד"א נפשי אויתך. אמרה כנסת ישוראל לפני הקב"ה. נפשי אויתך בלילה (ה) בכל פעם שאני בגלות בין העמים ונפשי נמנעת מכל תאות רעות שנקשרות בין העמים. נפשי אויתך. לבעבור שאחזור למקומי. אף רוחי בקרבי אשחרך. כלומר אצי"ם שהם משפטים לבני בכל מיני עבדות (ו) רוח הקודש לא סרה ממני בשביל למשחר לך ולעשות מצותיך: רבי יצחק אמר שישוראל אומרים בבקר לפני הקב"ה. בעת שהיתה נפשי בי אויתך בלילה. מפני מה בלילה. אלא לפי שהנפש"ה היא בעת הלילה צריכה להשתוקק אליו (ז) רוחי בקרבי אשחרך. כאשר נתעורר בי בבקר הרוח הקדוש אשחרך בהתעוררות לעשות רצונך. כי כאשר משפטיך לארץ. בזמן שהמשפט נמשך בארץ למתק העולם (ח) אז צדק למדו יושבי תבל. כלומר אז יכולים לסבול הדין של צד"ק ולא יהיה נשחת העולם ממנו. מתי צד"ק למדו יושבי תבל. כאשר משפטיך לארץ: רבי חזקיה אמר נפשי אויתך בלילה. זו כנסת ישראל (ט) אף רוחי בקרבי אשחרך. זה הקדוש ברוך הוא: רבי אבא אמר נפשי אויתך בלילה. כמו נפשי ממש. אף רוחי בקרבי

וי הוהר

**עז** (ה) ששה פירושים האלו באים לתת ב' קושיות. כי לפי פירוש הפשוט נראה שאויתך מוסב על נפשי ואשחרך מוסב על רוחי. ולפיכך אינו מוקדקוק מפני ב' קושיות. קושית א' דמשמע שהכתוב מדבר בלשון עתיד שיעשה ככה. וכמו שמורה המשמעות של אשחרך. א"כ למה אמר על הנפש אויתך בלשון עבר. כי הפעל אזה נמצא בזמן בינוני נקבה בלשון אותה כמו (איוז כג) ונפשו אותה ויעש. (מכ"ה ז') כבורה אותה נפשי. (משנ' כה) נפש רשע. אותה רע. ועם כנוים נמצא בזמן עבר נקבה (תהלים קל"ג פ"ה) אשב כי אויתך. פ"י ששכבר אויתי אותה. ובדשון וכו' וכן אכן וכן הו"ל בלשון בינוני עם כנוים נפשי. אותך והיונו כמו אותה אותך. עתיד לא יתכן לומר נפשי אויתך בלשון עבר. ועכ"פ הול"ל בלשון בינוני עם כנוים נפשי. אותך והיונו כמו אותה אותך. קושית ב' דנראה שאשחרך מוסב על הרוח. ולמה אמר בלשון מדבר עתיד. שהו"ל בלשון נסתר. רוחי ישחרך. וע"ז מפרשים כאן ששה פירושים בזה הפסוק שבהם יתורצו אותן ב' קושיות. קושית א' מתורצת אליבא אותן הפירושים באופנים שונים: (א) פ"י בתלמוד תורה בלילה: (ב) ואת הנפש מוסב על הרוח. אבל קושית א' מתורצת אליבא אותן הפירושים באופנים שונים: (א) פ"י בתלמוד תורה בלילה: (ב) ואת הנפש באדם שנקראת נפש האלהית: (ג) אויתך שלא עתיד עלי רעה בשמים. ועתה ביום שאף רוחי בקרבי אשחרך לעשות כרצונך. היינו ברצון נפש האלהית ולא ברצון נפש הבחימות: (ד) פ"י בכל הגליות אויתך נפשי. כי כנסת ישראל שהיא השכינה הקדושה נקראת נפש דקדושה: (ה) אף רוחי יפוש בלשון אף גם זאת שרויני דקדושה לא סר ממני. כלומר מן עם ישראל אפילו בזמן הגלות. ולפיכך אני פ"י עם ישראל אשחרך לעבור אותך בקיום המצות גם בזמן הגלות. כן אומרת השכינה בשביל ישראל: (ו) קדושת מדת המלכות והשכינה הקדושה שבתפוש על עם ישראל בלילה נקראת נפשי. וקדושת מדת התפארת שבתפוש על עם ישראל ביום נקראת רוחי. וזה שאמר בגין דהויא נפשי. זו מדת המלכות והשכינה הקדושה משתוקקת בלילה להגות עמך. ולכן לא איברא ליידיא אלא דנירמא להתדבק במאור התורה שבעל פה. כי מלכות פה ותורה שבעל פה קרינו לה: (ז) דברי רבי חזקיה לא אבין דפרש. ומסתפק אני בפירושו. הרמזים פטירת התפארת המסתק למדת הדין של המלכות שנקראת צד"ק: (ח) דברי רבי חזקיה לא אבין דפרש. ומסתפק אני בפירושו. של המקדש סלך. וזה לשונו. ישראל אומרים להמלכות אתה המלכות שנקראת נפשי אויתך בלילה. ואומרים להתפארת שנקרא רוחי אף רוחי בקרבי. אתה הנקרא רוח ואתה בקרבי אשחרך:

בקריב אשחרך. אתדבק בך באהבה רבה. אהבת נפשי ורוחי. כמו שהם נדבקים בגופי וגופי אוהב אותם (י) בלילה. לפי שצריך האדם מאהבת הקב"ה לקום בכל לילה להתיגע בעבודתו עד שיתעורר הבקר ויומשך עליו חוט של הסד. שלמדנו אשרי חלקו של האיש הזה שבאהבה כזו הוא אוהב להקב"ה. ואותן צדיקי אמת שאוהבים כך להקב"ה מתקיים העולם בזכותם. והם מושלים על כל גזרות קשות. וכל מה שהם גוזרים על העולם נתקיים: (ג—טו.)

**ראיך** מים אלהים ראוך מים יחילו וגו'. אמר רבי יהודה בשעה שעברו ישראל את הים אמר הקב"ה להמלאך הממונה על הים חלוק מימך. א"ל למה. א"ל בשביל שבני יעברו בתוכך. א"ל אתה הגואל כלי ועמך אמת אבל מה נשתנו אלה מאלו. א"ל על תנאי זה עשיתי את הים כאשר בראתי העולם. מה עשה הקב"ה היה מעורר גבורתו ונתכוצו המים. וזש"כ ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו: (ב—ג.)

בקריב אשחרך. אתדבק בך ברחימותא סגיא. רחימותא דנפשא ורוחא. כמה להתדבק אליו בגופא וגופא רחיס לון (י) בלילה. דבעי ב"י מרחימותא דקב"ה לחימם בכל לילה לאשהדא בפולחניה עד דיתער לפרא ויתמשך עליה חוטא דחסד. דתניא זכאס חולקיה דהאי ב"י דרחימותא דא רחיס ליה לקב"ה. והני זכאי קשוס דמרחמין ליה לקב"ה הכי עלמא מתקיימא בגיטיו. ושלטין על כל גזירין קשין. וכל מאי דגזירין על עלמא אתקיים: (ג—טו.)

**ראיך** מים אלהים ראוך מים יחילו וגו'. אמר רבי יהודה בשעתא דעברו ישראל ית ימא אמר קב"ה למלאכא די ממנא על ימא פליג מימך. א"ל למה. א"ל בגין דבני יעברון בגוור. א"ל פורקא ספקא דקונשא קשוס מאי שניא אלון מאלון. א"ל על תנאי דא עבדית לימא כד בראתי עלמא. מאי עבד קב"ה אתער גבורתא דיליה ואתקמסו מים. הס"ד ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו: (ג—ט.)

## עח

**הן** הכה צור ויזובו מים ונחלים ישטפו. אמר רבי חייל מאן צור. כמד"א (דברים נב) הצור תמים פעלו. דלית לך כל שם ושם מאותן שמות הקדושים של הקב"ה שלא יעשה נסים וגבורות להוציא כל פעולה שנצרכת לעולם. כל שכן להוציא כאן המים. ובוא וראה בכל מקום צור היינו גבורה. וכאשר הקב"ה חפץ לענוש צור הייסר נתעורר גבורה זו. וזאת הגבורה תענוש ותייסר. וזהו שכתוב הן הכה צור ויזובו מים (א) ואם לא היה נתעורר צור הזה להכות במקום שנצרך לא היו גובעים המים. א"ל רבי יהודה א"כ הרי נאמר (דברים נב) צור ילדך תשי. ולמדנו מהו תשי. כלומר ההלשת אותו. א"ל ודאי כך הוא. אלמדי ידעו הרשעים שזה הצור עתיד להתעורר כנגדם ולהכותם היו מנצעים מלחטוא לפניו. אבל רפה הוא בעיניהם. הואיל שאין מסתכלים בו. וע"כ צור ילדך תשי: (ב—טו.)

**לחם** אבירים אכל איש וגו'. אמר רבי יהודה תא חזי בכל יומא ויומא נסיף סלא מעתיקא קדישא לזעיר אלפיין. ומתברכאן כל חקל תפוחין קדישין (ב) ומסהוא סלא אנניד לאינון דלתתא. ומלאכין קדישין אהנון מים כל חד וחד כפוס מיכליה. הס"ד לחם אבירים אכל איש. ומסהוא מוואל אכלו

## עח

**הן** הכה צור ויזובו מים ונחלים ישטפו. אמר רבי חייל מאן צור. כמד"א (דברים נב) הצור תמים פעלו. שאין לך כל שם ושם מאותן שמות הקדושים של הקב"ה שלא יעשה נסים וגבורות להוציא כל פעולה שנצרכת לעולם. כל שכן להוציא כאן המים. ובוא וראה בכל מקום צור היינו גבורה. וכאשר הקב"ה חפץ לענוש צור הייסר נתעורר גבורה זו. וזאת הגבורה תענוש ותייסר. וזהו שכתוב הן הכה צור ויזובו מים (א) ואם לא היה נתעורר צור הזה להכות במקום שנצרך לא היו גובעים המים. א"ל רבי יהודה א"כ הרי נאמר (דברים נב) צור ילדך תשי. ולמדנו מהו תשי. כלומר ההלשת אותו. א"ל ודאי כך הוא. אלמדי ידעו הרשעים שזה הצור עתיד להתעורר כנגדם ולהכותם היו מנצעים מלחטוא לפניו. אבל רפה הוא בעיניהם. הואיל שאין מסתכלים בו. וע"כ צור ילדך תשי: (ב—טו.)

**לחם** אבירים אכל איש וגו'. אמר רבי יהודה בוא וראה בכל יום ויום נוטף טל מהקדמון הקדוש אל פני קטנות. ומתברכים כל שדה תפוחים הקדושים (ג) ומהטל ההוא נמשך לאותן שלמטה. ומלאכים קדושים ניוונים ממנו כל אחד ואחד כפי מאכלו. וזש"כ לחם אבירים אכל איש. ומן המזון ההוא

## יוו הוהר

(י) פירוש רבי אבא הוא שנשתמש כאן נפשי ורוחו דמיון נודל אהבה והרבקות של הגוף אל הנפש והרוח. וכן צריך להיות נודל האהבה והרבקות להקב"ה. ואומר איתוך בלילה כשביל תלמוד תורה שבע"פ. ואשחרך בשחרית בתפלה ושניהם באהבה ורבקות אסירות: עם כל זה יש להבין הכתוב אכורה נגינתי בלילה. היינו תלמוד תורה. עם דבבי זו השכינה הקדושה דבן של ישראל. אשיחה בתפלה ביום. ויחפש דבבי את רוחי היינו ההפארת:

**עז** (א) כונתו שהשם הנקרא צור הוא הכה ועשה גם היה. והיינו מרת המלכות בבח מרת הגבורה: (ב) שנוטף שפע מן ג' ספירות הראשונות אל פני הקטנות שהוא התפארת. ובמנו נשע אל שדה התפוחים שהוא מרת המלכות. והוא מלקח השפע דמטה במרשיות. כמו שכתוב ומלכותו בכל מלכה:

הוא אכלו ישראל במדבר. אמר רבי שמעון הרבה אנשים נזונים ממנו גם בזמן הזה. ומי הם. אלו החברים העמלים בתורה יומם ולילה. ולא תעלה על דעתך שמאותו המזון ממש. אלא כעין אותו המזון ועוד הוא נכבד ממנו כל שנים. שהרי החברים העמלים בתורה ממקום אחר יותר עליון נזונים. ואיזה הוא. כמו שכתוב (קהל ז) החכמה תחיה בעליה. וזה מקום עליון יותר. א"ל רבי אלעזר אם כן מפני מה נפשותיהם חלשות יותר משאר בני העולם. א"ל יפה שאלת. בוא וראה כל מזונות של בני העולם מלמעלה הם באים. וזה המזון שבא מן שמים וארץ הוא המזון של כל העולם. והוא מזון גם ועב. והחברים העמלים בתורה אוכלים המזון של ריוו ונשמה. ואין אוכלים מזון הגוף כלל. והיינו ממקום עליון הנכבד על הכל ונקרא חכמה. לפיכך חלש גופם של החברים יותר מבני העולם. א"ל רבי אלעזר אבל בזמן הזה איך אפשר להמצא אותו המזון. א"ל ודאי יפה שאלת. בוא וראה שזהו בירור. הדבר. מזון של מדרגה א' הוא המזון של כל העולם. זה שבא מן שמים וארץ. והוא מזון של כל העולם. מזון של מדרגה ב' יותר גבוה ממנו היינו זה שהוא דק יותר. והוא בא מהמקום שהדין שורה שנקרא צדק. וזה הוא מזון של צניים. וסוד הדבר מי שמשלים לעני משלים לו אות ה' ונעשה צדק. מזון של מדרגה יותר עליונה. מאלה הוא מזון עליון ונכבד מהמקום שנקרא שמים. והוא מזון דק יותר שנבנס יותר לגופו מלשאר. והוא נבדל יותר מהגוף. ונקרא לחם אבירים. וזה הוא המזון שאכלו ישראל במדבר כשיצאו ממצרים. והוא המזון של חולים. זש"כ (תהלים מא) ה' יסעדנו על ערש דיו וגו' (ב) ה' דוקא. מזון העליון הקדוש והנכבד זהו מזון הרוחות והנשמות. והוא מזון ממקום רחוק העליון. ונכבד מכלם הוא מזון החברים העמלים בתורה. והוא מזון הבא מהחכמה העליונה. ואותן העמלים בתורה נכנסים בעיקר השורש (ז) וע"כ המזון שלהם ממקום עליון הקדוש ההוא הוא בא. אשרי חלקם של הצדיקים העמלים בתורה יומם ולילה. שזוכים לזה בעולם הזה ובעולם הבא. שנאמר (דברים ז) כי הוא חייך ואורך ימים: (ב-א)

**ורוא** רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו. אמר רבי שמעון הרבה שומרי שצרים יש להיכלות שמקבלים התפלות. וכל תפלה אינה נכנסת אלא במדה ובמשקל. ואם התפלה איננה שלימה כמה מלאכי חבלה רודפים אחריה. כמש"כ (איכה א) כל רופיה השיגוה וגו'. ומפני זה מתפללים והוא רחום יכפר עון. זה סמא"ל שהוא הנחש. ולא ישחית. זה המלאך שנקרא משחית. והרבה להשיב אפו. זה שנקרא אף. ולא יעיר כל חמתו. זה שנקרא חמה. שלא ירדפו אחר התפלה

אכלו ישראל במדבר. אמר רבי שמעון כמס בני כשא' חנוני כהני זמנא מיניה. ומאן חנוני. אלן חכמיא דמשתלי באורייתא יומי ולילי. וכי סלקא דעתך מהסיו מוונא ממש. לא אלא כעין הסיו מוונא ממש דסקיל על חד תרין. דהא חכמיא דמשתלי באורייתא מאתר אחרא עלאה יתיר איתו. ומאי הוא. כמס דכתיב (קהל ו) הסכמים תחיה בעליה. אתר עלאה יתיר. א"ל רבי אלעזר אי הכי אמאי חלשא נפשיו יתיר משאר בני עלמא. א"ל יאות שאלתא. תא חזי כל מווי דבני עלמא מלעילא קא איתין. הסיו מוונא דאתי מן שמיא וארעא דא מוונא דכל עלמא. וסיו מוונא גם ועב. וחכמיא דמשתלי באורייתא אכלי מווי דרוחא ונשמתא. ולא אכלי מוונא דגופא כלל. וסייכו מאתר עלאה יקירא על כלל ואקרי חכמה. בג"כ חליש גופא דחכמיא יתיר מבני עלמא. א"ל רבי אלעזר אבל כהני זמנא איך משתכחי מווי אלן. א"ל ודאי יאות שאלתא. תא חזי ודא הוא בריו דמלא. מוונא קדמאס סיו מוונא דכל עלמא. הסיו דאתי מן שמיא וארעא. וסיו מוונא דכלל מוונא גם ועב. מוונא דהוא עלאה מניס הסיו דהיו דיקא יתיר. ואחא מאתר דדינא שריא דאקרי ד"ק. ודא הוא מוונא דמסכני. ודא דמלא מאן דאשלים למסכנא אשלים ליה את חד ואתעביד לדק"ה. מוונא עלאה יתיר מאלין סיו מוונא עלאה ויקירא מאתר דאקרי שמי"ס. וסיו מוונא יתיר דיקא דעילי יתיר לכשא מכלא. ומתפרס יתיר מנופא. ואקרי לחם אבירים. ודא הוא מוונא דאכלו ישראל במדברא כד נפקו ממלרים. וסיו מוונא דבני מרע. הס"ד (הלים מא) ה' יסעדנו על ערש דיו וגו' (ב) ה' דייקא. מוונא עלאה קדישא ויקירא דא הוא מוונא דרוחין ונשמתין. וסיו מוונא דאתר רחוקא עלאה. ויקירא מכלא סיו מוונא דחכמיא דמשתלי באורייתא. וסיו מוונא דאתי מחכמה עלאה. ואינון דמשתלי באורייתא עיילי בעקרא דשרשה (ז) וע"ד מוונא דלסון מהסיו אתר עלאה קדישא קא איתא. וכאס חולקסין דלדיקא דמשתלי באורייתא ימאח ולילי. דזכי לון כהני עלמא ובעלמא דאתי. דכתיב (דברים ז) כי הוא חייך ואורך ימים: (ב-א)

**ורוא** רחום יכפר עון ולא ישחית וסרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו. אמר רבי שמעון כמס נטורי דרעין אית להיכלין דמקבלין ללותין. וכל ללותא לא תטול אלא במדה ובמשקל. ומי ללותא לאו איזי שלימא כמס מלאכי חבלה דרפין אבתרס. כד"א (איכה א) כל רודפים השיגוה וגו'. ובגין דא מללין וסיו רחום יכפר עון. דא סמא"ל דהיו נחש. ולא ישחית. דא משחית. וסרבה להשיב אפו. דא אף. ולא יעיר כל חמתו. דא חמה. בגין דלא ירדפון אחר ללותא

זיו הורה

(4) כחם שם חויה' הוינו התפארת שנקרא שמי"ם: (ד) ס' שנשמותיהם יש להן אחיות בהעלמות של חכמה ובינת:

ללוא: (א—כד.) תלת קליפין דערלה אינן משחית אף וחמה. לקבל ערלה איהו עון. וסיינו דהקינו בללוא לגבייהו וסוף רחום יכפר עון. דא עון. ולא ישחית. דא משחית. וסרנס להשיב אפו. דא אף. ולא יעיר כל חמתו. דא חמה: (ת"ז תל"ז)

התפלה: (א—כד.) ג' קליפות של ערלה הם משחית אף וחמה. כנגד ערלה הוא עון. וזהו שתקנו בתפלה כנגדם והוא רחום יכפר עון. זה עון. ולא ישחית. זה משחית. והרבה להשיב אפו. זה אף. ולא יעיר כל חמתו. זה חמה: (ת"ז תל"ז)

ויוזב"ר רחום יכפר עון ולא ישחית. לפיכך תקנו בתפלת ערבית כל ימי השבוע והוא רחום יכפר עון. על כי מאותה שעה שתחשך דגין את הרשעים בגיהנם ע"י המשחיתים שהם משחית אף וחמה. וכולם נכללים בהאי והוא רחום. משחית. הה"ד ולא ישחית. אף. דכתיב והרבה להשיב אפו. חמה. דכתיב ולא יעיר כל חמתו. ולפיכך תקנו דומר והוא רחום בימות החול ולא בשבת. שכיון שנכנס שבת מסתלק הדין מן העולם. והרשעים בגיהנם יש להם מנוחה. ומלאכי חבלה אינם שולטין עליהם משעה שקידש היום. וע"כ אין אומרים בערב שבת והוא רחום שלא יתעוררו מלאכי חבלה. וזה אסור מפני כבודו של מלך המגין על הרשעים בשבת. להורות שכבר נסתלק הדין מן העולם וכבר אין רשות למחבלים לחבל. משל לשומר בית הסהר המיסר ברצועה להפושעים. בא המלך להגן על אסיר אחד וקרא אותו לעמד לפניו. כשהוא עומד לפני המלך. אם בא המיסר לפני המלך והרצועה בידו להפחיד את האסיר במלקות. האין זה קלון למלך. אף כך ביום השבת. שהשבת הוא המלך. ומי שנוטל הרצועה בידו לפני המלך להפחיד על עמו הרי זה קלון למלך: (ת"ז)

ויוזב"ר כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב. כתיב ורוח אלהים מרחפת על פני המים. והוא רוח נשיב על אינן דמתעסקי בלוייתא בללוא. בגין שכינתא דאשתכחא ביומיהו. והסוף רוח מתעביר קלא כרין ואמר. קומו ואתערו לגבי שכינתא דאית לכו לבל בלא סכלתו למנדע דס דלאי ביומיהו. וכד איהו חיי דלית מתערין לקליה. ואינון דמיכין דשינתא בחוריהו סתומין עיינין אשימין דלבל. כדן הוא אומר מה אקרא. כל הבשר חליר. כלו אינון כבעירן דאכלין חליר. וכל חסדו כליץ השדה. דכל חסד דעבדין לגרמיהו עבדין. ואפילו אינון דמשתלגין בלוייתא כל חסד דעבדין לגרמיהו עבדין. כההוא זמנא ויזכר כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב לעלמא. ודא איהו רוחא דמשיח. ווי לון מלך דגרמין דיוול ליה מן עלמא ולא ישוב לעלמא: (ת"ז ת"ז)

ויוזב"ר כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב. כתוב ורוח אלהים מרחפת על פני המים. רוח ההוא מנשב על אותן העוסקים בתורה בגלות. בשביל השכינה שנמצאת ביניהם. ואותו הרוח נעשה קול המכריז ואמר. קומו והתעוררו אל השכינה שיש לכם לב בלי בינה להבין בה שהיא נמצאת ביניכם. וכאשר הוא רואה שאין נתעוררים לקולו. והם נרדמים השינה באפס עיניהם סתומות ערלי לב. אז הוא אומר מה אקרא. כל הבשר חליר. כלם הם כבהמות אוכלי חציר. וכל חסדו כליץ השדה. שכל חסד שעושים לעצמם עושים. ואפילו אותן העוסקים בתורה כל חסד שעושים לעצמם עושים. באותו זמן ויזכר כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב לעולם. וזה הוא רוחו של משיח. אוי להם לאלו הגורמים שילך לו אותו הרוח מן העולם ולא ישוב לעולם: (ת"ז ת"ז)

## עמ

## עמ

אל תזכר לנו עונת ראשנים מהר יקדמונו רחמין כי דלוננו מאד. פתח רבי יהודה ואמר אל תזכר לנו עונת ראשנים וגו'. תא חיי קב"ה דרמיותא דישאל רחם לון דאינון עדכיה ואחסנתיה לא מסתכל חסרל דביומיהו בן דאיהו בלמודיה. וכיון דאיהו מסתכל בדיומיהו אהמלי עליהו. רחמין. בגין דאיהו כאב דרחם על בנים. כד"א (תהלים קג) כרחם אב על בנים רחם ה' וגו'. וכיון דאשתכח לון חובין מעבר לון ראשון ראשון עד דאעבר לון לכלהו מקמיה. וכיון דאעבר לון מקמיה לא אשתאר עלייהו חובין לויכ שטמו לססרל אחרל דדינא עלייהו. אחי למיחב קמיה כקדמיתא אינון חובין קדמאי דאעבר מקמיה חשיב עלייהו. וע"ד כתיב אל תזכר לנו עונות ראשנים מהר יקדמונו רחמין וגו'. דאי רחמין לא יקדמו עלייהו דישאל לא יכלין לקיימא בעלמא. בגין דכמה אינון מארי דדינא קשיא מארי תריסין וכמה דלסורין דקיימי עלייהו דישאל לעילא. ואלמלי דלקדים קב"ה

אל תזכר לנו עונת ראשנים מהר יקדמונו רחמין כי דלוננו מאד. פתח רבי יהודה ואמר אל תזכר לנו עונות ראשנים וגו'. בוא וראה הקב"ה באהבתו לישאל אוהב אותם שהם גורלו ונחלתו ואין מסתכל אחר בדיניהם אלא הוא בלבדו. וכיון שהוא מסתכל בדיניהם נתמלא עליהם רחמין. לפי שהוא כאב המרחם על בנים. כמש"כ (תהלים קג) כרחם אב על בנים רחם ה' וגו'. וכאשר מוצא בהם חטאים מעבירים ראשון ראשון עד שמעביר לכלם מלפניו. וכיון שמעבירים מלפניו לא נשאר עליהם עונות לתת שליטה לצד האחר של הדין עליהם. ואם חוזרים לחטא לפניו כבתחלה אז אותן עונות וזראשונים שהעביר מלפניו חושבם עליהם. וע"כ כתוב אל תזכר לנו עונות ראשנים מהר יקדמונו רחמין וגו'. שאם רחמין לא יקדמו על ישראל לא יוכלו להתקיים בעולם. לפי שיש הרבה שרי הדין הקשה תובעי הדין וכמה מקטריגים הנצבים על ישראל למעלה. ואלמלי שמקדים הקב"ה

קב"ה רחמים עליהו ישראל עד לא ישגת צדיקיהו לא יכלו להתקיים בעולם. וע"כ מהר יקדמונו רחמין כי דלוננו מאד. דלות במעשים טובים דלות בשלמים מתוקנים. בוא וראה אלמלי יסגלו ישראל מעשים מתוקנים לפני הקב"ה לא נתקיימו עמים עכ"ס בעולם. אבל ישראל גורמים לשאר עמים עכ"ס להרים ראשיהם בעולם. שאמלא ישראל לא היו חוטאים לפני הקב"ה שאר העמים עכ"ס היו נכנעים לפניהם. ובוא וראה אלמלי שהמשיכו ישראל במעשים רעים לצד הטומאה בארץ הקדושה הרי אז לא היו שאר עמים עכ"ס שולטים בארץ הקדושה. ולא גלו מעל הארץ. וע"כ כתוב כי דלוננו מאד שאין לנו מעשים טובים כראוי. ויען כי דלוננו מאד מהר יקדמונו רחמין: (א-רנב:)

**למה** יאמרו הגוים איה אלהיהם וגו'. פתח רבי יוסי ואמר (ישע"א מא) הן יבושו ויכלמו כל הנחרים בך וגו'. עתיד הקב"ה לעשות לישראל כל אותן הטובות שאמר ע"י נביאי האמת. וישראל סבלו עליהן כמה רעות בגלותם. ואלמלי כל אותן הטובות אשר מצפים ורואים שנכתבות בתורה לא היו יכולים לעמוד ולסבול הגלות. אבל כשהולכים לבתי מדרשות פותחים הספרים ורואים כל אותן הטובות שמצפים. ורואים מקראות בתורה מה שהבטיחם הקב"ה עליהן מתנחמים בגלותם. ושאר עמים מחרפים ומגדפים אותם ואומרים איה הוא אלהיכם. איה הן הטובות שאתם אומרים שזומנות לכם. ושכל אומות העולם יבושו מכם. וז"ש (שם ט) שמעו דבר ה' החרדים אל דברו אמרו אחיכם שונאיכם וגו'. מהו החרדים אל דברו. אלו הם שסבלו כמה צרות. כמה שמועות שמעו אלה על אלו ואלה אחר אלו וחרדו עליהן. כמש"כ (ירמ' י) קול חרדה שמענו פחד ואין שלום וגו'. הם החרדים תמיד אל דברו כאשר נצטוו דין. אמרו אחיכם שונאיכם. אלה הם אחיכם בני עשו. מנדיכם. כמש"כ (איכה ד) סורו טמא קראו למו. שאין עם שמבנים לישראל בגלוי ומרקקים בפניהם של ישראל כבני אדום ואומרים שישראל טמאים כנדה. וזה הוא מנדיכם. למען שמי יכבד ה'. שאומרים בני עשו על עצמם אנו בני אל חי אשר בנו יכובד שמו. אנחנו המושלים על העולם בשביל זה שנקרא גדול (בראשית כו) עשו בנו הגדול. ובשם זה נקרא הקב"ה גדול (תהלים קמה) גדול ה' ומהולל מאד. אנחנו בני הגדול והוא גדול. ודאי למען שמי יכבד ה'. אבל אתם קטנים מכלם (בראשית כו) יעקב בנה הקטן כתוב. איה הוא אלהיכם. איה המה אותן הטובות שיבושו כל העמים משמחתכם. מי יתן ונראה בשמחתכם כמו שאתם אומרים והם יבושו. כמי שתולה קללתו באחר. שאתם אומרים עלינו שאז יבושו. ובעבור זה רוח הקודש היה אומר זה הדבר ככה. וע"כ כתוב הן יבושו ויכלמו כל הנחרים בך. מהו כל הנחרים בך. שהרחיבו נחירי אניהם בנצח עליך בגלות הזה. ובזמן הגאולה יבושו ויכלמו מכל הטובות שיראו בהם בישראל: (ב-קפת:)

קב"ה רחמים עליהו ישראל עד לא ישגת צדיקיהו לא יכלו לקיימא בעלמא. וע"כ מהר יקדמונו רחמין כי דלוננו מאד. דלותא דעובדין עבין דלותא דעובדין דכשן. תא חיי אלמלי יסגלו ישראל עובדי דכשן קמי קב"ה לא קיימין עמין עכ"ס בעלמא. אבל ישראל אינון גרמין לשאר עמין עכ"ס לזקפא רשייהו בעלמא. דאלמלא ישראל לא יסון חטאן קמי קב"ה שאר עמין עכ"ס אהכפין קמיהו. ותא חיי אלמלי דלחשבו ישראל עובדין בישן לסמר אחרא בארעא קדישא הא אהמר דלא שלטו שאר עמין עכ"ס בארעא קדישא. ולא אהגלו מעל ארעא. וע"כ כתוב כי דלוננו מאד דלית לן עובדין דכשן כדקא חיי. ובג"כ עי דלוננו מאד מהר יקדמונו רחמין: (א-רנב:)

**למה** יאמרו הגוים איה אלהיהם וגו'. פתח רבי יוסי ואמר (ישע"א מא) הן יבושו ויכלמו כל הנחרים בך וגו'. זמין קב"ה למעבד לישראל כל אינון עבאן דקאמר ע"י נביאי קשום. וישראל סבלו עליהן כמה בישן בגלותהו. ואלמלי כל אינון עבאן דקא מחכאן וחמאן כתיבין באורייתא לא הוו יכלין למיקס ולמסבול גלותא. אבל אלמלי לבי מדרשות פתחין ספרין וחמאן כל אינון עבאן דקא מחכאן. וחמאן כתיבין באורייתא דאבסח לון קב"ה עליהו ומתנחמין בגלותהו. ושאר עמין מחרפין ומגדפין לון ואמרין אן הוא אלהיהו. אן אינון עבאן דאתון אמרין דומיין לכון. וכי כל עמין דעלמא יכספון מייכו. ה"ד (שם כו) שמעו דבר ה' החרדים אל דברו אמרו אחיכם שונאיכם וגו'. מהו החרדים אל דברו. אינון דסבלו כמה בישן. כמה שמועות שמעו אלמלי על אלמלי ואלמלי בחר אלמלי וחרדון עליהו. כד"ל (ירמ' י) קול חרדה שמענו פחד ואין שלום וגו'. אינון חרדים תדיר אל דברו כד אהעביר דילא. אמרו אחיכם שונאיכם. אלמלי אינון אחוכון בני עשו. מנדיכם. כד"ל (איכה ד) סורו טמא קראו למו. דלית עמא דקא מבזין לון באבסי ומרקקין באנפיהו לישראל כבני אדום ואמרין דאינון מסאבין כנדה. וזה אינו מנדיכם. למען שמי יכבד ה'. דלחמין בני עשו על גרמיהו אן בני דאל חי די בן יתיקר שמי. אן שלטין על עלמא בגין הסוה דאקרי גדול (בראשית כו) עשו בנו הגדול. ובשמה דא אקרי קב"ה גדול (תהלים קמה) גדול ה' ומחולל מאד. אן בני הגדול ואיזו גדול. ודאי למען שמי יכבד ה'. אבל אתון עירין מכלא (בראשית כו) יעקב בנה הקטן כתיב. אן הוא אלהיהו. אן הוא אינון עבאן דיכספון כל עממיה מחזוס דלכון. מאן יתן ונראה בשמחתכם כמה דאתון אמרין וחס יבושו. כמאן דמי קללתא באחרא. דאתון אמרין עלן דכדן יבושו. ובג"כ רוח קודשא הוה אמר מלה הסי. וע"כ כתוב הן יבושו ויכלמו כל הנחרים בך. מהו כל הנחרים בך. דלחמקס נחירי אפיהו כדונאן עלך בגלותא דא. ובסהוה זמא יבושו ויכלמו מכל עבין דיחמון בסון בישראל: (ב-קפת:)



## פ רועה הנאמן

**נפן** ממצרים תסיע תגרש גוים ותטעה. אמר רועה הנאמן בוא וראה שישראל בגלות נמשלו לגפן. כמש"כ גפן ממצרים תסיע. לפי שהרי מכל העצים אין נשבר כמו גפן. בנטיעה שלו נשבר (א) בענבים שלו נשבר שהם נדרסים בין הרגלים (ב) אף כך זית. זיתים שלו נכתשים. לפיכך ישראל בגלות נמשלו בהם. זש"כ גפן ממצרים תסיע. וכך הוא בגלות הרביעי. שכתוב (ישע' ה) כי כרם ה' צבאות בית ישראל. וכמו כן נמשלו ישראל לזית שכתוב (ירמ' יא) זית רענן יפה פרי תואר וגו'. ובעבור זה כתיב (תהלים קכח) אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך בניך כשתלי זיתים וגו'. נסמך זה לזה לפי שהם נשברים בגלות. ולאחר שיהיו נקיים מן הפסולת יתקדשו לבית המקדש ביין לגפן על גבי המזבח. והזיתים להדליק (מנורות) נרות של המנוחה. ומי יכול לזכות לזה. יין שלא נתנסך לכו"מ. כי הערב רב הם יין שנתנסך לכו"מ (ז) ומהם משומרים מינים אפיקורסים. מומרים לעבירות שבכל התורה כלה. וישראל שנאמר בהם (תהלים ק) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם. עד שהם נדרסים בין רגליהם בגלות. לא נתבררו מהם (ד) ובעבורם אמר דוד המע"ה (תהלים מט) למה אמר בימי רע עון עקבי יסבני (ז) ועליהם אמר שלמה (שיר א) צאי לך בעקבי הצאן. ביעק"ב שעליו נאמר בענין נחש הקדמוני שפתה לחוה. הוא יושף ראש ואתה תשופנו עקב .. ועל זרע יעקב נאמר גפן ממצרים תסיע. מה גפן אינו מקבל הרכבה ממין אחר. כך זרע יעקב היו נטרים אות הברית (י) ולא קבלו הרכבה ממין אחר .. ולאחר שיצאו מן גלות הרביעי נמשלים לתפוחים וכל ריחות טובים. כדמיון יציאת מצרים שכתוב בו (שיר ח) תחת התפוח עוררתך: (ב-ק:)

**הבט** משמים וראה ופקד גפן זאת. אמר רבי יוסי מהו גפן. זה כנסת ישראל. הבט משמים וראה שהרי ממקום הזה בשלכה. כמש"כ (איכה ב) השליך משמים ארץ (י) ופקד גפן זאת. גפן שהיא זא"ת בודא.. בוא וראה כתוב (בראשית מט) אסרי לגפן עירה. שנכעזים תחת גפן ההיא כל אותן חילות תקיפים של העמים עכו"ם כמו שאמרנו (ח) שבשביל גפן ההיא נקשר ונכנע אותו הכח שלהם וזה נתבאר. רבי שמעון אמר יש גפן ויש גפן. יש גפן קדוש העליון. ויש גפן שנקרא (דברים לב) גפן סדום. ויש (ירמ' ב) סורי הגפן

## פ רעיא מהימנא

**גפן** ממלרים תסיע תגרש גוים ותטעה. אמר רעיא מהימנא תא חזי דישראל בגלותא לגפן אחתלא. כמד"א גפן ממלרים תסיע. בנין דהא מכל אילנין לית תביר כגפן. כנטיעו דיליש תביר (א) בענבים דיליש תביר דליון כנטיעון בין רגליו (ב) אף הכי זית. זיתים דיליש כנטיעון. ובגלותא אחתלו ישראל בסון. הס"ך גפן ממלרים תסיע. והכי בגלות רביעאה. (ישע' ה) כי כרם ה' לבלאות בית ישראל. וכנונא דא לזית אחתלו ישראל (ירמ' א) זית רענן יפה פרי תואר וגו'. ובנין דא (תהלים קכח) אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך בניך כשתלי זיתים וגו'. סמך דא דלד בנין דליון תבירין בגלותא. ולבשר דיון נקיים מגו פסולת יתקדשו לבי מקדשא ביין לנסכא על גבי מדבחא. זיתים לאלהא. סרגין למנחתא. וזמן זכא להאי. יין דלא אתנסך לכו"מ. דערב רב ליון יין דאתנסך לכו"מ (ג) ומנסון משומרים מינים אפיקורסים. מומרים לעבירות שבכל התורה כולה. וישראל דאתמר בסון (תהלים ק) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם. עד דיון דליון בין רגליו בגלותא. לא אתבררו מיניה (ד) ובנטיעו אמר דוד המע"ה (תהלים מט) למה אירא בימי רע עון עקבי יסבני (ז) ועליהו אמר שלמה (שיר א) לאי לך בעקבי הצאן. ביעק"ב דעליהם אתמר לגבי נחש הקדמוני דפתי לחוה. הוא יושף ראש ואתה תשופנו עקב.. ועל זרע יעקב אתמר גפן ממלרים תסיע. מה גפן לא מקבל הרכבה ממין אחר. הכי זרע יעקב היו נטרים אות הברית (י) ולא מקבלו הרכבה ממין אחר. ולבשר דיון מן גלותא רביעאה אחתלו לתפוחים וכל ריחות טובים. כנונא דמקדו דמלרים דכתיב ביה (שיר ח) תחת התפוח עוררתך: (ב-ק:)

**הבט** משמים וראה ופקד גפן זאת. אמר רבי יוסי מהו גפן. זה כנסת ישראל. הבט משמים וראה דהא מאתר דא אתרמי. כד"א (איכה ב) השליך משמים ארץ (י) ופקד גפן זאת. גפן דהיא זא"ת ודא.. תא חזי כתוב (בראשית מט) אסרי לגפן עירה. דאתכסיין תחתא דהיא גפן כל ליון חילין תקיפין דענין עכו"ם כדאמרן (ח) דבנין דהיא גפן אתקשר ואתכפא אחרון חולא דליון ואתמר. רבי שמועון אמר אית גפן ואית גפן. אית גפן קדישא עלאה. ואית גפן דלקרי (דברים לב) גפן סדום. ואית (ירמ' ב) סורי הספן

זוי הזהר

**פ** (א) שניע בשלך סמך דארץ לא כמו שאר עצים: (ב) כדאיתא בגמזות שהיו הסוכות היא מן הגלילית ולא מן הדלית: (ג) פ' שהם מתקברים ומתערבים בין האומות עכו"ם שדרים ביניהם: (ד) שקשה לישראל להתברר ולהכיר מן הערב רב והומאים והחטאים: (ה) פ' שמועין דמה ובשביל מה יש לו לראת בימי רע ליון כוונת הגלות. ואומר שהוא יען כי עון עקבי יסבני. פ' ביון שזון הערב רב שהם אנשים השפלים כמו העקב בגוף הם יסובבו לישראל ויחטאום לישראל: (ו) וכן צריכים ישראל להתרחק מן הערב רב ולא לעשות כמעשיהם להתערב בגוים: (ז) שמים היונו התעצרת וארץ זו הסוכות והשכינה הקדושה שנקראת ג"כ זא"ת. וענין ההשכחה הוא ריחוק ופירוד מן התעצרת. וזיינו גלות השכינה: (ח) אלו ע' שרים הירועים:

הגפן נכריה (ט) בת אל נכר. לפיכך כתוב גפן זאת.  
זהו שנקראת (שש) שורק כלה זרע אמת. שורק. אלו  
ישראל שיצאו מהגפן ההיא. כאשר חטאו ישראל ועזבו  
לגפן ההיא מה כתוב (דברים כ) כי מגפן סדום גפנה  
וגר. ולפיכך יש גפן ויש גפן: (א-דלה.)

## פא

**תקעו** בחדש שופר בכסה ליום חגנו כי חק לישראל  
הוא משפט לאלהי יעקב. פתח סבא ההוא  
ואמר. תקעו בחדש שופר וגר. בראש השנה הוא  
הזמן שנתעורר דין עציון הקשה. וכאשר הוא נתעורר  
צד הטומאה מתגבר עמו. וכיון שהוא מתגבר עולה  
ומכסה להלבנה שלא תאיר אור ונתמלאית מצד  
הדין (ה) אז כל העולם הוא בדין עציונים ותחתונים.  
וכרוז נכרו בכל הרקיעים הכינו כסא הדין לרבון  
כל העולמים. שהוא רוצה לדון. ומדוע נתעורר דין  
העציון ביום הזה. אלא כל סודות וכל קדושות יקרות  
כלן תלויות בשביעי (ז) ושביעי העציון ההוא שנקרא  
עולם העציון עולם הבא (א) ממנו מאירות כל המנורות  
וכל הקדושות וכל הברכות. וכאשר מגיע הזמן לחדש  
הברכות והקדושות להאיר (ז) יחפץ להשגיח בכל  
התקונים של כל העולמות. וכל אותן התקונים להתקיים  
כל העולמות עולם הרבר שאינו מאיר (י) עד  
אינם זכאים או יקום הרבר שאינו מאיר (י) ואם  
שנבדלים הרשעים מן הצדיקים. ובכן נתעורר הדין.  
ומאותו הדין נתגבר צד הטומאה ונמצא המקטרג  
לתבוע שינתנו לו אותן הרשעים. לפי שעציו  
כתוב (איוב כח) ולכל תכלית הוא חוקר. והוא מכסה  
להלבנה. ומדוע לא נמסרים ביד המקטרג. לפי שאין  
רצונו של הקב"ה להאביר מצשי ידי. וצד הטומאה  
ההוא עומד כמו קליפה קשה שאין ביכולת לשברה.  
מלבד בעצה הזאת שהקב"ה נתן לישראל. שכתוב  
תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. בשביל לשבר  
מכסה ההוא שנתכסה הלבנה ואינה מאירה. וכאשר  
מעוררים ישראל למטה בשופר זה הקול שיוצא מן  
השופר מנקש באויר ובוקע רקיעים. עד שעולה אצל  
סלע קשה ההוא המכסה להלבנה. כשהוא רואה שנמצא  
התעוררות של רחמים או אותו שצלה ועומד למעלה  
נתערבב. ובכן זה הקול שופר עומד שם ודין ההוא  
נסתלק. וכיון שלמטה נצטה התעוררות של רחמים  
כמו כן למעלה נתעורר שופר אחר העציון (י) ומוציא  
הקול שהוא רחמים. ונפגשים קול בקול רחמים  
ברחמים. ובהתעוררות שלמטה נתעורר כמו כן  
למעלה: (ב-קד.)

רבי

הגפן נכריה (ט) בת אל נכר. בג"כ כתיב גפן זאת.  
היא דאקרי (ש) שורק כלה זרע אמת. שורק. אלו  
ישראל דנפקי מהסיה גפן. כד חבו ישראל ושכרו  
להסיה גפן מה כתיב (דברים לב) כי מגפן סדום גפנה  
וגר. ובג"כ אית גפן ואית גפן: (א-דלה.)

## פא

**תקעו** בחדש שופר בכסה ליום חגנו כי חק לישראל  
הוא משפט לאלהי יעקב. פתח הסוא סבא  
ואמר. תקעו בחדש שופר וגר. השתא איתו  
זמנא להתעורר דינא עלאה תקיפא. וכד איתו אהער  
סער אחרא אתתקא בדינא. וכיון דאיתו אתתקא סליק  
וחפיה לסיכא דלא נסיר נסורא ואתמליא מסכרה  
דדינא (ה) כדון כל עלמא איתו דינא עלאין ותתאין.  
וכדחא כדון בכלסו רקיעין אתקינו כורסא דדינא למאריה  
דכלא. דאיתו בצי למידן. ואמאי אהער דינא  
עלאה צימא דא. אלא כל רזין וכל קדושין יקריין  
כלסו תליין שבציעאה (ז) והסוא שבציעאה עלאה  
עלמא עלאה דאקרי עלמא דאחי (ז) מיס נהרין כל צוליבין  
וכל קדושין וכל ברכאן. וכד מסי זמנא לחדתותי  
ברכאן וקדושין להסרה (ד) בעא לאשגחא בכל  
תקונא דעלמין כלסו. וכל אינון תקונין להתקיימא  
כלסו סלקין מנו תתאי אי אינון כשראן (ט) ואי  
לא כשראן כדון קיימא מלה דלא נסיר (י) עד  
להתפרשן חייבין מנו וכלאין. כדון אהער דינא.  
ומהסוא דינא אתתקא סער אחרא ושתכח מקטרגא  
בגין דינתון ליה אינון חייבא. בגין דעליה  
כתיב (איוב כח) ולכל תכלית הוא חוקר. וחפיה  
לסיכא. ואמאי לא מסרה לון בידא דמקטרגא. בגין דאית  
היאובתיה דקב"ה לאובדא עובדי דיו. והסוא סער אחרא  
קיימא קליפא תקיפא דלא יכיל להתברא.  
בר צהאי עיטא דקב"ה יסיב לישראל. דכתיב  
תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. בגין לתברא  
הסוא כסה דאתחפיה סיהרא ולא נסיר. וכד  
מתערי ישראל לתתא בשופר האי קלא דנפיק  
משופר בטש צהאירא ובקע רקיעין. עד דסלקא לגבי  
הסוא סגרא תקיפא דחפי לסיכא. אשגח ואשכח  
אתערותא דרחמי כדון הסוא דסליק וקיימא לעילא  
אתערבב. וכדון האי קלא קיימא ואער הסוא  
דינא. וכיון דלתתא אהערנו רחמי  
הכי נמי לעילא אהער שופר אחרא עלאה (י) ואפיק  
קלא דאיתו רחמי. ואתערנו קלא בקלא רחמי  
ברחמי. ובאתערותא דלתתא אהער הכי נמי  
לעילא: (ב-קד.)

רבי

## זו הוהר

(ט) זו נוקמא דקליפה שלמות הקדושה. בידוע שזה דעומת זה עשה האלהים:

**פא** (ה) כל מקום שנזכר באן לבנה זו מרת המלכות בידוע שהיא מרת הדין: (ב) מ' במרת המלכות שהיא ספירה השביעית: (ג) שביעאה  
עליה זו הבינה אסא עליה והיא ג"כ שביעית עד פי התהלת המספר מתתא לעילא מהתהלת עלמא דרכורא שהוא מן היסוד  
ומעלה: (ד) היינו בדרש השביעי: (ה) עד ידי תורה תפלה מעות וטעמים טובים: (ו) זו מרת הדין: (ז) זו הבינה:

רבי שמעון אמר תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. תקעו בחדש שופר. מהו בחדש. לא כי דיוגא רפיא דלקרי חדש (ח) בכסה. וכס דעלמא עלאס כס דה. לא פחד ילחק דלויסו כס למלכא עלאס. הו בכסה. לא דיוגא קשיא פחד ילחק (ט) דיוגא דלחכסיוא דדיר דלאו לויסו דיוגא בלגליא. כי חק. דא דיוגא (יפא). ומשפט. דא דיוגא (קדיא) ברחמי. ותרוויסו אינון כחדא. בגין כך תרין יומין. ותרוויסו בחדא חדא: (ג-דלא):

רבי אלעזר אמר כתוב בכסה ליום חגנו. דלחכסיוא ביה סיהרא. וסיד דלחכסיוא. אלא כד קיימא עיבא ומשאל לא נהיר (י) כדון סיהרא דלחכסיוא ולא נהיר. וע"ד מקמי עיבא משאל לא נהיר. כל שכן סיהרא דלחכסיוא ולא נהיר. ועל דא בכסה ליום חגנו ביה"א דלחכסיוא סיהרא (יא) ובמאי נהיר כלא. בתיובתא וצקל שופרא. דכתיב (תהלים עז) אשרי העם יודעי תרועה. כדון ס' בלור פניך יהלכון: (ג-ק):

### רעיא מדימנא

**תקעו** בחדש שופר בכסה ליום חגנו. מהו בכסה. ביומא דסיהרא מתכסת. ואמאי מתכסת. בגין דכד משי ראש הסנה ייתי סמאל למתבע דיוגא לבניו דיעקב קמי קב"ה. והוא יומי ליה דייטי סהדון. והוא ייתי לשמשא עמיא. אויל למייתי סיהרא וסיהר מתכסא. בלא אחר מתכסת. אלא סליקת להסוא אחר דלחמך ביה במכוסה ממך אל תחקור (יג) לפיכך לה על בנהא. והוא סוא דלחמך קרא תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. לאחר דביס סליקת שכינתא. דלחמך ביה ובמכוסה ממך אל תחקור: (ג-ערה):

**תקעו** בחדש שופר בכסה ליום חגנו. מהו בכסה. בירחא דלחכסיוא ביה סיהרא. ביהסוא זמנא דלחכסיוא לויסו אחרת לישראל דיתקנון ללוחין במלכין סבין מפקודין דעשה. דללוחא שקולא ככל פקודין. ביהסוא זמנא יומא קב"ה לישראל ועשה לי משעמים ברעווא דשכינתא. כאשר אהבתי. מפקודין דעשה. ותקניט שכינתא עס ישראל מלכין דללוחין דליון קרביטין. ובזמנא דלויסו תקינת מזונא למלכא יסיבת לון עיבא ללחמך בשופר. דביס עתיד קב"ה ללכנסא לישראל מן גלותא מארבע סערין. סערין. סערין תקע בשופר גדול לחירותא וש' כס לקבץ גליותינו. ומקסרגא חשיב דלויסו יומא דיוגא דיליס ובכח: (ת"ז תכ"א)

עדות

רבי שמעון אמר תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. תקעו בחדש שופר. מהו בחדש. זה בית דין הריה שנקרא חדש (ח) בכסה. וכס של עולם העליון כס דה. זה פחד יצחק שהוא כס למלך העליון. ועוד בכסה זה דין הקשה פחד יצחק (ט) דין שהוא בהסתר תמיד ואין הוא דין בהתגלות. כי חק. זהו דין (יפה). ומשפט. זהו דין (קשה) עם רחמים. ושניהם הם ביחד. ובעבור זה שני ימים ר"ה. ושניהם בסוד אחר: (ג-דלא):

רבי אלעזר אמר כתוב בכסה ליום חגנו. שנתכסית בו הלבנה. ואיך נתכסית. אלא כאשר עומד עב הענן והשמש אינו מאיר על הלבנה (י) אז הלבנה נסתרת ואינה מאירה. ואם מפני עב הענן אין השמש מאיר. כל שכן הלבנה שאז היא נסתרת ואינה מאירה. וע"כ בכסה ליום חגנו בה"א דרמו שחלבה נתכסית (יא) ובמה יאיר הכל. בתשובה ובקול שופר. שכתוב (תהלים פט) אשרי העם יודעי תרועה. ובכן ח' באור פניך יהלכון: (ג-פ):

### רועה הנאמן

**תקעו** בחדש שופר בכסה ליום חגנו. מהו בכסה. ביום שחלבה נתכסית. ולמה נתכסית. לפי שכאשר מגיע ראש השנה יבא סמאל לתבוע דין על בני יעקב מלפני הקב"ה. והוא יאמר לו שיביא עדים. ויביא את השמש עמו. והוא הולך להביא גם את הלבנה והיא נסתרת. באיזה מקום נסתרת. אלא שהיא עולה למקום ההוא שנאמר בו במכוסה ממך אל תחקור (יג) לפיכך לה על בניה. והוא שאומר הכתוב תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. למקום שבו עלתה השכינה. שנאמר בו ובמכוסה ממך אל תחקור: (ג-ערה):

**תקעו** בחדש שופר בכסה ליום חגנו. מהו בכסה. בחדש שחלבה נסתרת בו. ובזמן ההוא שהיא נסתרת אומרת לישראל שיכינו תפלות במאכלים טובים מן מצות עשה. שהתפלה שקולה ככל המצות. ובזמן ההוא יאמר הקב"ה לישראל ועשה לי מטעמים בהתחברות השכינה. כאשר אהבתי. עם מצות עשה. ומכינה השכינה עם ישראל מאכלים של תפלות שהם כקרבתות. ובזמן שהיא מכנת המזון למלך היא נותנת לנו עצה לעורר בשופר. שבו עתיד הקב"ה לקבץ לישראל מן הגלות מארבע כנפות הארץ. כמו שאנו אומרים תקע בשופר גדול לחירותנו וש' כס לקבץ גליותינו. והמקטרג חושב שזה הוא יום הדין שלו ובזמן: (ת"ז תכ"א)

עדות

### זיו הורה

(ח) פ"ו וזו הבינה שהיא כס ה' היינו ה' הראשונה של שם הוי"ה. והיא כס דלכסא עלאה וזו החכמה: (ט) וזו ספירת נבונה שאין עור שם הדין בהתגלות כל כך כמו במלכות. כי חק. וזו המלכות. ומשפט זה התפארת דאיהו רחמי. ולפיכך סובא כספרי הקבלת שיום א' של ר"ה הוא דיוגא קשיא ויום ב' דיוגא רפיא. ויש פירושים אחרים במאמר זה. והבזמן יבחר: (י) חשבת הענן המקטרג מרבה לעב הענן הספיר ומסמיק בין אור השמש שהוא התפארת וזמן מרת המלכות שלא תקבל המלכות האלה מן התפארת. והבזמן תא שיהיה דין בלי רחמים: (יא) דורש אות ה' על ה' האחרונה של השם הוי"ה שורש המלכות: (יג) וזו הבינה אפא עלאה:

**עדות ביהוסף** שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע. רבי חייא פתח פתח עדות ביהוסף שמו וגו'. הרי ביארנו שלמד שבועים לשון ועוד יותר גם לשון הקודש. וש"כ שפת לא ידעתי אשמע. אבל מהו עדות. בוא וראה בשעה שאשת פוטיפר היתה מפתה אותו לאותו דבר. היה יוסף עושה עצמו כמי שאינו מבין שפתה. וכן בכל יום ויום עד שעה אחרונה ההיא שנאמר (בראשית לט) ותתפשהו בבגדו. מהו ותתפשהו. אלא שעשתה כך לפי שעשה עצמו כמי שאינו מבין שפתה. ורוח הקודש צעק לצומתו (משלי י) לשמרך מאשה. וזה מנכריה אמריה החליקה. ומה משמיענו עדות ביהוסף. שכל מי שנשמר מן זנות נתקשר עם השכינה ונאחו בעדות ההוא. ומה הוא. ה' שנתוספה בו. זהו שכתוב עדות ביהוסף שמו וגו' (ג-יג) שם י"ה ביהוסף הוא עדות ודאי. אלו שתי האותיות מעידין עדות בכל מקום. כמש"כ (תהלים קכב) שבטי יה עדות לישראל. זה השם הוא עדות לישראל: רבי אבא אמר בוא וראה יוסף דבעבור שנטר לו לזה הברית ולא חפץ לשקר בו וזה לכבוד בעולם הזה ולכבוד בעולם הבא. ולא עוד אלא שהקב"ה משרה שמו בתוכו. שכתוב עדות ביהוסף שמו. וזכה לברכות של עולם הזה ולברכות של עולם הבא: (ג-יד).

**לא יהיה בך אל** זר ולא תשתחוה לאל נכר. אמר רבי יצחק כיון שכתוב לא יהיה בך אל זר. מהו ולא תשתחוה לאל נכר. אלא לא יהיה בך אל זר. שלא יכניס האדם ליצר הרע בקרבנו. שכל מי שבא להתחבר בו אל זר שורה בקרבנו. שהרי כאשר האדם מתחבר בו מיד בא לעבור על דברי תורה. ובא לעבור על האמונה של שמו הקדוש. ואח"כ בא להשתחוה לאלהים אחרים. ועל כן כתיב לא יהיה בך אל זר. וכיון שלא יהיה בך אל זר לא תבא להשתחוה לאלהים אחרים ולעבור על האמונה של שמו הקדוש. וש"כ ולא תשתחוה לאל נכר. זו היא אמונה הרעה של האיש: (ג-יז).

**לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר.** רבי אלכסנדראי פתח לא יהיה בך אל זר. זה יצר הרע. ולא תשתחוה לאל נכר שלא תבעל ארמית. רבי אלעזר אומר לא יהיה בך אל זר. שלא תהא נח לכעוס. שכל הכועס כאלו עובד עבודה זרה. דאמר רבי עקיבא כן הוא דרכו של יצה"ר. היום אומר לך עשה כן ולמחר אומר לך עבוד עבודה זרה והולך ועובד. הוא היה אומר כעס תלמיד חכם גדול מכולן. בד"א בדברים שהם כנגד הקב"ה. דאמרה תורה (משלי כא) אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'. אבל בדברים אחרים אסור לו לכעוס. והרב על תלמיד כדי שיהי נמצא בכבודו ובמוראו מותר. וכן על שאר העם למען יהיה מוראו עליהם לשם שמים מותר. ושאר אנשים שאין כעסותם ליראת שמים אסור. אמר רבי שמעון מדת הצדיק קשה לכעוס ונח לרצות. וזו המדה גדולה מכלם: (י"ח)

## פב

**עד מתי תשפטו עול ופני רשעים תשאו סלה.** אמר רועה הנאמן כל דיין שאינו דן דין אמת לאמתו הרי הוא כאילו השליט לסמא"ל בעולם. עליו כתוב (דניאל ח) ותשלך אמת ארצה. ומפיל להשכינה עמו. ומקים לגיהנם בת זוגו של סמא"ל עם סמא"ל. במקום

**עדות ביהוסף** שמו בלאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע. רבי חייא פתח פתח עדות ביהוסף שמו וגו'. הרי ביארנו שלמד שבועים לשון ועוד יותר גם לשון הקודש. וש"כ שפת לא ידעתי אשמע. אבל מהו עדות. תא חוי בשעתא דלחתה דפוטיפר הוה אחידא ביה ליהוסף מלה. הוה יוסף עבד גרמיה כחאן דלא ידע לישנא דילה. וכן בכל יומא עד הוה שפתא בתרייתא דכתיב (בראשית לט) ותתפשהו בבגדו. מהו ותתפשהו. אלא בגין דעבד גרמיה כחאן דלא ידע לישנא דילה. ורוח הקודש לווח לקבליה (משלי י) לשמרך מאשה וזה מנכריה אמריה החליקה. ומאי קמשמע לן. אלא כל מאן דנטיר גרמיה מחאן אתקשר בה בשכינתא ואחיד בהוה עדות. ומאי הוא. ה' דלחוסף ביה. ה"ד עדות ביהוסף שמו וגו' (ג-יג) שם י"ה ביהוסף אוהו עדות ודאי. אלן תרין אמונן סהדין סהדותא בכל אהר. כד"א (תהלים קכב) שבטי יה עדות לישראל. שמה דא אוהו עדות לישראל: רבי אבא אמר תא חוי יוסף בגין דנטיר ליה להאי ברית ולא בעא לשקרא ביה וזה ליקרא בהאי עולם וליקרא לעולם דלתי. ולא עוד אלא דקב"ה אשרי שמים בגויה. דכתיב עדות ביהוסף שמו. וזכה לברכתא דהאי עולם ולברכתא דעולם דלתי: (ג-יד).

**לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר.** אמר רבי יצחק כיון דכתיב לא יהיה בך אל זר. מהו ולא תשתחוה לאל נכר. אלא לא יהיה בך אל זר. דלא ייעול בר נש לילך הרע בגוויס. דכל מאן דלתי לאתחברא ביה אל זר. שריא בגויה. דהא כד אתחבר ב"י ביה מייד אחי לאתעברא על פתגמי אורייתא. אחי לאתעברא על מסימנותא דשמא קדישא. ואחי לבתר למסגד לפעוון אחרנין. ועל דא כתיב לא יהיה בך אל זר. וכיון דלא יהיה בך אל זר לא תבא למסגד לפעוון אחרנין ולמעבר על מסימנותא דשמא קדישא. ה"ד ולא תשתחוה לאל נכר. דא הוי מסימנותא בישא דבר נש: (ג-יז).

## פב

**עד מתי תשפטו עול ופני רשעים תשאו סלה.** אמר רעוא מסימנא כל דיין דלא דן דין אמת לאמתו דא אוהו כאלו אשליס סמא"ל בעלמא. (דניאל ח) ותשלך אמת ארצה. ואפיל שכינתא עמיס. ויקים גיהנם ביה זוגיס דסמא"ל עם סמא"ל. באתר

באתר דין אמת יוקים שפת סקר. דין אמת  
עמודא דאמלעותא. שפת סקר גיהנס וסמאל. ובג"ד כד  
דיין דן דין גיהנס פתוחא לפניו משמאלו.  
במ זוגי דסמאל. וחרב על צוארו. מלאך המות  
סמאל מאחוריו מעל לזאריה. וכן ערן פתוח לימינו.  
ועץ החיים פתוח לקמים על רישיה. אי דן דינא  
דסקרא שליט עליה מלאך המות ושחיס ליה. ולבתר  
אוקיד ליה בגיהנס. ואי דן דין אמת קב"ה יועיל ליה לנן ערן  
ואשעים ליה מלינא דחיי. דכתיב עליה (נראית ג) ולקח  
גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם: (ג-קיו).  
**אני** אמרתי אלמים אתם וגו'. אכן כהרס תמותון  
וגו'. אני אמרתי בשעתא דאקדימתון עשיה לשמיטה  
דהא אלמים אתם וגו' כיון דאמסכתון בחר ילר  
הרע אכן כהרס תמותון וגו'. מאי מיתתו של אדם.  
אחית ליה לעשרא בגין דיתחמי הסוא ילר הרע  
די בגויה. והסוא ילר הרע איז דמית ואתעכל  
בגויה: (ג-קכג).

## פנ

**אלהים** אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל. פתח  
רבי שמעון ואמר כתוב (ישע' מא) מי העיר  
ממזרח צדק יקראוהו לרגלו וגו'. האי קרא אוקומנא  
ואתמר. אבל רוא דחכמתא איזי. בי רוא דעלמא עלאה  
איזי (א) דהא מתמן נפקא שירותא לאתגליא רוא  
דמסימנותא (ב) וסא אוקומנא. תו בי שמירא דכל  
סמירין דלא אחידע ולא אתגליא כלל (ג) גלי  
יקריס לאשתמודע מהסוא אתר דאקרי  
מזרח (ד) דהא מתמן שירותא דכל רוא דמסימנותא וסהרא  
לאתגליא. ולבתר דאק יקראוהו לרגלו. דהא לד"ק גלי  
גבורתא עלאה וסולטניה דקב"ה (ה) וסאוי לד"ק  
שליטתא על עמין כלכו לדברא לון ולאחנקא לון כדקא יאות.  
וע"ד (ו) יתן לפניו גוים ומלכים ירד. דהא כל  
מלכין דעלמא ברשותא דסאוי לד"ק קיימין.  
כד"ה (ה'ס' ט) וסאוי ישפט תבל בצדק. תו לד"ק  
יקראוהו לרגלו. מאן קרי למאן. אלא לד"ק איזו אורי  
תדיר לאספקלריא דנהרא ולא שכיך לנגלזין (י) ולד"ק  
קאים תדיר לרגלו דלא אתעדי מתמן וקארי ולא  
שכיך. הסיד אלמים אל דמי לך אל תחרש ואל  
תשקט אל: (ג-קט"ז).

רבי יהודה פתח (מכ' ז) אל תשמחי אויבתי לי  
כי נפלתי קמתי וגו'. מאן אויבתי לי. דכבו דמלכו  
כי נפלתי למלכו קדישא. וסאוי קרא  
כנסת ישראל אמר ליה אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי  
קמתי. מאי דלית הכי למלכו אחרא. דכיון דחפול  
לא

במקום דין אמת הוא מקים שפת סקר. דין אמת זה  
עמוד האמצעי. שפת סקר גיהנם וסמאל. ולפיכך  
כאשר הדין יושב לדין גיהנם פתוחה לפניו משמאלו.  
בת זוגו של סמאל. וחרב על צוארו. מלאך המות  
סמאל מאחוריו על צוארו. וכן ערן פתוח לימינו.  
ועץ החיים פתוח לפניו על ראשו. ואם הוא דן דין  
סקר שולט עליו מלאך המות ושחט אותו. אח"כ  
שורפו בגיהנם. ואם דן דין אמת הקב"ה יכניסו לגן עדן  
ויטעים לו מעץ החיים. שנאמר עליו (בראשית ג) ולקח  
גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם: (ג-קיו).  
**אני** אמרתי אלהים אתם וגו'. אכן כאדם תמותון  
וגו'. אני אמרתי בשעה שהקדמתם עשיה לשמיטה  
שהרי אלהים אתם וגו'. וכיון שנמשכתם אחר יצר  
הרע אכן כאדם תמותון וגו'. מה מיתתו של אדם.  
מוריד הגוף לעפר בשביל שיהיה נמחה יצר הרע  
ההוא שבתוכו. ואותו יצר הרע הוא שמת ומתעכל  
בתוכו: (ג-קכג).

## פנ

**אלהים** אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל. פתח  
רבי שמעון ואמר כתוב (ישע' מא) מי העיר  
ממזרח צדק יקראוהו לרגלו וגו'. מקרא זה נתבאר  
ונדרש. אבל סוד של חכמה הוא. בי זה סוד עולם  
העליון (א) שהרי משם יוצא ההתחלה להתגלות סוד  
האמונה (ב) וזה נתבאר. ועוד בי זה נסתר כל  
הנסתרות שלא נודע ולא נתגלה כלל (ג) נתעורר  
לגלות כבודו להיותו נודע מהמקום שהוא שנקרא  
מזרח (ד) שהרי משם התחלת כל סוד האמונה והופעת  
האור. ולבסוף צדק יקראוהו לרגלו. שהרי צד"ק תגלה  
גבורה העליונה וממשלת הקב"ה (ה) ולזאת הצד"ק  
השליט על כל העולמות להנהיגם ולהתקינם כראוי.  
וע"כ (ס) יתן לפניו גוים ומלכים ירד. שהרי כל  
מלכי העולם ברשות הצד"ק הזאת צומדים.  
כמש"כ (תהלים ט) והוא ישפט תבל בצדק. ועוד צדק  
יקראוהו לרגלו. מי קורא דמי. אלא צד"ק היא קוראה  
תמיד לאספקלריה המאירה ולא תשקט לעולם (י) וצד"ק  
עומדת תמיד לרגלו שלא תסיר משם וקוראה ואינה  
שוקטת. וזש"כ אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל  
תשקט אל: (ג-קט"ז).

רבי יהודה פתח (מכ' ז) אל תשמחי אויבתי לי  
כי נפלתי קמתי וגו'. מי זה אויבתי לי. זו מלכות  
הרשעה שהיא אויב למלכות הקדושה. ומקרא זה  
כנסת ישראל אמרו אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי  
קמתי. מה שאין כן למלכות אחרת. שכיון שנופלת  
לא

## זיו הודר

**פנ** (א) זה עולם הבינה: (ב) מן הבינה יצאו ו' ספירות הנגלות: (ג) זה הכתר: (ד) היינו מן ספירות החכמה שנקראת מורה.  
כיון שבמנה התחלת אור וורה לנילו שם הו"ה. כי האות יורד היא שורש החכמה שהוא עולם האצילות: (ה) סוף הספירות  
היא המלכות שנקראת צדק. ובמנה מתפשטת ונתגלות כל הגנה העליונה: (ו) אספקלריא המאירה היינו התפארת וצד"ק שהיא הספירות  
תקרא אליו תמיד להשפיע דה שפע הנצחית:

לא תקום לעלמין. אבל כנסת ישראל אע"ג דנפלת תקום וקמת שאר זמנין. דכתיב כי נפלתי קמתי. דהא כמה זמנין נפלה כנסת ישראל בגלותא. ויתבאר בין חינוך מארי דבבן. ושאר עמין עכו"ס קמו עליהו דישאל לטולא לון מעלמא ולא יכלו. כד"א על עמך יערימו סוד וגו'. אמרו לנו ונכחידם מגוי וגו'. ועס כל דא אע"ג דשאר עמין עכו"ס קמו עליהו. קב"ה לא אהא לון בדייהו. ואי נפלו קמו. דכתיב כי נפלתי קמתי. דהא קב"ה אקיס לה תדיר. וחמינא כנסת ישראל לומר דהא קב"ה יוקיס לה מעפרא גלותא ותסתלק מיניה. אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי. כי נפלתי בגלותא ושעבדו את בני. קמתי בזמן הזה: (ב-רמא:)

אמר רבי אלעזר הרי אנו רואים שהתעוררות שלמעלה אין הוא אלא כאשר נתעורר למטה. שהרי התעוררות שלמעלה בהשחוקקות שלמטה תלויה. וזש"כ אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל. זו היא התעוררות שלמטה בשביל לשלוט. אמר דוד אלהים אל דמי לך. לפעול התעוררות שלמעלה ולהתחבר אל הימין. מה הטעם. לפי כי הנה אויבך יהמיון וגו'. על עמך יערימו סוד וגו'. כי נוצעו לב יחדו עליך ברית יכרותי. ולפיכך אלהים אל דמי לך. לצורך התעוררות שלמעלה. שהרי אז נתעורר הימין שתתקשר עמו. וכאשר נתקשרת עם הימין אז נשתברו האויבים. שכתוב ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב: (א-טו:)

אמר רבי אלעזר ה' חמינא דאתעוררתא דלעילא לאו איהו אלא כד אתער לתתא. דהא אתעוררתא דלעילא בתחובתא דלתתא תליא. הס"ד אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל. דא היא אתעוררתא דלתתא בגין לשלטה. אמר דוד אלהים אל דמי לך. לאתערא לגבי עלאה ולאסתברא לגבי ימינא. מאי טעמא. בגין כי הנה אויבך יהמיון וגו'. על עמך יערימו סוד וגו'. כי נוצעו לב יחדו עליך ברית יכרותי. ובג"כ אלהים אל דמי לך. לאתערא לגבי עלאה. דהא כדון אתערת ימינא וקשרית לה בידה. וכד אתקשרת בימינא כדון אתברו שנתין. דכתיב ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב: (א-טו:)

## פ"ב

**נכספה** וגם כלתה נפשי לחלרות ה' וגו'. אמר רבי יוסי ה' תנין במתניתא דידן. דכל מאי דעבר קב"ה בין לעילא בין לתתא כללו כספין ושקדן לאחד לזימא. גופא חז"ל בתר זימא לארעא דהנסיב זימא. ונשמתא לית לה כסופא אלא לאתר דאתנסיבת מתמן. דכל מאי דעבר קב"ה כסוף בתר זימא. הס"ד נכספה וגם כלתה נפשי לחלרות ה'. ולא לעלמא דדון כסופא: (ו"ה)

**גב** לפור מלאה בית ודורו קן לה אשר שתי אפרחיה את מזבחותיך וגו'. רבי אלעזר פתח ואמר גס לצור מלאה בית. אלן לפרי שמיא דמנחון שוין מזוריסון לבד. ומנחון שוין מזוריסון בביתא. כגון דרור דליו עופא דשוי דוריה בביתא דכל בר נש ולא דחיל. אמאי. בגין דכלא קראן ליה דרור. מסו דרור. חירו. כד"א וקראתם דרור בלדך. ונרגומו חירו. ודא איהו לפור דרור. דהא מיומא דעבד קרא בביתא ואפיק בגין. מזוריה בביתא חמשין יומין. ולבתר מתפרשן אלן מאלין. ודא איהו עופא דלקרי דרור חירו: (ב-קפג:)

וכי דוד מלכא על לפרא בעלמא הוה אמר מלה דא. אלא כמה דמנין. כמה חביבין נשמתין קמי קב"ה. אי תימא כל נשמתין דעלמא. לאו הכי. אלא חינוך נשמתין דלדיקא דתמן מזוריסון בדיה. מזוריסון לעילא ומזוריסון לתתא. וסכי

## פר

**נכספה** וגם כלתה נפשי לחלרות ה' וגו'. אמר רב יוסי הרי למדנו בברייתא שלנו. שכל מה שעשה הקב"ה בין למעלה בין למטה כלם נכספים ונמהרים ללכת למינו. הגוף הולך אחר מינו לארץ שנלקח ממנה. והנשמה אין לה השחוקקות אלא למקום מינו. שכל מה שעשה הקב"ה יכסוף אחר מינו. זש"כ נכספה וגם כלתה נפשי לחלרות ה'. ולא לעולם הזה כמו הגוף: (ו"ה)

**גם** צפור מצאה בית ודרור קן לה אשר שתי אפרחיה את מזבחותיך וגו'. רבי אלעזר פתח ואמר גם צפור מצאה בית. אלה צפרי השמים שמהם עושים מדורם בחוץ. ומהם עושים מדורם בבית. כגון דרור שהוא עוף המשים מדורו בבית של כל אדם ואינו מתירא. ולמה. לפי שכלם קוראים לו דרור. מהו דרור. חירות. כמש"כ וקראתם דרור בארץ. ותרגומו חירו. וזה הוא צפור דרור. שהרי מן היום שעושה קנו בבית ומוציא בניו. מדורו בבית חמשים יום. ואח"כ נפרשים אלה מאלו. וזה הוא העוף שנקרא דרור חירות: (ב-קפג:)

אבל האם דוד המלך. על צפור שבעולם היה אומר כן. אלא הרי זה כמו שלמדנו. כמה חביבין הנשמות לפני הקב"ה. אפשר תאמר כל הנשמות שבעולם. לא כן. אלא אותן נשמות הצדיקים אשר שם מדורם נמי. מדורם למעלה ומדורם למטה. וכך

וכן יפורש גם צפור מצאה בית. אלה רוחות הצדיקים. למדנו יש שלש חומות לגן עדן. ובין כל אחת ואחת כמה רוחות ונשמות מטיילות שם. וניהנות מן הריח של תענוג הצדיקים שמבפנים. אע"פ שלא זכו ליכנס. אבל ענג רוחות הצדיקים שמבפנים עין לא ראתה וגו'. ויש ימים מיוחדים בשנה. והם ימי ניסן וימי תשרי שאותן הרוחות משוטטות ופוקדות למקום שנצרך. ואע"פ שכמה פעמים משוטטות. אבל ימים ואלה מיוחדים הם לזה. והן נראות ע"ג חומות הגן כל אחת ואחת כמו צפרים מצפצפות בכל בקר ובקר. וזה הצפצוף הוא שבה להקב"ה ותפלה על חיי האנשים שבעולם הזה. לפי שבימים האלה עושים כל ישראל במצות והלכות של רבון העולמים. ואז בשמחה מהראות הצפרים על גבי החומות של גן עדן מצפצפות משבחות מהללות ומתפללות על חיי עולם הזה. אמר רבי שמעון אלעזר ודאי יפה אמרת. שוודאי אותן הרוחות שם. אבל איך תפורש ודרור קן לה. אמר רבי אלעזר כך למדתי. זו היא נשמה הקדושה שעולה למעלה. עולה למקום נסתר ונעלם אשר עין לא ראתה אלהים וזאתך וגו'.

אמר רבי שמעון אלעזר ודאי יפה אמרת ונכון הוא. אבל כל זה בגן עדן התחתון הוא. וכמו שאמרת כך הוא בודאי. גם צפור מצאה בית. אלו רוחות הקדושים שזכו ליכנס ולצאת אח"כ. לפי שמשוטטים ומתראים בעין צפרים. ואלו הרוחות מצאה בית. ודאי שכל רוח ורוח יש להם מדורים ידועים מבפנים. ועם כל זה כלן נכיון מחופת חבריהם. אלה יש להם דרור וחדוה מהכל. והקב"ה מראה להם היכל נסתר אחר שהוא גנוז אשר עין לא ראתה אלהים וזאתך. והיכל ההוא נקרא קן צפור. ומשם יעטרו עטרות למשיח לעתיד לבוא. ובימים מיוחדים שלשה פעמים בשנה הקב"ה רוצה להשתעשע עם איתן הצדיקים. ומראה להם היכל ההוא הנסתר והנעלם שאין יודעים אפרוחיה את מובחותיה. אלו איתן הצדיקים אשר שם. ואין מכירים בו כל הצדיקים אשר שם. אשר שם בבנים קדושים שזכו לתורה שבכתב ולתורה שבע"פ בעולם הזה. ואלו נקראים שתי מובחות מעוטות לפני המלך הקדוש. שהרי הזכות של בניהם בעולם הזה מגין עליהם ומעטרין להם שם. איזו רוח זוכה לכל זה. אשר שם אפרוחיה ללמוד למובחותיה

וגו' : (ג-קא)

**אשרי** אדם עוז לו בך מסלות בלבבם. רבי אלעזר פתח ואמר. אשרי אדם עוז לו בך. אשרי האיש הבוטח בו בהקב"ה וישים מבטחו בו. יכול כחנניה מישאל ונוריה שבטחו ואמרו תחלה (וינא' ג) הן איתי אלהנא די אנחנו פלחין כיכל לשיבותנא מנו אתון גורא יקידתא ומן ירך מלכא ישיוב. בוא וראה שהיה במשמע שאם לא יציל ולא יעמד עליהם הקב"ה להחיותם. יהיה נמצא ששם הקב"ה לא יתקדש בעיני כלם כמו שאמרו. וכיון שהבינו שלא אמרו כראוי חזרו ואמרו והן לא ידיע להוי לך מלכא וגו'. בין אם יציל ובין שלא יציל ידיע להוי לך מלכא וגו'. ולמדנו שענין זה הודיע להם יחזקאל ושמועז וקבלו ממנו

וכי אתמר גם צפור מצאה בית. אלו רוחות הצדיקים. תנינן תלת שורין אינון לגן עדן. ובין כל חד וחד כמה רוחין ומשמין מטיילין תמן. ואתהנן מריחא דענוגין דלדיקיא דלגו. אע"פ שלא זכו ליכנס. אבל ענוגא דרוחיהון דלדיקיא דלגו עין לא ראתה וגו'. ויומין דשימין אית בשתא. ואינון יומי ניסן וימי תשרי דאינון רוחין משששן ופקדן לאתר דאלעזר. ואע"פ דזמין סניאין משששן. אבל יומין אלין דשימין אינון. ואתהון על גבי שורין דנתיא כל חד וחד כחיון דלפרין מלפסן בכל לפרא ולפרא. והוא לסלסא שבחא דקב"ה וללוא על הי בני נשא דהוי עולמא. בגין דאלין יומין ישראל כליו מתעסקין במצות ובפקודין דמלכי עולמא. וכדן כחדו אתהון לפרין על גבי שורין דגן עדן מלפסן משבסן ואזין ומללן על הי דהוי עולמא. אמר רבי שמעון אלעזר ודאי שפיר קאמרת. דודאי אינון רוחין תמן. אבל מאי תימא ודרור קן לה. אמר רבי אלעזר הכי אולפנא. לא היא נשמה קדושה דסלקא לעילא. וסלקא לאתר סמיר וגו' דעין לא ראתה אלהים וזאתך וגו'.

אמר רבי שמעון אלעזר ודאי שפיר קאמרת שפיר איחי. אבל כל זה בגן עדן דלתתא הוא. וכמה דאמרת הוא והכי הוא ודאי. גם צפור מצאה בית. אלו רוחין קדישין דזכו למיעל ולמפק לבתר. בגין דמשששן ואתהון כחיון דלפרין. ואלין רוחין מלאה בית. ודאי כל חדא וחדא אית לון מדורין ידועין לגי. ועל כל דא כליו נכיון מחופת דחבריהון. אינון דלית לין דרור וחדוה מללא. וקב"ה אחוי לון היכלא סמיר חדא גניו דעין לא ראתה אלהים וזאתך. והוא היכלא אקרי קן צפור. ומתמן מתעטרין עטרין למשיח בזמנא דהתי. וביומין דשימין תלת זמני בשתא קב"ה בעי לשתעשעא באינון לדיקיא. ואחוי לון ההוא היכלא סמירא וגניו דלא ידעין ולא אשתמודעין ביה כל דדיקיא דתמן. אשר שם אפרוחיה את מובחותיה. אלו אינון דדיקיא דאשתכללו בבנין קדישין דזכו לתורה שבכתב ולתורה שבע"פ בהאי עולמא. ואלין אקרין תרין מדבחין מתעשרן לקמי מלכא קדישא. דא זכותא דבנייהו בהאי עולמא אגין עלייהו ומעטרין להו תמן. מן רוחא זכא לכל האי. דשם אפרוחיה ללואפא למובחותיה וגו' : (ג-קא)

**אשרי** אדם עוז לו בך מסלות בלבבם. רבי אלעזר פתח ואמר. אשרי אדם עוז לו בך. וזכא בר נש דאתתקף ביה בקב"ה וישוי תוקפיה ביה. ויכל כחנניה מישאל ועזריה דאתתקפו ואמרו (דניאל ג) הן איתי אלהנא די אנחנו פלחין כיכל לשיבותנא מנו אתון גורא יקידתא ומן ירך מלכא ישיוב. תא הוי דאי לא ישיוב ולא אתקיים עלייהו קב"ה. אשתכח שמי דקב"ה דלא יתקדש בעיניהו דכלא כמה דאמרו. וכיון ידיעו דלא אמרו כדקא יאית. אהדרו ואמרו וסן לא ידיע להוי לך מלכא וגו'. בין ישיב בין לא ישיב ידיע להוי לך מלכא וגו'. ותנין דמלא אודע להו יחזקאל ושמועז וקבלו מניה

ממנו שהקב"ה לא יעמר עליהם להצילם למצן יקב"ו.  
שכר. ואז חזרו ואמרו והן לא ידיע להוי לך מלכא  
וגו'. ומזה יש ללמוד שלא יבטח אדם לאמר שהקב"ה  
בוראי יצילו. או שבוראי יעשה לי כך וכך. אבל  
ישים מבטחו בהקב"ה שהוא יעזור לו כאשר יעסק  
ויתניע באותן מצות התורה ללכת בדרך האמת. שכאשר  
בא האדם להתנהר מסייעין לו בוראי. ובוז יבטח בו  
בהקב"ה שהוא יעזור לו ויבטח רק בו. ולא ישים  
מבטחו באחר. וזש"כ אשרי אדם עז לו בך מסלות  
בלבבם. שינעשה לבו כראוי בלי הרהור אחר. אלא  
מסלם זו שהיא צרוכה לעבור בה לכל מקום שנצרך;  
ד"א אשרי אדם עז לו בך. עז. כמש"כ ה' עז לעמו  
יתן. לפי שנצרך לו לאדם לעסוק בתורה לשמו של  
הקב"ה. שכל מי שעוסק בתורה ואינו עמל בה לשמה  
טוב לו שלא נברא. מסלות בלבבם. מהו מסלות  
בלבבם. כמש"כ (דניאל סו) סילו לרוכב בערבות ביה  
שמו. שהתורה היא עוסק בה רה"ה  
לבעבור ינשא שמו של הקב"ה ולעשות לו תפארת  
בזולם (א-קמב).

**כ**י שמש ומגן ה' אלהים חן וכבוד יתן ה' לא ימנע  
 טוב להלכים בתמים. אמר רבי יוסי כי שמש זה  
 הקב"ה (ז) ומגן זה הקב"ה (ח) שמשו זה הוא סוד  
 שם הקדוש שם הוי"ה. שהוא קיום של כל המדרגות  
 להשפיע. ומגן. זה הוא סוד שם הקדוש שנאמר  
 אלהים. וזהו הסוד שנאמר (בראשית טו) אנכי מגן לך.  
 ושמש ומגן זה הוא סוד השם השלם (י) חן וכבוד  
 יתן ה' והיות הכל סוד אחד (יא) לא ימנע טוב  
 להלכים בתמים. וזהו הסוד שכתוב (איוב לה) וימנע  
 מרשעים אורם. וזה הוא אור הראשון שנאמר בו  
 וירא אלהים את האור כי טוב. שנגזו והסמירו הקב"ה  
 כמו שנתבאר. ומן הרשעים נגזו ומנעו בעולם הזה  
 ובעולם הבא. אבל לצדיקים מה כתוב. לא ימנע טוב  
 להלכים בתמים. זה אור הראשון שנאמר בו וירא  
 אלהים את האור כי טוב : (ב-רמז י) רבי אבא אמר  
 כי שמש ומגן ה' אלהים. שמש ומגן זה ברית הקדוש.  
 מה שמש זורח ומאיר על העולם. אף כך ברית הקדוש  
 זורח ומאיר את הגוף של אדם. מגן. מה מגן הוא  
 להגן על האדם. אף כך ברית הקדוש מגין על האדם.  
 ומי שהוא נוטר בריתו אין נזק בעולם שיוכל לָקֵרֵב  
 אליו : (ב-ז)

# פה

**רציית** ה' ארצן שבת שבית יעקב. אמר רבי אבא  
בוא וראה ארץ ישראל אין שולט עליה  
ממונה אחר אלא הקב"ה בלבדו. ובזמן שישראל היו  
שרוים

מיה דקב"ס לא אתקיים עלייה בגין דיקבלון  
אגרא. וכדין אהדרו ואמרו וזן לא ידיע להוין לך מלכא  
וגו'. הלא לא יתחקף בר נש דיימא קב"ס  
ישזיגני. או איהו עבד לי כך וכך. אבל  
ישו תוקפיה ביה בקב"ס דייסיע ליה כד איהו ישתדל  
בלינון פקודין דאורייתא ולמיסך בארמא קשום. דכיון  
דלתי ב"נ לאתדכא חסייען ליה ודלי. וברא יתחקף ביה  
בקב"ס דלויס יסייע ליה ויתחקף ביה. ולא ישו  
תוקפיה באחרא. ובג"כ אשרי ארס עוו לו כך מסלות  
בלבבס. דעבד לביס ברקא לאות בלא הרורא אחרא. הלא  
כהאי מלה דליס מתישבא לאעברא בכל אתר דאלעריך:  
ד"א אשרי ארס עוו לו כך. עוו. כד"א ה' עו לעמו  
יתן. בגין דאלעריך ליה לב"נ דיתעסק באורייתא לשמיה  
דקב"ס. דכל מאן דאתעסק באורייתא ולא אשתדל לשמיה  
קב ליה ללא אתברי. מסלות בלבבס. מהו מסלות  
בלבבס. כד"א (נעיל סה) סולו לרובכ בערבות ביה  
שמיה. דא סה"א אורייתא דלויס אשתדל ביה  
לארמא ליה לקב"ס ולמעבד ליה חסיבא  
בעמא: (א—קפ.)

**בי** שמש ומגן ה' אלהים. חן וכבוד יסן ה' לא ימנע  
 קוב להלכים בתמים. אמר רבי יוסף כי שמש דא  
 קב"ה (א) ומגן דא קב"ה (ב) שמש. דא הוא רזא  
 דשמא קדישא הו"ה. דכחא קיימין כל דרגין  
 לגיחא. ומגן. דא איזו רזא דשמא קדישא דאקרי  
 אלהים. ורזא דא דכתיב (נבאשית טו) אנכי מגן לך.  
 ושמש ומגן דא איזו רזא דשמא שלם (ז) חן וכבוד  
 יסן ה'. למחוי כלא רזא חזא (ד) לא ימנע קוב  
 להלכים בתמים. ורזא דא דכתיב (איוב יח) וימנע  
 מרשעים אורם. ודא איזו נסורא קדמא דכתיב ביה  
 וירא אלהים את האור כי קוב. דגניו וסתים ליה קב"ה  
 כמה דלוקמיה. ומן חייביא גניו ליה ומנע ליה בהאי עלמא  
 ובעלמא דחיי. אבל לאקריא מחי כתיב. לא ימנע קוב  
 להלכים בתמים. דא רזא קדמא דכתיב ביה וירא  
 אלהים את האור כי קוב (ב—רד): רבי אבא אמר  
 בי שמש ומגן ה' אלהים. שמש ומגן דא ברית קדישא.  
 מה שמש זרע ואבסיר על עלמא. אף הכי ברית קדישא  
 זרע ואבסיר גופא דבר נפ. מגן. מה מגן איזו  
 לאגנא עליה דב"ה. אף הכי ברית קדישא מגן עליה דב"ה.  
 ומגן דנטיר ליה ליה חזא בעלמא דיכיל למקרב  
 בזהים (א—ב):

**פה**

**רצ"ה** ה' ארלך שבת שביעית יעקב. אחר רבי אבא  
תא חיי ארעא דישראל לא שליש עלה  
ממנא אחרא בר קב"ה בלמודוי. ובזמנא דישראל  
שריון

## זינו הזדהו

**פד**

(6) זה התפארת: (ג) זו המלכות: (ד) שם שלים כזה "ואלהותים" או כזה, "ואלהותי": (ד) כאשר אתה שני השמות הם כבוד אחד או נשפט מהשם הו"ה חן וכבוד שזהו רוחניות השפע בכלל:



שרים על ארץ הקדושה היה הכל מתוקן כראוי. וכסא שלם עליהם ועשו העבודה שהיתה בוקעת אוירי העולם. ועלתה עבודה ההיא למעלה למקום הראוי. לפי שארץ הקדושה אינה מוכנת לעבודה אלא לעבודת ישראל בלבד. ולפיכך שאר עמים עכו"ם היו מרוחקים שלא שלטו בה כמו עכשיו. לפי שלא ניוונו אלא מן התמצית. ואם תשאל הלא אנו רואים כמה מלכים ששלטו בה בזמן שבית המקדש היה קיים בעולם. אבל בוא וראה בבית הראשון טרם שטמאו ישראל את הארץ לא שלטו בה שאר עמים עכו"ם. אלא ניוונו מן התמצית ובוהו היו שולטים ולא כל כך. וכיון שחטאו ישראל וטמאו את הארץ. אז כביכול רחן לה להשכינה ממקומה ונתקרה למקום אחר. ואז שלטו בה שאר עמים ונתנה להם רשות לשלוט. אבל בזמן שישראל היו שרים על אדמתם ועשו עבודת הקב"ה. אז השכינה היתה צנועה ביניהם ולא יצאה מתוך הבית לחוץ בהתגלות: (א-טו):

**צדק** לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. פתח רבי שמעון ואמר כתוב (בראשית יג) וילך למסעיו מנגב ועד בית אל. וילך למסעיו. למסעו היה צריך לומר. מהו למסעיו. אלא שתי מסעות הן. אחד שלו ואחד של השכינה. שהרי כל אדם צריך להמצא זכר ונקבה. בשביל חיזוק האמונה. ואז השכינה אינה נפרשת ממנו לעולם. ואם תשאל מי שיוצא לדרך שלא נמצא זכר ונקבה הרי השכינה נפרשת ממנו. אבל בוא וראה כל מי שיוצא לדרך יסדר תפלתו לפני הקב"ה. בשביל להמשיך עליו שכנת רבונו טרם שיוצא לדרך בזמן שנמצא זכר ונקבה. וכיון שסידר תפלתו ושבח והשכינה שורה עליו יצא. שהרי השכינה מזדוגת עמו בשביל שיהיה נמצא זכר ונקבה. זכר ונקבה בעיר. זכר ונקבה בשדה. וש"כ צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. בוא וראה כל זמן שהאדם נתעבב בדרך צריך להשמר במעשיו. לבעבור שזיווג העליון לא יופרש ממנו ויהיה נמצא פגום בלי זכר ונקבה. בעיר נצרך להשמר כאשר אשתו עמה. כל שכן בעת שזיווג העליון נקשרת בו. ולא עוד אלא שהרי זיווג העליון שומר אותו בדרך ואינה נפרשת ממנו עד שישוב לביתו. ובעת שבא לביתו צריך לשמח לאשתו. לפי שאשתו גרמה לו זיווג עליון ההיא. וכיון שבא אל אשתו צריך לשמח לה מפני שני טעמים. אחד לפי שהזדווגות הזאת שמחה של מצוה היא. ושמחה של מצוה שמחת השכינה היא. ולא עוד אלא שבוה מרבה השלום להאשה. וש"כ (איוב ה) וידעת כי שלום אהלך ופקדת נזך ולא תחטא: (א-טז):

**צדק** לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. פתח רבי שמעון ואמר כתוב (בראשית יג) וילך למסעיו מנגב ועד בית אל. וילך למסעיו. למסעו היה צריך לומר. מהו למסעיו. אלא שתי מסעות הן. אחד שלו ואחד של השכינה. שהרי כל אדם צריך להמצא זכר ונקבה. בשביל חיזוק האמונה. ואז השכינה אינה נפרשת ממנו לעולם. ואם תשאל מי שיוצא לדרך שלא נמצא זכר ונקבה הרי השכינה נפרשת ממנו. אבל בוא וראה כל מי שיוצא לדרך יסדר תפלתו לפני הקב"ה. בשביל להמשיך עליו שכנת רבונו טרם שיוצא לדרך בזמן שנמצא זכר ונקבה. וכיון שסידר תפלתו ושבח והשכינה שורה עליו יצא. שהרי השכינה מזדוגת עמו בשביל שיהיה נמצא זכר ונקבה. זכר ונקבה בעיר. זכר ונקבה בשדה. וש"כ צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. בוא וראה כל זמן שהאדם נתעבב בדרך צריך להשמר במעשיו. לבעבור שזיווג העליון לא יופרש ממנו ויהיה נמצא פגום בלי זכר ונקבה. בעיר נצרך להשמר כאשר אשתו עמה. כל שכן בעת שזיווג העליון נקשרת בו. ולא עוד אלא שהרי זיווג העליון שומר אותו בדרך ואינה נפרשת ממנו עד שישוב לביתו. ובעת שבא לביתו צריך לשמח לאשתו. לפי שאשתו גרמה לו זיווג עליון ההיא. וכיון שבא אל אשתו צריך לשמח לה מפני שני טעמים. אחד לפי שהזדווגות הזאת שמחה של מצוה היא. ושמחה של מצוה שמחת השכינה היא. ולא עוד אלא שבוה מרבה השלום להאשה. וש"כ (איוב ה) וידעת כי שלום אהלך ופקדת נזך ולא תחטא: (א-טז):

פו

**תפלה** לדוד הטח ה' אונך ענני כי עני ואביון אני. שמרה נפשי כי חסיד אני וגו'. אמר רבי אבא שלשה הם שכתוב בהם תפלה

2

11

פו

**תפלה** לדוד הטח ה' אונך ענני כי עני ואביון אני. שמרה נפשי כי חסיד אני וגו'. אמר רבי אבא שלשה הם שכתוב בהם תפלה

תפלה (6) ואוקמוס מלס דא. חד סוס משה. וחד סוס דוד. וחד עני דאמכליל ברו ואתחבר ברו. (תהלים 3) תפלה למשה איש האלהים. תפלה דא דלית כניסה בבר נש אחרא. תפלה לדוד. תפלה דא אידי תפלה דלית כניסה במלכא אחרא. (תהלים קב) תפלה לעני כי יעסוף. תפלה דא אידי מאינון ג'. מאן חשיבא מכלהו. סוי אימא תפלה דעני. תפלה דא קדיס לתפלה דמשה וקדיס לתפלה דדוד וקדיס לכל שאר ללוותין דעלמא. מאי עממא. בנין דעני אידי עביר לדור וכתוב קרוב ה' לנשברי לב וגו'. ומסכנא עביר תדיר קפסה בקב"ה. וקב"ה אלית ושמע מלוי. כיון דללי ללוותים פתח כל כוי רקיעין. וכל שאר ללוותין דקא סלקון לעילא דמי לון סהול מסכנא עביר לבא. משה ללי ללוותים ואתעכב כמה יומין בזהאי תפלה. דוד חמא דכל כיון וכל תרטי שמיא כלסו זמנין לאפתחא למסכנא. ולית בכל ללוותין דעלמא דאלית מיד כללותא דמסכנא. כיון דחמי האי עבד גרמיה עמיא ומסכנא. פשט לבושא דמלכותא ויהיב בארעא כמסכנא ואמר תפלה. דכתיב תפלה לדוד הסס ה' אונך עניי. ואי תימא אחאי. בנין כי עני ואביון אי. א"ל קב"ה. דוד ולאו מלכא אנת ושלטא על מלכין תקיפין. ואת עביר גרמך עני ואביון. מיד אסדר ללוותים בבושא אחרא. שצק מלה דאביון ועני. ואמר שמרה נפשי כי חסיד אני. ועל כל דא כלל סוס ביה בדוד :

א"ל רבי אלעזר שפיר קאמרת. ועל דא אלעריך ליה לב"ג דללי ללוותים למעבד גרמיה עני. בנין דיעול ללוותים בכללא דכל עניי. דהא כל נעורי תרעין לא שבקון הכי למיעל כמה דשבקון ליוסכנין. דהא בלא רשותא עאלין. ואי עביר בנין גרמיה וסוי רעותים תדיר כמסכנא. ללוותים סלקא ואתערעא באינון ללוותין דמסכנין. אתחברת ברו וסלקת בדייטיו. ובכללא דלחון עאלת ואתקבלת ברעותא קמי מלכא קדישא. דוד מלכא שוי גרמיה בארבע ארמין. שוי גרמיה בדי מסכני. שוי גרמיה בדי חסידים. שוי גרמיה בדי עבדים. וסוי גרמיה בדי אינון דמסרי גרמיייו ונפשייו על קדושת שמיא. שוי גרמיה בדי מסכנא דכתיב כי עני ואביון אני. שוי גרמיה בדי חסידים דכתיב שמרה נפשי כי חסיד אני. בנין דאלעריך ליה לב"ג דלא לשואה גרמיה דע. ואי תימא אי הכי לא יפרט חסאיו לעלמין. לאו הכי. אלא כד יפרט חסאיו כדון אידי חסיד דלמי לקבלא תשובה. ואפיק גרמיה מסערא בישא דסוס בטיגופא דילס עד השתא. וסשתא אתדבק בימיוא עאלא דליידי פשוטה דקבלא ליה. ולא תימא דלא מקבל ליה קב"ה עד דפרט חסאיו מיומא דסוס בעלמא. אי הכי אן אינון דאתבסון מניה דלא יכיל לאדבקה. אלא לא אלעריך לפרשא בר אינון דידכר מנייהו. וכל אחרנין אתמשכן אצתרייהו. דהא תנין אין בודקין חורי ביתא עלאין

תפלה (6) וענין זה נתבאר. אחד היה משה. ואחד היה דוד. ואחד הוא עני שנכלל בהם ומתחבר בהם. (תהלים 3) תפלה למשה איש האלהים. זו תפלה שאין כמוה באיש אחר. תפלה לדוד. זאת היא תפלה שאין כמוה במלך אחר. (תהלים קב) תפלה לעני כי יעסוף. תפלה זו היא מאותן שלשה. אינו חשובה מכלל. הנה אומר תפלת עני. תפלה זו קודמת לתפלת משה וקודמת לתפלת דוד וקודמת לכל שאר תפלות שבעולם. מה הטעם. לפי שהעני הוא נשבר לב. וכתוב קרוב ה' לנשברי לב וגו'. והעני עושה תמיד מריבה עם הקב"ה. והקב"ה מקשיב ושומע דבריו. כיון שהתפלל תפלתו הוא פותח כל חיוני רקיעים. וכל שאר תפלות העולות למעלה דוחה אותן זה העני נשבר לב. משה התפלל תפלתו ונתעכב כמה ימים בתפלה ההיא. דוד ראה שכל החלונות וכל שערי השמים כלם מוכנים להפתח לעני. ושאין בכל תפלות העולם שתתקבל מיד כתפלת העני. כיון שראה כך עשה עצמו כמו עני ואביון. פשט בגדי מלכותו וישב בארץ כעני ואמר תפלה. שכתוב תפלה לדוד הטה ה' אונך עניי. ואם תשאל מפני מה. לפי כי עני ואביון אני. א"ל הקב"ה. דוד וכי אין מלך אתה ומושל על מלכים תקיפים. ואתה עושה עצמך עני ואביון. מיד החזיר תפלתו באופן אחר. עזב דבר אביון ועני. ואמר שמרה נפשי כי חסיד אני. ועל כל זה הכל היה בו בדוד :

א"ל רבי אלעזר יפה אמרת. ועל כן נצרך לו לאדם כשתתפלל תפלתו שיעשה עצמו כעני. בשביל שתיכנס תפלתו בכלל של כל עניי. שהרי כל שומרי שצרים אין מניחים כל כך לתפלה לייכנס כמו שמניחים לתפלות עניי. שהרי בלי רשות נכנסין. ואם עושה האדם עצמו במחשבתו כעני. תפלתו עולה ונפגשת בהתפלות של עניי. מתחברת בהן ועולה עמה. ובכלל שלהן נכנסת ונתקבלת ברצון לפני המלך הקדוש. דוד המלך הוה עצמו בארבעה דרכים. הוה עצמו עם עניי. הוה עצמו עם חסידים. הוה עצמו עם עבדים. והוה עצמו עם אותן שמיסרים עצמם ונפשותם על קדושת שמו. הוה עצמו עם עניי שכתוב כי עני ואביון אני. הוה עצמו עם חסידים שכתוב שמרה נפשי כי חסיד אני. לפי שנצרך לו לאדם שלא לעשות עצמו רשע. ואם תאמר אם כן לא יפרט חסאיו לעולם. לא כן. אלא כאשר יפרט חסאיו אז הוא חסיד שבא לקבל תשובה. ומציא עצמו מן צד הרע שהיה בכללך שלה עד עכשיו. ועתה הוא מתדבק בימין עליון שהיא פשוטה לקבל אותו. וא"ל תאמר שאין הקב"ה מקבלו עד שיפרט כל חסאיו מנעוריו עד עתה. אם כן איך הם אותן שנעלמו ממנו שאינו יכול לדוכרם. אלא לא נצרך לפרט מלבד אותן שזכר מהם. וכל השאר נמשכים אחריהם. שהרי למדנו אין בודקין חורי הבית הגבוהים

זיו הוהר

פו (6) ותפלה דתבקק הנביא איתא בזה"ק שאין זה תפלה אלא הורית :

עליון לעילא. ולא אינון תתיון לתתא דביטור חמץ. אלא כיון דמדיק כפוס חיוו דעיניו מאי דיכול לזרעבא. כלא אתמסך בתר דא ואתכפל בהדיה. והכי גרסין בנגעים. כ"ד ראשי אברים אינון דלא מסמאין משום מחיה. וכנהא לא סוה אפרת אבתרייהו. והיינו דכתיב (ויקרא יג) לכל מראה עיני הכהן. אתר דיכול כהנא למחוי מכתשא דאסתכלותא חדא. ולא אלעריך לאמכא גרמיה ולאחרמא עיניו הכא והכא. אוף הכי לא אלעריך לפרשא חסאיו מן יומא דהוה. דאינון חורי ביתא תתיון. ולא אינון דלתאכסו דלא יכיל לזרעבא. דאינון חורי ביתא עליון לעילא. אלא לכל מראה עיני הכהן וכליו אתמסכן אבתרייהו. וע"ד שוי דוד גרמיה גו חסידים. שוי גרמיה דהוי עבדים דכתיב (תהלים קנ) הנה כעני עבדים אל יד אדוניסיה. וכתיב הושע עבדך אתה אלהי. שוי גרמיה דהוי אינון דמסרי נפשייהו על קדושת שמיא. דכתיב שמח נפש עבדך כי אליך ה' נפשי אשא. ככל הני ארבע עבר גרמיה דוד מלכא קמי מאריה : (ג-קא).

**רבי יהודה** פתח ואמר שמרה נפשי כי חסיד אני הושע עבדך וגו'. בסוף המקרא יש לעיין ואח"כ בכל המקרא כלו. בסוף המקרא כתוב הבוטח אליך. הבוטח בך היה צריך לומר. מהו הבוטח אליך. אלא כביכול דוד הבטיחו שלא יעבור עליו חצות הלילה בשנייה. כמש"כ (תהלים קט) חצות לילה אקום והודות לך. קמתי היה צריך לומר. אלא אקום ואתקשר בך לעולם. שמרה נפשי. שמור היה צריך לומר. והרי למדנו שאין אות בתורה שלא יהיה בה סודות עליונים ויקרים. אלא שמרה להקב"ה אמר (ג) שמרה לאותו השורש שנאחזת בו נפשי. שכאשר הנפש יוצאת מעולם הזה היא באה לרשת עולם [עליון]. אם זוכה כמה חילות עליונים יוצאים לנגדה לשמור אותה ולכהניסה במדור של מקומה. והאותו שומר אותה להתאחד עמה בשבת וראש חודש. ואם אינה זוכה כמה מלאכי חבלה נזדמנים כנגדה ורוחים לה לחץ. אוי דנפש ההיא שמתגלגלת ריקם כאבן בכף הקלע. וש"כ (שמואל א' כה) ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע. ודוד התפלל תנולתו לפני הקב"ה ואמר. שמרה נפשי שלא ירחו לה לחץ. וכאשר תגיע העת לקבל אותה יפתחו לה הפתחים ותתקבל לפניך. כי חסיד אני. וכי חסיד נקרא (ג) א"ר יהודה כן. שכתוב (ישעי נה) חסיד דוד הנאמנים (ז) לפיכך שמרה נפשי שלא תנחנה לדחות לחץ. ר' יצחק אמר כל אדם שיש לו חלק בצדיק נוחל את ארץ ההיא (ה) כמש"כ (שם ס) ועמך כלם צדיקים וגו'. והצדיק ההוא נקרא חסיד. וזהו שאמר דוד. לאחר שבמקום ההוא אני נאחז חסיד אני. ולפיכך שמרה נפשי

זיו הוהר

(ג) פ"י למדת הסלכות שורש דוד שמקורה היא אות ה' האחרונה מן השם הו"ה התפלל דוד ואמר שחשבור שורש נפשו הנצור (ב) פ"י שרא יתכן להתאחד כן. ועוד כי היא שורש נפשו הוא בסלכות סרת הרין ויא סרת החסד : (ז) פ"י גבוהת ספלותת : (ח) חולקא בצדיק היינו בסרת היסוד. והמכוון שהוא נזר הבית יש לו חלק בהיה ארץ פ"י בסרת הסלכות :

נפשי להתקשר בך: (ג-ריג:) שמרה. זו המטרונה של המלך שהיא תנטור נפשי (י) יען כי חסיד אני. ובכל מקום שכתוב סתם זו המטרונה כמש"נ ויקרא אל משה. ויאמר אם שמע תשמע בקול ה': (ג-דבכ:)

### רועה הנאמן

שמרתי נפשי כי חסיד אני הושע עבדך וגר. כי חסיד אני לפי שאמרו החכמים ולא עם הארץ חסיד. שהתורה ניתנה מימינו של הקב"ה שהוא חסד. ולפיכך מי שעוסק בתורה נקרא חסיד. ובעבור זה אמר דוד להקב"ה שמרה נפשי ואל תדין אותה כפי מעשי עמי הארצות. שנאמר בהם ולא עם הארץ חסיד. ואם תשאל הלא כמה עמי הארצות הם שעשו חסד. אלא כך דרשו איזוהו חסיד זה המתחסד עם קונו. כגון דוד שהיה מחבר. ומה היה מחבר. התורה שלמעלה היה מחבר עם הקב"ה (י) ובעבור זה שמרה נפשי כי חסיד אני. ד"א שמרה נפשי כי חסיד אני. שמרה נפשי. למה. כדי שאתחסד עם אנני (ח) שנאמר בו אנני והיו. אוי לו למי שמפריד אנני מן הו"א (ט) שכתוב הו"א עשנו ולא אנחנו. שהכל אחד בלי פירוד. וש"כ (דברים יב) ראו עתה כי אני אנני הו"א וגר. הושע עבדך אתה אלהי וגר שמח נפש עבדך וגר. תנה עוז לעבדך וגר. שלשה פעמים נעשה דוד עבד בתהלה זו. כנגד ג' פעמים שדרשו חכמי המשנה שצריך האדם להיות עבד בתפלה. בברכות הראשונות כעבד שמסדר שבחו לפני רבונו. באמצעות כעבד שמבקש פרס מרבונו. באחרונות כעבד שנותן הודאה לפני רבונו על הפרס שקבל ממנו והולך לו. שלשה פעמים נצרך להיעשות עבד מצד העבודה. כי חכמי המשנה דרשו שאין עבודה אלא תפלה. ושלשה האבות נקראו עבדים על שם השכינה שהיא עבדות ה'. אף כך משה עבד ה'. ובעבור זה כי לי בני ישראל עבדים. אבל לגבי אחרים כל ישראל בני מלכים הם מצד של מלכות. והשכינה למה נקראת עבודה. כדרך האשה לעבוד לעצלה וכדרך הבנים לעבוד לאביהם. דוד עשה עצמו עני חסיד ועבד. וש"כ תפלה לדוד הטה ו' אונק ענני כי עני ואביון אני. שמרה נפשי כי חסיד אני. הושע עבדך אתה אלהי הבוטח אליך. עשה עצמו כעני לפני שער המלך. שנאמר בה אדני שפתי תפתח. אדני מספר היכ"ל. עשה עצמו כעני לפני השער של היכל המלך. ומה כתוב. הטה אדני אונק ענני. וזו שכינה התחונתה שהיא און לקבל התפלות ולהקשיב אותן. ככתוב (תהלים כב) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני ולא הסתיר פניו ממנו ובשעו אצלו שמע. שהוא עשה עצמו עני ודל מצד האות ד' מן אח"ד (י) לבקש מן

נפשי להתקשר בך: (ג-ריג:) שמרה. דא מטרונתא דמלכא דלוי נפשא נפשי (י) בגין כי חסיד אני. ובכל אתר דכתיב סתם דא מטרונתא. כד"א ויקרא אל משה. ויאמר אם שמע תשמע בקול ה': (ג-דבכ:)

### רעיא מהימנא

שמרה נפשי כי חסיד אני הושע עבדך וגר. כי חסיד אני בגין דלוקמוס רבנן ולא עם הארץ חסיד. דלוקמוס רבנן מימנא דקב"ה דלוי חסד. ובג"ד מלך דלוקמוס דלוקמוס דלוקמוס חסיד. בגין דא מימנא לקב"ה שמרה נפשי ולא תדון לה כעובדי אלן עמי הארצות. דלוקמוס דלוי ולא עם הארץ חסיד. ואי תימא כמה עמי הארצות אינן דעבדו חסד. אלא הכי דלוקמוס איזוהו חסיד זה המתחסד עם קונו. כגון דוד דהוה מחבר. ומאי הוה מחבר. לוייתא דלעילא הוה מחבר עם קב"ה (י) ובגין דא שמרה נפשי כי חסיד אני. ד"א בתרה נפשי כי חסיד אני. שמרה נפשי. אמאי. כדי שאתחסד עם אנני (ח) דלוקמוס דלוי חסיד. ווי ליה למלך דלוקמוס אנני מן הו"א (ט) דכתיב הו"א עשנו ולא אנחנו. דכלא חד בלא פרודא. הו"א (דברים יב) ראו עתה כי אני אנני הו"א וגר. הושע עבדך אתה אלהי וגר. שמח נפש עבדך וגר. תנה עוז לעבדך וגר. תלה זמין דלוקמוס דוד עבד בתהלה דא. לקבל תלת זמין דלוקמוס מארי מתיתין דעני ב"נ למיחוי עבדא בללותא. דברכאן קדמאין כעבד דמסדר שבחו קמי רביה. בללותא כעבד דמורה קדם רביה בפרס דקביל מיה ואיל ליה. תלת זמין עני למעבד עבד מסערא דעבודה. דלוקמוס מארי מתיתין לית עבודה אלא תפלה. ותלת אבנן דלוקמוס עבדים על שם דלוקמוס דלוי עבודה ה'. און הכי משה עבד ה'. ובג"ד כי לי בני ישראל עבדים. אכל לגבי אחרין כל ישראל בני מלכים הם מסערא דמלכות. ואיזו אמאי דלוקמוס עבודה. כהרע דלוקמוס למפלח לבעלה וארע בגין למפלח דלוקמוס. דוד דלוקמוס עני חסיד ועבד. הו"א תפלה לדוד הטה ה' אונק ענני כי עני ואביון אני. שמרה נפשי כי חסיד אני. הושע עבדך אתה אלהי הבוטח אליך. דלוקמוס עני לתרעא דמלכא. דלוקמוס דא דלוי שפתי תפתח. דלוי היכ"ל. דלוקמוס עני לתרעא דמלכא דלוקמוס. ומאי כתיב. הטה אדני אונק ענני. ודא שכינתא תהא דלוי און לקבלא ללויין ולמשמע ללוי. דכתיב (תהלים כב) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני ולא הסתיר פניו ממנו ובשעו אצלו שמע. דלוי דלוקמוס עני ודל מסערא דלוי מן אח"ד (י) למשאל

מן

זיו הזהר

(י) זו סדר המלכות שורש דוד בדרעל: (י) מ' תפארת עם מלכות: (ח) מ' להמשך חסידים מעולם הבינה ע"י התפארת א' אנני שהיא סדר המלכות: (ט) הו"א היינו עולם הבינה סוף ג' ספירות הראשונות. וכידוע בסוד הכתוב ועבר ה'וי הא: (י) און ד' מן אונק רמו על סדר המלכות. און היינו התפארת. כי תפארת ומלכות נקראים בן ובת לגבי הכמה ובתה אבא ואמא:

מן **אח** שהוא עמוד האמצעי לקיים בו דלותי ולי יהושע. שלא ימות משיח בן אפרים. וביקש ממנו בשער ההוא בשביל ישראל העניים. לקיים בהם ואת עם עני תושיע. ואח"כ ביקש בשביל הנהנים שיחזיר העבודה למקומה ועשה עצמו עבד. ואח"כ ביקש שכאשר נתן לנו התורה מצד של חסד יעשה גמילת חסד עם הדל"ת מן התורה. ובעבור זה עשה עצמו חסיד : (ג-רנב) :

**הורני ה' דרכך** אהלך באמתך יחד לבבי ליראה שמך. אמר רבי שמעון מקרא זה קשה. הלא תנינן כלא הוא בידל דקב"ה בר למסוי זכאה או חייבא. ודוד ה"ך תבע דא מעס קב"ה. אלא דוד הכי קאמר. הורני ה' דרכך. הסוף ארח מיושר ומתקנה לגלגל עיני למדע ליה. ולבשר אהלך באמתך. איהך בארח קשוע ולא חסעי לימינא ולשמאלא. יחד לבבי. מאן לבבי. כד"א (תהלים עג) לור לבבי וחלקי (יא) וכל דא אהא תבע ליראה את שמך לאתדבק בדחלתך לאסתמרא אורחי כדאף יאות. ליראה שמך. אחר חולקי דבש שריא דחלתא למדל (יג) תא חיו כל בר נש דחול ליה לקב"ה שריא עמיא מסימנא כדאף יאות. דהא הסוף ב"ג שלום בפולחנא דמריס. ומאן דלא שריא ביה דחלתא דמריס לא שריא עמיא מסימנא. ולאו איהו כדלי למסוי ליה חולקא בעלמא דאחי : (א-טו) :

**פנה אלי וחנני תנה עון לעבדך** והושיעה לבן אמתך. פתח רבי שמעון ואמר פנה אלי וחנני וגו'. מאן קרא אית לאסתכלא ביה. והא אוקימנא ליה בכמה אתר. אכל כהאי קרא מלין סתמיין אית ביה. פנה אלי. וכי דוד אהר פנה אלי וחנני (יג) אלא בנין דרגא דליא דאיוס אתעשר ביה קאמר (יד) תנה עון לעבדך. דא עו עלאה (יז) כדכתיב (זכריה א' ב) ויתן עו למלכו. מאן מלכו. דא- מלך סתם מלכא משיחא. אוף סכל לעבדך דא מלכא משיחא כדאמרן מלך סתם (יז) והושיעה לבן אמתך. וכי לא הוה איהו בריה דישי. עד דאיוס אהר בשמא דאמיה ולא בשמא דאביו. אלא הא אוקימנא דכד ייתי ב"ג לקבל מלס עלאה לאדכרא. ב"ג למסך במלס דאיוס ודלי. ועל דא אדכר לאמיה ולא לאביו. ותו הא תנינן דהא דא מלך [סתם] כדקאמרן (יז) : (א-טד) רבי אבהא אהר פנה אלי וחנני. וכי לא הוה ליה לקב"ה בעלמא שפירא כדוד דאיוס. אהר פנה אלי וחנני. אלא הכי תנינן דוד אהר אית ליה לקב"ה (יח) והוא ממנא על כמה אכלוסין עלאין ומשיין. וכד ב"ג קב"ה לרחמא על עלמא אסתכל כהסוף דוד ונהיר ליה אכסין. והוא נהיר לעלמין וחיים עלמא. ושפיר דהסוף דוד נהיר לעלמין כלסו. רישו גלגלתא דדסהא

מן **אח** שהוא עמוד האמצעי לקיים בו דלותי ולי יהושע. שלא ימות משיח בן אפרים. וביקש ממנו בשער ההוא בשביל ישראל העניים. לקיים בהם ואת עם עני תושיע. ואח"כ ביקש בשביל הנהנים שיחזיר העבודה למקומה ועשה עצמו עבד. ואח"כ ביקש שכאשר נתן לנו התורה מצד של חסד יעשה גמילת חסד עם הדל"ת מן התורה. ובעבור זה עשה עצמו חסיד : (ג-רנב) :

**הורני ה' דרכך** אהלך באמתך יחד לבבי ליראה שמך. אמר רבי שמעון מקרא זה קשה. הלא תנינן כלא הוא בידל דקב"ה בר למסוי זכאה או חייבא. ודוד ה"ך תבע דוד זה מעס קב"ה. אלא דוד כך אמר. הורני ה' דרכך. אותו דרך הישר והמתקן לגלות עיני להבין אותו. ועי"ז אהלך אח"כ באמתך. אהלך בדרך האמת ולא אסיר לימין ולשמאל. יחד לבבי. איהו לבבי. ככתוב (תהלים עג) צור לבבי וחלקי (א) וכל זה אני מבקש ליראה את שמך להתדבק ביראתך ואהיה נשמר בדרכי כראוי. ליראה שמך. זה מקום חלקי שבו שורה היראה ליראה ממנה (ג) בוא וראה כל אדם שהוא ירא שמים שורה עמו השכינה כראוי. שהרי זה האיש הוא מושלם בעבודת רבונו. ומי שלא נמצא בו יראת שמים אין השכינה שורה עמו. ואין הוא כדאי להיות לו חלק בעולם הבא : (א-טז) :

**פנה אלי וחנני תנה עון לעבדך** והושיעה לבן אמתך. פתח רבי שמעון ואמר פנה אלי וחנני וגו'. מאן קרא זה יש לעיין בו. והרי ביארנו אותו בכמה מקומות. אבל במקרא זה ענינים נסתרים יש בו. פנה אלי. היתכן שאמר דוד פנה אלי וחנני (יג) אלא בשביל המדרגה שלו שהוא נתעטר בו אמר (יד) תנה עון לעבדך. זה עו העליון (טו) ככתוב (שמואל א' ב) ויתן עו למלכו. איהו מלכו. זה מלך סתם מלך המשיח. אף כאן לעבדך זה מלך המשיח כמו שביארנו מלך סתם (יז) והושיעה לבן אמתך. וכי הוא לא היה בן ישי. שהיה צריך לומר בשם אמו ולא בשם אביו. אלא הרי ביארנו שכאשר יבא האיש כנגד ענין עליון להזכיר. צריך להזכיר בדבר שהוא ברור. וע"כ הזכיר לאמו ולא לאביו. ועוד הרי למדנו שהלא הוא מלך [סתם] כמו שנתבאר (יז) : (א-טד) רבי אבהא אמר פנה אלי וחנני. וכי לא היה לו להקב"ה בעולם צדיק טוב ויפה כדוד שהוא התפאר ואמר פנה אלי וחנני. אלא כך למדנו דוד אחר י"ז לו להקב"ה (יח) והוא ממונה על כמה המונים ומחנות עליונים. וכאשר הקב"ה חפץ לרחם על העולם מביט בדוד והוא ומאיר לו פנים. והוא מאיר לעולמות והעולם ירוחם. והדרו של דוד ההוא מאיר לכל העולמות. ראשו גלגלתא זהב

זיו הזהר

(יא) צור לבבי וחלקי. זו ברת המלכות שורש דוד. וביקש שתתחד עם התפארת : (יג) המלכות נקראת יראת ה' : (יג) כי זה נראה התפארות יתירה. וחיינו כדקדקן בדברי רבי אבה : (יד) ס"ה פנה נא למדת המלכות פנים כפנים : (טו) פ"ה שיושפע לה עו מן ג' ספירות העליונות הראשונות : (טז) זו מדת המלכות : (יז) דמי זה לבן אמתך כמו לבן המלכות. כדעידר כרעיא מהיסגא שהמלכות נקראת עבודה כאתמא דפלחא דבעלה כראיתא בנפסא איו מלאכות שהאשה עושה דבעלה וב' : (יח) דוד אהר א זו המלכות מטרונה ויליה :

זהב מרוקמת בשבעה תכשיטים של מיני זהב וזה נתכאר (ט) ואהבת הקב"ה אליו. ומגודל האהבה שלו אליו א"ל להקב"ה שיחזור עיניו לנגדו ויסתכל בו (ז) לפי שהן יפות בכל. כמש"כ (שיר ו) הסבי עיניך מנגדי וגו'. הסבי עיניך מנגדי (ה) כי בשעה שאותן העינים מסתכלין בו בהקב"ה. אז נתעוררים בלבו כדורי קלע באהבה העליונה. ובגודל שלהבת האהבה העליונה אליו אמר הסבי עיניך מנגדי. הסבי עיניך לצד אחר ממני. שהם בוערים בי בשלהבת האהבה. וע"כ כתוב בו בדוד (שמואל א' טו) והוא אדמוני עס יפה עינים וטוב ראי. ובעבור דוד העליון היפה ההוא שאהבה והשתוקקות של הקב"ה היא להתדבק בו. אמר דוד פנה אלי וחנני: (ג-סד).

## פז

**וְלִצְיוֹן** יאמר איש ואיש ילד בה. אמר רבי יהודה כתוב (ישעי' לו) יחיו מתוך נבלתי יקומון הקיצו ורגנו שוכני עפר וגו'. בא וראה כל אותן המתים שבעולם כלם מתים על ידי מלאך המשיחית. שהוא מלאך המות. מלבד אותן המתים בארץ הקדושה אין מתים על ידו. אלא על ידי מלאך של רחמים השולט בארץ. ועל זה כתיב יחיו מתוך. אלו המתים בארץ הקדושה. שהם המתים שלו ולא של אחר. שאין שולט שם צד אחר כלל. נבלתי יקומון אלו המתים בארץ נכריה אחרת על ידי המשחית ההוא. וע"כ נקראים נבלה. מה נבלה מטמאה במשא. אף כך אותן המתים בחוץ לארץ מטמאים במשא ובמגע. הקיצו ורגנו שוכני עפר. שוכני הדרים הישנים ולא מתו. ומי הם. ישיני חברון. שהם לא מתו אלא ישנים. וע"כ כתוב בהם גויעה. כמי שנרדם ויש בו קיום להתנער. אף כך אותן ד' זוגות שבחברון ישנים הם ולא מתו. וכלם מתקיימים בקיומם באותן הגופים שלהם. ויודעים גנוי נסתרות יותר משאר בני אדם. גנוזים הם שם לפני פתח הגן עדן הגופים שלהם. ואלו הם שוכני עפר: (ב-קנא:)

**וְהוֹא** יכוננה עליון. אמר רבי יוסי עתיד הקב"ה להכריז על כנסת ישראל ויאמר (ישעי' נב) התנערי מעפר קומי שבי ירושלים. כמי שאוחז ביד חברו ואומר התנער וקור. כך הקב"ה יאחז בה ויאמר התנערי קומי. א"ל רבי אחא וכן כל אותן בני היכלו של המלך בלשון הזה פותחים. וש"כ (ש"ס) קומי אורי כי בא אורך. הרי המלך כאן בודאי. ובכן זהו הכבוד שלה ושמחת הכל כאשר המלך נתפייס עמה. בכל אותן זמנים שמלכנים היא באה אל המלך ועמדה לפניו

דהבא אתרקומת בשבעה תכשיטי זינן דהבא. והא אוקמוס (ט) וחציבותא דקב"ה לקבלים. ומסוגלות רחומותא דיליה גביה א"ל לקב"ה ידוהר עיניו לקבלים ויסתכל ביה (ז) בנין דלינון שפירן בכלל. כד"ל (שיר ו) הסבי עיניך מנגדי וגו'. הסבי עיניך מנגדי (ה) דבשעתא דלינן עיינין מסתכלי ביה בקב"ה. כדון מתערין בלביה קסעין דבלסעראי ברחומותא עלאה. ובסוגיות שלהבותא דרחימו עלאה לגביה אמר הסבי עיניך מנגדי. אסחר עיניך לספר אחרת מני. דלינון מוקדין לי בשלהובי רחומותא. וע"ד כתיב ביה בדוד (שמואל א' טו) והוא אדמוני עס יפה עינים וטוב ראי. ובנין ההוא דוד עלאה שפירא רחומא דרחומותא דקב"ה לאדבקא ביה. אמר דוד פנה אלי וחנני: (ג-סד).

## פז

**וְלִצְיוֹן** יאמר איש ואיש ילד בה. אמר רבי יהודה כתוב (ישעי' לו) יחיו מתוך נבלתי יקומון הקיצו ורגנו שוכני עפר וגו'. תא חזי כל אינון מתין דעלמא כלמא מתין על ידא דמלכא מחבלא. דאיהו מלאך המות. בר אינון דמתין בארעא קדישא לא מתין על ידי. אלא על ידא דמלכא דרחמי דשליט בארעא. ועל דא כתיב יחיו מתוך. אלין דמתין בארעא קדישא. דלינון מתין דיליה ולא מאחרא. דלא שלטא תמן סערא אחרת כלל. נבלתי יקומון אינון דמיתו בארעא נוכראה אחרת על ידא דהסוה מחבלא. וע"ד אקרון נבלה. מה נבלה משמאה במשא. אוף אינון דמתין לבד מארעא קדישא משמאין במשא ובמגע. הקיצו ורגנו שוכני עפר. שוכני דירין דמיכין ולא מתין. ומאן אינון דמיכין דחברון. דלינון לא מתין אלא דמיכין. וע"ד כתיב ביה גויעה. כמאן דגוה ואת ביה קיומא לארעא. אף הכי אינון ד' זוגי דחברון דמיכין אינון ולא מתין. וכללו קיימו בקיומיהו באינון גופין דלהון. וידעין סתרין גניזין יתיר משאר בני נשא. גניזין הון תמן גו פתחא דגן עדן גופין דלהון. ואלין אינון שוכני עפר: (ב-קנא:)

**וְהוֹא** יכוננה עליון. אמר רבי יוסי זמין קב"ה לאכרוז על כנסת ישראל וימא (ישעי' נב) התנערי מעפר קומי שבי ירושלים. כמאן דאחיד בידא דחבריה וימא התנער וקוס. כך קב"ה יחיד בה וימא התנערי קומי. א"ל רבי אחא וכן כל אינון בני היכלא דמלכא בלישנא דא פתחין. הס"ד (ש"ס) קומי אורי כי בא אורך. הא מלכא הכא ודאי. כדון הוא יקרא דילה ומדוואה דלא כד מלכא אתפייס בדה. בכל אינון זמין איסי אתת לגבי דמלכא וקמת קמיה

## זין הורר

(ט) והב רוסו על דין. וכל זה מרמז על הספירות של המלכות: (ז) פ"ה המלכות משתוקקת אל התפארת שיוסתכל בה. וזה פנה אליו פנים בפנים וחנני: (ה) זו ראייה על גודל האהבה וההשתוקקת שבין תפארת ומלכות. שבשעה שראית העינים נמשכות זה בזה ואומר התפארת אל המלכות הסבי עיניך מנגדי וגו'.

לשני. כמש"כ (מלכים א' א) ותבא לפני המלך. ותעמד לפני המלך. אבל בזמן הזה לא כן. אלא המלך יבא אליה ויתפייס עמה ויחזירה להיכלו. וש"כ (זכרי' ט) הנה מלך יבא לך ודאי ולא אח אדיו. יבא לך לפייס אותך. יבא לך להקים אותך. יבא לך להשלים אותך בכל. יבא לך להכניס אותך להיכלו ולהזרוג עמך זיוג לעולם. כמש"כ (הושע ב) וארשתוך די לעולם וגו' : (ג-ב) :

## פח

י"י אלהי ישועתי יום צעקתי בלילה נגדך. פתח רבי אלעזר ואמר. ה' אלהי ישועתי. בוא וראה דוד המלך היה קם בחצות הלילה והתיגע בתורה בשירות ותשבחות לשמח למלך ולהמטרונה. וזאת היא שמחת השכינה בארץ. לפי שזאת היא שבחה של השכינה שראית בארץ. שהרי למעלה פותחים שירה בחדוה כמה מלאכים עליונים בכמה מיני שירות משמבחים בלילה בכל הצדדים. וכדמיון הזה למטה בארץ. מי שמשבח לו להקב"ה בארץ בלילה בוחר בו הקב"ה. וכל אותן מלאכים הקדושים משמבחים לו להקב"ה כלם מקשיבים לזה שמשבח לו בלילה בארץ. כי זאת השבחה היא בשלמות העולות כבודו של הקב"ה למטה ולזר בשמחת היוזר. בוא וראה דוד המלך אמר ה' אלהי ישועתי וגו'. ה' אלהי ישועתי מתי היה ישועתי. באותו יום שאני מקדים זמירות בלילה אליו. בכך היא ישועתי ביום. ובוא וראה שהרי מי שמשבח לרבנו בלילה בזמרת התורה. אז הוא נתחזק ביום בתוקף בצד הימין. שהרי חוט אחד יוצא מצד הימין. ואז הוא נמשך עליו ונתגבר בו. וע"כ אמר ה' אלהי ישועתי יום צעקתי בלילה נגדך : (א-ד) :

פתח רבי יוסי ואמר (אייב י"ה) ולא אמר איה אלוה עושי נותן זמירות בלילה. בוא וראה בשעה שנתעורר רוח צפון ונחלק הלילה הרי ביארנו ששלהבת אחד יוצא ודופק תחת כנפי התרנגול ומכה בכנפיו וקורא. ושלהבת ההוא בזמן שנגיע אליו ונתעורר כנגדו הוא מסתכל בו ונודעו וקורא. בשביל כבוד רבונו לעשות רצונו. וקורא להם לאנשים. וע"כ נקרא שכו. הסתכלות. ונקרא גבר. לפי שנתעורר בשלהבת של גבורה. שמצד הגבורה הוא בא לעורר בעולם. ואז אותן בני האמונה עומדים ונותנים גבורה וכן לכנסת ישראל. וכזאת נקרא רנה של תורה. וע"כ נחל דוד המלכות הוא ובניו לעולם ולדורי דורות. וכאשר התרנגול קורא והאנשים ישנים במטותיהם ואין נתעוררים. התרנגול קורא אח"כ ואומר מה שאומר. וזה נתבאר. אח"כ מכה בכנפיו ואומר. אוי לפלוגי נוף רבונו מרוחק רבונו שלא נתעורר רוחו ואינו משגיח על כבוד רבונו. וכאשר מאיר היום כרוז קורא עליו ואומר. ולא אמר איה אלוה עושי נותן זמירות בלילה. לסעוד להשכינה באותן הזמירות להיות הכל בחבור אחד. עושי. עושני היה צריך לומר. מהו עושי. אלא בשעה שאדם קם בחצות

קמים. כמד"א (מלכים א' א) ותבא לפני המלך. ותעמד לפני המלך. אבל בזמנא דא לאו הכי. אלא מלכא יבא לגביה ויתפייס ביה ויתב לה להיכליה. וה"ד (זכרי' ט) הנה מלך יבא לך ודאי ולא אחת לגביה. יבא לך לפייס לך. יבא לך להקמא לך. יבא לך להשלים לך בכלל. יבא לך להכניס לך להיכליה ולזרוג עמך וזוגא דעלמין. כד"א (הושע ב) וארשתוך לי לעולם וגו' : (ג-ב) :

## פח

י"י אלהי ישועתי יום צעקתי בלילה נגדך. פתח רבי אלעזר ואמר. ה' אלהי ישועתי. תא חזי דוד מלכא הוה קם בפלגות ליליא ואשתדל באורייתא בשירין ומשבחין לחדוה דמלכא ומסרנותא. וזא הוה חדוה דמסימנותא בארעא. בגין דהאי איבו שבחא דמסימנותא ולתחזי בארעא. דהא לעילא פתחי פתחי בחדוה שיתא כמה מלאכין עלאין בכמה זמין דקא משבחין בליליא בכל כסרין. וכדאי גזוגא לתתא בארעא. מאן דמשבח ליה לקב"ה בארעא בליליא רעי ביה קב"ה. וכל אינון מלאכין קדישין דקא משבחין ליה לקב"ה כלוה לייחין להסוה דקא משבח ליה בליליא בארעא. דהאי תושבחתא איבו בשלימו לסלקא יקריה דקב"ה מתתא ולזמרא בחדוה דיהודא. תא חזי דוד מלכא חזר ה' אלהי ישועתי וגו'. ה' אלהי ישועתי אינון איבו ישועתי. בהסוה יומא דאקדימת תושבחתא בליליא לגביה. כדון איבו ישועתי בזמנא. דקון לתתקא דמשבח למאריה בתושבחתא דאורייתא. כדון לתתקא דתקופו בימנא בסערא דיימנא. דהא חושא חד נפקא מכסרא דיימנא. וכדון לתתקא דתתקא ביה. וע"ד אמר ה' אלהי ישועתי יום צעקתי בלילה נגדך : (א-ד) :

פתח רבי יוסי ואמר (אייב י"ה) ולא אמר איה אלוה עושי נותן זמירות בלילה. תא חזי בשעתא דאתער רוח צפון ואשתדל ליליא הא אוקמוה דלסוכא חד נפיק ובספ תחת גופו דתרנגולא ואקיש גופו וקארי. והסוה דלסוכא בזמנא דמסי גביה ואתער לקבליה אסתחי ביה ואודעו וקארי. בגין יקרא דמאריה למעבד רעותיה. וקארי לון לבני נשא. וע"ד אקרי שכו. אשתדל. ואקרי גבר. בגין דאתער דלסוכא דגבורה. דמססרא דגבורה קא אחיז להתערר בעלמא. כדון אינון בני מסימנותא קיימין ויהבין גבורה וחילא לכנסת ישראל. וכדון אקרי רנה דאורייתא. וע"ד ירית דוד מלכותא הוא ובניו לעלמין ולדרי דין. וכד תרנגולא קארי ובני נשא ניימי בערסייהו ולא מתערי. תרנגולא קארי לבתר ואמר מאי דאמר. והא אוקמוה. לבתר כספ בגדפו ואמר. ווי לפלוגי נוף דמאריה שבקא דמאריה דלא אהער רוחיה ולא אשגח ליקרא דמאריה. וכד נסיר יממא כרוזא קארי עליה ואמר. ולא אמר איה אלוה עושי נותן זמירות בלילה. לשיעא ליה בליון תושבחן למסוי כלל בסיועא חדא. עושי. עושמי מצעי ליה. מהו עושי. אלא בשעתא דב"נ קם בפלגות

בפלטות לילית ואשתדל ברכה דאורייתא. דרכה דאורייתא לא אתקרי אלא בלילית. וכד איסו אשתכח בלילית דאורייתא. כדון כד נהיר יומא קב"ה וכנסת ישראל מתקני ליה ביד חוטא דחסד. לאשתדל ליה מכלא ולאסדר ליה בין עלאין ומתאין: רבי יהודה אמר אלא שמענא דאמר רבי אבא האי קרא הכי. איסו אלוס עושי. עושה לי מצעי ליה. מסו עושי. אלא כמה דאמרת. בשעתא דאיסו קס בפלטות לילית ואשתדל דאורייתא. כד נהיר יומא אתער אברהם דהסו חוטא דיליה. דכתיב צי (בראשית יד) אס מחוס ועד שרוך נעל וגו'. וקב"ה וכנסת ישראל מתקני ליה ועבדי ליה בכל יומא בריה חדשה. סה"ד אלוס עושי. וסא חוקמוס א"ל ו"ה. א"ל דא אברהם דכתיב סאל הגדול. ו דא קב"ה. דא נכנסת ישראל. ודא איסו אלוס. ואינון עבדין ליה לצי ומתקנין ליה בכל יומא. ובג"כ כתיב עושי. כד"א ישמח ישראל בעושי. אמר רבי יוסי ודאי כך סוה וכלא חד מלה: (ג-ג).

## פמ

**משכיל** לאיתן האורחי. חסדי ה' עולם אשירה וגו'. אמר רבי יהודה האי תושבחתא אברהם אבינו אמרו. בשעה שהתיגע בעבודת הקב"ה ועשה חסד עם בני העולם. שיכירו וידעו הכל את הקב"ה שהקב"ה מושג על הארץ. ונקרא איתן לצי שנתחזק בתוקף בו בהקב"ה. חסדי ה' עולם אשירה. וכי מצד של חסדים באים לומר (א) אלא שכאן נכלל הצד של שמאל בהימין. וע"כ הקב"ה נסה לאברהם ובחן אותו (ב) והרי נדרש שיצחק בן שלשים ושבע שנים היה בזמן ההוא. וא"כ מהו זה נסה את אברהם. נסה את יצחק היה צריך לומר. אלא נסה את אברהם שיהיה נמצא בדין ולהתכלל בדין להמצא שלם כראוי. ועל כן חסדי ה' עולם אשירה: ד"א חסדי ה' עולם אשירה. אותן החסדים שהקב"ה עושה עם העולם. לדור ודור אודיע אמונתך בפי. חסד ואמת שעושה עם הכל. לדור ודור אודיע אמונתך. דא מסימונתא דקב"ה דאודיע אברהם בעלמא. ואדכר ליה בפומא דכל ברין. וע"ד אודיע אמונתך בפי. וקב"ה אודיע ליה לאברהם רוא דמסימונתא. וכד ידע רוא דמסימונתא ידע דאיסו עקרא וקיומא דעלמא. דבגויס אתברי עלמא ואתקיים. סה"ד כי אמרתי עולם חסד יבנה וגו'. דכד ברא קב"ה עלמא חמא דלא יכיל למיקם עד דאושט ימינא עליס ואתקיים. ואי לאו דאושט ימינא עליס לא אתקיים. בגין דעלמא דא בדינא אתברי. וסא חוקמוס דברא"ס. דאברהם"ס. ובג"כ כי אמרתי עולם חסד יבנה. שמים תכין אמונתך בפי. שמי"ס

**משכיל** לאיתן האורחי. חסדי ה' עולם אשירה וגו'. אמר רבי יהודה זה המזמור אברהם אבינו אמרו. בשעה שהתיגע בעבודת הקב"ה ועשה חסד עם בני העולם. שיכירו וידעו הכל את הקב"ה שהקב"ה מושג על הארץ. ונקרא איתן לצי שנתחזק בתוקף בו בהקב"ה. חסדי ה' עולם אשירה. וכי מצד של חסדים באים לומר (א) אלא שכאן נכלל הצד של שמאל בהימין. וע"כ הקב"ה נסה לאברהם ובחן אותו (ב) והרי נדרש שיצחק בן שלשים ושבע שנים היה בזמן ההוא. וא"כ מהו זה נסה את אברהם. נסה את יצחק היה צריך לומר. אלא נסה את אברהם שיהיה נמצא בדין ולהתכלל בדין להמצא שלם כראוי. ועל כן חסדי ה' עולם אשירה: ד"א חסדי ה' עולם אשירה. אותן החסדים שהקב"ה עושה עם העולם. לדור ודור אודיע אמונתך בפי. חסד ואמת שעושה עם הכל. לדור ודור אודיע אמונתך. דא מסימונתא דקב"ה דאודיע אברהם בעלמא. ואדכר ליה בפומא דכל ברין. וע"ד אודיע אמונתך בפי. וקב"ה אודיע ליה לאברהם רוא דמסימונתא. וכד ידע רוא דמסימונתא ידע דאיסו עקרא וקיומא דעלמא. דבגויס אתברי עלמא ואתקיים. סה"ד כי אמרתי עולם חסד יבנה וגו'. שכאשר ברא הקב"ה את העולם ראה שלא יוכל להתקיים עד שהושיט ימינו עליו ונתקיים. ואמלא הושיט ימינו עליו לא נתקיים. לפי שצולם הזה בדין נברא. וזהו שדרשו בהבא"ם באברהם"ס. ולפיכך כי אמרתי עולם חסד יבנה. שמים תכין אמונתך בפי. שמי"ס

## ויו הורה

**פמ** (א) כי הלא שירת וזמרה הוא מצד הגבורה ושירך דליוס ולא מצד חסד: (ב) כי אברהם מצוירש תחסד ונתתה דברך בגבורה ודין כדי שיתכיל גם ברינא:



שמי"ם באותן החסדים נתתקנו (ג) וסוד האמונה נתתקנה בהם. שאין התקון שלה אלא מתוך השמים. כרתי ברית לבחירי. זהו סוד האמונה (ד) ד"א זהו צדי"ק שממנו נשפעות ברכות לכל התחתונים (ה) וכל חיות הקדושות כלן נתברכות משפע ההוא שנשפע להתחתונים. ולפיכך כתיב כרתי ברית לבחירי. נשבעתי לדוד עבדי. זהו סוד האמונה שהיא קיימת תמיד עם הצדי"ק (ו) וזה קיום העולם שלא יפרדו לעולם. מלבד בזמן הגלות שהשפע של הברכות נמנעת. וסוד האמונה לא נשתלם. וכל השמחות נמנעות. ומומן הוא כאשר נכנס הלילה אין שמחה נכנסת לפני המלך. ואע"פ שמבפנים אין השמחה נתעוררת אבל מבחוץ עומדים ומומרים שירה. וכשמגיע חצות הלילה והתעוררת עולה מלמטה למעלה (ז) אז הקב"ה מעורר כל חילות השמים לבכיה. והוא בועט ברקיע וגודעושים עליונים ותחתונים. ואין נחת רוח לפניו מלבד בשעה שנתעוררים למטה לעסוק בתורה. שאז הקב"ה וכל אותן נשמות הצדיקים אשר עמו כלם מקשיבים ושמים לקול ההוא. ואז נחת רוח נמצאת לפניו. לפי שכן היום שנחבר המקדש למטה נשבע הקב"ה שלא יכנס בתוך ירושלים שלמעלה עד שיכנסו ישראל לירושלים שלמטה. שנאמר (ויש"א) בקרבך קדוש ולא אבא בעיר. וזה ביארו החברים. וכל אותן המעוררים עומדים מבחוץ ואומרים שירה בשלש משמורות הלילה ומומרים מומרים ידועים. וכל חילות השמים נתעוררים בלילה וישראל ביום. וקדושה אין מקדישים למעלה עד שמקדישים ישראל למטה. ואז כל חילות השמים מקדישים שם הקדוש ביחד. וז"ש קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם : (א-ד) :

**אברה** מושל בגאות הים בשוא גליו אתה תשבחם. אמר רבי שמעון בשעה שהים סוער בגליו ותהומות עולים ויורדים (ח) שולח הקב"ה חוט אחד מצד הימין המזויר גליו ומשך וצפו. ואין מי שיכיר זאת. יונה ירד אל הים וגדמן לו דג ההוא שלעצ איתו. איך לא יצאה נשמתו ממנו ולא פרחו מגופו מיד אלא לפי שהקב"ה מושל באותו גאות הים. וגאות ההיא של הים הוא חוט אחד של מדרגת השמאל שמדומם את הים למעלה ובו הוא מתנשא. ולולי חוט ההוא שמגיע אליו מצד הימין לא היה נשחק וצכו לעולם (ט) וכאשר חוט ההוא יורד לים והים מתאחד בו. אז נתעוררים גליו ושואגים למטרף טרף (י) עד שהקב"ה משיבם לאחור וחוזרים למקומותם. וז"ש

## ויו הוהר

שמי"ם באותן חסדים אתתקנו (ג) ורוא דאמונה אתתקנה בהם. דלות תקוונתה אלא מנו שמי"ם. כרתי ברית לבחירי. דא הוא רוא דמיימונתא (ד) ד"א דא איהו צדי"ק דמייס נפקין דברכאן לכלהו מתא (ה) כל חיוון קדישין כללו אתברכאן מהסוה גנידו דגנידו לתתא. ובג"כ כתיב כרתי ברית לבחירי. נשבעתי לדוד עבדי. דא הוא רוא דמיימונתא דאיהו קיימא דדיר בלדי"ק (ו) ודא קיימא דעלמא דלא יתברדון לעלמין. בר צומא דגלותא דגנידו דברכאן אתתקנו. ורוא דמיימונתא לא אשתליס. וכל חיוון אתתקנו. ומהסוה קיימא כד עייל ליליא חיוון לא עאלו קיימא מלכא. ואע"ג דחיוון לא אתתקנו לא אשתקנו ליליא לבר קיימי ומחירי שירתא. וכד אשתליס ליליא ואתתקנוהו סלקא מתתא לעילא (ז) כדון קב"ה אתתקנו כל חילי שמי"ם לבכיה. ובעיש ברכקוהו ולודעוהו עלאי ותתא. ולית נייחא קמיס בר צומא דמתתקנו לתתא באורייתא. כדון קב"ה וכל חיוון נשנפין דלדיקא דעמיס כללו לייחין וחדיון להסוה קלא. וכדון נייחא קמיס אשתקנה בנין דמיימונתא דאתתקנוהו דעלמא חיוון קב"ה דלא יעול בגו ירושלים דלעילא עד דיעלון ישראל לירושלים דלתתא. דכתיב (ויש"א) בקרבך קדוש ולא אבא בעיר. וזה אוקמוס חבדי"א. וכל חיוון מזמרי קיימי לבר ואמרי שירתא בתלת פלגי ליליא ומשכחן בתושבתחן ידיעאן. וכללו חילי שמי"ם מתתקנו בליליא וישראל ביממא. וקדושה לא מקדישי לעילא עד דמקדישי ישראל לתתא. וכדון כל חילי שמי"ם מקדישי שמי"ם קדישא כחדא. והי"ד קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם : (א-ד) :

**אתה** מושל בגאות הים בשוא גליו אתה תשבחם. אמר רבי שמעון בשעתא דיומא קפיץ בגליו ותהומות סלקי ונחתו (ח) קב"ה שדר חד חוטא מסערא דמיימא ומשך בגליו ושכך וצפיה. ולית מאן דידע ליה. יונה נחת לימא ואודמן ליה הסוה כונא ובלע ליה. איך לא נפקת נשמתיה מניה ולא פרחא מיד. אלא בגין דקב"ה שלס בהסוה גאותא דיומא. והסוה גאותא דיומא הוא חד חוטא דשמאלא דסליק ליה לימא לעילא וביס אשתלק. ואי לאו הסוה חוטא דמסי ליה מסערא דמיימא לא (סלקא) [שכך] לעלמין (ט) [דכין דסוה] [וכך הסוה] חוטא נחית לימא וימא אתאחד ביה. כדון אתתקנו בגליו ושאגן למטרף טרפא (י) עד דקב"ה אתיב לון לאחורא ותבין לאתריסו. **סס"ד**

(ג) שמי"ם רמן על התפארת סדת הרתמים כי הוא מורכב מן חסר וגבורה. וגם רוא דאמונה שהיא סדת הסלכות תקון שלה בהגיע אליה חסדים מן השמי"ם : (ד) פ"י שהתפארת כרת ברית לבחירי שהיא רוא דמיימונתא היינו סדת הסלכות להשפיע לה חסדים : (ה) לפי פירוש הזה יתבאר שברית היינו היסוד שישפיע לבחירי היינו הסלכות שפע ברכה סדר חסד : (ו) פ"י נשבע לדוד היינו הסלכות שלא יפירד ממנה הצדי"ק זה היסוד להפסיק ממנה השפעת השפע. אבל ע"י הגלות נתבטלה השפעה : (ז) פ"י התעוררות של השכינה להודות עם עלמא דרכורא אבל הגלות סעכב לפיכך נתעורר הצנתי ב' הנסתאות. ואני בתרתי כמו שהוא כחיתות שנקראת ים. ובערת גליו היינו נקף וקצף שרי הדין : (ט) בלשון הוהר הצנתי ב' הנסתאות. ואני בתרתי כמו שהוא כחיתות דיק כי איני כובד דוחק. וחבורי יבחר. ואם שיתי השם יכפר : (י) גלי הים משל על שרי הדין חיות קטנות עם גרולות חיונקים שפע מן הסלכות :

וְשֵׁכ־בְּשׂוֹא גִלְיוֹ אֵתָה תִּשְׁבַּחֵם (יב) תִּשְׁבַּחֵם לְאוֹתָן גִּלְיֵי הַיָּם. תִּשְׁבַּחֵם תִּשְׁבַּרֵם לְחַזְזִירִים לְמִקְוֵמוֹת. ד"א תִּשְׁבַּחֵם. שְׁבַח הוּא לָהֶם בְּשִׁלֵּי שְׁמִנְשָׁאִים בְּהַשְׁתַּקֵּקוֹת לְחִבֵּיט (יג) מִכָּאֵן כֹּל מִי שֶׁנִּכְסֵף לְהִסְתַּכֵּל וּלְדַעַת. אֲעִיפ־שְׁאִינֵי יִכְוֵל (יא) שְׁאִין נִתְּנִים לִי רִשׁוֹת) זֶהוּ שְׁבַח שְׁלֹו וְכֻלָּם מִשְׁבַּחִים אוֹתוֹ : (א-ט :)

**צדק** וּמִשְׁפָּט מִכּוֹן כִּסְאָךְ. אִמֵּר רַבִּי שְׁמַעוֹן צִדְקָה וּמִשְׁפָּט הֵם שְׁנֵי מֵאוֹרוֹת תְּקוֹן הַכֶּסֶּא שֶׁל הַמֶּלֶךְ (יג) וְהֵם הַהִתְחַלָּה וְהַשְׁלָמֹת שֶׁל כֹּל הָאֲמוּנָה. וְבָהֶם מִתְעַטְרִים כֹּל הַדִּינִים שֶׁלְמַעַלָּה וְשֶׁלְמַטָּה. וְהַכֹּל נִעְלָם בְּמִשְׁפָּט. וְצִדְקָה נִיּוֹנֶת מִזֶּה הַמִּשְׁפָּט. וּלְפַעֲמִים נִקְרָאת וּמִלְכֵי צִדְקָה מֶלֶךְ שָׁלֵם. וְכֹאשֶׁר נִתְעַזְרִים דִּינִים מִמִּשְׁפָּט הֵם כֻּלָּם רַחֲמִים וְכֻלָּם בְּשִׁלְיֹמוֹת. שְׁהוּא מִמְּתִיק לְצִדְקָה הַזֹּאת וְהַדִּינִים נִמְתָּקִים. וְכֻלָּם יוֹרְדִים לְעוֹלָם בְּהַשְׁלָמַת הַרְחָמִים. וּבִכֵּן הִיא הַשְׁעָה שֶׁל הַתְּחַבְּרוֹת הַעוֹלָמוֹת בְּחַיִּי זָכַר עִם בְּחַיִּי נִקְבָּה. וְכֹל הַעוֹלָמוֹת בְּרַחֲמִים וּבִשְׁמִיחָה. וְכֹאשֶׁר נִתְרַבֵּים פְּשָׁעֵי הַעוֹלָם וְנִשְׁמָא הַמִּקְדָּשׁ. וּבְחַיִּי הַזָּכֹר. נִתְרַחֵק מִבְּחַיִּי הַנִּקְבָּה וְנִחַשׁ הַתְּקִיף מִתְחַלֵּל לְהַתְעַזְרֵר (יד) אוֹי לְעוֹלָם שְׁנִיּוֹן בִּזְמַן הַהוּא מִזֹּאת הַצִּדְקָה. הַרְבֵּה מַחְנוֹת מִשְׁחִיתִים נִתְעַזְרִים בְּעוֹלָם. הַרְבֵּה צִדְקִים נִפְטָרִים מִהַעוֹלָם. וְכֹל זֶה לְמַעַן. לְפִי שֶׁנִּתְרַחֵק בְּחַיִּי הַזָּכֹר מִבְּחַיִּי הַנִּקְבָּה. וְהַמִּשְׁפָּט אֵינוֹ קָרִב בְּצִדְקָה הַזֹּאת. וְעַל זֶה כָּתוּב (מִשְׁלִי יג) וַיֵּשׁ נִסְפָּה בְּלֹא מִשְׁפָּט. שֶׁהַמִּשְׁפָּט נִתְרַחֵק מִן צִדְקָה הַזֹּאת וְאֵינָה נִמְתָּקֶת. וְהַצִּדְקָה יוֹנֶקֶת מִמָּקוֹם אַחֵר : (ג-ד :)

**חסד** וְאֵמֶת יִקְדְּמוּ פִּיךָ. פִּתַּח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאִמֵּר. כָּתוּב (יִשְׁעִי ט) וְהוֹכֵן בְּחֶסֶד כֶּסֶא וַיֵּשֶׁב עָלָיו בְּאֵמֶת בְּאֵהֶל דָּוִד שׁוֹפֵט וְדוֹרֵשׁ מִשְׁפָּט וּמַהֲרִי צִדְקָה. הִרִי נִתְבָּאֵר שֶׁמֶצֶד הַיָּמִין הוּא (שְׁלִמַעַלָּה מַעַלָּה) נִתְתַּקֵּן הַכֶּסֶּא לְמַטָּה (טו) שְׁהִירֵי הַקִּבְיָה הַתְּקִיף לְכֶסֶּא הַזֶּה בְּחֶסֶד. וַיֵּשֶׁב עָלָיו בְּאֵמֶת. שְׁהוּא תְּקוֹן הַחוּתֹם שֶׁל הַכֹּל. וְאֵינוֹ יוֹשֵׁב עַל כֶּסֶא הַהוּא אֵלָּא בְּחוּתֹם הַזֶּה שְׁהוּא אֵמֶת. בְּאֵהֶל דָּוִד. שְׁהוּא כֶּסֶא הַבֵּית לְמַטָּה. שׁוֹפֵט וְדוֹרֵשׁ מִשְׁפָּט וּמַהֲרִי צִדְקָה. שׁוֹפֵט מִצַּד הַדִּין. וְדוֹרֵשׁ מִשְׁפָּט מִצַּד שֶׁל רַחֲמִים. וּמַהֲרִי צִדְקָה. הִיִּינוּ כֶּסֶא הַדִּין שְׁהוּא בֵּית דִּין שְׁלִמַטָּה : (ב-ד :)

**אשרי** הָעַם יִדְעֵי תְרוּעָה וְגו'. אִמֵּר רַבִּי שְׁמַעוֹן בִּיּוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה כֹּאשֶׁר הַקִּבְיָה קִיִּים בְּדִין עַל הַעוֹלָם. וְצַד הָרֵעַ הוּא בֹא לְקַטְרֵג. אִז מִתְאַסִּיִּים מִלֵּאכִים כֻּלָּם מִעוֹטְרִים וְעוֹמְדִים לְפָנֵי הַקִּבְיָה. עַל זֶמֶן הַהוּא מֵה כָּתוּב (שִׁיר ג) מִשְׁגִּיחַ מִן הַחֲלוּנוֹת מִצִּיץ מִן הַחֲרָכִים. מִצִּיץ כְּמִי שֶׁמִּשְׁגִּיחַ דֶּרֶךְ נִקְב־קֶטֶן. שְׁרֹואָה וְאֵינוֹ רֹואָה כֹּל מֵה שֶׁנִּצְרָךְ. וְאֲחֵכ מִשְׁגִּיחַ מִן הַזִּלְזוּנוֹת. מִקִּים הַשְּׁגָחָה יִתְרָה שְׁפוּתָה פִּתְחוּם לְרַחֵם עַל הַכֹּל. אֵלֹו

הַיָּם צִשׂוֹא גִלְיוֹ אֵתָה תִּשְׁבַּחֵם (יב) תִּשְׁבַּחֵם לְאוֹתָן גִּלְיֵי הַיָּם. תִּשְׁבַּחֵם תִּשְׁבַּרֵם לְחַזְזִירִים לְמִקְוֵמוֹת. ד"א תִּשְׁבַּחֵם. שְׁבַח הוּא לָהֶם בְּשִׁלֵּי שְׁמִנְשָׁאִים בְּהַשְׁתַּקֵּקוֹת לְחִבֵּיט (יג) מִכָּאֵן כֹּל מִי שֶׁנִּכְסֵף לְהִסְתַּכֵּל וּלְמַנְדֵּעַ. אֲעִיפ־שְׁאִינֵי יִכְוֵל (יא) שְׁאִין נִתְּנִים לִי רִשׁוֹת) זֶהוּ שְׁבַח שְׁלֹו וְכֻלָּם מִשְׁבַּחִים לִיה : (א-ט :)

**צדק** וּמִשְׁפָּט מִכּוֹן כִּסְאָךְ. אִמֵּר רַבִּי שְׁמַעוֹן צִדְקָה וּמִשְׁפָּט אֵינוֹן תְּרִין בִּזְיִינִין תְּקוֹנָה דְּכּוֹרִסְיָה דְּמִלְכָּה (יג) וְאֵינוֹן שִׁירֹתָה וְשִׁלְיֹמוֹתָה דְּכֹל מְסִימֹנוֹתָה. וְכֹהֲנֵי מִתְעַטְרִין כֹּל דִּינִין לְעִילָה וְתַתָּה. וְכֹלָּה סְתִים בְּמִשְׁפָּט. וְלֹדָק מִהֲלֵי מִשְׁפָּט אֲתָנוּ. וְלִזְמִינִין קִרִּין לֹה וּמִלְכֵי צִדְקָה מֶלֶךְ שָׁלֵם. וְכֹד מִתְעַטְרִין דִּינִין מִמִּשְׁפָּט כֻּלָּם רַחֲמֵי כֻלָּם בְּשִׁלְיֹמוֹת. דְּלִישׁוֹ מִכְּסֵם לְהֲלִי צִדְקָה וְדִינִין מִתְתַּקֵּינִין. וְכֻלָּם נִתְחַלֵּם לְעִלָּה בְּשִׁלְיֹמוֹ בְּרַחֲמֵי. וְכִדִּין אִישִׁי שְׁעָתָה דִּמְתַּחְבְּרִין דְּכֹר. וְנִקְבָּה. וְכֹל עֲלָמִין כֻּלָּם בְּרַחֲמֵי וּבְחִדּוּתָהֶם. וְכֹד אֲסִיגֵיוֹ חוּצֵי עֲלָמָה וְאֲסִתְּחַלֵּב מִקְדָּשָׁה. וְכּוֹרָה אֲתִרְחֵק מִן נִקְבָּה וְחִוִּיל תְּקִיפָה שְׁרִיף לְאֲתִרְחֵק (יד) וְוִי לְעִלָּמָה דִּמְתָּן בְּהִסְוֹה וּמִנָּה מִהֲלֵי צִדְקָה. כְּמֹה חֲבִילֵי סְרִיקִין מִתְעַטְרִין בְּעִלָּמָה. כְּמֹה זֹכָאִין מִסְתַּלְקִין מִעֲלָמָה. וְכֹל כֵּךְ לְמַעַן. בְּגִין לְתִרְחֵק דְּכּוֹרָה מִן נִקְבָּה. וּמִשְׁפָּט לֹא קִרְב־בְּלֹדָק דֹּא. וְעַל הֲלֵי כְּתִיב (מִשְׁלִי יג) וַיֵּשׁ נִסְפָּה בְּלֹא מִשְׁפָּט. דִּמְשָׁפֵם אֲתִרְחֵק מִהֲלֵי צִדְקָה. וְלֹא אֲתִבְסִמָּה. וְלֹדָק יִקְרָה מֵאַתֵּר אֲחֵרָה : (ג-ד :)

**חסד** וְאֵמֶת יִקְדְּמוּ פִּיךָ. פִּתַּח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאִמֵּר. כָּתִיב (יִשְׁעִי ט) וְהוֹכֵן בְּחֶסֶד כֶּסֶא וַיֵּשֶׁב עָלָיו בְּאֵמֶת בְּאֵהֶל דָּוִד שׁוֹפֵט וְדוֹרֵשׁ מִשְׁפָּט וּמַהֲרִי צִדְקָה. הִרִי נִתְבָּאֵר שֶׁמֶצֶד הַיָּמִין הוּא (שְׁלִמַעַלָּה מַעַלָּה) נִתְתַּקֵּן הַכֶּסֶּא לְמַטָּה (טו) דֹּהֵא קִבְיָה אֲתִקִּין לְהֲלִי כְּרִסְיָה בְּחֶסֶד. וַיֵּשֶׁב עָלָיו בְּאֵמֶת. דְּלִישׁוֹ תְּקוֹנָה דְּחֻתִּמָּה דְּכֹלָּה. וְלֹא יִתִּיב עַל הַסֹּא כְּרִסְיָה אֵלָּא בְּחֻתִּמָּה דֹּא לְאִישׁוֹ אֵמֶת. בְּאֵהֶל דָּוִד. דְּלִישׁוֹ כִּי כְּרִסְיָה לְתַתָּה. שׁוֹפֵט וְדוֹרֵשׁ מִשְׁפָּט וּמַהֲרִי צִדְקָה. שׁוֹפֵט מִסְּטָרָה דְּדִינָה. וְדוֹרֵשׁ מִסְּטָרָה דְּרַחֲמֵי. וּמַהֲרִי צִדְקָה. אִישׁוֹ כְּרִסְיָה דְּדִינָה דְּלִישׁוֹ כִּי דִינָה לְתַתָּה : (ג-ד :)

**אשרי** הָעַם יִדְעֵי תְרוּעָה וְגו'. אִמֵּר רַבִּי שְׁמַעוֹן בִּיּוֹמָה דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה כֹּד קִבְיָה קֹאִים דְּיִנָּה עַל עֲלָמָה. וְהַסֹּא סְטָרָה צִישָׁא אֲתֵי לְאֲסִתְּחַלֵּב. כִּדִּין מִתְנַכְּסֵי מִלֵּאכִיָּה מִתְעַטְרִין כֻּלָּם וְקִיּוּמִין קִמִּי קִבְיָה. בְּהִסְוֹה וּמִנָּה מִהֲלֵי כְּתִיב (שִׁיר ג) מִשְׁגִּיחַ מִן הַחֲלוּנוֹת מִצִּיץ מִן הַחֲרָכִים. מִצִּיץ כְּמִי שֶׁמִּשְׁגִּיחַ דֶּרֶךְ נִקְב־קֶטֶן. שְׁרֹואָה וְאֵינוֹ רֹואָה כֹּל מִה שֶׁנִּצְרָךְ. וְאֲחֵכ מִשְׁגִּיחַ מִן הַזִּלְזוּנוֹת. מִקִּים הַשְּׁגָחָה יִתְרָה שְׁפוּתָה פִּתְחוּם לְרַחֲמָה עַל כֻּלָּה. אֵלִין

דיו הוהר

(יב) כִּנְיָתוֹ שׁוֹה הַכְּתוּב אוֹמֵר ב' עֲנִינִים אֵתָה סוֹעֵל בְּגִאוֹת הַיָּם. הִיִּינוּ סֵעַר וְקִצָּף הַיָּם מִצַּד שְׁרֵי הָרִין דִּהִשְׁקִיט אוֹתוֹ עִי שֶׁנִּשְׁפַּע אֲרִיץ חוּט שֶׁל חֶסֶד מִצַּד הַיָּסָף. וְעוֹד עֲנִין אַחֵר שֶׁכֹּאשֶׁר מִתְחַלֵּל הַשָּׁפַע מִצַּד הַיָּסָף דְּבֹא אֵלִיהֵם אוֹ תִּרְוִמֹם לְגִלְיוֹ וְכֻלָּם שׁוֹאֲנִים לְמִרְחָף. אֲבֵל וְאֵתָה תִּשְׁבַּחֵם לְהַרְגִּימֵם בְּשָׁפַע וְלְהוֹשִׁיבֵם עַל מִקְדָּשָׁם. וְזֶהוּ עֲנִין שֶׁל בְּשׂוֹא גִלְיוֹ אֵתָה תִּשְׁבַּחֵם : (יג) ס' שְׁמִשְׁתַּקֵּקִים לְהִסְתַּכֵּל בְּהַגִּיעַ הַשָּׁפַע לְמִדְּבוֹת. אֲבֵל זֶה סֵדֵר. וְאִמֵּר שֶׁב' הַהִשְׁתַּקֵּקוֹת לְחִבֵּיט עֲנִין שֶׁבְּקִדְּוָה טוֹב הִיא : (יג) מִשְׁפָּט הִיִּינוּ מִרַת הַרְחָמִים כּוֹרֵץ עֲרִשָׁא דְּכּוֹרָה. וְצִדְקָה הִיִּינוּ הַמְּלָכוֹת מִרַת הָרִין כּוֹרֵץ עֲרִשָׁא דְּנוֹקְבָה. וְעֲנִין זֶה הוּא הַתְּחַלָּת יִסּוֹד הָאֲמוּנָה לְגִרּוֹם כְּעִבּוּדֵינוּ הַרְחָמִים כּוֹרֵץ עֲרִשָׁא שֶׁפֶט מִן הַשָּׁמַיִם : (יד) זֶה סִמְלָלֵי הַשָּׁפַע הַמְּקַטְרֵת הַתּוֹבֵעַ תְּמִיד דִּינִים וְעוֹנִשִׁין : (טו) ס' מִן ג' סְפִירוֹת הַיְּסוּנוֹת נִאֲצֵלָה מִרַת הַמְּלָכוֹת. כִּידֵּעַ כְּמוֹד כְּתֹר עֲרִיין אִיהוֹ כְּתֹר מְלָכוֹת וְעִלְיָהוּ אֲחִסֵּר מְגִיד פְּרָאשִׁית אֲחִרָה : (יז)

אלו החלונות ואלו החרכים עומדים כלם לאחר כל  
התפלות העולות מלמטה למעלה. ולהשיג בהן להכניסן  
לפני הקב"ה. וכאשר הקב"ה משגיח על העולם הוא  
מביט באותן החלונות ובאותן החרכים ומרחם על  
הכל. ובכן כאשר ישראל תוקעים בשופר הזה.  
ונתעורר מלמטה זה הקול היוצא מן השופר נכלל  
מאש מים ורוח. בשביל לעורר קול העליון היוצא  
מתוך השופר ההוא (טו) שהוא כדמיון הזה כולל באש  
ובמים ורוח. או כרוז יוצא ומכריז בכל הרקיעים  
ואומר. קול דודי הנה זה בא וגו' משגיח מן החלונות  
מציץ מן החרכים. ובכן יודעים כלם שהרי הקב"ה  
מרחם על ישראל ואומרים. זכאים הם ישראל שיש  
להם עצה כזאת בארץ. בשביל לעורר רחמים מלמעלה.  
ועל זה כתיב אשרי העם יודעי תרועה. וראי שיודעי  
תרועה משברים תרועה ההיא שהוא דין הקשה שכלם  
נרונים בו (ג-ד) ולא כתוב שומעי או תוקעי תרועה.  
אלא יודעי תרועה. כגון החכמים הדרים באויר של  
ארץ הקדושה הם יודעי תרועה. הסוד של תרועה.  
כמו שכתוב (תהלים ג) תרועם בשבט ברזל. איוה עם  
כישראל היוודעים סודות העליונים של רבונם ליכנס  
לפניו ולהתקשר בו. וכל אותן היוודעים סוד התרועה  
יתקרבו ללכת באור פניו של הקב"ה. וזהו אור  
הראשון שגזו הקב"ה לצדיקים. וע"כ נצרך לדעת  
התרועה. בשביל לשבר שרי הדין שלא ישלטו ביום הזה.  
וכאשר רחמים נתעוררים כל מאורות העליונים  
מאירים מצד זה ומצד זה. ובכן (משלי י) באור פני  
מלך חיים (ג-ד) רבי אלעזר אמר. ביום של ראש  
השנה שרי הדין שרי יבבא וידע כלם גמזאים ביום  
ההוא לפני הקב"ה. וכמה שרים טועני הדין נתעוררים  
ביום ההוא. וכלם עומדים תפלות ביום ההוא ומבקשים  
העולם. וישראל מתפללים תפלות ביום ההוא ומבקשים  
ומתחננים לפניו ותוקעים בשופר. והקב"ה מרחם עליהם  
ומהפך הדין לרחמים. וכל העליונים והתחתונים  
פותחים ואומרים אשרי העם יודעי תרועה. ולזאת  
נצרך ביום ההוא שזה התוקע ידע ויבין עיקר הדבר.  
ויכוון בה בתרועה ויעשה הדבר בחכמה. ועל זה כתוב  
אשרי העם יודעי תרועה. ולא כתוב תוקעי תרועה.  
וזה נבאר : (ג-קמט :)

**מי** גבר יחיה ולא יראה מות וגו'. אמר רבי שמעון  
בוא וראה כל מי שבא להטהר בעולם הזה בהצד  
של טהרה. מטהרים לו במקום שהוא שנקרא סוד  
האמונה (י) כי כמה מדרגות יש וכמה ממונים שכלם  
עומדים לקרב את האנשים לעבודת הקב"ה ולטהר  
אותם. ומי שבא להטמא מטמאים אותו בצד האחר  
ההוא שהוא טמא. שהרי כמה מדרגות וכמה ממונים  
יש שעומדים כלם לטמא לאנשים. וכל הקרב אליהם  
ובא

אלו חלונות ואלו חרכים קיימי כלם לאחד כל  
לליתן דמלקין מתחת לעל. ולאשגחא ביה לאשגחא לון  
קמי קב"ה. וכך קב"ה אשגח על עלמא  
אשתכל באלין חלונות ואלין חרכים וחיס על  
כל. וכדן כד ישראל תקעין בשופר שופר  
ואתער מתחת הא קול לאתער קול עלאה דנקרא  
מאשא ומיא ורוחא. בגין לאתער קול עלאה דנקרא  
מגו הסוף שופר (טו) דאיוס כנוגל דא כליל בליל  
ובמיא ורוחא. כדן כרוח נקרא ואכריז בכלל רקיעין  
ואמר. קול דודי הנה זה בא וגו' משגיח מן החלונות  
מציץ מן החרכים. וכדן ידעי כלם דהא קב"ה  
חיס עליהו דישאל ואמר. זכאין אינון ישראל דאית  
לון עינא בארעא. בגין לאתער רחמי מלשילא.  
כדן כתיב אשרי העם יודעי תרועה. וראי שיודעי  
תרועה מתבדו הדין תרועה דאיוס דילא קמיא דכלל  
אתדנו ביה (ג-ד) ולא כתיב שומעי או תוקעי תרועה.  
אלא יודעי תרועה. כגון הכימין דדיין באויר  
דארעא קדוש אינון יודעי תרועה. דא דתרועה  
כמה דכתיב (תהלים ג) תרועם בשבט ברזל. מלן עמא  
כישראל דידעין דין עלאין דמאריהן למיכל  
קמיא ולאשקשר ביה. וכל אינון דידעי דא דתרועה  
יתקרבו למיכך באור פניו דקב"ה. וזהו אור  
קדמא דגני קב"ה ללדיקא. וע"ד אלפיר למנדע  
לה. בגין לתבאר מאריהן דדינא דלא ישלטו ביה יומא.  
וכד רחמי מתערין כלם בלילין **מללן**  
כדין מהאי גיסא ומהאי גיסא. כדן (משלי י) באור פני  
מלך חיים (ג-ד) רבי אלעזר אמר. ביום של ראש  
השנה מאריהן דדין מאריהן דיבבא וילל כלם שכיח ביה  
יומא קמי קב"ה. וכמה מארי תריסין אתערין  
בהסוף יומא. וכלם קיימי תחות הסוף כהסוף דדינא  
דעלמא. וישראל מללן ללוא בהסוף יומא ובלי  
ומתמנן קמיא ותקעין בשופר. וקב"ה חיס עליהו  
ומהפך דילא לרחמי. וכל עלאי ותתאי  
פתחי ואמר אשרי העם יודעי תרועה. ועל דא  
בעינון בהסוף יומא דאוי דהקע ידע עקרא דמלה.  
ויכוון ביה בתרועה ויעבד מלה בחכמה. וע"ד כתיב  
אשרי העם יודעי תרועה. ולא כתיב תוקעי תרועה.  
וזה אמת : (ג-קמט :)

**מי** גבר יחיה ולא יראה מות וגו'. אמר רבי שמעון  
תא חזי הא מלן דאית לאתדבא ביה עלמא בסערא  
דדכא. מדבאן ליה בהסוף אחר דאקרי דא  
דמאריהן (י) דמה דגני אינון וכמה ממונים דכלם  
קיימא לקרבא לבני נכא לפתחי דקב"ה ולדבא  
ליה. ומלן דאית לאשגחא מסבין ליה ביה סערא אחר  
דאיוס מסבא. דא כמה דגני וכמה ממונים  
כלם קיימי לסבא לון לבני נכא. ומלן דיקרב ביה  
ואחי

## זיו הוהר

(טו) ההוא שופר היינו עולם הבנה. וקול יוצא שופר אש מים רוח זה התפארת שיוצא מן הבנה והוא הכולל של חסד גבורה  
והינינו אש מים ורוח. וזכרון דא שראית הבנה בסהוק הינונים ובעורר הדברים : (י) רוא דמאריהן וזכרונות והשכינה הדורשית  
וזה יסודות זה עשה האלהים נקבא דקריאה לטמא ליה האב להטמא. על דרך "השכינה הקדושה עוזרת לטהר ליה האב להטמא"

ובא להמשך אחר צד הרע ההוא. עליו כתוב מי גבר יחיה ולא יראה מות ימלט נפשו מיר שאול סלה. מי הוא האיש שנברא בעולם שלא יראה מות ההוא שכל העולם נמשכים אחריו. שהרי בזמן ההוא שבא האדם ליתן דין וחשבון לפני רבונו טרם שיוצא מעולם הזה אז רואה אותו. וזה נתבאר: (ב-דסג).

## צ

ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמנים שנה ורהבם עמל ואון וגר. למדנו שמדרגת צד"ק שהיא השביעית שנת השמיטה (ה) באותה מדרגה נשתלמו ימי האדם כאשר נשלמו שבעים שנה כנגד שבט המדרגות. עשר לכל מדרגה. וצ"כ ימי שנותינו בהם שבעים שנה. איזה בהם. באותן ימים ושנים שלמלה. ואם בגבורות שמנים שנה. בוא וראה בנים חיים ומזונות לא בזכות הדבר תולה. והיינו סוד אותן ד' המדרגות שבהן זכות וחובה בסוד של חסד וגבורה. שא"כ לא היה לו לאדם לחיות יותר משבעים שנה. אלא במזל העליון הקדמון לכל הדבר תולה (ב) ולפיכך הוא מוסיף על ימי כל אדם כרצונו: (א-דנו): אמר רבי יהודה בשעה שנלכדות רגלי האנשים ונגמרו ימי חייו. יום ההוא נקרא יום ימי להשיב רוחו אליו. למדנו שבשעה ההיא פוקד כתר הקדוש ההוא על רוחו. ומי הוא. היינו שכתוב ימי שנותינו בהם שבעים שנה. והוא כתר השביעי לכל (ג) ואם מצד של גבורה הוא בא כתוב ואם בגבורות שמנים שנה. כי הכתר של גבורה הוא שמיני (ד) מכאן ולהלאה אין מקום להמשך (ה) כמש"כ ורהבם עמל ואון. במקום שלא נודע היסוד אין הבנין מתקיים: (א-דיו)

יירי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו וגר. אמר יהודי ההוא כתוב (משלי ג) דרכיה דרכי נעם וגר. צולם הבא נקרא נעם (י) וכאשר נתעורר צולם הבא כל חדות וכל טוב וכל הארות וכל חירות שבצולם נתעורר. ולפיכך נקרא נעם. וע"ז למדנו שרשעי הגיהנם בשעת כניסת שבת נוחים כלם. ויש להם חירות ומנוחה. ובשעה של מוצאי שבת נצרך לנו לעורר חירות העליונה עלינו. שנמצא מעונש ההוא של הרשעים שחוזרים ונידונים משעה ההיא ולהלאה. ונצרך לנו להתפלל ולומר ויהי נעם אדני אלהינו עלינו וגר (י) זה הוא נעם העליון חירות של הכל. וזהו שכתוב דרכיה דרכי נעם וגר: (א-קצו)

ומעשה ידינו כוננה עלינו וגר. בוא וראה אם נודמן לו לאדם עשיית מצוה ויכוון בה זכאי

ואתי לאתמשכא בחר ההוא סגרא בישא. עליה כתיב מי גבר יחיה ולא יראה מות ימלט נפשו מיר שאול סלה. מאן אינו בר נש לאתברי בעלמא דלא יחמי מותא סהול דכל עלמא לאתמשכאן אבתריה. דהא ביהסחא זמנא דאתי צ"כ למיחב חושבנא קמי מאריה עד לא יפוק מהאי עלמא חמי ליה. וסא חוקימנא: (ב-דסג)

## צ

ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמנים שנה ורהבם עמל ואון וגר. תאלא דרגא דלד"ק דלויי שביעאה שנת השמיטה (ה) ביהסחא ד"גא אשתלמו יומיו דבר נש כד אשתלמו שבעין שנין לקבל שבט דרגין. עשרה לכל דרגא. סה"ד ימי שנותינו בהם שבעים שנה. מאן בהם. באינון יומין ואנין לעילא. ואם בגבורות שמנים שנה. תא חזי בני חיי ומוזני לאו בזכותא תליא מלתא. רוא דאינון שבט דרגין דכסון זכות וחובה בדורא דהסד וגבורה. דאי הכי לא הוה ליה לצ"כ למיחוי חזי בר משבעין שנין. אלא במזל עלאה עתיקא דגלא תליין (ב) צ"כ אינו מוסיף על יומיו. דכל בר נש כרעותיה: (א-דנו): אמר רבי יהודה בשעתא דמתלכדן רגליו דבני נשא ויומיו אתקריבו. סהול יומא אתקרי יום ימי לאתבא רוחיה ליה. תאלא ביהסחא שעתא פקדא סהול כתרא קדישא על רוחיה. ומאן אינו. דכתיב ימי שנותינו בהם שבעים שנה. וסא כתרא שביעאה דכלא (ג) ואם מסתברא דגבורה קאתי כתיב ואם בגבורות שמנים שנה. דכתרא דגבורה תינינאה סיה (ד) מכאן ולהלאה לית אתר לאתמשך (ה) כד"א ורהבם עמל ואון. באתר דלא סיה יסודא צמיא לא אתקיים: (א-דיו)

יירי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו וגר. אמר ההוא יודאי כתיב (משלי ג) דרכיה דרכי נעם וגר. עלמא דאתי אקרי נעם (י) וכד אתער עלמא דאתי כל חזו וכל טיבו וכל נהורין וכל חירו דעלמא אתער. ובצ"כ אקרי נעם. וע"ד תנין דחייבי דניסס בשעתא דעאל שבתא מייחין כלסו. ואית לסו חירות ומיחא. ובשעתא דנפיק שבתא אית לן לאתערר חירו עלאה עלנא. דכשתיב מהסחא עוגסא דחייבא. דאתדרו ואתדרו מהסחא שעתא ולהלאה. ואית לן לאתערר ולמא ויהי נעם אדני אלהינו עלינו וגר (י) דא הוה נעם עלאה חירו דכלא. ובנין דא כתיב דרכיה דרכי נעם וגר: (א-קצו)

ומעשה ידינו כוננה עלינו וגר. תא חזי אי חודמן ליה לבר נש עובדא ויכוון ביה זכא

## זי הזהר

צ (ה) זו סדת המלכות ספירה השביעית בן ספירת חסד: (ב) מי בכפירת הבינה שהיא הקדמון של ימי הבנין מעשה בראשית: (ג) זו המלכות: (ד) זו הבינה שהיא ספירה השמינית מלמטה למעלה: (ה) מי שאחר שמנים שנה אין דובר עוד שתולח החיות בשערי מקבת. בין שאין השנה שלנו נמעת שמה: (ו) זה עולם הבינה: (ז) רצה דובר אדני מלכות. אלהינו בינה:

וכאן הוא. ואף גם אם אינו מכון בה וכאן הוא כיון שעושה מצות רבונו. אבל אינו חשוב כמי שעושה ברצון הלב לשמה ומכון בה במחשבתה של הסתכלות בכבוד רבונו. שהרי ברצון הלב ובמחשבת המוח תולה הענין של לשמה. ובעשיה שלמה לשמה נתעלה העשיה למעלה ועושה התיקון כראוי. כדמיון זה במעשה הגוף נתתקן מעשה הנפש ע"י הרצון והמחשבת ההוא. כיון שהקב"ה חפץ ברצון הלב ובמחשבת המוח של האדם. ואפילו הכי אם חסר רצון הלב ומחשבת המוח שהוא העיקר. על זה התפלל דוד ואמר ומעשה ידינו כוננה עלינו וגו'. שהרי אין כל אדם מבין לעשות ברצון הלב ומחשבת המוח לגרום תיקון הראוי. והוא יעשה המצוה [בלי כונה הראויה]. ויעזז התפלל דוד תפלה זו ומעשה ידינו כוננה עלינו. מהו כוננה עלינו. שהקב"ה יכונן ויתקן התיקון למעלה כראוי. עלינו אע"פ שאין אנחנו יודעים לכוון הכינות. אלא שאנו עושים העשיה בלבד. ומעשה ידינו כוננה. למי. לאותה המדרגה שנוצר להגיע אליה. התיקון כוננהו (ה) בחבור אחד עם האבות שתהיה מתתקנת עמהם כראוי ע"י עשיית מצוה זו: (ב-צ:)

## צא

**יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן.** כתוב (משלי כב) צרום ראה רעה ונסתר. במה נסתר האיש מאותן הדינים והקטרגים שלא ישלטו עליו. בתשובה. וז"כ יושב בסתר עליון. זו אם העליונה שהיא הבינה עולם הנסתר. עליון ממנה עולם החכמה שאינו ניכר אלא בהבינה. בצל שדי יתלונן. זו אם התחתונה צל של שדי" שהוא נקרא אות ברית קודש ונאמר בו אך בצלם יתהלך איש. וזו שכינה התחתונה שהיא צלמו של הקב"ה: (ח"ו חס"ב)

**יפל מצדך אלף ורבבה מימינך אלף לא יגש.** פתח רבי אבא ואמר (אייג ג) אם יש עליו מלאך מדין אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו. ויחוננו ויאמר פדעו מדרת שחת מצאתי כפר. מקראות האלה יש לעיין בהם. וכי אין נגלה הכל לפני הקב"ה שהוא נוצר למלאך שיאמר לפניו טוב או רע. אלא בוא וראה במקרא זה נמצא בירור הדבר. שכתוב אם יש עליו מלאך מליץ אחד. אם לא נכתב יותר היה נכון. אבל מלאך מליץ אחד מני אלף כתוב. ומי הוא. זה הוא המלאך הממונה להיות עם האיש בצד השמאל. שכתוב יפל מצדך אלף. וזה הוא צד השמאל. כיון שכתוב אחריו ורבבה מימינך. ואחד מני אלף זה הוא יצר הרע שהוא אחד המיוחד מאותן האלף שהם לצד השמאל. לפי שהוא עולה למעלה ונוטל רשות [להסתיין לקטרג ולהעניש]. וע"כ אם האדם הולך

וכאן אינו ואע"ג ללא מכון ביה זכאם אינו דעבד פקודא דמאריה. אבל לא אתחשיב כמאן דעבד ברעותא לשמה ויכוין ביה ברעותא דאסתכלותא ביקרא דמאריה. דהא ברעותא הליא מלה לשמה. ובעובדא דלתתא לשמה אסתלק עובדא לעילא ואתתקן כדקא יאות. כגונא דא בעובדא דנושא אתתקן עובדא דנפשא כהסוא רעותא. דהא קב"ה בעי לבא ורעותא דבר נש. ואפילו הכי אי לאו תמן רעותא דלכא דאיו עקרא דכלא. על דא עלי דוד ואמר ומעשה ידינו כוננה עלינו וגו'. דהא לית כל בר נש חכים לשואה רעותא דלכא לתקנא כלא. ויעבד עובדא דמלוה [בלי רעותא דלכא]. ועל דא עלי דוד ללותא דא ומעשה ידינו כוננה עלינו. מהו כוננה עלינו. כוננה ואתקן תקוה לעילא כדקא יאות. עלינו. אע"ג דלית אן ידעין לשואה רעותא. אלא עובדא בלחודו. ומעשה ידינו כוננהו למאן. להסוא דנא דאכטריך לאתתקנא כוננהו (ח) בחבורא חדא באכטין לחווי מתתקנא בהון כהא עובדא כדקא יאות (ג-ג:)

## צא

**יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן.** כתיב (תהי כג) פרום ראה רעה ונסתר. במאי נסתר בר נש מאלף דיון וקטרגוין דלא ישלטון עליו. בתשובה. ה"ד יושב בסתר עליון. דא אחא עלאה דאיו סתר. עליון מינה דא חכמה דלא אשתמוע אלא כה. כלל שדי יתלונן. דא אחא תתאה כל דסד" דאיו אות ברית קודש דאתמר ביה אך כללם יתהלך איש. ודא שכינתא תתאה דאיו ללמו דקב"ה: (ח"ו חס"ב)

**יפל מצדך אלף ורבבה מימינך אלף לא יגש.** פתח רבי אבא ואמר (אייג ג) אם יש עליו מלאך מדין אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו. ויחוננו ויאמר פדעו מדרת שחת מלאתי כפר. ה"ו קראי אות לאסתכלא בהו. וכי לא אתגלי כלל קמי קב"ה דאיו רריך למלאכא דיימא קמיה עב או ביש. אלא תא חוי כהא קרא תשבת ברירא דמלוה. דכתיב אם יש עליו מלאך מליץ אחד. אי לא הוה כתיב יתיר יאות הוא. אבל מלאך מליץ אחד מני אלף כתיב. ומאן איו. דא הוא מלאך דיימא עמיה דבר נש כסטר שאלא. דכתיב יפל מצדך אלף. ודא הוא סטר דשאלא. דכתיב בתריה ורבבה מימינך. ואחד מני אלף דא הוא יצר הרע דאיו אחד מאיון אלף דהו לסטר שאלא. בנין דאיו סליק לעילא וכעיל רשו [לאשכחא לקטרגא ולאשכחא]. וע"ד אי כ"ג

יו הוהר

(ח) זו המכות דחבר אותה עם האבות. פ' עם חסד נבחרת תפארת עמא דדבורא דקבל שפע עבור בניה וכל החבר:

חולץ בדרך האמת אותו יצה"ר הוא עבד לו. כמו שכתוב (משלי יב) טוב נקלה ועבד לו. ואז זה היצה"ר עצמו עולה ונעשה מליץ ואומר לפני הקב"ה זכות על זה האדם. ובכן הקב"ה אומר פדעוה מדרת שחת מצאתי כפר : (א-קעז) :

**לא** תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך. אמר רבי יוסי בשעה שהאדם בא להטהר רוח טמא ההוא נכנס לפניו ואינו יכול לשלוט עליו. ובכן כתיב לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך. לא תאנה אליך רעה. זו לילית. ונגע לא יקרב באהלך. אלו שאר מויקים. וזה נתבאר ונדרש. רבי אלעזר אמר הרי אמרנו שלא יצא אדם יחידי בלילה. וכל שכן בשעת מולד העבנה שהיא חסרה וזה נתבאר. שהרי אז רוח טמא שולט. וזה הוא רוח רעה. אזו רעה. זה נחש הרע. ונגע. זה הוא מי שרוכב על הנחש. רעה ונגע כאחד הם. ועוד למדנו שנגע אלו נגעי בני אדם שיצאו מן אדם. שהרי כל אותן השנים שלא קרב אדם אל אשתו רוחות טמאות היו באות אליו ומתחממות ממנו והולידו ממנו. ואלו נקראין נגעי בני אדם. וזה ידוע שכאשר האדם בחלמו ואינו שולט בגופו שהגוף נרדם. רוח טומאה בא ושורה עליו. ויש לפעמים שרוחות נקבות טמאות באות ומתקרבות אליו ומושכות אותו בתאוה עמהן. ומתחממות ממנו ויוולדות אח"כ רוחות ומויקים. ולפעמים נתגלים כדמיון אנשים. מדבר שאין להם שערות בראשם. ובכל נצרך לאדם להשמר מפניהם. ויזהר ללכת בדרכי התורה ולא יטמא עמהם : (א-קעז) :

**כי** מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. אמר רבי יהודה מקרא זה ביארו החברים שהרי בשעה שהאדם נולד בעולם מיד נודמן אליו יצר הרע. שהוא מקטרג לו לאדם תמיד. כמש"נ (בראשית ד) לפתח חטאת רובץ. מהו חטאת רובץ. זה יצר הרע. ורוד גם כן קרא לו חטאת. שכתוב וחטאתי נגדי תמיד. לפי שהוא עושה לו לאדם בכל יום שיחטא לפני רבונו. ויצר הרע זה אינו סר מן האדם מיום שנולד עד עולם. ויצר הטוב בא לאדם מן היום שבא להטהר. ומתי בא האדם להטהר. כאשר הוא בן י"ג שנים. שאז נודוג האדם עם שניהם. אחד מימין ואחד משמאל. יצר הטוב לימין ויצר הרע לשמאל. ואלה הם שני מלאכים ממש ממונים. והם נמצאים תמיד עם האדם. וכאשר בא האדם להטהר אז יצה"ר ההוא נכנס לפניו והימין שולט על השמאל. ושיניהם נודוגים לשמור לו לאדם בכל דרכיו שהוא הולך. וזש"כ כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך : (א-קעז) :

**כי** מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. פתח רבי פנחס ואמר כתיב (שמות טז) ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום ה' היום לא תמצאוהו בשדה. מקרא זה ביארו החברים שביום השבת צריך האדם לשמוח ביום ובלילה. וצריך לערוך השלחן שלשה פעמים בשלש סעודות. סעודת הלילה סעודת היום וסעודת הערב. כנגד שלשה היום היום היום. ובוא וראה כאשר בא האדם מבית הכנסת בליל שבת באים עמו מלאכים קדושים מצד זה ומלאכים מצד זה

אילו בלחם קשום שהוא יצר הרע איסור עבד לו. כמו דלחמך (משלי יב) טוב נקלה ועבד לו. כדון איסור סליק ואתעביד סביגורא ואמר קמי קב"ה זכו עליה דבר נש. כדון קב"ה אחר פדעוה מדרת שחת מלאכיו כפר : (א-קעז) :

**לא** תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך. אמר רבי יוסי בשעתא דלתי בר נש לאתדכאה הסוה רוח מסאבא אתכפיה קמיה ולא יכול לשלטה עליו. וכדון כתיב לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך. לא תאנה אליך רעה. דא לילית. ונגע לא יקרב באהלך. אליו שאר מויקים. והא אוקמוס ואתמר. רבי אלעזר אמר הא אמרן דלא יפוק צ"ג יחידא בלילה. וכל שכן בזמנא דסיסרא אתבריותא והוה חסרה ואוקמוס. דהא כדון רוחא מסאבא שלטה. ודא הוא רוח רעה. מאן רעה. דא חויה בישא. ונגע. דא הוא מאן דרכיב על חויה. רעה ונגע כחדא אינון. ותו תנין דנגע אליו נגעי בני אדם דנפקו מחדס. דהא כל אינון שנין דלא קריב אדם עם אתתיה רוחי מסאבא הוו קא אתנין ומתחממן מיהס ואולידן מניה. וסני אקררן נגעי בני אדם. והא אמרן דכד צ"ג בחלמיה ולא שלים בגופיה גופא אשתכח. רוח מסאבא אתיה וסריא עליה. ואזי ומנין דרוחי נוקבין מסאבין טמאין וקרבין בדידיס ומשכין ליה בדידיס. ומתחממן מניה ואולידו לבתר רוחין ומויקים. ולומנין אתחנין כחיו בני נשא. בר דלית לון שערין ברישא. ובכלא אית ליה לבד נש לאסתמרא מוקמיהס. בגיו דיוך בלחתי דלורייתא ולא יסתאב בדידיס : (א-קעז) :

**כי** מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. אמר רבי יהודה סאי קרא אוקמוס חבירא דהא בשעתא דבר נש אתי לעגמא מיד אדומן בדידיס יצר הרע. דאיסו מקטרג ליה לצ"ג תדיר. כד"א (נבאשית ד) לפתח חטאת רובץ. מהו חטאת רובץ. זה יצר הרע. ורוד סבי נמי קרייה חטאת. דכתיב ומלאכיו נגדי תמיד. בגין דאיסו עבד ליה לצ"ג כל יומא למחסי קמי מאריה. ויצר הרע דא לא אתעדי מבר נש מיומא דלחילוד לעלמין. ויצר הסוב אתי לצ"ג מיומא דלתי לאתדכאה. ואימתי אתי צ"ג לאתדכאה. כד איסו צר תליסר שנין. כדון אדווג צ"ג בטריוויסו. חד מימינא וחד משמאלא. יצר טוב לימינא ויצר רע לשמאלא. ואלין אינון תרין מלאכין ממש ממוין. ואינון משתכחין תדיר בדידיס דבר נש. אתי צ"ג לאתדכאה הסוה יצר הרע אתכפיה קמיה ושלם ימינא על שמאלא. וטריוויסו מודווגין לעגמא ליה לצ"ג בכל ארצו דהוא חיל. סה"ד כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך : (א-קעז) :

**כי** מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. פתח רבי פנחס ואמר כתיב (שמות טז) ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום ה' היום לא תמצאוהו בשדה. סאי קרא אוקמוס חבירא דביזמא דשבתא צ"ג צ"ג למחדי ביזמא ובלילה. ובעי לתקא פתורא תלת זמנין בתלת סעודתי. סעודתא דלילה סעודתא דיזמא וסעודתא דרמשא. לקבל תלת סיוס סיוס סיוס. ותא חוי כד אתי צ"ג מבי כנישתא בלילה דשבתא יסוון עמיה מלאכין קדישין סאי גיסא ומלאכין סאי



חלקם שהרי הקב"ה קרוב להם והכן לעומתם. בשעה שקוראים אליו הוא מוכן לעזרתם. בשעה שהם בצער הוא אצלם להושיעם. הוא מכבדם בעולם הזה ובעולם הבא. ושי"כ כי בי חשק ואפלטוהו אשגבוהו כי ידע שמי : (ג-קמד).

## צב

**מזמור** שיר ליום השבת. מזמור זה אדם הראשון אמר אותו. בשעה שנגרש מן גן העדן ובא השבת והגין עליו. כך ביארו החברים. אבל מזמור זה עולם התחתון משבח אל עולם העליון. יום שהוא כלו שבת. מלך השלום שלו. וזה הוא מזמור שיר. ולא כתוב מי אמר לו. כמו שביארתי. ליום השבת. יום העליון שבת העליון. זה שבת של שבת. מה בין זה לזה. אלא שבת סתם זה השבת של כניסת השבת. יום השבת זה שבת העליון. זה יום וזה לילה. ושמרו בני ישראל את השבת. זה לילה סוד של בחינת נקבה (ה) וזכור את יום השבת. זה יום סוד של בחי' זכר (ב) ולפיכך מזמור שיר ליום השבת. ומצינו בכמה מקומות בעולם התחתון אינו עולה בשם וזכור סתם. כגון זה וכגון ויקרא אל משה. וכגון (שמות כד) ואל משה אמר עלה אל ה'. בכלם נסתר השם ואין עולה בשם. לפי שמדובר לעומת מדרגה העליונה. ואצל מדרגה העליונה היא אינה עולה בשם (י) אור הנר אין עולה ביום לעומת אור השמש. ולכן אין עולה בשם : (ג-קמח).

**כ**י שמחתי ה' בפעלך במעשי ידיך ארנן. אמר רבי יצחק הראה לו הקב"ה לאדם תמונות כל אותן הדורות שיבואו לעולם. וכל חכמי העולם ומלכי העולם העתידים לעמוד על ישראל. כשהגיע לראות את דוד המלך שנולד ומת מיד. אמר משונתי אלה לו ע' שנה. ונגרעו מאדם ע' שנה והעלה אותו הקב"ה לדוד. וע"כ שבת דוד ואמר. כי שמחתי ה' בפעלך במעשי ידיך ארנן. מי גרם לי שמחה בעולם. פעלך. זה הוא אדם הראשון שהוא פעלו של הקב"ה. ולא פעלו של בשר ודם. מעשי ידיו של הקב"ה ולא של אנשים. וע"כ נגרעו אותן שבעים שנה מאדם מן האלף שנים שהיה לו להחיות בהן : (א-גה).

**איש** בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת. אמר רבי שמעון איש בער לא ידע. כמה טפשים הם בני העולם שאין משגיחים ואין יודעים ואין מסתכלים לדעת דרכי הקב"ה על מה הם מתקיימים בעולם. ומי מעכב להם לדעת. הטפשות שלהם לפי שאין עוסקים בתורה. שאילו היו עוסקים בתורה היו יודעים דרכי הקב"ה. וכסיל לא יבין את זאת. שאינו מסתכל ואינו יודע המשפטים של זאת בעולם. שהיא דגה את העולם בדיניה. והם רואים שהדינים של

חלקסון דהא קב"ה קריב לגביוסון וזמין לקבליוסון. בשעתא דקארון ליה הוא זמין לון. בשעתא דליוסון בעלמא הוא לגבייוסון. הוא חוקיר לון בעלמא דין ובעלמא דאתי. סס"ד כי בי חשק ואפלטוהו אשגבוהו כי ידע שמי : (ג-קמד).

## צב

**מזמור** שיר ליום השבת. תוספתא דא אדם הראשון קאמר לה. בשעתא דאתתך מנחתא דעין ואתא שבת ואגין עליה. ולחוקמו חכריה. אבל תוספתא דא עלמא תתא קא משבח לגבי עלמא עלאה. יומא דליוסון כולו שבת. מלכא דשלמא דליוסון. ודא ליוסון מזמור שיר. ולא כתיב מאן קאמר ליה. כמה דלוקימנא. ליוסון השבת. יומא עלאה שבת עלאה. דא שבת ודא שבת. מאי בין האי להאי. אלא שבת סתם דא שבת דמעלי שבתא. יום השבת דא שבת דלעילא. דא יום ודא לילה. ושמרו בני ישראל את השבת. הא לילה דא דנוקבא (ה) וזכור את יום השבת. הא יום דא דזכורא (ב) ובג"כ מזמור שיר ליום השבת. ואשכחן בכמה אחר דעלמא תתא לא סליק בשמא ואתא סתם. כגון האי וכגון ויקרא אל משה. וכגון (שמות כד) ואל משה אמר עלה אל ה'. כללו סתים שמא ולא סליק בשמא. בגין דאת ציה דרגא עלאה. ולגבי דרגא עלאה אינה לא סלקא בשמא (י) נסורא דשרגא לא סליק ציממא דנסורא דשממא. וע"ד לא סליק בשמא : (ג-קמח).

**כ**י שמחתי ה' בפעלך במעשי ידיך ארנן. אמר רבי יצחק אחמי קב"ה לאדם דיוקני דכל אינון דרין דיתון לעלמא. וכל חכמי עלמא ומלכי עלמא דזמיון לקיימא עלייהו דישראל. מסא למחמי לדוד מלכא דאחמיר ומית. אמר משנין דלי חווי ליה ע' שנין. וגרעו מאדם ע' שנין וסליק לון קב"ה לדוד. וע"ד שבת דוד ואמר. כי שמחתי ה' בפעלך במעשי ידיך ארנן. מאן גרם לי שמחה בעלמא. פעלך. דא הוא אדם קדמא דליוסון פעלו דקב"ה. ולא פעלו דבשר ודם. מעשי ידיו דקב"ה ולא מבני נשא. וע"ד גרעו אינון שבעין שנין מאדם מאלף שנין דהוה ליה לאתקיימא ביה : (א-גה).

**איש** בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת. אמר רבי שמעון איש בער לא ידע. כמה טפשים אינון בני עלמא דלא משגיחו ולא ידעין ולא מסתכלין למנדע ארחי דקב"ה על מאי קיימין בעלמא. ומאן מעכב לכו למנדע. טפשותא דליוסון בגין דלא משתדלי באורייתא. דאילו סו משתדלי באורייתא ידעו ארחי דקב"ה. וכסיל לא יבין את זאת. דלא מסתכל ולא ידע גימורי דזאת בעלמא. דדאין עלמא דכיוי. ואינון ממאן לדינוי דהאי

זיו הזור



דחאי וא"ת דמשאן על בני נשא וכלין. ולא משאן על רשעים חייביו דעברין על פתגמי אוריתא. כמא דכתיב בפרח רשעים כמו עשב וגו'. בגין דחאי עלמא אינון ירתין לים בכל סכריו. ודינון לא מסין עליוסו כחאי עלמא. ואלמלי דדוד מלכא אודעיס כסופיס דקרא לא ידעטין. דכתיב להשמדם עדי עד. לשילאס לטון מססור עלמא. ולמסוי עפרא תחת רגליסון דלדיקיא. דכתיב (מלאכי ג) ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם: (ג-עפ:)

**בפרח** רשעים כמו עשב ויילאו כל פעלי און וגו'. אמר רבי אבא חאי קרא אוקמוס. אבל תא חוי בפרח רשעים כמו עשב. כחאי עשבא דליסו ביכישו דלרעא וליסו יכישו. כד שראן בים מיא אפרית. וחאי יכישו דלחפרה [אחישב] בפריען וכחאי אילנא קילנא דנן ולא סליק אלנא אינון פלרות לסכר דא ולסכר דא. דלינון ענטין דסלקין. אבל לעלמין לא סליק אילנא כד סוס בקדמיתא למסוי אלנא. וכל דא להשמדם עדי עד. לעקרא לון משרשין ומכלא. מן רוא אחרא חית כחאי קרא. דקביס אריך רוגיוס לחייביו כחאי עלמא. בגין דחאי עלמא חיסו חולקא דסכרא אחרא. ועלמא דחאי חיסו סכרא דקדושה. וחיסו חולקא דלדיקיא למסוי דלדיקיא בעטרא דיקרא דמאריסון בים. ותרין סכרין אליון קיימין דא לקבל דא. דא סכרא דקדושה ודא סכרא אחרא דמסאבא. דא קיימא דלדיקיא ודא קיימא דלרשיעא. וכלא דא לקבל דא. וכלאן אינון דיקיא דלית לון חולקא כחאי עלמא אלנא בעלמא דחאי: (ג-עפ:)

**צדיק** כחמר יפרח כארו בלבנון ישגה. אמר רבי שמעון דליק כחמר יפרח. מפני מה כחמר. סא מכל אילני עלמא לית דמתעבב לאפרחא כמו תמר דסליק לשכטין שנין. ומאי סעמא כחמר. אלנא אט"ג דקרא אססיד חכריא כלסו לא בעו לגלסא (י) אלנא דליק כחמר יפרח על גלותא דבבל תמר. דא לא תבת סכיתא לאתרא אלנא בסוף שבעין שנין. כמד"א (יחזקאל) כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקד אתכם. ודא סא דליק כחמר יפרח. דסליק דכר ומוקבא לשבעין שנין (א) דליק דא קביס. דכתיב כי דליק ס' לרקות אסב. וכתיב ס' סלדיק. וכתיב (ישע' ג) אמרו דליק כי טוב. כארו בלבנון ישגה. מסו ארו. דא קביס דכתיב בים כחור כאריס. בלבנון ישגה. בלבנון ודאי (י) ודא סא עדן דלעילא דעליס כתיב (סס סד) עין לא ראתה אלסיס וולתך. וססות ארו כססור אחר כללסא ישגה (י) ודא בגלותא בתראס סא. כחאי ארו דלעטכב כללסא. ומעטתא דסליק עד דקאיס בקיימא סא יומא וסירחא

של אותה וא"ת מגיעים על אנשים זכאים. ואין מגיעים על רשעים החוטאים שעוברים על דברי התורה. כמו שכתוב בפרח רשעים כמו עשב וגו'. לפי שהעולם הזה הם יורשים אותו בכל הצדדים שלו. והדינים אין מגיעים עליהם בעולם הזה. ולולי שדוד המלך הודיע הענין בסוף המקרא לא חיינו יורעים. שכתוב להשמדם עדי עד. להכריתם מעולם ההוא. ולהיותם עפר תחת רגלי הצדיקים. שכתוב (מלאכי ג) ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם: (ג-עפ:)

**בפרח** רשעים כמו עשב ויציצו כל פעלי און. אמר רבי אבא מקרא זה נתבאר. אבל בוא וראה בפרח רשעים כמו עשב. כעשב הזה שהוא בארמה יבשה והוא יבש. כאשר שורה בו מים הוא מפריח. אבל זה היבש שפרח [נתיבש מהר]. ועוד הוא כמו עץ הנקצץ שיציץ ואין עולה בו אלא ענפים לצד זה ולצד זה. שהם רק ענפים העולים. אבל לעולם לא יגדל גוף העץ להיות עץ כמו שהיה בתחלה. וכל זה כדי להשמדם עדי עד. לעקור אותם מן השורש ומהכל. ועוד סוד אחר יש במקרא הזה. שהקב"ה מאריך אפו לרשעים בעולם הזה. לפי שתאות עולם הזה הוא חלק של צד הטומאה. ועולם הבא הוא צד הקדושה. והוא חלקם של הצדיקים להיות שם הצדיקים בעטרה אשר כבוד רבונם בה. ושני צדדים האלה עומדים זה לעומת זה. שם צד הקדושה וכאן צד האחר של טומאה. זה קיים לצדיקים וזה קיים לרשעים. והכל זה לעומת זה. זכאים הם הצדיקים שאין להם חלק בתאות עולם הזה אלא בעולם הבא: (ג-עפ:)

**צדיק** כחמר יפרח כארו בלבנון ישגה. אמר רבי שמעון צדיק כחמר יפרח. מפני מה כחמר. הלא בכל עצים שבעולם אין מעבב דפרוח כמו תמר שהוא גדל לשבעים שנה. ומה הטעם כחמר. אלא אע"פ שהמקרא מעיד לא חפצו כל החברים לגלות הדבר (ז) אמנם צדיק כחמר יפרח על גלות בבל נאמר. שהרי לא חזרה השכינה למקומה אלא לבסוף שבעים שנה. ככתוב (ירמ' כט) כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקד אתכם. וזהו צדיק כחמר יפרח. שגדל העץ זכר ונקבה לשבעים שנה (ס) צדיק זה הקב"ה. שכתוב כי צדיק ה' צדקות אהב. וכתוב ה' הצדיק. וכתוב (ישע' ג) אמרו צדיק כי טוב. כארו בלבנון ישגה. מהו ארו. זה הקב"ה שכתוב בו בחור כאריס. בלבנון ישגה. בלבנון ודאי (י) וזה הוא עדן שלמעלה שעליו כתוב (שם סד) עין לא ראתה אלהים וולתך. וההוא ארו במקום עליון ההוא ישגה (י) וזה בגלות האחרון הוא. כארו הזה שנתעבב מלגדל. ומן הזמן שמתחיל לעלות עד שצומח במצמדו הוא יום שלם

### ויו הזהר

(ד) פ"י שלא חפצו לגלות שבאן גרמו סוד הנאולה של גלות בבל וקץ גלות אדום מחמת יאוש של אריכת הגלות: (ה) גם בעצם יש מין זכר ומין נקבה. והרקל גדל זכר ונקבה יחדו וגמור ליתן תמרים לשבעים שנה. וזה כשל עד קץ גלות בבל שאחר ע' שנה שוב יורגו קב"ה ונכנס ישראל יחדו: (י) לבנון רסו על עולם החכמה ששם עדיין חסד נגזר. והיינו לבנון כלו דבן. ורוא נקרא עין. ועולם הבינה שנאצל ממנו ומורג עמו היינו מה שכתוב ונחר יוצא מערן להשקות את הגן שהיא המלכות באמצעות התפארת: (י) פ"י שמהוא אתר עלאה שהוא כלו חסד משפ האיר הארת נאולה האחרונה:

ושידורתא דיומא אחרינא. עד דעביד לל כנסורא דימחא (ח) ואלו לא סליק אלא כענדא דמחא (ט) כדרי (נמדנ כד) כארזים עלי מים. וכך ארו בלבנון ישגא. שמשא יוצא מבתיין והנהר של מים להשקות את הגן. שתולים בבית ה'. לזמן מלך המשיח. בחצרות אלהינו יפריחו. בתחיית המתים. עוד ינובון בשיבה. ביום ההוא שיהיה נמצא העולם חרוב. דשנים ורעננים יהיו. אח"כ. שכתוב (ישעי' סו) השמים החדשים והארץ החדשה. ואז ישמח ה' במעשיו כתוב. וכל כך למה. להגיד כי ישר ה' צורי ולא פולתה בו (ג-טו).

רבי יצחק אמר צדיק כחמר יפרח. מפני מה נדמה צדיק לחמר. מה חמר כיון שכורתים אותו אינו גדל עד זמן רב. אף כך צדיק כיון שנפטר מן העולם אין עולה אחר תחתיו עד זמן רב. ובארז בלבנון ישגא. כך הוא ישגא בחייו. ועוד כתמר יפרח. מה חמר אינו גדל אלא זכר ונקבה ביחד. אף כך זכר צדיק ונקבה צדקת. כדמיון אברהם ושרה. כארז בלבנון ישגא. מה ארז בלבנון עליון על שאר עצים. וכלם יושבים תחתיו. אף כך צדיק הוא עליון על הכל וכלם יושבים תחתיו. והעולם אינו צומד יסוד על צדיק אחד (י) שכתוב (משלי י) וצדיק יסוד עולם. ועליו צומד העולם. ובשבילו נשען ועליו נשעל: (א-ב).

רבי יצחק אמר לדיק כתמר יפרח. מפני מה אקיס לדיק לחמר. מה חמר כיון דגוזין ליה לא סליק עד זמן סגיא. אוף הכי לדיק כיון דלחאביד מעלמא לא סליק אחר תחותיו עד זמן סגיא. וכלרז בלבנון ישגא. אוף הכי כמי. ותו כתמר יפרח. מה חמר לא סליק אלא דכר וטוקבא. אוף הכי דכר לדיק וטוקבא דקתא. כענדא דלכניהס ושרה. כלרז בלבנון ישגא. מה ארז בלבנון עלאה על כלא. וכלא יתבי תחותיו. אוף הכי לדיק הוא עלאה על כלא וכלא יתבי תחותיה. ועלמא לא קיימא אלא על לדיק חד (י) דכתיב (משלי י) ולדיק יסוד עולם. ועליו קאים עלמא. ובגניהס אסתמיך ועליו אסתיל: (א-ב).

דיו הוהר

(ח) כאן פירושו רשבי קין הגלות זמן הגאולה ברמזא. והוצא לתכן הרמז צריך לעיין ברמז פורש פנחס ר"ט וכוהר חרש פורש בלק. והבאתי דבריהם בזה תורה שלי סוף חלק במדבר. וכוהר שיר השירים שלי קפיל ה' בפסוק השבעתי אתכם בנות ירושלם וגו' שחולת אדבא אני. והמעין שם יראה איך שביאיתי דבריהם באריות כעור צורי ומאירי. ותפצית הענין מה שחולת שם הוא שהגלות תוכל להתאריך עד י"ט מאות שנה. ולפי דברי הר"ם פורש פנחס היה הקץ בשנת ע"ב שנשאר מן אלף הששי קודם אלף השביעי. ולפי דברי הור"א פורש בלק שאמר לסוף יומיא כפום שעתא דיומא בעידן די רח שמשא מן יומא שתיתאחב בשנת ר"ע שנשאר מן אלף הששי קודם אלף השביעי. והמבין יבין כונתו מה שאומר סוף שנין דיוביד ושפטיה כהרא. כי זה סוד. והמעין יראה שדברי הור"א מה שאומר לסוף יומיא ר"ס שעתא דיומא בעידן די רח שמשא מן יומא שתיתאחב יש להשוות דבריו לדברי רשבי כאן שמשעתא דסוף חלק האי ארז. היינו גאולה האחרונה. עד דקאים בקומיה. פ"י עד גמר הגאולה. יעברו יומא ושידורתא דיומא אחרונא עד דעביד על בנהורא דימחא. ועומק כונתו היא למעיד כמו שביאיתי במקומות הנ"ל דכתם יומא דגלותא היינו אלף החמישי שהוא עיקר גורת הגלות כידוע שנהפך הור"א לר"ה. ואחר חצות היום נקרא גהורא דימחא היינו התחלת יום האחרון. וכונתו על חמש מאות שנים האחרונות של אלף הששי. כי חמש מאות שנים הראשונות שייכות להלילה. ורק חמש מאות שנה האחרונות יש להקרא אותן בשם גהורא דימחא. ומה שאומר עד דעביד על בנהורא דימחא. יש לומר כונתו בין שביעום יש י"ב שעות אור. ועד גמר שש שעות הראשונות נקרא גהורא דימחא. ואחר חצות היום נקרא גהורא דימחא. וזה ידוע גהורא שער חצות נעשה הצל לצד גהורא דערב היינו לצד מערב. ולאחר חצות היום מתחיל להעשות על לצד גהורא דימחא היינו לצד מרח. מכל זה יש להבין שר"ן שנה הראשונות מן חמש מאות שנה השניות של אלף הששי יש לקרות בשם גהורא דימחא. ור"ן שנה האחרונות יש לקרות בשם גהורא דערבא. לפיכך מובן דברי רשבי דכאן שהגלות תוכל להתאריך עד שיהי נעשה על בנהורא דימחא. פ"י עד שישמש יתחיל לזרוח לצד מערב שאז יהיה נעשה על לצד מרח שהוא נקרא גהורא דימחא. והיינו עד חצות היום של חמש מאות שנה השניות מן אלף הששי. והוא כשישאר ר"ן שנה האחרונות מן אלף הששי לתוספות שבת או תהיה הגאולה. אבל בר"ם פורש פנחס אומר כי יען שנהקדם הגלות ע"ב שנה קודם שעתא דיומא בעידן די רח שמשא ויקדים הגאולה קודם חצות ע"ב שנה. והיינו בעידן וזיתא השמש של גהורא דימחא. נמצא שהגאולה תהי' בשנת ע"ב של סוף אלף הששי. והיינו דעת ע"ב יהיה אור. אבל לפי חשפון היות חתקום הגאולה שתי שנים. ומסתמא חזא חושבן התחלת הגלות קעיד שנים קודם אלף החמישי. ולפי דברי רשבי כאן ויבן דברי הור"א מה שאומר. לסוף יומיא כפום שעתא דיומא בעידן די רח שמשא מן יומא שתיתאחב. וכונתו בעת וזיתא השמש מן יומא שתיתאחב שהשמש בתקופו קודם חצות היום. פ"י קודם ר"ן שנה האחרונות. ולא בעידן די רח שמשא כערבא דיומא שתיתאחב. וממה שמוסר הור"א לומר. בשעתא דיומא בעידן די רח שמשא שנין דיוביד ושפטיה כהרא. מה נראה בעליון שזו שנת ר"ע. והמבין יבין זה הסוד. וזאת שנת ר"ע היא של סוף אלף הששי שאז תיעד הארץ לקול השופר הגורל של הנהר היוצא מן העין. מכל זה נתבאר שלמי דברי הוהר בר"ם דפרשת פנחס קין הגלות הוא בשנת ת"ש"ב בארץ הששי. ולפי דברי הור"א דפרשת בלק הוא בשנת תש"כ. והיינו בעתה. אבל אם נזכר יתקיים אחישנה ככ"א: (ט) בעדנא דימא פ"י בכח התורה שנקראת מים או בכח חסד העידון שנקרא מים הנמשך להנהר היוצא מן העדן: (י) ספירת היחוד שכל השפע נשפך על ידו למלכות:

## צג

ימי מלך גאות לבש לבש ה' עז התאזר. למדנו שיום ההוא שעמדו ישראל אצל הר סיני היתה שמחה לפני הקב"ה יותר מיום שנברא העולם. לפי שהיום שנברא בו העולם לא היה בקיום עד שקבלו ישראל התורה. שנאמר (ימ' ג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. כיון שקבלו ישראל התורה על הר סיני אז נתיסר העולם ונתקיימו שמים וארץ. ונודע הקב"ה למעלה ולמטה ונתעלה בכבודו על הכל. ועל יום ההוא כתוב ה' מלך גאות לבש לבש ה' עז התאזר. ואין עז אלא תורה. שנאמר ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום: (ב-צד).

נכון כסאך מאז מעולם אתה. מהו נכון. זה נאמן יושב ונאמן עומד כן באמצע (ה) זש"כ (ישע' מד) כתפארת אדם לשבת בית (ג) ומהו מאז. אלא מזה שנאמר בו (שם נה) אז תקרא וה' יענה. ואיזה א"ז. אלו ח' אותיות שהן יאהדונה"י שעולין למספר אמ"ן. וזהו הענין אמן בכל כחו. בכח ההוא [שעליו נאמר כח מעשיו הגיד לעמו. אלו כ"ח אותיות שהן כו"ז במוכס"ז כו"ז]. הכנאים של יחור העלין [והתחתין] שהוא הוי"ה אלהינו הוי"ה אחר. ובשביע זה ררשו בעלי משנה העונה אמן בכל כח"ו קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה. ובשביע זה נאמר נכון כסאך מאז מעולם אתה: (ז) (מ"ז מ"ט)

## צג

ימי מלך גאות לבש לבש ה' עז התאזר. תאנא הסוף יומא דקיימו ישראל על סורא דסיני הוה חדוה קמי קב"ה יתיר מיומא דאתברי עלמא. בגין דיומא דאתברי עלמא לא הוה בקיימא עד דקבילו ישראל אורייתא. דכתיב (ויק' ג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. כיון דקבילו ישראל אורייתא על סורא דסיני כדון אתבסס עלמא ואתקיימו שמים וארעא. ואשתמודע קב"ה עילא ותתא ואסתלק ביקריא על כלא. ועל הסוף יומא כתיב ה' מלך גאות לבש לבש ה' עז התאזר. ואין עז אלא תורה. שנאמר ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום: (ב-צד).

נכון כסאך מאז מעולם אתה. מהו נכון. זה נאמן יושב ונאמן עומד כן באמצע (ה) זש"כ (ישע' מד) כתפארת אדם לשבת בית (ג) ומהו מאז. אלא מהסוף דאתמר ביה (שם נה) אז תקרא וה' יענה. ומאז א"ז. אליו ח' אותיות דלוינו ויהדונה"י דבליקין לחושבן אמ"ן. וזהו איסו העונה אמן בכל כחו. בהסוף כח [ועליו אתמר כח מעשיו הגיד לעמו. אליו כ"ח אותיות דלוינו כח"ו במוכס"ז כו"ז]. כו"ז. כו"ז. דחודא עלאה [ותתאה] דלוינו הוי"ה אלהינו הוי"ה אחר. ובגין דא חוקמוס מארי מתניתין העונה אמן בכל כח"ו קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה. ובגין זה אתמר נכון כסאך מאז מעולם אתה: (ז) (מ"ז מ"ט)

מקלות מים רבים אדירים משברי ים וגו'. ערתיך נאמן מאד לביתך נאמן קדש וגו'. אמר רבי יצחק באותה שעה שאמר הקב"ה למים שיתכנסו במקום אחד היו משוטטים לכאן ולכאן ונתנאו למעלה. והיו המים הולכים עולים ויורדים והשמיצו קולם בכל העולם. עד שגער בהם הקב"ה והכניסם לתהום. ושם הוא מקוה המים שקרא לו ימים. ועד עכשו לא שקט קולם. וכאשר הם מתנשאים שם במקום ההוא נשבר תוקפם ויורדים. ואין יוצאים לחוץ מפחד הגורל של רבונם. זש"כ מקלות מים רבים אדירים משברי ים אדיר במרום ה'. א"ר יוסי ואם כן מה זה שכתוב אחריו ערתיך נאמן מאד לביתך נאמן קדש. מה ענין פסוק זה למקרא שלמעלה. אמר רבי יצחק כך אמר דוד. רבוננו של עולם עדות שעשית במעשה בראשית הם אמת להעיד עליהם בכל יום. שכן למדנו כל המעיד במעשה בראשית בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא. ולכן אמר דוד אתה הוא שעשית את כל העולם. ועשית את השמים. שהמים היו מכסים כל הארץ מהרובי שבהם. ועשית להם שיתכנסו כלם אל מקום אחד. וכך יהי רצון מלפניך ששכינתך שהיא מלאה כל העולם כלו. תצמצם אותה בביתך. שיותר ראוי הוא להיות שם. זש"כ לביתך נאמן קדש. ולא לזמן מועט אלא לאורך ימים: (י"ח)

## צד

לוי' ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי. אמר רב המנונא סבא בשעה שקרה לו דרוד המלך לדוד

## צד

לוי' ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי. אמר רב המנונא סבא בשעה שקרה לו דרוד המלך לדוד

## ויז הוהר

צג (א) כוונתו נרין כפוסה רבו על הבניה. נרין פשוטה רבו על הפלכות. כיון באמצע זה התפארת ששורשו שם הוי"ה בני' כ"ז: (ב) בזה ירצה לבאר שהשם הוי"ה שורש התפארת היינו השם מ"ה שהוא בני' אדם. והוא יושב כמו בבית באמצע נרין כפוסה ונרין פשוטה. כיון אטא עלאה ואבא תתאה: (ג) וכך הוא משמעות הכתוב על פי סוד שהדובר הוא לעולם התפארת. נכון כסאך. פי' נאה הקדו כסאך. היינו מושבך בשם נכון. על שם כ"ז שיושב בין שתי הנוגין בינה וביניה. והוא שסבא עזר ואומר מאז מעולם אתה. מאז רבו על הוהר עם השם אדני' שם הפלכות. ועיין ח' אותיות של שני השמות יתרו. תהינה. סעודים. רבו על הבניה ששם נמשך השפע אל התפארת לחזור עם הפלכות:

הסוף עובדך לדוד מלכא סליק דומ"ה קמיה קב"ה ואמר. מארי דעלמא כתיב בתורה (ויקרא כ) ואיש אשר ינאף את אשת איש וגו'. וכתיב ואל אשת עמיתך וגו'. דוד דקלקל ברית בערוס מסו. א"ל קב"ה דוד זכאס סוף זכרית קדישא על תקויה קיימא. דסא גלי קדמי דאודמנת לים בת שבע מיימא דאתברי עלמא. ותו כהיתרא סוף מאי דסוף. דסא כל אינון דעאלו לקרבא לא עאל חד מנייהו עד דאפטר בגס לאנתתיה. ויתיר מתלת ירחי אוריך. דסא ארבע ירחי סוף. וסכי תמין ככ"ה דניסן אטבר דוד כרוח בכל ישראל. וסוף עס יואב ב' יומין דסיון. ואולו וחבולו ארעא דבי עמון. ואשתבו תמן סיון תמוז אב אלול. וככ"ד באלול סוף מאי דסוף מצת שבע. וביומא דכפורא מחל לים קב"ה סוף מוצא. ואי דאמרי ב' בחדר אטבר כרוחא. ואתכנסו כחמיסר דאייר. ובחמיסר באלול סוף מאי דסוף מצת שבע. וביומא דכפורא אתבשר (שמואל ב' יג) גס ה' העביר חטאתך לא תמות. מסו לא תמות. לא תמות בידא דדומ"ה. אמר דומ"ה מארי דעלמא סוף איסו דן לנפשי ואמר. מי ה' כי בן מות סליש שעוסה זאת. א"ל קב"ה לים לך רשו. דסא אורי לגבאי ואמר חסאתי לה' אע"ג דלא חב. ובחמי דחטא במיתא אוריס עונשא כתבית עליה וקבל. מיד אסדר דומ"ה לאתריה בפחי נפש. וע"ד אמר דוד לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומ"ה נפשי. לולי דסוף קב"ה אפטרופס שלי כמעט שכנה דומ"ה נפשי. מהו כמעט. כמו חוט דק. כשיעור שיש ביני ובין צד הטומאה. כשיעור ההוא היה שלא שכנה דומ"ה נפשי: (א-ה).

צוד למדנו במה זוכים ישראל שאין יורדים לגיהנם כשאר עמים עכו"ם. ואין נמסרים בידי דומ"ה. אלא זה בזכות אות הברית הקדוש. שהרי בשעה שהאדם נפטר מן העולם כמה מתנות של שרי הדין נפקדים עליו. וכשרואים לזה אות הברית הקדוש נפרשים ממנו. ולא ניתן בידי דומ"ה להורידו לגיהנם. שכל מי שנמסר בידי יורד לגיהנם בודאי. ומהו האות מפתחים עליונים ותחתונים. ודינים רעים אין שולטים באדם אם הוא זכה לנטור לזה האות. לפי שהוא נאחז בשמו של הקב"ה. וכיון שדוד המלך לא נטר לאות הברית הזה כראוי ניטלה ממנו המלכות ונטרד לברות מירושלם. ועוד היה ירא וחשב שימות מיד וימסרו אותו בידי דומ"ה בעולם ההוא. עד שנתבשר (שמואל ב' יג) גם ה' העביר חטאתך לא תמות. בשעה ההוא פתח ואמר לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומ"ה נפשי: (א-ז).

## צה

בא נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עשנו. באו ונשתחוה. בשעה שאדם הראשון עמד על רגליו ראו אותו כל הבריות ופחדו מפניו. והיו מהלכים אחריו כעבדים אחר המלך. והוא אמר להם אנני

הסוף עובדך לדוד מלכא סליק דומ"ה קמיה קב"ה ואמר. מארי דעלמא כתיב בתורה (ויקרא כ) ואיש אשר ינאף את אשת איש וגו'. וכתיב ואל אשת עמיתך וגו'. דוד דקלקל ברית בערוס מסו. א"ל קב"ה דוד זכאס סוף זכרית קדישא על תקויה קיימא. דסא גלי קדמי דאודמנת לים בת שבע מיימא דאתברי עלמא. ותו כהיתרא סוף מאי דסוף. דסא כל אינון דעאלו לקרבא לא עאל חד מנייהו עד דאפטר בגס לאנתתיה. ויתיר מתלת ירחי אוריך. דסא ארבע ירחי סוף. וסכי תמין ככ"ה דניסן אטבר דוד כרוח בכל ישראל. וסוף עס יואב ב' יומין דסיון. ואולו וחבולו ארעא דבי עמון. ואשתבו תמן סיון תמוז אב אלול. וככ"ד באלול סוף מאי דסוף מצת שבע. וביומא דכפורא מחל לים קב"ה סוף מוצא. ואי דאמרי ב' בחדר אטבר כרוחא. ואתכנסו כחמיסר דאייר. ובחמיסר באלול סוף מאי דסוף מצת שבע. וביומא דכפורא אתבשר (שמואל ב' יג) גס ה' העביר חטאתך לא תמות. מסו לא תמות. לא תמות בידא דדומ"ה. אמר דומ"ה מארי דעלמא סוף איסו דן לנפשי ואמר. מי ה' כי בן מות סליש שעוסה זאת. א"ל קב"ה לים לך רשו. דסא אורי לגבאי ואמר חסאתי לה' אע"ג דלא חב. ובחמי דחטא במיתא אוריס עונשא כתבית עליה וקבל. מיד אסדר דומ"ה לאתריה בפחי נפש. וע"ד אמר דוד לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומ"ה נפשי. לולי דסוף קב"ה אפטרופס שלי כמעט שכנה דומ"ה נפשי. מהו כמעט. כמו חוט דק. כשיעור שיש ביני ובין צד הטומאה. כשיעור ההוא היה שלא שכנה דומ"ה נפשי: (א-ה).

תו תאלכא בחמי זכאן ישראל דלא נחתי לגיהנם כשאר עמין עכו"ם. ולא אתמסרן בידי דומ"ה. אלא כסאי את קיימא קדישא. דסא בשעתא דבר נסיק מעלמא כמה חבלי ססירין אתפקדן עליה. וכד חמאן סאי את קיימא קדישא אתפרשן מיה. ולא אתסיב בידי נחית לגיהנם. ומהאי דכל מאן דאתמסר בידי נחית לגיהנם זלתי. ומהאי את דחלין עלאין ותתאין. ודינין בישיין לא שלטין בים ככ"ג אי איסו זכי לנעורי לים לסאי את. בנין דסוף אתאחיד בשמא דקב"ה. וכיון דדוד מלכא לא נפיר את קיימא. דא כדקא חוי אתעדי מיה מלכותא ואתפרד מירושלים. ותו דחיל וסבר דימות מיד וימסרן לים בידי דומ"ה כהסוף עלמא. עד דאתבר (שמואל ב' יג) גס ה' העביר חטאתך לא תמות. בים שעתא פתח ואמר לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומ"ה נפשי: (א-ז).

## צה

בא נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עשנו. באו ונשתחוה. בשעתא דאדם קאים על רגליו חמי לים צריין כלסו ודחילו מקמיה. וסוף נסלין אבתריה כעבדין בחר מלכא. וסוף אמר לון אלא

אני ואתם באו ונשתחוה וגו'. והלכו כלם  
אחריו : (א-רכא) :

נשתחוה ונכרעה. פתח סבא ואמר (תהלים קו) מי  
ימלך גבורות ה' ישמיע כל תהלתו. מי הוא בעולם  
שיוכל לספר הגבורות שעושה הקב"ה תמיד בעולם.  
כאשר האדם נפטר מעולם הזה הגוף שלו שהניח  
אינו נאבד. ותקומה תהיה לו לעתיד לבוא. שהרי  
עונשו סבל בכמה אופנים. והקב"ה אינו מקפח שכן  
של כל הבריות שברא. מלבד אותן שיצאו מתוך  
האמונה שלו ולא היה בהם דבר טוב לעולם. ומלבד  
אותן שלא כרעו במודים. כי אלה עושה הקב"ה  
מגופותם בריות אחרות. בשביל שלא יבנה עוד  
מאות הגוף צורת אדם ולא יקום לעולם : (ב-ק) וכך  
למדנו שדרתו של אדם אם הוא היה כורע לפני  
רבונו יעמוד ויתקיים בתחיית המתים. ואם לא היה  
כורע במודים נעשה שדרתו נחש. ואין לו תקומה  
בזמן התחייה : (ג-קסד) :

נברכה לפני ה' עשנו. כמו שדרשו החכמים  
בעלי משנה (יבדים י) ועתה ישראל מה ה' אליהך  
שואל מעמך. ואמרו אל תקרא מ"ה אלא מ"ה. כנגד  
מאה ברכות שמחויב האדם לברך לרבונו בכל יום.  
וזהו שצריך האדם להטעים בכל יום לרבונו : (ג-קעט) :

היום אם בקלו תשמעו. פתח רבי יצחק ואמר (ישע"א כא) משא דומה אלי קורא משעיר שומר מה מליה שומר  
מה מליה. אלי קורא משעיר. אלו ישראל שקוראין להקב"ה מעול כבוד של בני שעיר. ומה אומרים.  
שומר מה מליה. ר"ל רבונו של עולם אתה הוא שומר ישראל בזה הגלות שדומה לילה. אמור לנו מה  
מליה. מה תהיה מזה הליה. אימתי תוציאנו ממנה. בוא וראה מה כתוב אחריו אמר שומר אתה בקר וגם  
ליה. אמר הקב"ה שהוא שומר ישראל. אתה בקר. הבאתי והוצאתי אתכם מן הגלות. לא זכיתם להיות בבקר.  
וגם לילה. הבאתי לכם הליה והאפילי אתכם בבור הגלות הזה שהוא הליה. אם תבעינו בעיו. אם אתם  
מבקשים לדעת קץ גאולתכם אימתי תבואו לארצכם. שובו אתיו. והיינו כמו שאמר רבי יהודה. אין קץ הגלות  
נתלה אלא בתשובה. שנאמר היום אם בקלו תשמעו : (ד"ה)

## צו

שירן לוי ברכו שמו וגו'. רבי חייא פתח  
ואמר (איכה ב) קומי רוני בליה לראש  
אשמורת. קומי רוני. דא כנסת ישראל. בליה.  
בגלות (א) רבי יוסי אמר בליה. בזמן שהיא  
שולטת ומעוררת. לראש אשמורות. בראש היה לו לומר.  
אלא לראש. כמו שנאמר (בראשית מז) על ראש המטה.  
וביארנו שראש המטה זה היסוד. אף כאן לראש זה  
היסוד. שהמטרונה מתברכת בו (ב) ראש אשמורות.  
זה הוא ראש לנצח והוד (ג) רבי יוסי אמר זה הוא  
ראש של כתר המלך והסוף (ד) רבי אבא אמר לראש  
אשמורת

## צו

שירן לוי ברכו שמו וגו'. רבי חייא פתח  
ואמר (איכה ב) קומי רוני בליה לראש  
אשמורת. קומי רוני. דא כנסת ישראל. בליה.  
בגלות (א) רבי יוסי אמר בליה. בזמן שהיא  
שולטת ומעוררת. לראש אשמורות. בראש היה לו לומר.  
אלא לראש. כמו שנאמר (בראשית מז) על ראש המטה.  
וביארנו שראש המטה זה היסוד. אף כאן לראש זה  
היסוד. שהמטרונה מתברכת בו (ב) ראש אשמורות.  
זה הוא ראש לנצח והוד (ג) רבי יוסי אמר זה הוא  
ראש של כתר המלך והסוף (ד) רבי אבא אמר לראש  
אשמורת

## זיו הודר

צו (א) ר"ל שהלשון נקבה מוסב על כנסת ישראל היינו השכינה הקדושה. וגם כפשוטו על עם ישראל שלא יאמרו שהגלות נרם  
וכריתות לגברי ח"ו. ואין נשיר את שיר ה' על ארצת נבר. ומה גם שאין שומע מאין ומקשיב. וע"ז אומר הכתוב איזה ספר כריתת  
אפסם וגו'. והגם שאין הודות במקדש. אפסם כריתות אין. אלא שיש דבקות בהסתר שאין מוכן לנו : (ב) שכן היסוד נשפע אליה שפע  
תעליות : (ג) מ"ה שהיסוד הוא כבתי' ראש ועיקר לנצח והוד שהם שוחקים המן עבור חזקיה. ובהו מתורין הלשון רבים של אשמורות  
שהוא מוסב על נצח והוד : (ד) רבי יוסי גותן מצינו שהיסוד נקרא ראש יען כי הוא הראש וההתחלה של כתרי המלך שהן הספירות ש  
עלם דרכורא מתלה לעילא. כי הוא פיוסא מלעילא לתתא דכן הוא הראש מתלה לעילא. ובהו מתורין הד"ר כי אשמורות מוסב על  
כתרי מלכא :

אשמורת כתיב חסר. זה הוא הראש כמו ראש המטה (ס) והכל במלך הקדוש העליון נאמר. וזה הוא ל"י: (ג-ד:)

**כ**י גדול ה' ומחלל מאד נורא הוא על כל אלהים. רבי אבא פתח (שמואל ב' כב) כי מי אל מבלעדי ה' ומי צור זולתי אלהינו. כך אמר דוד המלך מקרא זה כי מי אל מבלעדי ה'. מי הוא המושל או השר שיוכל לעשות דבר מבלעדי ה'. אלא מה שנפקד מעם הקב"ה. לפי שכלם אין עומדים ברשותם ואין יכולים לעשות דבר. ומי צור. ומי הוא התקיף שיוכל לעשות תוקף וגבורה מעצמו מבלעדי אלהינו. אלא כלם בידי הקב"ה ואין יכולים לעשות דבר בלי רשותו: ד"א כי מי אל מבלעדי ה'. שהקב"ה הכל ברשותו. ולא כמה שנראה במראות הכוכבים ומזלות. שכלם מראים דבר. והקב"ה מחליף הדבר לגון אחר. ומי צור זולתי אלהינו. הרי נתבאר שאין צייר כמו הקב"ה. שהוא צייר שלם. שעושה ומצייר צורה תוך צורה. ומשלים לאותה הצורה בכל התיקונים. ומכניס בה נפש עציונה הדומה לתיקון העליון. ולפיכך אין צייר כמו הקב"ה. א"ר חייא בוא וראה כמה הם גדולים ונפלאים מעשי הקב"ה. שהרי האומנות והציור של האדם הוא כדמיון העולם. ובכל יום ויום הקב"ה בורא עולמות. מזווג וזווגים לכל אחד ואחד כראוי לו. והוא מצייר תמונות קודם שבאים לעולם: (א-צ:)

**ישמחו** השמים ותגל הארץ. למדנו שכל מחנות העליונים בשעה שכנסת ישראל תשמח ותתברך כלם שמחים. והדין אין שורה או בעולם. וצל זה כתוב ישמחו השמים ותגל הארץ: (ג-נט:)

## צז

**א**ור זרוע לצדיק ולשירי לב שמחה. אמר רבי יצחק אור שברא הקב"ה במעשה בראשית היה אורו עולה מקצה העולם עד קצהו ונגנו. מפני מה נגנו. בשביל שלא יהנו ממנו רשעי עולם. והעולמות אין נהנים ממנו בשבילם. והוא נשמר לצדיקים. לצדיק דוקא (ה) שכתוב אור זרוע לצדיק וגו'. ואז יומתקו העולמות ויהיו כלם אחד. ועד היום שיהיה עולם הבא הוא נסתר ונגנו: (א-לא:)

רבי יוסי אמר אור ההוא נגנו. והוא מוכן עבור הצדיקים לעולם הבא. כמו שנתבאר שכתוב אור זרוע לצדיק. לצדיק ודאי סתם (ג) ואור ההוא לא שמש בעולם מלבד ביום הראשון. ואח"כ נגנו ולא שמש יותר. רבי יהודה אומר אלמלא נגנו מכל וכל

## זיו הזהר

(ס) רבי אבא פליג עליהם ואומר שאשמורת כתיב חסר. לכן אין זה ל"ר אלא כסו ואשמורת בלידה אשמורת הבקר. ונראה שרבי אבא נסח האות וא"ז בין ב' ו' ולא בין ב' ו' ת' ולפי דבריו מכון הכתוב שכנסת ישראל תשיר לראש של המלכות. והיינו התפארת מלכא קדישא עליה. וזהו ג"כ מה שנזכר בפסוק שהשירה תהיה ל"י. רצה לומר להתפארת. וע"ז תתברך שמו. היינו המלכות והשכינה הקדושה:

**צז** (ה) יצדיקא היינו פשוט לצדיקים. ומה שאומר דוקא כוננו על ספירת היסוד: (ג) פירוש הענין תתם חיינו שכוכל ב' ענינים. כי על פי פשוט המכון על הצדיקים. ועל פי סוד המכון על ספירת היסוד:

אשמורת כתיב חסר. לא הוא רישא ולא סמקס (ס) וכלל במלכא קדישא עלאה אסתמ. ולא הוא ל"י: (ג-ד:)

**כ**י גדול ה' ומחלל מאד נורא הוא על כל אלהים. רבי אבא פתח (שמואל ב' כב) כי מי אל מבלעדי ה' ומי צור זולתי אלהינו. דוד מלכא אמר ה' קרא כי מי אל מבלעדי ה'. מאן הוא שליטא או ממנה דיכול למעבד מדי מבלעדי ה'. אלא מאי דאתפקד מעם קב"ה. בגין דכלסו לא ברשותיהו קיימי ולא יכלו למעבד מדי. ומי צור. ומאן אישוי תקיף דיכול למעבד תוקפא וגבורה מגרימיה מבלעדי אלהינו. אלא כלסו בידא דקב"ה ולא יכלו למעבד מדי בר ברשותיה: ד"א כי מי אל מבלעדי ה'. דקב"ה כלל ברשותיה. ולא כמאי דאתחזו בחזיו דככביא ומזליא. דכלסו אתחזין מלס. וקב"ה אחליף ליה לגונא אחרא. ומי צור זולתי אלהינו. סא דאוקמוס דלית ל"ר כמה דקב"ה. דאישוי ל"ר שליט. דעביד ול"ר דיוקנא נו דיוקנא. ואשליט לסהוא דיוקנא בכל תקוניה. ואשליט בס נפש עלאה דדמי לתקונא עלאה. בגין כך לית ל"ר קב"ה. א"ר חייא תא תא חזי כמה אינון דברכין עובדי דקב"ה. דסא אומנותא ול"ורא דבר נס אישו כנוונא דעלמא. ובכל יומא ויומא קב"ה ברי עלמין. מזווג וזווגין כל חד וחד כדקא חזי ליה. וסא ל"ר דיוקניסון עד לא יתון לעלמא: (א-ה:)

**ישמחו** השמים ותגל הארץ. תאנא כלל אולסין בשעתא דכנסת ישראל תשמח ותתברך כלסו חדאן. ודינא לא שריא כדן בעלמא. ועל לא כתיב ישמחו השמים ותגל הארץ: (ג-נט:)

## צז

**א**ור זרוע לצדיק ולשירי לב שמחה. אמר רבי יצחק אור דברא קב"ה בעובדא דבראשית סוס סליק כסוריס מסייפי עלמא עד סייפי עלמא ואתגניז. מאי טעמא אתגניז. בגין דלא יתסגון מניה חייבי עלמא. ועלמין לא יתסגון מניה בגיניסון. וסא סמיר ללדיקא. ללדיק דוקא (ה) דכתיב אור זרוע ללדיק וגו'. וכדין יתבסמון עלמין ויסון כלל חד. ועד יומא דיהא עלמא דתיי סא סמיר וגניז: (א-ג:)

רבי יוסי אמר סהוא אור אתגניז. ואישוי אודמן לגבי לדיקא לעלמא דתתי. כמה דאוקמוס דכתיב אור זרוע ללדיק. ללדיק ודאי סתם (ג) וסהוא אור לא שמש בעלמא בר יומא קדמאס. ולבחר אתגניז ולא שמש יותר. רבי יהודה אומר אלמלא אתגניז מכל וכל

וכל לא קאים עלמא אפילו רגעה חדא. אלא אתגניז  
ולאזרע כהלו זרעא דעביד תולדין וזרעין ואיבין. ומניס  
אתקיים עלמא (ז) ולית לך יומא דלא כפיק מניס  
בעלמא ומקיים כלא. דביס זן קודשא בריך הוא  
עלמא: (כ—קמח:) וסהא אור זרע ליה קב"ה בגנח  
דעדן. ועבד ליה שורין שורין על ידי דסהא לדיוק דליה  
גנחא דגנחא (ד) ונסיל להסא אור זרע ליה  
זרעא דקשוס (ה) ועבד ליה שורין שורין בגנחא  
ואליד ואלמח ועבד שרין. ומניסו אחזן עלמא.  
הס"ד אור זרע ללדיק וגו'. וכתיב (ישע' סא) וכגנח  
זרעיה תלמיה. מלן זרעיה. אלן זרעיה דאור קדמא  
דליהו זרע דתור הסהא אליד ועבד  
איבין. וסהא זרע ליהו כקדמיה. ועד לא ייכול  
עלמא איבא דא אליד זרעא דא ויסיב  
איבא ולא שכיך. וע"ד כל עלמין אחזן בספוקא  
דסהא גנחא דלקרי לדיוק. דלא שכיך ולא פסיק  
לעלמין. בר בזמנא דישאל אלן מניס מני יס ויהר  
בזמנא דגלותא כתיב (איוב יד) אלן מניס מני יס ויהר  
יחרב ויבש. ה"כ עבד תולדין (ו) אלא זרע  
כתיב. זרע ליהו דתור. ומיומא דלפסיק הסא נהר לא  
עאל בגנחא הסא גנחא. וסהא אור  
דליהו זרע דתור עבד איבין. ומניס ומגדמיה אודרע  
כקדמיה ולא שכיך דתור. בגנחא דעבד תולדין  
ומסהא זרע נסיל ביה בלתיס. ומגדמיה עבד תולדין  
כדבקדמיה. ואי תימא דליון תולדין ואיבין  
הו כמס דסוס בזמנא דגנחא תמן. לאו הכי. אלא  
לא אתמנע זרע דא לעלמין: (כ—קמח:)

וכפ לא נתקיים העולם אפילו רגע אחד. אלא שנגנו  
ונזרע כזרע זו שעושה תולדות וזרעים ופירות. וממנו  
נתקיים העולם (ז) ואין לך יום שאין יוצא ממנו  
בעולם ומקיים הכל. כי בו זן הקדוש ברוך הוא  
את העולם: (כ—קמח:) ואור ההוא זרעו הקב"ה בגן  
העדן. ועשה לו שורות שורות על ידי צדיק ההוא  
שהוא הגן של הגן (ד) ולוקח את האור ההוא וזרעו  
זרע אמת (ה) ועושה לו שורות שורות בתוך הגן  
ומוליד ומצמיח ועושה פירות. ומהם ניזון העולם.  
זש"כ אור זרע לצדיק וגו'. וכתוב (ישע' סא) וכגנח  
זרעיה תלמיה. איזה זרעיה. אלו זרעיה אור הראשון  
שהוא זרע תמיד עכשו מוליד הגן ממנו ועושה  
פירות. ועד עתה זרע הוא כקדם. וטרם שנאכל  
בעולם פירות הללו מוליד זרע זה מחדש ונותן  
פירות ואינו שוקט. וע"כ כל העולמות ניזונים מפרנסת  
הגן ההוא שנקרא צדיק. שאינו שוקט ואינו פוסק  
לעולם. מלבד בזמן שישראל בגלות. ואם תשאל שהלא  
בזמן הגלות כתיב (איוב יד) אלו מים מני ים ונהר  
יחרב ויבש. א"כ איך עושה הגן פירות (ו) אבל זרע  
כתוב. זרע הוא תמיד. ומיום שנפסק נהר ההוא אין  
הגן נכנס בתוך אותו הגן. ומכל מקום אור ההוא  
שהוא זרע תמיד עושה פירות. וממנו ומעצמו נזרע  
כבתחלה ואינו שוקט תמיד. כדמיון הגן שעושה פירות  
ומאותו הזרע נופל בו במקומו. ומעצמו עושה ספיחי  
פירות כבתחלה. ואפשר תאמר שאלו התולדות והפירות  
הם כמו שהיה בזמן שהגן נכנס שמה. לא כן. אבל  
לא נמצא זרע זו לעולם: (כ—קמח:)

## צח

## צח

**מזמור** שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה וזושיעה  
לו ימינו וזרע קדשו. פתח רבי יוסי ואמר.  
האי קרא לוקמוס חבריה דפרות אמרו. כמה  
דכתיב (שמואל א' ו) וישרנה הפרות בדרך. מהו  
וישרנה. דהו אמרי שירתא חדתא. ומאי שירה אמרי.  
מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה. וזרע  
עלמא איסו ודאלי. דלרונא דהס על גבייהו עבד  
לון לזמרה. מזמור. הא לוקימא ואתמר דכלל כתיב  
מזמור לדוד או לדוד מזמור. וסכא לא אמר דוד כלל.  
אלא מזמור דרות קודשא זמין לזמרה ליה לזמנא  
דיוקיס קב"ה לישראל מעפרא. וכדון שירו לה' שיר  
חדש. ודאי כדון איסו חדש. דהס שירתא כהאי לא  
אתמר מיומא דתבתי עלמא: אמר רבי חייה  
כתיב

**מזמור** שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה וזושיעה  
לו ימינו וזרע קדשו. פתח רבי יוסי ואמר.  
מקרא זה ביארו החברים שהפרות אמרו אותו. כמו  
שכתוב (שמואל א' ו) וישרנה הפרות בדרך. מהו  
וישרנה. שהיו אומרות שיר חדש. ומה השירה שאמרו.  
מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה. וסוד  
עליון הוא בודאי.. שהארון שהיה על גביהן עשה  
לחן לזמר. מזמור. הרי נתבאר וגדרש שבכלם כתוב  
מזמור לדוד או לדוד מזמור. ובאן לא אמר דוד כלל.  
אלא מזמור שרות הקודש עתיד לזמר אותו בזמן  
שיקים הקב"ה לישראל מעפר. ואז שירו לה' שיר  
חדש. ודאי אז חדש יהיה. שהרי שיר כזה לא  
נאמר מיום שנבאר העולם: אמר רבי חייה  
כתיב

## זיו הודר

(ג) כי זה האור הוא בלי חסד הפחית כל הדינים: (ד) אולי הענין של שורות שורות משמעותו חקים חקים מן מינים שונים  
שהשפע נשתנה לכל חלקי העולם כפי שגודל כל חלק וחלק. ובפי שפיע על פי משפט כל חלק וחלק: (ה) זרע אמת פי'  
שגשגו בחותמו של הקב"ה שגשג שמייה מן שורדים של סטרא אחרא ליוק השפע שלא ע"פ משפט: (ו) כי הלא בין רשעינא  
בגלותו אינה נשפעת מן היסוד כבתחלה. ובהרן שהעולם ניזון עתה בזמן הגלות מן ספיחי זרע הישן. וזה ענין שקשה לרבנן כי הוא  
סוד עמוק ונפלא. ואם אין הענין מושג נצרך להסתפק באמונה שהוא בשניה מן ההלכות ופצין מן התרכיב:

כתוב (קמח א) אין כל חדש תחת השמש. אבל כאן שיר זה חדש הוא והוא תחת השמש. שהרי תחת השמש יהיה. ומה הוא. זו הלבנה שאו תתחדש להיות תחת השמש (פ) מה הטעם. לפי כי נפלאות עשה. ואיזו הן הנפלאות. זה שכתוב הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו. הושיעה לו. למי. למדרגה ההיא האומרת שיר הזה. לבבבור שתתמוך בהן בימין ובשמאל. הושיעה לו ימינו בודאי למדרגה ההיא בעלת המזמור. מתי. בזמן שיקומו מתי עולם ויתנצרו מעפר. אז יהיה חדש מה שלא נעשה עוד בזה העולם. רבי יוסי אמר בזמן שיצשה הקב"ה נקמות בעולם בשביל ישראל. אז יהיה נאמר שיר הזה. שהרי אח"כ יתנצרו מעפר מתי עולם. ויתחדש העולם בקיום שלם שלא תהיה שליטה למיתה בעולם כמקדם (א-קכג).

פתח רבי שמעון ואמר שירו ד' שיר חדש. למי היו אומרות אותן פרות נצות שירו. לכמה מרכבות לכמה ממנים לכמה מדרגות שבאו שמה. ויצאו לקבל פני הארון. ולהם היו אומרות שירו ד' שיר חדש. ומפני מה כאן שיר בלשון זכר. ומשה אמר שירה בלשון נקבה. אלא יצן כי שם במשה הארון בלבד [שנקרא] זא"ת יצאה מן הגלות היא עם מחנותיה ולא יותר. ולפיכך את השירה זוהא בלשון נקבה (ג) אבל כאן הארון ומה שהיה נגנו בתוכו יצא ובשביל זה שהיה נגנו בתוכו נאמר שיר חדש בלשון זכר. כי נפלאות עשה. מה שצשה בפלשתים ומה שצשה באיליים שלהם. הושיעה לו ימינו. למי. לעצמו. מי הוא עצמו. זה אותו המזמור עצמו ורוח עציון הקדוש שנגנו בו (ז): (ג-א-א).

ובוא וראה סוד זה שאותן הפרות אמרו שירה כמו שכתוב (שמואל א' י) וישרנה הפרות בדרך על דרך בית שמש במסלה אחת הלכו הלך וגעו. זה הוא כדמיון שלמעלה בשעה שאותן החיות מנשאות כסא הכבוד להרימו למעלה הן אומרות מזמור הזה. ואם תשאל מפני מה כתוב כאן חדש. והלא תמיד אומרות מזמור זה. אלא וראי חדש הוא. וחדש לא נקרא אלא בהתחדשות הלבנה כשהיא נאורה מן השמש (ד) אז היא חדשה. וזהו שיר חדש. הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו. הרי זה התעוררות של ימין ושמאל לקבל אותה (ה) ומזמור זה שמזמורת החיות כאשר מנשאות הכסא להעלותה לבית השמש (ו) הוא כדמיון שהפרות העלו את תארן על דרך בית שמש. והכל עולה בסוד

כתוב (קמח א) אין כל חדש תחת השמש. והכא שירתא דא חוסי חדש וחיוסי תחת השמש. דהא תחת שמשא לסוי. ומאי חוסי. דא סיסר"א דכדון לסוי חדש תחת השמש (ב) מאי עמאל. בגין כי נפלאות עשה. ומאן חיוסן נפלאות. האי דכתיב הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו. הושיעה לו. למאן. להסוא דרגא דאמר שירתא דא. בגין דכסו אסתמיך בימינא ובשמאלא. הושיעה לו ימינו וזא"ת להסוא דרגא דהאי מזמור. חיוסי. בזמנא דיקומו מתי עולם ויתנצרו מעפר. כדון יסא חדש מאי דלא אתעביד כהאי עולם. רבי יוסי אמר בזמנא דיעביד קב"ה נקמת בעולם בגיטיוסו דישאל. כדון יתאמר שירתא דא. דהא לבתר יתנצרו מעפר מתי עולם. ויתחדש עולם בקיומא שלם דלא לכו שלם מותא בעלמא כקדמיתא: (א-קכג).

פתח רבי שמעון ואמר שירו לה' שיר חדש. למאן הוו אמרין חיוסן פרות געות שירו. לכמה רתיכין לכמה ממנן לכמה דרגין דהוו אתאן תמן. ונפקין לקבלא לים לארובא. ונסון הוו אמרי שירו לה' שיר חדש. ומאי עמאל הכא שיר דכר. ומשה אמר שירה נוקבא. אלא הסא במשה ארובא לחודא [דאתקרי] זא"ת נפקת מן גלותא היא ואוכלוסהא ולא יתיר. ובג"כ את השירה הווא נוקבא (ג) אבל הכא ארובא ומאי דהוה גניו בגויה נפיק ופגין הסוא דהוה גניו בגויה אתמר שיר חדש דכר. כי נפלאות עשה. מאי דעבד בפלשתים ומאי דעבד בפעושותון. הושיעה לו ימינו. למאן. לעלמו. מאן עלמו. הסוא מזמור עלמו ורוחא עלמא קדישא דגניו בים (ז): (ג-א-א).

ותא חוי רזא דא דהנסו פרות אמרי שירה כמה דכתיב (שמואל א' י) וישרנס הפרות בדרך על דרך בית שמש במסלה אחת הלכו הלך וגעו. דא חוסי כנוונא דלעילא בשעתא דחיוסן חיות נפלי כרסייא לארמא לים לעילא חיוסן אמרי תושבתא דא. ואי תימא אחאי כתיב הכא חדש. והא תדיר קאמרי תושבתא דא. אלא ודאי חדש חוסי. וחדש לא אקרי אלא באתחדותא דסיסר"א כד אתנסיבת מן שמש"א (ד) כדון חוסי חדש. ודא חוסי שיר חדש. הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו. הא אתערותא דיימנא ושמאלא לקבלא לה (ה) ותושבתא דא כד נפלי כרסייא קא משבתאן לה כד סלקין לבית שמש"א (ו) כנוונא דפרות סלקי ארובא על דרך בית שמש. וכלא כדא

זין הוהר

צ"ח (א) רצה דובר שהגם שכתוב אין כל חדש תחת השמש. אבל בשיר הזה שהיא המלכות שנקראת שיר ונקראת מזמור על שם הכתוב למען יזמור כבוד כידוע. בה נראה דבר חדש תחת השמש. והיינו שבזמן הנאולה עתידה להיות כקובה התכביר תחת השמש. מ"י תחת התפארת ולא תחת נצח הוהר אלא שתהיה בשורה אחת חסיד מלכות נבירה תחת התפארת. ועל חידוש הזה יאמר כי נפלאות עשה. שיימינו דהיינו החסד וזרוע קדשו דהיינו הכבוד בחי' שמאל הושיעה לו לבצע המזמור שיר הזה שהיא המלכות. כי היתה נתמכת בימין ובשמאל בכבוד וכנבירה מפני שתתעלה למקום התפארת והתפארת תחת הכינה להיות שינוי מקום הוה בתמידיות. ודברי רבי חייא עמוקים מאד. והמבין יבין: (ג) כי שם נאמרה השירה לעומת המלכות והשכינה הקדושה עלמא דנוקבא: (ז): (ג-א-א) הארון הוא בבחי' קדושת המלכות. והלחות שבו הם בבחי' קדושת התפארת עלמא דזכורא. מזמור עצמו היינו מדרגת המלכות. ורוח עלמא קדישא דגניו בתוכו היינו מדרגת התפארת: (ד) מ"י שהוא הודנות המלכות עם התפארת לקבל ממנו הארת שפע העליונה. בדמיון מולד הלבנה שהוא חידוש הלבנה שנתחדש בה הכה לקבלת אור השמש: (ה) היינו על דרך משל לקבל אותה בשתי הודויות מחכיבות התפארת אליה: (ו) מ"י כאשר החיות מנשאות לכסא הכבוד אל בית התפארת שנקרא שמש:



ברוא חד חלקא. ובנין דבשבת איסו סליקו דכרסיו  
לסלקא לעילא. תקוגא דתושבחתא דא בשבת איסו.  
(שבת) ליה עמא יחידא בעלמא : (ג-קלי :)

## צט

ועז מלך משפט אהב אתה כוננת מישרים וגו'. פתח  
רבי יוסי ואמר. ועז מלך משפט אהב. ועז מלך.  
דא קב"ה. משפט אהב. דא קב"ה. ועז מלך. תוקפא  
דלתתקף קב"ה לאו איסו אלא במשפט. דא  
במשפט אתקיים ארעא. כד"א (משלי כט) מלך  
במשפט יעמיד ארץ. ובג"כ ועז מלך משפט  
אהב (ה) דלא אתתקנת כנסת ישראל אלא במשפט.  
בנין דמתמן אתונת. וכל ברכא דנפלא מתמן  
נפלא. ובג"כ ועז מלך משפט אהב. כל  
תאיבו וכל רחמיו דילה לקביל משפט. אהב  
כוננת מישרים. כד"א מישרים אהבך. רוא דתרין  
כרובים לתתא דכר ונוקבא. דליונו תקוגא וישובא  
דעלמא. וסא אתמר. (א-ריב : ) רבי אלעזר אמר מאן  
מישרים. דא דרגא עלאה דיעקב שריא ביה (ג) ה"ד  
אהב כוננת מישרים : (א-טו :)

**משה** ואהרן בכהניו ושמואל בקראי שמו וגו'. אמר  
רבי שמעון כתיב (שמואל א' ג) והנער שמואל  
משרת. שם כתוב נער. וכאן כתוב משה ואהרן  
בכהניו ושמואל בקראי שמו. ולמדנו שהי שקול  
שמואל כנגד משה ואהרן. אם שקול הוא כמשה ואהרן  
מדוע כתוב נער. ועוד שהרי בודאי מכמה מדרגות  
הוא לא היה מניע אפילו למדרגה הקטנה של משה.  
כל שכן להיות שקול כשניהם. אלא מקרא זה כך  
ענינו. משה ואהרן בכהניו. משה הוא נביא הנאמן  
עליון על כל שאר הנביאים. ואהרן בכהניו. הוא  
כהן העליון על כל כהני עולם. שלא היה כהן גדול  
שעלה במדרגה עליונה כאהרן. שהוא זכה לכהונה  
ונבואה והיה נביא וכהן. מה שלא זכה כהן אחר.  
ואם תשאל הלא זכריה כהן ונביא היה. אבל זאת  
נבואתו רק לשעה היתה. שכתוב (ירמ' ב' יד) ורוח  
אלהים לבשה את זכריה. ואם תשאל הרי ירמיה  
שנאמר בו (ירמ' א) בטרם אצרך בבטן ידעתיו. ועוד  
אחרים יש (ג) אבל כלם לא זכו לנבואה ולכהונה  
עליונה כאהרן. שהרי אהרן זכה בנבואה עליונה על  
כל שאר הכהנים. וזכה בכהונה על כלם. ומשה זכה  
בנבואה ושמש בכהונה גדולה. ואף שמואל זכה  
בשניהם. מה משה היה קורא והקב"ה השיב לו מיד.  
אף

## יו הורה

**צט** (א) רבי יוסי דורש. עז מלך רא קב"ה. זו המלכות. משפט אהב דא קב"ה זה התפארת. וסבאר הענין כי יען שתוקף  
המלכות אין הוא אלא במשפט. שמשנו מקבלת כל מיני שפע. לכן הארץ היינו המלכות מתקיימת במשפט. ועל זה פסוק  
הכתוב מלך במשפט יסמך ארץ. ר"ל שהמלך העליון היינו התפארת ועסיר ארץ היינו המלכות במשפט. מ"ל בסוד הרחמים. ועסיר  
סבאר הכתוב ועז מלך. היינו המלכות. משפט אהב. היינו התפארת. וענינו שהמלכות משתוקקת באהבה רבה אל התפארת להודות  
עמו לקבל סמנו שפע העליונה. וזה יובן כל האמור : (ג) דרגא נוסח יסין ביותר ולא דשאל ביותר. אלא בקו של מישור דהבניע בין  
בוננת הנהגת העולם על פי מישרים. על פי רחמים. שאין נוסח יסין ביותר ולא דשאל ביותר. אלא בקו של מישור דהבניע בין  
חסד וגבורה. וזהו סוד הרחמים : (א) כמו פתח אלעזר ואיתמר :

אף שמואל כתוב בו (שמואל א' יב) הלא קציר חטים היום אקרא אל ה' ויתן קולות וגו'. אבל לא עלה למדרגה עליונה כמשה. מה אהרן היה משמש בכהונה לפני הקב"ה. אף שמואל היה משמש לפני הקב"ה (י) אבל לא עלה בשמוש עליון כאהרן. וענין הכתוב כך הוא. ששלשה הם שהיו נביאי אמת ושמשו בכהונה. אחד משה אחד אהרן ואחד שמואל. ואם תשאל הלא שמואל לא משך זמנו בכהונה. והיה מוטב לחשוב אחר שהיה משמש בכהונה. ומי הוא. הרי ירמיהו. אבל לא כן. שהרי כתוב (ירמיה א) מן הכהנים אשר בענות. מן הכהנים היה אבל לא שמש. ושמואל בימי עלי שמש. ומשה שמש זמן אחד בכל אותן שבעת ימי מלוואים. שמואל זכה למדרגת נצר שכתוב (שמואל א' א) והנצר נצר. וכתוב (שם ג) ושמואל משרת. ולפי שנתפלה לעמוד במדרגה זו ודאי הוא כמשה ואהרן (ס) מי שנתקרב לנצר ההוא וזכה בו. הוא זוכה באותן מדרגות עליונות שעמדו בהן משה ואהרן: (ב-מפ-ג).

ק

עברו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה וגו'. רבי יוסי פתח ואמר. כתוב עברו את ה' ביראה וגילו ברעדה. וכתוב עברו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה. בוא וראה כל אדם שבא לעבוד לו להקב"ה בבקר ובערב. צריך לעבוד לו להקב"ה בבקר כאשר עולה מאור היום. והתעוררות של צד הימין נתעורר בעולם. אז צריך האדם להתקשר בימינו של הקב"ה ולעבוד לפניו בעבודת התפלה. לפי שהתפלה תחוק התוקף למעלה. ותמשיך ברכות מצומק העליון לכל הצולמות. ומשם נמשכות הברכות לתחתונים. ונמצאו העליונים והתחתונים מתברכים בזאת עבודת התפלה. עבודת התפלה היא שצריך האדם לעבוד לפני הקב"ה בשמחה וברננה. להכליל להשיגנה הקדושה ביניהם. ואח"כ לכוון היחוד כראוי. שכתוב דעו כי ה' הוא האלהים. זה סוד היחוד בסוד העבודה. ועם כל זה צריך האדם לעבוד לפני הקב"ה בשמחה. ולהראות שמחה בעבודתו. ושתי אלה שמחה ורננה הן כנגד שתי התפלות. שני קרבנות תמידין ליום כנגד שתי אלה שמחה ורננה. שמחה בצפרא ורננה ברמשא. וע"כ את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. ולכך תפלת ערבית ראשונה. לפי שבזמן היילה נחלק טרף לכל החיות. ואין אז הזמן לחמשיך שפע אלא ליתן מזון. וביום היא מתברכת משני צדדים האלה בבקר ובערב מתוך שמחה ורננה ובליילת

אף שמואל כתיב ביה (שמואל א' יב) הלא קציר חטים היום אקרא אל ה' ויתן קולות וגו'. אבל לא סליק לדרגה עלאה כמשה. מה אהרן הוה משמש בכהונה נבי קב"ה. אף שמואל הוה משמש קמי קב"ה (ד) אבל לא סליק בשמואל עלאה כאהרן. ומלה הכי הוה. תלתא חינון דהוה נביאי משימני ושמשו בכהונה. חד משם חד אהרן וחד שמואל. ולי הימא הוה שמואל לא משיך זמנו בכהונה. אלא אחרא הוה דמשם בכהונה. ומנו. ירמיהו. אבל לאו הכי. דהא כתיב (ירמיה א) מן הכהנים אשר בענות. מן הכהנים הוה אבל לא שמש. ושמואל ציומי דעלי שמש. ומשה ומנא חדא בכל חינון שבעת ימי מלוואים שמש. שמואל וזה לנער דכתיב (שמואל א' ב) והנער נער. וכתוב (שם ג) והנער שמואל משרת. ובגין דקיימא ביה דרגא ודאי חיוו כמשה ואהרן (ס) מאן דנסיל להוה נער וחי ביה. ופי באינון דרגין עלאין דקיימי ביה משה ואהרן: (ב-מפ-ג).

ק

עברו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה וגו'. רבי יוסי פתח ואמר. כתיב עברו את ה' ביראה וגילו ברעדה. וכתוב עברו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה. תא חזי כל דר נש דלתי למפלח ליה לקב"ה בלפרא ובפניא. ציי למפלח ליה לקב"ה בלפרא כד סליק כהורא. ואתערותא דסער ימינא אתער בעלמא. כדן ציי צ"ג לאתקשרא ציימנא דקב"ה ולמפלח קמיה בפולחנא דללותא. בגין דללותא אחסין מוקפא לעילא. ואחשיך ברכאן מעומקא עלאה לכלהו עלמין. ומתמן אחשיך ברכאן לתתא. ואשתכחו עלאין ומתאין מתברכאן כהורא פולחנא דללותא. פולחנא דללותא דקא ציי צ"ג למפלח קמי קב"ה בשמחה וברננה. לאכללא לכנסת ישראל ציימיהו. ולבחר ליחודא יחודא דקא חזי. דכתיב דעו כי ה' הוא האלהים. דא רוא דיחודא ברזא דפולחנא. ועס כל דא ציי צ"ג למפלח קמיה דקב"ה בחדוה. ולאחורא חדוה בפולחניה. ואלין תרין שמחה ורננה לקבל תרין ללותין. תרין קורבנין ליומא לקבל תרין אלין שמחה ורננה. שמחה בלפרא ורננה ברמשא. וע"ד את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. וע"ד ללותא דערבית ראשונה. בגין דהוה שעתא מחלקא טרפא לכל חילתא. ולאו שעתא לאתברכא אלא למיכס מזונא. וציימא היא מתברכת מתרין פשרין אלין בלפרא ובמשא מזו שמחה ורננה. וכלילת

זיו הוהר

(ד) יש מקשים הלא שמואל דין היה ולא כהן. ומתריצים שהיה עובד במשכן עבודה המותרת כל והיה עוזר דבני עלי באותן עבודות: (ה) כוונתו בענין מדרגת נצר היא קרובת המלאך הגדול והגורא שנקרא משיך וסבוכה בשם נצר כירוע. והיתה מתקרבא לשמואל אליו ועל ידו נשפע לשמואל בנאות ורוח הקודש:

ובליה פליגה ברכאן לכלל כדקא חזי. הדי' (פלי לא) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו' : (א-רכט) :  
ואי תימא אי הכי האי מאן דלויסו בעטרא ובדומקא  
לא יכיל למחדי לבים. ומגו דוחקיס אית ליה למחבט  
רחמין קמי מלכא עלאה. אי הכי לא יללי ללותא  
כלל ולא ייעול בעליבו כלל. דהא לא יכיל  
למחדי לבים ולאעלא קמיה בחדוה. מאי תקנה אית ליה  
להאי ב"ב. אלא ודאי הא תנינ כל חרעין נגעלו  
ואסנירו. ותרעין דמעין לא אסנירו. וליה דמעא אלא  
מגו לערא ועליבו. וכל אינון דממין על אינון חרעין  
כלשו מחברין גזיון ומגעולין ועילין  
אינון דמעין. והאי ללותא עלאת קמי מלכא קדישא.  
כדון הסוא אחר אית ליה דומקא מהסוא עליבו  
ודומקא דהסוא ב"ב. כד"א (ישע' סג) בכל זרמס  
לו לר. ותיאובתיה דהסוא עלמא עלאה לגבי האי  
אחר כדכורא דתיאובתיה תדיר לגביה  
דנוקבא. וכד מלכא עלל לגבי מטרותא אשכח לה  
בעליבו. כדון כל מאי דלויסו בעאת אתמסר בירא.  
והסוא בר נש והסוא ללותא לא אהדר בריקטא. וקב"ס  
חיים עליה. זכאה חולקיס דהסוא ב"ב דלושיד  
דמעין קמי קב"ס בללוהיס : (ג-קסה).

פתח רבי יהודה ואמר. עבדו את ה' בשמחה.  
הכי אוליפא דכל פולחנא דבני ב"ב למפלה לקב"ה  
בני בחדוותא ברעותא דלכא. גנין  
ד'שבתא פולחניה בשלימו. ואי תימא פולחנא  
דקרבנא הכי הוא. הא לא אפשר. דהא הסוא  
ב"ב דעבר על פקודא דמאריה על פקודא דאורייתא ותב  
לקמי מאריה. במאן אנפין יקום קמיה. הא  
ודאי ברות תבירא ברות עליבא. אן הוא שמחה  
אן הוא רננה. אלא תמן תנינ הסוא ב"ב דחסי  
קמי מאריה ועבר על פקודיה. ואחא לקרבא  
קרבנא ולתקנא גרמיה. ברות תבירא ברות עליבא  
בעי לאשתכחא. ואי בני שפיר מכללא. הא  
במחה הא רננה לא אשתכח. אלא במאי אחקו. בספי  
כהני וליואי. דהא אינון אשלימו שמחה ורננה בגיטא.  
שמחה בכהנא אהקיים. גנין דהו רחיקא מן דינא תדיר.  
וכהנא בעי לאשתכחא תדיר באנפין נהירין וחדאן  
יתיר מכל עמא. דהא כתר דלויס גרים. רננה בליואי.  
וכי הוא דהא ליואי משתכחין על שיר לעלמין כמא  
דאוקמוס. ואלין קיימין עליה ובהו אשתלים פולחנא  
לקב"ה. כהנא קאים עליה ומכוון מילין בחדוותא  
ברעותא ליתר שמו קדישא כדקא יאות. וליואי בשיר.  
כדון כתיב דעו כי ה' הוא אלהים. דא הוא קרבן  
לקרבא רחמי דינא ומחבסם כלל. והשתא דלא אשתכח  
קרבנא מאן דחסי קמי מאריה ותב לגביה.  
ודאי במיריו דנפשא בעליבו בבכיה ברות תבירא  
היאך אוקים שמחה ורננה. הא לא אשתכחו גבים. אלא  
הכי אוקמוס דתושבאן דמאריה ותדוותא דאורייתא  
ורננה דאורייתא דא הוא שמחה ורננה : (ג-מ).

רבי אלעזר אמר כתוב אחד אומר עבדו את  
ה' בשמחה. וכתוב אחד אומר עבדו את ה' ביראה  
וגילו ברעדה. מה בין זז לזה. אלא כאן בזמן  
שישראל שרוים בארץ הקדושה. וכאן בזמן שישראל  
שראן

ובליה תחלק ברכות לכלם כראוי. זש"ב (משי יא) ותקם  
בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו' : (א-רכט) :  
ואם תשאל אם כן כל מי שהוא בצער ובצרה  
שאין לבו יכול לשמוח. ומתוך דוחקו נצרך לו לבקש  
רחמים לפני מלך העליון. אם כן לא יתפלל תפלה  
כלל ולא יכנס בעצבות כלל. שהרי אין לבו יכול  
לשמוח וליכנס לפניו בשמחה. איזו תקנה יש לו  
לאדם הזה. אלא ודאי הרי למדנו כל השערים נגעלו  
ונסגרו. ושערי דמעות לא נגעלו. ואין דמעות אלא  
מתוך צער ועצבות. וכך אותן הממונים על שערים  
האלה כלם משברים הרי כפור ומנעולים ומכניסים  
אותן הדמעות. וזאת התפלה נכנסת לפני מלך הקדוש.  
ובכן השכינה הקדושה יש לה צער מאותו העצב  
והצרה של אדם ההוא. כמש"כ (ישע' סג) בכל צרתם  
לו צר. ומפני שתשוקת עולם העליון ההוא אל  
השכינה הקדושה הוא כתשוקת הזכר תמיד אל  
הנקבה. וכאשר המלך נכנס אל המטרונה מוצא אותה  
בעצבות. אז כל מה שהיא מבקשת נמסר בידה.  
והאיש ההוא ותפלה היא אינה חוזרת ריקם. שהקב"ה  
מרחם עליו. אשרי חלקו של אותו אדם ששופך  
דמעות לפני הקב"ה בתפלתו : (ב-קסה).

פתח רבי יהודה ואמר. עבדו את ה' בשמחה.  
כן למדנו שכל העבודות שצריך האדם לעבוד להקב"ה  
צריך להיות בשמחה ברצון הלב. בשביל שתהיה  
נמצאת עבודתו בשלמות. ואם תשאל האם עבודת  
הקרבנות ג"כ כך הוא. הרי לא אפשר. לפי שזה  
האיש שעבר על מצות רבונו על מצות התורה וחורר  
בתשובה לפני רבונו. באיזה פנים יעמוד לפניו. הלא  
ודאי ברות נשברה ברות עצבון. איה היא השמחה  
איה היא הרננה. אלא שם למדנו זה האיש שחטא  
לפני רבונו ועבר על מצותיה. והוא בא להקריב  
קרבן ולתקן עצמו. הוא צריך להמצא ברות נשברה  
ברות עצבון. ואם הוא בוכה זה טוב מהכל. הלא  
שמחה הלא רננה לא נמצא. אלא במה נתתקן. באותן  
כהנים ולויים. שהרי הם משלימים שמחה ורננה בעבורו.  
שמחה בכהן נתיקיים. לפי שהוא רחוק מן דין תמיד.  
והכהן צריך להמצא תמיד בפנים מאירות ובשמחה  
יותר מכלם. שהרי הכתר שלו גורם כך. רננה בלויים.  
וכן הוא שהרי הלויים נמצאים על השיר לעולם כמו  
שנתבאר. ואלו עומדים אצלו ובהם נשתלם העבודה  
להקב"ה. הנהן עומד אצלו ומכוון כונות בשמחה  
ברצון הלב ליחד שם הקדוש כראוי. והלויים בשיר.  
ובכן כתוב דעו כי ה' הוא אלהים. זה הוא קרבן  
לקרב רחמים בדין ונמתק הכל. ועכשיו שאין לנו  
קרבן מי שחטא לפני רבונו וחורר בתשובה אליו.  
ודאי במיריות הנפש בעצבות בבכיה ברות נשברה  
אין יקיים שמחה ורננה. הרי לא נמצאו אצלו. אלא  
כן נתבאר שהתשבחות לרבונו ושמתחו עם התורה  
ורננה של לימודו התורה זאת היא שמחה ורננה : (ג-מ).

רבי אלעזר אמר כתוב אחד אומר עבדו את  
ה' בשמחה. וכתוב אחד אומר עבדו את ה' ביראה  
וגילו ברעדה. מה בין זז לזה. אלא כאן בזמן  
שישראל שרוים בארץ הקדושה. וכאן בזמן שישראל  
שראן

נמצאים בארצות אחרות. [עברו את ה' בשמחה. זו כנסת ישראל בזמן שהיא שורה בארץ הקדושה]. עברו את ה' ביראה. זו כנסת ישראל בזמן שהיא בגלות בין האומות (ה) אמר רבי יהודה והלא כתוב (ישעי' נא) כי בשמחה תצאו. וזו היא כנסת ישראל. וכיון שאמר תצאו הרי זה מן הגלות ונקראת שמחה. אל ודאי כך הוא שכל זמן שהיא בגלות ושוכבת דעפר אינה נקראת שמחה. עד שהקב"ה יבא אליה ויקימה מן העפר. ויאמר התנערי מעפר וגו'. קומי אורי וגו'. ויתחברו יחדו. אז שמחה תהיה נקראת שמחת הכל. ואז בשמחה תצאו ודאי. ואז כמה חילות יצאו כנגד המטרונה לשמחת כלילת המלך. כמש"כ ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה. וכתוב כי הולך לפניכם ה' ומאסיפכם אלהי ישראל : (ג-קיה).

ויש למדו באופן זה. שמחה זו כנסת ישראל. ושמחה הרי נתבאר כמו שכתוב כי בשמחה תצאו וגו'. ועתידים ישראל לצאת מן הגלות בשמחה. והיא ומה היא. זו כנסת ישראל. וע"כ עברו את ה' בשמחה. כמו שנאמר בוא"ת יבא אהרן אל הקדש. והכל אחד. באו לפניו ברננה. וזהו שלמות שלה. שהשמחה בלב ורננה בפה. וזה היא נוכרת וידוע. וזה הוא תקונו של שמחה. והיא היא נוכרת וידוע. וזה הוא תקונו של אדם לפני רבונו. ועל זה כתוב דעו כי ה' הוא אלהים. והכל עולה באופן אחד. שנצרך אחר השמחה והרננה לייחד שם הקדוש כראוי. ולקשור זה בזה להיות הכל אחד. זאת היא עבודת הקב"ה : (ג-ח) :

שראן בארעא אחרא. [עברו את ה' בשמחה. דא כנסת ישראל בזמן דהיא שריא בארעא קדישא]. עברו את ה' ביראה. דא כנסת ישראל בזמן דהיא בגלותא ביני עממא (ה) אמר רבי יהודה וסא כתיב (ישעי' נא) כי בשמחה תצאו. ודא הוה כנסת ישראל. וכיון דאמר תצאו הרי זה מן הגלות ודא הוה כנסת ישראל. אל ודאי הכי הוה דכל זמן דהיא בגלותא ושכיבת לעפרא לא אתקרי שמחה. עד דקב"ה ייתי לגבא ויוקיס לה מעפרא. וימא התנערי מעפר וגו'. קומי אורי וגו'. ויתחברו כחדא. כדון חדותא אתקרי חדותא דכלא. וכדון בשמחה תצאו ודא. וכדון כמה חילות יפצחו למטרונא לחדותא דהולא דמלכא. כד"א ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה. וכתוב כי הולך לפניכם ה' ומאסיפכם אלהי ישראל : (ג-קיה).

ואת דמתי הכי. שמחה דא כנסת ישראל. ושמחה ה' אוקמוס כדכתיב י' בשמחה תצאו וגו'. וזמנין ישראל לנפקא מן גלותא בהיא שמחה. ומאי ליה. כנסת ישראל. וע"ד עברו את ה' בשמחה. כמה דכתיב בוא"ת יבא אהרן אל הקדש. וכלא חד. בלא לפניו ברננה. דא שליונו דילה. דשמחה בלב ורננה בפה. ודא הוה שליונו ויחי. דשליונו דהיא שמחה ה' אשתמועטא וסא ידוע. ודא הוה תקונו דב"כ לקמי מלכא. כדון דעו כי ה' הוא אלהים. וכלא בחד מלה אחא. דכתיב דכתיב לכתר ליחדא שם קדישא עדקא יאות. ולקשרא דא בלא למאי כלל חד. דא הוה פולחנא דקב"ה : (ג-ח) :

## קא

לא יבד בקרב ביתי עשה רמיה דבר שקרים לא יכון לנגד עיני. אמר רבי שמעון וכלא הוה דא כנסת ישראל ליה ולמפלגא למאריה ברעוטה ובכוונה דלצא. ווי ליה למאן דאמי למפתי למאריה בלבא דחיקא ולא ברעוטה. כד"א (מלכים עה) ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבס לא נכון עמו. וע"ד כתיב ב"כ לאדבוקא נפשי רעוטהים במאריה. ולא יתי לנביס ברעוטה כדכתיב. בגין דכתיב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. מהו לא יכון. לא בעינא דיתתקן אי אמי ליחדא שם קדישא ולא מיחד ליה כדקא יאות : (ג-קא).

ומו

## קא

לא יבד בקרב ביתי עשה רמיה דבר שקרים לא יכון לנגד עיני. אמר רבי שמעון וכלא הוה האדם שיודע לפתות לו ולעבוד לרבונו ברצון ובכוונה הלב. אוי לו למי שבא לפתות לרבונו בלב רחוק ולא ברצון. כמש"כ (תהלים עה) ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבס לא נכון עמו. וע"כ צריך האדם להדבק נפשו ורצונו ברבונו. ולא יבא אליו ברצון שקר. לפי שכתוב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. מהו לא יכון. אין רצוני שיתתקן אם הוא בא ליחד שם הקדוש ואין מיחדו כראוי : (ג-קא).

ועוד

## ויו הזהר

ק (ה) כל המאמרים שנדרשו בוה"ק באן על אלו הפסוקים עברו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה. דעו כי ה' הוא אלהים. סובבים והולכים על ענין ייחוד ששמחה היא תולדת מרת החסד והרחמים ומורה על ספירת התפארת שמקורה השם הוי"ה ביה. ורננה היא תולדת מרת הגבורה ומורה על ספירת המלכות שמקורה השם אלהים. ועברו את ה' בשמחה. מרמו על תפלת שחרית. באו לפניו ברננה מרמו על תפלת מנחה. וליחד ולקשר שניהם על זה אומר דעו כי ה' הוא אלהים. קב"ה ושכינותיה הכל אחד וקשר אחד. וגם שקדם עשיית היחוד של שמע ישראל. יהודא עלאה הוי"ה אחיה ויהודא תתאה הוי"ה אדני. צריך להיות שמחה ורננה ובעבור זה נתקן דומר קודם שמע ישראל פסוקי דזמרה. ורבי אלעזר דרש שמחה ורננה הן כגוים דכנסת ישראל היינו מרת המלכות והשכינה הקדושה. וכן יראה הוה בנוי למלכות והשכינה הקדושה. אלא שהבנוי יראה הוה בזמן הגלות. ושמחה ורננה תתקן בזמן הגאולה. והמכוון שכל עבודת דקדושה וכל התפלות צריך להיות בהשתתפות השכינה לזיווג הדוגמות. עם התפארת להמשיך שפע הגאולה. והמכוון שכל יחוד קדושה בריך הוא ושכינותיה : ויש דהבין מדברי רבי יוסי שאמר שמחה בצפרא ורננה ברמשא שיהיו לבין בתפלת שמע דשחרית הוי"ה בנקודת פת"ה. ובשמע דמנחה הוי"ה בנקודת ציר"ה :

ותו בזמנא דישראל משקרין בתורת אמת ארצתי  
 ביה (דניאל ח) ותשלך אמת ארצה. מהו ארצה. דא שכינתא.  
 ובזמנא דישראל מקיימין תורה אמת נאמר בו (תהלים מה)  
 אמת מארץ תצמח. ובגלות נאמר (ישעי נט) ותהי  
 האמת נעדרת. והשקר שולט בעולם. ובזמן שנחתקן  
 האמת ויתעלה למקומו ימחה השקר מן העולם. וז"כ  
 (משלי יב) שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר.  
 כוננת לא כתיב אלא תכון לעד. וכד אמת תכון  
 לעד כדון ועד ארגיעה לשון שקר. מחן אמת. דא  
 עמודא דאמנוניותא. שכינתא דיליה (מלאכי ג) תורת  
 אמת היתה בפייהו. ומחן שקר. דא סמאל. בזמנא דאמת  
 שלטא חתעבר שקרא מעלמא. ברא אלהים לעשות  
 סופי תיבות אמת. אוף הכי ברא אלהים את. כי בו  
 ברא עלמא ועליה אתקרי וקיימא כל עלמא. ואמת  
 איהו סביל עולמין ותמאין : (מז תפ"ג)

ועוד בזמן שישראל משקרים בתורת אמת נאמר  
 בו (דניאל ח) יתשלך אמת ארצה. מהו ארצה. זו השכינה.  
 ובזמן שישראל מקיימים תורה אמת נאמר בו (תהלים מה)  
 אמת מארץ תצמח. ובגלות נאמר (ישעי נט) ותהי  
 האמת נעדרת. והשקר שולט בעולם. ובזמן שנחתקן  
 האמת ויתעלה למקומו ימחה השקר מן העולם. וז"כ  
 (משלי יב) שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר.  
 כוננת לא כתיב אלא תכון לעד. וכאשר אמת תכון  
 לעד בכון ועד ארגיעה לשון שקר. מי האמת. זה  
 התפארת עמוד האמצעי. השכינה שלו (מלאכי ג) תורת  
 אמת היתה בפייהו. ומי השקר. זה סמאל. בזמן שהאמת  
 שולט נעבר השקר מן העולם. ברא אלהים לעשות  
 סופי תיבות אמת. וכן גם ברא אלהים את. כי בו  
 ברא העולם ועל שמו נקרא ומתקיים כל העולם. והאמת  
 הוא נושא העליונים והחתוננים : (תז תפ"ג)

## קב

**תפלה** לעני כי יעסף ולפני ה' ישפך שיחו. אמר  
 רבי שמעון כל ללואה דישראל ללואה.  
 וללואה דעני עלאה מכלהו. מאי עממא. בגין דהאי  
 סלקא עד כורסי יקרא דמלכא ואחשבר ברישיה.  
 וקב"ה משתבח ביה ללואה דהאי. תפלה דעני תפלה  
 אקרי (א) כי יעסף. עסופא דא לאו עסופא דכסו הוא. דהא  
 לית ליה. אלא כתיב הכא כי יעסף. וכתיב הכא (איהב ג)  
 העטופים ברעב (ב) ולפני ה' ישפך שיחו. דיקבל  
 קמי מאריה. ודא יחא ליה קמי קב"ה. בגין  
 דעלמא מתקיימא ביה כד לא אשתכחו שאר קיימי  
 עלמא בעלמא. ווי למחן דהאי מסכנא יקבל עלוהי  
 למאריה. בגין דמסכנא קריב למלכא יתיר מכלהו. דכתיב  
 קרוב ה' לנכבדיו לב. וכתיב (משלי יג) כי יריב  
 את ריבם וגו'. בגין דאשפירוסא דילון תקופא  
 ופליטא על כלא. דלא אלפסירוסא סהדי ולא אלפסירוסא  
 לדיונא אחרא ולא נפיל משכונא כשאר דיונא. ומאי משכונא  
 נפיל. נשמתא דבר נש. דכתיב וקבע את קובעיה  
 נפש : תו אמר תפלה לעני. כל אחר דאקרי תפלה  
 מלש עלאה הוא (ג) דהיא סלקא לאחר עלאה תפלה  
 דרישא. אינון תפלי דמלכא דלחא לכו (ד) : (ג-טו)  
 רבי יוסי אמר תפלה לעני כי יעסף וגו'. סאי קרא  
 אוקמוס בכמה אתר. אלא דוד מלכא אמר דא  
 כד אסתכל וחמא בחלי דמסכנא. ואסתכל ביה  
 כד הוא אילן וערק מקמי חמיו אמר דא תפלה  
 לעני. דא הוא ללואה דבני מסכנא קמי קב"ה.  
 ודא ללואה דאקדמתא לכל ללואהו דעלמא. כתיב  
 סכא

## קב

**תפלה** לעני כי יעסף ולפני ה' ישפך שיחו. אמר  
 רבי שמעון כל תפלה ישראל תפלה היא.  
 ותפלה העני היא עליונה מכל. מה הטעם. לפי שהיא  
 עולה עד כסא הכבוד של המלך ונעשית עטרה בראשו.  
 והקב"ה מתפאר בזאת התפלה בודאי. תפלה העני תפלה  
 נקראת (א) עטוף זה אינו עטוף של בגד הוא. שהרי  
 אין לו. אלא כתיב כאן כי יעסף. וכתיב שם (איהב ג)  
 העטופים ברעב (ב) ולפני ה' ישפך שיחו. יצא  
 לפני רבונו. וזאת התפלה תכון לפני הקב"ה. לפי  
 שהעולם מתקיים בזכות העני כאשר אין נמצאים עמודי  
 עולם אחרים בעולם. אוי למי שזה העני יצא עליו  
 לרבונו. לפי שהעני קרוב למלך יותר מכלם. שכתוב  
 קרוב ה' לנשבריו לב. וכתוב (משלי יג) כי ה' יריב  
 את ריבם וגו'. לפי שהאפסירוסא שלהם הוא התקף  
 והמושל על הכל. שאינו נצרך לעדים ואינו נצרך  
 לדיין אחר ואינו לוקח משכון כדיין אחר. ואיזה משכון  
 הוא לוקח. נפש האדם. שכתוב וקבע את קובעיהם  
 נפש : עוד אמר תפלה לעני. כל מקום שנזכר תפלה  
 ענין עליון הוא (ג) שהיא עולה למקום עליון תפלה  
 של ראש. הן התפלין שהמלך מניח אותן (ד) : (ג-טו)  
 רבי יוסי אמר תפלה לעני כי יעסף וגו'. מקרא  
 זה נתבאר בכמה מקומות. אבל דוד המלך אמר זה  
 כאשר הסתכל וראה והבין בעניני העני. ונתן אל לבו  
 כשהיה הולך ובורח מפני חותנו אז אמר זה תפלה  
 לעני. זאת היא התפלה שהעני מתפלל לפני הקב"ה.  
 וזאת היא התפלה שמקדמת לכל תפלות שבעולם. כתיב  
 כאן

## ויי הוהר

**קב** (א) פ"ה עד שם השכינה הקדושה : (ב) דמי זה המשמעות כי יעסף כמו כי ירעב : (ג) שזה רמז על השכינה שנקראת תפלה  
 והיא נחלית ע"י תפלות ישראל אל התפארת : (ד) כל מבין יבין שכאן יש חסרון. ונראה דפער שכן צריך להיות. דהוא  
 סלקא לאחר עלאה [והוא תפלה של יד לאתחברא עם תפלה למשה דאיהו] תפלה דרישא אינון תפלי דמלכא דאנה דחן.  
 יאס נרצה לדחוק ולפרש בני חסרון יש דובר כוונתו. דהוא סלקא לאחר עלאה תפלה דרישא. כמו לתפלה דרישא. והכי  
 ירצונו שהיא היינו התפלה לעני זו הסלכות עולה לאחר עלאה לתפלין של ראש שהם התפלין שהסלך זה התפארת  
 מניח אותן :

כאן תפלה לעני. וכתיב שם תפלה למשה איש האלהים. מה בין זה לזה. אלא זו תפלה של יד וזו תפלה של ראש. ואין להפריד בין זאת תפלה לעני ובין תפלה למשה איש האלהים. ששתיהן שקולות כאחת. וצ"כ תפלת העני תקדים לפני הקב"ה מכל תפלות שבעולם. לפי שכתוב (תולדות כב) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני וגו'. בוא וראה תפלה לעני זו תפלה של יד. שהעני נדבק בעניותו כמי שאין לו מעצמו כלום: ד"א תפלה. זה משה. לעני. זה דוד. כי יעטף. כאשר נתכסית הלבנה והשמש נסתר ממנה. ולפני ה' ישפך שיחו. בשביל להתחבר עם השמש: (א-קסח)

רבי אבא אמר תפלה לעני כי יעטף. כי יתעטף ה' צריך לומר. מהו כי יעטף (פ) אלא שהוא עושה עטוף לכל התפלות שבעולם. ואין נכנסות עד שתפלת העני נכנסת. והקב"ה אומר יתאחרו כל התפלות. וזאת התפלה תכנס לפני לראשונה. לא נצרך כאן בית דין שידונו בינינו. לפני יהוה תרעומות שלו. אני והוא בלבדנו. והקב"ה מתיחד בלבדו באותן התרעומות שבזאת התפלה. שכתוב ולפני ה' ישפך שיחו. לפני ה' בורדאי. כל חילות השמים שואלים אלו דללו במה עוסק הקב"ה במה מתענן. ואומרים שהוא מתיחד בהשואקות עם כלים [נשברים] שלו (י) כלם אין יודעים מה שנעשה מזה תפלת העני ומכל אותן תרעומות שלו. שאין הנאה לעני אלא כאשר שופך דמעות בתרעומתו לפני מלך הקדוש. ואין הנאה להקב"ה אלא כאשר מקבל אותן הדמעות ששפך לפניו. וזאת היא התפלה שצוה עטוף לכל התפלות שבעולם: (ג-קסח)

תפלה לעני כי יעטף וגו'. דוד המלך ראה שכל התפלות מתאחרות מלפני המלך. ואינן נכנסות עד שנכנסת תפלת העני. בשביל זה אמר תפלה לעני כי יעטף. שמאחר לכל תפלות הראשונות עד שנכנסת תפלת העני. ויען כי תפלת העני מקדמת לכלן צריך האדם להיות כעני לפני שער המלך בתפלת העמידה בכל ששת ימי החול. לפי שבהם השכינה היא עניה. ויתעטף בטלית של מצוה כעני. ויתלבש בתפלין לעמוד כאביון לפני שער ההיכל שהוא אדוני. שכן הוא צולה למספר היכ"ל [ותרע"א] (י) וזהו אדני שפתי תפתח. וכאשר פותח פיו בתפלת ערבית נשר יורד בימי החול לקבל בכנפיו תפלות הלילה. וזה נוריא"ל שנקרא אוריאל מצד החסד ונוריא"ל מצד הגבורה. שהוא נור דולק שנאמר בו (דניאל י) נהר יד נור נגיד ונפיק מן קדמוהו. ובתפלת שחרית יורד אריה לקבל תפלות האדם בורעותיו וכנפיו. שארבע כנפים לכל חיה. וזה מיכאל. ובתפלת המנחה יורד שור לקבל התפלות בקרניו ובכנפיו. וזה נבריא"ל. ובשבת יורד הקב"ה בשלשת האבות לקבל בת היחידה בהם. וזה סוד השבת שבת שבשלשת

סכא תפלה לעני. וכתיב סכא תפלה למשה איש האלהים. מהו בין זה לזה. אלא דא תפלה של יד ודא תפלה של ראש. ולית לאפרשא בין האי תפלה לעני ובין תפלה למשה איש האלהים. דתרווייהו שקילין כחד. וע"ד ללואה דעני אקדומת קמי קב"ה מכל ללואה דעלמא. בגין דכתיב (תולדות כב) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני וגו'. תא חוי תפלה לעני דא תפלה של יד. דעני אחרדק במסכתותיה כחאן דלית ליה חגריה כלום: ד"א תפלה. דא משה. לעני. דא דוד. כי יעטף. כד אתכסיה סיסר"א ואתכסי שמש"א מינה. ולפני ה' ישפך שיחו. בגין לאתחברא בסרי שמש"א: (א-קסח)

רבי אבא אמר תפלה לעני כי יעטף. כי יתעטף רבי יוסי. מהו כי יעטף (פ) אלא איש עבד עטופא לכל ללואה דעלמא. ולא עאלין עד דללואה דלית עאלת. וקב"ה אמר יתעטפון כל ללואה. וללואה דא תיעול לגבאי. לא בעינא סכא כי דיקא דידונון בינא. קמאי ליהו תרעומין דיליה. אלא וסוה בלמודא. וקב"ה אטייחד בלחודו בליון תורעמין דסאי ללואה. דכתיב ולפני ה' ישפך שיחו. לפני ה' ודאי. כל חילי שמיא שאלין אלן ללואה קב"ה במאי אתעטף במאי אשתדל. ואמרין אטייחדא בתיאובתא במאין [תבירין] דיליה (י) כללו לא ידעי מאי אתעביד מהאי ללואה דמסכתא ומכל ליון תורעמין דיליה. דלית תיאובתא למסכתא אלא כד שפך דמעות בתורעמו קמי מלכא קדישא. ולית תיאובתא לקב"ה אלא כד מקבל לון דאושדי קמיה. ודא אישי ללואה דעביד עטופא לכל ללואה דעלמא: (ג-קסח)

תפלה לעני כי יעטף וגו'. דוד מלכא חזא דכללו ללואה מתעטפין קדם מלכא. ולא עאלין עד דיעול ללואה דעני. בגין דא אמר תפלה לעני כי יעטף. דעטף כל ללואה קדמאי עד דעאל ללואה דעני. ובגין דללואה דעני אקדים דכללו ללואה דא כד למיהו כעני לתרעא דמלכא בללואה דעמידה בכל שיתא יומין דחול. בגין דבסון שכינתא אישי עניה. ויתעטף בעיטופא דמלוא כעני. ויהא בתפלין כאביון לתרעא דסיכלא דאישו אדני. דהכי סליק לחושבן סיכל [ותרע"א] (י) ודא איש אדני שפתי תפתח. וכד אפתח פומיה בללואה דערבית נשרא קא נחית ביומין דחול לקבלא בגדפסא ללואה דלילא. ודא נוריא"ל דאתקרי אוריאל מסמרא דחסד ונוריא"ל מסמרא דגבורה. דאישו טור דליק דאתמר ביה (דניאל י) נהר דיוור נגיד ונפיק מן קדמוהו. ובללואה דשחרית נחית אריה לקבלא ללואה דב"כ בדרועיו וגדפיו. דארבע גדפין לכל חיה. ודא מיכאל. ובללואה דמנחה נחית חז"ל לקבלא ללואה בקרניו ובגדפיו. ודא נבריא"ל. ובשבת נחית קב"ה בתלת אפסן לקבלא בת יחידה בסון. ודא חזא דשבת שבת דבתלת

(ה) שהרי כי יעטף משמע לאחרים: (י) אלו העניים נשברו לב: (י) הכי"ל בני אדני. ובכנפיהו בני תרע"א כזה אר"י דלית גר יורד. וזה רבו על היכל ושער ההיכל: — ש"בת. ג' ראשים של השירן מרסו על ג' האבות: 15 12

בששלת האבות מקבל הקב"ה את התפלה שהיא כח  
היחידה שלו: (ו"ח)

**פנה** אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם. מקרא  
זה קשה. פנה. הקשיב פנה. ליה או שמע.  
מהו פנה. אלא כל התפלות שבעולם תפלות הן. אבל  
תפלת יחיד אינה נכנסת לפני המלך הקדוש אלא בכח  
חזק. כי טרם שנכנסת תפלת יחיד להתערר במקומה  
משגיח בה הקב"ה ומסתכל בחטאיו ובזכותיו של  
אדם זה. מה שאינו עושה כן בתפלת רבים. שתפלת  
רבים אף שיש בהן כמה תפלות שאינן מן זכאים.  
נכנסות כלן לפני הקב"ה ואינו משגיח בחטאיהם.  
זש"כ פנה אל תפלת הערער. מהפך ומסתכל בה באיזה  
רצון נעשית. ומי הוא זה האיש שהתפלת תפלה זו. ומה  
הן מעשיו. לפיכך נצרך לו לאדם להתפלל בתפלת  
הצבור. מפני מה. לפי שלא בזה את תפלתם. אע"פ שאין  
כלן בכונה וברצון הלב: ד"א פנה אל תפלת הערער.  
זה היחיד שהוא נכלל ברבים. ומי הוא היחיד שנכלל  
ברבים. הוא אומר זה יעקב. שהוא כולל משני צדדים.  
הוא קרא לבניו והתפלל תפלתו עליהם. איוו תפלה.  
תפלה שיתקבלו בשלימות למעלה. תפלה שלא יכלו  
בגלות: (א-ר"ד).

בבתלת אבהן מקבל קב"ה ללואת דאיה בתי  
יחידה דיליה: (ו"ח)

## קב

**לדוד** ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו.  
וכי למה לא כתוב מזמור לדוד או לדוד מזמור.  
אלא בשביל מדרגתו אמר (א) ומה אמר. ברכי נפשי  
את ה'. א"ת להתקשר בהקשר שלמעלה. וכל קרבי.  
איוו קרבי. אלו שאר חיות השרה שנקראים קרבים  
(ב) כש"כ (שיר ה) ומצי המו עליו: ד"א ברכי נפשי.  
בשביל עצמו אמר (ג) א"ת ה'. זהו שלימות הכל. א"ת  
ה'. כולל הכל: כדמיון זה (תהלים כה) לדוד אליך ה'  
נפשי אשא. לדוד. בשביל מדרגתו אמר לדוד. וגם  
שאמר המזמור בשביל עצמו. אליך ה' נפשי אשא. אליך  
ה' למעלה (ד) נפשי. איוו נפשי. זה דוד מדרגה הראשונה  
שאמרנו. אשא. ארום כמש"כ אשא עיני אל ההרים.  
לפי שכל ימיו של דוד היה מתיגע להרום מדרגתו להתערר  
למעלה. ולהתקשר שם בקשר שלם כראוי: (א-טו.)

**לדוד** ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו.  
פתח רבי אבא ואמר. כמה יש לו לאדם להסתכל  
ולהבין בעבודת רבונו. שהרי בכל יום יום הכרוז  
קורא ואומר (מש"א) עד מתי פתאים תאהבו פתי  
וגר. (ירמיה ג) שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם.  
ואין מי שיטה אונת התורה מכרות לפניכם ואין מי  
שישיג

## קב

**לדוד** ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו.  
וכי אמאי לא כתיב מזמור לדוד או לדוד מזמור.  
אלא בגין דרגיה קאמר (א) ומאי אמר ברכי נפשי  
את ה'. א"ת להתקשר בקשר לעילא. וכל קרבי.  
מאן קרבי. אלון חיון ברא דאקרון קרבים  
(ב) כד"א (שיר ה) ומצי המו עליו: ד"א ברכי נפשי.  
בגייס קאמר (ג) א"ת ה'. דא שלימו דכלא. א"ת  
ה'. כללא דכלא: כגוונא דא (תהלים כה) לדוד אליך ה'  
נפשי אשא. לדוד. בגין דרגיה קאמר לדוד. תושבתא  
דאמר בגיניה. אליך ה' נפשי אשא. אליך  
ה' לעילא (ד) נפשי. מאן נפשי. דא דוד דרגא קדמא  
דקאמרון. אשא. אסלק כד"א אשא עיני אל ההרים.  
בגין דכל יומיו דדוד הוה משתדל לסלקא דרגיה להתערר  
לעילא. ולתקשרא תמן בקשרא שלם כקרא יאות: (א-טו.)

**לדוד** ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו.  
פתח רבי אבא ואמר. כמה אית ליה לב"נ להסתכל  
ולמנדע בפולחנא דמאריה. דא כל יומא יומא כרוח  
קארי ואמר (מש"א) עד מתי פתאים תאהבו פתי  
וגר. (ירמיה ג) שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם.  
מאן דיכלין אודניה. אורייתא קא מכרוז קמייסו ולית מאן  
דישגח

ויו הוהר

**קב** (א) מרגתו היינו מרת חסלכות והשכינה הקדושה הנמנות כתיבת א"ת שהיא בכתיבת נפש שתתקשר עם התפארת שעלת  
רוחו השם הויה כ"ה: (ב) אלו שאר הספירות שהן כבה' אברים ונקראים חיות השרה על שווקים מן הסלכות שנקראת  
שרה: (ג) פי' שאמר על עצמו שיובה לרום כעבודתו הודגות א"ת עם הויה כ"ה שוהו שלימות העבודה היחיד קב"ה עם  
שכינתו: (ד) א"ת ה'. היינו אל התפארת. נפשי אשא ארום הסלכות והשכינה אליו. וכן גם זה המסוק יורש באופן הב'. שגשג  
היינו עצמו ממש:

שישיגה. בוא וראה אדם מתהלך בעולם הזה. והוא חושב ששלו הוא עוה"ז תמיד ושישאר בו לדורי דורות. ולא ישים אל לבו מה שכתוב אנוש כחציר ימיו כציץ השדה כן יצץ. כי רוח עברה בו ואיננו ולא יכירנו עוד מקומו. ובכוד שהוא מתהלך בעולם נותנים אותו באזיקים (א) ודנים אותו בבית דין שלמעלה. אם נמצא עליו מליץ טוב הוא ניצול מן הדין. וזש"כ (איוב ג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחננו וגו'. מי הוא המליץ. אלו מצעים הטובים שצומדים לו לאדם בשעה שנצרך לו זכות. ואם לא נמצא עליו מליץ טוב הרי הוא נתחייב מן הדין להפטר מן העולם. וכמה דינים עוברים על האדם כאשר הוא יוצא מעולם הזה. אחד דין הקשה שהוא כאשר הרוח יוצא מן הגוף. ודין אחד כאשר מעשיו ודבריו הולכים לפניו והכרוז מכריו עליו. ודין אחד כאשר מכניסים אותו לקבר. ודין אחד של הקבורה. ודין אחד של התולעים. ודין אחד של הגיהנם. ועוד הדין שהרוח הולך ומשוטט בעולם. ואינו מוצא מקום עד שישתלמו מעשיו (י) ודאי שבעה דינים יעברו עליו. לפיכך צריך האדם בעוד שהוא נמצא בעולם הזה לפחד מן רבוננו ולחסותכל בכל יום תמיד מעשה בראשית. שמתיים אלף לפני רבוננו. וכאשר נסתכל דוד המלך באותן הדינים של האדם בשעת פטירתו מזה העולם הקדים ואמר ברכי נפשי את ה'. טרם שתצא מן העולם בזמן שאת נמצאת עם הגוף. וכל קרבי את שם קדשו. ואתם אברי הגוף המשתתפים עם הרוח. כל זמן שהרוח נמצאת עמכם תתקדמו לברך לשם הקדוש. טרם שיגיע הזמן שלא תוכלו לברך לו ולהודות לו עליכם: (ג-קנו.)

**אנוש** כחציר ימיו כציץ השדה כן יצץ. בו נאמר נצר הייתי גם זקנתי. ואח"כ (איוב ג) ישוב לימי צלומי. שהצץ שנחתכו ענפים הישנים שלו יצמחו במקדש בשרשיו ויחזרו לגדל בעולם כמקדם. מתו זקנים וחוזרים לעולם הזה ילדים. וזהו הסוד שמחדש הקב"ה בכל יום תמיד מעשה בראשית. שמתיים אלף בכל יום ומתחדשים אלף בכל יום: (ג-רסו.)

אמר רבי אבא כך הוא בודאי אנוש כחציר ימיו כציץ השדה כן יצץ שנחתכו וחוזר ונולד כמקדם. אבל מהו זה שכתוב אחריו כי רוח עברה בו ואיננו. אלא זה הוא רוח הצליון הנסתר והנעלם מהכל שכולל ברוח האדם בתוכו. ואז ואיננו (י) וזה הוא הסוד של חנוך שנאמר בו ואיננו כי לקח אתו אלהים. זה אלהים עציון. רוח הצליון רוח הנסתר והנעלם. ולא יכירנו עוד מקומו. שהרי נכלל רוח מצער ברוח הצליון. מה כתוב אחריו. וחסד ה' מעולם ועד עולם. שמכניס אותו כהן

דישגה. תא חוי צ"כ איל כהאי עלמא. וסוף חשיב דיליה סוף תדיר וישתאר בגויה לדרי דרין. ולא חזר מאי דכתיב אנוש כחציר ימיו כציץ השדה כן יצץ. כי רוח עברה בו ואיננו ולא יכירנו עוד מקומו. ועד דאיהו איל בעלמא יסבין ליה בקולרא (א) ודיימן ליה צבי דינא דלעילא. אי אשתכח ליה סניגורא סא אשתוב מן דינא. סה"ד (איוב ג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחננו וגו'. מאן סא סניגורא. אלן עובדין דכשרן דקיימי עליה דצ"כ בשעתא דאלטרין ליה. ואי לא ישתכח עליה סניגורא סא אשתייב מן דינא לאשתלקא מן עלמא. וכמה דיין עבדין עליה דצ"כ כד נפיק מהאי עלמא. חד סהוא דינא תקיפתא כד נפיק רוחא מן גופא. וחד דינא כד עובדין ומלוי אולין קמיא וכרווי מכריו עליו. וחד דינא כד עייל לקברא. וחד דינא דקברא. וחד דינא דתועלתא. וחד דינא דניסס. וחד דינא דרוחא דאלוא ושאס בעלמא. ולא אשתכח אחר עד דישתלימו עובדי (י) ודאי שבעה עדין יחלפון עליו. צ"כ צבי דינא דאיהו אשתכח כהאי עלמא לדחלא מן מאריסו. לאשתכלא בכל יומא ויומא בעובדיו. וייתבי ממייסו קמי מאריסו. וכד אשתכל דוד מלכא באינון דיין צ"כ כד אשתלק מהאי עלמא אקדיס ואמר דרכי נפשי את ה'. עד לא תפוק מעלמא סתתא דאנת אשתכחת עם גופא. וכל קרבי את שם קדשו. ואתון שיית משתתפי ברוחא. ששתא דאשתכחת דמכון אקדימו לברכא שמה קדישא. עד לא ימסי זמנא ע' ולא תיכלון לברכא ליה ולאודאס עליכו: (ג-קנו.)

**אנוש** כחציר ימיו כציץ השדה כן יצץ. ביה אשתאר נצר הייתי גם זקנתי. ולבשר (איוב ג) ישוב לימי עלומי. דאילנא דאשתקליו עפין עתיקין דיליה למחו כמלקדמין בשרשיו ואסדרו בעלמא כמלקדמין. מיתו סבין ואסדרו לסאי עלמא עלומין. וסיינו רוא דמחדש קב"ה בכל יום תמיד מעשה בראשית. דמתין אלף בכל יומא ומתחדשין אלף בכל יומא: (ג-רסו.)

אמר רבי אבא הכי סא ודאי אנוש כחציר ימיו כציץ השדה כן יצץ דאשתכח ואסדר כמלקדמין. אבל מהו דא דכתיב ביה כי רוח עברה בו ואיננו. אלא דא איהו רוחא עלאה עמירא גניזא מכלא דכליל ליה בגויה. וכדין ואיננו (י) ודא סוף רוא דחנוך דכתיב ביה ואיננו כי לקח אתו אלהים. דא אלהים עלאה. רוח עלאה רוח גניזא עמירא. ולא יכירנו עוד מקומו. דסא אשתכליל רוחא זעירא ברוחא עלאה. מאי כתיב ביה. וחסד ה' מעולם ועד עולם. דעלל ליה כהנא

# זיו הוזהר

(א) ר"ר שפתאם תבא עליו מחרה ושוכב על ערש דרי: (י) פ"י ע"י העונש: (י) כאן יבאר סוד גורל בענין מיתת הצדיקים שהיא כעין מיתת נשיקה. כמו למשל שדחת הגר בהתקרב אליה אבוקה יפרח השפחתה מן הגר אל האבוקה להחליף בתוכה. כן הוא מיתת הצדיקים שנתגלה אל נשמתם ברנע האחרון הארת רוחא עלאה שמיא שהוא אור השכינה. ואז תפרח מיד נשמת הצדיק שהיא רוחא זעירא בן הגוף ונכלל באור רוחא עלאה שמיא שהוא אור השכינה. ויש בזה כמה וכמה מדרגות. כי לא התגלות רוחא עלאה שוה לכל. כי זה לפי ערך מדרגת נשמת הצדיק. וכן ה' בחנוך שאוליו נתגלה הארה מן שכינתא עלאה שמיא גניזא פכלא. היינו מעולם הבית. ודי בזה למבין:



כהנא רבא לגו קדש קדשים (ח) ונסיל ליה ואלויד ליה כמלקדמין. ואתחדש כנשר עולמין. ואתחדר ליה נער : (ג-דיו) :

**והסדר** י"י מעולם ועד עולם על יראיו וגו'. חסד י"י. דא אברהם דנקיס מעולם עלאה נהירו וחיים ויהיב לעולם בתראה (ט) הס"ד ועד עולם על יראיו. סוף עולם בתראה דתליא ביה יראה. וכדין ולדקתו. דא עולם בתראה דאקרי לד"ק. לבני בנימ. דיקא למשריתא דאיקרון בני בנימ. דא שית עלאין דנהרין לה איקרון בנימ (י) כד"ל בני אמי נחרו בי. וכתיב אם הבנים שמחה. ואלו דסחרין להאי עולם בתראה איקרון בני בנימ. אימתי. כד נסרי קיומיה. הס"ד לשומרי בריתו ולזכרי פקדיו לעשותם : (י"א)

**ברכו** י"י מלאכיו גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו. פתח רבי אלעזר ואמר ברכו ה' מלאכיו וגו'. דוד המלך הזמין לברך להקב"ה. הזמין לחילות השמים שהם כוכבים ומזלות ושאר חילות. והשתתף לנשמתו עמהם לברך להקב"ה. וס"כ ברכו ה' כל מעשיו בכל מקומות ממשלתו ברכי נפשי את ה'. חתם בנפשו כל הברכות. הזמין למלאכי מרום לברך לו. שכתוב ברכו ה' מלאכיו וגו'. וטרם שבאו ישראל היו מלאכי מרום עושים ומשלימים העשיה. כיון שבאו ישראל ועמדו על הר סיני ואמרו נעשה ונשמע. לקחו העשיה ממלאכי השרת ונכללו בעשי דברו. ומעת ההיא היתה העשיה בארץ. ישראל בלבדם ומלאכים הקדושים בלבדם. וישראל גומרים ומשלימים העשיה. וע"כ גברי כח עושי דברו בתחלה ואח"כ לשמוע. זכאים הם ישראל שלקחו העשיה מהמלאכים ונתקיימה בהם. ברכו מהו ברכו. המשכת הברכות מהמקום שכל הברכות יוצאות עד שנעשין בהכה מגדלות ההמשכה שנמשך. ומתוך התרבות המים באותה הבהכה מיד יפרו המים דגים גדולים מכמה מינים (א) ואותה ההמשכה מה היא. זו המשכת האור המאיר מתוך אותה אספקלריה המאירה שנמשך מלמעלה למטה (ב) והיו למלאכים העליונים שהם בשמי מרום של הגורן העליון נאמר ברכו ה'. ועלינו למה כתוב ברכו א"ת ה'. לפי שאנו צריכים להמשך עלינו א"ת הוה. ועמה נכנס אצל המלך ליראות פניו. וע"כ אמר דוד (תהלים י) אני בצד"ק אחזה פניך. אני בצד"ק ודאי. ולפיכך התחלת התפלה היא ברכו את ה'. להמשך עלי ראשינו א"ת הוה (ג) וכיון שאנו ממשכים א"ת הוה עלינו יש לנו לומר התפלה ולשבת. ולפיכך אסור לברך דאיש קודם שיתפלל האדם תפלתו וימשך על ראשו א"ת הוה. ואם יקדים

בהן הגדול לתוך קדש הקדשים (ח) ונוטל אותו ומוציאו כמקדם. ונתחדש כנשר נעוריו. שהוא חוזר להיות נער : (ג-דיו) :

**והסדר** י"י מעולם ועד עולם על יראיו וגו'. חסד י"י. זה אברהם שמקבל מעולם העליון הארה וחיים ונותן לעולם התחתון (ט) זש"כ ועד עולם על יראיו. זה עולם התחתון שתולה בו יראה. ובכן וצדקתו. זה עולם התחתון שנקרא צד"ק. לבני בנימ. שמניקה להמחנות שנקראים בני בנימ. שהרי ששה עולמות שמאירים לה נקראים בנימ (י) כמש"כ בני אמי נחרו בי. וכתוב אם הבנים שמחה. ואלה הסובבים לזה עולם התחתון נקראים בני בנימ. מתי. כאשר נוטרים בריתו. זש"כ לשומרי בריתו ולזכרי פקדיו לעשותם : (י"א)

**ברכו** י"י מלאכיו גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו. פתח רבי אלעזר ואמר ברכו ה' מלאכיו וגו'. דוד המלך הזמין לברך להקב"ה. הזמין לחילות השמים שהם כוכבים ומזלות ושאר חילות. והשתתף לנשמתו עמהם לברך להקב"ה. וס"כ ברכו ה' כל מעשיו בכל מקומות ממשלתו ברכי נפשי את ה'. חתם בנפשו כל הברכות. הזמין למלאכי מרום לברך לו. שכתוב ברכו ה' מלאכיו וגו'. וטרם שבאו ישראל היו מלאכי מרום עושים ומשלימים העשיה. כיון שבאו ישראל ועמדו על הר סיני ואמרו נעשה ונשמע. לקחו העשיה ממלאכי השרת ונכללו בעשי דברו. ומעת ההיא היתה העשיה בארץ. ישראל בלבדם ומלאכים הקדושים בלבדם. וישראל גומרים ומשלימים העשיה. וע"כ גברי כח עושי דברו בתחלה ואח"כ לשמוע. זכאים הם ישראל שלקחו העשיה מהמלאכים ונתקיימה בהם. ברכו מהו ברכו. המשכת הברכות מהמקום שכל הברכות יוצאות עד שנעשין בהכה מגדלות ההמשכה שנמשך. ומתוך התרבות המים באותה הבהכה מיד יפרו המים דגים גדולים מכמה מינים (א) ואותה ההמשכה מה היא. זו המשכת האור המאיר מתוך אותה אספקלריה המאירה שנמשך מלמעלה למטה (ב) והיו למלאכים העליונים שהם בשמי מרום של הגורן העליון נאמר ברכו ה'. ועלינו למה כתוב ברכו א"ת ה'. לפי שאנו צריכים להמשך עלינו א"ת הוה. ועמה נכנס אצל המלך ליראות פניו. וע"כ אמר דוד (תהלים י) אני בצד"ק אחזה פניך. אני בצד"ק ודאי. ולפיכך התחלת התפלה היא ברכו את ה'. להמשך עלי ראשינו א"ת הוה (ג) וכיון שאנו ממשכים א"ת הוה עלינו יש לנו לומר התפלה ולשבת. ולפיכך אסור לברך דאיש קודם שיתפלל האדם תפלתו וימשך על ראשו א"ת הוה. ואם יקדים

### זיו הזהר

(ח) זה סוד השני שמיכאל כהנא רבא שרשו חסד ה' מכניס להנשמה בהמקום שנקרא קדש קדשים ומקריבה על המזבח כמו קרבן. ועיי' מקבלת הנשמה משם אור חרש. ואח"כ לוקח אותה משם ומוציאה במקדש. והוה מעולם ועד עולם. וענין ההולדה הוא בי שם במקום קדש הקדשים הוא בבחי' ביטול. וההולדה היא התחדשות ישותה במקדש ביתר שאת יותר עו. ולפעמים עפ"י גורם העליונה לטובת העולם תהווה ותבוא לעולם הוה להוולד בגוף וחזרת להיות נער. אבל נשמת הנזק לאחר שנלקחה ממקום קדש הקדשים נתחדשה כמו להיות סלק עליון גורל ונורא מאד הנקרא נער מטט' כירוש : (ט) פ"י שסרת החסד מאיר בכלכות שנקראת צדק : (י) פ"י שהכלכות משפעת הארה לספירות שלה הנקראין בני בנימ. כי ששת הספירות מעולם דרכורא נקראים בנימ. והבינה היא אם הבינה (י"א) מרוב השפע נעשה נחל בשרת המלכות. והרעים הם שרים העליונים הבאים ליונק השפע : (י"ב) אספקלריה המאירה וה התפארת שאליו נמשך השפע מן הבינה וסמנו להכלכות : (י"ג) כי התחתונים מקבלים שפע רק ע"י המלכות הנרפות בחיבת אר"ת :

יקדים

יקדים ויברך לאיש בראשונה. הרי המשיך לאיש ההוא כמו במה על ראשו תחת א"ת הזו. ולפיכך למלאכי מרום כתוב ברכו ה'. ולנו א"ת ה' לתוספת: (ג-ק:ז) פתח רבי חייא ואמר. ברכו ה' מלאכיו גברי כח עושי דברו וגו'. וזכאים הם ישראל מכל שאר עמים שבעולם. שהקב"ה בחר בהם מכל שאר העמים ועשה אותם לחלקו ונחלתו. וע"כ נתן להם התורה הקדושה. לפי שכלם היו ברצון אחד על הר סיני והקדימו עשיה לשמיעה. וכיון שהקדימו עשיה לשמיעה קרא הקב"ה לפמליא שלו ואמר להם. צד עכשיו אתם הייתם יחידים לפני בעולם. מכאן ולהלאה הרי בני שבארץ חברים עמכם בכל. אין לכם רשות לקדש את שמי עד שישיראל יתחברו עמכם בארץ. וכלכם תהיו ביחד חברים לקדש את שמי. לפי שהקדימו עשיה לשמיעה. כדמיון שמלאכים העליונים עושים ברכיע. שכתוב ברכו ה' מלאכיו גברי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו. עושי דברו בתחלה ואח"כ לשמע: ד"א ברכו ה' מלאכיו. אלה הם הצדיקים אשר בארץ. שהם חשובים לפני הקב"ה כמלאכים עליונים ברכיע. לפי שהם גבורי כח. שמתגברים על יצרם כגבור גדול שמתגבר על שיגאו. לשמוע בקול דברו. שזוכים בכל יום לשמוע הקול מלמעלה בשעה שנצרך להם: (א-ז:א)

יקדים ויברך לנצי בקדמיותא. הא אחסין להסוף בר נש זמא על רישיה באתר דהאי א"ת. ובג"כ למלאכי עלאי כתיב ברכו ה'. ואין א"ת ה' לתוספת: (ג-ק:ז) פתח רבי חייא ואמר. ברכו ה' מלאכיו גברי כח עושי דברו וגו'. וזכאין אינון ישראל מכל שאר עמין דעלמא. דקב"ה אתרע ברו מכל שאר עמין ועבדו לון חולקין ואחסנותיה. וע"ד יחיד לון אורייתא קדישא. בגין דכלהו סוו ברעותא חדא על סודא דסיני ואקדימו עשיה לשמיעה. וכיון דאקדימו עשיה לשמיעה קרא קב"ה לפמליא דיליה ואמר לון. עד סכא אתון סיימון יחידאין קמאי בעלמא. מכאן ולהלאה הא בני בארעא חברים בסדייכו בכלא. לית לכו רשו לקדש שמי עד דישיראל יתחברון בסדייכו בארעא. וכלסו תסוון כחדא חברים לקדש שמי. בגין דאקדימו עשיה לשמיעה. כנוונא דמלאכי עלאי עבדי ברכיעא. דכתיב ברכו ה' מלאכיו גברי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו. עושי דברו בקדמיותא ולבתר לשמע: ד"א ברכו ה' מלאכיו. אלין אינון לדיקא די בארעא. דאינון חשובין קמי קב"ה כמלאכי עלאי ברכיעא. בגין דאינון גבורי כח. דמתגברי על יצריהון כגבר סב דמתגבר על שנאיה. לשמוע בקול דברו. דזכאן בכל יומא לתשמע קלא מלעילא בשעתא דלפסריכו: (א-ז:א)

## קד

**ברכי נפשי את ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת.** פתח סבא ההוא ואמר. ה' אלהי. זהו התחלת האמונה (א) עליית המחשבה ועולם הבא שהם סוד אחד בלי פירוד. גדלת. זהו התחלה של יום הראשון מאותן ימים הקדמונים והוא צד הימין (ב) מאד. זהו צד השמאל (א) הוד והדר לבשת. אלו שני בדי הערבות (ד) עד כאן כיון שהגיע אצל עץ החיים הסתתר (ה) ולא חפץ להיות במספר בשביל מאד ההוא. מהו מאד. צד השמאל [הכולל] לכל הענפים שלמטה. ויש בכלל ענף מר אחד (ו) וע"כ הסתתר אותו עץ החיים ולא חפץ להיות במספר הזה. עד שחזר רדד והתחיל כבראשונה לשבח באופן אחר ואמר. עטה אור כשלמה. זהו התחלה של יום הראשון. נוטה שמים כיריעה. כאן נכלל צד השמאל (ז) ולא אמר מאד. שנכלל השמאל בהימין להיות מאיר בכלל של שמים. המקרה במים עליותיו. כאן יצא בשמחה אותו עץ החיים. ונשתרשו בו אותן שני בדי ערבות. שהם גדלים בהמים של נהר ההוא היוצא מן העדן (ח) וזהו המקרה במים עליותיו. איזו עליותיו. אלו ב' בדי הערבות. וזהו שכתוב (ידימה יי) ועל יובל ישלח שרשיו

## קד

**ברכי נפשי את ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת.** פתח הסוף סבא ואמר. ה' אלהי. דא שירותא דסימנותא (א) סליקו דמחשבה. ועלמא דהאי רזא חדא בלא פירודא. גדלת. דא שירותא דיומא קדמאס מאינון יומין עתיקין ספרא דימינא (ב) מאד. דא סוף ספרא דשמאלא (ג) הוד וסוד לבשת. אלין תריין בדי ערבות (ד) עד סכא כיון דמסא לנו אילנא דחיי אתסמר (ה) ולא בעא למסוי במינא בגין הסוף מאד. מהו מאד. שמאלא [דכליל] כל ענפין דלתתא. ובכלל ענפא מריירא חדא (ו) וע"ד אתסמר הסוף אילנא דחיי ולא בעא למסוי במינא דא. עד דאסדר כמלקדמין ושכח כנוונא דמאדא ואמר. עטס אור כשלמה. דא שירותא דיומא קדמאס. כוסס שמים כיריעה. סכא אתכליל שמאלא (ז) ולא אמר מאד. אתכליל שמאלא דימינא למסוי כהיר בכלל דשמים. המקרה במים עליותיו. סכא נפיק בחדוה הסוף אילנא דחיי. ואשתרשו ביה אינון תרי בדי ערבות. דאינון גדלין במימיו דהסוף כהר דנפיק מעדן (ח) ולא סוף המקרה במים עליותיו. מאן עליותיו. אלין בדי ערבות. ולא סוף דכתיב (ידימה יי) ועל יובל ישלח שרשיו

## זיו הזהר

**קד (א) ה' אלהי זהו חכמה וביוה.** סליקו דמחשבה היינו חכמה. ועלמא דאחי היינו בינה: (ב) זהו ספירת חסד: (ג) כפרא דשמאלא גבורה: (ד) זהו צד הוד: (ה) אינא דחיי זה התפארת: (ו) מאד כרמו על גבורה. וזין היותה. ומסדת הגבורה יצק ענפא מריירא חדא זה הסם: (ז) בשמים נכלל שמאלא שהיא מרת הגבורה כי שמים היינו אש ומים. אש גבורה ומים חסד. ומשניהם נעשה שמים שהוא התפארת מרת הרמים: (ח) נהר דנפיק מעדן זו הבינה שנשפעת מן החכמה:

שרשיו (ט) וזה הוא הסוד שכתוב (יעי מי) נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים (י) מאן פלגיו. אלו הם שרשיה וכן נקראים עליותיו שרשיו פלגיו. כלם נשתרשו באותן המים של הנהר ההוא. השם עבים רכובו. זה **מיכאל וגבריאל**. אלה הם עבים (יא) המהלך על כנפי רוח. לתת רפואה לעולם. וזה הוא **רפאל**. מכאן ולהלאה עשה מלאכיו רוחות וגו' : (ב-גח).

**עשה** אור כשלמה נוטה שמים כיריעה. אמר רבי חייא מקרא זה נתבאר שכאשר ברא הקב"ה את העולם נתעטף באור הראשון ההוא וברא בו השמים. ובוא וראה אור וחשך לא ביחד היו. אור מצד הימין וחשך מצד השמאל. מה עשה הקב"ה השתתף אותם יחד וברא מהם שמים. מהו שמים. אש ומים. שתפם יחד ועשה שלום ביניהם. ובאשר נתכללו יחד ומתח אותם. כיריעה מתח אותם ועשה מהם האות וא"ו (יג) וזאת נקראת יריעה : (ב-קסד)

**המקרה** במים עליותיו וגו'. אמר רבי יהודה כאשר ברא הקב"ה את העולם הוציא מתוך המים והסדירו על המים. מה עשה. חלק המים לשנים. מחציתם למטה ומחציתם למעלה ועשה מהם מלאכתו. ממחצית התחתונה עשה והתקין עולם הזה והסדירו על מחצית הזו. והתקין אותה למעלה עליהם. וז"כ כי הוא על ימים יסדה. ומחצית האחרת העלהו למעלה והקרה בו קורות העליונות. וז"כ המקרה בכים עליותיו. ועשה רקיע בין שני חצאים האלה. וז"כ יהי רקיע בתוך המים וגו'. ועליהם התקין והסדיר מלאכים עליונים הקרושים מתוך הרוח שנגזר מפיו. שכתוב (תהלים ג) וברוח פיו כל צבאם : (ג-לב)

**עשה** מלאכיו רוחות משרתיו אש להט. אמר רבי שמעון בורא וראה עשה מלאכיו רוחות. אלו המלאכים שעומדים מבחוץ. משרתיו אש להט. אלו המלאכים שעומדים בפנים (יג) רוח טמא הוא ואלי שהם רוח. רוח ברוח אין ליכנס זה בזה. רוח טמא ברוח קדוש אל יתערבו זה בזה. ולפיכך אותן שנקראים רוח אין יכולים ליכנס פניהם מפני אותו רוח הטמא. אותן שמכפנים הם אש. ואש ההוא דוחה לאותה הטומאה שלא תכנס פניהם. ולפיכך כלם דוחים לה להטומאה החוצה שלא תתערב עמהם. וע"כ מלאכים העליונים משבחים לו להקב"ה לאחר שדוחים לה להטומאה החוצה : (ג-קעג) רבי יוסי אמר בכל יום הקב"ה עושה מלאכים שלוחים על העולם. שכתוב עושה מלאכיו רוחות. עשה לא כתיב אלא עושה. לפי שבכל יום ויום הוא עושה : (ג-קעג) למדנו שבכל יום ויום הקב"ה עושה מלאכים קדושים. ואלו הן נשמותיהם של הצדיקים. וז"כ עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש להט. רבי פנחס

שרשיו (ט) וזה הוא רוח דכתיב (לילי מי) נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים (י) מאן פלגיו. אליו חיונו שרשיו. והכי אקרונ עליותיו שרשיו פלגיו. כלם אשתרשו באותן מים דההוא נהר. השם עבים רכובו. זה **מיכאל וגבריאל**. אליו הם עבים (יא) המהלך על כנפי רוח. למיכאל אסוותה לעלמא. וזה אורו **רפאל**. מכאן ולהלאה עשה מלאכיו רוחות וגו' : (ג-לח).

**עשה** אור כשלמה נוטה שמים כיריעה. אמר רבי חייא הרי קרא אוקמוס דכד ברא קב"ה עלמא אתעטף בההוא אור קדמאה וברא ביה שמים. ותא חוי אור וחשך לאו כחדא הוו. אור מסערא דיומא ותשך מסערא דלילא. מאי עבד קב"ה שניק לון כחדא וברא מנהון שמים. מהו שמים. אש ומים. שתפם כחדא ועבד שלם ביניהם. וכד אתכללו כחדא ומתח לון. כיריעה מתח לון ועבד מנהון את וא"ו (יג) וזה אקרי יריעה : (ג-קסד)

**המקרה** במים עליותיו וגו'. אמר רבי יהודה כד ברא קב"ה עלמא אפיך ליה מנו מיא וסדר ליה על מיא. מאי עבד. פלג מיא לתרין. פלגותא לתתא ופלגותא לעילא ועבד מייהו שוורין. מפלגותא תתאה עבד ותקן עלמא דא וסדר ליה על פלגותא דא. ותתקין ליה לעילא עלייהו. הס"ד כי הוא על ימים יסדה. ופלגותא אחרא בליקיה לעילא ותקר ביה תקראין עלאין. הס"ד התקראים במים עליותיו. ועבד רקיע בין תרין פלגותייהו. וז"ל. הס"ד יהי רקיע בתוך המים וגו'. ועליהם התקין וסדר מלאכין עלאין קדישין מנו רוחא דאתגזר מפותיה. דכתיב (תהלים ג) וברוח פיו כל צבאם : (ג-לב)

**עשה** מלאכיו רוחות משרתיו אש להט. אמר רבי שמעון תא חוי עשה מלאכיו רוחות. אליו מלאכין דקיימין לבר. משרתיו אש להט. אליו מלאכין דקיימין לנו (יג) ההוא רוחא מסאבו ואליו דליתין רוחא. רוח ברוח לא עייל דא ברא. רוח מסאבו ברוח קדשא לא אתערבו דא ברא. ובג"כ חיונו דאקרונ רוח לא יכלין לאעלא לנו בגין ההוא רוחא מסאבו. חיונו דלנו חיונו אש. וההוא אש דמי לההוא מסאבו דלא עייל לנו. ובג"כ כלם דחין ליה למסאבו לבר דלא יתערב בהדיהו. וע"ד מלאכין עלאין קא משבחין ליה לקב"ה בתר דחיון ליה למסאבו לבר : (ג-קעג) רבי יוסי אמר בכל יום הקב"ה עבד מלאכין שלוחין על עלמא. דכתיב עושה מלאכיו רוחות. עשה לא כתיב אלא עושה. בגין דכל יומא ויומא עושה : (ג-לכג) תכלא כל יומא ויומא קב"ה עבד מלאכין קדישין. ואליו חיונו כשמתהון דלדיקא. הס"ד עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש להט. רבי פנחס

ויו הזהר

(ט) יוכי רוחו על הבינה שנקראת ויכח כמו שהמלכות נקראת ששטה : (י) פי' בשפע שהם סביבים ישמחו לסדר המלכות : (יא) אש שהם מלאכי המלכות : (יג) זה התפארת : (יג) דבר חיונו בעולם ויצירתו. לנו חיונו בעולם הבריאה :

פנחס אמר כתוב עושה מלאכיו רוחות. הרי רוח. משרתיו אש להט. הרי אש. יסד ארץ על מכוניה. כמשמעו הרי עפר. תהום כלבוש כסיתו על הים יעמדו מים. הרי מים. כל אלה רוח אש עפר מים מתחברים זה עם זה. וכלם כוללם הקביה באדם: (י"ח)

פנחס אמר כתוב עושה מלאכיו רוחות. הא רוח. משרתיו אש להט. הא אש. יסד ארץ על מכוניה. כמשמעו הא עפר. תהום כלבוש כסיתו על הים יעמדו מים. הא מים. הרי כללו רוח אש עפר מים מתחברים זה עם זה. וכללו כללם קב"ה באדם: (י"ח)

מן גצרתן ינוסון מן קול רעמך יחפזון. אמר רבי יהושע כשבשק הקב"ה להוציא הארץ לאור העולם. היו המים צולים ויורדים. ככתוב יעלו הרים ירדו בקעות. מה עשה הקב"ה הוציא מן הרקיע רעמים וזעזעו ונסו המים. וז"כ מן גצרתן ינוסון מן קול רעמך יחפזון. ויצאה הארץ ונשארה נמוכה ומלוכלכת. כולד הזה שיוצא נמוך כמת ומליכך מהלידה. וכשם שמעפצין את הולד עד שיעצור. ונותנים הבל אש לבנו לחממו ואור הנר להאיר. כך עשה הקב"ה בעולם כשיצאה הארץ מתוך המים. והכל נראה במקרא אחד שכתוב (תהלים ע) קול רעמך בגלגל האירו ברקים תבל. מיד רגזו ותרעש הארץ: (י"ח)

**המשלח** מעינים בנחלים וגו'. ישקו כל חיתו שדי וגו'. תסתיר פניך יבהלון וגו'. תשלח רוחך יבראון וגו'. פתח רבי שמעון ואמר. מקראות האלו דוד המלך ברוח הקודש אמרם. ויש לציין בהם. בוא וראה בשעה שהחכמה העליונה דפק אורו בחקיקתו (י"ד) אצ"פ יהיה סתומה בכל הצדדים. נפתח פתח ונמשך ממנו נהר אחד המלא בשערים העליונים (ט"ו) וכמו מעין של מקור מים שנתמלא גיגית גדולה ממנו ומשם נמשכים מעינים בנחלים ונהרות בכל צד. כך הנה בנתיב דק אחד שיוצא ידוע (ט"ו) נמשך ונפתש נהר ההוא שנמשך ויוצא וממלא לבחל צמק ההוא (י"ח) ומשם נמשכים מעינים ונהרות ונתמלאים מאותו נחל הצמק. וז"כ המשלח מעינים בנחלים וגו'. אלו נהרות עליונים הקדושים של אפרסמון הטהור (י"ח) וכלם נשפעים כאחד מאותה הנביעה של הנהר העליון הקדוש שיוצא ונמשך בלי הפסק (ט"ו) ואח"כ ישקו כל חיתו שדי. זהו שכתוב (בראשית ב) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. אלו ארבעה ראשים הם אותן חיתו שדי (ג) הכולל של כל אותן המחנות וכל אותן החילות שנאחזים בהן. שדי. אל תקרי שדי אלא יסדי. שהוא לוקח ומשלים לו זה השם מן היסוד של העולם. ישברו פראים צמאם. אלה הם שכתוב בהם (יחזקאל א) והאופנים ינשאו לצומתם כי רוח החיה באופנים. איזו חיה (כ"א) אלא אלו חיתו שדי ארבעת הנה. וכל אחת ואחת לצד אחד של העולם. ולהן יקרא חיה. והאופנים כנגד כל אחת ואחת. ואין הולכים אלא מרוח החיה ההיא ההולכת עליהם. וכאשר אלו נשפעים מן שפע עליון ההוא כל שאר חילות אחרים נשפעים ונורים ונשתרשים בשורשם. ונתאחדים אלה באלו במדרגות ידועות. וז"כ עליהם עוף השמים ישכון וגו'. משקה הרים מעליהם

**המשלח** מעינים בנחלים וגו'. ישקו כל חיתו שדי וגו'. תסתיר פניך יבהלון וגו'. תשלח רוחך יבראון וגו'. פתח רבי שמעון ואמר. הרי קראי דוד מלכא ברוח קודשא אמרן. ואית לאסתכלא בזה. תא חוי דשעתא דחכמתא עלאה בשם בגלגליו (י"ד) אצ"פ דהיא עמיקא בכל סערין. פתח ותאנגיד מניה חד נהרא מליא בתרעין עלאין (ט"ו) כמשמע דמקורא דמייא דמליא קופא רבא מניה ומתמן אתמשכאן מצוין דנחלון ונהרין בכל סער. כך הוי כחד שביל דקיק ללא אחידע (ט"ו) משך ונגיד הסוא נהר דנגיד ונסק וממלי להסוא נחלא עמיקא (י"ח) ומתמן אתמשכאן מצוין ונחלון ונחלון מניה. הס"ד המשלח מעינים בנחלים וגו'. אלון נהרי עלאי קדישי דאפרסמוטא דכ"א (י"ח) וכללו אתשקין כחד מהסוא נביא דנחלא עלאה קדישא דנסיק ונגיד (י"ט) ולבתר ישקו כל חיתו שדי. היינו דכתיב (בראשית ג) ומשם יפרד ויהי לארבעה ראשים. הרי ארבעה ראשים אלון איזון חיתו שדי (ג) כללא דכל איזון משרין וכל איזון חילון דאחידע בזה. שדי. אל תקרי שדי אלא יסדי. שהוא נטיל ואשלים שם מוסודא דעלמא. ישברו פראים למאס. אלון איזון דכתיב בזה (יחזקאל א) והאופנים ינשאו לצומתם כי רוח החיה באופנים. מאן חיה (כ"א) אלא אלון חיתו שדי ארבע איזון. וכל חדא וחדא לחד סטרא דעלמא. וסוא אקרי חיה. ואופנים לקבלי כל חדא וחדא. ולא אלוין אלא מרוח דהסוא חיה דאזיל עלייה. וכד אלון מתשקין מהסוא שקין עלאה כל שאר חילון אחרין אתשקין ואחרון ומשתרסן בשרשייה. ואתאחדן אלון באלון בדרגין ידיען. הס"ד עליהם עוף השמים ישכון וגו'. משקה הרים מעליהם

### זיו הודר

(י"ד) פ"י שהחכמה ציירה להבינה והאיר בה אורו הנסתר: (ט"ו) זו הבינה שבה חמשים שערי בינה: (ט"ז) זה חזקת שנקרא נתיב דא ידעו עיני: (י"ח) זו הבינה וכן הבינה נמשכים מעינים ונהרות שהן שאר הספירות שנתת הבינה. ועליון נמשך השפע מן הבינה עבור העולמות יצירה ועשה: (י"ח) נהרות שהן הספירות של הבינה בעולם הבריאה נקראין נהרי אפרסמון בשביל רוחניות והודבקות השפע של הסוד גמורים: (י"ט) פ"י שכלם נשפעים מן השפע של חכמה וכונה: (כ) אלו ר' תמותה של חכמה שבעולם היצירה ששם מקנן המזל הנורא הנקרא **מזמורון** שהוא בנימטוריא חשם **שדי** שהוא חשם של ספירת היסוד: (כ"א) קשיא ליה למה אמר היה הלא ר' תמותה הן והי"ד חיות. ובתריץ שאע"פ שהן ארבע לארבע רוחות העולם מ"מ אחת הן. כי רוח החיה היינו התמאות ששרשו השם הוי"ה ב"ה. וכמו שארבע אותיות של השם הוי"ה הן אחדות נמורה. כן ה' חיות שכן כנגד הארבע האותיות של השם הוי"ה ב"ה שפיר יש לקרוא אותן רוח חיות בלשון יתיר. והוא שאמר והוא אקרי חיה:

מעלותיו וגו'. אליו שאר דרגין עליון (כג) לבתר כל דא מפרי מעשיך תשבוע הארץ. ארעא עלאה קדישא. וכד איזי מתברכא כל עלמין כליו הדאן ומתברכאן. וכל דא בשעתא דברכאן משתכחי מפיקי דנחלא עמיקא דכלא :

ובשעתא דעלמא יתיב דייגא ברכאן לא משתכחא לנחלא בעלמא. וכדון אסתאב מקדשא. וכמה חבילי עריקין משתכחי בעלמא ושראן על בני נשא. ומסתאב הסא רוחא לסו. ככר נש דגוע ורוח מסאבא שריא עליה. הכי נמי שריא למאן דקריב בהדיה. הס"ד תסתיר פניך יבסלון וגו'. הוי קרא מאי קא מיירי. אלס תסתיר פניך יבסלון. דהא לא תשקיין לאשתכחא ברכאן לעלמין. תוסף רוחס יגועון. דלתער רוחא אחרא מסקרא דשמאלא. ורוח מסאבא שריא על בני נשא (כח) דשריאן על אינון דמיתין ומאן דקאיש בהדיהו. מאי אסוותא דילסון. הא דתיב ואל עפרס ישובא. דא עפר מקדשא דלעילא בגין לאתדכאס ביה (כט) וסיינו רח (קסא ג) הכל היה מן העפר. ואפילו לגלג חמה. ולבתר דמהדרן להאי עפר בגין לאתדכאס ביה מתעבר רוחא מסאבא ולתער רוחא אחרא קדישא ושאריו בעלמא. הס"ד תשחן רוחך יבראון. יבראון ויתסון באסוותא עלאה דרוחא אחרא. ותחדש פני אדמה. דהא אדכיתא (כס) דלתדכיתא אסתא לבעלן (וחדתוי דסיסר"א אשתכח ועלמין כליו מתברכאן. וכלס חולקתון דישראל דקב"ה יתיב לון עיטא דכלא אסוותא. בגין דיוכוני לחיי עלמא דאתי. וישתכחו דכין ביהאי עלמא וקדישין לעלמא דאתי. עליהו כתיב (יחזקאל לו) חזקתי עליכם מים סהורים וסהרתם : (ג-קסא).

**מצמיח** חציר לבהמה ועשב לעבודת האדם וגו'. דא בהמה דרביעא על אלף טורין (כז) ומגדלן לס בכל יומא הסא חציר. וחציר דא אינון מלאכין שליטין לפוס שעתא דאתבריו בשיני. וקיימין למיכלא דהאי בהמה. בגין דאית אשא אכלא אשא. ועשב לעבודת האדם. עשב דא אליו אופנים וחיות וכרובים. דכליו מתקנין גו תקנייהו. וקיימין לאתתקנא בשעתא דבני נשא איתין לפולחנא דמאריהו בקרבניהו ובללותהו. דהא איזי עבודת האדם. ועשב דא אודמן ואשתענד לעבודת האדם לאתתקנא בתקוניה כדקא יאות (כס) וכד אינון מתקנין בהדיה עבודת האדם נפקי מנייהו לבתר מזוני וטרפין לעלמא. דכתיב להוילא לחס מן הארץ. ודא איזי עשב מזריע זרע. דהא חציר לעבד מזריע זרע איזי. אלס אודמן למיכלא דאשא קדישא. ועשב איזי לתקונא דעלמא להוילא לחס מן הארץ. דכל תקונין דבני נשא דקא מהקני להסא עשב בפולחנא דילסון למאריהו. איזי לספקא על ידיון מהאיא ארץ טרפי ומזוני להאי עלמא

מעלותיו וגו'. אלו שאר מדרגות עליונות (כג) ואחר כל זה מפרי מעשיך תשבוע הארץ. ארץ העליונה הקדושה. וכאשר היא נתברכת כל העולמות שמחים ומתברכים. וכל זה בזמן שברכות נמצאות מהשפעת הנחל העמוק מכלם :

ובשעה שהעולם יושב בדין אין הברכות נמצאות בדרת בעולם. ואז נטמא המקדש. וכמה מחנות מחבילים נמצאים בעולם והם שרוים על האנשים. ורוח טמא ההוא מטמא להם. כמו אדם המת שרוח טמאה שורה עליו. כמו כן הוא שורה על מי שמתקרב אליו. ושי"כ תסתיר פניך יבהלון וגו'. מקרא זה מה ענינו. אלא תסתיר פניך יבהלון. שהרי לא נשפעים להמצא ברכות לעולם. תוסף רוחם יגועון. שנתעורר רוח אחר מצד השמאל. ורוח טמא שורה על האנשים (כמו ששורה) על איתן המתים ועל הנוגעים בהם. מה הרפואה שלהם. וזהו שכתוב ואל עפרם ישובין. זה עפר המקדש שלמעלה בשביל להטהר בו (כט) והוא הסוד (קסא ג) הכל היה מן העפר. ואפילו לגלג חמה. ולאחר ששבים לאותו עפר בשביל להטהר בו נעבר רוח הטמאה ונתעורר רוח אחר קדוש ושורה בעולם. ושי"כ תשחן רוחך יבראון. יבראון וירפאו ברפואה עליונה של רוח האחר. ותחדש פני אדמה. שהרי תטהר (כמו שנטהרת אשה לבעלה) ותתחדשות הלבגיה נמצאת וכל העולמות מתברכים. אשרי חלקם של ישראל שהקב"ה נותן להם עצה רפואה לכל. למען יזכו לחיי עולם הבא. ויהיו נמצאים טהורים ביעה"ז וקדושים לעולם הבא. עליהם כתוב (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם : (ג-קסא).

**מצמיח** חציר לבהמה ועשב לעבודת האדם וגו'. בהמה זו הרובצת על אלף הרים (כז) ומצמיחים לה בכל יום חציר ההוא. וחציר הזה הם מלאכים השולטים לפי שעה שנבראו בשני. ועומדים למאכל לבהמה זו. לפי שיש אש אוכלת אש. ועשב לעבודת האדם. עשב זה אלו האופנים והחיות והכרובים. שכלם מתקנים מתוך התיקונים של האנשים. ועומדים להתתקן בשעה שהאנשים באים לעבוד לרבונו בקרבנות ובתפלות. שזאת היא עבודת האדם. ועשב זה הוכן ונצב לעבודת האדם להתתקן בתקונו כראוי (כס) וכאשר הם מתקנים בזאת עבודת האדם יוצא מהם מזון וטרף לזה העולם. שכתוב להוציא לחם מן הארץ. וזה הוא עשב מזריע זרע. שהרי חציר אינו מזריע זרע. אלא שהוכן למאכל של האש הקדוש. והעשב הוא לתקון העולם להוציא לחם מן הארץ. שכל תיקוני האנשים שמתקנים לעשב ההוא בעבודתם לרבונו. הוא למען לפרנס על ידם מאריך חתיה טרף ומזון לזה העולם

#### יוו הודר

(כג) ט"י משק הרים מעלותיו זו הבינה תשקה שפע החכמה לששת הספירות של עלמא דבורא. והיינו הרים. ואח"כ מכל זה תשבוע הארץ שהוא המלכות עלמא דנוקבא : (כג) פ"י שיוחורו בתשובה להתרבה בהשכינה הקדושה שנקראת עפר המקדש שלמעלה : (כז) סוד של בהמ"ה היינו מרת המלכות והשכינה הקדושה ששורשן שם הו"ה במילוי ב"ן במספר בהמ"ה. ואח"כ הרים היינו עשר ספירות שלה כי כל ספירה כלולה מעשר ועשר ממאה : (כג) שהן כנגסיהן מקבלות תפלות ישראל ומתענגין מהן בחור מזון. וזה הסוד שאמרו חז"ל ישראל מפרנסים כביכול לאביהם שבשמים. ולעומת זה הן מקבלות שפע העליונה ומציאות מזון וטרף לזה העולם ע"י מרת המלכות והשכינה הקדושה שעליה נאמר והנה אופן אחד בארץ והיא כמו הסולם עולים תחלה התפלות ואח"כ יורדים שרף ומזון :

העולם. ושיתברכו האנשים מברכות שלמעלה : (א-ה) :  
ועשב לעבודת האדם. מהו לעבודת האדם. אין עבודה  
זו אלא תפלה שהיא עבודת השכינה. עבודת יי'  
ודאי. ועליה נאמר יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי  
ערב. יצא אדם לפעלו. זו תפלת שחרית. ולעבודתו  
עדי ערב. זו תפלת מנחה שנאמר בה (בראשית כד)  
ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב : (ת"י תכ"א)

ויין ישמח לבב אנוש להצהיל פנים משמן ולחם לבב  
אנוש יסעד. פתח ילד ההוא ואמר. ויין ישמח  
לבב אנוש להצהיל פנים. מפני מה. יען כי משמן.  
לפי שממקום חדוה הוא בא שנקרא שמן (י) בוא  
וראה ההתחלה של יין חדוה הוא. ממקום שכל שמחה  
ממנו יוצא. וסופו דין. מה הטעם. לפי שהסוף שלו  
מקום קיבוץ הכל דין הוא (י) ובו נידון העולם. וע"כ  
התחלתו חדוה וסופו דין. לפיכך כתוב להצהיל פנים  
משמן. ממקום שכל השמחה ממנו יוצאה. ולחם לבב  
אנוש יסעד. איזה לחם. זה לחם שהוא סועד  
לעולם (כ) ואפשר תאמר שבו בלבדו הסעד  
של העולם. לא כן שהרי לילה בלי יום לא נמצא. ולא  
נצרך להפרידם (כ) ומי שמפרידם יפרד מן החיים.  
זש"כ (דברים ח) למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו  
יחיה האדם. לפי שאין נצרך להפרידם. ואם תשאל  
איך אמר דוד ולחם לבב אנוש יסעד. הואיל שאין  
תולה בו בלבדו הסעד של העולם. אלא דוק המלה  
ולחם. וא"י שנתוספה היא כמו יין (י) וע"כ הכל  
נמצא ביחד : (א-ד) : ועוד ויין ישמח לבב אנוש. זה  
יינה של תורה. שכן עולה ייין כמספיו סו"ד. וכמו  
שיין צריך להיות סתום וחתום שלא יתנסך לע"ז. אף  
כך צריך להיות סתום וחתום סודות התורה. שלא  
להשקות אותם אלא ליראיו. כמש"כ סוד ה'  
ליראיו : (ג-ד) :

ישבעו עלי' ארזי לבנון אשר נטע. אמר רבי  
חייא מה כתוב קודם. ויין ישמח לבב אנוש  
וגו'. וכי מה ענין זה לזה. אלא כך למדנו שכתוב  
מצמיח חציר לבהמה וגו'. וכי בא דוד להשיענו ברוח  
הקודש שבחה של בהמה שיש לה חציר. אלא מצמיח  
חציר אלו הם ששים אף רבוא מלאכים שלוחים  
שנבראו ביום השני של בראשית. וכלם הם אש ליהט.  
אלה נקראים חציר. מפני מה חציר. לפי שצומחים  
כחציר שבעולם הזה. שכל יום ויום נקצרים עכשו.  
ואח"כ חוזרים וצומחים כבתחלה. וע"כ כתוב מצמיח  
חציר לבהמה (א) זש"כ (משלי יב) יודע צדיק נפש  
בהמתו. ולמדנו שאף הרים מגדלים לה בכל יום ויום.  
ובכל הר ששים רבוא הם. והיא אכלתן. ועשב לעבודת  
האדם. אלו הם נשמות הצדיקים. שאדם ההוא הרוכב  
ושולט על בהמה זו אוכל ומכניס אותן  
בקברו

עלמא. ולתברכא בני נשא מזכראן ללעילא : (א-יח) :  
ועשב לעבודת האדם. מהו לעבודת האדם. לית עבודה  
הכל אלא ללואה דאסי פולחנא דשכינתא. עבודת יי'  
ודאי. ועלם אחר יא אדם לפעלו ולעבודתו עדי  
ערב. יא אדם לפעלו. דא ללואה דשחרית. ולעבודתו  
עדי ערב. דא ללואה דמנחה דאחר כה (בראשית כד)  
ויא יחזק לשוח בשדה לפנות ערב : (ת"י תכ"א)

ויין ישמח לבב אנוש להצהיל פנים משמן ולחם לבב  
אנוש יסעד. פתח הסוד יוקא ואמר. ויין ישמח  
לבב אנוש להצהיל פנים. אחאי. בגין משמן.  
בגין דמחר דחדוה קאחי דאתקרי שמן (י) תא  
חוי שירותא דמחר חדוה הוא. מחר דכל חידו  
מיס נפקא. וסופים דינא. מאי טעמא. בגין דסופא דיליס  
אחר כטסו דכלא דינא הוא (י) וזיס אחרן עלמא. וע"כ  
שירותא חדוה וסופא דינא. בגין כך להצהיל פנים  
משמן. מחר דכל חדוה מיס נפקא. ולחם לבב  
אנוש יסעד. מחר לחם. דא לחם דסעיד  
עלמא (כ) ואי תימא דזיס בלחודו תליא סעידו  
דעלמא. לאו הכי דסא לילא בלא יומא לא אשתכח. ולא  
צבי לאפשרא לון (כ) ומחר דאשריש לון יתפרש מחיין.  
הס"ד (דברים ח) למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו  
יחיה האדם. בגין דלא צבי לאפשרא. ואי תימא  
דוד ס"ך קאמר ולחם לבב אנוש יסעד. הואיל ולא  
תליא זיס בלחודו סעידו דעלמא. אלא דייקא דמלה  
ולחם. וא"י דליתוסף איסי כמו ו"ה (ב) וע"כ כל  
אשתכח כחדא : (א-ד) : ותו ויין ישמח לבב אנוש. דא  
יינא דאורייתא. דכסי סליק יי"ן כחושבן סו"ד. ומה  
יין לריך למאיו סתים וחתים דלא יתנסך לע"ז. אף  
הכי לריך למאיו סתים וחתים ריין דאורייתא. דלא  
אחשקין אלא ליראיו. כמד"א סוד ה'  
ליראיו : (ג-ד) :

ישבעו עלי' ארזי לבנון אשר נטע. אמר רבי  
חייא מאי כתיב לעילא. ויין ישמח לבב אנוש  
וגו'. וכי מאי היל להאי. אלא הכי אוליפנא דכתיב  
מלמיה חזיר לבהמה וגו'. וכי שכתא דבהמה דאית לה  
חזיר אחר דוד למימר ברוח קדשא. אלא מלמיה  
חזיר אלון חזיר שניין אף רבוא מלאכין שלוחין  
דאתבריו ביומא תינא דבראשית. וכלשו אסא מלהשא.  
אלון אתקרון חזיר. אחאי חזיר. בגין דלמחין  
כחזיר בעלמא דא. דכל יומא ויומא אתקלנדו סתא.  
ולבחר למחין ומסדרין כחלקדמין. וע"כ כתיב מלמיה  
חזיר לבהמה (א) הס"ד (משלי יב) יודע צדיק נפש  
בהמתו. ומינן אף סורין סלקין לה בכל יומא ויומא.  
וכל סורא שמין רבוא סיו. וסיו אכלתן. ועשב לעבודת  
האדם. אלון חזיר נשמתין דלדיקא. דסיו אד"ס דרכב  
וסליס על בהמ"ס דא חזיר ועליל לון  
בגוים

### זיו הוהר

(כ) יין רומן זיבנה ושמן רומן על חכמה : (כ) מרת המלכות היינו נ"ב מרת הדין : (כ) לחם רומן על הסיכות והשכינה הקדושה  
המחזקת שון רבי : (כ) דילה בלי יום היינו שכינתא בלי קב"ה : (ב) אות וא"ו רמן על התכאית. לחם רמן על סליכות  
שהיא האות ה' אורוהת מן השם תויה ביה : (א) סוד של בהמ"ה וצדיק נתבאר לעיל :

בגויס (ג) ובזכותם ניוון כל העולם מאדם ההוא שכתוב בו (יחזקאל א) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וגו' וע"כ כתוב לעבודת האדם. אותו הירדע. בשביל להוציא לחם מן הארץ. להוציא מזון לצולם מן הארץ הקדושה. ויין ישמח לבב אנוש. יין זה יין הישן שנמשך מלמעלה (ג) ישמח לבב אנוש. אנוש. זה סוד הנער הוא שצלה לזקנה וחזר לנערותו כמקדם (ג) וע"כ כתוב (נעיל ק) אנוש כחציר ימיו. להצהיר פנים משמן. פנים. אלו הם הפנים שנקראים פנים גדולים ופנים קטנים (ג) משמן. מהמשכת השפע של עוה"ב שמן משחת קודש העליון (ג) ולחם לבב אנוש יסעד. זהו הלחם של החלקים שחקים הטוהנים מן למאכל הצדיק סתם (ג) ומשם נמשך לכמה חילות שנקראים לבב אנוש (ג) והכל בא מהשפעה העליונה. ישבעו צצי ה'. אלו הם עצים עליונים הפנימים. ארזי לבנון אשר נטע. שהרי נפקדו ונטעם הקב"ה (ג) מה בין צצי ה' לארזי לבנון. צצי ה'. אלו עץ החיים ועץ הדעת טוב ורע. ארזי לבנון. אלו חמשים השערים שנקראים חמש מאות שנה (ג) אשר שם צפרים יקננו. בהצללים שלהם מקננות נשמות הצדיקים. וכל חילות הקדושים ניוונים משם. חסידה ברושים ביתה. חסידה. בתו של אברהם אבינו שנקרא חסיד (ה) ששעה חסד עם כל בני העולם. לפיכך נקראת חסידה. ברושים ביתה. בין זרועות העולם יושבת (מ): (ג-ר"י.)

במה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך. רבי חזקיה פתח מה רבו מעשיך ה'. כמה סניטין עובדיו דמלכא קדישא בעלמא. מתל לב"ג דגסיל צידוסי כמה מקפורין כחדא וזרע לון דומא חדא. ולבתר נפיק כל חד וחד בלחודו. חק קב"ה עבד עובדיו בחכמה. ובחכמה נפיל כלל כחדא וזרע לון. ולבתר נפקו כל חד וחד דומיה. הס"ד כלם בחכמה עשית. א"ר אבא מה רבו מעשיך ה'. כמה סניטין אינן עובדיו דמלכא קדישא. וכלהו סניטין בחכמה"ה הס"ד כלם בחכמה עשית. כללו בחכמה כלילן ולא נפקו לבד אלא כסבילין ידעין לבני בינה. ומתמן אתעבידו כללו ואתחקנו. הס"ד (נעיל ק) ובתבונה יתכונן. וע"ד כלם בחכמה עשית צבונה. מלאה הארץ קנינך. הארץ. דא כנסת ישראל. דמתמן אתמלא מכלא. כד"א (קבלה א) כל הנחלים הולכים אל הים וגו'. קנינך. דהיא אפיקת לון לבתר. הס"ד אלה תולדות השמים והארץ כהבראם. בך בראם. בנ"ב מלאה הארץ קנינך: (ג מ:)

רבי

רבי

ויו הוהד

(ג) אדם זה היינו התפארת הנית שעה המרכבה. אדם בנ"י. דמילאנו איהו שם מ"ה. הו"ה בטריו אפ"ר. וסא שאמר אביל ואעיל לון בגויה. היינו הסוד שביבא כהא רבא עומר ופקרין על הסוכה נשמות הצדיקים שבוה נחסף להן הארה והתחדשות. (ג) היינו שפע הבינה: (ג) זה המלאך שג"ש שיקח אותו איהם כקוננו וחזר לנערותו בפרדת ס"א נרדל וגורא. וחזר כחציר שנקצר וחזר ועומת: (ג) היינו המלאכים שנקראים כרובים: (ג) ס"י משע הבא מן התבנה: (ג) זו השפע שנתתקנה ע"י צנח ותרד להו"ה איתא אל הוסוד. בסוד שחקים ישחקים מן הצדיקים. ובה שאמר הצדיקים פסא. כוונתו שבו"ב' בשמחות. צדיק התחתן עפ"י פשוט וצדיק העליון שהוא הוסוד על פי סוד: (ג) היינו לשתת המלאכים שבעולם היצירה ששם סקן המלאך שג"ש יורע: (ג) זה הסוד שהוא הקב"ה בונה עולמות ומהריבן: (א) היינו הספירות של הבינה ונקראין לבנון על שם לבנונית אור החכמה שהוא מ"בין טונות יצרא" ביום הבואים: (א) זו המרכבה והשכינה הקדושה בסוד שאמרו בת היתה לו לאברהם אבינו ובכל שבר בסבור ברמב"ן על התורה שם: (א) ס"י שאמר תתעלה המרכבה להורגו עם התפארת הוא יושבת בין זרועות עולם. דהיינו ב' חסד וגבורה דרועה יפיא ודרועא ששאלא

רבי יצחק אמר מה רבו מעשיך ה' וגו'. מקרא זה נתבאר בכמה מקומות. אבל מי יכול לספר מעשי הקב"ה שהרי כמה חילות ומחנות משונים זה מן זה שאין להם מספר. וכלם יצאו ברגע אחד. כפטיש המוציא ניצוצות לכל צד ברגע אחד. כך הקב"ה הוציא כמה מינים מחנות משונים זה מן זה שאין להם מספר. וכלם בזמן אחד. בוא וראה בדבור וברוח יחד נברא העולם. שכתוב בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם. בדבר ה' זה דבור. וברוח פיו זה רוח. זה בלא זה אינו הולך. נכלל זה בזה ויצא מהם כמה חילות לחילות ומחנות למחנות. והכל בזמן אחד. בוא וראה כאשר רצה הקב"ה לברוא העולם. הוציא מאור נסתר אחד (מ) ומן המאור ההוא יוצאים ומאירים כל אותן מאורות הנגלים. ומאותו המאור יצאו ונתפשטו ונעשו שאר המאורות. והוא עולם העציון. ועוד התפשט אותו מאור העציון ועשה אומנות מאור שאינו מאיר (מז) ועשה עולם התחתון. ולפי שהוא מאור שאינו מאיר נצרך להתקשר למעלה ונצרך להתקשר למטה (מ) ובהתקשרות שלמטה נתקשר להיות נואר בהתקשרות שלמעלה. וזה המאור שאינו מאיר בהתקשרות שלמעלה הוציא כל החילות והמחנות של הרבה מינים. וז"ל מה רבו מעשיך ה' וגו' (מ) וכל מה שבארץ כן גם למעלה. ואין לך דבר קטן בעולם הזה שאינו תולה בדבר אחר עליו שנקשר עליו למעלה. ובשביל זה כאשר נתעורר הדבר למטה נתעורר אותו שנקשר עליו למעלה. כיון שהכל נאחז זה בזה : (א-קנ).

זה הים גדול ורחב ידים שז רמש ואין מספר וגו'. שם אניות יתלכון דליתן זה יצרת לשחק בו. אמר רבי שמעון מקראות האלו כבר נתבארו ונדרשו. אבל בוא וראה כל המחנות שלמעלה וכל אותן המרכבות כלם נאחזים אלה באלו מדרגות במדרגות. אלה עליונים ואלו תחתונים. וחיה הקדושה עליהם (מ) וכל ההמונים והמחנות נוסעים תחת רשותה. על פיה יסעו ועל פיה יחננו. וזאת היא החיה שכל שאר החיות נאחזין בה. ונשתלשלו ונתחסדו בשבילה כמה חיות לחיות. ונאחזין מדרגות במדרגות. וכלם העליונים והתחתונים הולכים וצפים בהים (מ) וז"ל זה הים גדול ורחב ידים וגו'. וכאשר מנשא הים את גליו כל האניות עולות ויורדות (מ) וצף נמצא ורוח חזק הולך עליו בגבורה. ורגי הים מתעזרים לכל צד. אלו למורח ואלה למערב אלו לצפון ואלה לדרום. וכל אותן בני העולם שרואים תו מיתה עליהם נוטלים אותם ומצביעים אותם בנקיקי העפר. וכל האניות לא יזיוו ממקומותם ולא יעלו וירדו רק משתגיע שעה ההוא שבא מנהיג אחד בים

צדי ילחק אמר מה רבו מעשיך ה' וגו'. הלא קרא חוקמים בכמה אחר. הלא חזק יכול למחני עובדיו דקב"ה. דהא כמה חילין ומשריין משניין דא מן דא דלית לון חושבנא. וכלסו בזמנא חדא. כמרוסא דאפיק זיקין לכל סשרין בזמנא חדא. כך קב"ה אפיק כמה זיקין ומשריין משניין דא מן דא דלית לון חושבנא. וכלסו בזמנא חדא. תא חזי בדבורא וברוחא כחדא אתעביד עלמא. דכתיב בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם. בדבר ה' דא דבורא. וברוח פיו דא רוחא. דא בלא דא לא חזיל. אתכליל דא ברא ופיק מניינו כמה חילין לחילין ומשריין למשריין. וכלא בזמנא חדא. תא חזי כד בעא קב"ה למבירי עלמין. אפיק חד נסורא סתמאס (מ) ומן הסורא נסורא נפקין וסרין כל אינון נסורין דאתגליין. ומהסורא נסורא נפקין ואתפשטו ואתעבידו שאר נסורין. ואיסו עלמא עלאה. תו אתפשט הסורא נסורא עלאה ועביד אומנא נסורא דלא נסיר (מז) ועביד עלמא תתאה. ובגין דאיסו נסורא דלא נסיר בעי לאתקשרא לעילא ועבי לאתקשרא לתתא (מ) ובקשורא דלתתא אתקשר לאתקשרא בקשורא דלעילא. ואפי' נסורא דלא נסיר בקשורא דלעילא אפיק כל חילין ומשריין לזיקין סתמין. הס"ד מה רבו מעשיך ה' וגו' (ט) וכל חזי די בחרעא הכי נמי לעילא. ולית לך מלה זעירא שבאי עלמא דלא תליא במלה אחרא עלאה דאתקשרא עליו לעילא. בגין דא כד אתער הלא לתתא אתער הסורא דאתקשרא עליו לעילא. דכלא אתאחד דא ברא : (א-קט).

זה הים גדול ורחב ידים שז רמש ואין מספר וגו'. שם אניות יתלכון דליתן זה יצרת לשחק בו. אמר רבי שמעון הני קראי ה' חוקמים ואתמר. אבל תא חזי כל משניין דלעילא וכל אינון רתיבין כלסו אחידן אלין באלין דרגין בדרגין. אלין עלאון ואלין תתאון. וחיותא קדישא עלייהו (מ) וכלסו אוכלוסין ומשריין נסלין תחת ידסא. על מיתרסא נסלין ועל מיתרסא שראן. ודא סיא חיותא דל שאר חיותא אחידן בה. ואשתכללו ואשתכללו בגינה כמה חיון לחיון. ואשתחדן דרגין בדרגין. וכלסו עלאון ותתאון אלון וסאקין בימא (מ) הס"ד זה הים גדול ורחב ידים וגו'. וכד סליק ימא גלגלי כלסו ארביין סלקין וכתתין (מ) וזעסא אשתכח ורומא תקופא אולא עליו בתקופא. וזמי ימא מתבדרין לכל סשר. אלין למורח ואלין למערב אלין לצפון ואלין לדרום. וכל אינון בני עלמא דתתאון רשימא עלייהו נסלין לון וכלסין לון בקשעירי עפרא. וכל ארביין לא נסלין מאתרייהו ולא סלקין וכתתין בר מסיסא שעתא דתתי חד דברא בימא

# זיו הזהר

(מ) זו הבויה. ומסנה נשתלשלו שאר הסמיות מאורות הנגלים. ומסנה תבא דתן הארת השפע : (מז) זו המלכות בח' לבנה : (מ) ההתקשרות דלעילא היינו עם התפארת דקבלת השפע. וההתקשרות שלמטה היינו עם צדיקי הרוח דקבל עבודתם הקדושה תורה תפלה וסגות שיעורי תעודה דהתקשרות שלמעלה : (מ) ועל פי זה יתבאר כלם בכמה עשית. שהתחלת הכריזא היתה בתכניה העליונה ונמר הכריזא בתכניה עזירא שהיא המלכות : (מ) זה התפארת : (מ) כל יום יעולם המלכות אשר בדין יסידור : (מ) כד כליו ימא פ"י כאשר יש מקום לדמות הדין להתנשא ולתבוע דין על העולם או הארבעין והנוגין שהם שרי הדין מתגברים דבקש דגמור ענשי הדין בעולם. וזהו ספר הים :



בים (י) והוא יודע להשקיט רוח סערה של הים. כיון שצולה זה על הים ישקט מרגוזו ומנוחה נמצאת. ואז כל האניות הולכות בדרך ישר ולא יטו לימין ושמאל. זש"כ שם אניות יהלכון ליתן זה יצרת לשחק בו. ז"ה דוקא (ז) וכל דגי הים נאספים למקומותם. וכל אותן החיות משמחות צדיו. וחיות של שדה העליון שמחות. זש"כ (איו מ) וכל חיות השדה ישחקו שם: (ב-מה:) וזהו הסוד שלמדנו. ליתן זה יצרת לשחק בו. זה צדי"ק (ג) כלם אליך ישברון לתת אכלם בעתו. איוז עתו. זו המטרונה שנקראת עתו של צדי"ק. ולפיכך כלם מחכים לעתו הזו. כלם שניזונים למטה ממקום זה ניזונים. וסוד הזה ביארנו במה שכתוב עיני כ"ל אליך ישברו וגו' (ג) בוא וראה בשעה שזה כ"ל ממתיק לעתו ומתחברת עמו כל העולמות בשמחה. כל העולמות בברכות. ואז שלום נמצא בעליונים ובתחתונים. וכאשר גורמים רשעי עולם ששם אין נמצאות הברכות של אותן הנחלים העליונים. ויונקת ע"ת זו מצד השמאל. אז דינים נעוררים בעולם ושלום לא נמצא. וכאשר יבקשו בני העולם להתברך אין יכולים אלא על ידי הכהן. לפי שהוא מעורר כתר שלו (ד) ותתברך המטרונה ויושפע ברכות בכל העולמות: (ג-מה:)

**תסתיר** פניך יבהלון תוסף רוחם יגעון וגו'. אמר רבי יוחנן מכאן נשמע שאין הקב"ה עושה רעה לכל איש. אלא כאשר מסיר השגחתו ממנו הוא יכלה מעצמו. שכתוב תסתיר פניך יבהלון תוסף רוחם יגעון: (א-קטו). עוד למדנו שבשעה שהאדם שוכב חולה והדין שורה עליו להוציאו מן העולם. נתוסף רוח עליון זה. מה שלא היה לו בכל ימיו. וכיון ששורה עליו זה הרוח ונדבק בו רואה מה שלא זכה לראות בכל ימיו. לפי שנתוסף בו רוח ההוא. וכאשר נתוסף בו והוא רואה אז יוצא מזה העולם. זש"כ תוסף רוחם יגעון ואל עפרם ישובון. בכך כתוב (שמות יג) כי לא יראני האדם וחי. בחייהם אין זוכים במיתתם זוכים: (א-דית:)

**יתמו** חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה. אמר רבי שמעון כל זמן שהרשעים רבים בעולם. כביכול שמו הקדוש אינו מתברך בעולם. וכל זמן שהרשעים מועטים בעולם שם הקדוש מתברך בעולם. זש"כ יתמו חטאים מן הארץ וגו' ובכך ברכי נפשי את ה' הללויה: (ג-דצו:)

## קה

**עני בכבל רגלו וגו' עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתו**

בינא (י) וידע לאשלמא רוחא ועפא דימא. כיון דסליק דא עליה דימא שכיך מרגוזא ונייהא אשתתח. וכדין כלבו ארביין אוליך בארמ-מיסור ולא סקאן לימיהא ושאלא. הס"ד שם אניות יהלכון ליתן זה יצרת לשחק בו. ז"ה דייקא (נא) וכל גווי ימא מתכנשין לאתרייהו. וכל אינון חיון חדאן עליה. וחיון דחקלא עלאה חדאן. הס"ד (איו מ) וכל חית השדה ישחקו שם: (ג-מה:) והיינו רזא דהיטין. ליתן זה יצרת לשחק בו. דא לדיו"ק (ג) כלם אליך ישברון לתת אכלם בעתו. מאן עתו. דא מסרוניתא דאקרי עתו לדיו"ק. וז"ל כלם מחכים להאי עתו. כלם דאחזון לתתא מאתך דא אחזון. ורזא דא אוקומנא בנאי דכתיב עיני כ"ל אליך ישברו וגו' (ג) תא חוי בשעתא דהאי כ"ל מבסח לעתו ומתחברא עמיה כלבו עלמין בחדו. כלבו עלמין בברכאן. דין שלמא אשתכח בעלוי ותתא. וכד גרמין חייבי עלמא דתמן לא אשתכחו ברכאן דאיון נחלי עלאין. וינקא האי ע"ת מספרא אחרא. דין דיני מתערין בעלמא ושלמא לא אשתכח. וכד בעלן בני עלמא לאתברכא לא יכלין אלא על ידא דכהנא. בגין דיהער כתרא דליו (ד) ויתברכא מסרוניתא וישתכחו ברכאן בכלבו עלמין: (ג-מה:)

**תסתיר** פניך יבהלון תוסף רוחם יגעון וגו'. אמר רבי יוחנן מהכא אוכח דקב"ה לא עביד בינא לכל בר נש. אלא כד לא אשגח ביה הוא ישהי מנרמיה. דכתיב תסתיר פניך יבהלון תוסף רוחם יגעון: (א-קטו). תו תנינן בשעתא דבר נש שכיב ודינא שריא עליה לנפקא מהאי עלמא. אתוסף רוחא עלאה ביה. מאי דלא הוה בימיו. וכיון דשריא עליו ואתדבק ביה חמי חמי חמי ולא זכה בימיו. בגין דאתוסף ביה ההוא רוחא. וכד אתוסף ביה וחמא דין נפיק מהאי עלמא. הס"ד תוסף רוחם יגעון ואל עפרם ישובון. דין כתיב (שמות יג) כי לא יראני האדם וחי. בחייהו לא זכאן במיתתהו וזכאן: (א-דית:)

**יתמו** חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה. אמר רבי שמעון כל זמנא דחייביא סגיאון בעלמא. כביכול שמו קדישא לא מתברך בעלמא. וכל זמנא דחייביא לא סגיאון בעלמא שמו קדישא מתברך בעלמא. הס"ד יתמו חטאים מן הארץ וגו' דין ברכי נפשי את ה' הללויה: (ג-דצו:)

## קה

**עני בכבל רגלו וגו' עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתו**

זיו הודר

(י) היינו הארת התפארת מזה הרמזים ע"י היסוד שזה ממתיק הנבחות והריגים של זעף הים: (נא) רה רוסו על תפארת ויכור עלמא דרכורא הממתיק לואית: (ג) ליתן היינו היסוד: (ג) כונתו שעני כ"ל דהיינו היסוד שנקרא כ"ל איך ישברו. היינו אל התפארת. ואתה התפארת נותן להם את אכלם בעתו. היינו במדת המלכות והשכינה הקדושה לחק השפע בעולם הזה: (ד) כתרא דכהנא וזו מדת החסד הממתיק למדת הדין ועי"ז נשפע שפע ברכה:

צרפתהו. אמר רבי חזקיה כך למדנו. כל דבור ודבור של תפלה שמוציא אדם מפיו עולה למעלה. ובוקע רקיעים ונכנסת למקום שנכנסת. ושם נבחנת תפלה ההיא. אם היא תפלה כשרה מכניסין אותה לפני המלך הקדוש לעשות רצונה. ואם לא דוחים אותה החוצה ונתעורר בתפלה זו רוח אחר. ובוא וראה כתוב בו ביוסף ענו בכבל רגלו וגו'. עד מתי ענו בכבל רגלו. עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתהו. עד עת בא דברו של מי. אלא עד עת בא דברו של יוסף למעלה ונבחנה תפלתו. וז"ל אמרת ה' צרפתהו. ואז שלח מלך ויתירהו מושל עמים ויפתחהו: (א-ג-ה).

**שליח** מלך ויתירהו מושל עמים ויפתחהו. אמר רבי שמעון כתיב ה' מתיר אסורים. וכאן כתיב שלח מלך ויתירהו. ומהו מושל עמים ויפתחהו (א) אלא שלח מלך זה הקב"ה. מושל עמים זה הקב"ה. שלח מלך. מלך עליון שלח ויתירהו. ומי הוא ששלח אותו. זה מלאך הגואל שהוא מושל עמים. שהוא מושל על התחתונים. והכל מעם הקב"ה הוא: (א-קצח).

**ויבא** ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם. אמר רבי אלעזר בוא וראה שהקב"ה מסבב סבות בעולם לקיים השבועה והגזרת שהיה גזור. שהרי למדנו אלמלי החביבות והאהבה שאהב הקב"ה להאבות היה ראוי יעקב לדרת למצרים בשלשלות של ברזל. ובאהבתו אותם השליט ליוסף בנו ועשה אותו למלך המושל על כל הארץ. וירדו כל השבטים בכבוד ויעקב כמלך. בוא וראה מה כתוב ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם. כיון שכתוב ויבא ישראל מצרים האם לא ירענו שיעקב גר בארץ חם. ולמה הצריך לומר זה. אלא ויבא ישראל מצרים. זה הקב"ה (ב) ויעקב גר בארץ חם. זה יעקב. שהיו בשביל יעקב ובניו באה השכינה למצרים. והקב"ה היה מסבב סבות והוריד ליוסף בראשונה. שזכותו נתקיים עמו הברית והשליטו על כל הארץ: (א-קצד).

**ויצא** עמו בששון ברנה את בחיריו. פתח רבי אלעזר ואמר (הושע יג) ואנכי ה' אלהיך מארץ מצרים ואלהים זולתי לא תדע. לא כתוב אשר הוצאתיך מארץ מצרים. אלא אנכי ה' אלהיך מארץ מצרים. וכי מארץ מצרים היה להם למלך ולא מקודם לזה. והלא כתוב (בראשית יח) ויאמר יעקב אל בניו הסירו את אלהי הנכר אשר בחוכם. ונאמר ונקומה ונעלה בית אל. וכאן כתוב מארץ מצרים. אלא מן היום שהיו ישראל בעולם לא הכירו כבודו של הקב"ה מלבד בארץ מצרים. שהיו בעבודה קשה ויצעקו אל הקב"ה. ולא שינו ממנהגים שלהם. שם נודקו

לרפתהו. אמר רבי חזקיה הכי תנין. כל מלה ומלה דלוחת דאפיק בר נש מפומיה סלקא לעילא. ובקעא רקיעין ועאלת לאתר דעאלת. ותמן אתבחתת האי מלה. אי היא מלה דכשרא עאלין לה קמי מלכא קדישא למעבד רעותה. ואי לאו סאפיין לה לבר וחתער ביהאי מלה רוחא אחרא. ותא חוי כתיב ביה ביוסף ענו בכבל רגלו וגו'. עד אימתי ענו בכבל רגלו. עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתהו. עד עת בא דברו דמאן. אלא עד עת בא דברו דיוסף לעילא ואתבחתין סהיא מלה דיליס. סה"ד אמרת ה' צרפתהו. כדון שלח מלך ויתירהו מושל עמים ויפתחהו: (ג-ה).

**שליח** מלך ויתירהו מושל עמים ויפתחהו. אמר רבי שמעון כתיב ה' מתיר אסורים. והכא כתיב שלח מלך ויתירהו. ומי מושל עמים ויפתחהו (א) אלא שלח מלך זה קב"ה. מושל עמים זה קב"ה. שלח מלך. מלך עלאה שלח ויתירהו. ומאן איסור דשלח ליה. דא מלאך הגואל דאסור מושל עמים. דאיסור מושל על תתאי. וכלא מעס קב"ה איסור: (א-קיה).

**ויבא** ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם. אמר רבי אלעזר תא חוי דקב"ה מגלגל גלגולין בעלמא לקיימא קיומא וגזר דאיסור גזיר. דהא תנן אלמלי חביבו ורחימו דרחים קב"ה לאכסן סוס אתחוי יעקב לנחתא למלרים בשלשלי דפרזלא. וברחימו דלסון שלשים ליוסף ברים ועבד ליה מלכא דשליטא על כל ארעא. ונחתו כלסו שבטין ביקרא ויעקב כמלכא. תא חוי מאי כתיב ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם. כיון דכתיב ויבא ישראל מצרים לא ידענא דיעקב גר בארץ חם. אמאי אלפיריך דא. אלא ויבא ישראל מצרים. דא קב"ה (ג) ויעקב גר בארץ חם. דא יעקב. דהא בגימטריא ויעקב ובניו אחי שכינתא למלרים. וקב"ה גלגל גלגולין ואחית ליה ליוסף בקדמיתא. דזכותיה אתקיים ברית בדיסו ושלשים על כל ארעא: (א-קיד).

**ויצא** עמו בששון ברנה את בחיריו. פתח רבי אלעזר ואמר (הושע יג) ואנכי ה' אלהיך מארץ מצרים ואלהים זולתי לא תדע. לא כתיב אשר הוצאתיך מארץ מצרים. אלא אנכי ה' אלהיך מארץ מצרים. וכי מארץ מצרים סוס להו למלכא ולא מקדמת דנא. והא כתיב (בראשית יח) ויאמר יעקב אל בניו הסירו את אלהי הנכר אשר בחוכם. וכתיב ונקומה ונעלה בית אל. ותא אמרת מארץ מצרים. אלא מן יומא דסווי ישראל בעלמא לא אשתמודעו יקרא דקב"ה בר בארעא דמלרים. דסווי כפולחנא קשיא ולווחו לקבליה דקב"ה. ולא אשתמו ממנוסא דילסון. תמן אתבחינו

### זי הזהר

**ק**ה (א) ה' מתיר אסורים משמע הוא בעצמו. וכאן משמע ע"י שליח. ועוד מושל עמים ויפתחהו כפי לשון במלות עונות דמה. ובתריך שהכל מוסב על הקב"ה. הוא שלח את המלאך הגואל הידוע שעליו נאמר אשר שמי בקרבנו. לסיכך הרי זה באילו הקב"ה בעצמו היה מתיר אסוריהו: (ב) זה יובן מהבחינת דרכי עקובא שיש חיה אחת נושאת הכסא עומדת באמצע הרקיע וישראל שמה וחוקק על מצחה ישראל שאומרת בקול רם ברכו וכו':

אֶתְחַבֵּנו אֲבוֹתֵינו כֹּהֵב בְּתוֹךְ הַכּוֹר, וְעוֹד שֶׁהָיוּ רֹאִים  
בְּכָל יוֹם כִּמָּה כְּשֶׁפִּים כִּמָּה מִיָּנִים רַעִים לְהַטְעוֹת  
לְאִנְשִׁים, וְלֹא סָרוּ מִדְּרֹכָם לִימִין וּלְשִׁמְאֵל, וְאִצְ"פ  
עַלֹּא הָיוּ יוֹדְעִים כֹּל כֵּךְ בִּכְבוֹדוֹ שֶׁל הַקֶּבֶ"ה, אֲלֵא  
שֶׁלְכּוֹ אַחֵר מִנְהֵגֵי אֲבוֹתָם, וְאִחֲ"כ רֹאוּ כִּמָּה נִסִּים  
וְכִמָּה גְבוּרוֹת וּלְקַחַם הַקֶּבֶ"ה לְעִבּוֹדָתוֹ, וּלְפִי שִׁכְלָם  
רֹאוּ כִּמָּה נִסִּים וְאוֹתוֹת וְגְבוּרוֹת בְּעִינֵיהֶם אִמֵּר, וְאִנְכִי  
הִי אֱלֹהֶיךָ מֵאֲרֶץ מִצְרַיִם, כִּי שָׁם הָיָה בְּהַתְגַּלּוֹת  
הַכְּבוֹד שְׁלֹ, וְנִגְלָה אֱלֹהֵיהֶם עַל הָאִם וְרֹאוּ זֵו כְּבוֹד  
הַעֲלִיּוֹן פָּנִים בְּפָנִים, וּלְפִיכֵךְ אֵל תֹּאמְרוּ שֶׁאֵלֵהֶם אַחֵר  
הוּא שְׂדִיבֵר עִמָּנוּ, אֲלֵא אֲנִי הוּא אֲשֶׁר רֹאִיתֶם בֵּאֲרֶץ  
מִצְרַיִם, אֲנִי הוּא שֶׁהִרְגַּתִּי שׂוֹנְאֵיכֶם בֵּאֲרֶץ מִצְרַיִם,  
אֲנִי הוּא שֶׁעֲשִׂיתִי כָל אוֹתָן עֶשֶׂר מִכּוֹת בֵּאֲרֶץ מִצְרַיִם,  
וּבְעִבּוֹר זֶה וְאֱלֹהִים זֹלָתִי לֹא תַדַּע, אֵל תֹּאמֵר שִׁישׁ  
אַחֵר אֲלֵא אֲנִי הוּא הַכֹּל : (ג-עד :)

## קו

בְּי יִמְלֵךְ גְּבוּרוֹת ה' יִשְׁמִיעַ כֹּל תְּהַלְלוֹ, פֶּתַח רִבִּי  
יִחַק וְאִמֵּר, מִי יִמְלֵךְ גְּבוּרוֹת ה', הֲאִי קִרָּא  
אֲבָל מִהוּ יִמְלֵךְ, יִדְבֵּר הִיָּה צִרִיךְ לִוְמֵר,  
וְאִפְשֵׁר תֹּאמֵר שֶׁדֶּרֶךְ הַמִּקְרָא כֵךְ שֶׁהָרִי כִּמָּה מִקְרָאוֹת  
יֵשׁ בְּלִשׁוֹן כֹּהֵל, לֹא כִי כֹלֵם לְהִרְאוֹת עֲנִין נִסְתֵּר  
בְּאִים, אִף כֹּאן לְהִרְאוֹת עֲנִין נִסְתֵּר הוּא בֹא, מִי  
יִמְלֵךְ, כִּכְתוּב (דְּבָרִים כג) וְקִטְפַת מְלִיכוֹת (א) גְּבוּרוֹת ה',  
לְפִי שֶׁהֵן הִרְבֵּה, שֶׁהָרִי כֹל גֹּזֶרֶת הַדִּין מִשֵּׁם הִיא  
בֹּאָה, וְעַל כֵּן מִי הוּא שִׁסִּיר וְיַעֲבִיר גֹּזֶרֶת אַחַת  
מֵאוֹת הַגְּבוּרוֹת שֶׁעוֹשֶׂה הַקֶּבֶ"ה : וְעוֹד מִי יִמְלֵךְ, מִי  
יִדְבֵּר, הַכֹּל אַחֵד, מִי יִדְבֵּר שֶׁהָרִי כִּמָּה וְכִמָּה, גְּבוּרוֹת  
הֵן שֶׁאֵין לָהֶן מִסְפָּר, כִּמָּה שֶׁהָרִי דִּינִים כִּמָּה שֶׁהָרִי  
מִלְחָמוֹת כִּמָּה מַעֲנִישֵׁי הַמִּשְׁפָּטִים, וְהַדְּבָר אֵין בִּיכּוּלֵת  
לְדַבֵּר אוֹתָם, וּבִמָּה נִוְדָעִים כֹּלֵם, בְּהַגְדָּה שִׁישׁ בּו סוֹד  
שֶׁל חֲכָמָה, שֶׁהָרִי בְּדִבּוּר וּבִאֲמִירָה אֵין בִּיכּוּלֵת לְדַבֵּר  
אוֹתָם לְדַעַת אוֹתָם, אֲבָל בְּהַגְדָּה הֵם יוֹדְעִים (ז) כִּמו  
שֶׁכְּתוּב דּוֹר לְדוֹר יִשְׁבַח מַעֲשֵׂיךָ וְגְבוּרֹתֶיךָ יִגְדֹּה, בְּסוֹד  
הֵם יוֹדְעִים, אֲבָל גְּבוּרֹתֶיךָ שֶׁהִיא גְבוּרָה תַּחְתּוֹנָה  
יִדְבְּרוּ שֶׁכְּתוּב כְּבוֹד מִלְכוּתֶךָ יֹאמְרוּ וְגְבוּרֹתֶךָ  
יִדְבְּרוּ (ז) יִשְׁמִיעַ כֹּל תְּהַלְלוֹ, כִּי ה' בָּהֶן הֵן הַמְּדֻרָּגוֹת  
הַנִּיכְרוֹת וּמִתְחַבְּרוֹת בְּתַהֲלִיָּה, וְהִרְבֵּה חִילּוֹת וְהִרְבֵּה  
מַחֲנוֹת שֶׁמְחַוְּבִים בָּהֶן, כִּכְתוּב (אִיִּב כה) הִישׁ מִסְפָּר  
לְגִדּוּדֶיךָ, וְעַל כֵּן מִי הוּא בִּיכּוּלֵת לְהַשְׁמִיעַ כֹּל  
תְּהַלְלוֹ : (א-רמט :)

רִבִּי חֵיִיא פֶּתַח וְאִמֵּר מִי יִמְלֵךְ גְּבוּרוֹת ה' וְגו',  
תֵּא חֵי כֹד בַּעַל קֶבֶ"ה וְסִלּוֹק בְּרַעְיוֹתָ קִמִּיָּה  
לְמִכְרֵי עֲלָמָא, הוּא מִסְתַּכֵּל בְּאוֹרֵייתָא וּבְרָא לִיָּה, וְכֵל  
עוֹבְדָא

וְזוֹ הוֹהֵר

## קו

בְּי יִמְלֵךְ גְּבוּרוֹת ה' יִשְׁמִיעַ כֹּל תְּהַלְלוֹ, פֶּתַח רִבִּי  
יִחַק וְאִמֵּר, מִי יִמְלֵךְ גְּבוּרוֹת ה', מִקְרָא זֶה  
נִתְבָּאֵר, אֲבָל מִהוּ יִמְלֵךְ, יִדְבֵּר הִיָּה צִרִיךְ לִוְמֵר,  
וְאִפְשֵׁר תֹּאמֵר שֶׁדֶּרֶךְ הַמִּקְרָא כֵךְ שֶׁהָרִי כִּמָּה מִקְרָאוֹת  
יֵשׁ בְּלִשׁוֹן כֹּהֵל, לֹא כִי כֹלֵם לְהִרְאוֹת עֲנִין נִסְתֵּר  
בְּאִים, אִף כֹּאן לְהִרְאוֹת עֲנִין נִסְתֵּר הוּא בֹא, מִי  
יִמְלֵךְ, כִּכְתוּב (דְּבָרִים כג) וְקִטְפַת מְלִיכוֹת (א) גְּבוּרוֹת ה',  
לְפִי שֶׁהֵן הִרְבֵּה, שֶׁהָרִי כֹל גֹּזֶרֶת הַדִּין מִשֵּׁם הִיא  
בֹּאָה, וְעַל כֵּן מִי הוּא שִׁסִּיר וְיַעֲבִיר גֹּזֶרֶת אַחַת  
מֵאוֹת הַגְּבוּרוֹת שֶׁעוֹשֶׂה הַקֶּבֶ"ה : וְעוֹד מִי יִמְלֵךְ, מִי  
יִדְבֵּר, הַכֹּל אַחֵד, מִי יִדְבֵּר שֶׁהָרִי כִּמָּה וְכִמָּה, גְּבוּרוֹת  
הֵן שֶׁאֵין לָהֶן מִסְפָּר, כִּמָּה שֶׁהָרִי דִּינִים כִּמָּה שֶׁהָרִי  
מִלְחָמוֹת כִּמָּה מַעֲנִישֵׁי הַמִּשְׁפָּטִים, וְהַדְּבָר אֵין בִּיכּוּלֵת  
לְדַבֵּר אוֹתָם, וּבִמָּה נִוְדָעִים כֹּלֵם, בְּהַגְדָּה שִׁישׁ בּו סוֹד  
שֶׁל חֲכָמָה, שֶׁהָרִי בְּדִבּוּר וּבִאֲמִירָה אֵין בִּיכּוּלֵת לְדַבֵּר  
אוֹתָם לְדַעַת אוֹתָם, אֲבָל בְּהַגְדָּה הֵם יוֹדְעִים (ז) כִּמו  
שֶׁכְּתוּב דּוֹר לְדוֹר יִשְׁבַח מַעֲשֵׂיךָ וְגְבוּרֹתֶיךָ יִגְדֹּה, בְּסוֹד  
הֵם יוֹדְעִים, אֲבָל גְּבוּרֹתֶיךָ שֶׁהִיא גְבוּרָה תַּחְתּוֹנָה  
יִדְבְּרוּ שֶׁכְּתוּב כְּבוֹד מִלְכוּתֶךָ יֹאמְרוּ וְגְבוּרֹתֶיךָ  
יִדְבְּרוּ (ז) יִשְׁמִיעַ כֹּל תְּהַלְלוֹ, כִּי ה' בָּהֶן הֵן הַמְּדֻרָּגוֹת  
הַנִּיכְרוֹת וּמִתְחַבְּרוֹת בְּתַהֲלִיָּה, וְהִרְבֵּה חִילּוֹת וְהִרְבֵּה  
מַחֲנוֹת שֶׁמְחַוְּבִים בָּהֶן, כִּכְתוּב (אִיִּב כה) הִישׁ מִסְפָּר  
לְגִדּוּדֶיךָ, וְעַל כֵּן מִי הוּא בִּיכּוּלֵת לְהַשְׁמִיעַ כֹּל  
תְּהַלְלוֹ : (א-רמט :)

רִבִּי חֵיִיא פֶּתַח וְאִמֵּר מִי יִמְלֵךְ גְּבוּרוֹת ה' וְגו',  
בּוֹא וְרֹאָה כֹּאשֶׁר חִפֵּץ הַקֶּבֶ"ה וְעַלֵּה בְּרַצוֹנוֹ לְפָנָיו  
לְבִרְאוֹ הָעוֹלָם, הִיָּה מִסְתַּכֵּל בְּתוֹרָה וּבְרָא אוֹתוֹ, וּבְכֹל  
מַעֲשֵׂה

קו (א) שֶׁהוּא עֲנִין כִּרְיָה הַעֲבֵרָה וְהַשְׁתַּחֲוָה, עֲדָה"כ (תְּהִלִּים נח) יִדְרֵךְ חֲצִיו כִּמוּ וְחִפּוֹלָדוֹ : (ג) מִי כִי כִּמָּה מְדֻרָּגוֹת יֵשׁ בְּלִשׁוֹן, סִפּוֹר  
וּדְבוּר וְזוֹ מְדֻרָּגָה הַיּוֹתֵר פְּשׁוּטָה, אִמִּירָה גְבוּרָה, אִף שֶׁהַדְּבָר מִסֵּף וְהַכּוֹנֵה הַעֲקִיר, הַגְדָּה הִיא יוֹתֵר גְּבוּהָ, אִף שֶׁשֵּׁם הַשִּׁיר  
הִיא תַּחְתּוֹנָה, וְכֵן כֹּאן גְּבוּרוֹת עוֹלָם הַיּוֹנֵה שֶׁהוּא עוֹלָם הַנִּסְתָּר אֵין לְצַמֵּץ בְּשׂוֹם אוֹפֵן בְּרִבּוֹר, דֵּק הֵבֵן בְּחִבְבָּה וְחִבְבֵּי בְּכִינָה : (ז) תְּהִלָּת  
כִּנּוּי לְפִיכֵת שֶׁהוּא עוֹלָם הַנִּגְלָה, וּבְגְבוּרָתָה שִׁיר דְּבוּר וְשִׁיר לִוְמֵר יִשְׁמִיעַ כֹּל תְּהַלְלוֹ :

עובדא ועובדא דברא קב"ה בעלמא הוה מסתכל באורייתא וברא ליה. ה"ד (מ"ה) ואחיה אללו חמון ואחיה ששששש יום יום. אל תקרי חמון אללא חמון. כד בעא למבדרי אדם חמרה תורה קמיה. אי ב"נ יתבדרי ולבדרי יחסי ואנת תידון ליה חמאי יסון עובדי ידך למגנא. דהא לא יוכל למסבלי דיןך. אמר לה קב"ה הא חתקונת תשובה עד לא בראתי עלמא. ובשעתא דקב"ה עבד ליה לעלמא וברא לאדם חמרה. עלמא עלמא חנה ונמוסך לא קיימין אללא על אורייתא. ובג"כ בראתי ליה לאדם כך בגין דיתעסק בה. ואי לאו הא אלא אסדר לך לתסו ופסו. דכלא בגימיה דאדם קיימא. ה"ד (ישי' מ"ה) אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי. ואורייתא קיימא ומכרזא קיימא דבני נשא בגין דיתעסקו ויתגדלו בה. ולית מאן דירכין אורטיה. תא חזי כל מאן דאשתדל באורייתא איסו קיים עלמא. וקיים כל עובדא ועובדא על תקויה דקדא יאות. ולית לך כל שייפא ושייפא קיימא ביה בגין דלא הוה לך לקבליה בגימיה בעלמא. דהא כמה דבר נח איסו מתפלג לשייפין. וכלאו קיימין דרגין על דרגין. מתתקנין אללין על אללין. וכלאו חד גופא. הכי נמי עלמא. כל איסון בריין כלסו שייפין שייפין קיימין אללין על אללין. וכד מתתקנין כלסו הא איסון חד גופא ממש. וכלא כגוונא דאורייתא. דהא אורייתא כלל איסו שייפין ופרקין קיימין אללין על אללין. וכד מתתקנין כלסו אשתבדו חד גופא. וכיון דאשתכל דוד בעובדא דא פתח ואמר (תהלים קד) מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייך. באורייתא איסון כל ריזין עללין חתימין דלא יכלין לאתדבדקא. באורייתא כל איסון מלין עללין דאתגליין ודלא אתגליין. באורייתא איסון כל מלין דלטיילא ולתתא. כל מלין דעלמא דין וכל מלין דעלמא דאחי באורייתא איסון. ולית מאן דיטנח וידע לון. ובג"כ כתיב מי ימלא גבורות ה' ישמיע כל טהלתו. תא חזי אהא שלמה ובעא למיקם על מלין דאורייתא ועל דקדוקי אורייתא ולא יכיל. אמר (קהל' ו) אמרתי אחכמה ויהי רחוקה ממני. דוד אמר (תהלים קט) גל עיני ואביטם נפלאות מותרך. תא חזי כתיב בשלמה (מלכים א' ה) וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף. והא אוקמוס דחמשה ואלף טעמים הוו בכל משל ומשל דסוה אמר. ומה שלמה דאסו בשר ודם כך הוו במלוי. מלין דאורייתא דקאמר קב"ה על אחת כמה וכמה. דכל מלה ומלה אית בה כמה משלים כמה שירין כמה תושבחות כמה ריזין עללין כמה חכמאן. וע"ד כתיב מי ימלא גבורות ה' : (א-קד').

**אשרי** שמרי משפט עשה צדקה בכל עת. פתח רבי אבא ואמר אשרי שמרי משפט. וזכאים הם ישראל שהקב"ה נתן להם תורת אמת לצטוק בה יומם וליילה. שהרי כל מי שעמלו בתורה יש לו חירות מהכל. חירות מן מיתה שאין יכולה לשלוט עליו. והרי ביארו יען כי שכל מי שמתנגע בתורה ודבוק בה הרי הוא נאחו בעץ החיים. ואם מרפה עצמו מעץ החיים הרי עץ המיתה שורה עליו ונאחו בו. גוא וראה אשרי שומרי משפט

עובדא ועובדא דברא קב"ה בעלמא הוה מסתכל באורייתא וברא ליה. ה"ד (מ"ה) ואחיה אללו חמון ואחיה ששששש יום יום. אל תקרי חמון אללא חמון. כד בעא למבדרי אדם חמרה תורה קמיה. אי ב"נ יתבדרי ולבדרי יחסי ואנת תידון ליה חמאי יסון עובדי ידך למגנא. דהא לא יוכל למסבלי דיןך. אמר לה קב"ה הא חתקונת תשובה עד לא בראתי עלמא. ובשעתא דקב"ה עבד ליה לעלמא וברא לאדם חמרה. עלמא עלמא חנה ונמוסך לא קיימין אללא על אורייתא. ובג"כ בראתי ליה לאדם כך בגין דיתעסק בה. ואי לאו הא אלא אסדר לך לתסו ופסו. דכלא בגימיה דאדם קיימא. ה"ד (ישי' מ"ה) אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי. ואורייתא קיימא ומכרזא קיימא דבני נשא בגין דיתעסקו ויתגדלו בה. ולית מאן דירכין אורטיה. תא חזי כל מאן דאשתדל באורייתא איסו קיים עלמא. וקיים כל עובדא ועובדא על תקויה דקדא יאות. ולית לך כל שייפא ושייפא קיימא ביה בגין דלא הוה לך לקבליה בגימיה בעלמא. דהא כמה דבר נח איסו מתפלג לשייפין. וכלאו קיימין דרגין על דרגין. מתתקנין אללין על אללין. וכלאו חד גופא. הכי נמי עלמא. כל איסון בריין כלסו שייפין שייפין קיימין אללין על אללין. וכד מתתקנין כלסו הא איסון חד גופא ממש. וכלא כגוונא דאורייתא. דהא אורייתא כלל איסו שייפין ופרקין קיימין אללין על אללין. וכד מתתקנין כלסו אשתבדו חד גופא. וכיון דאשתכל דוד בעובדא דא פתח ואמר (תהלים קד) מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייך. באורייתא איסון כל ריזין עללין חתימין דלא יכלין לאתדבדקא. באורייתא כל איסון מלין עללין דאתגליין ודלא אתגליין. באורייתא איסון כל מלין דלטיילא ולתתא. כל מלין דעלמא דין וכל מלין דעלמא דאחי באורייתא איסון. ולית מאן דיטנח וידע לון. ובג"כ כתיב מי ימלא גבורות ה' ישמיע כל טהלתו. תא חזי אהא שלמה ובעא למיקם על מלין דאורייתא ועל דקדוקי אורייתא ולא יכיל. אמר (קהל' ו) אמרתי אחכמה ויהי רחוקה ממני. דוד אמר (תהלים קט) גל עיני ואביטם נפלאות מותרך. תא חזי כתיב בשלמה (מלכים א' ה) וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף. והא אוקמוס דחמשה ואלף טעמים הוו בכל משל ומשל דסוה אמר. ומה שלמה דאסו בשר ודם כך הוו במלוי. מלין דאורייתא דקאמר קב"ה על אחת כמה וכמה. דכל מלה ומלה אית בה כמה משלים כמה שירין כמה תושבחות כמה ריזין עללין כמה חכמאן. וע"ד כתיב מי ימלא גבורות ה' : (א-קד').

**אשרי** שמרי משפט עשה צדקה בכל עת. פתח רבי אבא ואמר אשרי שמרי משפט. וזכאים הם ישראל שהקב"ה נתן להם תורת אמת לצטוק בה יומם וליילה. שהרי כל מי שעמלו בתורה יש לו חירות מהכל. חירות מן מיתה שאין יכולה לשלוט עליו. והרי ביארו יען כי שכל מי שמתנגע בתורה ודבוק בה הרי הוא נאחו בעץ החיים. ואם מרפה עצמו מעץ החיים הרי עץ המיתה שורה עליו ונאחו בו. גוא וראה אשרי שומרי משפט

משפט שנוטרים אמות הקב"ה. לפי שהקב"ה הוא משפט כי כל דרכיו משפט. עושה צדקה בכל עת. וכי בכל עת יוכל האדם לעשות צדקה. אלא זה מי שמתניע בדרכי התורה ועושה צדקה עם אותן שנצרכים לה. שכל מי שעושה צדקה עם עני מרבה צדקה ההיא למעלה ולמטה. בוא וראה מי שמתניע לעשות צדקה ואת הצדקה שעושה עולה למעלה ומגיע למעלה למקום ההוא של יעקב שהוא מרכבה העליונה (ז) וממשיך ברכות למקום ההוא מן המעין של כל המצינות (ח) ומן צדק"ה ההיא נמשך ונתרבה ברכות לכל אותן התחתונים ולכל המרכבות ולכל החילות. וכלם מתברכים והארות נתוספות כראוי. לפי שכלן נקראים ע"ת. וזהו שכתוב עשה צדקה בכל עת: (א-קנ).

בכה רבי שמעון ואמר. אי להם לאנשים שאין יודעים ואין משגיחים בכבוד רבונם. מי הוא שעושה שם הקדוש בכל יום. הנה אומר מי שנותן צדקה לעניים. בוא וראה הרי ביארו וכך הוא שהעני נאחו בו בדין וכל מאכלו הוא בדין. והוא המקום שנקרא צד"ק. כמש"כ תפלה לעני כי יעטף. תפלה זו היא תפלה של יד וזה נתבאר (י) ומי שנותן לו צדקה לעני הוא עושה למעלה שם הקדוש שיהיה בשלמות כראוי (י) לפי שצדק"ה זה עץ החיים. וצדק"ה נותן לצד"ק. וכאשר נותן לצד"ק אז נתחבר זה בזו ושם הקדוש נמצא בשלמות. ומי שעושה התעוררות זו למטה ודאי כאילו עשה לשם הקדוש שיהיה בשלמות. כדמיון שהאדם עושה למטה כן נתעורר למעלה. וצ"כ כתוב אשרי שמרי משפט עשה צדקה בכל עת. עושה צדקה. זה הקב"ה כביכול הוא עושה אותו (ח) בוא וראה עני האדם משלו אלא מה שנותנים לו. שהעני אין לו מאומה מקומו. מה הטעם. לפי וכן הלבנה אין לה אור מעצמה אלא מה שנותן לה השמש. בו וראה שאמרו העני חשוב כמת. מה הטעם. לפי שמקום ההוא גורם לו. שהרי במקום המיתה הוא נמצא. ולפיכך נקרא מת. זה שמרחם עליו הוא נותן לו צדקה ועץ החיים שורה עליו. כמו שכתוב (משי') וצדקה תציל ממות. וכדמיון שהאדם עושה למטה כן גם נעשה למעלה ממש. אשרי חלקו מי שזוכה לעשות שם הקדוש למעלה. לפיכך הצדקה עולה על הכל. וכל זה בצדקה לשמה. שהרי נתעורר צדק"ה לצד"ק לחבר אותם כאחד. ולהיות כל השם הקדוש כראוי. שהרי צד"ק לא תחתקן ולא תשתלם אלא בצדק"ה. כמו שכתוב (ישעי') וכל בצדקה תכוננו. ועל כנסת ישראל

משפט נסמך מהימותא דקב"ה. בנין דקב"ה איסו משפט. וכל ארמו משפט. עושה צדקה בכל עת. וכי בכל עת יכול ב"כ למעבד צדקה. אלא דא מאן דישתדל בלרחמי דלורייא וטביד צדקה עם אינון דאלטריכו לה. וכל מאן דטביד צדקה עם מסכנא אסגי הויה לזדקא לעילא ותתא. תא חוי מאן דאשתדל בצדקה הוי לזדקא דטביד דטביד סליק לעילא ומשא לעילא להסוא אתרא דיעקב דאיהו רמיבא עלאס (ז) ואמשיך ברבאן להסוא אתר מחבוע דכל מביעין (ח) ומסויא לזק"ה אמשיך וארבי ברבאן לכל אינון תתאי ולכל רמיכוין ולכל חילין. וכלהו אתברכאן ואחוסטן נסורין כדקא יאות. בנין דכלהו אקרין ע"ת. ודא הוה דכתיב עשה צדקה בכל עת: (א-קנ).

בכה רבי שמעון ואמר. ווי לון לבני נשא דלא ידעין ולא משגיחין - ציקרא דמאריסון. מאן עביד שמה קדישא בכל יומא. הוי אימא מאן דיהיב צדקה למסכני. תא חוי הא אוקמוסו והכי הוא דמסכנא אחיד ביה בדינא וכל מיכלייהו בדינא. הוא אתר דאקרי לזק"ה. כד"ה תפלה לעני כי יעטף. תפלה דא תפלה של יד ואוקומנא (י) ומאן דיהיב ליה צדקה למסכנא הוא עביד לעילא שמה קדישא שלם כדקא יאות (י) בנין דלזק"ה דא אילנא דחיי. ולזק"ה יהיב ללזק"ה. וכד יהיב ללזק"ה קדין אתחבר דא ברא ושמה קדישא אשתכח שלם. מאן דטביד אתערותא דא לתתא ודאי כאילו עביד - שמה קדישא בשלמות. כנוונא דאיהו עביד לתתא הכי אתער לעילא. וע"ד כתיב אשרי שמרי משפט עשה צדקה בכל עת. עושה צדקה. דא קב"ה כביכול הוא עביד ליה (ח) תא חוי מסכנא לא אית לה מדיליה כלום. אלא מאי דיהיב ליה. וסוה"א לא אית לה נסורא מדיליה אלא מאי דיהיב לה שמשא. תא חוי אמאי עני חשוב כמת. מאי טעמא. בנין דהסוא אתר גרים ליה. דהא באתר דמותא הוא שכיח. ובג"כ אקרי מת. הוי דחיים עליה הוא יהיב ליה צדקה ואילנא דחיי שריא עליו. כד"ה (משלי') ולזדקא תליל ממות. וכנוונא דטביד ב"כ לתתא הכי נמי עביד לעילא ממש. זכא חולקיה דוכי למעבד שמה קדישא לעילא. בג"כ צדקה סליק על כלא. והכי מלי צדקה שמה. דהא אתער לזק"ה ללזק"ה לחברא לון כחדא. ולמסויא כלא שמה קדישא כדקא יאות. דהא לזק"ה לא תחתקן ולא אשתלם אלא בלזק"ה. דכתיב (ישעי') וכל בצדקה תכוננו. ולכנסת ישראל

ווי הוהר

(ד) זה התפארת שנקרא צדק"ה: (א) זו הבינה: (י) היינו המלכות והשכינה הקדושה שנקראת תפלה של יד ונקראת צד"ק: (י) שמה קדישא שלם הוא כאשר השם הויה שהוא שורש התפארת שנקרא צדק"ה ונקרא עין החיים הוא בהודגות עם השם ארני והשם אלהים שהם שמות המלכות והשכינה הקדושה שנקראת צד"ק: (ח) ענין העשיה כביכול הוא שזה גורם התעוררות למעלה שזרנת צדקה תודגות עם סדרת הצדק: יש שואלים כאן מדוע בכה בזה רבי ששטון. וי"ד שבכה על צרה כפולה. שראה הרבה תלמודי חכמים שיוצאים זה הסור של נתינת צדקה לשמה. אבל אין בכחם ליתן. וראה הרבה עשירים שיש בכחם ליתן ואין חפצים ליתן. ואף אם למעטים נותנים אין נותנים לשמה אלא להתפארת. ועל זה אנו צועקים ראה עפירתנו לפניך דלים ורקיעים כדומר אלה שאינם דלים הם רקים מן רעת:

ישראל אתמר זה (ט) : (ג-ק"ג) : ולפיכך כתוב עשה צדקה בכל עת. כי מי שעושה צדקה הוא עושה בכל ע"ת (י) כמ"ש (ויקרא טז) וא"ל יבא בכל עת אל הקדש. וזה נתבאר : למדנו מהו שכתוב (ישעי' נט) וילבש צדקה כשריון. זו היא תפלה. הא כיצד. צ"תשעים אמנים. ד' ארבע קדושות בכל יום (יא) ק' מאה ברכות. ד' חמשה חומשי תורה. זש"כ צדקה תרומם גוי : (י"ח)

וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב. אמר רבי שמעון וימירו את כבודם. זה כבודם של ישראל האם שלהם זו השכינה הקדושה שהלכה לפניו החליפה במקום טמא אל אחר. בתבנית שור זה העגל. וזה הוא שכתוב (שמואל א' ד) גלה כבוד. שגרמו להשכינה שתגלה בגלות עמהם. ולפיכך לא נעבר וזהם הזה מן העולם עד הזמן ההוא שיעבירו הקב"ה מן העולם. כמ"ש (יחזקאל יג) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ : (כ-לז)

ויאמר להשמידם לולי משה בחירו וגו'. אמר רבי יהודה אמר רב. כל זמן שהצדיקים בדור אין מדת הדין יכולה לשלוט בהם. וה"ל ויאמר להשמידם לולי משה בחירו וגו'. וכשהקב"ה רוצה לעשות דין ברשעים מסלק הצדיקים מביניהם ואז עושה דין ברשעים. משל למה הדבר דומה למלך שהיה לו פרס. יום אחד נכנס לכרמו וראה שגדלו שם הרבה קוצים. אמר אני רוצה לבערם מכאן. נשא עיניו וראה שושנים יפות ביניהם. אמר בשביל אותן השושנים אניה כל הקוצים. וכאשר השושנים נתנו ריח נטל אותם וזקקם מן הכרם. לאחר שזקקם אמר הגיעה העת לעקור הקוצים ולבערם מן הכרם. כך הקב"ה כל זמן שהצדיקים בדור אין נעשה דין ברשעים. נסתלקו הצדיקים מביניהם אז נעשה דין ברשעים : (י"ח)

ויעמד פינחס ויפלל ותעצר המגפה. אמר רבי שמעון פינחס עמד לפני הדין הקשה של יצחק להגן על ישראל. שנאמר ויעמד פינחס ויפלל. מהו ויעמד. שצמד בפרצה לפני הדין של יצחק. לפיכך נשתלם אצל פינחס הסוד של יצחק. וע"כ נכלל זה בזה במספר אחד : (ג-ל"ו)

ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם וגו'. אמר רבי אלעזר בכל מקום שנוכר שני עולמות אחד הוא הנגלה ואחד הוא הנסתר (י"ג) ואין אנו מברכים להקב"ה אלא בשני העולמות. ולפיכך לעולם עליון הנסתר אנו קוראים הו"א. ולעולם תחתון הנגלה אנו קוראים את"ה. לפי שהוא נתברך מן עולם העליון על ידי הצדיק. שחרי הכל הוא מן עולם העליון. זש"כ ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם : (א-קמ) :

ישראל אתמר (ט) : (ג-ק"ג) : ובגין לא כתיב עשה לך דקס בכל עת. דמאן דעבד לך דקס בכל ע"ת עבד (י) כד"א (ויקרא ט) ואל יבא בכל עת אל הקדש. ואוקמוס : תלכא מסו דכתיב (ישעי' ט) וילבש לך כשריון. דלא היא תפלה. הא כיצד. צ"תשעים אמנים. ד' ארבע קדושות בכל יום (יא) ק' מאה ברכות. ד' חמשה חומשי תורה. זש"כ לך דקס תרומם גוי : (י"ח)

וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב. אמר רבי שמעון וימירו את כבודם. זה כבודם של ישראל אמר דלסון שכינתא קדושה דאזלת קמייסו אחליפו לה דכוכתא מסאבא אל אחרא. בתבנית שור דא עגל. ודא הוא דכתיב (שמואל א' ד) גלה כבוד. דגרמו לשכינתא דתתלי בגלותא עמסון. ובג"כ לא תעבר וזהם דא מעלמא עד הסוף וזמא דיעבד ליה קב"ה מעלמא. כד"א (יחזקאל יג) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ : (כ-לז)

ויאמר להשמידם לולי משה בחירו וגו'. אמר רבי יהודה אמר רב. כל זמן שהצדיקים בדור אין מדת הדין יכולה לשלוט בהם. וה"ל ויאמר להשמידם לולי משה בחירו וגו'. וכשהקב"ה רוצה לעשות דין ברשעים מסלק הצדיקים מביניהם ואז עושה דין ברשעים. משל למה הדבר דומה למלך שהיה לו פרס. יום אחד נכנס לכרמו וראה שגדלו שם הרבה קוצים. אמר אני רוצה לבערם מכאן. נשא עיניו וראה שושנים יפות ביניהם. אמר בשביל אותן השושנים אניה כל הקוצים. וכאשר השושנים נתנו ריח נטל אותם וזקקם מן הכרם. לאחר שזקקם אמר הגיעה העת לעקור הקוצים ולבערם מן הכרם. כך הקב"ה כל זמן שהצדיקים בדור אין נעשה דין ברשעים. נסתלקו הצדיקים מביניהם אז נעשה דין ברשעים : (י"ח)

ויעמד פינחס ויפלל ותעצר המגפה. אמר רבי שמעון פינחס קאים קמי דינא תקופא דילחא לאגא עליהו דישאל. דכתיב ויעמד פינחס ויפלל. מסו ויעמד. דקס דפולס קמי דינא דילחא. בג"כ אשלים לגבי פינחס רוא דילחא. וע"ד כלל דא דלא דכוסכוס : (ג-ל"ו)

ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם וגו'. אמר רבי אלעזר בכל אחר תרין עלמין דא דתתליא ודא דאתכסא (י"ג) ואין לא מזרכין לקב"ה אלא בתרין עלמין. בגין כך עלמא עלאס קריין הו"א. ולעלמא תתאס קריין את"ה. בגין דאיהו דברך מעלמא עלאס על ידא דלדיק. דלא כלל הו מעלמא עלאס. הס"ד דברך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם : (א-קמ) :

## קו

ויציעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יצילים. תנו רבנן כל מי שמתפלל ובוכה וצועק עד שאינו יכול למרשש בשפתיו. זו היא תפלה שלמה שהיא בלב. ולעולם אינה חוזרת ריקם. אמר רבי יהודה גדולה צעקה שקורע

## זיו הזהר

(ס) פ"י שזה נאמר על מדת המלכות והשכינה הקדושה שתשלם בהורגותה עם המדרגה שנקראת צדקה : (י) זה רמז שהגותן צדקה לשמה נורם המשכת השפע מן המדרגה שנקראת צדקה זה התפארת. כב"ל. זה חיסור. ע"ת. זו המלכות : (יא) במספר ד' קדושות בכל אם נחשבת הקדושה של ברכת יוצר אור. והקדושה של וזא דציון : (יב) מן העולם ועד העולם. פ"י מן עולם הבינה עד עולם המלכות. וזא. רמז על הבינה. אחת. רמז על המלכות. צדיק. זה חיסור שהוא מבורך מן התפארת ומבורך לתפארת :

שקורע גזר דינו של אדם מכל ימיו. וצעקה היא בלב שכתוב (איכה ב) צעק לבם אל ה'. וזו קרובה להקב"ה יותר מתפלה ואנחה. שנאמר (כמות כג) כי אם צעק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו. וא"ר יהודה כל דבר שבעולם תולה בתשובה ובתפלה שמתפלל האדם להקב"ה. וכל שכן מי ששופך דמעות בתפלתו. שאין לך שער שלא יכנסו אותן דמעות. אמר רבי ברכיה בשעה שאמר הקב"ה לשמואל (שמואל א' טו) נחמתי כי המלכתי את שאול למלך. מה כתוב ויחר לשמואל ויצעק אל ה' כל הלילה. הניח הכל ולקח צעקה. משום שהיא קרובה יותר להקב"ה. רבי יצחק אמר גדולה צעקה שמושל על מדת הדין שלמעלה. רבי יוסי אמר גדולה צעקה שמושל בעוה"ז ובעוה"ב. ובשביל צעקה נוחל האדם עוה"ז ועוה"ב. שכתוב ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יצילים: (ג-ב)

**ישלח** דברו וירפאם וימלט משחיתותם. פתח רבי אלעזר ואמר (ירמיה יז) רפאני ה' וארפא הושיעני ואושעה. כיון שאמר רפאני ה' מהו וארפא וכיון שאמר הושיעני מהו ואושעה. הלא כיון שהרופא ירפא אין עוד מחלה. אלא כל הרפואות שבעולם ביד הקב"ה. אבל יש מהן על ידי שליח. ויש מהן שאינן נמסרין בידי שליח. אותן שנמסרין בידי שליח רפואות הן. אבל לפעמים חוזרין אליו המחלות. מלבד אותן שהקביה מרפא אינן חוזרין לעולם. וע"כ הרפואה שלו היא רפואה שאין עוד מחלה כלה. ובשביל זה רפאני ה' וארפא בודאי בלי קטרוג כלה: (ג-ב-חטופת)

תאנא כתוב (תהלים מא) אשרי משכיל אל דל. דל נקרא זה ששוכב במחלות. והוא אסיר על מטתו בבית אסירי המלך. ואם נמצא רופא שהוא חכם. נותן לו הקב"ה ברכות לזה שמתגוע באיש הזה ששוכב במחלתו כמו אסיר בבית אסירים. ויעזור לו להוציאו מבית האסירים. ובוא וראה שהקב"ה דן הדינים של בני העולם למעלה. הן למות הן לשרש הן לעקור הן לעונש רכוש והן להאסר. מי שנידון לעונש רכוש נופל במחלה. ולא ירפא עד שיתן ויבסיד מן רכושו כפי מה שנגזר עליו. וכיון שנענש בממונו שהפסיד ונתן כפי מה שנגזר עליו נרפא ויוצא מבית האסירים של מחלתו. וע"כ נצרך להתיגע אצלו שיתן עונשו במוקדם וישתחרר. מי שנידון לשרש יהיה נתפס וינתן בבית אסירים עד שישתרש מהכל. ולפעמים ישתרש מאבר שבגופו ואח"כ יוציאו אותו מבית האסירים. אבל מי שנידון למות אף אם יתן כל כופר וכל מומן שבעולם לא ינצל. ולכן נצרך לרפוא שהוא חכם להתיגע אצל החולה. שאם יכיל לתת לו רפואה לגופו הרי טוב. ואם לא יתן לו רפואה לנשמתו ויתגוע על רפואת הגופו. זה הוא רופא חכם שהקב"ה נמצא בעזרתו בעולם הזה ובעולם הבא: (ג-רעט.)

תאנא כתוב (תהלים מא) אשרי משכיל אל דל. דל אקרי האי דשכיב כבי מרעיה. ואיזו אסיר כבי אסירי דמלכא. ואי אסירי חכים הוא. קב"ה יסיב ליה ברכאן להסוה דישתדל כהאי בר נש דשכיב כבי מרעיה כחאסיר כבי אסירי. ויסייע ליה לאפקא ליה מבי אסירי. ותא חוי קב"ה דן דינן דכבי עלמא לעולא. הן למות הן לשרובי הן לעקור הן לעונש נכסין וכן לאסירי. מאן דאיתדן לעונש נכסין נפיל כבי מרעיה. ולא יתבי עד דיתן כל מאי דאתגזר עליו. כיון דאתענש בממוניו ויסיב כל מאי דאתגזר עליו אתבי ונפק מבי אסירי דמרעיה. וע"ד אלשנריך לאשתדל עליו דינן עונשיו ויפוק. מאן דאיתדן לשרובי יתפסון ליה ויהיב ליה כבי אסירי עד דישתרש מכלא. ולזמנין דישתרש משיפת דנושא ולבחר יפקון ליה מבי אסירי. אבל מאן דאיתדן למות אילו יסיב כל כופרא. וכל מתגוע דעלמא לא ישתוב. וע"ד אלשנריך לאסירי חכים לאשתדל עליו. אי יכיל לחיבב ליה אסותא לניפא יאות. ואי לאו יסיב ליה אסותא לנכמתים וישתדל על אסותא דנשמתא. דא הוא אסירי חכים דקב"ה ישתדל עליו כהאי עלמא ובעלמא דאחי: (ג-דש.)

## קח

כי גדול מעל שמים חסדך ועד שחקים אמתך. תאנא זכאה חולקים דמאן דזכי בתר דנפקא נשמתיה מהאי עלמא. לסלקא נשמתיה בתר עלאה יתיר. דאיהו לעולא חאבד דאקרי שמים. ותמן זכי ליקרא דמלכא ולאתעדנא בחדלא עלאה. כמה דכתיב (ישע' נה) או תתענג על ה'. על ה' דיקא. זכאה חולקים דמאן דזכי ליהסד

## קח

כי גדול מעל שמים חסדך ועד שחקים אמתך. למדנו אשרי חלקו מי שזוכה לאחר שתצא נשמתו מעולם הזה. להעלות נשמתו בעולם יותר עליון. שהוא למעלה מהמקום נקרא שמים. ושם תזכה לחיות בכבוד המלך ולהתענג בעדן העליון. כמו שכתוב (ישע' נה) או תתענג על ה'. על ה' דוקא. אשרי חלקו מי שזוכה

לחסד' הוה שכתוב כי גדול מעל שמים חסדך. וכי על השמים הוא הלא כתוב (תהלים נז) כי גדול עד שמים חסדך. אמר רבי יוסי יש חסד ויש חסד. חסד עליון וחסד תחתון. חסד עליון מעל שמים הוא (ה) חסד תחתון הוא שכתוב (ישע' נה) חסדי דוד הנאמנים (ז) ובהם כתיב עד שמים: (א-ריט.)

רבי יצחק אמר כתיב כי גדול מעל שמים חסדך מעל שמים. שצולה למעלה מהמקום שנקרא שמים (ז) ומה הוא. זו היא הבניה והיינו שנקרא תשובה. רבי יהודה אמר ממשע שכתוב מעל השמים. אלמלי כתוב על שמים היה נשמע שזהו המקום שצומד על שמים ולא יותר. אבל כיון שאמר מעל שמים משמע שזה המקום שצומד על השמים למעלה מעלה. שלמדנו כי בזמן ההוא שטובים המה מעשה האנשים למטה ואם הבנים היא בשמחה. אז מופיע בהתגלות הקדמון קדוש ומאיר אורו אל פני הקטנות. ובכן הכל בשמחה הכל בשלמות. כלם נמצאים בברכות ורחמים מתפשט. וכל חצולמות בשמחה: (ג-טז.)

## קמ

תחת אהבתי ישטונני ואני תפלה. אמר רבי חזקיהו מהו ואני תפלה. זו כנסת ישראל. כמו שביארו שכתוב (תהלים סט) ואני תפלתי לך ה'. וכתוב (שם סח) שומע תפלה עדיך וגו'. ודוד בשביל כנסת ישראל אמר כך. ומה שאמר ואני תפלה הכל אחד. וזו תפלה של יד שנאמר על ידכה בה"א: (ג-מט.)

כי יעמד לימין אביון להושיע משפטי נפשו. רבי אלעזר שאל לרבי שמעון אביו ואמר לו. הרי למדנו שבשביל ג' פשעים שבעולם רעב בא לעולם. וכל אותן הפשעים לא נמצאים אלא בעשירים. לפי שלבם מתגאה בהם. ואין נמצאים בעניים. א"כ מה הוא הדין שהקב"ה מענה לעניים ומחזק העשירים. שהרי בעבור זה מוסיפין לחטוא לפניו. אמר לו יפה שאלת. והרי ביארו החברים ואמרו שכאשר חפץ הקב"ה להפרע מן הרשעים ולהאבידם מן העולם. אז נותן להם שלמות ומשלים להם בכל. אבל בוא וראה שכל בני העולם אין נמצאים קרובים למלך העליון כאלה הכלים שהוא משתמש בהם. ומי הם. לב נשבר ונדכה. ואת דכא ושפל רוח. אלה הם הכלים של המלך. וכאשר יש בצורת בעולם והרעב והדין מתגבר על העניים. אז הם בוכים וגוועים לפני המלך. והקב"ה קרוב אליהם יותר מלאחרים. וש"ה (תהלים כג) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני. ואז הקב"ה מוקד בשביל

לחסד' דא דכתיב כי גדול מעל שמים חסדך. וכי על השמים הוא וזה כתיב (תהלים נז) כי גדול עד שמים חסדך. אמר רבי יוסי וית' חסד וית' חסד. חסד עלאה וחסד תתאה. חסד עלאה מעל שמים הוא (א) חסד תתאה הוא דכתיב (ישע' נה) חסדי דוד הנאמנים (ז) וזהו כתיב עד שמים: (א-ריט.)

רבי יצחק אמר כתיב כי גדול מעל שמים חסדך. מעל שמים. דסלקא לעילא מאתר דאקרי שמים (ג) ומאי איתו. דא איתו אמת והיינו דאקרי תשובה. רבי יהודה אמר דיקא דכתיב מעל שמים אלמלי כתיב על שמים משמע הסוף אחר דקיימא על שמים ולא יתיר. כיון דלאמר מעל שמים משמע הסוף אחר דקיימא על השמים לעילא לעילא. דתאנא דהסוף ומנא דמתכשר עובדין לתתא ואמא בחדותא. אתגליא עתיקא קדישא ותב נהורא לויער אנפין. וכדין כלל בחדותא כלל בשלימות. כללו אשתכחן בצרכאן ורחמין ומיין. ועלמין כללו בחדותא: (ג-טו.)

## קמ

תחת אהבתי ישטונני ואני תפלה. אמר רבי חזקיהו מהו ואני תפלה. דא איתו כנסת ישראל. כמה דלוקמוס דכתיב (תהלים סט) ואני תפלתי לך ה'. וכתוב (שם סח) שומע תפלה עדיך וגו'. ודוד בגין כנסת ישראל קאמר לה. ומה דלאמר ואני תפלה כלל חד. וזה תפלה של יד דכתיב על ידכה בה"א: (ג-מט.)

כי יעמד לימין אביון להושיע משפטי נפשו. רבי אלעזר שאל לרבי שמעון אביו ואמר לו. הרי למדנו שבשביל ג' פשעים שבעולם רעב בא לעולם. וכללו חובי לא אשתכחו אלא בעתירי. בגין דלבייטו גם צדו. ולא משתכחי במסכני. מאי דינא הוא דקב"ה קטיל למסכני וקארי לעתירי. דהא מהשתא יוסיפון למחשי קמיה. אמר ליה יאות שאלת. וזה לוקמוס חבירא ואמרו כד בעא קב"ה לאתפרעא מן רשיעא ולאזבדא לכו מן עלמא. כדין יסיד לכו שלום ואשלים לכו בכלא. אבל תא חוי דכל בני עלמא לא משתכחו קריבין למלכא עלאה כאלין מאני דאיתו אשתמש צדו. ומאן אינון. לב נשבר ונדכה. ואת דכא ושפל רוח. אלן אינון מאני דמלכא. וכד אשתכח צלורת בעלמא וכפנא ודינא אשתקף על מסכני. כדין צבאן וגעאן קמי מלכא. וקב"ה קריב לון יתיר מלכא. הו"ד (תהלים כג) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני. וכדין קב"ה פקיד על

## ויו הוהר

קה (א) חסד עלאה שהוא מעל שמים. פי' למעלה מן התפארת שנקרא שמים. היינו ספירת חסד שהיא ספירה הראשונה של ו' ספירות התחתונות: (ב) חסדי דוד הנאמנים נקראין ב' הספירות נצח והוד. על שכן מכינות ומתקנות שפע התהוד עבור דוד. פי' עבור המלכות. והן עד שמים. היינו מתחת התפארת: (ג) דעת רבי יצחק ג"כ שמעל שמים רוסו על הבניה עולם הבריאה. ודעת רבי יהודה שרופו על הספירה היותר גבוה מן הבניה שהיא חכמה עולם האצילות. ואור איין סוף שנמצא שם נקרא בשם אבא עתיקא קדישא. ולעומתו אור איין סוף שנמצא בהתפארת נקרא בשם ברא ועיר אנפין פני קטנות:



על מאי אחיך כפנא לעלמא. ווי לאיוון חייבא דגנמי האו כד אתער מלכא לאשגחא בעלמא על קלא דמסכני. רחמנא לישוכן מיניסו ומעלבוניסו. דין כתוב (שמות כב) שמוע אשמע צעקתו. שמוע אשמע תרי ומני. חד לאשגחא בקליסון. וחד לאתפרעא מן אינון דגנמי לון האו. וע"ד בשעתא דלפנא אשתכח בעלמא ווי לאיוון עתירי חייבא מקליסון דמסכני לקמי קב"ה : (ג-ה)

## קי

**נאם** ה' לאדני שב לימיני עד אשית הדם לרגליך. פתח רבי שמעון ואמר. נאם ה' לאדני. דרגא עלאה לדרגא תתאה קאמר שב לימיני (א) לאתקשרא מערבית דרומית שמאלא בימינא. בנין לתבא חיליון דשאר עמין עכו"ם. נאם ה' לאדני. נאם ה'. דא יעקב (ב) לאדני. דא (יחזקאל) ארון סברית ארון כל הארץ : ד"א נאם ה'. דא יובלא. לאדני. דא שמעס (ג) דכתיב בזה (שמות כא) אהבתי את אדוני. שב לימיני (ד) שהרי הימין ביובל שורה. והשמטה צריכה להתקשר כהימין (ה) בוא וראה שמטה זו אינה נקשרת בקיום שלם בהימין ובהשמאל מן היום שנמצאת. כאשר חפצה להתקשר הושיט זרוע השמאלית לקבל אותה וברא עולם הזה. ולפי שהוא נברא מצד השמאל אין בו קיום רק עד זמן אלף השביעי. שבוים ההוא בלבד תתקשר אז בהימין. ואז היא תהיה בין הימין והשמאל בקיום שלם. ויהיו נמצאים שמים חדשים וארץ חדשה. ואז לא תסיר משם לעולם (ו) אם כן איך יפורש שב לימיני (ז) אלא זה רק עד זמן ידוע. ככתוב עד אשית אויבך הדם לרגליך. ולא תמיד. אבל בזמן ההוא לא תסיר משם לעולם. שכתוב (ישעי' נד) כי ימין ושמאל תפרוצי. להיות הכל אחר : (א-ג)

רבי יוסי אמר נאם ה' לאדני שב לימיני. מי שאוהב לו להקב"ה הוא מעורר בחינת הימין אליו והקב"ה מקבלו באהבה. וכל עניני העולם אין תלויים אלא ברצון. רוח ממשיך רוח ומביא רוח. וסימנך (אויב יד) אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסף. וכאשר האדם מבקש לעורר אהבה אצל הקב"ה ירע שתתעוררות הימין לא תתעורר אלא בג' אופנים. ככתוב בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך. הרי ג' אופנים כאן וכלם נצרכים לב ונפש וממון. ואז הקב"ה מעורר ימינו אליו ופושט ימינו לקבל אותו

## זיו הוזהר

**קי** (א) מי התפארת אושר ופוקד המלכות להתקשר מערבית בדרומית. היינו שהשכינה שהיא בחינת שמאל דין תתקשר בחינת כשביל דהרעין אושר והיינו בכתוב ימינך ה' נאדרי בכה ימינך ה' תרעץ אויב : (ב) יעקב היינו התפארת. וארון הברית זו המלכות : (ג) יובל זו הבינה ושמטה זו המלכות. העבר שאינו רוצה לצאת לחירות נפרד מן היובל שהוא מקור החירות ואין לו אחיה רק במלכות : (ד) מי שהבינה פוקדת המלכות שתתקשר בחינת החסד. והבינה תקרא לחסד ימיני כיון שאמר הבינה ישכון אצלה החסד : (ה) היינו כדי להמתיק מרת הדין שבה : (ו) מי שאו החסד המלכות יחד עם התפארת במדרגה של יסין דשמאל תפרוצי. והיינו כמו שניתה ההכנה עם הבינה הם באחדות תמידית : (ז) כי הדשון שב נראה כמו בקבוצות. וע"ז אושר שהפסוק עצמו מפורש דהיינו רק עד אשית אויבך :

ואתו ומקבלו. וע"ז כתוב נאם ה' לאדני שב לימיני. וסוד מקרא זה הרי הצירו בו שדוד המלך על המדרגה שלו אמר כך כאשר תתקשר בהימין: (ב-קסב:)

**אתה** כהן לעולם על דברתי מלכי צדק. פתח רבי אלעזר ואמר (ישע' כה) ה' אלהי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית פלא. מקרא זה סוד האמונה הוא. י"י. סוד עליון ראשית נקודה עליונה הנסתרת שאינה ידוע (ה) אלהי. סוד של קול דממה דקה (ט) והיא הראשית ששייך בה לשאול. ונסתרת ואינה ידוע ואין מי ששייב עליה. לפי שהיא תתומה נסתרה וגניזה. אתה. זה הימין (י) והוא הראשית ששייך בו שאלה ותשובה. והוא כהן העליון. כמש"כ אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק. מי הוא על דברתי מלכי צדק. אלא זה כהן העליון שהוא עומד על דב"ר (א) לפי שהדבר ההוא אינו עומד אלא בימין. ודבר ההוא מי הוא. מלכי צדק. כך שמו. ומה שאמר דברתי לפי שנתקשר בו בדוד (יב) וכל דברי חשבחות שלו בדב"ר ההוא הם באים. וע"כ דברתי. לפיכך אתה זה כהן. והרי ביארנו ששלשה מקומות הם שנקראים כל אחד אתה (יג) ארוממך. הכל יחד. אודה שמך. כראוי וזה השם הוא ידוע (יד) כי עשית פלא. מכסה ולבוש (טו) שיתלבש בו אור נסתר הקדמון ראשית מדרגה העליונה אדם קדמון הנצלים. במכסה של מאור אחר: (ג-קג:)

**ידין** בגוים מלא גויות מחץ ראש על ארץ רבה. אמר רבי שמעון בהיכל הרביעי נאשר בן עדן התחתון שם כל אותן אבלי ציון וירושלם וכל אותן שנהרגו צ"י העמים עכו"ם. וכאשר המשיח נכנס ועומד ביניהם הוא מתחיל לבכות. ואז כל הנשיאים מגזע דוד אווזים בו ומנחמים אותו. והוא מתחיל פעם שנית לבכות עד שהקול יוצא ומתאחד בקול ההוא. והוא עולה למעלה ושוהה שם עד ראש חודש. וכאשר יורד יורדים עמו כמה אורות ובהירות מאירות ורפואות והארה לכל אותן ההרונים ובעלי מחלות ומכאובים שסבלו עם המשיח. ואז הוא לובש אדרת ושם נחקקים ונצטיירים כל אותן ההרונים שנהרגו צ"י העמים עכו"ם באדרת ההיא. ומעלה אותה האדרת למעלה ונחקקת שם בתוך אדרת העליונה של המלך. והקב"ה עתיד ללבוש אדרת ההוא ולדון אותן העמים. וע"ז כתיב ידן בגוים מלא גויות מחץ ראש על ארץ רבה: (א-לח:)

ומקבל ליה. וע"ז כתיב נאם ה' לאדני שב לימיני. וזל דהאי קרא הא אתערנא בים דדוד מלכא על דרגא דיליה קאמר כד אתקשר בימינא: (ג-קסב:)

**אתה** כהן לעולם על דברתי מלכי צדק. פתח רבי אלעזר ואמר (ישע' כה) ה' אלהי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית פלא. הא קרא רזא דמשיחנותא איהו. י"י. רזא עלאה שירותא דנקודא עלאה סתימא ללא ידיע (ה) אלהי. רזא קול דממה דקה (ט) ואיהו שירותא דקיימא לשאלא. ואסתים ולא ידיע ולית מאן דיתיב עליה. בגין דאיהו סתים וסמיך וגניז. אתה. דא ימינא (י) שירותא דקיימא לשאלא ולאסתבא ביה. וסוד כסן עלאה. כד"א אתה כסן לעולם על דברתי מלכי צדק. מאן על דברתי מלכי צדק. אלא כסן עלאה דא איהו דקיימא על דב"ר (א) בגין דסודא דבר לא קיימא אלא בימינא. וסודא דבר מאן איהו. מלכי צדק. כך שמיא. וזל דאמר דברתי בגין דאתקשר בים דדוד (יב) וכל מלי שבחא דיליה כסודא דב"ר אתין. וע"ז דברתי. ובג"כ אתה דא כסן. וסא אוקימנא דתלת דוכתי אינון דאקרי כל חד אתה (יג) ארוממך. כלל כדורא. אודה שמך. כדקא יאות וסא שם ידיע (יד) כי עשית פלא. כסויא ולבושא (טו) לאסתבא כסודא סתימא עתיקא ראשיתא דרגא עלאה אדם קדמאס עמיא. ככסויא דסודא אחרא: (ג-קג:)

**ידין** בגוים מלא גויות מחץ ראש על ארץ רבה. אמר רבי שמעון כסודא דביעאש [די בגין עדן תתאס] תמן כל אינון אבלי ציון וירושלם וכל אינון קסולי דעמין עכו"ם. וכד משיח עלא וקאיס בינייהו איהו שארי כבי. כדין כל אינון כסויא דזרעא דדוד אחידן ביה ומכחמין ליה. שארי תנינות ובכי עד דקלא כפיק ומתאחד כסודא קלא. וסליק לעילא ואסתתי תמן עד ריש ירחא. וכד נחית נחתין עמיא כמה כסוין וזיוין מנסרין ואסוותא ונסורא לכל אינון קסולין ובכי מרעין ומכאובין דסבילו עמיא דמשיח. וכדין פורפירא לבוש ותמן חקיקין ורשימין כל אינון קסולי דעמין עכו"ם כסודא פורפירא. וסליק סודא פורפירא לעילא ואסתחק תמן גו פורפירא עלאה דמלכא. וקב"ה זמין לאסתבא סודא פורפירא ולחידן אינון עמיא. וע"ז כתיב ידן בגוים מלא גויות מחץ ראש על ארץ רבה: (א-לח:)

## הללויה

## הללויה

## זיו הודר

(ח) היינו החכמה עולם האצילות: (ט) היינו הבינה עולם הבריאה: (י) היינו ספירת החסד מדרגת כהן: (יא) פי' שמרת החסד עומד על מרת המלכות שנקראת דבר ונקראת מלכי צדק. וענין העמידה שמרת החסד משפיע להמלכות הארת החסד כדי להחיות הדינים שבה: (יב) דוד קרא להמלכות דברתי יען כי היא שורשו: (יג) ג' המדרגות הן חסד תפארת ומלכות. והכל לפי הענין: (יד) המלכות נקראת ש"ם בסוד ושמו אחד: (טו) דורש תיבת פלא במשמעות הברכה ומכסה מחשבה. והיינו כמו שפירש"י בהפסוק כי יסא מלך דבר דמשפט. וז"ל כל הפלאה לשון הברכה ופירשה שהדבר נברך ומכסה מלך:

## קא

הַלְלוּיָהּ אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה. רבי שמעון פתח ואמר. אודה ה' בכל לבב. בכל לב היה צריך לומר. אלא דוד בסוד העליון של שם הקדוש היה נצרך לו להודות להקב"ה (א) אודה ה' בכל לבב. ביצר טוב וביצר רע. ואלה הם שני צדדים אחד ימין ואחד שמאל. בסוד ישרים ועדה. אלו הם שאר הצדדים של זה העולם. שהרי לבב הוא כדמיון של דרום וצפון. כן בסוד ישרים הם שאר צדדי העולם. שהם ששה כדמיון שלמעלה. ועדה. זה הוא המקום של יהודה (ב) ככתוב (תהלים קלב) ועדתי זו אלמדם. וכתוב (ירמיה יב) ויהודה עד רד עם אל וגו'. ומה שכתוב (תהלים קלה) אודך בכל לבי נגד אלהים אומרך. שם נגד מקום אחד היה אומר (ג) ככתוב נגד אלהים אומרך. שהרי לעומת מדרגה זו היה אומר אותו המזמור לחבר לה ביהמין: (א-קנח:)

פתח רבי אלעזר ואמר. הַלְלוּיָהּ אודה ה' בכל לבב וגו'. הַלְלוּיָהּ. הרי נתבאר והעירו בו החברים וכן הוא שזה הוא השבח שעולה על כל אותן שירות ותשבחות שאמר דוד בכל עשר מיני זמירות שהיה אומר. לפי שזה כולל שם הקדוש עם שבחה ביחוד. והוא הכולל של שם הקדוש העליון (ד) אודה ה' בכל לבב. בכל מקום שאמר דוד המלך בסוד של אלפ"א בית"א הרי הוא הסוד של אותיות הנחקקות שיצאו בחקיקה של ל"ב הנתיבות (ה) ויש אותיות גדולות שהן מסוד עולם העליון. ויש אותיות אחרות שהן אותיות קטנות. וכאן הוא סוד אלפ"א בית"א של עולם התחתון. אודה ה' בכל לבב ביצר הטוב וביצר הרע שהוא שורה בקרבו. שהרי על הכל יש להודות לו להקב"ה. ביצר הטוב וביצר הרע. שהרי מצד של יצר הטוב בא הטוב לאדם. וצריך לברך להקב"ה ברוך הטוב והמטיב. ומצד של יצר הרע בא הקטרוג על האדם. וצריך להודות להקב"ה על כל מה שבא על האדם הן מצד זה והן מצד זה. בסוד ישרים ועדה. ישרים. הם מלאכים עליונים הקדושים שיוצאים הסוד של הקב"ה. שהרי כל הסודות של הקב"ה הם יורעים והם הסוד שלו. וע"כ בסוד ישרים. ועדה. אלה הם ישראל כאשר מתאספים בעשרה להודות לו להקב"ה ולסיכך

## קיא

הַלְלוּיָהּ אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה. רבי שמעון פתח ואמר. אודה ה' בכל לבב. בכל לב מבני לוי. אלא דוד ברוך עלאה דשמה קדישא קא בעי ליה לאודאס ליה לקב"ה (א) אודה ה' בכל לבב. בילר טוב וביצר רע. ואלין תרין ספרין חד ימינא וחד שמאלא. בסוד ישרים ועדה. אלין אינון שאר ספרין דהאי עולמא. דהא לכלב כנוונא דדרוס ולפון. בסוד ישרים אלין שאר ספרי עולמא. דאינון שית כנוונא דלעילא. ועדה. דא הוא אתר דיהודא (ב) כדכתיב (תהלים קלב) ועדתי זו אלמדם. וכתיב (ירמיה יב) ויהודה עד רד עם אל וגו'. והאי דכתיב (תהלים קלה) אודך בכל לבי נגד אלהים אומרך. הוה באתר חד קאמר (ג) דכתיב נגד אלהים אומרך. דהא לגבי האי דרגא קאמר שירמא לחברא לה ביהמין: (א-קנח:)

פתח רבי אלעזר ואמר. הַלְלוּיָהּ אודה ה' בכל לבב וגו'. הַלְלוּיָהּ. הא אתמר ואתערו ביה חברים וסבי אישי דהא אינון שבחא דקא סלקא על כל אינון שירין ומשבחין דאמר דוד בעשר יומי מושבין דלויא אמר. בגין דהא כליל שמה ושבחא כחדא. ואינו כלל דשמה קדישא עלאה (ד) אודה ה' בכל לבב. בכל אתר דאמר דוד מלכא רוא דאלפ"א בית"א אינון רוא דאחון גליפון דפקין בגלוסי דלתתין ומרין שבילין (ה) ואית אחון עליון מרוא דעלמא עלאה. ואית אחון אחרנין דאינון אחון זעירין. והא אינון רוא דאלפ"א בית"א דעלמא מתאס. אודה ה' בכל לבב בילר טוב וביצר רע. לויא שרי בגויה. דהא על כלל אית לאודאס ליה לקב"ה. בילר טוב וביצר רע. דהא מספירא דילר טובא אחי עב לבר נש. ואית לברכא ליה לקב"ה ברוך הסוב והמטיב. ומספירא דילר טובא אחי קטרוגא לגבי. ואית לאודאס לקב"ה בכל מאי דאחי על צ"כ מספירא דא ומספירא דא. בסוד ישרים ועדה. ישרים. אינון מלאכין עליון קדישין דידעין רוא דקב"ה. דהא כל ריון דקב"ה אינון ידעין ואינון רוא דלויא. וע"כ בסוד ישרים. ועדה. אלין אינון ישראל כד מתכנסו בעשרה לאודאס ליה לקב"ה וכו'

## זיו הזהר

**קיא** (א) פ' שבכל בחינותיו ובחיותו ומדותיו יורה ויבשר להקב"ה. כו. שתתפלות השכינה הקדושה. ככתוב כל עצמותי תאמרנה. וכוה יבאר בכל לבב לשון רבים. שזה מורה על ב' בחינות יסין ושמהל חסד וגבורה שחנן ישאלשלו יצר טוב וחסד ויצר רע. ולפי זה יבאר בסוד ישרים שמרנו על שאר הבחינות והמדות שבאדם שחנן בשורשן ששה כדמיון ששת הספירות שלמעלה שנקראין מות: (ב) יבאר תיבת ועדה שרמנו על המלכות והשכינה הקדושה שבהשתפלות עמה יורה ויבשר להקב"ה. שעידיה כתוב למען יוסרך כבוד וגו'. וסביא ראיא מן הפסוק אם ישמרו בנך בריתי ועדתי זו אלמדם. שבריתי מוסב על תורה שבכתב. ועדתי עדה שלי מוסב על תורה שבפ"ש שורש מלכות. כדאיתא מלכות פה ותורה שבפ"ש קרינן דה. וכן כאן תיבת ועדה מוסב על הפסוק של יהודה. ר"ל מרת המלכות שורש יהודה מלכות בית דוד. ועל זה מביא עוד ראיא מן הפסוק ויהודה עד רד עם אל. כי על פי רוב נכתב עוד מלא בואיז וכו' עד חסד. שמשמעו עדות. ושם הענין שיהודה כבה זה שהוא ברוך עם העד ר"ל עם התורה שבפ"ש הוא רד עם אל. ר"ל שהוא מושל כבה המלכות והשכינה הקדושה שנקראת אל כאשר הוא מושפעת מן מרת תחסד: (ג) פ' כי לבי הוא לשון יחיד. יען כי שם לא חשב שאר הבחינות והמדות אלא השכינה בלבד שרור קראא לבי. ככתוב לך אבר רבי. והיינו ג"כ נגד אלהים שהוא השם של המלכות והשכינה הקדושה. ואמר אומרך בהשתפלות עמה ככתוב למען יוסרך כבוד: (ד) הַלְלוּיָהּ היינו כלל דשמה קדישא עלאה. ר"ל שם הוי"ה בשילוב השם אדני שזה מורה על יחוד קב"ה ושכינתו. גם נרמז בתיבת ת"לוייה כל העשר ספירות כי ה"לל בני השם אדני. היינו מלכות. הא"ו רמז על התפארת הכולל ששת הספירות. י"ה היינו חכמה ובגוה. קיצו של פ"ד רמז על בחר: (ה) אלו ל"ב נתיבות פליאות חכמה כטובא בספר יצירה:

ולפיכך צריך להורות להקב"ה על הטוב ועל הרע ולפרסם לפני הכל. ואם תשאל הלא הוא יודע הכל ולמה נצרך לפרסם. אלא שבוה נחבד הקב"ה בעולם ע"י פרסום הנס. ועל כן כתוב בו (יחזקאל דה) והתגדלתי והתקדשתי וגו' : (ב-קעג) :

עוד אמר רבי אלעזר בוא וראה הללויה בכל אותן שירות ותשבחות שאמר דוד הרי למדנו שלמעלה מכלם הוא הללויה וזה נתבאר. מה הטעם. לפי שזה כליל שם הקדוש עם שבחה ביחד. מהו השם והשבחה. השם זה יי. שבחה מי היא. אלא זו כנסת ישראל שהיא [הל"ל אדני] תבין שבחה תמיד להקב"ה ולא תשקט. כמש"כ (תהלים פג) אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל. לפי שסודו של תשבחות היא מסדרת ומשבחת תמיד אליו. ולפיכך השם והשבחה ביחד. אודה ה' בכל לבב. כמו שדרשו ביצר הטוב וביצר הרע. לפי שהם נמצאים תמיד אצל האדם. והיינו כמו שדרשו בהפסוק בכל לבבך וזה נתבאר. בסוד ישרים. אלו הם ישראל שכל המדרגות בהם מתעטרות. כהנים ולוים צדיקים וחסידים. ועדה. ככתוב נצב בעזרת אל. והם הסוד שהקב"ה נתעטר בהם. ולפיכך צריך האדם לשבח להקב"ה תמיד. לפי שהוא בוחר בשירות ותשבחות. ומי שיודע לשבח להקב"ה כראוי מקבל הקב"ה תפלתו ומציל אותו. זש"כ אשגבנו כי ידע שמי יקראני ואצננה וגו' ארך ימים אשבעהו וגו' : (א-קעח) :

**מרח** נתן ליראיו יזכור לעולם בריתו. פתח רבי שמעון ואמר. טרף נתן ליראיו. אלו הם הזכאים שהם יראי הקב"ה. שכל מי שירא אותו נקרא שהוא מאנשי ביתו של המלך. ועליו כתוב (תהלים קיב) אשרי איש ירא את ה'. מהו טרף נתן ליראיו. אלא כמו שכתוב (משלי יא) ותקם בעזר לילה ותתן טרף לביתה. מכאן למדנו שכל אדם שצמץ בתורה בלילה. וקם בחצות הלילה בשעה שכנסת ישראל תתעורר להכין בית למלך. וזה נשתתף עמה. הרי הוא נקרא איש מבית המלך. ונותנים לו בכל יום מאותן תיקוני הבית. זש"כ ותתן טרף לביתה וחק לנעורותיה. איזהו ביתה. כל אותן שמשותפים עמה בלילה נקראים ביתה בני ביתה. ולפיכך טרף נתן ליראיו. מהו טרף. טרף ממש שהיא לוקחת ממקום רחוק העליון. שכתוב ממרחק תביא דחמה. ומי הוא שזוכה לטרף זה. סוף המקרא מוכיח. שכתוב יזכר לעולם בריתו. הרי זה מי שצמץ בתורה להשתתף עמה בלילה. ולא עוד אלא שצדיק עליון אחד יש לו להקב"ה והוא משתתף עמו (י) ונוחלים שניהם לכנסת ישראל. שכתוב (ישעי ס) צדיקים לעולם יירשו ארץ. (ג-ז) :

**פדות** שלח לעמו צוה לעולם בריתו קדוש וגורא שמו. אמר רבי יוסי מה נשתנה בכל שאר המקראות שבכלם יש שתי אותיות מאלפ"א בית"א. ובמקרא זה

ובג"כ אית לאודאס ליה לקב"ה על מב ועל ביש ולפרסמא קמי כלל. ואי תימא הא חיוב ידע כלל ואמאי אלסרין לפרסמא. אלא דבא אחיקר קב"ה בעלמא לפרסמא כסא. וע"ד כתיב ביש (יחזקאל לח) והתגדלתי והתקדשתי וגו' : (ב-קעג) :

תו אמר רבי אלעזר תא חזי הללויה בכל אינון שירין ותושבחון דקאמר דוד הא תנינן דלעילא מכלסון הוא הללויה ולוקמוס. מאי טעמא. בגין דכליל שמה ושבחא כחדא. מהו שמה ושבחא. שמה דא יי. שבחה מאן חיוב. אלא דא כנסת ישראל דאיהי [הל"ל אדני] מתקרא שבחה תדיר לקב"ה ולא אשתכחה. כד"א (תהלים פג) אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל. בגין דסודא דשבחה יאיהי מסדרת ומשבחת תדיר לגביה. ובג"כ שמה ושבחא כחדא. אודא ה' בכל לבב. כמה דלוקמוס ביצר הטוב וביצר הרע. בגין דאינון משתכחי תדיר לגביה דבר נס. כד"א בכל לבבך ולוקמוס. כסוד ישרים. אליון אינון ישראל דכל דרגין בהו מתעטרין. כללי וליואי דליקי וחסידי. ועדה. כד"א נצב בעזרת אל. ואינון רוא דקב"ה אשתער בהו. ובג"כ צעו בג"כ לשבחא ליה לקב"ה תדיר. בגין דאיהו אחרעי בשירין ותושבחון. ומאן יודע לשבחא ליה לקב"ה כדקא יאות קב"ה קבול ללויה ושוב ליה. הס"ד אשגבנו כי ידע שמי יקראני ואצננה וגו' ארך ימים אשבעהו וגו' : (א-קעח) :

**מרח** נתן ליראיו יזכור לעולם בריתו. פתח רבי שמעון ואמר. מרח נתן ליראיו. אליון אינון זכאין דחלי לקב"ה. דכל מאן דחיל ליה אחקרי מאנשי ביתא דמלכא. ועליו כתיב (תהלים קיב) אשרי איש ירא את ה'. מהו טרף נתן ליראיו. אלא כמה דכתיב (משלי יא) ותקם בעזר לילה ותתן טרף לביתה. מהכא אוליסנא דכל בג"כ דלעי באורייתא בלילה. וקם בפלגות ליליא בשעתא דכנסת ישראל אשתער לאתקנא ביתא למלכא. והאי אשתתף ביה. מאי אינון מצי מלכא. ויהיין ליה כל יומא מאינון תיקוני ביתא. הס"ד ותתן טרף לביתה וחק לנעורותיה. מאן ביתא. כל אינון דמשתתפי ביה בלילה אקרון ביתא בני ביתא. ובג"כ מרח נתן ליראיו. מהו טרף. טרף ממש דאיהי נפלא מאתר רחיקא עלאה. דכתיב ממרחק תביא דחמה. ומאן זכי להאי טרף. סופיה דקרא אובח. דכתיב יזכר לעולם בריתו. מאן לאשתתף באורייתא לאשתתפא ביה בלילה. ולא עוד אלא דלדיק חד עלאה אית ליה לקב"ה והוא אשתתף ביה (י) וירתינ תרווייהו לכנישתא דשרא. דכתיב (ישעי ס) צדיקים לעולם יירשו ארץ. (ג-ז) :

**פדות** שלח לעמו צוה לעולם בריתו קדוש וגורא שמו. אמר רבי יוסי מאי שנא בכל שאר קראי דכללו תרין תיבין מאלפ"א בית"א. ובהאי קרא

זו הזהר

(י) צדיק עלאה זה יסוד צדיק המשתתף עם הצדיק שלמטה. כי ע"י עבודת הצדיק שלמטה תתעלה הארץ היינו מרת המלכות והשכינה הקדושה לקבל שפע מן יסוד צדיק עלאה :

קרא ונקרא דאבתריה תלת תלת (ו) אלא בגין לאשלמא שית סטרין בהאי אלפ"ה בית"ל: האי לקבל תלת פורקנא ד' ישראל בר פורקנא קדמא. וקרא אחרא לקבל תורה נביאים וכתובים דכלהו תליין בהאי חכמה: פדות שלה לעמו. כד פריק קב"ה ישראל מגלותא דמלכים ועבד לון כסין וגבורין. לוס לעולם בריתו. כד אחא יתרו וקבל לוס קב"ה וקריב ליה לפולחניה. ומתמן אתקריבו כל אינון גיורין תחות גדפו דשכינתא. מתמן ולחלאס קדוש ונורא שמו. דהא כדון אתקדש שמו דקב"ה כד אתחבר ואתכפא סטרא אחרא. כמה דהוה ביתרו: (ב-ג-ה).

**ראשית** חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עשיהם. רבי חייא פתח ראשית חכמה יראת ה'. האי קרא הכי מצבי ליה סוף חכמה יראת ה'. בגין דיראת ה' סוף חכמה אייה. אלא אייה ראשית לאעלא לגו דרגא דחכמתא עלאה. הדין (תהלים קיא) פתחו לי שערי דודק. זה השער לה' ודאי. דאי לא ייעול בהאי תרעא לא ייעול לעלמין למלכא עלאה. דאיסו עלאה ושמיר וגניו ועבד לוס תרעין אלון על אלון. בכמה פתחין בכמה היכלין אלון על אלון. ולבסוף כל תרעין עבד תרעא חד ואמר. כל מאן דבעי למיעל לגבאי. תרעא דא יסא קדמאס לגבאי. מאן דיעול בהאי תרעא יעול לגבאי. אוף הכי תרעא קדמאס לחכמה עלאה יראת ה' אייה. ודא איסו בראשית ב' ראשית. תרין אינון דמתחברין כחדא (ה) ואינון תרין נקדין. חד גניזא ושמירא. וחד קיימא באתגליא. ובגין דלית להו פורדא אקרון ראשית חכמה. חד ולא תרין. מאן דנכיל האי נכיל האי וכלא חד. דהא הוה ושמירא חד (ט) דכתיב (תהלים פז) וידעו כי אתה שמך ה' לבדך. ואמאי אקרי יראת ה'. בגין דאייה אילנא דקודש ורע. וזי ב"ג הא טוב. ואי לא וזי הא רע. וע"ד שרי בהאי אתר יראת. ודא תרעא לאעלא לכל טובא דעלמא. שכל טוב. אלון תרין תרעין דאינון כחדא (י) רבי יוסי אמר שכל טוב. דא אילנא דחיי דאיסו שכל טוב בלא רע כלל. ועל דלא שריא בוס רע איסו שכל טוב בלא רע. לכל עושיהם. אלון חסדי דוד הגלמנים תמכין דאורייתא (יא) ואינון דתמכין אורייתא כביכול אינון עבדין לכל אינון דלעאל באורייתא. דהא לית בוס עושים ביעוד

זה וכן במקרא אחריו יש שלש שלש (י) אלא בשביל לחתום ששת הצדדים באלפ"ה בית"ל הזה: מקרא זה ירמו כנגד ג' גאולות של ישראל מלבד גאולה הראשונה. ומקרא שלאחריו כנגד תורה נביאים וכתובים שכלם תלויים בחכמה ההיא: פדות שלה לעמו. כאשר גאל הקב"ה את ישראל מן גלות מצרים ועשה להם נסים וגבורות. צוה לעולם בריתו. כאשר בא יתרו להתגיר וקבלו הקב"ה והקריבו לעבודתו. וזוה נחקרבו כל אותן הגרים תחת כנפי השכינה. משם ולהלאה קדוש ונורא שמו. שהרי אז נתקדש שמו של הקב"ה כאשר נשבר ונכנע צד הטומאה. כמו שהיה ביתרו: (ב-ג-ה).

**ראשית** חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עשיהם. רבי חייא פתח ראשית חכמה יראת ה'. מקרא זה כך היה צריך לומר סוף חכמה יראת ה'. לפי שיראת ה' סוף חכמה היא. אלא שהיראה היא ראשית ליכנס לתוך מדרגת החכמה העליונה. וז"ל (תהלים קיא) פתחו לי שערי צדק. זה השער לה' ודאי. שאם לא יכנס בשער הזה לא יכנס לעולם למלך העליון. שהוא עליון נסתר ונעלם ועשה לפניו שיערים אלה על אלה. בכמה פתחים בכמה היכלות אלה על אלה. ולבסוף כל השערים עשה שער אחד ואמר. כל מי שיבקש ליכנס אצלי. שער זה יהיה הראשון ליכנס אצלי. מי שיכנס בשער הזה יכנס אצלי. אף כך שער הראשון לחכמה העליונה יראת ה' הוא. וזה הוא בראשית ב' ראשית. שתיים הן שמתחברות כאחד (ה) והן שתי נקודות. אחת נעלמה ונסתרת. ואחת קיימת בהתגלות. ולפי שאין להן התפרדות נקראות ראשית חכמה. אחת ולא שתיים. מי שנוטל זו נוטל זו והכל אחד. שהרי הוא ושמו אחד (ט) שכתוב (תהלים פז) וידעו כי אתה שמך ה' לבדך. ולמה נקראת יראת ה'. לפי שהיא עץ של טוב ורע. כשזוכה האדם הרי טוב. ואם אינו זוכה הרי רע. וע"כ שורה במקום הזה יראת. וזה השער ליכנס לכל טוב שבעולם. שכל טוב. אלו שני השערים שהם כאחד (י) רבי יוסי אמר שכל טוב. זה עץ החיים שהוא שכל טוב בלי רע כלל. ומפני שאין שורה בו רע הוא שכל טוב בלי רע. לכל עושיהם. אלו חסדי דוד הנאמנים תומכי התורה (יא) ואתון תומכי התורה כביכול שהם עושים לכל אותן העמלים בתורה. שהרי אין בהם עשיה ביעוד

### ויו הוהר

(י) בברי רבי יוסי כאן נחקו פורשי הוהר. ונ"ל שיש כאן ג' פירושים. ולא אמר בהם דבר אחר ב' פעמים לפי שרבי יוסי רצה לפרש פסוק הוה על פי ג' אופנים שהם סוד רמו דרוש. הראשונה מפרש ע"פ סוד שדור חסין דסיים בשלש שלש נגד שית סטרין שהם ששת הספירות של התפארת המשפיע לתהלה לדוד שהיא מרת המלכות: פירוש הב' בדרך רמו שהפסוק הראשון פרמו על ג' גאולות מלבד גאולת מצרים שהן בכל יון ואדום. פדות שלה לעמו. בגלות בבב ע"י שליח עזרא וגמליה. וע"ד שכלל מדי ופרס בחשב לגלות אחר. צוה לעולם בריתו. בגלות יון שבקשו להשכיב מישראל המצות של אית הברית שהן חורש שבת מילה שחורש התשפחה. קדוש ונורא שמו. ירמו על הנאולה של גלות אדום שאנו מצפים עליה ב"ב שאז ידעו כל באי עולם כי קדוש ונורא שמו. ובסוף השני ראשית חכמה פרמו על תורה. שכל טוב לכל עושיהם פרמו על נביאים. תהלתו עומדת לעד פרמו על כתובים: פירוש הג' הוא על דרך דרוש וסוכן מעצבו: (ה) פ"ב ראשית. כי חכמה העליונה נקודה גניזא ושמירא נקראת ראשית מלמעלה למטה. והמלכות יראת ה' נקודה דקיימא באתגליא נקראת חכמה ועירא. והיא ראשית מלמעלה למטה. ומה דאמר דלית להו פורדא. היינו כידוע דאמר יסא ברתא וזאת יש ההתחברות מיוחדת במידות ביניהם מפרק: (ט) הוא ושמה חד. פ"ב ראשית חכמה. והיא עם כל הספירות שלמעלה באחרות גמורה. וכל ההושב להיוסף היא מחשבת פיגול ונקרא מקצין בנטיעות. ועבודת ישראל תגרום רק עלייתה ותיקונת ההורחות של קבלת השפע מלמעלה. אבל גם בלא זאת אין כאן התפרדות גמורה ח"ו. וזה כלל גיור עמוק מאד: (י) היינו נצח נצח שנקראים בשם אחר שחקים: (יא) היינו נצח נצח ונוד שהן בבחי' תרין שוקין. וזה מורה על תמכין דאורייתא שמתווקים ומפגשים לזכורי התורה כמו שהשוקים תמכין את הגוף ומעמידין אותו:

בעוד דלעטאן דס (יב) ואינון דתמכין לון אית דסו עשיה. וזכילא דא כתיב תהלתו עומדת לעד. דקיימא כורסא על קיומיה דקדא יאות: (א-י):

**ראשית** חכמה יראת ה'. אמר רבי שמעון יראת ה' דא שכינתא מלכות קדישא. אית דחילו ואית דחילו. אית מאן דחיל לקב"ה בגין דייחון דכוי ויסגי עותריה דסאי עלמא. ואי חסר מהאי לא דחיל ליה. האי ד"כ לא שוי ליה יראת ה' לעקרא. אכל מאן דחיל לקב"ה בין דסיבין בין בעאקו. הא דא שוי יראת ה' בים לעקרא. דתלת דרגין יראה אינון. אית יראה בין דסיבין בין בעאקו. ואית יראה דחיל לקב"ה בין דסיבין ולא בעאקו. ואית יראה דלא שוי ליה עליה לעקרא בין לסיבין בין לעאקו. דיק גמור שוי ליה עליה לעקרא בין לסיבין ולא לדינא. רשע גמור לא שוי ליה לא בעיבין ולא לדינא. ושכינתא אמאי אתקריאת יראה. דהא היא מספרא דעמודא דאמלטימא אתגטילת. אלא כמה דעמודא דאמלטימא כעיל מחסד ודינא דאינון ימינא ושמאלא. הכי איסי נפלא מתדווייהו. ומספרא דשמאלא איסי אתקריאת יראה פחד יצחק. ומספרא דיימינא אהב"ה אתקרי. דאתמר דס (ימינא) ואהבת עולם אהבתך על כן משכתיך חסד: (ת"י חל"ג)

**ראשית** חכמה יראת ה'. אמר רבי שמעון יראת ה' זו השכינה מלכות הקדושה. יש יראה ויש יראה. יש מי שירא מפני הקב"ה בשביל שיחיו בניו וירבה עושרו בעוה"ז. ואם יחסר מזה אין ירא אותו. זה האיש אינו משים יראת ה' לעיקר. אבל מי שירא מהקב"ה בין בטובה בין בדוחק. הרי זה משים יראת ה' אצלו לעיקר. ג' מדרגות של יראה הן. יש יראה בין בטובה בין בדוחק. ויש יראה שירא מהקב"ה בטובה ולא בדוחק. ויש יראה שאינו משים אותה עליו לעיקר בין בטובה בין בדוחק. צדיק גמור ישים אותה עליו לעיקר בין לטוב בין לדין. בינוני ישימה עליו לעיקר לטוב ולא לדין. רשע גמור אינו חושש עליה לא בטוב ולא בדן. והשכינה מפני מה נקראת יראה. היא היא מצד של העמוד האמצעי נשתלשלה. אלא כמו שהעמוד האמצעי מקבל מן חסד ודין שהם ימין ושמאל. כך היא מקבלת משניהם. ומצד של שמאל היא נקראת יראה פחד יצחק. ומצד הימין אהב"ה נקראת. שנאמר בה (ימינא) ואהבת עולם אהבתך על כן משכתיך חסד: (ת"י חל"ג)

## קיב

**גבור** בארץ יהיה זרעו דור ישרים יברך. אמר רבי שמעון כאשר האדם הוא גבור בארץ. גבור בתורה גבור ביצרו (א) גבור בארץ ודאי. תתעלה הארתו ונמשך בה המשכה רבה. ובכן דור ישרים יברך. יברך כתוב: (א-א-א):

**טוב** איש חונן ומלוא יכלכל דבריו במשפט. רבי יהודה פתח טוב איש. זה הקב"ה שנקרא טוב. כמו שכתוב טוב ה' לכל. וכתוב ה' איש מלחמה. לזה כ"ל חונן (א) ומלוא להמקום שאין לו משלו. ומקום ההוא ממנו ניוון. יכלכל דבריו במשפט. שהרי דב"ר הוא אינו ניוון אלא במשפט (א) כמש"כ (תהלים עט) צדק ומשפט מכון כסאך: ד"א טוב איש. זה צדיק. שכתוב (ישעי' א) אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו (ד) רבי יצחק אמר זה שבח השב"ת (ה) שבו הפתיחה טוב. שכתוב טוב להודות לה'. רבי חייא אמר הכל

**גבור** בארץ יסיה זרעו דור ישרים יברך. אמר רבי שמעון כד בר נש איזו גבור בארץ. גבור באורייתא גבור ביצריה (א) גבור בארץ ודאי. סליק נהוריה ואתמסך ביה משיכו סגי. דין דור ישרים יברך. יברך כתוב: (א-א-א):

**טוב** איש חונן ומלוא יכלכל דבריו במשפט. רבי יהודה פתח טוב איש. דא קב"ה דאקרי טוב. כמה דכתיב טוב ה' לכל. וכתיב ה' איש מלחמה. להאי כ"ל חונן (א) ומלוא לאתר דלית ליה מדליה. והסוף אתר מניה אתון. יכלכל דבריו במשפט. דהא הסוף דב"ר לא אתון אלא במשפט (א) כד"א (תהלים עט) לך ומשפט מכון כסאך: ד"א טוב איש. דא לוי"ק. דכתיב (ישעי' א) אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו (ד) רבי יצחק אמר דא שבחא דשב"ת (ה) דכיה פתח טוב. דכתיב טוב להודות לה'. רבי חייא אמר כלל

## זיו הזהר

(יב) כי התלמיד חכם הם בבחינת שבת בידוע: דפ"ו יש דפרש הקרא ראשית חכמה יראת ה'. שאצל בעלי החכמה צריך להיות יראת ה' הראשית. ויראתו קודמת להכמתו. שכל טוב דכל עושיהם. שהשית ישיעי שכל דכל התומכים אותו בעלי זמבנה. והשכל טוב הוא שיבניו לעשות מסתרים טובים להרבות שובלו להחזיק תלמידו חכמים כאלה. ועיניו תהלתו עומדת לעד:

**קיב** (א) תמצית דבריו הקדושים כי רק זה שיצא מבדל קטן ובא לכלל איש ששייך אצלו דומה איהו גבור הכובש את יצרו. וחוא גבור בארץ ודאי. פ"י בארץ כפשוטו ארצות ממש של עוה"ז. איש זה הוא בבה להעלות אור ע"י עבודתו וזכרתו ולהשגת המשכת השפע. והוא ראוי להיות ש"צ ולדבר ברהמ"ז בזמנו. והוא שפסיים יברך כתיב. הבית בקטין וחריש בצורה: (ב) סמירת היסוד נקרא ב"י שהתפארת חונן לו בשפע ומלוא להמלכות שפע בהקפה על מנת שישאיר ידלמו אחר כך: (ג) דב"ר בינוי למלכות. ומשפט דאיהו רחמי בינוי להתפארת: (ד) פ"י שהצדיק היסוד נאסף אליו פרי מעלליהם של שאר המסירות: (ה) שבחא דשב"ת. פ"י וז המלכות. ועליה מוסב טוב. שהשבח טוב לכל:

כלל חד, וכללו מלש חדל אמרו (י) ודל עבד תולדות בעלמא. תולדות דעלמא מאן אינון, אלין כשמתהון דלדיקוס דליונון איבא דעובדיו דקב"ה. רבי שמעון אמר בשעתא דקב"ה מתעטר בעשריו (י) מתעטר מעילא ומתתא. מעילא מאתר דעמיקא דכלא (ח) מתתא במאי. כשמתהון דלדיקא (ט) כדון אתוסף חיים מעילא ומתתא, ואתכלל אתר מקדשא מכל סערין. בירא אתמליא וימא אשתלים, וכדון יאיב לכלא : (א-ה).

**פזר** נתן לאביונים לרקתו עמדת לעד קרנו תרוס בכבוד, רבי חייא פתח פזר נתן לאביונים, מהו פזר, כד"א (משלי יא) יש מפזר ונוסף עוד, יכול פזר בעלמא, קמ"ל פזר נתן לאביונים, כיון דייבי למסכני האי פזורא יאות, מהו ונוסף עוד (י) נוסף ככלא, ונוסף עוד בעותרא ונוסף עוד בחיי, האי קרא הכי מצבי ליה, יש מפזר ונוסף עוד, מהו ונוסף, אלל הסוא אתר דשרי בוס מיתס סוא גרים ליה דיווסף מחיים דלעילא (יא) רבי יהודה אמר האי קרא אסחיד דכל מאן דייבי למסכני אתער אילנא דתי לאוספא חייא להסוא אילנא דמותא, וכדון אשתכח חיים וחדו לעילא, ובר נס דגרים דא, בשעתא דאלקריך ליה, הסוא אילנא דחיי קאים עליה, וסוא אילנא דמותא אגין עליו, ובג"כ ונוסף עוד, הס"ד לרקתו עומדת לעד (יב) עומדת עליה דב"כ לזמנא ליה קיומא ותייס, כמה דאיו יאיב ליה חיים ואתער לגבים חיון, הכי נמי יאיב ליה, ואינון תרין אילנין קיימין עליה לשויבא ליה מכל עקא ולאוספא ליה חיון, קרנו תרוס בכבוד, ח"ח (עלמא) [אילנא] דלמין הסוא קין תרוס (יג) ובמאי, בכבוד דלעילא, דהאי ב"כ גרים דלחברא לון כחדא ולאקרא ברכא לעילא ומתא : (ג-קג:)

רבי אלעזר אמר פזר נתן לאביונים, תא חיי כד ברא קב"ה עלמא קאים ליה על סמכא חדא ולדיו"ק שמים, וסוא לדיק איסו קיומא דעלמא, ודל איסו דאסקי וון לכלא, דכתוב ונהר יולא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, מהו יפרד, אלל המון התוא והשפע של הנהר ההוא מקבל הגן את הכל, ואח"כ נתפור שפע ההוא לארבעה צדדים של העולם, וכמה הם המצפים לקבל השפע ולהתפרנס משם, ככתוב עיני כל אליך ישברו ואתה נתן להם את אכלם בעתו, ולפיכך פזר נתן לאביונים, זה צד"ק (יד) צדקתו עומדת לעד, זו כנסת ישראל, שבשביעל זה היא קיימת בהסוד של שלום בקיום שלם, רשע יראה וכנס, זו מלכות עכו"ם, בוא וראה מלכות

הכל אחד, וכלם ענין אחד אמרו (י) וזה עושה תולדות בעולם, תולדות העולם מי הם, אלו נשמות הצדיקים שהן פרי מעשיו של הקב"ה, רבי שמעון אמר בשעה שהקב"ה מתעטר בכתריו (י) מתעטר מלמעלה ומלמטה, מלמעלה מהמקום העמוק מהכל (ח) מלמטה במה, בנשמות הצדיקים (ט) ובכן נתוסף חיים מלמעלה ומלמטה, ובכלל מקום המקדש מכל הצדדים, הבאר נתמלאית והים נשתלם, ואח"כ נותנת לכל : (א-ה).

**פזר** נתן לאביונים צדקתו עמדת לעד קרנו תרוס בכבוד, רבי חייא פתח פזר נתן לאביונים, מהו פזר, כמ"ש (משלי יא) יש מפזר ונוסף עוד, יכול פזר באיזה דבר שבעולם, משמיצנו פזר נתן לאביונים, מה שמפור לעניים זה פזר טוב, מהו ונוסף עוד (י) נוסף בכל, ונוסף עוד בעושר ונוסף עוד בחיים, מקרא זה כך היה צריך לומר, יש מפזר ויוסף עוד, מהו ונוסף, אלא שהמקום ההוא ששורה בו מיתה הוא גורם לו שיתוסף בו מהחיים שלמעלה (א) רבי יהודה אמר מקרא זה מעיד שכל מי שנותן לעניים נתעורר עץ החיים להוסיף חיים לעץ המות ההוא, ואז נמצא חיים ושמה למעלה, והארם שגורם זה, בשעה שנצרך לו, עץ חיים ההוא עומד עליו, ועץ מות ההוא מגין עליו, ולפיכך ונוסף עוד, זש"כ צדקתו עומדת לעד (יב) עומדת על הארם להכין לו קיום וחיים, כמו שהוא נתן לו לצד"ק חיים ונתעורר אליו חיים, כמו כן נותנים לו, ואותן שני העצים עומדים עליו להצילו מכל צרה ולהוסיף לו חיים, קרנו תרוס בכבוד, בוא וראה (העולם) [העץ] שאמרנו תרוס קרן ההוא (יג) ובמה, בהכבוד שלמעלה, כי אדם זה גרם לחברם כאחד ולהיזק ברכות למעלה ולמטה : (ג-קג:)

רבי אלעזר אמר פזר נתן לאביונים, בוא וראה כאשר ברא הקב"ה את העולם הקימו על עמוד אחד וצד"ק שמו, ואותו הצדיק הוא קיום העולם, וזה הוא המשקה והזן לכל, שנאמר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, מהו יפרד, אלל המון התוא והשפע של הנהר ההוא מקבל הגן את הכל, ואח"כ נתפור שפע ההוא לארבעה צדדים של העולם, וכמה הם המצפים לקבל השפע ולהתפרנס משם, ככתוב עיני כל אליך ישברו ואתה נתן להם את אכלם בעתו, ולפיכך פזר נתן לאביונים, זה צד"ק (יד) צדקתו עומדת לעד, זו כנסת ישראל, שבשביעל זה היא קיימת בהסוד של שלום בקיום שלם, רשע יראה וכנס, זו מלכות עכו"ם, בוא וראה מלכות

### זיו הוהר

(י) דעת רבי חייא שהכל ענין אחד הן אם נפרש שטוב טרמו על היסוד והן על המלכות, כי רק בהשתתפות שניהם נעשו התולדות בעולם שהן נשמות הצדיקים : (י) פ"ה שהתפארת מתעטר בכתריו, והוא ענין ההודונות של בתר מלכות : (ח) פ"ה שהתפארת מקבל השפע מן הכינה : (ט) כי נשמות הצדיקים גורמים ההודונות להמשך השפע מעילא לאתר דמקדשא שהיא המלכות : (י) הלא אין מוכן מה היא ההוספה : (יא) פ"ה שזה גורם המשכת חיים מן התפארת עץ החיים להמלכות שהיא עץ ששורה בו מיתה : (יב) צדקתו בלמור צד"ק שלו, והיינו אחיתו בשדת המלכות שנקראת צד"ק : (יג) המבין יבין שחיבת עלמא היא פ"ה וצד"ק אילנא, ופוסק על המלכות אילנא דמותא, והיינו מה שאמר קודם צדקתו, וקרנו היינו היסוד תרוס ע"י מצות צדקה להשפיע שפע להמלכות, ועל זה שואל במה תרוס, ומפרש בכבוד דלעילא, פ"ה שהיסוד ירום לקבל שפע מן הכבוד דלעילא שהוא תכנה עולם האצילות, ופ"ה מוכן שגם כאן תיבת קרנו יפוצר יצא על היסוד כמו בשאר מקומות הוהר, וא"צ לדחוק שהוהר שינה כאן עטמו : (יד) פ"ה עריר הכתוב (קלח יב) ותמר האביונה :

מלכות שמים היא בית המקדש לחזוק כ"ל העניים  
בתוך הצל של השראת השכינה. וצדיק זה הוא נקרא  
גבאי צדקה לחונן ולפרנס לכל. כמו שכתוב פזר נתן  
לאביונים. לפיכך גבאי צדקה מקבלים שם כנגד  
כלם שנותנים צדקה: (א-ה).

## קין

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדִּי ה' הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה'. פתח רבי  
חזקיה ואמר מקרא זה יש לעיין בו. כיון  
שאמר הַלְלוּיָהּ למה הכפיל ואמר הַלְלוּ עַבְדִּי ה'  
ואח"כ הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה'. אלא כך למדנו מי שמשבח  
לאחר צריך לשבח לפי כבודו. וכפי כבודו כך צריך  
להיות שבו. ומי שמשבח לאחר בשבח שאין בו הוא  
מסבב גנותו וחפץ גלות גנותו. ועל כן מי שעושה  
הספד על אדם צריך לעשותו כפי כבודו ולא יותר.  
שמתוך שבו יגרום גנותו. ובכל השבחים נצרך  
להזהר שיהיו כפי כבודו. בוא וראה הַלְלוּיָהּ כאן  
יש שבח עליון לרבון של הכל. והוא מקום שאין  
שולט בו עין להסתכל ולהביט. שהוא נסתר כל  
הנסתרות. ומי הוא. י"ך שהוא שם העליון על  
הכל (א) ולפיכך הַלְלוּ י"ה השבח והשם יחד נכללים  
כאחד. וכאן סתם הדבר שאמר הַלְלוּיָהּ. ולא אמר מי  
הַלְלוּיָהּ. ולמי אמר הַלְלוּ. אלא כמו שהשם י"ך סתום  
כך השבח שמשבחים אותו הוא סתום. ואותן המשבחים  
אין ידוע מי הם. וכך צריך להיות הכל נסתר בסוד  
עליון. ולאחר שסתם בסוד העליון מגלה ואומר הַלְלוּ  
עַבְדִּי ה' הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה'. לפי שזה הוא מקום  
שאינו סתום כמקום עליון ההוא הנסתר של כל  
הנסתרות. זה הוא המקום שנקרא שם (ב) כמש"כ  
(שמואל ב' ו) אשר נקרא שם שם ה'. הראשון סתום  
שאינו נגלה. והשני נגלה. ולפי שהשני עומד בהתגלות  
אמר מי הם המשבחים למקום ההוא. שהם עבדי  
ה' הראויים לשבח למקום הזה:

יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ וְגו'. מה נשתנה שאמר י"ה. אלא  
י"ה זה סוד ההמשכה מן מקום עליון ההוא שהוא  
סתום כמו שאמרנו שהוא השם י"ך. עד סוד הברית  
שהיא יו"ד התחתונה כדמיון יו"ד העליונה (ג) ההתחלה  
כמו הסוף. ולפיכך י"ה זה סוד ההמשכה מהנסתר  
של כל הנסתרות עד מדרגה התחתונה. ובדבר זה  
נתקיים כל מצוה בראשית. כמש"כ יהי רקיע יהי אור  
יהי מאורות. בכל אותן המצעים שלמצלה כתוב יהי.  
ובכל אותן המצעים שלמצלה כתוב יהי. לפי שסוד  
ההמשכה מן הסוד העליון נסתר של כל הנסתרות לא  
נתקיים אלא במצעים העליונים שלמצלה (ד) ולא  
באותן מצעים התחתונים שלמצטה. ובוזה נתברך שם  
הקדוש

מלכות שמים אישי צי מקדש לקיימה כל מסכני  
בגו ללא דשרותא דשכינתא. ולד"ק דא אישו אקרי  
גבאי לרקס למיחן ולמיחן לכלא. כמס דכתיב פזר נתן  
לאביונים. בג"כ גבאי לרקס נסלי אגרא לקביל  
כלסו דיסבי לרקס: (א-ה).

## קין

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדִּי ה' הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה'. פתח רבי  
חזקיה ואמר ה"י קרא ח"ת לאסתכלא ב"ס.  
כיון דאמר הללויה אמי הללו עבדי ה'  
ולבחר הללו את שם ה'. אלא הכי תנין מאן דמשבח  
לאחרא אלסריך לשבחא ל"ס כפוס יקריה. וכפוס יקריה  
הכי אלסריך שבויה. ומאן דמשבח לאחרא בשבחא דלית ב"ס סוף  
סבב גנותיה על בר כס אלסריך כפוס יקריה ולא יתיר.  
דמגו שבויה אמי לגנותיה. ובכלא שבויה אלסריך  
כפוס יקריה. תא חזי הללויה הכא  
ח"ת שבויה עלאש דמארי דכלא. אחר דלא  
שלא ב"ס עינא למכדע ולאסתכלא. דאישו סמירא דכל  
סמירין. ומאן אישו. י"ך שמה עלאש על  
כלא (א) ובג"כ הללו י"ה שבויה ושמה כחדא כלילין  
כחדא. וסכא סתים מלס דאחר הללויה ולא אחר מאן  
הללויה. ולמאן אחר הללו. אלא כמס ד"ך סתים  
הכי שבויה דשבויה סתים. ואינון דמשבחי  
לא ידענא מאן אינון. והכי אלסריך למסוי כלא סתים כדא  
עלאש. ולבחר דסתים כדא עלאש גלי ואחר  
דעבדי ה' הללו את שם ה'. בגין דא אישו אחר  
הללו לא סתים כססא עלאש סמירא דכל  
סמירין. דא סוף אחר דאקרי שם (ב) כד"א  
(שמואל ב' ו) אשר נקרא שם שם ה'. קדמאס סתים  
דלא גליא. תניינא גליא. ובגין דקיימא באתגליא  
אחר מאן אינון דקא משבחי לססא אחר. דאינון עבדי  
ה' דאתחזון לשבחא לאחר דא:

יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ וְגו'. מאי סנא דקאמר י"ה. אלא  
י"ה דא רוא דאתשכותא מססא אחר עלאש דאישו  
סתים דקאמר דאישו י"ך. עד רוא דכרית  
דאישו יו"ד תתאס כנונא דיו"ד עלאש (ג) שירותא  
כסופא. ובג"כ י"ה רוא דאתשכותא מסמירא  
דכל סמירין עד דרגא תתאס. ובמלס דא  
אתקיים כל עובדא דבראשית. כד"א יהי רקיע יהי אור  
יהי מאורות. בכל אינון עובדין דלעילא כתיב י"ה.  
בכל אינון עובדין דלתתא לא כתיב י"ה. בגין דרוא  
דאתשכותא מרוא עלאש סתומא דכל סתומין לא  
אתקיים אלא במלין עלאי דלעילא (ד) ולא  
באינון מלין תתאין דלתתא. ובדא מתברך שמה  
קדישא

## ויו הזהר

קין (א) זה השם י"ה רמז על חכמה ובינה מקור העולמות הנסתרים שהם אצילות ובריא: (ב) ש"ם רמז על המלכות והשכינה  
הקדושה מקור עולם העשיה שהוא נגלה: (ג) יו"ד העליונה רמז על חכמה עלאה. ה' רמז על הבינה. יו"ד התחתונה רמז על  
ספירת היסוד: (ד) שהם אור ורקיע ומאורות:



הקדוש בכל. וע"כ כתוב יח"י שם ה' מבורך וגו' :

**ממזרח** שמש עד מבואו וגו'. זה מקום העלין שהשמש נואר ממנו והוא מאיר לכל (א) וזה הוא המקום של הראש העלין הנסתר. ועד מבואו. זה הוא מקום הקשר שמתקשר בו האמונה בראוי (י) ומשם יוצאות הברכות לכל. והעולם ניוון מכאן כמו שנתבאר. ובשביל זה קיים מקום הזה להיות ניוון מלמעלה ולהתברך משם. והכל קיים בהתעוררות שלמטה שמעוררים אותן עבדי ה' כאשר מברכים לשם הקדוש כמו שאמרנו. ולפי שזה הוא בהתגלות כתוב הללו עבדי ה' הללו את שם ה' : (רלב:) :

**בני כי"ו** אלהינו המגביה לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ. פתח רבי אבא ואמר מי כה' אלהינו המגביה לשבת. שמתעלה מעל כסא כבודו למעלה ואינו נתגלה למטה (י) בזמן שאין נמצאים צדיקים בעולם הרי הוא נסתלק מהם ואינו נתגלה להם. המשפילי לראות וגו'. בשעה שצדיקים נמצאים בעולם הקב"ה יורד במדרגותיו לעומת התחתונים. להשיג על העולם להיטב להם. שהרי כאשר אין נמצאים צדיקים בעולם הוא נסתלק ומסתיר הפנים מהם ואינו משיג עליהם. לפי שהצדיקים הם היסוד והקיום של העולם (ה) שכתוב (מש"י י') וצדיק יסוד עולם. וע"כ אין הקב"ה מגלה שמו הקדוש אלא לישראל בלבדם. שהם חלק גורלו ונחלתו. והעולם חלקו הקב"ה לממונים שרים עבור האומות. והרי זה נתבאר שנאמר (דברים לב) בהנחל עליון גוים וגו'. וכתוב כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו : (א-קצח) פתח רבי שמעון ואמר מי כה' אלהינו המגביה לשבת. מי כה' אלהינו שצולה ונתעטר להתישב בכתר עליון הקדוש. המאיר על כל המאורות והכתרים והעטרות (ט) המשפילי לראות. שיוצר בכרתיו מכתר לכתר מעטרה לעטרה ממאור למאור ממנורה למנורה. להשיג בעליונים ותחתונים. זש"כ (תהלים ד) ה' משמים השקיף על בני אדם : (ב-לז) :

**מושיבי עקרת הבית** אם הבנים שמחה הללויה. רבי אלעזר פתח מושיבי עקרת הבית. זו רחל שהיא עקרת הבית. אם הבנים שמחה. זו לאה : ד"א מושיבי עקרת הבית. זו שמטה שהיא העיקר שעולם הזה מתנהג על ידיה (י) אם הבנים שמחה. זה היו"ב של שמחה וכל חדוה של כל העולמות בה תלויות. ומקרא זה הוא הכלל של הכל. לפי שהוא כולל הכל בסוד קדוש. ובשביל זה מסיים. המקרא בתיבת הללויה (א) : (א-קיד) :

למדנו

יוו הזהר

קדישא בכלל. וע"ל כתיב יח"י שם ה' מבורך וגו' :

**ממזרח** שמש עד מבואו וגו'. דא אחר עלאה דקא נהיר מינה שז"ל ונהיר לכלל (א) ודא הוא אחר דרישא עלאה סתומא. ועד מבואו. דא הוא אחר קשר דאתקשר ביה מהימנות"ל כדקא חזי (י) ומתמן נפקין ברכאן לכלל. ועלמא מהכא אתון כמה דאתמר. ובג"כ קיימא האי אחר לאתונא מעילא ולאחברכא מתמן. וכלא קיימא באתערותא דלתתא דמתערי אינון עבדי ה' כד מברכי שאל קדישא כדאמרן. ובגין דליוו באתגליא כתיב הללו עבדי ה' הללו את שם ה' : (א-רלב) :

**בני כי"ו** אלהינו המגביה לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ. פתח רבי אבא ואמר מי כה' אלהינו המגביה לשבת. דאסתלק מעל כרסי יקריה לעילא ולא אתגלי לתתא (י) בשעתא דלא אסתכחו זכאין בעלמא הא אינון אסתלק מנייהו ולא אתגלי להו. המשפילי לראות וגו'. בשעתא דזכאין אסתכחו בעלמא קב"ה נחית בדרגיו לקולאון דתתא. לאשגחא על עלמא לאושבא להו. דהא כד זכאין לא אסתכחו בעלמא אינון אסתלק ואסתיר אנפין מנייהו ולא אשגח עלייהו. בגין דלדוקא אינון יסודא וקיימא דעלמא (ה) דכתיב (פס"י) ולדוק יסוד עולם. וע"ד קב"ה לא גלי שמיא קדישא בר ישראל בלחודו. דאינון חולק עובדיה ואחסנתיה. ועלמא פליג ליה קב"ה למחנן תריסין. והא אחר דכתיב (דברים לג) בהנחל עליון גוים וגו'. וכתיב כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו : (א-קיד) פתח רבי שמעון ואמר מי כה' אלהינו המגביה לשבת. מי כה' אלהינו דליוק ואתעשר לאתושבא בכתרא עלאה קדישא. נהירו על כל בלויי וכתרין ועטרין (ט) המשפילי לראות. דנחת בכתרו מכתרא לכתרא ממורא למורא מנהירו לנהירו מבליגא לבוליגא. לאשגחא בעלמא ותתאין. דה"ד (תהלים ד) ה' משמים השקיף על בני אדם : (ב-לז) :

**מושיבי עקרת הבית** אם הבנים שמחה הללויה. רבי אלעזר פתח מושיבי עקרת הבית. דא רחל דאיה עקרא דיתא. אם הבנים שמחה. דא לאה : ד"א מושיבי עקרת הבית. דא שמטה דאיה עקרא דהא עלמא עליה אתדבר (י) אם הבנים שמחה. דא יוב"ל דכל חידו וכל חדוה. דכליון עלמין ביה תלוין. והאי קרא כללא דכלא הוא. בגין דהאי כולל כלל ברוך קדישא. ועל דא סיומא דקרא הללויה (א) : (א-קיד) :

פניא

(א) זו הבונה (י) זה היסוד דמחזיקתא שהיא המלכות מתקשרת בו לקבל שפע העלינה על ידו : (י) שאו התפארת עולה ונכת"ק מן כסא כבודו שהיא המלכות. ומה נעשה הכתרת פנים : (ה) כי הצדיקים באתערותא דלתתא גורמים אתער"ע ליחוד קוב"ה ושכינתיה : (ט) פ"י שהבית עליון שמקבל הארתו ישר מן הא"ס כ"ח הוא שולח אורו דהאיר על כל העולמות והספירות שנקראין בתרים ועטרות : (י) שפטיה היינו מלכות ויוב"ל חיינו הבונה : (א) כי בתיבת הללויה נרמז שותקן. הדי"ב בגי' ארני. זו שפטיה י"ה היינו חכמה ובינה :

למדנו אמר רבי יצחק כתיב אם הבנים שמחה הללויה. האם ידוע. הבנים מי הם. א"ר שמעון הרי למדנו ששני בנים יש להקב"ה אחד זכר ואחד נקבה. זכר נתנו ליעקב שנאמר (שמות ד) בני בכורי ישראל. וכתיב (ישעי' מט) ישראל אשר בך אתפאר. בת נתנה לאברהם. שנאמר (בראשית כד) ויהי ברכך את אברהם בכל. בת היתה לו לאברהם ובכל שמה (יג) והאם רובצת עליהם שמניקה להם. ועל זה כתוב (דברים כד) לא תקח האם על הבנים. ולמדנו לא ירבה האדם עונות למטה. לפי שתסתלק האם מעל הבנים. וכתוב (ויקרא יח) אמך היא לא תגלה ערותה. אוי למי שמגלה ערותה. וכאשר האנשים חוזרים בתשובה ומרבים זכויות לפני הקב"ה. והאם שבה וחופפת על הבנים. אז נקראת תשובה. מהו תשובה. זו התשובה שהאם שבה על מעמדה. ובכך כתיב אם הבנים שמחה. אם הבנים ודאי. וע"כ אל יפסור האדם מפריה ורבייה עד שמוליד בן יבית : (א-ריט.)

## קיד

**היום** ראה וינס הירדן יסב לאחור. אמר רבי ייסא מי שמבכד שם רבונו ונטר לזה הברית הקדוש. זוכה שיכבד אותו רבונו על הכל. מניין מיוסף שנאמר (בראשית מא) וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו. ונאמר ונתן אותו על כל ארץ מצרים. ולא עוד אלא כאשר עברו ישראל את הים ארוננו של יוסף נכנס בתוך הים דראשונה. ולא היו המים עומדים על מעמדם לפניו. זש"כ הים ראה וינס. מהו וינס. אלא ראה אותו שכתוב בו וינס ויצא החוצה. בוא וראה זכה לכבוד בחייו וזכה לכבוד במיתו. בחייו למה. מפני שלא חפץ להתדבק בה זכה בעולם הזה. וכיון שכתוב ותתפשהו בבגדו וינס ויצא החוצה זכה במיתו שנכנס לתוך פרוכת העליגה. וכך ראוי לו. שלו לקח בעולם הזה ושלו לקח בעולם האחר : (ג-ריג.)

**מה** לך הים כי תנוס הירדן תסוב לאחור. למדנו אמר רבי יצחק בשעה שנגלה הקב"ה על הר סיני נודעו ההר. ובשעה שהר סיני נודעו כל שאר הרים שבעולם נודעו. והיו עולים ויורדים עד שהושיט הקב"ה את ידו עליהם ונתישבו. וקול יצא והכריז. מה לך הים כי תנוס הירדן תסוב לאחור ההרים תרקדו כאלים וגו'. והם השיבו ואמרו מלפני אדון חולי ארץ מלפני אלוה יעקב. מלפני אדון. זו האם (ה) שכתוב אם הבנים שמחה. חולי ארץ. זו אם התחתונה (ג) מלפני אלוה יעקב. זה הוא האב שנאמר (שמות ד) בני בכורי ישראל. ועל זה כתוב בעטרה שעטרה לו אמו (א) : (ב-סד.)

ההפכי

תניא אמר רבי יצחק כתיב אם הבנים שמחה הללויה. אמר ידוע. הבנים מאן. א"ר שמעון הא תנין בנין אית לקב"ה חד דכר וחד נוקבא. דכר יסביו ליעקב דכתיב (שמות ד) בני בכורי ישראל. וכתיב (ישעי' מט) ישראל אשר בך אתפאר. בת יסבה לאברהם. דכתיב (בראשית כד) ויהי ברכך את אברהם בכל. בת היתה לו לאברהם ובכל שמה (יג) ואמא רביעא עליהו דינקא להו. ועל האי כתיב (דברים כד) לא תקח האם על הבנים. ותנין לא יסגי ב"כ חוביו לתתא. בנין דיסתלק אמא מעל בנין. וכתיב (ויקרא יח) אמך היא לא תגלה ערותה. ווי למאן דגלי ערוותה. וכד תייבין בני עלמא ואסגין בזכותא קמי קב"ה. ואמא תבת וסכיא על בנין. כדין אתקרי תשובה. מהו תשובה. דא תשובה דאמא דתצא בקיומיה. וכדין כתיב אם הבנים שמחה. אם הבנים ודאי. וע"ד לא ליפסר אינס מפריה ורבייה עד דלוליד בן ובת : (א-ריט.)

## קיד

**היום** ראה וינס הירדן יסב לאחור. אמר רבי ייסא מאן דאוקיר שמה דמאריס ונטר להאי קיימא קדישא. זכה דיוקיר ליה מאריס על כלא. מלן מיוסף דכתיב (בראשית מא) וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו. וכתיב ונתן אותו על כל ארץ מצרים. ולא עוד אלא כד עברו ישראל ית ימא ארונא דיוסף עאל בגו ימא בקדמיתא. ולא הוו מיה קיימין על קיומיהו קמיה. סה"ד הים ראה וינס. מהו וינס. אלא ראה הסוף דכתיב ביה וינס וילא החולה. תא חזי זכי ליקרא בחייו וזכי ליקרא במיתתיה. בחייו אמאי. בגין דלא בעא להתדבק בה זכי בזהו עלמא. וכיון דכתיב ותתפשהו בבגדו וינס וילא החולה זכי לבתר דעלא לגו פרוכתא עלאה. ויהי אחיו ליה. ידיה נטל בזהו עלמא וידיה נטל בעלמא אחרא : (ג-ריג.)

**מה** לך הים כי תנוס הירדן תסוב לאחור. תאנא אמר רבי יצחק בשעתא דקב"ה אתגלי בטורא דסיני אודעו טורא. ובשעתא דטורא דסיני אודעו כל שאר טורי עלמא אודעו. והוו סלקין וקחתין עד דאושט קב"ה ידיו עליהו ואחשבו. וקלא נפקא ומכרזא. מה לך הים כי תנוס הירדן תסוב לאחור הסרים תרקדו כאלים וגו'. ואיוון תבאן ואמרין מלפני אדון חולי ארץ מלפני אלוה יעקב. מלפני אדון. דא אמא (ה) דכתיב אם הבנים שמחה. חולי ארץ. דא אמא תתאה (ג) מלפני אלוה יעקב. דא הוא אבא דכתיב (שמות ד) בני בכורי ישראל. ועל האי כתיב בעטרה שעטרה לו אמו (א) : (ב-סד.)

ההפכי

וי הזהר

(יג) ביאר ענין זה נמצא ברכב"ן שעל התורה בפסוק זה :

**קיד** (ה) זו הבינה : (ב) זו המלכות והשכינה הקדושה : (ג) והו ההבמה. על האם. פי' על יעקב וישראל דלעילא שהוא התפארת עליו כתוב בעטרה שעטרה לו אמו. וענינו שהם של קיימת יום נשתלשל מן ההבמה והבינה אל התפארת וכבנו חילי ארץ זו המלכות והשכינה הקדושה שיצא זה הנס הגדול מן חכמת אל הפועל :

**ההפכי** הצור אגם מים וגו'. אמר רבי אבא מים בכל מקום הרי ידוע. והקב"ה בהצו"ר ההוא היה מעורר להריק מים. שהרי זה אינו ראוי לכך [אלא מגדולה]. וזהו המופת והנס של הקב"ה (ד) וע"כ משבח דוד ואמר ההפכי הצור אגם מים וגו'. וזו משמעות של ההפכי שהרי אין דרכו של הצו"ר בכך. וע"כ בצור העליון הוציא מים מהמקום שלמטה. ומה שמו של זה שלמטה. סלע. שנאמר (במדבר כ) והוצאת להם מים מן הסלע. ובמה הוציא סלע הזה מים. בכח הצו"ר ההוא שלמעלה : (ב-סד.)

**ההפכי** הצור אגם מים וגו'. אמר רבי אבא מים בכל מקום הרי ידוע. והקב"ה בהצו"ר ההוא היה מעורר להריק מים. שהרי זה אינו ראוי לכך [אלא מגדולה]. וזהו המופת והנס של הקב"ה (ד) וע"כ משבח דוד ואמר ההפכי הצור אגם מים וגו'. וזו משמעות של ההפכי שהרי אין דרכו של הצו"ר בכך. וע"כ בצור העליון הוציא מים מהמקום שלמטה. ומה שמו של זה שלמטה. סלע. שנאמר (במדבר כ) והוצאת להם מים מן הסלע. ובמה הוציא סלע הזה מים. בכח הצו"ר ההוא שלמעלה : (ב-סד.)

## קמו

**י"י** זכרנו יברך יברך את בית ישראל וגו'. רבי יוסי פתח ואמר ה' זכרנו יברך. אליו האנשים. יברך את בית ישראל. אליו הנשים. לפי שהזכרים צריכים להתברך ראשונה ואח"כ הנשים. והנשים אינן נתברכות אלא מברכות האנשים. שכאשר האנשים נתברכים אז הנשים נתברכות. והראיה מכאן. שנאמר וכפר בעדו ובעד ביתו. שצריך לכפר עליו תחלה ואח"כ על ביתו. לפי שנתברכת ממנו. בוא וראה שהנשים אינן נתברכות אלא מהאנשים כאשר נתברכים הם תחלה. ומזאת הברכה נתברכות הנשים. אבל איך יפירש יברך את בית ישראל. אלא שהקב"ה יתן תוספות ברכות להזכרים שנשאו נשים. בשביל שנתברך אשתו ממנו מאותה תוספת הברכות. וכיון שהאיש נשא אשה נותן לו הקב"ה ב' חלקים. אחד לו ואחד עבור אשתו. והוא נוסף הכל חלקו וחלק אשתו : (א-רג.)

**רבי יצחק** אמר ה' זכרנו יברך. אליו הגברים שהיו נכנסים במספר אנשי המדבר. והקב"ה מברכם ומוסיף עליהם בכל זמן. יברך את בית ישראל. אליו הנשים שלא נכנסו בהמספר. יברך את בית אהרן. שהם מברכים להעם בעין טובה ובלב טוב ובאהבת הלב. את בית אהרן. כמו כן הנשים שלהם שיתברכו בברכות. יברך יראי ה'. אלו הם הלויים. וכלם נתברכים בשביל יראתם מהקב"ה. הקטנים עם הגדולים. אע"פ שאין נכנסין בהמספר : (ג-ק"ו.)

**השמים** שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. פתח רבי אבא ואמר כתוב השמים שמים לה'. מקרא זה יש לעיין בו. כי כן היה צריך לומר השמים לה' והארץ נתן לבני אדם. מהו השמים שמים. אלא

## זיו הוהר

(ד) שיה דבר ידוע שכל הכאה היא כח של גבורה ולא של חסד וגדולה. לכן מובן שהוצאת המים ע"י הכאה היא בכח של גבורה. וכפירוש רבי אבא שיש ב' מיני צור. צור דלעילא וזו הבינה כשעולת בכח ספירת הגבורה. כי הבינה הגם שהיא אם החמיה מ"ם דינין סתערין מנה אל מרת הגבורה. ויש צור שלמטה וזו הסלכות שבסתר הרין והגבורה יסודתה. והיא נקראת ג"כ סלע. ועינו שיה הגם ע"י התהפכות מן צור שהוא גבורה דין ואש יל סים שהם חסדים. והצור שלמטה היינו הסלכות שנקראת סלע הוציאה מים בכח הצור ההוא שלמעלה ב"י בכח הבינה והגבורה.

אלה הכה אית לאסתכלא בגין דלית שמים ואית שמים. שמים לתתא וארץ לתתא מנייהו. שמים לעילא וארץ לתתא מנייהו. וכל דרגין עלאין ותתאין כלסו כנוולא דא אלן באלין. שמים לתתא אינון עשר יריעות (6) כד"ל (תהלים קד) נוסע שמים כיריעה. וקב"ה עבד לון ומשרין די בגווייהו לאהגלא ארעא תתתא. תשיטא אכסיג לתתא דסחרן כקופסא דקולסא. עשירא אינון עקרא. וכלסו משרין ממין עד עשירא (3) משביעא ולסלא אית נסורא דתפסא מנו כרסא. עלא לתתא וכסיר לעשירא. ועשירא מססא נסירו דקס יסיב לתשיטא. ואינון לתמינא ולתתא (3) הוי תמינא כד תפסדון חילי דכוכביא ואפיק לון. הסא נסירו קיימא וסיב חילי לכל חד וחד לתתא נסורא אחר דלסרין. דכתיב (ש"י מ) סמולא במספר זכאס וגו' מרב אויס וגו'. רב אויס. דא אינון זכאס ולעילא דלקרי רוב אויס. וכל ריקעא וריקעא אית ממלא ותפסד על עלמא ועל ארעא לאהגלא. בר ארעא דשראל דלא אכסיג יתא לא ריקעא ולא חילא אחרא. אלא קב"ה בלחודי. וסא אוקמוס: (ג-דט).

**לא** סמיתס יסללו יס כל ירדי דומה. פתח רבי שמעון ואמר. לא סמיתס יסללו יס. סבי סא ודאי אינון דלקרון מתים. דסא קב"ה מי אקרי. וסא סארי בין אינון דלקרון חיים. ולא עס אינון דלקרון מתים. וסופיס דקרא כתיב ולא כל יורדי דומה. ולא כל אינון דנחתין לדומה בגיטס ישתאון. סאני אינון דלקרון חיים דסא קב"ה צני ציקריסון: (ג-דט).  
אמר רבי אלעזר לא סמיתס יסללו יס. בגין דלסרין לשבחא מי לחי. ומת למי לאו סבי. סס"ד לא סמיתס

אלא כאן יש להבין לפי שיש שמים ויש שמים. שמים למטה וארץ למטה מהם. שמים למעלה וארץ למטה מהם. וכל מדרגות עליונות ותחתונות כלם הם כדמיון זה אלה באלו. שמים למטה הם עשר יריעות (6) כמשי"כ (תהלים קד) נוטה שמים כיריעה. והקב"ה עשה אותם והמחנות מלאכים אשר בהם להנהיג ארץ התחתונה. ריקע התשיעי מנהיג להריקעים שתחתיו המסובבים כגלדי בצלים. עשירי העליון הוא העיקר. ובכל הריקעים מחנות ממונים עד השביעי (3) מהשביעי ולמעלה יש אור שנמשך מתוך כסא העליון למטה ומאיר דריקע עשירי העליון. והעשירי מאותו האור שהוא מקבל נותן לתשיעי. והתשיעי נותן להשמיני וממנו ולמטה (2) זה השמיני כאשר נפקדים ממנו חילות הכוכבים והוא מוציאם. אור עליון ההוא קיים בו והוא נותן כח לכל אחד ואחד שיתמנה במקום הנצרך. שכתוב (ישע"י מ) המוציא במספר צבאם וגו' מרב אונים וגו'. רב אונים. זה הוא זיו אור העליון שנקרא רוב אונים. ובכל ריקע וריקע יש ממונה שנפקד על אותו העולם ועל הארץ להנהיגם. מלבד ארץ ישראל שאין מנהיג אותה לא ריקע ולא כח אחר. אלא הקב"ה בלבדו. וזה נתבאר: (ב-דט).

**לא** המתים יהללו יה ולא כל ירדי דומה. פתח רבי שמעון ואמר. לא המתים יהללו יה. כך הוא בודאי אותן שנקראים מתים. שהרי הקב"ה חי נקרא. והוא שוכן בין אותן שנקראים חיים. ולא עם אותן שנקראים מתים. וכן ענין סוף המקרא שכתוב ולא כל ירדי דומה. ולא כל אותן היורדים לדומה בגיטס ישתאון. מה שאין כן אותן שנקראים חיים שהרי הקב"ה חפץ בכבודם: (ג-דט).

אמר רבי אלעזר לא המתים יהללויה. לפי שנצרך לשבח חי לחי. אבל לא מת לחי. זש"כ לא המתים

זיו הזר

**קמו** (6) מי החכם ויבן את ואת שיטה העמוקה שנהגו רבי אבא סור מעשה בראשית. אבל נצרך ספר מיוחד לכאן שיטה זו בפרשיות עפי' חכמת התכונה שתתאים עם חכמת נהיגה החדשה שהסכימו עליה כל חכמי וכן האחרון שהארץ יחד עם הלבנה מסובב את השמש. והלבנה בגלגל מיוחד מסובב את הארץ. ואשר אני הפעוט רואה לפענ"ד ברברי רבי אבא שהוא סבאר בזה סור מעשה בראשית עפי' הידוע ששיתא אלפי שני קיים עלמא וחד אלף חריב. וזה נקרא שמשו. וכן בכל שמשו ושמשו. ודי נתרקח פתח ולחבין שבשמשו חזאת נתרש זה עולם העשיה והיא הארץ שהיתה חרבה אלף שנה ולא סובבה את השמש בחורבנה. כי לנו לדעת ולחבין ששמשו וסוה נעשה בה החרבין. ועפדה כך מן הצד אלף שנים מסובב עם מים. ועליה ריקע דק קליפה דקה בתמונה ביצת תרנגולת כשהיא בקליפה הרכה. ורק דוח אלהים מרחפת אז על פני המים. אבל הלבנה בפני עצמה סובבה את השמש כדרכה עם שאר כוכבי לכת. כי השמש הוא מדרגת התפארת של עולם היצירה והלבנה היא מדרגת המלכות של עולם העשיה. וכאשר תגיעה העת לחדש עולם העשיה ברא אלהים שמים מיוחד על הארץ מן אש ומים ונעשה עליה ריקע קשה כמו למשך קליפת ביצת תרנגולת. והקשה שנעשת מן הלהות הביצת עמסה. והבורא הנהיג מחצית המים מעל הריקע. ויכול להיות שנעשה שם מן המים אוויר קל. גם קשר וחיבר הבורא את הלבנה עם הארץ שהיא עולם העשיה. והלבנה שהיא במדרגת מלכות של עולם היצירה נעשית במדרגת כתר לעולם העשיה. ואו נתקברה הארץ אל הלבנה באופן ששתיהן יחדיו מסובבת את השמש. ולבעבור שהלבנה נעשית במדרגת כתר לעולם העשיה דכן היא מסובב בגלגל מיוחד את הארץ. ודפי דברי רבי אבא נבראו על הארץ עשרה ריקעים מיוחדים הנקראים עשר יריעות במדרגות עשר ספירות. והם כגלדי בצלים זה על זה אבל דרוקים הרבה הם וזהו ובהם הרבה כתות מלאכים וגם הרבה כוכבים. והלבנה שהם דיו אלפים אמות כדברי רשב"י במדרש רבה פרשת ויצא. וז"ל אר' שמעון בר יוחאי אין ביהמ"ק שלמעלה גבוה מביהמ"ק שלמעלה אלא י"ח מיל. וספר דבריו על הפסוק וזה שער השמים. מנין וז"ל וזה וכן הוא רק בארץ הקדושה שהיא גבוה מכל הארצות וקרובה דריקע. אבל בשאר הארצות יכול להיות מרחק רב יותר ויותר מן י"ח מיל עד דריקע. ויש דעה ש' ריקעים הראשונים שלמעלה נחשבים כאחד. והנה בשיטה זו יש ליישב שחכמת הקבלה עם חכמת התכונה החדשה לא יסתרו זו את זו. והנה קושיות גדולות וסתירות עצומות יתורצו על פי שיטתו זו. ואם יעזור לי הש"ת ויתן לי כח עם מוח אוציה לאור עולם בל"ג ספר מיוחד מיוחד על שיטת רבי אבא בשם "מקובל וחוקר" אשר יאיר את העינים כאור הבקר אם יצא השם יתברך: (2) פ"י מלמטה למעלה: (3) תימנא הוא במדרגת ספירת הבינה:

המתים יהללו יה וגו'. ואנחנו נברך יה. דהא אנו חיים ואין לנו חלק בצד המיתה כלל. חזקיהו אמר (ישעי' יג) חי חי הוא יודך כמוני. לפי שחי מתקרב לחי. דוד המלך הוא חי וקרוב לחי העולמים. ומי שמהקרב אליו הוא חי. שכתוב ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום. וכתוב (שמואל ב' כג) ובניהו בן יהוידע בן איש חי וגו' : (א-ד) :

## קמו

**כום** ישועות אשא ובשם ה' אקרא. כאשר האדם מברך בכוס של ברכה צריך לשמוח ולהראות שמחה ולא להראות עצבות כלל. וכיון שנוטל האדם כוס של ברכה הקביה עומד אצלו. והוא צריך לעטוף ראשו בשמחה ולברך על הכוס במושב שלשה נברך שאכלנו משלו וכו'. מי שנוטל כוס של ברכה ומברך. עליו כתוב כוס ישועות אשא. איזו ישועות. זה הימין שהוא מושיע מכל המקטרגים שבפולס. שכתוב (תהלים ט) הושיעה ימינך וענני. (ב-קסח) : רב המנונא הזקן לא נתן הכוס לאיש אחר לברך אלא הוא התקדם ונטל הכוס בשתי ידיו ומברך. והרי כך אמרו שצריך לקבלו בימין ובשמאל. ואע"פ שכל החברים העירו בזה (ה) הכל נכון הוא. אבל כוס של ברכה כך נצרך. שכתוב כוס ישועות אשא. שהרי בכוס"ה הוא נמשכו ברכות מאותן הישועות שלמעלה. והוא מקבל אותו ומאספן אצלו. ושם נשמר יין העליין ונאסף בכוס"ה ההוא. ונצרך לברך עליו בימין ולא בשמאל (ו) והיין שהוא בכוס הזה נאסף מלא למען יתברכו ב' הכוסות יחד (ז) ונצרך לברך על השלחן שלא יהיה ריק מן לחם ויין הכל כאחד (ח) בוא וראה כנסת ישראל כוס של ברכה נקראת. וכיון שהיא כוס של ברכה נצרך שהימין והשמאל יקבלו את הכוס. וכוס"ה ההוא יהיה ניתן בין הימין והשמאל (ט) ונצרך שיהיה מלא יין (י) בשביל יינה של תורה שהוא נמשך מן עזה"ב : (א-ד) :

רבי אלעזר אמר כוס ישועות אשא. זה כוס של ברכה. וכוס של ברכה צריך להיות על חמש אצבעות ולא יותר. כדמיון השושנה שיושבת על חמש עלים חזקים כעין חמש אצבעות (י) ושושנה זו היא כוס של ברכה : (א-א) :

רבי

## קמו

**כום** ישועות אשא ובשם ה' אקרא. כד צריך בר נש בכוס של ברכה אלקריך. למחדי ולאחואה חדוה ולא עליבו כלל. וכיון דנשיל ב"נ כוס של ברכה קב"ה קאים על גביה. ואיזו אלקריך לאעשפא רישא בחדוה ולברכא על סכוס במוטב תלתא נברך שאכלנו משלו וכו'. מאן דנשיל כוס של ברכה וקא מברך. עליה כתיב כוס ישועות אשא. מאן ישועות. דא ימינא דאיזו מושיע מכל מקטרגין דעלמא. דכתיב (תהלים ט) הושיעה ימינך וענני. (ב-קסח) : רב המנונא סבא כסא לא יסיב ליה לבר נש אחרא אלא איזו אלקדים ונשיל ליה בתרי ידיו ומברך. והא אמרן דבעי לנשיל ליה בימינא ובשמאלא. ואע"ג דכליו אתערי ביה (ה) שפיר הוא. אבל כסא דברכה הכי אלקריך. דכתיב כוס ישועות אשא. דהא כהסא כוס"ה אתנגידו בברכא מאינון ישועות דלעילא. והא כסיל לון וכניש לון לגביה. ותמן אתנגידו חמרא עלאה ואתכניש כהסא כוס"ה. ובעינן לברכא ליה בימינא ולא בשמאלא (ו) וחמרא דאיזו כהאי כוס כניש דיתברכו כחדא (ז) ובעינן לברכא על פתורא דלא תהא ריקניא מחמרא וחמרא כלל כחדא (ח) תא חוי כנסת ישראל כוס של ברכה אקרי. וכיון דאיזו כוס של ברכה בעינן ימינא ושמאלא לנשיל ליה. והסא כוס"ה אתיסיב בין ימינא ושמאלא (ט) ובעי דאתמליא חמרא (י) בגין חמרא דאורייתא דאיזו נסיק מעלמא דאתי : (א-ד) :

רבי אלעזר אמר כוס ישועות אשא. דא כוס של ברכה. וכוס של ברכה אלקריך על חמש אצבען ולא יתיר. כנונא דשוסנה דיתבא על חמש עלין תקיפין דוגמא דחמש אצבען (י) שוסנה דא איזו כוס של ברכה : (א-ה) :

רבי

## וין הוהר

**קמו** (ה) פ' אע"פ שכמה חברים אמרו מעמים שונים בענין זה וכלם דברים נכונים. מ"מ אומר גם הוא טעם שלו. לפי שכוס של ברכה מרמז על כוס הישועות. והיינו כוס"ה ההוא מרת המלכות. כי כוס"ה בנ"י אלהים שהוא שם המלכות שבה נאספין שפע ברכות מאותן הישועות שלמעלה שהן ספירות העליונות שבעלמא דברוא : (ב) פ' בתחלה אפר שנוצח לקבל הכוס בשתי ידיו שבהן עשר אצבעות של ימין ושמאל כיון שמקבלת שפע מכל הספירות ומכל הצדדים. אבל אח"כ בברכת המזון יהוצק הכוס רק בהימין בלבד לזכרון שיהיה נשפע בכוס"ה העליון ההוא חמשה חסדים חידושים : (ג) פ' כי כוס שכוס"ה ההוא סתברך למעלה כן יתברך זה הכוס שמברך עליו ויומשך בו ברכה מן הכוס"ה ההוא : (ד) כי לחם ויין מרמז על מלכות ובינה שהבינה תשפיע ברכותיה למלכות : (ה) עתה חזר וכוסל דבריו למרש יותר שכמו שכוס התחתון מקבלו בשתי ידיו והכוס באמצע. כן יכוון שהכוס"ה תהא יהיה למעלה בקו האמצעי שהוא מרת הרחמים. ואח"כ יהוצק בוין בלבד כנוצר דעיר : (ו) פ' שהיין מוכתר משאר משקין לברך עליו. כי הוא מרמז על יינה של תורה שנמשך מן עולם הבינה. והיינו סודות התורה כי ייין בנ"י סוד : (ז) פ' שהשושנה מרמזת על המלכות והשכינה הקרושה של תורה שנמשך מן עולם הבינה. והיינו סודות התורה כי ייין בנ"י סוד : (ח) פ' שהשושנה מרמזת על המלכות והשכינה הקרושה של תורה שנמשך מן עולם הבינה. והיינו סודות התורה כי ייין בנ"י סוד : (ט) פ' שהשושנה מרמזת על המלכות והשכינה הקרושה של תורה שנמשך מן עולם הבינה. והיינו סודות התורה כי ייין בנ"י סוד : (י) פ' שהשושנה מרמזת על המלכות והשכינה הקרושה של תורה שנמשך מן עולם הבינה. והיינו סודות התורה כי ייין בנ"י סוד : (א-ה) :

רבי יוסי אמר כוס של ברכה אינו אלא בשלשה. לפי שהרי מהסוד של שלשת האבות הוא מתברך. וע"כ לא נצרך כוס אלא בשלשה. כוס של ברכה נצרך ליתן להמברך בימין ובשמאל והמברך יקבלו בין שתי הידים. בשביל שיתנן בין ימין ושמאל. ואח"כ יחזיקו בימין שהרי משם מתברך. עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה וכלם הם כראוי. לפי שתיקוני הכוס של ברכה עשרה הם. וזה ביארו החברים. כוס של ברכה נצרך להסתכל בו בעינים. לפי שכתוב (דברים יא) עיני ה' אלהיך בה. ולא נצרך שהיה נשכח מן העין אלא להסתכל בו. כוס של ברכה נתברך באותה ברכה שמברך האדם עליו להקב"ה. לפי שהוא סוד האמונה. ונצרך לשמרו בשמירה עליונה כמו שהוא דבר חשוב של המלך. שהרי בעבורו נתברך שלחנו בשעת ברכת המזון שמברך אדם הזה. שלחנו נצרך שלא יהיה נמצא ריקם. שהרי אין הברכה נמצאת על שלחן ריק כמו שביארו שכתוב (מלכים ב' ד) הגיד לי מה יש לני בבית וגו'. וע"כ לא נצרך השלחן להיראות ריקם. שהרי ברכות עליונות אינן שריות אלא במקום שלם. וזהו הסוד (שמות יא) ובלב כל חכם לב נתתי חכמה. וכתוב (דברים ב) יהב חכמתך לחימין. ועל סוד זה הוא השלחן של לחם הפנים. שנאמר ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד : (ב-קני :)

## קיו

ה' יצאנו את כל גוים וגו' כי גבר עלינו חסדו וגו'. אמר רבי יצחק כמה זכאים הם ישראל. שהקב"ה בחר בהם והקריבם אליו מכל העמים. ובשביל ישראל נותן מזון ושבע לכל העולם. ואמלא ישראל לא היה הקב"ה נותן מזון לעולם. (ב-קני : ) רבי יוסי אמר בוא וראה כאשר ברא הקב"ה את העולם חלק את הארץ. חלק הישוב לצד אחד ומדבר הוא לצד אחר. חלק את הישוב וכבש את העולם מסביב לנקודה אחת. ואיזו היא. זו ארץ הקדושה שהיא אמצעית העולם. ובאמצע של ארץ הקדושה היא ירושלים. אמצעית של ירושלים הוא בית קדש הקדשים. וכל הטוב וכל המזון של כל הישוב שמה יורד מלמעלה. ואין לך מקום בכל הישוב שלא יהיה גיוון משם. וממשלת סוד האמונה היא תוך אמצעית הנקודה של כל ארץ הקדושה בבית קדש הקדשים. ואע"פ ששכשו אין הוא בקיומו. מ"מ בזכותו כל העולם גיוון. והמזון והפרנסה משם יוצא לכל בכל מקום של צד הישוב. ולפיכך אע"פ שישאל עכשו מחוץ לארץ הקדושה. מכל מקום מן הכח והזכות של ארץ הקדושה נמצא מזון ופרנסה לכל העולם. ולכן כתוב (דברים ח) וברכת את ה' על הארץ הטובה אשר נתן לך. על הארץ הטובה בודאי. שהרי בשבילה מזון ופרנסה נמצא בעולם : (ב-קני :)

רבי יוסי אמר כוס של ברכה לא היו אלא בתלת. בגין דהא מרוא דתלת אבסן קא מתברכא. וע"כ לא אלפריך כוס אלא בתלת. כוס של ברכה אלפריך למיסב ליה צימנא ובשמאלא ולקבלא ליה בין תרווייהו. בגין דלתיסב צין ימנא ושמאלא. ולבתר יסתביק ליה צימנא דהא מתנן לתברכא. עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה וכלם הם כדקא יאות. בגין דתקוני דכוס של ברכה עשרה אינון. והא אוקמוס חזריא. כוס של ברכה אלפריך לאשגחא ציה בעינא. בגין דכתיב (דברים יא) עיני ה' אלהיך בה. ולא אלפריך לאשגחא משינא אלא לאשגחא ציה. כוס של ברכה מתברך בהא דברכתא דקא מברך צ"ה עליה לקב"ה. בגין דלויסו רזא דמשימונא. ואלפריך לנסרף ליה בנשירו עלאה כמאן דלויס חשיבותא דמלכא. דהא בגימטא מתברך פתוריה בשעתא דברכתא מוונא דמברך האו צר נס. פתוריה אלפריך דלא יסא בריקניא. דהא לית ברכתא משתכחא על פתורא בריקניא כמא דאוקמוס דכתיב (מלכים ב' ד) הגיד לי מה יש לני בבית וגו'. וע"כ פתורא לא אלפריך לאתחזא בריקניא. דהא ברכאן עלאין לא שריין אלא באתר שלם. ורזא דא (שמות יא) ובלב כל חכם לב נתתי חכמה. וכתיב (דברים ב) יהב חכמתך לחימין. ועל רזא דנא שלחן לחם הפנים. דכתיב ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד : (ב-קני :)

## קיו

ה' יצאנו את כל גוים וגו' כי גבר עלינו חסדו וגו'. אמר רבי יצחק כמה זכאין אינון ישראל. דקב"ה אתרעי בהו וקריב לון לגביה מכל עמין. ובגימטא דישאל יסב מוונא ושבעת לכל עלמא. ואלמלא ישראל לא יסב קב"ה מוונא לעלמא. (ב-קני : ) רבי יוסי אמר תא חזי כד קב"ה ברא עלמא פליג ארעא. יסובא איהו לספר חד וחרבא איהו לספר אחרא. פליג יסובא ואסחר עלמא סחרניה דנקודה חדא. ומאן איהו. דא ארעא קדישא דלויסו אלמנטיא דעלמא. ובאלמנטיא דארעא קדישא איהו ירושלים. אלמנטיא דירושלים איהו בית קדש הקדשים. וכל טיבו וכל מוונא דכל יסובא תמן נחית מלעילא. ולית לך אחר בכל יסובא דלא אתון מתמן. ושולטנותיה דרזא דמשימונא איהו נו אלמנטיא דנקודה דכל ארעא קדישא צבי קדש הקדשים. ואע"כ דשתא לאו איהו בקיומא. בזכותיה כל עלמא אתון. ומוונא וספוקא מתמן נפקא לכלא בכל א"ה ספרא דיסובא. ובג"כ אע"כ דא ישראל השתא לבר ארעא קדישא. עס כל דא מחילא חכותא דארעא קדישא אשתכח מוונא וספוקא לכל עלמא. וע"כ כתיב (דברים ח) וברכת את ה' על הארץ הטובה אשר נתן לך. על הארץ הטובה ודאי. דהא בגימטא מוונא וספוקא אשתכח בעלמא : (ב-קני :)

## קיח

מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה. אמר רועה הנאמן בית הכנסת נצרך לבנותו ביומי רבה. ולהתקינו בכל תיקונים יפים להיותו כדמיון בית העליון. ולהיותו בית תפלה לתקן תיקונים בתפלה כמו שנתבאר. וזה בית מקדש מעט לעשות בו חלונות. שכתוב (דניאל ו) וכוון פתיחן ליה בעלייתה נגד ירושלים. כדמיון שלמעלה שכתוב (שיר ג) משניח מן החלונות מציץ מן החרכים. ואפשר תאמר שאפילו בשדה נתפלל כדי שרוח התפלה יעלה ישר השמימה (ה) לא כן. שהרי אנו צריכים בית ואין. שנצרך להמצא בית למטה כדמיון בית העליון. להוריד מדור העליון למדור התחתון. ועוד שזאת התפלה רוח התפלה צריך לעלות ולצאת מתוך מקום צר ומוגבל בדרך ישר כנגד ירושלים (ג) וע"כ כתוב מן המצר קראתי יה. שנצרך מקום מוגבל ומצר לשלח מתוכו רוח התפלה שלא יסיר לימין ולשמאל. ובשדה אין ביכולת לשלוח כך את הקול. שהרי כדמיון זה הוא קול השופר. שנדחה לחץ בדרך ישר מתוך מקום צר. והולך ובוקע רקיעים ועולה בעליה לעורר הרוח למעלה. ואם תשאל הלא כתוב ויצא יצחק לשוח בשדה. אין דומה יצחק שענין אחר היה בו מה שאין כך בכל העולם (ג) ועוד שמקרא זה לא בא להשמיענו שדה. אלא ודאי בשדה אחר היה מתפלל. וזה נתבאר : (ב-ג-ט) :

דחה דחיתי נפלי ויה' עזרני. פתח רבי אלעזר ואמר דחה דחיתי. דחה דחוני היה צריך לומר. מהו דחה דחיתי (ג) אלא זה צד הטומאה שדוחה לו לאדם ומבקש לדחות לאדם ולהרחיקו מעם הקב"ה. וזה הוא יצה"ר שנמצא אצל האדם תמיד. ולעומתו החזיר פניו דוד ואמר דחה דחיתי נפלי. לפי שהיצר הרע היה מתניע אצלו בזמן שהיה בכל אותן הצרות להרחיקו מעם הקב"ה. ועליו אמר דוד דחה דחיתי נפלי בגיהנם. וה' עזרני שלא נמסרתי בידך. וע"כ צריך האדם להזהר ממנו כדי שלא ישלט עליו. ואז הקב"ה ישמור אותו בכל דרכיו. שכתוב (משלי ג) אז תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף. בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל. וכתוב וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום : (א-קט) :

ימין ה' רוממה וגו'. לא אמות כי אחיה וגו'. אמר רבי חייא מהו שכתוב (ישעיה כח) בלע המות לנצח וגו'. א"ל רבי יוסי כאשר יעורר הקב"ה את הימין שלו ימנע המות מן העולם. ולא יעורר לימין ההוא אלא כאשר יתחזקו ישראל בימיו של הקב"ה. ומה הוא

## קיח

מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה. אמר רע"א מסימנא כי כנסתא אלפסירך למצני לים בשפירו סניא. ולתקנא לים בכל תקוני שפירו למחוי כנונא. עלאה. ולמחוי בית ללוחא לאתקנא תקונין כללוחא כמה דאוקמוס. והאי כי מקדשא ליהוי בים חלונות. דכתיב (דניאל ו) וכוון פתיחן ליה בעלייתה נגד ירושלים. כנונא דלעילא דכתיב (שיר ג) משניח מן החלונות מליץ מן הסרכים. ואי תימא אפילו בחקלא בגין דרוחא להוי סליק (ה) לאו הכי. דהא אן לריכין בית וליכא. דאלפסירך לאשתכחא בית לתחא כנונא דבית עלאה. לנחתא דיורא עלאה לדיורא תתאה. ותו דהאי ללוחא והאי רוחא אלפסירך לסלקא ולנסקא מנו עאקו בלחא מישר לקבל ירושלים (ג) וע"ד כתיב מן המצר קראתי יה. דאלפסירך אמר דליק בעאקו לשדרא בגויה האי רוחא דלא יספי לימינא ולשמאלא. ובחקלא לא יכל קלא לשדרא ליה הכי. דהא כנונא דא קלא דשופר. אדחיתא לבד בלחא מישר מנו אתר דחיק. ואילו ובקע רקיעין וסליק בסליקו לאתערר רוחא לעילא. ואי תימא הא כתיב וילא יחזק לשוח בשדה. שאני יחזק דמלס אחרא סוס בים מאי דלא סוס בכל עמלא (ג) ותו דהאי קרא לאו להכי אתא. דודאי בלחא בלחא אחר סוס מללי. והא אוקמונא : (ג-ט) :

דחה דחיתי נפלי ויה' עזרני. פתח רבי אלעזר ואמר דחה דחיתי. דחה דחוני מצני לים. מהו דחה דחיתי (ג) אלא דא ספרא אחרא דחויא לים לב"י דחיי. ובעי דחויא לים ולאספסא לים מעס קב"ס. ודא הוא יס"ר דלשכחא לגביה דב"י דחיי. ולקבליה אסדר דוד ואמר דחה דחיתי נפלי. בגין דלחיו סוס אשתדל לגביה בכל חינון עקמין לאספסא לים מעס קב"ס. ועליו אמר דוד דחה דחיתי נפלי בגיהנם. וה' עזרני דלא אתמסרנא בידך. וע"ד אית לים לב"י לאודסרנא מניס בגין דלא ישלס עליה. וקב"ס דדיון נסיר ליה בכל ארחיו. דכתיב (ישעי ג) אז תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף. בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל. וכתיב וארח לדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום : (א-קט) :

ימין ה' רוממה וגו'. לא אמות כי אחיה וגו'. אמר רבי חייא מהו דכתיב (ישעי כח) בלע המות לנצח וגו'. א"ל רבי יוסי כד יתערר קב"ס ימינא דליוס אתמנע מותא מן עמלא. ולא יתערר הסוס ימינא אלא כד יתעררן ישראל בימינא דקב"ס. ומאי נישא

## ויו הוזהר

(ה) הבל פה של התפלל : (ג) משמע מכאן שצריך להיות חלונות בכותל המזרחי במקומות שמתפללים דמורה. וכן במקומות שמתפללים לצד אחר כלפי ירושלים. ויש לראות בעין ענין זה איך שבזמננו נהדרש הכמת הבת של "ראדיא-עלעקטרי" ששורתים ורועות למרחקים בלי חושי ברזל. רק שהאויור ההיווי המסמא הללו של עולם הנקרא "עלעקטרי" הוא הסוביט ושורה דבר האיש כרגע שיתפשט אלפי פרסאות. ובאם צריך לשלוח הידיעה למרחק העולם או השלש עומר וטונו למרחק ומוציא הניצוץ של "ראדיא-עלעקטרי" לצד מורה. ואם למעט משלחו למעט. ובעין זה הוא דיבורי התפללה. ותחת הבת של "ראדיא-עלעקטרי" יש כאן הניצוץ מן ההתלהבות וכונת ההשגחה של התפלל. וכל זה חכמה עמוקה ונפלאה : (ג) פ"י שמורגת קרשונה היתה. נרודה מאד ופניו הכל כהשגחתו בלבו. ועוד תירין שאין זה שדה פשוט. כי ידוע שהתפלל במערת המכפלה : (ד) דחה דחוני הרי זה נסתר רבים. דחתה דחיתי זה נוכח יחיד :

הוא זו התורה. שנאמר בה מימינו אש דת למו. בזמן ההוא ימין ה' עשה חיל. לא אמות כי אחיה ואספר מעשי יח: (א-ד יט):

**יִסְרֵנִי יְיָ וְלִמּוֹת לֹא תִנְנֵנִי.** אמר רבי יוסי דוד המלך אמר זה על כל מה שעבר עליו בעולם הזה. שרדפו אותו והיה בורח בארץ נכריה בארץ מואב ובארץ פלשתים. ומכלם הציילו הקב"ה ולא עזבו למיתה. וזהו שאמר על ההבטחה של עולם ההוא. אם כאן חטאתי לפני הקב"ה. הרי כאן נלקתי וקבלתי עונש שלי. ונקתי מכל מה שחטאתי. ולא הניח עונש שלי לעולם ההוא לאחר שאמית. ודאי יסר יסרני יה בעולם הזה בשביל נזקות אותי. ולמות לא תנני בעולם ההוא לקחת שם נקמה ממני: (ג-ד יח):

**פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אֲבֹא בָם אֹרֵה יְיָ.** אמר רבי שמעון בוא וראה בם פתח פתח ומדרגה מדרגה. ומהם נודע כבוד הקב"ה. פתחו לי שערי צדק. זה פתח הראשון ליכנס בו. ובפתח הזה נראים כל שאר פתחים העליונים. (א) מי שזוכה לפתח הזה זוכה להיות לו יריעה בו ובכל שאר הפתחים. לפי שכלם שוכנים על פתח הזה. ועכשו שפתח הזה אינו ידוע לפי שישאל הם בגלות (י) כל הפתחים נסתלקו ממנו ואין ביכולת לדעת ולהשיג. אבל בזמן שיצאו ישראל מן הגלות עתידין כל מדרגות העליונות לחזור ולשכון עליו כראוי. ואז ידעו כל בני העולם חכמה עליונה היקרה. מה שלא היו יודעים מקודם לזה: (א-ק י):

**פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אֲבֹא בָם אֹרֵה יְיָ.** אמר רבי יהודה עשה הקב"ה ירושלים למעלה כנגד ירושלים שלמטה. ונשבע שלא יבא שם עד שיבאו ישראל בירושלים שלמטה. שנאמר (חושב יא) בקרבך קדוש ולא אבא בעיר. ושבוע כחות של מלאכי השרת שומרים אותו סביביו. ועל כל פתח ופתח כחות של מלאכי השרת. והם הפתחים הנקראים שערי צדק. ואלו הם הפתחים המוכנים להכנס שם נפשות הצדיקים. ודוד המלך עליו השלום נכסף להם שנאמר פתחו לי שערי צדק אבא בם אורה יה: (י"ח)

**זֶה הַשָּׁעַר לַיהוָה לְדֹקִים יִבְאוּ בּוֹ.** אמר רבי שמעון התקין הקב"ה לפניו היכל קדוש. היכל עליון קדוש. עיר קדושה. עיר עליונה קדושה. ירושלים עיר הקודש נקראת (י) מי שמבקש ליכנס למלך לא יוכל ליכנס. אלא מציר הקדושה הזאת הולך הדרך אל המלך. שהדרך מכאן הוכן. וזש"כ זה השער לה' צדיקים יבאו בו. כל שליחות שחפץ המלך [אל העולם] מבית המטרונה יוצא. וכל השליחות שמלמטה אל המלך לבית המטרונה נכנס תחלה ומשם למלך. נמצא שהמטרונה היא שליח של היכל. מלמעלה למטה ומלמטה למעלה: (ב-ג נא):

היה תורה. דכתיב בה מימינו אש דת למו. בהסוד ומלך יצין ה' עשה חיל. לא אמות כי אחיה ואספר מעשי יח: (א-ד יט):

**יִסְרֵנִי יְיָ וְלִמּוֹת לֹא תִנְנֵנִי.** אמר רבי יוסי דוד מלך אמר דא על כל מאי דאעבר עליה בעה"מ. דרדיפו ליה וסוד עריק בארעא נוכרה בארעא דמואב ובארעא דפלשתי. ומכלהו שויב ליה קב"ה ולא שביק ליה למותה. ואמר על אבשחותא דהסוד עלמא. אי הכא חבנא לנבי קב"ה. הא הכא אלקינא וקבילנא עונשא דילי. ואדכי יתי מכל מאי דחבנא. ולא שביק עונשא דילי להסוד עלמא בתר מיתה. ודאי יסר יסרני יה בעה"מ עלמא בנין לנקאס לי. ולמות לא נתי: בהסוד עלמא לנקאס נקמתא מאי: (ג-ד יח):

**פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אֲבֹא בָם אֹרֵה יְיָ.** אמר רבי שמעון תא חוי אית פתחא לפתחא ודרגא לדרגא. ומנייה ידוע יקרא דקב"ה. פתחו לי שערי צדק. דא פתחא קדמא לאעלא ביה. ובהאי פתחא אתחווין כל שאר פתחין עלאין (א) מאן דזכי להאי וזכי למדע ביה ובכלהו שאר פתחין. בנין דכלהו שראן עליה. וסשתא דפתחא דא לא אתידע בנין דישראל בגלותא (י) כלכו פתחין אסתלקו מיניה ולא יכלין למדע ולא תדבקה. אבל בזמא דיפקון ישראל מן גלותא ומניין כלכו דרגין עלאין למשרי עליה כדקא יאות. וכדין ינדעון בני עלמא חכמתא עלאה יקורה. מאי דלא היו ידעין מקדמת דנא: (א-ק י):

**זֶה הַשָּׁעַר לַיהוָה לְדֹקִים יִבְאוּ בּוֹ.** אמר רבי שמעון אתקין קב"ה קמיה היכלא קדישא. היכלא עלאה קדישא. קרתא קדישא. קרתא עלאה קדישא. ירושלים עיר הקודש אקרי (י) מאן דעאל למלכא לא עאל. אלא מהאי קרתא קדישא נטיל ארחא למלכא. דארחא מהכא אתתקן. הס"ד וס השער לה' לדוקים יבאו בו. כל שליחותא דבעי מלכא [לעלמא] מבי מטרוניתא נפקא. וכל שליחותא מתתא למלכא לבי מטרוניתא עייל בקדמיתא ומתתא למלכא. אשתכח דמטרוניתא אייה שליחא דכלא. מעילא לתתא ומתתא לעילא: (ב-ג נא):

אשרי

אשרי

יוו הוהר

(א) היינו השנה אור השכינה וסדר המלכות שנקראת צדק: (י) כמו שנאמר ואנכי הסתר אסתיר. ר"ל לאסתר: (י) למטה קרתא קדישא והיכלא קדישא זה ירושלים ובית המקדש מקום משכן השכינה הקדושה שעליה נאמר וזנה אופן אתה בארץ. וכן יש למעלה ברקיע הראשון הסובב את הארץ שהוא דרך י"ו אימים אמות גבוה מן הארץ. של ארץ ישראל. אבל בשאר ארצות גבוה הרבה יותר ויותר. ובה ובה כה שאמרו שארץ ישראל ג"ה מכל הארצות שאין החוקרים מודים לזה. אבל המבין הוא שא"י קרובה לרקיע הראשון מכל שאר ארצות. וצריך לדעת שכל תנועות וסיבוב הארץ הוא יתר עם עשרה הרקיעים הסובבים אותה. ואין כאן הבקום להארץ יותר בענין זה:



## קים

**אשרי** תמימי דרך ההלכים בתורה ה'. אמר רבי אלעזר כמה הם אנשים שוטים שאין יודעים ואין משגיחים לעסוק בתורה. לפי שהתורה כל חיים וכל חירות וכל טוב היא בעולם הזה ובעולם הבא. חיים הם בעולם הזה שזוכים לימים שלמים בעולם הזה. כמש"כ (שמות כג) את מספר ימך אמלא. ולימים ארוכים בעולם הבא (ה) לפי שהם חיים שלמים. הם חיים של שמחה. חיות בלי עצבות. חיות שהם חיים. חירות בעולם הזה חפשי מהכל. מי שעמלו בתורה אין יכולים לשלוט עליו כל העמים שבעולם. ואם תשאל הלא היה דור של שמד. אבל גזרה זו היתה מלמעלה כגון רבי עקיבא וחבריו. וכך עלתה במחשבה. חירות ממלאך המות שאינו יכול לשלוט עליו. וכך הוא בודאי. שהרי אם אדם הראשון היה מתדבק בעץ החיים שהיא התורה. לא היה גורם מיתה לו ולכל העולם. ולפיכך כאשר נתן הקב"ה את התורה לישראל מה כתוב בה חרות על הליחות. וזה נתבאר. ואלמלא שישאל לא חטאו ועזבו עץ החיים. לא היו גורמים מיתה לעולם כמקדם. והקב"ה אמר (תהלים נב) אני אמרתי אלחים אתם ובני עלין כלכם. השחיתם עצמכם. אכן כאדם תמותון וגו'. וע"כ כל מי שעמלו בחורה אין יכול לשלוט עליו נחש הרע והוא שהחשיך את העולם. אמר רבי ייסא אם כן משה למה מת. א"ל ודאי מת אבל לא שלט בו אני אומר. לא מת על ידי מלאך המות ולא נטמא בו. לא מת בודאי אלא התדבק בהשכינה והלך לחיי עולם. וזה חי נקרא כמו שביארנו שכתוב (שמואל ב' כג) ובניהו בן יהוידע בן איש חי וגו'. וע"כ כל מי שמתגיג בתורה חירות יש לו מהכל בעולם הזה משעבוד של שאר עמים עכו"ם. חירות בעולם הבא שלא יתבעו ממנו דין כלל בעולם ההוא :

**גל עיני** ואביטה נפלאות מתורתך. אמר רבי אלעזר בוא וראה כמה סודות עלינים גנוזים בה התורה. לפיכך כתוב (משלי ג) יקרה היא מפנינים וגו'. כמה אוצרות נסתרים יש בה. וע"כ כאשר נסתכל דוד ברוח החכמה והבין כמה נפלאות יוצאים מן התורה. פתח ואמר גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך : (א-קלב) רבי שמעון אמר אוי לו לאיש ההוא שאומר שזאת התורה באה להראות סיפורים בעולם ודברים פשוטים. שא"כ אפילו בזמן הזה אנו יכולים לעשות תורה בדברים פשוטים. ועוד בשבח יותר מהם. ואם להראות עניני העולם אפילו אותן מאספי חדשות שבעולם יש בהם ענינים גבוהים יותר. א"כ נלך אחריהם ונעשה מהם תורה כדמיון זה. אבל כל דברי

## קים

**אשרי** תמימי דרך הסלבים בתורה ה'. אמר רבי אלעזר כמה אינן בני נשא פספסין דלא ידעין ולא מסתכלין לאשתדל באורייתא. בני דאורייתא כל חיון וכל חירו וכל טוב אינן בעלמא דין ובעלמא דאחי. חיון אינן בעלמא דין דיוכון ליומין שלמין כהאי עלמא. כד"ל (שמות כג) את מספר ימך אמלא. וליומין אריכין בעלמא דלתי (א) בני דליוכון חיון שלמין. אינן חיון דחידו. חיי בלא עזיבו. חיי דליוכון חיים. חירו בעלמא דין חירו דכלא. מאן דאשתדל באורייתא לא יכלין לשלטה עליו כל עמין דעלמא. ואי תימא אינן בני שמד. גורם ה"ל מלילא כגון רבי עקיבא וחבריו. וכך סליק בתוספתא. חירו דמלאך המות דלא יכל לשלטה עליו. והכי הוא ודאי. דאי אדם הוה אשתדל באילנא דחיי דאיו באורייתא. לא גריס מותא ליה ולכל עלמא. ובג"כ כד יסב קב"ה באורייתא לשראל מאי כתיב בה חרות על הליחות. וסא חוקמא. ולאמלא אינן לא חטאו וסבין אילנא דחיי. לא גרמו מותא לעלמא כמלקדמין. וקב"ה אמר (תהלים נב) אני אמרתי אלחים אתם ובני עלין כלכם. הבלתון גרמיוכין. אכן כהאם תמותון וגו'. וע"כ כל מאן דאשתדל באורייתא לא יכל לשלטה עליו הסוה חויה ביסא דאמשך עלמא. אמר רבי ייסא אי משה אמאי מית. א"ל ודאי מית אבל לא שלט ביה קאמרינן. לא מית על ידי ולא אשתדל ביה. לא מית ודאי אלא אשתדל בשיכינה ואילו לחיי עלמא. והאי חי חקרי כמה דאוקימנא דכתיב (שמואל ב' כג) ובניהו בן יהוידע בן איש חי וגו'. וע"כ כל מאן דאשתדל באורייתא חירו אית ליה מכלא בעלמא דין משעבודא דשאר עמין עכו"ם. חירו בעלמא דלתי דלא יתבעון מניה דינא כהסוה עלמא כלל :

**גל עיני** ואביטה נפלאות מתורתך. אמר רבי אלעזר תא חיי כמה ריון עלאין סתומין אית בה באורייתא. בג"כ כתיב (משלי ג) יקרה היא מפנינים וגו'. כמה גמיון סתומין אית בה. וע"כ כד אשתכל דוד בדומא דחכמתא וידע כמה פליא נפקין מאורייתא. פתח ואמר גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך : (א-קלב) רבי שמעון אמר ווי להסוה ב"כ דאמר דהא באורייתא אהא לאחמאס ספורין בעלמא ומלון דדיוסי. דאי הכי אפילו זמנא דא אן יכלין למעבד באורייתא במלון דדיוסי. ובסבחה יתיר מכלא. אי לאחמאס מלס דעלמא אפילו אינן קפסיו דעלמא אית ביניסו מלון עלאין יתיר. אי הכי טול אבתיסיו ונעבד מניסו באורייתא כהאי גוואל. אלא כל מלון

## ויו הוהר

**ק"ט** (ה) ימים ארוכים בעוה"ב. היינו דאמר מיתה בנן העדן. כי כמו שיש ימים קצובים דחיי עוה"ב בן יש ימים קצובים ב"כ אחר האחר מותו בנן העדן שנקרא עוה"ב הפרטות ששם יתכן לכל אדם שכרו תענוג רוחני שאינו פושט דנו. וע"י זכות ת"ת"ד תורה וזכה שם לארובת ימים שא"כ אפילו בחור דחיי עוה"ב בזמן קרוב. כיוד דרש הוהר"ק בענין השחרש בסוכו ככל יום חסיד פנעה בראשית. ובענין דור הולך ודור בא שכל הנשמות חונות ובאות דאחר איהו וכן לחיות בחיי עוה"ב כי פסוקות הן נשמות חדשות. ואין כאן מקום להאריך בענין זה :

דברי התורה ענינים ענינים הם וסודות עליונים.  
בו וראה עולם העליון ועולם התחתון במשקל אחד  
נשקלים. ישראל למטה מלאכים העליונים למטה.  
מלאכים העליונים כתוב בהם עושה מלאכיו רוחות.  
ובשעה שירידים למטה מתלבשים בלבוש של עולם  
הזה. ואם אינם מתלבשים בלבוש כדמיון עולם הזה  
אין יכולים לעמוד בעולם הזה. ואין העולם סובל  
אותם. ואם במלאכים כך. התורה שבראה אותם ובראה  
כל העולמות ומתקיימים בשבילה. על אחת כמה וכמה  
שכיון שירדה לזה העולם לולי שנתלבשה באלו  
הלבושים של זה העולם לא היה העולם יכול לסבול.  
וע"כ אלו סיפורי התורה לבושי התורה הם. מי  
שחושב שאלה הלבושים הם התורה ממש ואינם ענין  
אחר תיפח רוחו. ולא יהיה לו חלק בעולם הבא.  
ובשביל זה אמר דוד גל עיני ואביטה נפלאות  
מתורתך. מה שתחת הלבוש של התורה. בוא וראה  
כי הלבוש הוא דבר הנראה לכל. ואותן השוטים  
כשרואים לאדם בלבוש הנראה להם יפה אין מסתכלים  
יותר. וחושבים שזה הלבוש הוא גוף האדם. אבל  
השיבות הגוף היא הנשמה. כדמיון זה התורה יש לה  
גוף. והם מצות התורה שנקראים גופי התורה. זה הגוף  
נבלש בלבושים שהם סיפורים של עולם הזה. השוטים  
שבעולם אין מסתכלים אלא בזה הלבוש שהוא סיפורי  
התורה. ואין יודעים יותר ואין מסתכלים במה שהוא  
תחת אותו הלבוש. החכמים עבדי מלך העליון אותן  
שעמדו בהר סיני. אין מסתכלים אלא בהנשמה שהיא  
עיקר הכל והיא התורה ממש. ולעתיד לבוא עתידים  
להסתכל בהנשמה של נשמת התורה. בוא וראה שכך  
הוא למעלה יש לבוש וגוף ונשמה ונשמה נשמה.  
השמים וצבאם אלו הם הלבוש. וכנס"ת ישראל זה  
הגוף שמקבל בהנשמה שהוא תפארת ישראל. וע"כ  
היא בבחינת גוף להנשמה. והנשמה שאמרו זה  
תפארת ישראל שהוא התורה ממש. ונשמה נשמה  
זה הוא הקדמון הקדוש. והכל נאחז זה בזה. אי לאותן  
הרע"ם שאומרים שהתורה אינה אלא סיפורי העולם.  
והם מסתכלים רק בלבוש הזה ולא יותר. זכאים הם  
הצדיקים שמסתכלים בהתורה כראוי. (ג-קב)

**דצות** לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך. אמר  
רבי יוסי אלו צדיקי אמת כאשר הם נתעוררים  
בחצות הלילה לדמור תורה. ולהשמיע קול זמרת התורה.  
או הקב"ה וכל אותן הצדיקים שבתוך גן העדן כלם  
מקשיבים לקולם. וחוט של חסד נמשך עליהם ביום.  
שכתוב (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה  
עמי. וע"כ התשבחות העולות בלילה לפני הקב"ה זה  
הוא שבת שלום. בוא וראה שדון המלך היה קם בחצות  
הלילה. ואפשר תאמר שהיה יושב או שוכב במטתו  
והיה אומר שירות ותשבחות. לא אלא כמו שכתוב  
חצות לילה אקום להודות לך. אקום ודאי בעמידה  
לעסוק בשירות ותשבחות של התורה. ולפיכך דוד  
המלך חי לעולם. ואפילו בימי מלך המשיח הוא מלך.  
שהרי למדנו מלך המשיח אם מן החיים הוא דוד שמו.  
ואם מן המתים הוא דוד שמו. והוא היה נתעורר  
בשחר

מלך דאורייתא מלך עליון עליון אינו ורין עליון.  
תא חיי עלמא עלמא עלמא תתא תתא תתא מתקלא  
אתקלו. ישראל לתת מלאכי עליון לעילא.  
מלאכי עליון כתיב דכו עושה מלאכיו רוחות.  
ובשעת דנחתין לתת מתלבשי בלבוש דהאי עלמא  
עלמא. וחי לאו דמתלבשי בלבוש כגונא דהאי עלמא  
לא יכלין למיקס דהאי עלמא. ולא סביל לון  
עלמא. וחי במלאכי כך. דאורייתא דברא להו וברא  
עלמין כלסו וקיימין בגינס. על אחת כמה וכמה  
דכיון דנחתת להאי עלמא תי לאו דמתלבש דהאי  
לבושין דהאי עלמא לא יכלין עלמא למסביל.  
וע"כ הוי ספור דאורייתא לבוש דאורייתא אינו. מלך  
דחשיב דהאי לבוש אינו דאורייתא ממש ולא מלה  
אחרת תופח רוחו. ולא יסא ליה חולקא בעלמא דהאי.  
בג"כ אמר דוד גל עיני ואביטה נפלאות  
מתורתך. מאי דתחת לבוש דאורייתא. תא חיי  
אית לבוש דתחתין דתחתין לכלא. ואינון טפסין  
כד חמאן לביי בלבוש דתחתין לון שפירא לא מסתכלין  
יתר. חשיבו דהאי לבוש גופא אינו.  
חשיבו דגופא נשמתא. כהאי גונא דאורייתא אית לה  
גיסא. ואינון פקדי דאורייתא דלקרון גופי תורה. הוי גופא  
מהלבש בלבושין דאיןן סגורין דהאי עלמא. טפסין  
דעלמא לא מסתכלי אלא דהאי לבוש דהאי ספור  
דאורייתא. ולא ידעין יתיר ולא מסתכלי במאי דהאי  
תחת הוי לבוש. חכמינו עבדי דמלכא עלמא אינון  
דקיימו כטורא דסיני. לא מסתכלי אלא בנשמתא דהאי  
עקרא דכלא דאורייתא ממש. ולזמנא דאתי זמנין  
לאסתכלא בנשמתא דנשמתא. דאורייתא. תא חיי הכי  
נאי לעילא אים לבוש ונשמה ונשמה נשמה. נשמתא.  
שמיא וחיליון אלו אינון לבוש. וכנס"ת ישראל דא  
גופא דמקבלא בנשמתא דהאי תפארת ישראל. וע"כ  
הוי גופא נשמתא. נשמתא דאמרן דאורייתא  
תפארת ישראל דהאי דאורייתא ממש. ונשמתא נשמתא  
דא אינון עתיקא קדישא. וכלא אחיד דא דא. ווי לאינון  
חייבין דאורייתא לאו אינון אלא ספורא בעלמא.  
ואינון מסתכלי בלבוש דא ולא יתיר. זכאין אינון  
לדיקא דמסתכלי דאורייתא כדקא יאות : (ג-קב)

**דצות** לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך. אמר  
רבי יוסי אלו צדיקי אמת כאשר הם נתעוררים  
בחצות הלילה לדמור תורה. ולהשמיע קול זמרת התורה.  
או הקב"ה וכל אותן הצדיקים שבתוך גן העדן כלם  
מקשיבים לקולם. וחוט של חסד נמשך עליהם ביום.  
שכתוב (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה  
עמי. וע"כ התשבחות העולות בלילה לפני הקב"ה זה  
הוא שבת שלום. בוא וראה שדון המלך היה קם בחצות  
הלילה. ואפשר תאמר שהיה יושב או שוכב במטתו  
והיה אומר שירות ותשבחות. לא אלא כמו שכתוב  
חצות לילה אקום להודות לך. אקום ודאי בעמידה  
לעסוק בשירות ותשבחות של התורה. ולפיכך דוד  
המלך חי לעולם. ואפילו בימי מלך המשיח הוא מלך.  
שהרי למדנו מלך המשיח אם מן החיים הוא דוד שמו.  
ואם מן המתים הוא דוד שמו. והוא היה נתעורר  
בשחר

בלפרא עד לא ייתי [נהורא דלפרא]. דכתיב (שם ט) עורס  
כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר: (א—טז:)

**טוב** לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף. פתח רבי אלעזר  
ואמר (ישעי' נא) ואשים דברי בפיך ובצל ידי  
כסיתוך לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי  
אתה. תנינן כל ב"נ דאשדל במלי דאורייתא ושפותיה  
מרחשן אורייתא. קב"ה חפי עליה ושכינתא פרשא  
עליה גרסא. ה"ה"ד ואשים דברי בפיך ובצל ידי  
כסיתוך. ולא עוד אלא דהוא מקיים עולמא. וקב"ה  
חדי עמיס כאלו האי יומא נטע שמיה ושכלל ארעא.  
ה"ה"ד לנטוע שמים וליסוד ארץ. ולאמר לציון עמי  
אתה מכאן אוליפאל דישראל אקרין בשמא דליון.  
דכתיב ולאמר לציון עמי אתה. וחמינא דכנס"ת  
ישראל אקרי בשמא דליון. דכתיב (שם א) ליון  
במשפט תפדה ושביה בצדקה. ותא חזי מאי בין  
אינון דמשתלי באורייתא לכביאי מהימני. אינון דמשתלי  
באורייתא עדיס מכביאי בכל זמנא. מאי עממא. דאינון  
קיימי בדרגא עלאה יתיר מנביאי.  
אינון דמשתלי באורייתא קיימי לעילא באתרא דאקרי  
תורה (ג) דהוא קיומא דכל מהימנותא. וכביאי  
קיימי לתא באתר דאקרי כלל וסוד. וע"ד אינון  
דמשתלי באורייתא עדיס מכביאי ועלאין מנהון  
יתיר. דליון קיימין לעילא ואלין קיימין לתתא.  
ואינון דאמריין מלין ברוח הקודש קיימין לתתא  
מכלהו. וע"ד זכאן אינון דמשתלי באורייתא דאינון דרגא  
עלאה יתיר על כלל. מאן דלעי באורייתא לא אלעריך  
לא לקרבנין ולא לעלוין. דהא אורייתא עדיף מכלל  
וקסורא דמהימנותא דכלל. וע"ד כתיב (ישעי' ג) דרכיה  
דרכי נעם וכל תצויותיה שלום. וכתיב שלום רב לאוהבי  
תורתך ואין לחו מכסול. (ג—לה) ותא חזי מאי אינון  
דמשתלי באורייתא יודבקין ביה בקב"ה ומתעשרי בעשרי  
דאורייתא. ואתרמינו לעילא ותתא. וקב"ה אוסיס לון  
ימיה. כל שכן אינון דמשתלי באורייתא נמי בליליא. והא  
אוקמוס דאינון משתתפי בשכינתא ואתחברו כחדא.  
וכד אתי לפרא קב"ה מעשר להו בחד חוסא דחסד  
לאשתמודעא בין עלאין ותתאין. וכל אינון  
ככבי לפרא בשעתא דכנסת ישראל וכל אינון דלעאל  
באורייתא אתאן לאתחואס קמי מלכא. כלהו מומרי כחדא.  
ה"ה"ד (איוג נח) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני  
אלהים. מהו ויריעו. כד"א (ישעי' נד) רועה התרועעה  
ארץ. דאינון דינון מתברין ואתברו כלהו מקמי  
בקר כד אתער בקר בעלמא (ג) כד"א וישכם  
אברהם בבקר. וע"ד ויריעו כל בני אלהים: (ג—יז)

**ידריך** עשוי ויכונוני וגו'. אמר רבי שמעון כתיב  
(יחזקאל א) וידי אדם מתחת כנפיהם. הרי ביארנו  
כלהו ידי אדם היינו שרפים ואופנים וחיות הקודש.  
כלהו בגדפין וידין תחות גדפייהו לקבלא לליתין  
ולקבלא מארי דתויבתא. ידי אדם אינון אחרין ודוכתין  
לקבלא

בשחר טרם שבא [אור השחר]. שכתוב (שם יז) עורה  
כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר: (א—טז:)

**טוב** לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף. פתח רבי אלעזר  
ואמר (ישעי' נא) ואשים דברי בפיך ובצל ידי  
כסיתוך לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי  
אתה. למדנו כל מי שמתגע בדברי תורה ושפתותיו  
מרחשות תורה. הקב"ה מחפה עליו והשכינה תפרוס  
עליו כנפיה. זש"כ ואשים דברי בפיך ובצל ידי  
כסיתוך. ולא עוד אלא שהוא מקיים העולם. והקב"ה  
משמח עמו כאילו ביום הוה נטע שמים ויסוד הארץ.  
זש"כ לנטוע שמים וליסוד ארץ. ולאמר לציון עמי  
אתה מכאן למדנו שישאר נקראים בשם של ציון.  
שכתוב ולאמר לציון עמי אתה. ויש לראות שכנס"ת  
ישראל נקראת בשם של ציון. שכתוב (שם א) ציון  
במשפט תפדה ושביה בצדקה. ובוא וראה מה בין  
אותן המתיגעים בתורה לנביאי האמת. אלו המתיגעים  
בתורה חשובים מהנביאים בכל זמן. מה הטעם. לפי  
שלומדי התורה עומדים במדרגה עליונה יותר מנביאים.  
אלו המתיגעים בתורה עומדים למעלה בהמקום שנקרא  
תורה (ג) שהוא היסוד של כל האמונה. והנביאים  
עומדים למטה בהמקום שנקרא נצח והוד. וע"כ אלו  
המתיגעים בתורה חשובים מהנביאים ועליונים מהם  
יותר. שאלה עומדים למעלה ואלו עומדים למטה.  
ואותן שאומרים דברים ברוח הקודש עומדים למטה  
מכלם. וע"כ זכאים הם המתיגעים בתורה שהם במדרגה  
עליונה יותר על כלם. מי שעמלו בתורה אינו צריך  
לא לקרבנות ולא לעולות. שהרי התורה טובה מהכל  
והיא הקשר של כל האמונה. וע"כ כתוב (ישעי' ג) דרכיה  
דרכי נעם וכל תצויותיה שלום. וכתוב שלום רב לאוהבי  
תורתך ואין לחו מכסול. (ג—לה) ובוא וראה כל אותן  
המתיגעים בתורה נדבקים בו בהקב"ה ונתעשרים בכתר  
התורה. ונאהבים למעלה ולמטה. והקב"ה מושיט להם  
ימינו. כל שכן אותן המתיגעים בתורה גם בלילה. וזה  
נתבאר שהם משתתפים עם השכינה ומחוברים יחד.  
וכאשר בא הבקר מעטרם הקב"ה בחוט אחד של חסד  
שהיו ניכרים בין העליונים והתחתונים. וכל אותן  
ככבי בקר בשעה שכנסת ישראל וכל אותן העמלים  
בתורה באים להיראות לפני המלך. כלם מומרים יחד.  
זש"כ (איוג נח) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני  
אלהים. מה ויריעו. כמש"כ (ישעי' נד) רועה התרועעה  
ארץ. שאותן הדינים בטלים ונשברים כלם מלפני  
הבקר כאשר נתעורר הבקר בעולם (ג) כמש"כ וישכם  
אברהם בבקר. וע"כ ויריעו כל בני אלהים: (ג—יז)

**ידריך** עשוי ויכונוני וגו'. אמר רבי שמעון כתוב  
(יחזקאל א) וידי אדם מתחת כנפיהם. הרי ביארנו  
שכל ידי אדם היינו שרפים ואופנים וחיות הקודש.  
נלם עם כנפים וידיים תחת כנפיהם לקבל התפלות  
ולקבל בעלי תשובה. ידי אדם היינו מקומות ובתים  
לקבל

ויו הוהר

(ג) היינו ספירת התפלות: (ז) פי' שבבקר נתעורר ברת החסד שהיא מדתו של אברהם אבינו:

לִקְבֹּל הַתְּפִלּוֹת וּבִקְשׁוֹת שֶׁל הָאָנָשִׁים, לַפְתּוֹת פְּתָחַם  
לִקְבֹּל אוֹתָם. לִיחִיד וּלְקָשֶׁר קָשִׁים וּלְעִשׂוֹת רְצוֹנָם. וְאֵלֹ  
הַמְּקוֹמוֹת וְהַבָּתִּים שֶׁנִּקְרָאִים יְדֵי אָדָם הַעוֹמְדִים לְעוֹר  
לְאָנָשִׁים אֵלֶּה הֵם שְׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים הַשּׁוֹלְטִים בְּכָל  
שָׁל מַדְרָגָה וּמַדְרָגָה (ד) וְעַל יְדֵיהֶם נִכְנָסִין הַתְּפִלּוֹת וְהַבִּקְשׁוֹת  
שֶׁל הָאָנָשִׁים בְּכָל הַשְּׁעָרִים הָעֲלִיּוֹנִים. וּבַחֵךְ זֶה שׁוֹלְטִים  
הַתַּחְתּוֹנִים לַמַּעֲלָה, וְהוּא הַסּוֹר יָרִיד עֲשׂוֹנִי וְיִכּוֹנְנִי.  
אֵלֹ שְׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים: (ב-ט-ו):

**יראיך** יראוני וישמחו וגו'. אמר רבי אצטור עינו של דוד היתה מרוקמת מכל מיני גוונים. לא היתה עין יפה בעולם לראות כעינו של דוד. כל גוונים שבעולם התנוצצו בה. והכל הראה אהבה למי שהיה ירא הטא. שכתוב יראיך יראוני וישמחו. שמחו כאשר ראו אותו. וכל אותן הרשעים פחדו ממנו. כי בכל מקום שהיה דוד מסתכל בעין רעה מיני צרעת היו נמשכים עליו: (ג-ד:)

לְיָדוֹ תוֹרַתְךָ שְׁעוֹשֵׁי אוֹ אֲבָרְתוֹ בְּעֵינַי. אָמַר רַבִּי שְׁמֵעוֹן וְכֹאֵם הֵם יִשְׂרָאֵל מִכָּל הָעַמִּים. שֶׁהִקְבִּיָּה נָתַן לָהֶם תּוֹרָה קְדוּשָׁה. וְהִנְחִיל לָהֶם נִשְׁמוֹת קְדוּשׁוֹת מִמָּקוֹם קָדוֹשׁ בְּשִׁבְרִי יַעֲשֶׂה מִצְוֹתָיו וְלִהְשַׁתְעֶשֶׂע בְּתוֹרָה. שֶׁל מִי שֶׁמִּשְׁתַּעֲשֶׂע בְּתוֹרָה אֵינוֹ מַתִּירָא מִכָּל. שְׁכָתוֹב לִלּוּי תוֹרַתְךָ שְׁעוֹשֵׁי אוֹ אֲבָרְתוֹ בְּעֵינַי. מֵהֵמָּה שְׁעוֹשֵׁי. הַתּוֹרָה. שֶׁהַתּוֹרָה שְׁעוֹשִׁים נִקְרָאת. שְׁכָתוֹב (מִשְׁלִי ה) וְאֵהִי שְׁעוֹשִׁים יוֹם יוֹם. וְזוֹה שְׁלִמְדֵנוּ שֶׁהִקְבִּיָּה בֹא לִהְשַׁתְעֶשֶׂע עִם הַצְדִּיקִים בְּגַן הָעֵדֶן. מְהוֹ לִהְשַׁתְעֶשֶׂע. הֵינּוּ לִשְׁמוֹ (בֵּהם). שְׁלִמְדֵנוּ וְכֹאֵם הֵם הַצְדִּיקִים שְׁכָתוֹב בָּהֶם (יִשְׁעִי ה) אוֹ תִתְעַנֵּג עַל ה'. בְּשִׁבְרִי לִהְתַּעֲנֵג מִשְׁפַּע הוּאָ שֶׁל הִנְחָל. כְּמִשְׁכִּי וְהִשְׁבִּיעַ בְּצִחְחוֹת נִפְשֵׁר. כְּבִיכּוֹל הִקְבִּיָּה מִשְׁתַּעֲשֶׂע בָּהֶם מִשְׁפַּע הוּאָ שֶׁל הִנְחָל שֶׁמִּתְעַנְּגִים בּוֹ הַצְדִּיקִים. וּבְשִׁבְרִי זֶה בֹא לִהְשַׁתְעֶשֶׂע עִם הַצְדִּיקִים. וְכֹל מִי שֶׁמִּתְיַגֵּעַ בְּתוֹרָה זֶהכִּי לִהְשַׁתְעֶשֶׂע עִם הַצְדִּיקִים מִשְׁפַּע הוּאָ שֶׁל הִנְחָל : (ג--י :)

**לַעֲוֹלָם** לא אשכח פקודיך כי בם חיינני. אמר רבי אלעזר בוא וראה מצות התורה עליונות הן למצעה. אם בא אדם ועשה מצוה אחת. מצוה זו עומדת לפני הקב"ה ומתעטרת לפניו. ואומרת לפני עשה אותי ומן לפני אני. לפי שהוא מעורר עשה כזו למצעה. כדמיון מעורר עשיתי המצוה למטה כמו כן נתעורר למצעה. ועושה בזה שלום למצעה ולמטה. כמש"כ (ישעי' כז) או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי. יעשה שלום לי למצעה. שלום יעשה לי למטה. אשרי חלקו של אדם זה שעושה מצות התורה: (ג-קתי.).

**מה** אהבתי תורתך כל היום היא שיתחיל רבי יהודה פתח ואמר מה אהבתי תורתך וגו'. וכתוב חצות לילה אקום להודות לך וגו'. בוא וראה הלא דוד היה מלך ישראל והיה צריך לשפוט העם ולהנהיג לישראל כרועה עדרו ינהל שלא יסורו מן דרך האמת והורי בלימה

לקבלה ולקבלה לון. לימדא ולקשרא קשרין ולמעבד רשותא. ואלין  
 אתרין ודוכתין דאקרון ידי אדם דקיימי  
 לבכי נשא אליו אינון שמחן קדישין דשלישין בכל  
 דרגא ודרגא (ד) וצאון עאלין צי נשא בללותאון  
 ובעשותאון בכל תרעין עלאין. וצדא שלשין  
 תתאין לעילא. ורוא דא ידיך עשוי ויכונוני.  
 אליו אינון שמחן קדישין : (כ—ג) :

**יִרְאִיךָ** יִרְאוּנִי וְיִשְׁמְחוּ וְגו' אַחֵר רַבֵּי אֱלֶשֶׁכָּה עֵינֶיךָ דְּרוּד הִוא מִרְקָמָה מְכַל זֵינִי גּוּזִין. לֹא הִוא עֵינֶה שְׂפִירָה בְּעֵלְמָה לְמַחְזֵי כְּעֵינֶה דְּרוּד. כֹּל גּוּזִין דְּעֵלְמָה מְכַלֵּן בֵּיס. וְכֹלָּה בְּרַחֲמֵי לְמַחֵן דְּרַחֵל חֶסֶדָּה. יִרְאִיךָ יִרְאוּנִי וְיִשְׁמְחוּ. חֲדָן כֹּד חֲמָן לִי. וְכֹל אֵיכּוֹן חֵיבּוּן דְּחֵלִין מְקַמִּיָּה. דְּכֹל אַחֵר דְּהִוא מִשְׁתַּכֵּן דְּרוּד בְּעֵינֶה בִּישָׁא זֵינִי לְרַעַת אֶשְׁמַשׁ עֲלֵיהּ (ג'—ד') :

**לוי** תורק שטעט או ארדני בעיי. אמר רבי  
 שמעון זכאן אינון ישראל מכל עמין. דקצ"ה  
 יבש לון אורייתא קדישא. ואורית לון נשמתי קדישין  
 מאחר קדישא בגין למעבד פקודין ולאשתעטא  
 באורייתא. דכל זמן דאשתעט באורייתא לא דחיל מכלא.  
 דכתיב לוי תורק שטעט או ארדני בעיי. מן  
 אינון שטעט. אורייתא דאורייתא שטעטים אקרי.  
 דכתיב (מגיל ה) ואהיה שטעטים יום יום. ודא הוא דתנין  
 קצ"ה אחי לאשתעט עם לדיקא צגגתא דערן. מהו  
 לאשתעט. בגין למחדי צור. דתנין זכאן אינון  
 לדיקא דכתיב צור (ישע"ח) או תתעב על ה'.  
 בגין לאשתעט מההו שקין דנחלא. כד"ל וסבשע  
 בלחכות נפך. כזיכול קצ"ה משתעט צור מההו  
 שקין דנחלא דמתעגי ביה לדיקא. וע"ד  
 אחי לאשתעט עם לדיקא. וכל מן דאשתל באורייתא  
 זכי לאשתעט עם לדיקא מההו שקין  
 דנחלא (ג-סו):

**לְעוֹלָם** לֹא חֲשַׁכַּת פְּקוּדִין כִּי בֶס חַיִּימָה. אֲמַר רַבִּי  
אֲלֵעָזָר תַּא חוּי פְּקוּדֵי אֲזוּרִיחָה עֲלֵאִין אֲזִינוּן  
אֲתִי בִיבִי וְעִבְדִּי פְקוּדָה חֲדָה. הֵאָּי פְקוּדָה  
קָמִי קבָּה וּמִתְעַסְרָה קָמִי. וְאֲמַר פְּלִימָה  
לִי וְזֶן פְּלִימָה אֲנִי. בְּגִין דְּלִיבִי אֲתַעֵר לִי  
כְּזוּלָה דְּלִיבִי אֲתַעֵר לִי  
הֵכִי כְּמִי אֲתַעֵר לְעִילָה. וְעִבְדִּי שְׁלֵמָה  
וְתַחֲמָה כְּדָרָא (יִשְׁעִי כו) אֲזִי יִחוּק בְּחַשְׁוִי  
שְׁלוֹם לִי שְׁלוֹם יִעֲשֶׂה לִי. יִעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי  
שְׁלוֹם יִעֲשֶׂה לִי לְתַחֲמָה. וְכֹאֵה חוֹלְקִי דְּרַבִּי בִיבִי  
רַעֲבִי פְקוּדֵי אֲזוּרִיחָה: (ג—קמ״א)

מה אהבתי ותרמתי כל היום היא שיחתי. רבי יהודה פתח ואמר מה אהבתי ותרמתי וגו'. וכתב חלות אקוס להודות לך וגו'. תא חזי דוד איסו מלכא דישאל ואקפריך למידן עמא לדברא לון לישראל יריעא דמדבר עמיס דלא יסכון מארחא דקשוט. הא בלילה

בלילה כתוב חצות לילה אקום להודות לך על משפטי דרךך. ואילו אתעסק באורייתא ובתוספתא דקב"ה עד דאתי לפרא. ואילו אתער לפרא כמה דכתיב עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר. וכד אתי יומא אמר האי קרא מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי. איך יכול להיות כל היום היא שיחתי. אלא מכאן למדנו שכל מי שמתגיג בתורה להשלים הדין על אמתתו. הרי זה כאילו קיים כל התורה. לפיכך כל היום היא שיחתי. בוא וראה ביום התיגע בתורה להשלים משפטי אמת. ובלילה היה עוסק בשירות ותשבחות עד שהאיר היום. מה הטעם שכל היום עסק בהשלמת משפטים. בשביל להכיל השמאל בהימין (א) ובלילה בשביל להכיל מדרגת הלילה במדת היום: (ב-ג-ד).

**עַתָּה לַעֲשׂוֹת לָהּ הִפְרוּ תוֹרֶתְךָ.** רבי יהודה פתח ואמר. עת לעשות לה'. מהו (י) אלא הא חוקמוס. אבל ע"ת דא כנס"ת ישראל דאתקרי ע"ת. כד"א (ויקרא טו) ואל יבא בכל עת אל הקדש. מהו ואל יבא בכל עת. כמש"כ (שמי ז) לשמרך מאשה זרה. וזה הסוד של ויקריבו לפני ה' אש זרה. מה הטעם שנקראת ע"ת. לפי שיש לה עת וזמן לכל (י) לקרב לקבל הארת השפע ולהתחבר כראוי. כמש"כ ואני תפלתי לך ה' עת רצון (ח) לעשות לה'. כמו שכתוב (שמואל ב' ח) ויעש דוד שם (ע) שכל מי שמתגיג בתורה הרי זה כאילו עשה ותיקן לע"ת ההיא לחבר אותה עם הקב"ה. וכך כך למה (י) לפי שהפרו תורתך. שאילו לא הפרו תורתך לא היה במציאות שיפרד הקב"ה מישראל לעולם: (א-קטו).

פתח רבי חיאי ואמר עת לעשות לה' הפרו תורתך. האי קרא אתמר ואוקמוס חבירא. אבל עת לעשות לה'. בכל זמנא דאורייתא מתקיימת בעלמא וזני נשא משתלג בה. כביכול קב"ה חדי בעובדי דיו וחדו בעלמין כליו. ושמיא וארעא קיימי בקיומיהו. ולא עוד אלא דקב"ה כגס כל פמליא דיליס ואמר לון. חמו עמא קדישא דלית לי בארעא. דאורייתא מתעשרא בגניסיון. חמו עובדי דיו. דאתון אזורתון מה אנוס כי תזכרנו. ואינון כד חמלון חדוה דמאריסיון מיד פתחי ואמרי ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. ובעשעא דישאל מוטבטלי מאורייתא כביכול תשס חילוי. דכתיב לור ילדך תשי. וכדין כתיב (ד"ב ב' יח) וכל לבא השמים עומדים עליו. וע"ד כתיב עת לעשות לה'. אינון דליקא דאשתאן אית לון לחגרא חרלין ולמעבד עובדין דכשראן. בגין דקב"ה יתחקף בכו בלידקא ומשריין ואוכלסין דיליס. מאי עמא.

בגין

בלילה כתוב חצות לילה אקום להודות לך על משפטי דרךך. והוא היה עוסק בתורה ובתשבחות של הקב"ה עד שהאיר הבקר. והוא היה מעורר השחר כמו שכתוב עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר. וכאשר בא היום אמר מקרא זה מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי. איך יכול להיות כל היום היא שיחתי. אלא מכאן למדנו שכל מי שמתגיג בתורה להשלים הדין על אמתתו. הרי זה כאילו קיים כל התורה. לפיכך כל היום היא שיחתי. בוא וראה ביום התיגע בתורה להשלים משפטי אמת. ובלילה היה עוסק בשירות ותשבחות עד שהאיר היום. מה הטעם שכל היום עסק בהשלמת משפטים. בשביל להכיל השמאל בהימין (א) ובלילה בשביל להכיל מדרגת הלילה במדת היום: (ב-ג-ד).

**עַתָּה לַעֲשׂוֹת לָהּ הִפְרוּ תוֹרֶתְךָ.** רבי יהודה פתח ואמר. עת לעשות לה'. מהו (י) אלא זה נתבאר. אבל ע"ת זו כנס"ת ישראל שנקראת ע"ת. כמש"כ (ויקרא טו) ואל יבא בכל עת אל הקדש. מהו ואל יבא בכל עת. כמש"כ (שמי ז) לשמרך מאשה זרה. וזה הסוד של ויקריבו לפני ה' אש זרה. מה הטעם שנקראת ע"ת. לפי שיש לה עת וזמן לכל (י) לקרב לקבל הארת השפע ולהתחבר כראוי. כמש"כ ואני תפלתי לך ה' עת רצון (ח) לעשות לה'. כמו שכתוב (שמואל ב' ח) ויעש דוד שם (ע) שכל מי שמתגיג בתורה הרי זה כאילו עשה ותיקן לע"ת ההיא לחבר אותה עם הקב"ה. וכך כך למה (י) לפי שהפרו תורתך. שאילו לא הפרו תורתך לא היה במציאות שיפרד הקב"ה מישראל לעולם: (א-קטו).

פתח רבי חיאי ואמר עת לעשות לה' הפרו תורתך. מקרא זה נדרש ונתבאר בין החברים. אבל עת לעשות לה'. בכל זמן שהתורה מתקיימת בעולם והאנשים מתגיגים בה. כביכול הקב"ה שמח במעשי דיו ומשמח בכל העולמות. ושמים וארץ מתקיימים בקיומם. ולא עוד אלא שהקב"ה מאסף כל הפמליא שלו ואומר להם. ראו עם הקדוש שיש לי בארץ. שהתורה נתעטרה בשבילם. ראו מעשי ידי. שאתם אמרתם מה אנוש כי תזכרנו. והם כאשר רואים שמחת ברונם עם עמו מיד פותחים ואומרים ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. ובזמן שישאל מתבטלים מן התורה כביכול תשס כחו. שנאמר צור ילדך תשי. ובכן כתוב (ד"ב ב' יח) וכל צבא השמים עומדים עליו. וע"כ כתיב עת לעשות לה'. אלו הצדיקים שנשארים יש להם לשנס מתניהם ולעשות מעשים טובים. בשביל שהקב"ה יתגבר לשמוח עם הצדיקים ועם המחנות והחילות שלו. מה הטעם עת לעשות לה' כבי

### וין הוהר

(א) משפט ש' דין היינו כחינת שמאל. והיום הוא בח' ימין. ולידה היינו בחינת דין. שירה וזכרה בשבחה היינו בח' חדר ורחמים. וע"י ההכללות הווא נעשה המתקת הדין: (י) פ' שהלא אין מוכן סה לעשות: (י) פ' שכל הסודות נכללין בכלכות ענקיתא ע"ת. חכו דין ורחמים. והיא מחלקת השפע בפרטיות לכל אחד ואחד במדת העצמות לפי העת והזמן והשעה: (ח) כאשר חסיכות כהודנות עם התפארת יקב"ה השפע נקראת עת רצון: (ט) שמעמעות ויעש הוא ענין חקוק. כמו את בן הבקר אשר עשה: (א) עתה מפורש ענין הכתוב. כל כך למה. פ' למה נצרכה הע"ת לעשות אותה לחקנה בעבודה גרום תחברותה עם התפארת. ואומר שהוא משום דהפרו תורתך ונרסו התפארות:

לפי שהפרו תורתך ואין בני העולם מתיגעים בה כראוי :

פתח טייעא ההוא ואמר עת לעשות לה' הפרו תורתך. עת לעשות. יש לעשות או נעשה היה צריך לומר. מהו עת לעשות. אלא עת לעשות לה' יצא. ויש עת. (קצ"ל א) עת לאהב ועת לשנא. יש ב"ת מעלה. ש"ת ההיא סוד האמונה הוא. וזאת נקראת עת רצון. וזה הוא מה שחייב האדם לאהב לה' תמיד. כמש"כ ואהבת את ה'א בכל לבבך וגו'. ועי' כתוב לעהב. זו היא ע"ת שחייב האדם לאהב. ויש ע"ת אחר שהוא סוד אליהם אחרים. וחייב האדם לשנא לו ולא יושך לבו אחריי. וע"כ כתוב עת לשנא. ולפיכך כתוב (ויקרא טו) דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש. ובזמן שישראל עוסקים במבטורה ובמצות התורה ע"ת ההיא שהיא סוד האמונה והקדושה מתקנת בתיקונים שלה ומתקשטת בשלימות. ובזמן שישראל מתבטלים מהתורה כביכול בשלימות. וזמן שישראל ב"ת תיקון ובלי שלימות. מה ע"ת ההיא אינה בתיקונים שלה ואינה נמצאת בשלימות ולא בתארה. ואז עת לעשות לה'. מהו לעשות (א) כמש"נ אשר ברא אליהם לעשות. שנאשרו גופות השרים כיון שנתקדש היום שלה נעשו. ונשארו לעשות. רוחות בלא גופות. אף כאן עת לעשות. שנעשעשאר ע"ת ההיא בלי תיקון ובלי שלימות. מה ע"ת ההיא שגופות. לפי שהשפירו תורתך. לפי שהתבטלו ישראל למטה מדברי התורה. כי ע"ת ההיא כן הוא קיומה. וזאת ע"ת ששירדת בשביל ישראל: (ב-ג קנה:)

**צַעִיר** אנכי ונבזה פקודיך לֹא שְׁכַחְתִּי. פתח רבי  
אלעזר ואמר צַעִיר אנכי ונבזה. דוד המלך  
לַפְעָמִים הָיָה מִשְׁבַּח עֲצָמוֹ. שְׁכָתוֹב (תהלים יח) וְעוֹשֶׂה  
חֶסֶד לְמִשְׁחוֹ לְדוֹד וְלִזְרָעוֹ עוֹלָם. וְשָׁתוֹב (שמואל ב' יא)  
נָאִם דוד בן ישי ונאם הַגִּבּוֹר הַקּוֹסֵם עַל מִשְׁחָה בְּדוֹן שֶׁל  
יַעֲקֹב. וּלְפָעָמִים עָשָׂה עֲצָמוֹ כְּעֹנֵי שְׁכָתוֹב (תהלים פ)  
כִּי עֲנִי וְאִבְיוֹן אֲנִי. וְכָתוֹב צַעִיר אֲנֹכִי וְנִבְזָה. גַּם  
אִמְרָ אֲבֵן מֵאִסּוֹ הַבּוֹנִים הִיתָה לְרֹאשׁ פֶּה. אֲלֵךְ בּוֹמֵךְ  
שְׁהִיָּה עוֹלֵה בַּמִּדְרָגָה שֶׁל שְׁלִימוֹת. וְנִתְעַלָּה בְּדוֹן שֶׁל  
אֲמֵת וְהִיא מוֹשֶׁל עַל אִיבּוּיָהּ הִיא מִשְׁבַּח עֲצָמוֹ. וְכִינִי  
שְׂרָאָה עֲצָמוֹ בְּצָרָה וְאִיבּוּיָהּ הִיוּ מִצְעָרִים לוֹ. אִזּוֹ  
הַשְּׁפִיל עֲצָמוֹ וְהִיא קוֹרֵא לַעֲצָמוֹ עֲנִי קִטּוֹן מֵהַכֵּל. מֵהַ  
תַּעֲסֵם. לְפִי שְׁהִירִי לַפְעָמִים הִיא מוֹשֶׁל וּלְפָעָמִים הִיא  
בְּצָרָה לְפִי שְׂרָאִיבָה. וְאִפְעָכ־הוּא הִיא מוֹשֶׁל עַל־הָ  
תַּמִּיד וְלֹא יִכְלֹ לוֹ. וְדוֹד הַמֶּלֶךְ תַּמִּיד הִיא מִשְׁפִּיל  
עֲצָמוֹ לְפָנֵי הַקֶּבֶד. שֶׁל מִי שֶׁמִּשְׁפִּיל עֲצָמוֹ לְפָנֵי  
הַקֶּבֶד הוּא מַגְבִּיהוּ עַל הַכֵּל. וְלִפְיָכֵךְ בָּחַר בּוֹ הַקֶּבֶד  
בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. בְּעוֹלָם הַזֶּה. שְׁכָתוֹב (ישעי' לו)  
וְגוֹתִי עַל הַעֵיר הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָהּ לִמְעַנִּי וְלִמְצוֹן דָּוִד  
וְעַבְדִּי. בְּעוֹלָם הַבָּא. שְׁכָתוֹב (חושע' ג) וּבָקֻשׁ דָּוִד ה'  
אֱלֹהֵיהֶם וְאֵת דָּוִד מֶלֶכָם וּפְחָדוֹ אֵל ה' וְאֵל טוֹבוֹ  
בְּאַחֲרִית הַיָּמִים. דָּוִד הוּא הִיא מֶלֶךְ בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְדוֹד  
הִיא מֶלֶךְ לַעֲתִיד לָבוֹא. וְעַ"ז אִמְרָ אֲבֵן מֵאִסּוֹ הַבּוֹנִים  
הִיתָה

צגין דהפרו תולתך ולא משתדלי צה בני עלמא  
כדקא יאות :

פתח ההוא טייעט ווארד עת לעשות לה' ספרו  
תורתך. עת לעשות. יש לעשות או כעס מבני  
ידי. מהו עת לעשות. אלץ עת לעשות לה' אית  
עת ואית עת. (קהל ב) עת לאשב ועת לשא. עת איבו  
לעולא. דהסא ע"ת רוא דוהימונותא. איבו. ודל אקרי  
עת רלון. והאי איבו דאחייב ב"ג למרחס לה' דדיר  
כד"א וחסבת את ה"א בכל לבך וגו'. וע"ד כתיב  
עת לאשב. דא איבו ע"ת דאחייב ב"ג לאשב. ואית ע"ת  
אחרא דאחייב דא לאהיס אחריס. אחייב ב"ג לשא  
ליה ולא ידעך לבוס דאברהם. וע"ד כתיב עת לשא.  
ובג"כ כתיב (ויקרא יו) דבר אל אהרן אחיך ואל  
יבא בכל עת אל הקדש. ובזמנא דישאל משה  
באורייתא ובפקודי באורייתא הסיא ע"ת רוא דמשימונותא  
קדישא מתתקבא דקדושה ומתקשט בשלימותא  
כדקא יאות. ובזמנא דישאל מתבטלו מאורייתא כביכול  
הסא ע"ת לאו איבי בתקוהא ולא אשתכחת  
בשלימו ולא בנסורא. וכדן עת לעשות לה' מהו  
לעשות (ב) כד"א אש ברא לאהיס לעשות. דלשתארו  
גופי דשיי דלאתקדש יומא ולא אשתעבדו. ולשתארו  
לעשות. רוחין בלא גופי. אוף הכא עת לעשות.  
דלשתארו הסא ע"ת בלא תקוהא ובלא בשלימו. מתי  
סעמא. מוסס דספרו תורתך. בגין דלשתעלו ישראל  
לתתא מפתגמי באורייתא. בגין דהאי ע"ת הכי קיימא.  
או סלקא או נחתא בגיטיון דישאל : (כ—קס :)

**צִיּוּר** אֲנִי וּבֹשֶׁה פְּקוּדִיךָ לֹא שִׁכַּחְתִּי. פֶּתַח רִבִּי  
אֲלֶעָזָר וְאָמֵר לְעִיר אֲנִי וּבֹשֶׁה. דּוּד מִלְכָּה  
לְזֹמְנִין אִישׁוֹ קָא מַשְׁבֵּה גִרְמִיָּה. דְּכֵתִיב (תְּהִלֵּים יח) וּבֹשֶׁה  
חֹסֵד מִשְׁחִיתוֹ לְדוֹד וְלוֹרְעוֹ עַד עוֹלָם, וְכֵתִיב (שְׁמַאי ב' כג)  
נָאס דּוּד כִּי יֵשׁ וְלֹאס הַבֶּרֶךְ הֶסֶקס עַל מִשְׁחִית אֲלֵי  
יַעֲקֹב. וְלִזְמִינִן עֲבַד גִּרְמִיָּה מִסְכְּנָה דְּכֵתִיב (תְּהִלִּים טו)  
כִּי עָנִי וְאֲבִיּוֹן אֲנִי. וְכֵתִיב לְעִיר אֲנִי וּבֹשֶׁה. וְאִישׁוֹ  
אָמֵר אֲבָן מֵאִסּוֹ הַבּוֹנִים הֵיטֵה לְרֵאשׁ פֶּתֶה. אֵלֶּךְ בְּזִמְנָה  
דְּהוּסָה סִלִּיק דְּבִרְגָּה דְּשַׁלְמָה. וְאַתְּחֵלֵּךְ בְּזִמְנָה  
דְּקִשּׁוֹס וְהוּס שְׁלִיט עַל שְׁנָאֵי הוּס קָא מַשְׁבֵּה גִרְמִיָּה. וּבִזְמַנָּה  
דְּחֵמָה גִּרְמִיָּה בַּעֲקוֹ וּשְׁנָאֵי קָא דְּחִקְיָן לִיָּה. כְּדִין  
מֵחִיר גִּרְמִיָּה וְהוּס קִרִּי גִרְמִיָּה מִסְכְּנָה זְעִירָה מִלְכָּה. מֵאִי  
סַעֲמָה. בְּגִין דְּהֵא לְזֹמְנִין הוּס שְׁלִיט וְלִזְמִינִן הוּס  
בַּעֲקוֹ דְּשִׁלְטָאֵי. וְעַכְדָּ דְּאִישׁוֹ שְׁלִיט עֲלֵיהוּ  
תְּדִיר וְלֹא יִכְלֹ לִיָּה. וְדוּד מִלְכָּה תְּדִיר אִישׁוֹ הוּס שְׁפִיל  
גִּרְמִיָּה לְגַבִּי קִבְיָה. דְּכָל מֵחִן דְּמֵחִיר גִּרְמִיָּה קָמִי  
קִבְיָה אִישׁוֹ וְקִיף לִיָּה עַל כֻּלָּה. וְיִבְגִּי אֲתַחֲרֵי בֵּיט קִבְיָה  
בַּהֲרֵי עֲלָמָה וְעֲלָמָה דְּרֵחִי. בַּעֲלָמָה דִּין. דְּכֵתִיב (יִשְׁעִי לו)  
וּבְגוֹתֵי עַל הַשִּׁבְרָה הֵאֵת לְהוֹשִׁיעַה לְמַעַנִי וְלִמְעַן  
עֲבָדִי. בַּעֲלָמָה דְּרֵחִי. דְּכֵתִיב (הוֹשֵׁעַ ג) וּבִקְשׁוֹ אֵת ה'ִ  
אֲלֵהִיָּסָה וְאֵת דּוּד מִלְכָּה וּפְחָדוֹ אֵל ה'ִ. וְאֵל סוּבּו  
בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים. דּוּד אִישׁוֹ הוּס מִלְכָּה בַּהֲרֵי עֲלָמָה. וְדוּד  
יֵהָא מִלְכָּה לְזֹמְנָה דְּרֵחִי. וְעַד אָמֵר אֲבָן מֵאִסּוֹ הַבּוֹנִים  
הֵיטֵה

**זיי הדינה**

(יא) ביאור דבריו במעט הויגו הק דברי רבי יהודה דלעיל :

היתה לראש פנה. בוא וראה בשעה שהשמש מחזיר פניו ואינו מאיר להלבנה עובר האור מן הלבנה ואינה מאירה. אז היא בעניות בכל הצדדים ונחשבת. ואין לה אור כלל. וכאשר פני השמש חוזר לעומתה ומאיר לה. אז נואר פניה ומתקשטת לעומתה. כנקבה שמתקשטת לעומת הזכר. ואז היא מושלת בממשלה בעולם. וע"כ היה דוד מצטר עצמו כדמיון זה ממש. לפעמים הוא כעני ולפעמים הוא כעשיר בעשירות של הכל. ולפיכך היה אומר צעיר אנכי ונבוה. ואעפ"כ פקודיך לא שכחתי. ומה אם דוד המלך כך היה משפיל עצמו. כל שכן איש אחר שיש לו להשפיל עצמו בכל. להיותו כלי שהקב"ה יבחר בו. והרי ביארנו מה שכתוב (ישעי' נ) ואת דכא ושפל רוח: (ב-דלג):

**צדקתך** צדק לעולם ותורתך אמת. למדנו שלשה הם שנסתלקו מן העולם בשעת תפלת מנחה של שבת שאז עת רצון נמצאת. אחד משה נביא הנאמן העליון. ואחד יוסף הצדיק. ואחד דוד המלך. לפיכך אנו אומרים ג' פסוקים של צדק הדין במנחה של שבת. אחד הוא של יוסף הצדיק לראשונה. וזהו צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה וגו'. זה יוסף שהוא בלברו כהררי אל ככל הרים העליונים (יג) ואחד משה נביא הנאמן. וזהו שכתוב וצדקתך אלהים עד מרום אשר עשית גדולות וגו'. לפי שהוא נושא לכל הצדדים ימין ושמאל (יד) ואחד הוא דוד המלך. וזהו שכתוב צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת. לעולם זה דוד המלך (יד): (ב-קטו):

היתה לראש פנה. בוא וראה בשעה שהשמש מחזיר פניו ואינו מאיר להלבנה עובר האור מן הלבנה ואינה מאירה. אז היא בעניות בכל הצדדים ונחשבת. ואין לה אור כלל. וכאשר פני השמש חוזר לעומתה ומאיר לה. אז נואר פניה ומתקשטת לעומתה. כנקבה שמתקשטת לעומת הזכר. ואז היא מושלת בממשלה בעולם. וע"כ היה דוד מצטר עצמו כדמיון זה ממש. לפעמים הוא כעני ולפעמים הוא כעשיר בעשירות של הכל. ולפיכך היה אומר צעיר אנכי ונבוה. ואעפ"כ פקודיך לא שכחתי. ומה אם דוד המלך כך היה משפיל עצמו. כל שכן איש אחר שיש לו להשפיל עצמו בכל. להיותו כלי שהקב"ה יבחר בו. והרי ביארנו מה שכתוב (ישעי' נ) ואת דכא ושפל רוח: (ב-דלג):

**צדקתך** צדק לעולם ותורתך אמת. למדנו שלשה הם שנסתלקו מן העולם בשעת תפלת מנחה של שבת שאז עת רצון נמצאת. אחד משה נביא הנאמן העליון. ואחד יוסף הצדיק. ואחד דוד המלך. לפיכך אנו אומרים ג' פסוקים של צדק הדין במנחה של שבת. אחד הוא של יוסף הצדיק לראשונה. וזהו צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה וגו'. זה יוסף שהוא בלברו כהררי אל ככל הרים העליונים (יג) ואחד משה נביא הנאמן. וזהו שכתוב וצדקתך אלהים עד מרום אשר עשית גדולות וגו'. לפי שהוא נושא לכל הצדדים ימין ושמאל (יד) ואחד הוא דוד המלך. וזהו שכתוב צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת. לעולם זה דוד המלך (יד): (ב-קטו):

**שְׁלֹמֶה** רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול. אמר רבי יצחק בוא וראה שאין העולם עומד אלא על שלום. כאשר ברא הקב"ה את העולם לא היה יכול להתקיים עד שבא ושכן עליהם שלום. ומה הוא. זה השבת שהוא שלום של העליונים והתחתונים. ואז נתקיים העולם. ומי שחולק עליו יאבד מן העולם. מחלוקת זה שחולק על השלום. ומי שחולק על השלום חולק על השם הקדוש. לפי שהשם הקדוש נקרא שלום. רבי יוסי אמר כתוב שלום רב לאהבי תורתך וגו'. התורה היא שלום. שכתוב (משלי ג) וכל נתיבותיה שלום: (ג-קטו):

## קב

**שִׁיר** המעלות אל ה' בצורת לי קראתי ויענני. אמר רבי אבא כמה שירות ותשבחות אמר דוד המלך לפני הקב"ה. והכל בשביל לפעול תיקון למדרגתו ולעשות לו שם. כמש"כ (שמואל ב' ה) ויעש דוד שם. ושירה זו אמר כאשר ראה עבודת יעקב [שעמל אצל אביו שיברכן]. רבי אלעזר אמר יעקב אמר שירה זו

**שִׁיר** המעלות אל ה' בלחן לי קראתי ויענני. אמר רבי אבא כמה שירות ותשבחות אמר דוד המלך לפני הקב"ה. והכל בשביל לפעול תיקון למדרגתו ולעשות לו שם. כמש"כ (שמואל ב' ה) ויעש דוד שם. ושירה זו אמר כאשר ראה עבודת יעקב [שעמל אצל אביו שיברכן]. רבי אלעזר אמר יעקב אמר שירה זו

## קב

**שִׁיר** המעלות אל ה' בלחן לי קראתי ויענני. אמר רבי אבא כמה שירות ותשבחות אמר דוד המלך לפני הקב"ה. והכל בשביל לפעול תיקון למדרגתו ולעשות לו שם. כמש"כ (שמואל ב' ה) ויעש דוד שם. ושירה זו אמר כאשר ראה עבודת יעקב [שעמל אצל אביו שיברכן]. רבי אלעזר אמר יעקב אמר שירה זו

זו הוהר

(יג) כי כל הרים העליונים שהם הכפירות העליונות משפיעות בכפירות יסוד צדיק והוא מקבל מכלן השפע והעזבונו להפיקות: (יד) כי משה שירתו הוא התאמרת שהוא הכוה"ק של היסוד והעצמא של חסד ושל נבונה: (יז) כי דוד סיר ישראל חי וקים:

זו בשעה שאמר לו אביו גשה נא ואמשך בני האדם זה בני עשו אם לא. שאו היה יעקב בצרה גדולה שנתיירא מן יכירו אביו. מה כתוב. ולא הכירו כי היו ידיו כידי עשו אחיו שפירות ויברכהו. או אמר אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני. ה' הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה. זו היא המדרגה שצו שורה בה. שהיא שפת שקר. איזו שפת שקר. שבשעה שהביא נחש ההוא קללה על העולם. בערמה ובעקמיות של שפת שקר הביא קללה שנתקלה העולם. לפיכך נזדמן יעקב בחכמה ובעקמיות שהביא ברכות עליו. כי יעקב הוא כרמיון אדם הראשון. וניטלו והברכות מן הנחש ההוא שהוא שפת שקר. שהרבה שקרים אמר וכמה דברי שקר עשה. בשביל להטעות ולהביא קללה על העולם. לפיכך בא יעקב בחכמה והטעה לאביו. בשביל להביא ברכות על העולם. ולקח ממנו מה שמצא מן העולם. ומדה כנגד מדה היה. וע"ז כתוב (תהלים קז) ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה ותרחק ממנו. עליו כתוב ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה. ונשאר בו קללה לדורי דורות. ובא יעקב ולקח ממנו הברכות. ומן ימי אדם הראשון נזדמן יעקב לקחת מן הנחש ההוא כל אותן הברכות. ונשאר הנחש בקללות ולא יצא מהן. ודוד אמר ברוח הקודש מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה חצי גבור שנונים. איוה ריוה היה לו לנחש הרע ההוא בזה שהביא קללה על העולם. כמו שאמרו שהנחש נוסף וממית ואין לו הנאה מזה. לשון רמיה. שהיה מרמה לאדם ולאשתו והביא רעה עליו ועל העולם. ואח"כ בא יעקב ולקח משלו כל אותן הברכות. חצי גבור שנונים. זה עשו שנטר שנאה ליעקב על אותן הברכות. כמש"נ (בראשית כז) וישטם עשו את יעקב על הברכה וגו' : (א-קמב :)

## קכא

**אשא** עיני אל ההרים מאין יבא עזרי. הסוד של אי"ן הוא ידוע. א כתר עליון. י חכמה. ך בינה. וכאשר נסתכל דוד ברוח הקודש וראה שיסתתר אי"ן בגלות האחריו. וראה שלא יהיו משיגים אותו אלא בשלש התפלות שתקנו האבות שנקראים הרים. אמר עליהם אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי. עזרי מצם ה' עשה שמים וארץ. זה מלך יושב על כסא רחמים. וכסא הדין נסתלק משם : (ת"י ת"ע)

י"י ישמרך מכל רע ישמר את נפשך. רבי חייא פתח י"י ישמרך מכל רע וגו'. כיון שאמר ה' ישמרך מכל רע. למה הכפיל ואמר ישמר את נפשך. אלא ה' ישמרך מכל רע בעזה"ו. ישמר את נפשך. בעולם ההוא. שמירה של עולם הזה הוא להיות האדם נשמר ממכה מינים מקטרגים רעים שהולכים לקטרג לאנשים בעזה"ו ולהתדבק בהם. שמירה שבעולם ההוא מהו. כמו שאמרנו שכאשר האדם יוצא מעולם הזה אם הוא

וא בשעתא דאמר ליה אביו גשה נא ואמשך בני האדם זה בני עשו אם לא. דכדון סוס יעקב בעלון סני דחיל דאביו יסתמודע ליה. מאי כתוב. ולא הכירו כי היו ידיו כידי עשו אחיו שפירות ויברכהו. כדון אמר אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני. ה' הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה. דא הוא דרגא דעשו שריא ביה. דאישו שפת שקר. מאן שפת שקר. דבשעתא דאישו הסוא חויל לווסין על עלמא. בחכמו ובעקמו דשפת שקר אייתי לווסין דאחשפא עלמא. בגין כך אודמן יעקב בחכמתא ובעקמו דאישו ברכאן עליו. יעקב איזו כנוונא דאדם הראשון. ואחשפא [ברכאן] מהסוא וי"א דאישו שפת שקר. דכמה שקרא ארז וכמה מלי דשקרא עביר. בגין לאשפאס ולאיתאס לווסין על עלמא. בג"כ אחא יעקב בחכמה ואשפי לאביו. בגין לאיתאס ברכאן על עלמא. ונטל מיה מאי דמנע מעלמא. ומדה לקבל מדה סוס. וע"ד כתוב (תהלים קז) ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה ותרחק ממנו. עליה כתוב ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה. ואשתאר ביה לווסין דלרי דין. ואחא יעקב ונטיל מיה ברכאן. ומן יומי דאדם הראשון יעקב לנטל מהסוא חויל כל סני ברכאן. ואשתאר איזו בלווסין. ולא נפק מניסו. ודוד אמר ברוח קודשא מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה חצי גבור שנונים. מאי איכפת ליה להסוא חויל בישא דאישו לווסין על עלמא. כמה דאמרנו נחש נוסף וממית ולית ליה הנאה מיה. לשון רמיה. דרמי ליה לאדם ולאחשפא ואישו בישא עליה ועל עלמא. לבתר אחא יעקב ונטיל מדיליה כל אינון ברכאן. חצי גבור שנונים. זה עשו דנטר דבזו ליעקב על אינון ברכאן. כד"א (בראשית כז) וישטם עשו את יעקב על הברכה וגו' : (א-קמב :)

## קכא

**אשא** עיני אל ההרים מאין יבא עזרי. רוא דאי"ן הא ידיעה. א כתר עלאה. י חכמה. ך בינה. וכד אסתכל דוד ברוח דקודשא וחזא דאסתלק אי"ן בגלותא דתראס. וחזא דלא לסו משיגין ליה אלא בתלת ללותין דתקינן אבסן דאחקריאיו הרים. אמר עליהו אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי. עזרי מעס ה' עשה שמים וארץ. דא מלך יושב על כסא רחמים. וכסא דין אסתלק מתמן : (ת"י ת"ע)

י"י ישמרך מכל רע ישמר את נפשך. רבי חייא פתח י"י ישמרך מכל רע וגו'. כיון דאמר ה' ישמרך מכל רע. אחאי ישמר את נפשך. אלא ה' ישמרך מכל רע ביהאי עלמא. ישמר את נפשך. בהסוא עלמא. שמירה דהאי עלמא הוא למסוי נסיר בר נש מחכמה וינין בישון מקטרגין דאולין לקטרגא בני כסא בעלמא ולאחשפא ביה. בהסוא עלמא מאי היא. כמה דאמרנו דוד נטיק בניי מהאי עלמא אי



הוא זוכה נשמתו תעלה ותתעטר במקומה. ואם לא. כמה מחנות מויקים נודמנים להשיכה לגיהנם. ולמסור אותה בידיו של דומ"ה שנתמנה להיות השר של גיהנם. וי"ג אלף רבוא ממונים עמו. וכלם נודמנים על נפשות הרשעים. בוא וראה שבעה מדורים יש בו בגיהנם ושבעה פתחים. ונשמת הרשע נכנסת בהם. וכמה שרים מויקים הם שומרי השערים. ועליהם ממונה אחר בכל שער ושער. ונשמות הרשעים נמסרין לאותן הממונים על ידי השר דומ"ה. וכיון שנמסרין בידיהם נסגרים השערים של אש לוהט. שהרי שצרים אחר שצרים הם. השערים שמבחוץ פתוחים ושבפנים סגורים. ובכל שבת ושבת נפתחים כל השערים. ויוצאים הרשעים עד השערים שמבחוץ. ופוגעין שם נשמות אחרות שנתעצבות אצל השערים שמבחוץ. במוצאי שבת הכרוז קורא בכל שער ושער ואומר ישובו רשעים לשאולה וגו'. אבל נשמות הצדיקים שומר אותן הקב"ה שלא ימסרו בידיו דומ"ה השר של גיהנם. וז"ל ישמר את נפשך. ה' ישמר צאתך ובואך וגו' : (א-רלו) :

והוא זוכה נשמתו תעלה ותתעטר במקומה. ואם לא. כמה מחנות מויקים נודמנים להשיכה לגיהנם. ולמסור אותה בידיו של דומ"ה שנתמנה להיות השר של גיהנם. וי"ג אלף רבוא ממונים עמו. וכלם נודמנים על נפשות הרשעים. בוא וראה שבעה מדורים יש בו בגיהנם ושבעה פתחים. ונשמת הרשע נכנסת בהם. וכמה שרים מויקים הם שומרי השערים. ועליהם ממונה אחר בכל שער ושער. ונשמות הרשעים נמסרין לאותן הממונים על ידי השר דומ"ה. וכיון שנמסרין בידיהם נסגרים השערים של אש לוהט. שהרי שצרים אחר שצרים הם. השערים שמבחוץ פתוחים ושבפנים סגורים. ובכל שבת ושבת נפתחים כל השערים. ויוצאים הרשעים עד השערים שמבחוץ. ופוגעין שם נשמות אחרות שנתעצבות אצל השערים שמבחוץ. במוצאי שבת הכרוז קורא בכל שער ושער ואומר ישובו רשעים לשאולה וגו'. אבל נשמות הצדיקים שומר אותן הקב"ה שלא ימסרו בידיו דומ"ה השר של גיהנם. וז"ל ישמר את נפשך. ה' ישמר צאתך ובואך וגו' : (א-רלו) :

והוא זוכה נשמתו תעלה ותתעטר במקומה. ואם לא. כמה מחנות מויקים נודמנים להשיכה לגיהנם. ולמסור אותה בידיו של דומ"ה שנתמנה להיות השר של גיהנם. וי"ג אלף רבוא ממונים עמו. וכלם נודמנים על נפשות הרשעים. בוא וראה שבעה מדורים יש בו בגיהנם ושבעה פתחים. ונשמת הרשע נכנסת בהם. וכמה שרים מויקים הם שומרי השערים. ועליהם ממונה אחר בכל שער ושער. ונשמות הרשעים נמסרין לאותן הממונים על ידי השר דומ"ה. וכיון שנמסרין בידיהם נסגרים השערים של אש לוהט. שהרי שצרים אחר שצרים הם. השערים שמבחוץ פתוחים ושבפנים סגורים. ובכל שבת ושבת נפתחים כל השערים. ויוצאים הרשעים עד השערים שמבחוץ. ופוגעין שם נשמות אחרות שנתעצבות אצל השערים שמבחוץ. במוצאי שבת הכרוז קורא בכל שער ושער ואומר ישובו רשעים לשאולה וגו'. אבל נשמות הצדיקים שומר אותן הקב"ה שלא ימסרו בידיו דומ"ה השר של גיהנם. וז"ל ישמר את נפשך. ה' ישמר צאתך ובואך וגו' : (א-רלו) :

והוא זוכה נשמתו תעלה ותתעטר במקומה. ואם לא. כמה מחנות מויקים נודמנים להשיכה לגיהנם. ולמסור אותה בידיו של דומ"ה שנתמנה להיות השר של גיהנם. וי"ג אלף רבוא ממונים עמו. וכלם נודמנים על נפשות הרשעים. בוא וראה שבעה מדורים יש בו בגיהנם ושבעה פתחים. ונשמת הרשע נכנסת בהם. וכמה שרים מויקים הם שומרי השערים. ועליהם ממונה אחר בכל שער ושער. ונשמות הרשעים נמסרין לאותן הממונים על ידי השר דומ"ה. וכיון שנמסרין בידיהם נסגרים השערים של אש לוהט. שהרי שצרים אחר שצרים הם. השערים שמבחוץ פתוחים ושבפנים סגורים. ובכל שבת ושבת נפתחים כל השערים. ויוצאים הרשעים עד השערים שמבחוץ. ופוגעין שם נשמות אחרות שנתעצבות אצל השערים שמבחוץ. במוצאי שבת הכרוז קורא בכל שער ושער ואומר ישובו רשעים לשאולה וגו'. אבל נשמות הצדיקים שומר אותן הקב"ה שלא ימסרו בידיו דומ"ה השר של גיהנם. וז"ל ישמר את נפשך. ה' ישמר צאתך ובואך וגו' : (א-רלו) :

## קכב

שמחתו באמרים לי בית ה' נלך. אמר רבי שמעון האי קרא אוקמוס דדוד הוה עס לבית למבני ביתא. כד"א (תלים א' ה') והיה עס לבב דוד אבי לבנות בית לשם ה'. ולבחר מחי כתיב. רק אתה לא תבנה הבית כי אס' בנך יוולד מחלליך הוא יבנה הבית לשמו. וכל ישראל הוא ידעו דא. והוא אמרו איתנו ימות דוד ויקום שלמה בנו ויבנה הבית. ואז נוכל לומר עומדות היו רגלינו בשערין ירושלם. שאז נעלה ונקריב שם קרבנות. ועם כל זה אע"פ שהיו אומרים מתי ימות זקן זה. שמחתי אז ושמחה היתה לי בשביל בני. ממה שהיו אומרים שבני יקום תחתי לגמור המצוה לבנות הבית. ואז היה דוד משרור ומשבח לירושלם ואמר. ירושלם הבנויה כעיר שחברה ית יחדו. שלמדנו עשה הקב"ה לירושלם למטה כדמיון שלמעלה (א) וזה מתוקן כנוד זה. שנאמר מכן לשבתך פעלת

## קכב

שמחתו באמרים לי בית ה' נלך. אמר רבי שמעון מקרא זה נתבאר שדוד היה עם לבו לבנות הבית. כמש"כ (מילים א' ה') והיה עם לבב דוד אבי לבנות בית לשם ה'. ואחריו מה כתוב. רק אתה לא תבנה הבית כי אם בנך היוצא מחלליך הוא יבנה הבית לשמו. וכל ישראל היו יודעים זה. והיו אומרים מתי ימות דוד ויקום שלמה בנו ויבנה הבית. ואז נוכל לומר עומדות היו רגלינו בשערין ירושלם. שאז נעלה ונקריב שם קרבנות. ועם כל זה אע"פ שהיו אומרים מתי ימות זקן זה. שמחתי אז ושמחה היתה לי בשביל בני. ממה שהיו אומרים שבני יקום תחתי לגמור המצוה לבנות הבית. ואז היה דוד משרור ומשבח לירושלם ואמר. ירושלם הבנויה כעיר שחברה ית יחדו. שלמדנו עשה הקב"ה לירושלם למטה כדמיון שלמעלה (א) וזה מתוקן כנוד זה. שנאמר מכן לשבתך פעלת

זיו הנהר

**קכב** (א) דתן כע"ל כי בזה פגוש מה השבח שישב לה. והוא כי ירושלם נקראת הבנויה. כאילו בגיית תמיד בראוי עם בית הקדש. יתן כי ירושלם שלמעלה עומדת הן לזרע ולמטה כשירצה הקב"ה : 10 15



## קכג

**אֵלֶיךָ** נשאתי את עיני היושבי בשמים. רבי חזקיה פתח ואמר אֵלֶיךָ נשאתי את עיני וגו'. מקרא זה נתבאר וגרש. אבל בוא וראה כתוב אֵלֶיךָ נשאתי את עיני. וכתוב אשא עיני אל ההרים. אלא זה למעלה וזה למטה. אשא עיני אל ההרים זה למעלה. בשביל להמשיך ברכות מלמעלה למטה מאותן הרים עליונים. להמשיך מהם ברכות לכנסת ישראל שמתברכת מהם. אֵלֶיךָ נשאתי את עיני לצפות ולקוות לאותן הברכות היורדות משם למטה. היושבי בשמים. שכל חוקפה וכחה וקיומה הוא בשמים (א) לפי שאשר היוכל פותח המצינות של כל אותן השערים כלם משפיעים בשמים. וכאשר השמים מקבל כל אותן האורות שיוצאים מן היובל. אז הוא זון ומשקה לה לכנסת ישראל על ידי הצירוף האחר (ב) וכיון שזה נתעורר אליה כמה הם העומדים בכל הצדדים לקבל שפע ולהתברך משם. כמש"כ (תהלים קד) הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאל אכלם. ואז היא תתעלה בסודי סודות כראוי לה (ג) ומקבלת מצדדים מבעלה כראוי. וכלם הבאים מכל הצדדים עומדים בודדים מבחוק. כמש"כ (בראשית מה) ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו. ולאחר שהיא מקבלת מצדדים מבעלה כלם נשפעים אחר"כ ניזונים. כמש"כ ישקו כל חיתו שרי ישברו פראים צמאים: (א-ד-ה):

רבי יהודה פתח ואמר אֵלֶיךָ נשאתי את עיני היושבי בשמים. מקרא זה נתבאר. אבל בוא וראה הפס' הארם שמכוון זה היא צולה למעלה לצומק העליון (ד) שמשם נמשכות כל הברכות וכל חירות משם יוצא לחוק לכל. וע"כ יתרה יו"ד. לפי שאין האות יו"ד נפרדת ממקום זה לעולם (ה) ולפיכך כתיב היושבי בשמים. רבוקה למעלה בסוד החכמה העליונה. ודבוקה למטה שיושבת על כסא האבות. ויושבת על הכסא שנקרא שמים. ולפיכך היושבי בשמים כתיב (ו) וכאשר הברכות נשפעות משם מלמעלה מצומק של הכל. לוקח אותן זה המקום שנקרא שמים. וזוהו נשפעות למטה עד שמגיעות להצירוף יסוד העולם. ומכאן נתברכים כל אותן החילות וכל אותן המחנות למיניהם. וזה נתבאר: (א-ד-ה):

פתח רבי אבא ואמר אֵלֶיךָ נשאתי את עיני היושבי בשמים. שיר זה לא נזכר מי אמרו. אלא בכל מקום שהוא נסתם רוח הקודש אמרו על ישראל כשהם בגלות. היושבי בשמים. היושב היה צריך לומר. מהו

## קכג

**אֵלֶיךָ** נשאתי את עיני היושבי בשמים. רבי חזקיה פתח ואמר אֵלֶיךָ נשאתי את עיני וגו'. ה"א קרא חוקמוס וחתמה. אבל תא חזי כתיב אֵלֶיךָ נשאתי את עיני. וכתוב אשא עיני אל ההרים. אלא דא לעילא ודא לתתא. אשא עיני אל ההרים דא לעילא. בגין לאמשכא ברכאן מעילא לתתא מאלין הרים עלאין. לאמשכא מנייזו ברכאן לכנסת ישראל דאתברכא מנייזו. אֵלֶיךָ נשאתי את עיני למלפי ולחכא לאינון ברכאן דנחתין מתמן לתתא. היושבי בשמים. דכל חוקפא וחילא וקיומא איזו בשמים (א) בגין דכד יובלא אפתח מצונו דכל אינון תרעין כלסו קיימי בשמים. וכיון דשמים געיל כל אינון נהרין דפקי מיוכלא. כדון איזו זון ואשקי לה לכנסת ישראל על ידא דלדויק חד (ב) וכיון דדא אתער לגבה כמה אינון דקיימין בכל סערין לאתשקא ולאתברכא מתמן. כד"א (תהלים קד) הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאל אכלם. וכדון איזו סלקא ברוא דרזין כדקא חזי לה (ג) ומקבלא עדונין מבעלה כדקא יאות. וכלהו דקיימי בכל סערין קיימי בלחודייסו. כד"א (נחשית מה) ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו. ולבתר דאיזי מקבלא עדונין מבעלה כלסו אתשקין לבתר ואחזונו. כד"א ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים למאס: (א-ד-ה):

רבי יהודה פתח ואמר אֵלֶיךָ נשאתי את עיני היושבי בשמים. ה"א קרא חוקמוס. אבל תא חזי ללוא דב"נ דאכוון בה איזי לעילא לעומקא עלאה (ד) דמתן נגדי כל ברכאן וכל חזי מתמן נפקי לקיימא כלל. וע"ד יתיר יו"ד. בגין דא פסיק יו"ד ימאחר דא לעלמין (ה) ובג"ד כתיב היושבי בשמים. אחיד לעילא ברוא דחכמתא עלאה. ואחיד לתתא דיתבי על כרסאי דאבסן. ויתבי על כרסאי דאקרי שמים. ובג"כ ישיבי בשמים כתיב (ו) ומשכא כד ברכאן נגדין מעילא מעומקא דכלא. געיל לון ה"א אתר דאקרי שמים. ומחא נגדין לתתא עד דמסו ללדויק"א קיימא דעלמא. ומשכא מתברכין כל אינון חילין וכל אינון משריין לנייזו. וה"א חוקמוס: (א-ד-ה):

פתח רבי אבא ואמר אֵלֶיךָ נשאתי את עיני היושבי בשמים. שיר דא לא כתיב מאן אמרו. אלא בכל אתר דאיזו סתים רוח הקודש אמרו עלייזו דישאל בגלותא. ישיבי בשמים. היושב מבטי לים. מהו

## זיו הוהר

**קכג** (א) זו הבינה עולם הבריאה שנקראת יובל. ובקום הראשון שהבינה בשפעת השפע הוא בשמים היינו התפארת עולם הוצירה: (ב) משפיע למכות ע"י יסוד צדיק: (ג) זה סוד ההודנות עם התפארת: (ד) עומקא עלאה זו הבינה. כאן נגלה לנו עיקר גדול באמונה שאין די לבון במלכות ותפארת לבד שוהו ויחידא תתא. אלא שצריך לבון גם ליחידא עלאה של חכמה וכונה. שהבינה שנקבלת שפע ענין מן החכמה עולם האצילות הבא מן הא"ס כ"ה תשפיע אל תפארת ומלכות ובמנה ער למטה. והוה הכוז של אֵלֶיךָ נשאתי את עיני היושבי בשמים: (ה) אות יו"ד תמיר תיבון על החכמה. והוה שאמר דלא פסיק החכמה מן הבינה אלא הם תרין רעין דלא מתפרשין. ולפיכך כתיב היושבי בשמים כיו"ד יתרה. כי הבינה דבוקה בחכמה למעלה וגם יושבת על כסא האבות היינו על הספירות חסד נבוכה תפארת כפריות. ויושבת על כסא השמים היינו על התפארת כדרך כד: (ו) לפיכך כתיב היושבי בשמים ולא ע' השמים כיון שהבינה משפעת השפע אל תוכיות התפארת ומתפשטת בו שפע החכמה:

מהו הישבי. אלא זה ביארנו מי שרוצה להתפלל תפלתו לפני המלך הקדוש. צריך לבקש ולכוון להמשיך ברכות מעומק הכל עד למטה (י) כמו שכתוב שיר המעלות ממעמקים קראתך ה'. וזאת היו"ד היתרה מרמות על עומק הכל (ח) ובוה צריך להתפלל לבקש ולכוון בתפלתו לפעול השפעת ברכות למקום ההוא שנקרא שמים שיהיו כלם ניוונים ממנו. וע"כ כתוב הישבי בשמים. בשמי"ם ממש (ט) שכאשר אותן הברכות נשפעות וגמסכות מהמקום ההוא עומק הכל ונתישבות בהמקום שנקרא שמים. אז נמצאות הברכות בעליונים ובתחתונים. כעניי עבדים אל יד אדונייהם. מהו כעניי עבדים. אלו הם שאר השרים של העמים שאינם ניוונים אלא משיוורי ענפי העץ שישאל נדבקים בו. וכאשר ישראל מקבלים ברכות מן המקום ההוא מתברכים כלם מן ישראל. כעניי שפחה אל יד גבירתה. זו היא השפחה שביארנו שהרג הקב"ה לחכת שלה במצרים. שהרי אין הכח שלה אלא כאשר נמשך לה מן התמצית של ארץ ישראל. וארץ ישראל גבירתה נקראת. ועל זה כתיב (משלי ז) תחת שלש רגוז ארץ. איזו ארץ. זו ארץ ישראל כמו שנתבאר. תחת עבד כי ימלך. אלו הם העבדים שאמרנו כאשר ניתנה ממשלה לאחד מהם. וזהו שכתוב אשר הוצאתך מארץ מצרים מבית עבדים. ושפחה כי תירש גבירתה. זו היא השפחה שאמרנו: (ג-ד-ה)

מהו הישבי. אלא אוקימנא מלך דבטי לללא ללותי קמי מלכא קדישא. דבי למבטי מעמיקתא דכלא לארקא ברכאן לתתא (א) פתח דכתיב שיר המעלות ממעמקים קראתך ה'. וזאת היו"ד היתרה מרמות על עומק הכל (ח) ובוה צריך להתפלל לבקש ולכוון בתפלתו לפעול השפעת ברכות למקום ההוא שנקרא שמים שיהיו כלם ניוונים ממנו. וע"כ כתוב הישבי בשמים. בשמי"ם ממש (ט) דכד אינון ברכאן נגידו ואחמסכו מההוא אתר עומקא דכלא ואחמסכו באתר דאקרי שמים. כדון ברכאן משתכחי בעלוי ותתלי. כעניי עבדים אל יד אדונייהם. מהו כעניי עבדים. אלו אינון שאר רכרבי עמין דלא אתונו אלא משיוורא נופא דאילנא דישאל מתדבקי ביה. וכד ישראל נטלין ברכאן מההוא אתר כללו מתדבכין מישאל. כעניי שפחה אל יד גבירתה. דא היא שפחה דאוקימנא דקטיל קב"ה חילא דילס במצרים. דהא לית חילא דידס אלא כד אתנגיד מתמלית דהא ארץ ישראל. וארץ ישראל גבירתה אקרי. ועל סלי כתיב (משלי ז) תחת שלש רגוז ארץ. איזו ארץ. זו ארץ ישראל כמו שנתבאר. תחת עבד כי ימלך. אלו אינון עבדים דקאמרן כד אחיבז שלטנותא למד מנייהו. וזהו סלי דכתיב אשר הוצאתך מארץ מצרים מבית עבדים. ושפחה כי תירש גבירתה. דא היא שפחה דקאמרן: (ג-ד-ה)

## קבר

עזרני בשם י"י עשה שמים וארץ. פתח רבי אלעזר ואמר (ירמיה ז) ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' וגו'. כי אתך אני נאם ה' להושיעך כי אעשה כלה בכד הגוים וגו' אך אתך לא אעשה כלה. מקרא זה נדרש והעירו בו. את"ה מה הוא. זה סוד של ארון הברית (ב) וזו היא המדרגה ההולכת בגלות עם בניה עם הקדוש. משה בשעה שביקש רחמים על ישראל מה כתוב (במדבר יא) ואם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג. וזה נתבאר. אבל כך אמר משה מדרגה האחת שנתת לי נקראת את"ה. לפי שאין לה הפרשה ממך (ג) ה' שלה נאחזת בהם בישראל (ד) ואם יכרתו ישראל מן העולם הרי ה' של השם הזה שנאחזת בהם תבטל ממנו. ואם כן את"ה עושה לי (ז) שהרי אות ה' עיקר של השם הזה תעקר. וע"ז אמר יהושע יהושע

## קבר

עזרני בשם י"י עשה שמים וארץ. פתח רבי אלעזר ואמר (ירמיה ז) ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' וגו'. כי אתך אני נאם ה' להושיעך כי אעשה כלה בכל הגוים וגו' אך אתך לא אעשה כלה. הא קרא אתמר ואחמסכו ביה. את"ה מאי איהו. רזא דארון סברית (ב) דא איהו דרגא דאולא בגלותא בסדי גסהא עמא קדישא. משה בשעה דכעא רחמין עליהו דישאל מאי כתיב (במדבר יא) ואם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג. ואוקמיה. אבל הכי אמר משה דרגא חד דיסבית לי אקרי את"ה. בגין דלית לה פרישו ממך (ג) ה' דילס אתאחד בסו בישראל (ד) ואי ישתלין ישראל מעלמא סא ה' דשמא דא דאתאחד בסו תתעבר מיה. אי הכי את"ה עושה לי (ז) דא ה' עקרא דשמא דא אתעקר. וע"ז אמר יהושע יושע

## ויו הוהר

(י) עמיקתא דכלא הוא יותר גבוה מן עומקא עלאה. היינו לכוון להמשיך שפע מן חכמה ובונה ויורא עלאה. והם נקראים מעמקים. ב' עומקים. עומק חכמה ועומק בינה: (ח) זו החכמה המשפיעה אל הבינה. כי אות יו"ד תרמו תמיד על החכמה: (ט) היינו בג"ד בתוך השמים ולא על השמים:

**קבר** (א) היינו מרת המלכות והשכינה הקדושה השוכנת עם ישראל תמיד אפילו בתוך טומאתם וגם בגלותם: (ב) תיבה את"ה וסו על מרת המלכות ואת ה' נוספת שהיא ה' האחרונה מן השם הו"ה ב"ה. להורות שהמלכות נקשרת תמיד עם התפארת ונאיר הספירות העליונות. כי השם הו"ה ב"ה כולל הכל: (ג) זו השכינה הקדושה ששורשה אות ה' האחרונה מן השם הו"ה ב"ה וסו תיבת את"ה. היינו מלכות שבמלכות מדרגה האחרונה שעל זה נאמר והנה אופן אחד בארץ כירוע: (ד) כי כשיחסר אות ה' מן את"ה ישאר את"ה. וגם השם הו"ה ב"ה לא יהיה שלם:

(יחצצו) וישמעו הכנעני וגו' והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול. שהרי בוראי שם הזה הוא העיקר והיסוד של הכל (פ) את"ה הוא הו"ה. ומשה אע"פ שהקב"ה לא אמר לו כך (י) ידע שזה בזה תולה וההטא יגרום כך. זש"כ ואת"ה אל תירא עבדי יעקב וגו'. שהרי הכל אחד (י) כי אתך אני וגו'. זה נתבאר כי אתי אתה לא כתוב. אלא כי אתך אני. ובעבור זה כי אעשה כלה בכל הגוים וגו' אך אתך לא אעשה כלה: (ג-קצט).

הארץ ומה תעשה לשמך הגדול. שהרי בוראי שם הזה הוא העיקר והיסוד של הכל (פ) את"ה הוא הו"ה. ומשה אע"פ שהקב"ה לא אמר לו כך (י) ידע שזה בזה תולה וההטא יגרום כך. זש"כ ואת"ה אל תירא עבדי יעקב וגו'. שהרי הכל אחד (י) כי אתך אני וגו'. זה נתבאר כי אתי אתה לא כתוב. אלא כי אתך אני. ובעבור זה כי אעשה כלה בכל הגוים וגו' אך אתך לא אעשה כלה: (ג-קצט).

## קכה

## קכה

**שיר המעלות הבטחים בה' כהר ציון לא ימוט לעולם ישב.** פתח רבי שמעון ואמר. שיר המעלות הבטחים בה' וגו'. מקרא זה נתבאר. אבל שיר המעלות. המומר שאומרים אותן מדרגות קדושים עליונים מצד גבורות העליונות. והם כדמיון הלויים למטה. ואותן המעלות הן מדרגות על מדרגות. ועובדים בסוד של חמשים שנה. וזה הוא שיר המעלות. הבטחים בה' כהר ציון. אלו הם הצדיקים שהם מובטחים בו במעשים טובים שלהם. כמ"כ (מסעי כח) וצדיקים ככפיר יבטח. ואם תשאל הלא הצדיקים אין בוטחים במעשיהם כלל. ותמיד יראים כאברהם שנאמר בו (בראשית יב) ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה וגו'. כיצחק שנאמר בו (ס"ו) כי ירא לאמר אשתי כיעקב שנאמר בו (ס"ג) ויירא יעקב מאד ויצר לו. ואם אלה לא היו בטוחים במעשיהם כל שכן שאר צדיקי עולם. ואתה אומר וצדיקים ככפיר יבטח. אלא ודאי ככפיר כתיב. שהרי מכל אותן שמות החיות לא זכר אלא כפיר. ולא כתוב לא אריה ולא שחל ולא שחץ. אלא כפיר שהוא חלש מכלל ואינו בוטח בכחו אע"פ שהוא תקיף. כך הצדיקים אין בוטחים במעשיהם עכשו אלא ככפיר. ואע"פ שיודעים שחזק הכח של מעשיהם אין בוטחים בהם אלא ככפיר ולא יותר. ולפיכך הבוטחים בה' כהר ציון לא ימוט וגו'. לא ככפיר ולא כאריה ולא כשאר שמות החיות. אלא כהר ציון. וזה נתבאר מה הר ציון הוא חזק ולא ימוט לעולם. אף כך לעתיד לבוא יהיו כהר ציון. ולא כמו עכשו שאין בוטחים אלא ככפיר שמתירא ואינו בוטח בכחו: (ג-קמג).

**שיר המעלות הבטחים בה' כהר ציון לא ימוט לעולם ישב.** פתח רבי שמעון ואמר. שיר המעלות הבטחים בה' וגו'. מקרא זה נתבאר. אבל שיר המעלות. המומר שאומרים אותן מדרגות קדושים עליונים מצד גבורות העליונות. והם כדמיון הלויים למטה. ואותן המעלות הן מדרגות על מדרגות. ועובדים בסוד של חמשים שנה. וזה הוא שיר המעלות. הבטחים בה' כהר ציון. אלו הם הצדיקים שהם מובטחים בו במעשים טובים שלהם. כמ"כ (מסעי כח) וצדיקים ככפיר יבטח. ואם תשאל הלא הצדיקים אין בוטחים במעשיהם כלל. ותמיד יראים כאברהם שנאמר בו (בראשית יב) ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה וגו'. כיצחק שנאמר בו (ס"ו) כי ירא לאמר אשתי כיעקב שנאמר בו (ס"ג) ויירא יעקב מאד ויצר לו. ואם אלה לא היו בטוחים במעשיהם כל שכן שאר צדיקי עולם. ואתה אומר וצדיקים ככפיר יבטח. אלא ודאי ככפיר כתיב. שהרי מכל אותן שמות החיות לא זכר אלא כפיר. ולא כתוב לא אריה ולא שחל ולא שחץ. אלא כפיר שהוא חלש מכלל ואינו בוטח בכחו אע"פ שהוא תקיף. כך הצדיקים אין בוטחים במעשיהם עכשו אלא ככפיר. ואע"פ שיודעים שחזק הכח של מעשיהם אין בוטחים בהם אלא ככפיר ולא יותר. ולפיכך הבוטחים בה' כהר ציון לא ימוט וגו'. לא ככפיר ולא כאריה ולא כשאר שמות החיות. אלא כהר ציון. וזה נתבאר מה הר ציון הוא חזק ולא ימוט לעולם. אף כך לעתיד לבוא יהיו כהר ציון. ולא כמו עכשו שאין בוטחים אלא ככפיר שמתירא ואינו בוטח בכחו: (ג-קמג).

## שיר

## זיו הזהר

## שיר

(פ) אומר שכן היה גם טענת וספירת יהושע. שאם ח"ו ישראל יעברו מן העולם מה תעשה לשמך הגדול. היינו השם הו"ה ב"ה שהוא בוראי העיקר ויסוד הכל. והוא שאומר את"ה הוא הו"ה. כלומר אם את"ה בשלימות עם האות ה' הוא הו"ה בשלימות. אבל אם אין את"ה בשלימות אלא בהסתר האות ה' גם ו' ש' הו"ה אינו בשלימות: (י) פ' אע"פ שהקב"ה לא אמר למשה שע"י אבידת הכשר יבית כל עם ישראל והשכינה תפטר מהם. מים הבין משה מעצמו שכוול לבוא ח"ו דורו כי כך עבירה גוררת עבירה: (י) פ' שבאמת היה צריך לומר ועתה אל תירא ואמר ואחיה. דרשו כי מן תיבת את"ה על ישראל להבין שאין להם דורא מכליון ח"ו. דהא בלא חד. דקב"ה ואורייתא וישראל כל ע"י האות ה' של את"ה שהוא ג"כ ה' האחרונה מן השם הו"ה ב"ה שנקשרת עם ישראל תמיד. והוא שאומר כי אתך אני תמיד בכל אופן שהוא אע"פ שאין אתם אתי כראוי. וכידוע שאפילו על הו"ה של ואנכי תפטר אסתר את פני וגו' הוא כשנתי מן החלונות ומעין מן התרכיבים על עם ישראל לעזור להם. ומכל זה יובן מה שאמר דוד עורנו בשם דו"ה ונל. רצה לומר שבעבור שכן הגדול השם הו"ה ב"ה שלא תחפר ה' האחרונה הוא עוזר לנו להיותנו עם נצחי:

קכו

**שיר** המעלות בשבט ה' את שיבת ליון היינו כחלמים. אמר רבי יוסי בשבט ה' את שיבת ליון. דא בגלות בבל אתמר. דלא אשתכחו יתיר בגלותא אלא שבטין שנין. דכתיב (ירמיה טז) כי לפי מלאת לבבל שבטים שנה אפקד אתכם. וכתיב היינו כחלמים. מהו כחלמים. אלא הא אתערבו חבירי דאיכא שבטין שנין בחלומא. ותא חזי כתיב (ויקרא ח) כי שבעת ימים ימלא את ידכם. מאן שבעת ימים (ה) הא אתמר דהסוף אתר עלאה דהוא כלל דכל שיתא אחרנין אקרי שבע ואקרי תשובה (ג) ותנין מאן דיתבי בעמיתא בשבתא קורעין לו גזר דינו של שבטים שנה. ושבטין שנין אינון שבע אנשי מלכא (ג) דאפילו כללו אשתכחו עליה לביס. כל האזי גזר דינא אתקרב. מאי טעמא. בגין דאחיד ביה דהסוף יומא בכלל דכלהו דאקרי שבע ואקרי תשובה (ד) בגין כך בכללו אחיד ואחדר בתשובה ואתקרב גזר דינא. וע"ד ודאי שבטין שנין איכא בחלמא (ה) : (טו-טז)

**הללך** ילך ובכה נשא משך הזרע בא יבא ברנה נשא אלמתי. אמר רבי שמעון תא חזי בשעתא דישאל וזאין. כורסיא יקרא דלעילא אשתליק לעילא לעילא בכמה חדון בכמה רחמינו. ומתחברין עלמין בחדווא. וכלהו אתברכין עמיאק דנחלא. ועלמין כללו אתקייין ואתברכין ואתקדשן בכמה זכאן בכמה קדושין. וקב"ה חדי עמיון בחדוה בשלימו. ובשעתא דישאל לאו אינון זאין כלל איהו דהסוף. ועס כל דא רחמינו דקב"ה לא אתמינע עמינו. וכורסיא דיליה יבא עליהו כאחא על בגין. ולא אתמינע מלמבע עליהו רחמי. ובסחי קלא סלקא לעילא. בגין דרעותא דיליה מאן דאולף סניגוריא על בגין. מילן ממשא. דאשתליק בסליקו על דאולף וכו' עליהו דישאל. סה"ד (שמו יז) ומסה לא ידע כי קרן עור פניו. אימתי אשתליק ביקרא דא. כד חאבי ישראל ואולף עליהו וכו'. כנוכא דא כתיב הלך ילך ובכה. דא דא דכורסיא דיקרא כביכול זכי על חוביון דישאל. [אוליפת סניגוריא על בגין ותובעת עליהו רחמינו מהו נוסא משך הזרע. דאיהי נקלא מסיכו דזרע קודשא עלאה למעבד פירין ואבין ביהאי עלמא. וכד אשתלקא בקלא דרחמי בגין ישאל. אע"ג דלאו אינון זאין. עס כל דא קב"ה אמלי לה ואסקי לה משקין דנחלא עמיאק ואשתלמות מכל סעיון. וכדין בא יבא ברנה מנו דהסוף שלימו וזכאן וקדושין דאשתלמות. בקדמותא הלך ילך ובכה על חוביון]

קכו

**שיר** המעלות בשבט ה' את שיבת ציון היינו כחלמים. אמר רבי יוסי בשבט ה' את שיבת ציון. זה בגלות בבל נאמר. שלא נמצאו יותר בגלות אלא שבטים שנה. שכתוב (ירמיה טז) כי לפי מלאת לבבל שבטים שנה אפקד אתכם. וכתוב היינו כחלמים. מהו כחלמים. אלא הרי זה העירו החברים שיש שבטים שנה בחלום. ובוא וראה כתוב (ויקרא ח) כי שבעת ימים ימלא את ידכם. איזו שבעת ימים (ה) על זה אמרו שהמקום העליון ההוא שהוא הכולל של כל ששת האחרות נקרא שבע ונקרא תשובה (ג) ולמדנו מי שיושב בתענית בשבת קורעין לו גזר דינו של שבטים שנה. ושבטים שנה הן שבעה פנים של המלך (ג) שאפילו כלם נמצאים עליו לרע. מ"מ כל אותו גזר דין נקרא. מה הטעם. לפי שנאחו בו באותו היום שהוא הכולל של כלם שנקרא שבע ונקרא תשובה (ד) לפיכך בכלם נאחו כיון שחזר בתשובה ונקרא הגזר דין. וע"כ ודאי שבטים שנה י"ש בחלום (ה) : (טו-טז)

**הללך** ילך ובכה נשא משך הזרע בא יבא ברנה נשא אלמתי. אמר רבי שמעון בוא וראה בזמן שישאל זכאים. כסא כבוד העליון נתעלה למעלה מעלה בכמה שמחות באהבה רבה. והעולמות מתחברים בשמחה. וכלם מתברכים מעומק הנחל. וכל העולמות נשפעים ונתברכים ונתקדשים בכמה ברכות בכמה קדושות. והקב"ה משמח עמהם בשמחה שלימה. ובזמן שישאל אינם זכאים הכל הוא להיפוך. ועס כל זה אהבת הקב"ה לא נמנעת מהם. והכסא כבוד שדו יושבת עליהם כאם על בנים. ולא נמנעת מלתבוע עליהם רחמים. ובזה הקול היא עולה למעלה. לפי שרצונו של הקב"ה הוא מי שמלמד זכות על בגין. מניין ממשא. שנתעלה במעלה על שלמד זכות על ישראל. זשי"כ (שמות יד) ומשה לא ידע כי קרן עור פניו. מתי נתעלה בכבוד הזה. כאשר חטאו ישראל ולמד עליהם זכות. כדמיון זה כתוב הלך ילך ובכה. זה סוד של כסא הכבוד כביכול בוכה על עונות ישראל. [מלמדת זכות על בגין ותובעת עליהם רחמינו] מהו נושא משך הזרע. שהיא מקבלת משיכת הזרע של קדושה העליונה לעשות פירות ותנובה בעולם הזה. וכשהיא עולה בקול הרחמים בשביל ישראל. אע"פ שאינם זכאים. מ"מ הקב"ה ממלא לה ומשקה לה מהשקת נחל העמוק ונשתלמת מכל הצדדים. ואז בא יבא ברנה מתוך אותה השלימות והברכות והקדושות שנשתלמה. בתחלה הלך ילך ובכה על עונותיהם

ויו הזהר

**קכו** (ה) פ' שה' צריך דומר כי בשבעה ימים. אבל לשון זה משמע שהשבעת ימים הוא ימלא : (ג) זה עולם הבנה. וי"ל כי בשבעת ימי המלואים יאיר עינים אור הבנה שהוא האם הבודלת ששת הספירות שתחתיה מן חסד עד מלכות. ובעבור זה נקראת הבנה בשם שבע. וגם נקראת תשובה כי הבעד תשובה מגיע שמה ומסגה בא לו סליחת עון : (ג) הן ד' הספירות של ד' ימי הבנין : (ד) כי סתמא היושב בתענית הוא בעל תשובה. ואין הבינה תבא אליו סליחת עון והגזר דין נקע : (ג) פ' שלעטמים מודיעים לאיש חלום רע מגזרת השבעים שנה שהן ד' הספירות וכל אחת בלילה מעשר הרי שבטים שנה. כי שנה' בגי' ספירה. וע"י תשובה נתבטל הגזר דין בפקודת עולם הבנה :

חוביתיהם של ישראל, וכשחזרת בא יבא ברנה נשא  
אלמותיו: (י"ה)

חוביתיהם של ישראל, וכשחזרת בא יבא ברנה נשא  
אלמותיו: (י"ה)

## קכו

**שיר המעלות לשלמה** אם י"י לא יבנה בית שוא  
עמלו בוניו בו וגו'. פתח רבי אלעזר ואמר  
שיר המעלות לשלמה. דוד המלך אמר מזמור זה  
בשביל שלמה המלך בנו. כאשר בא נתן הנביא  
אליו ואמר לו על שלמה שהוא יבנה בית המקדש.  
ואח"כ הראה דוד המלך לשלמה בנו צורת בית המקדש.  
וכאשר ראה דוד צורת בית המקדש וכל תקונו אמר  
שירה על שלמה בנו אם ה' לא יבנה בית וגו':  
ד"א שיר המעלות לשלמה. למלך שהשלים שלו. וזאת  
השירה היא שירה וזמרה על כל שאר השירות. ושירה  
זו עולה על כלנה. אם ה' לא יבנה בית. שראה דוד  
המלך כל אותן שבעה עמודים שזה הבית עומד  
עליהם. (א) שהם עומדים שורות שורות לבנות זה  
הבית. ולמעלה מכלם עומד אדון הבית. שהולך על  
גביהם ונותן להם כח וגבורה לכל אחד ואחד כראוי.  
וע"ז אמר דוד אם זה המלך שכל השלום שלו שהוא  
אדון הבית לא יבנה בית הזה. שוא עמלו בוניו בו.  
הם אותן העמודים שעומדים לבנות זה הבית. אם  
ה' לא ישמר עיר. זה המלך שכל השלום שלו. שוא  
שקד שומר. זה הוא עמוד האחד שהעולם נתמך  
עליו. ואיזהו. זה הצדיק שהרי הוא שומר לה לציר  
הוא (ב) משכן ששעה משה היה יהושע עומד שם  
תמיד ושומר. שהרי אין שמירתו אלא בו שהוא  
נקרא נער. (כתיב (שמות יג) ויהושע בן נון נער לא  
ימיש מתוך האהל. ואח"כ זה המשכן לא היה נשמר  
אלא בשביל נער אחר. שכתוב (שמואל א' ג) והנער  
שמואל משרת. לפי שאין שמירת המשכן אלא  
בנער. [אבל בית המקדש לא כן. שאין שמירה שלו  
אלא בהקב"ה. וש"כ אם ה' לא ישמר עיר שוא  
שקד שומר] ומי הוא השומר. זה אותו ששמר להמשכן  
שנקרא גם כן נער מטטרו"ן: (ג-קסד).

עוד פתח ואמר שיר המעלות לשלמה. מקרא  
זה שלמה המלך אמר בשעה שהיה בונה בית המקדש.  
וכאשר התחיל לבנות היה רואה שהמלאכה מתקנת  
בידיהם והוא נבנה מעצמו. אז התחיל לשורר ואמר  
אם ה' לא יבנה בית וגו'. וזה הסוד שנאמר בראשית  
ברא אלהים וגו' (א) שהרי הקב"ה ברא והתקין לזה  
העולם בכל מה שנצרך להיות בית. שוא עמלו בוניו  
בו

## קכו

**שיר המעלות לשלמה** אם י"י לא יבנה בית שוא  
עמלו בוניו בו וגו'. פתח רבי אלעזר ואמר  
שיר המעלות לשלמה. דוד המלך אמר מזמור זה  
בשביל שלמה המלך בנו. כאשר בא נתן הנביא  
אליו ואמר לו על שלמה שהוא יבנה בית המקדש.  
ולבשר דוד מלכא אחיו לשלמה בריה דיוקנא דבי מקדשא.  
כיון דחמא דוד דיוקנא דבי מקדשא וכל תקונו אמר  
שירתא על שלמה בריה אם ה' לא יבנה בית וגו':  
ד"א שיר המעלות לשלמה. למלכא דשלמא דילי. והאי  
שירתא אידי שירתא ותוסבחתא על כל שאר שירתא. ושירתא  
דא סלקא על כלס. אם ה' לא יבנה בית. דחמא דוד  
מלכא כל אינון שבעא עמודין דהאי בית קאים  
עליהו (א) דאינון קיימי שוין שורין למבני האי  
בית. ולעילא מכלסו קיימא מאריס דביתא. דלויז על  
גביהו ויסיב לון חילא ותוסבא לכל חד וחד: כדקא יאות.  
וע"ז אמר דוד אי האי מלכא דשלמא כלל דילי דהאי  
מאריס דביתא לא בני להאי ביתא. שוא עמלו בוניו בו.  
אינון קיימין דקיימין למבני האי ביתא. אם  
ה' לא ישמר עיר. דא מלכא דשלמא כלל דילי. שוא  
שקד שומר. דא אינון חד קיימא דשלמא אסתקן  
עליה. ומנו. דלויז דא אינון נער להאי עיר (ב)  
משכנא דעבד משה סוס יהושע קאים תדיר  
ונער ליס. דהא לית נסירו דילי בר בייס  
דלקרי נער. דכתיב (שמות יג) ויהושע בן נון נער  
ימיש מתוך האהל. דבשר האי משכנא לא הוה נער  
אלא בגין נער אחרא. דכתיב (שמואל א' ג) והנער  
שמואל משרת. בגין דלית נסירו דמשכנא לא  
בנער. [אבל בי מקדשא לאו הכי. דלאו נסירו דילי  
אלא בקב"ה. סה"ד אם ה' לא ישמר עיר שוא  
שקד שומר] ומאן אינון שומר. דא הסוד דנער משכנא  
דלקרי אוק הכי נער מטטרו"ן: (ג-קסד).

תו פתח ואמר שיר המעלות לשלמה. האי קרא  
שלמה מלכא אמר בשעתא דהוה בני בי מקדשא.  
וכד שארי למבני סוס חמי דעובדא אסתקנת  
בידיהו והוה מתבני מגרמיס. כדן שארי ואמר  
אם ה' לא יבנה בית וגו'. סיינו דא דכתיב בראשית  
ברא אלהים וגו' (א) דהא קב"ה ברא ואסתקן להאי  
עלמא בכל מאי דאלעריך דהוה בית. שוא עמלו בוניו  
בו

## זיו הוהר

**קכו** (א) האי בית זו סרת המלכות. שבעא עמודין הן הספרות אשר מן בינה עד המלכות. מאריה דביתא זו הבינה מלך  
שכל השלום שלו: (ב) זו ספרות היסוד שנקרא שומר למלכות שלא יגלו וינקו אדרם את השפע. וזה הוא המלאך הגדול  
מטטרו"ן שעליו נאמר כי שמי בקרבו. כי מטטרו"ן כ"ה השם שד"ה. והוא השם של ספרות היסוד כידוע. וזה המלאך הגדול נקרא גם  
כשם נער. והוא היה השמש במדרגת יסוד בהמשכן שלמעלה. ולמטה בהמשכן היו יהושע ושמואל שנקראו י"ב כשם נער כי הם היו  
במחנה מרכבה להמלאך כש"ס. אבל בבית המקדש מדרגת היסוד בעצמו היה השומר דהעיר שהיא המלכות. ובוה יוכן סעט זה  
המאמר. ויש הרבה להאריך בזה כמובא בספרי קבלו: (ג) מביא ראיה מזה הפסוק שהשם של יבנה הבית זו הבינה:

בו. זה הסוד שאותן הנהרות שנמשכין ונכנסין כלם בתוך הבית הזה (ד) להתקינו בכל מה שנצרך ואע"פ שכלם הם באים לתקן לעשות תקונו. אבל ודאי אם ה' שהוא סוד עולם העליון לא היה מתקן עושה הבית כראוי. אותן הבונים לשוא הם. אלא וזהו העיקרן מה שהוא עושה ומתקן. אם ה' לא ישמר עיר. כמו שכתוב (דברים יא) תמיד עיני ה' אליהך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה (ה) וזה נתבאר. ובהשגחה זו העיר נשמרת בכל הצדדים: (ב-רמב.)

רבי שמעון פתח (מלכים א' ו) והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה ומקבות והגרון כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו. והבית בהבנותו. וכי לא בנה אותו שלמה וכל האומנים שהיו שם. מהו בהבנותו. אלא כך הוא כמו שנאמר (שמות כה) מקשה תעשה המנורה. אם היא מקשה מהו תעשה. אלא ודאי הכל באות ונס נעשית היא מצמצמה. כיון שהתחילו לעשות המלאכה היתה המלאכה מלמדת להאומנים לעשות בה מה שלא ידעו תחלה. מה הטעם. לפי שברכת הקב"ה שרתה על יריהם. וע"כ כתוב בהבנותו. הוא נבנה מצמצו. שהוא היה מלמד חכמה להאומנים איך לעשות. ולא סרה מנגד עיניהם התבנית של מלאכה זו ממש. והיו מסתכלים באותו התבנית ועשו עד שנבנה כל הבית. אבן שלמה מסע נבנה. שלמה כתיב חסר יו"ד. אבן שלמה ודאי. מסע. כאילו נסעה ידם מצמצמה ונעשית המלאכה שלא מרצתם. כתוב כאן מסע. וכתוב שם (נמדנר י) ולמסע את המחנות. ומקבות והגרון כל כלי ברזל לא נשמע. לפי שהשומר הבקיץ הכל. ולא נשמע קול פטיש. כי לא נצרכו לכלים אחרים לעשות המלאכה. והכל באות ונס היה: (א-ער.)

רבי חייא אמר אם ה' לא יבנה בית. זה מלך העליון שהוא בונה לבית הזה תמיד ומתקן אותו (י) מתי. כאשר עולה האהבה של העבודות מלמטה כראוי. אם ה' לא ישמר עיר. מתי. בשעה שנחשך הלילה וצדדים מזוינים הולכים ומשוטטים בעולם והפתחים נסתמין. אז נשמרת העיר מכל צד שלא יקרב בה ערל וטמא. כמש"כ (ישעי' נב) לא יוסף יבא בך עור ערל וטמא. שעתיד הקב"ה לבצרם מן העולם. מי ערל ומי טמא. אלא הכל אחד. ערל וטמא זה הוא שנתפתח בו והלכו אחריו אדם ואשתו. וגרמו מיתה לכל העולם. והוא עומד לטמא את הבית הזה עד הזמן שיעבירו הקב"ה מן העולם. לפיכך אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר ודאי: (א-קצב:)

אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר. א"ר ייסא. הלא הכל יורעים זה וכך הוא בוראי. אלא אם ה' לא ישמר עיר. אלו הם המתיגעים בחורה עיר הקדושה קיימת עליהם. ולא על אנשים גבורים שבעולם. ולמדנו שאין העולם מתקיים אלא בהבדל פיהם של תינוקות של בית

בו. דא רזא דאינון נסרין דנפקין ועאלין כלסו בנו הלי בית (ד) לאתקנא ליה בכל מאי דלעריך. ואע"ג דכלסו קא אתיין לאתקנא למעבד תקוניס. אבל ודאי אם ה' לא ישמר עיר. דלמא עלמא לא אתקין ועבד ביתא כדקא יאות. אינון בזוין למגנא אינון. אלא ודא עיקרן מאי דליסו עבד ואתקין. אם ה' לא ישמר עיר. כמה דכתיב (דברים יא) תמיד עיני ה' אליהך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה (ה) ואוקמוס. ובאשגחותא דא איסי נסירא בכל סערין: (ב-רמב.)

רבי שמעון פתח (מלכים א' ו) וסבית בסבנותו אבן שלמה מסע נבנה ומקבות והגרון כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו. וסבית בסבנותו. וכי לא סוס בני ליה שלמה וכלסו אומיין דסוו תמן. מסו בסבנותו. אלא כך סוס כמה דכתיב (שמות כה) מקשה תעשה המנורה. אם היא מקשה מן העשה. אלא ודאי כלל באת ויסא אתעבד איסו מגרמיס. כיון דשראן למעבד עבדתא חוליק לאומיין למעבד בם מאי דלא ידעו מקדמה דלא. מאי טעמא. בגין דזכרתא דקב"ה שריא על ידיסו. וע"ד כתיב בסבנותו. איסו אתעבי מגרמיס. דסוו חוליק חולפן לאומיין סאור למעבד. ולא אסתלק מעיניסו רשמו דסוי עבדתא ממש. ומסתכלאן ביה ועבדי עד דאתעבי כל ביתא. אבן שלמה מסע נבנה. שלמה כתיב חסר יו"ד. אבן שלמה ודאי. מסע. דאתעביל ידן ואתעבד עבדתא דלא מדעתיסו. כתיב סכא מסע. וכתיב סתם (נמדנר י) ולמסע את המחנות. ומקבות והגרון כל כלי ברזל לא נשמע. בגין דשמיך צע כלל. ולא אשתמע מלס. דלא אלעריכו לשאר מאנין למעבד עבדתא. וכלא באת ויסא סוס: (א-עד.)

רבי חייא אמר אם ה' לא יבנה בית. דא מלכא עלמא דליסו בזנס לסאי ביתא תדיר ואתקין ליה (י) אימתי. כד סלקין רעותין דפולחנין מתתא כדקא יאות. אם ה' לא ישמר עיר. אימתי. בשעתא דאתחשך ליליא וסערין מוויין שראן ושטאן. צלמא ופתחין סתימין. דגין אתעביר מכל סערין דלא יקרב ביה ערל ומסאבא. כד"ל (ישעי' נב) לא יוסף יבא בך עוד ערל ושמא. דזמין קב"ה לאעבדא לון מעלמא. מאן ערל ומאן שמא. אלא כלל חד. ערל ושמא דא סוו דאתפתא ביה ואזיל אבתריס אדם ואנתתיס. וגרמו מותא לכל עלמא. ואיסו דמסאבא סאי ביתא עד ססוא זמנא דיעבד ליה קב"ה מעלמא. בג"כ אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר ודאי: (א-קצב:)

אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר. א"ר ייסא. כלל ידעין דא וסבי סוא. אם ה' לא ישמר עיר. אלן אינון דמשתלגין באורייתא קרתא קדישא קיימא עליסו. ולא על גברין תקיפין דעלמא. ותאנא אין העולם מתקיים אלא בסבל פיהם של תינוקות של בית

ויו הוהר

(ד) היינו הספירות אשר מן הבניה עד המלכות שמאירין בה בשפע שלהן: (ה) מזה הפסוק מביא ראיה שהעם של ישמר עיר מוכב על התפארת: (י) דעת רבי חייא בשני השמות מוכב על מלכא עלאה היינו התפארת:



בית רבם שלא חטאו, וסוד הדבר שמוזה ההבל של התינוקות נעשה קול ברוח ומים ונתפשט בעולם, והם שומרי העולם ושומרי העיר, זש"כ אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר: (ב-ל-ט).

**הנה** נחלת ה' בנים שחר פרי הבטן, רבי אלעזר פתח ואמר, הנה נחלת ה' בנים, אינון אחסנתא לאתאחדא בה' ולא יתעבר מינה לעלמין, דבר נש דזכי לבנין בהאי עלמא זכי בהו למיעל לפרגודא בעלמא דאתי, בנין דהאי ברא דשביק ב"ג זכי ביה בעלמא דא, איזו יוזי ליה לעלמא דאתי, זכי לאעלא ביה לנחלת ה', מאן נחלת ה', דא ארץ החיים, ארץ ישראל דאיזו ארץ החיים קרא לה דוד מלכא נחלת ה', דכתיב (שמואל א' ג) כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלילים אחרים, ובג"כ הנה נחלת ה' בנים, מאן זוכי ליה לבר נש, בנים, אי זכי בהו בהאי עלמא, שחר פרי הבטן, אגרא וחולקא עבא ביהאי עלמא איזו בהאי חיבא דמעו, דכדו זכי ב"ג ביהאי עלמא, תא חזי הנה נחלת ה' בנים, ינותא ואחסנתא דאיזא דמעו עובדו דקב"ה מלעלא איזו מאילנא דחיי, דאא מתמן זכי ב"ג לבנין, כד"א (יוסף יד) ממני פריך נזולא, מאי כתיב, אשרי הצדיק אשר מלא את אשתו מזהב, אשרי בעלמא דין ואשרי בעלמא דאתי, לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער, מאן אויבים בשער, אלון מאריהון דדיין, דכד נשמתא נפקת מהאי עלמא כמה אינון מאריהון דדיין דזינין קמיה עד לא יעול לדוכתא בשער, בהאי תרעא דייעול תמן, ובנין משכונין עבין דשביק בהאי עלמא זכי בהאי עלמא, וע"ד לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער: (א-קטו).

בית רבם שלא חטאו, וסוד הדבר שמוזה ההבל של התינוקות נעשה קול ברוח ומים ונתפשט בעולם, והם שומרי העולם ושומרי העיר, זש"כ אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר: (ב-ל-ט).

**הנה** נחלת ה' בנים שחר פרי הבטן, רבי אלעזר פתח ואמר, הנה נחלת ה' בנים, הם נחלת להתדבק בה' שלא יתרחק ממנה לעולם, כי האדם שזוכה לבנים בעוה"ז זוכה בהם ליכנס לפנים מהפרכת בעוה"ב, לפי שזה הבן שהניח האדם וזכה בו בעולם הזה, הוא יזכה אותו לעולם הבא, וזוכה ליכנס בשבילו לנחלת ה', איזו נחלת ה', זו ארץ החיים, ארץ ישראל שהיא ארץ החיים קרא לה דוד המלך נחלת ה', שכתוב (שמואל א' ג) כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלילים אחרים, ולפיכך הנה נחלת ה' בנים, מי מוכה לו לאדם, בנים, אם זוכה בהם בעוה"ז, שחר פרי הבטן, שחר וחלק טוב יש לו בעולם הבא בשביל זה פרי הבטן, שבהם זוכה האדם בעולם הבא, בוא וראה הנה נחלת ה' בנים, ירושת נחלת של פרי הבטן הוא מעשה הקב"ה מלמעלה מעץ החיים, שהרי משם זוכה האדם לבנים, כמש"כ (יוסף יד) ממני פריך נמצא, מה כתוב, אשרי הגבר אשר מלא את אשתו מהם, אשרי בעולם הזה ואשרי בעולם הבא, לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער, איזה אויבים בשער, אלו הם הדין, שכאשר הנשמה יוצאה מעולם הזה כמה הדין שר הדין שמוזמנים לפניה טרם שתכנס למקומה בשער, באותו השער שצריכה ליכנס שמה, ובעבור משכנות טובים שהניח בעוה"ז יזכה בעוה"ב, וע"כ לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער: (א-קטו).

**אשרי** הגבר אשר מלא את אשתו מהם לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער, אמר רבי יוסי מהו לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער, אלא בזמן שהאדם יוצא מעולם הזה ונפשו באה ליכנס במקום הראוי לה, כמה מלאכי חבלה עומדים מצד זה ומצד זה, וכמה מלאכי שלום עומדים מצד זה ומצד זה, וזה מקדימים לו מלאכי שלום ואומרים לו (שמואל א' טו) שלום בואך, לא זכה מלאכי חבלה מקדימים לו ואומרים (ישע' ג) אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו, ומי הוא, מי שלא נתעסק להניח בן בעוה"ז, שכל מי שמניח בן בעוה"ז שהיה מלמדו תורה ומעשים טובים, אין מלאכי חבלה וגיהנם שולטים בו, זש"כ לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער, אלו מלאכי חבלה שאין יכולים לשלוט עליו, ואף יאמר האדם הרי תורתו ומעשים טובים מגנים עלי ולא אתעסק בפריה ורביה, אלא אע"פ שיש בידו תורה ומע"ט אינו נכנס במחיצתו של הקב"ה ואין לו חלק לעוה"ב, שהרי אין לך אדם בעל תורה ומעשים טובים כחזקיה מלך יהודה צ"ה, וכתוב בו כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה, כי מת אתה בעוה"ז ולא תחיה בעוה"ב: (יח).

## קכ

**אשתך** כגפן פוריה בירכתי ביתך בניך כשתלי זתים סביב לשלחן, הנה כי כן יברך גבר וגו', רבי חזקיה פתח אשתך כגפן פוריה וגו', מה גפן לא מקבל עליה אלא מדידה, כך אשתך דישאל קיימא ביה גוולא, דלא מקבלא עליה אלא בר זוגה, כשפנינא דא דלא מקבלא אלא בר זוגה, וע"ד כגפן פוריה בירכתי ביתך, מהו פוריה, כד"א (דברים כט) פוריה ראש, פוריה פורחת, דאפיקת ענפים לכל סערא, ואן בירכתי ביתך ולאו לבר בשוקא, בנין דלא תיתי לסקרא בברית עלאה, ושלמה אמר (משלי ג) העוזבת אלון נעוריה

## קכ

**אשתך** כגפן פוריה בירכתי ביתך בניך כשתלי זתים סביב לשלחן, הנה כי כן יברך גבר וגו', רבי חזקיה פתח אשתך כגפן פוריה וגו', מה גפן לא מקבל עליה אלא משלו, כך בת ישראל צריכה לעמוד כדמיון זה, שלא תקבל עליה אלא בן זוגה, כינה זו שאינה מקבלת אלא בן זוגה, וע"כ כגפן פוריה בירכתי ביתך, מהו פוריה, כמש"כ (דברים כט) פוריה ראש, פוריה פורחת, שמוציאה ענפים לכל צד, ואיה בירכתי ביתך ולא בחוץ ברחוב, למען לא תבא לשקר בברית העליון, ושלמה אמר (משלי ג) העוזבת אלון נעוריה

נעוריה ואת ברית אלהים שכתה. מאן ברית אלהים. זה מקום ההוא שנקרא ברית והיא מקושרת בו. לפיכך בירכתי ביתך. שצריכה האשה להיות צנועה בירכתי הבית. ואם תתנהג כך מה כתוב. בניך כשתילי זיתים סביב לשלחנך. מהו כשתילי זיתים. מה זית זה בין בחורף בין בקיץ אינו משליך עליו. ותמיד נמצא בו חשיבות יותר על שאר העצים. כך בניה יתעלו בחשיבות על שאר בני העולם. ולא עוד אלא שבכלה מתברך בכל. בברכות שלמעלה ובברכות שלמטה. בעושר בבנים ובבני בנים. וש"כ הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'. יברכך ה' מציון וגו'. וראה בנים לבניך שלום על ישראל: (ג-קסח):

פתח רבי יוסי ואמר אשתך כגפן פוריה וגו'. כל זמן שהאשה בירכתי ביתה ואינה יאמנית לחוץ היא צנועה. וראויה להוליד בנים כשרים. כגפן. מה גפן לא ינטע אלא במינו ולא במין אחר. כך אשה כשרה לא תעשה נטיעות מאיש אחר. מה גפן אין בו הרבה מעץ אחר. אף כך אשה כשרה צריכה להתנהג. ראה מה שכרה. בניך כשתילי זיתים סביב לשלחנך. מה זיתים אין עליהם נופלים מהם כל ימי השנה ולכן הם קשורים בהעץ תמיד. אף כך בניך כשתילי זיתים סביב לשלחנך. מה כתוב אחריו. הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'. מהו הנה כי כן. הנה כי היה צריך לומר. אלא לרבות ענין אחר שנלמד מכאן. שכל זמן שהשכינה היתה מוצנעת במקומה כראוי לה. כביכול בניך כשתילי זיתים. אלא ישראל כאשר שרים בארץ. סביב לשלחנך. שאוכלים ושותים ומקריבים קרבנות ושמהים לפני הקב"ה. ומתברכים עליהם ותחתונים בשבילם. ולאחר שהשכינה יצאה גלי ישראל מעל שלחן אביהם. ונתפזרו בין האומות. צועקים כל יום ואין משגיח בהם מלבר הקב"ה. שנאמר (ויקרא כ) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתם וגו': (א-קטו):

**יברכך ה' מציון** וראה בטוב ירושלם כל ימי חיך. פתח רבי פנחס ואמר יברכך ה' מציון וגו'. מה הטעם מציון. לפי ששם שריות הברכות להתפשט בעולם. וש"כ (תהלים קכג) כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם. ולפיכך יברכך ה' מציון. שהרי משם יוצאות הברכות לכל. [שממנו יוצאות הברכות להשקות להגינה. והוא כולל כל הברכות ונותן לה. אחר כך וראה בטוב ירושלם]. שבשביל ציון תתברך ירושלם. שכיון שציון נתמלא בברכות אז ירושלם מתברכת ונמצא בה רחמים. וכאשר ירושלם מתברכת כל העולם נתברך. וע"כ וראה בטוב ירושלם כל ימי חיך. וראה בנים לבניך. יראי חטא חסידים קדושים. ובכן שלום על ישראל. מהו שלום על ישראל. אלא כמי שאומר שלום על ראש המלך שלא יחסר כל דבר. כך שלום על ישראל בזמן שצדיקים נמצאים בעולם: (ג-קסח):

רבי יהודה אמר איזה הוא טוב ירושלם. אלו הן הברכות שנשפעות לה לירושלם מן המלך ע"י אותה מדרגה הקדושה שנקראת צדיק. וע"כ יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלם. והכל ענין אחד. וראה בנים

נעוריה ואת ברית אלהים שכתה. מאן ברית אלהים. זה מקום ההוא שנקרא ברית והיא מקושרת בו. לפיכך בירכתי ביתך. שצריכה האשה להיות צנועה בירכתי הבית. ואם תתנהג כך מה כתוב. בניך כשתילי זיתים סביב לשלחנך. מהו כשתילי זיתים. מה זית זה בין בחורף בין בקיץ אינו משליך עליו. ותמיד נמצא בו חשיבות יותר על שאר העצים. כך בניה יתעלו בחשיבות על שאר בני העולם. ולא עוד אלא שבכלה מתברך בכל. בברכות שלמעלה ובברכות שלמטה. בעושר בבנים ובבני בנים. וש"כ הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'. יברכך ה' מציון וגו'. וראה בנים לבניך שלום על ישראל: (ג-קסח):

פתח רבי יוסי ואמר אשתך כגפן פוריה וגו'. כל זמן שהאשה בירכתי ביתה ולא נפקא לבר הוא לטועה. ואתחיו לאולד בין דכשרן. כגפן. מה גפן לא תנטע אלא בזיה ולא בזיה אחר. כך אשתך דכשרה לא תעבד נטיען מבר נש אחר. מה גפן לא אית ביה רכיבא מאילנא אחר. אף הכי אשתך דכשרה הכי נמי. חמי מאי אגרה. בריך כשתילי זיתים סביב לשלחנך. מה זיתים לא נפלי ספייסו כל יומי שטא וכללו קשוין תדיר. אף הכי כשתילי זיתים סביב לשלחנך. מאי כתיב בתריה. הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'. מהו הנה כי כן. הנה כי כן מבטי ליה. אלא לאסנא מלה אחרת דלויפנא מינא. דכל זמנא דשכינתא הוה לניטא באתרא כדא חזי לה. כביכול בניך כשתילי זיתים. אליו ישראל כל שראן בארעא. סביב לשלחנך. דאכלי ושאתן וקרבי קרביין וחזאן קמי קב"ה. ומתברכן עלאין ותחאין בניייהו. ולבתר דשכינתא נפקת אתגלו ישראל מעל פתורא דאבוהו. והוו בני עממיה. לזוחין כל יומא ולית דאשגח בהו בר קב"ה. דכתיב (ויקרא כ) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתם וגו': (א-קטו):

**יברכך ה' מציון** וראה בטוב ירושלם כל ימי חיך. פתח רבי פנחס ואמר יברכך ה' מציון וגו'. מאי טעמא מציון. בנין דתמן שראן ברכאן לאשתכחא. סה"ד (ההיא קנ) כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם. ובג"כ יברכך ה' מציון. דהא תתמן נפקין ברכאן לכלא. [דמניה נפקין ברכאן לאשקא לגינתא. והוא כולל כל ברכאן ויהיב לה. ולבתר וראה בטוב ירושלם]. דבניי ליון ירושלם אתברכא. דכיון דליון אתמלי ברכאן כדון ירושלם אתברכא ואשתכח בה רחמין. וכד ירושלם אתברכא כל עלמא אתברכא. וע"ד וראה בטוב ירושלם כל ימי חיך. וראה בנים לבניך. דחלי חטא חסידין קדישין. כדון שלום על ישראל. מהו שלום על ישראל. אלא כמאן דאמר שלום על רישיה דמלכא דלא יחסר כלל. כך שלום על ישראל בזמנא דלדיקא אשתכחון בעלמא: (ג-קסח):

רבי יוסה אמר מאן הוא טוב ירושלם. אליו אינו ברכאן דנפקין לה ממלכ"א על ידא סה"ד דגנא קדישא דלדיק. וע"ד יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלם. וכלא חד מלה. וראה בנים

בנים לבניך וגו'. וראה בנים לבניך שפיר. מהו שלום על ישראל. מאי קא בעיא הכא על ישראל. אלא בגין דאסני שלמא לעילא. דכד הוא זכי לכולי האי אסני שלמא לעילא ותמא. ובגין דא שלום על ישראל סתם. דשלום שבחא הוא דעלא ותמא ושבחא הוא דכל עלמא : (ג-יב)

## קכט

**רבת** לדרונו מנעורי יאמר נא ישראל. פתח רבי יהודה ואמר (ישע' סג) בכל צרתם לו לך ומלאך פניו הושיעם וגו'. תא חוי בכל לרתם ד' ישראל כד דודמן לון עאקן כתיב לא באל"ף וקרי בוא"ו. בגין דקב"ה עמאון בעקן. לא באל"ף אחר עלאה יתיר (ה) אע"ג דלאו בהסוה אחר רגוז ועקן. להסם לעילא מסא עקמא ד' ישראל. לא באל"ף כד"א הוא עשנו ולא אהנו. כתיב באל"ף וקרי בוא"ו. ומלאך פניו הושיעם. והא ליסו עמאון בהסוה עקן ואת אחרת הושיעם (ז) אכל מושיעם לא כתיב אלא הושיעם. הושיעם מקדמא דנא דליסו זמין בהסוה עקן למסבא עמאון. ותא חוי בכל זמנא ד' ישראל ליסין בגלותא שכינתא עמאון בגלותא. והא אוקמוס דכתיב (דברים י) וש"ב ה' אליהך את שבותך ורחמך וגו' : ד"א ומלאך פניו הושיעם. דא שכינתא דליסו עמאון בגלותא. ובגין דשכינתא עמאון קב"ה אדכר לון לאוסבא לון ולאפקא לון מן גלותא (ז) דכתיב (שמות י) ואזכר את בריתי. בקדמיתא. ולכתיב וטסה הנס לעקת בני ישראל באה אלי. ועתיד הקב"ה להכריז בכל העולם ולהשמיע קול לאמר (ישע' סג) ויאמר אך עמי המה בנים לא ישקרו ויהי להם למושיע : (א-קז)

## קכ

**שיר** המעלות ממעמקים קראתיך ה'. אמר רבי חזקיה שיר המעלות סתם ולא פריש מאן אמרו. אלא שיר המעלות דזמין כל בני עלמא למימר. דזמין האי שיר למימריס לדרי עלמא. ומאי הוא. ממעמקים קראתיך. דהכי תאכלא כל מאן דנוללי לגותא קמי מלכא קדישא. בעי למבעי בעותיס ולללא ממעמא דלכא. בגין דיסתכח לבס סליס בקב"ה. ויכיון לבא

בנים לבניך וגו'. וראה בנים לבניך מובן. מהו שלום על ישראל. איזו שייכות יש כאן על ישראל. אלא בשביל שהרבה שלום למעלה. כי כאשר אדם זוכה לכל הטוב הזה מסתמא הוא הרבה שלום למעלה ולמטה. ולפיכך שלום על ישראל סתם. שהשלום הוא שבח העליונים והתחתונים ושבח של כל העולם : (ג-יב)

## קכט

**רבת** צירוני מנעורי יאמר נא ישראל. פתח רבי יהודה ואמר (ישע' סג) בכל צרתם לו לך ומלאך פניו הושיעם וגו'. בוא וראה בכל צרתם של ישראל כאשר נודמן להם צרות כתוב לא באל"ף וקרי בוא"ו. לפי שהקב"ה עמאון בצרה. לא באל"ף מרמו על מקום עליון יותר (ה) אע"ג שאין במקום ההוא רגוז וצער. מגיע שמה למעלה צרת ישראל. לא באל"ף כמש"כ הוא עשנו ולא אהנו. כתוב באל"ף וקרי בוא"ו. ומלאך פניו הושיעם. והלא הוא עמאון באותה צרה ואתה אומר הושיעם (ז) אבל מושיעם לא כתוב אלא הושיעם. הושיעם מקורם לזה במה שהוא נודמן לסבול עמאון באותה צרה. ובוא וראה שבכל זמן שישראל הם בגלות גם השכינה עמאון בגלות. והרי ביארו כן בהכתוב (דברים י) וש"ב ה' אליהך את שבותך ורחמך וגו' : ד"א ומלאך פניו הושיעם. זו השכינה שהיא עמאון בגלות. ולבעבור שהשכינה עמאון הקב"ה זוכר אותם להטיב להם ולהוציאם מן הגלות (ז) שנאמר (שמות י) ואזכר את בריתי. בתחלה. ואח"כ ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי. ועתיד הקב"ה להכריז בכל העולם ולהשמיע קול לאמר (ישע' סג) ויאמר אך עמי המה בנים לא ישקרו ויהי להם למושיע : (א-קז)

## קכ

**שיר** המעלות ממעמקים קראתיך ה'. אמר רבי חזקיה שיר המעלות סתם ואין מפורש מי אמרו. אלא שיר המעלות שעתידיים כל בני העולם לומר. שהוכן זה השיר לדורות עולם לאמרו. ומה הוא. ממעמקים קראתיך. שכן למדנו כל מי שמתפלל תפלתו לפני המלך הקדוש. צריך לבקש בקשתו ולהתפלל מעומק הלב. כדי שיהיה נמצא לבו שלם עם הקב"ה. ויכוין הלב

### זיו הוהר

**קכט** (ה) כי לא באל"ף מורה על מקום נכוח שאין לנו השגה שם. ויש מפרשים הסביון כמו דאל"ף. והיינו שהענין נוגע עד ראשית הכל. והרי זה כמו בהפסוק ולא אהנו. רצה לומר דאל"ף אהנו ולא דשר מן השירים. כי סוף מעשה במחשבה תחלה כידוע שכל עיקר כריאת עולם הזה היה בשביל ישראל שיקבלו התורה. ובעבור זה נקראים בנים למקום : (ז) קשיא דיה דמלאך פניו היינו השכינה הקדושה. וכיון שהיא עם ישראל בגלות איך תושיע. הלא אין חבוש סתיר עצמו וכד שכן דאח"כ. ובתרין שהושיעם כלשון עבר משמעותו שהושיעם מקורם ומכבר במה שמלאך פניו הסביון דהגלות עם ישראל. והשכינה מנינה עיניה בגלות והיא תנאל עמאון : (ז) לפי פירוש זה אין הושיעם מוסב על מלאך פניו שהיא השכינה אלא שמוסב על הקב"ה היינו הרפואות כעלה דמטריניא. כי דבעבור השכינה שהיא שורה בישראל בתורת משכן יוכור הקב"ה את עמו ישראל להשיבם בגלות ולהוציאם מן הגלות יחד עם השכינה. ומשמעות הכתוב הוא שמלאך פניו של הקב"ה הוא סבת הישועה של הגאולה :

לכל ורעותה. ואמאי אמר דוד הכי. וסא כתיב (תהלים קט) בכל לבי דרשתיך. דא קרא סג. ואמאי בעי ממעמקים. אלא הכא תאנא כל בר נש דבעי בעוהי קמי מלכא. בעי לכוונא לכל ורעותה מעיקרא דכל עקרי (א) לאמסא דרכאן מעמקא דבירא. בגין דינגיד דרכאן ממבועא דכלא (ב) ומאי סא (ג) דא סהא אחר דנפיק מינה ואשתכח מינה סהא נהר. דכתיב (בראשית ג) ונהר יולא מעדן. וכתיב (תהלים מ) נהר פלגיו יסמחו עיר אלהים (ד) ודא אקרי מעמקים. עמקא דכלא ועמקא דבירא דמבועין נפקין מתמן וגדין לברכא כלא (ה) ודא סא שירותא לאמסא דרכאן מעמלא לתתא. ואמר רבי חזקיה כד עמיקא סתומא דכל סתומין בעי לומא דרכאן לעלמין (ו) אשרי כלא ואכליל כלא דסהא עמיקא עלא (ז) ומסא שאבי ואתנגיד נהר דנחלין ומבועין אתנגידו מינה (ח) ומתקנין מינה כלסו. ומאן דמלנו ללוהי בעי לכוונא לכל ורעותה לאמסא דרכאן מהסא עמיקא דכלא (ט) בגין דתקבל ללוהי ויתעביר רעותה: (ג-ג-ג).

רבי יצחק אמר שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'. מהו ממעמקים. זה הוא מי שחזר בתשובה לפני מלך העליון ומתפלל תפלה מעומק הלב (א) ושי"כ ממעמקים קראתיך ה'. רבי אבא אמר ממעמקים קראתיך ה'. מקום נסתר הוא למעלה והוא עומק הבאר (ב) ומשם יוצאים נחלים ומצינו לכל צד. ואותו עומק של העומק נקרא תשובה. ומי שרוצה לשוב ולהתהדר מחטאיו. בעומק ההיא צריך לקרות להקב"ה. ושי"כ ממעמקים קראתיך ה'. למדנו בזמן שהיה אדם חוטא לפני רבונו והקריב קרבנו על המזבח. והכהן היה מכפר עליו ומתפלל תפלה עליו. נחזור רחמים ונמחקו הדינים. ותשובה עליונה ההיא השפיעה ברכות במצינו הנמשכים ויוצאים ממנה. ומתבררים כל המאורות יחד. והאדם נטהר מחטאו: (ג-ג-ט).

אם עונות תשמר יה יי מי יעמד. אמר רבי חייא למדנו שבכמה דינים נידון האדם בין בחייו בין אחריו. שהרי כל עניניו בידן הם. והקב"ה תמיד ברחמים ורחמיו על הכל. ואינו חפץ לידן לאנשים כפי מעשיהם. כי כך אמר דוד אם עונות תשמר יה יי מי יעמד. כאן יש לעיין. כיון שאמר אם עונות תשמר יה. למה הזכיר

רבי יצחק אמר שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'. מהו ממעמקים. זה הוא מי שחזר בתשובה לפני מלך העליון ומתפלל תפלה מעומק הלב (א) ושי"כ ממעמקים קראתיך ה'. רבי אבא אמר ממעמקים קראתיך ה'. מקום נסתר הוא למעלה והוא עומק הבאר (ב) ומשם יוצאים נחלים ומצינו לכל צד. ואותו עומק של העומק נקרא תשובה. ומי שרוצה לשוב ולהתהדר מחטאיו. בעומק ההיא צריך לקרות להקב"ה. ושי"כ ממעמקים קראתיך ה'. למדנו בזמן שהיה אדם חוטא לפני רבונו והקריב קרבנו על המזבח. והכהן היה מכפר עליו ומתפלל תפלה עליו. נחזור רחמים ונמחקו הדינים. ותשובה עליונה ההיא השפיעה ברכות במצינו הנמשכים ויוצאים ממנה. ומתבררים כל המאורות יחד. והאדם נטהר מחטאו: (ג-ג-ט).

ויו הוהר

ק (ה) מי דבקש מאת עצם האליהות סבה הסבות שנקרא איין סוף: (ג) בזה ספורש איך אפשר כך. ואומר שצריך לכוון שיושפע שפע דמפורות ההתחלות מעמקא דבירא שהיה שיומשך אליה שבע ברכות ממבועא דכלא פ"י מאת עולם התכנה ע"י היתור שלהם שנקרא יתורא עלאה. אשר אליהם נשפע השפע מאת הא"ם באמצעות הכתר כידוע: (ג) זו שאלה מאי הוה מבועא דכלא. ומשיב שהוא עולם התכנה שנקרא עין. והוא המקום שיוצא ממנו הנהר היינו עולם הבינה. כפי"כ ונהר יוצא מעדן: (ד) מהו הפסוק מביא ראיה שהנהר הבינה משמח בספגו השפע שלו לעיר אליהם היינו המלכות: (ה) בזה מיוצג מעמקים ברשין רבים. ר"ל ב' עמקים עמקא דכלא הכמה ועמקא דבירא בינה: (ו) זה בחר עליון: (ז) פ"י שהתבר משה ברכת השפע שלו בעולם התכנה. והיינו התחלת המשיכת השפע: (ח) זו הבינה: (ט) זה תמצית כל המאמר שהתפלל צריך לכוון להמשיך ישועות חשש מן הא"ם שסמנו תבא ברכת השפע להכתי. וכן הכתר להכנה ובינה אבא ואמא יתורא עלאה. ומתן תתמשך השפע לתפארת וסלכות כרא וברתא יתורא תתאה. וכן המלכות תבא השפע לעוה"ו שיהיה נעשה רצונו של המתפלל. וזה ענין עמקא מאד והיא מדרגה גדולה עבודת צדיק הדר: (י) רבי יצחק סבא כמאר הענין בעמקים שהוא נכון גם לאנשים ונשים פשוטי העם שנושעים תשובה ומתפללים מעמקא דכלא רבונו של עולם הורשעה נא בלי שום כוונת ויתורים. ולשיטתו מעמקים מוסב על עומק לב האדם שגם זה טוב: (יא) רבי אבא דורש מעמקים על אנשים בינונים שעב"ס יכונו לבם וע"י תשובה שלהם לעורר רחמים מן עמק: דבירא שהוא עולם הבינה שנקראת תשובה עלאה. יען כי ממנה בא כפרת עון לכללי תשובה ועליה נאמר כי עמק הסליחה וגו':

ק (ה) מי דבקש מאת עצם האליהות סבה הסבות שנקרא איין סוף: (ג) בזה ספורש איך אפשר כך. ואומר שצריך לכוון שיושפע שפע דמפורות ההתחלות מעמקא דבירא שהיה שיומשך אליה שבע ברכות ממבועא דכלא פ"י מאת עולם התכנה ע"י היתור שלהם שנקרא יתורא עלאה. אשר אליהם נשפע השפע מאת הא"ם באמצעות הכתר כידוע: (ג) זו שאלה מאי הוה מבועא דכלא. ומשיב שהוא עולם התכנה שנקרא עין. והוא המקום שיוצא ממנו הנהר היינו עולם הבינה. כפי"כ ונהר יוצא מעדן: (ד) מהו הפסוק מביא ראיה שהנהר הבינה משמח בספגו השפע שלו לעיר אליהם היינו המלכות: (ה) בזה מיוצג מעמקים ברשין רבים. ר"ל ב' עמקים עמקא דכלא הכמה ועמקא דבירא בינה: (ו) זה בחר עליון: (ז) פ"י שהתבר משה ברכת השפע שלו בעולם התכנה. והיינו התחלת המשיכת השפע: (ח) זו הבינה: (ט) זה תמצית כל המאמר שהתפלל צריך לכוון להמשיך ישועות חשש מן הא"ם שסמנו תבא ברכת השפע להכתי. וכן הכתר להכנה ובינה אבא ואמא יתורא עלאה. ומתן תתמשך השפע לתפארת וסלכות כרא וברתא יתורא תתאה. וכן המלכות תבא השפע לעוה"ו שיהיה נעשה רצונו של המתפלל. וזה ענין עמקא מאד והיא מדרגה גדולה עבודת צדיק הדר: (י) רבי יצחק סבא כמאר הענין בעמקים שהוא נכון גם לאנשים ונשים פשוטי העם שנושעים תשובה ומתפללים מעמקא דכלא רבונו של עולם הורשעה נא בלי שום כוונת ויתורים. ולשיטתו מעמקים מוסב על עומק לב האדם שגם זה טוב: (יא) רבי אבא דורש מעמקים על אנשים בינונים שעב"ס יכונו לבם וע"י תשובה שלהם לעורר רחמים מן עמק: דבירא שהוא עולם הבינה שנקראת תשובה עלאה. יען כי ממנה בא כפרת עון לכללי תשובה ועליה נאמר כי עמק הסליחה וגו':

הו"ס (יג) אלא תלת דרגין דרמתי אדכר  
דוד הכא. אס עונות תשמר יה. אס חובין  
סניאו עד דלסקין לעילא לגבי אבא  
ואמא. הא הו"ס דאיוו רחמי. ואי שמא דא  
אע"ג דאיוו רחמי יתער בדינא. וכל דרגין  
אסתמו בדינא (יג) דרגא חדא איתא דנהדר לגביה. דכל  
אסותין מניס נפקין. איהו יחוס עלן. ומאן  
איהו. **בזי** (יד) מ"י יעמד ודאי. מ"י ירפא לנא.  
כד"א (אכס נ) כי גדול כוס שכר מ"י ירפא לך.  
וע"ד י"ס הו"ס. אי אלון שמחן יסתמו  
מן **בזי** יעמד. דכל ארמין דמיוכתא ורחמי מניס  
נפקין: (ג-קפא):

## קלא

**שיך** המעלות לדוד ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני  
ולא הלכתי בגדלות ובגפלאות ממני. פתח ההוא  
סבא ואמר. ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני וגו'.  
דוד מלכא אמר דא. בגין דהוה מלכא עלאה ושלטא על  
כל מלכין עלאון ושלטון דאית ממזרח ועד  
מערב. ולא סליק על לביס לאספסא מארחא. ותדיר  
שפיל לביס קמי מאריה. וכד הוה לעי באורייתא הוה  
מתגבר כאריה. ועיניו תדיר מאיכין בארעא מדחילו דמאריה.  
וכד הוה אויל צין עמא לא הוה ביה גסות רוחא  
כלל. וע"ד כתיב ה' לא גבה לבי. אע"ג דאנא מלכא  
שלטא על כל שאר מלכין דעלמא. ולא רמו עיני.  
בזמנא דאנא קאים קמך ולעי באורייתא. ולא הלכתי  
בגדלות ובגפלאות ממני. בשעתא דאנא אויל צין עמא.  
ואי דוד מלכא אמר הכי. שאר בני עמלח פל אחת  
כמס וכמס: (ג-קא):

## קלב

**עד** אמלא מקוס לה' משכנות לאביר יעקב. פתח  
רבי אבא ואמר (שמואל ב' כד) הכל נתן ארונה  
המלך למלך וגו'. ויאמר המלך אל ארונה לא כי קנו  
אקנה מאותך במחיר וגו'. ויקן דוד את הגרן וגו'.  
הכל נתן ארונה המלך. וכי ארונה מלך הוה. אלא  
ודאי ארונה מלכא הוה. וההוא אתר בראשית הוה. והוה  
שליט עליו. וכד משא זמנא לנפא מתחות ידיו לא  
נפיק אלא בסגיאנות דמא וקסולא בישראל. לבתר  
קאים ההוא מלאכא מחבלא על ההוא אתר ותשס חיליה.  
וההוא

זיו הוהר

(יג) רבים מקשים היא כמסורה ש'ינו כאן השם ארני שהוא דין ולא שם הו"ה שהוא רחמים. ויש רוצים ליישב בדוחק ע"י ספסוף  
של גימטריא. אבל למה לנו להרבות על הוהר דוחק אחר דוחק. כי הלא בכמה מקומות הספורה של הוהר מחודקת עם  
המסורה שלנו. ובדאי הם ידעו האמת לאמתו. וכעין זה כמסורה שיר חנוכה בהספוק איך ה' אקרא ואי ארני אתחנן. והמסורה  
שעל פי קבלה מורה שצריך להיות ואל הו"ה אתחנן: (יג) נפתחו בדין היינו כמו נפתחו בענותי. שאין להם מה להשיב נגד  
טענות ותביעות של מרת הדין: (יד) מ"י היינו עולם הבינה מפני שיש בה נשיב. וגם מפני שהיא מדרגה הראשונה מתחת יעלאל  
ששייך לשאר עליה מי היא. יען כי אין להשיבה בפרטיות מה היא. בידוע כמסוף שלת תשלח את האם:

## קלא

**שיך** המעלות לדוד ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני  
ולא הלכתי בגדלות ובגפלאות ממני. פתח סבא  
ההוא ואמר. ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני וגו'.  
דוד המלך אמר כך. לפי שהיה מלך גדול ומושל על  
כל מלכים הגדולים והשרים שנמצאו ממזרח ועד  
מערב. ולא עלתה על לבו לסור מדרך הישר. ותמיד  
השפיל לבו לפני רבונו. וכאשר היה עמל בתורה היה  
מתגבר כארי. ועיניו תמיד נמיכות בארץ מפחד רבונו.  
וכאשר היה הולך בין העם לא היה בו גסות רוח  
כלל. וע"ז כתוב ה' לא גבה לבי. אע"פ שאני מלך  
המושל על כל שאר מלכים שבעולם. ולא רמו עיני.  
בשעה שאני עומד לפניך ומתיגע בתורה. ולא הלכתי  
בגדלות ובגפלאות ממני. בזמן שאני הולך בין הועם.  
ואם דוד המלך אמר כך. שאר בני העולם על אחת  
כמה וכמה: (ג-קא):

## קלב

**עד** אמצא מקוס לה' משכנות לאביר יעקב. פתח  
רבי אבא ואמר (שמואל ב' כד) הכל נתן ארונה  
המלך למלך וגו'. ויאמר המלך אל ארונה לא כי קנו  
אקנה מאותך במחיר וגו'. ויקן דוד את הגרן וגו'.  
הכל נתן ארונה המלך. וכי ארונה מלך הוה. אלא  
ודאי ארונה מלך היה. ומקום ההוא ברשותו היה. והיה  
מושל עליו. וכאשר הגיע הזמן לצאת מתחת ידו לא  
יצא אלא בתשלום ממון הרבה והרג בישראל. אח"כ  
עמד מלאך המשיחית על מקום ההוא ותשס כחו.  
ומשום

ומקום ההוא הוא המקום שנעקד עליו יצחק היה. וכיון שראה הקב"ה למקום ההוא נתמלא רחמים. וזש"כ (דה"א כא) ראה ה' וינחם וגו'. מהו ראה ה'. ראה עקידת יצחק במקום ההוא ושב אפו ורחם עליהם. מיד (שמואל ב' כד) ויאמר למלאך המשיחית רב עתה הרף ירך. מהו רב. הרי ביארו קח את הרב. אבל כך הוא. כתוב כאן רב. וכתוב שם (דברים א) רב לכם שבת בהר הזה. כמו כן כאן רב עתה. רב לך להיות מקום הזה. תחת ירך. שנים רבות היה תחת ירך. מכאן ולהלאה רב. השב המקום לרבוננו. ועל כל זה בתשלום ממון הרבה והרג בישראל יצא המקום מתחת ידו: (ב-ידי.)

**קומה** ה' למנוחתך אתה וארון עזך. פתח יהודי ההוא ואמר קומה ה' למנוחתך. כמי שאומר יקום המלך אל בית מנוחת משכנו. שנים הם היו שאמרו קומה ה'. משה ודוד. משה אמר (במדבר ט) קומה ה' ויפוצו אויבך. ודוד-אמר קומה ה' למנוחתך. איזה חלוק ביניהם. אלא משה כמי שפוקד לביתו אמר. משה פקד אליו להתגר מלחמה כנגד אויביו. דוד הזמין אותו לנחל כמי שמזמין לרבוננו. והזמין למלך ולהמטרונה עמו. וזש"כ קומה ה' למנוחתך אתה וארון עזך. בשביל שלא להפרידם:

**כהניך** ילבוש צדק וחסידיך ירגנו. בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיתך. מכאן יש ללמוד מי שמזמין למלך ישנה מצעה הרגלו של המלך. בשביל לשמח למלך. אם רגלו המלך שמשמחים אותו בדחנים הדיוטים. יסדר לפניו בדחנים נסיכים ודוכסים. ואם לא אין זה בדחנות למלך. בוא וראה דוד הזמין לו למלך ולהמטרונה לנות. מה עשה. היה משנה בדחני המלך על בדחנים של נסיכים ודוכסים. ומי הם. שכתוב כהניך ילבוש צדק וחסידיך ירגנו. וחסידיך ירגנו. הלא ולוייך ירגנו היה צריך לומר. שהרי הלויים הם בדחני המלך. ועכשו שהזמין דוד את המלך לנות. עשה שכהנים וחסידים הם יהיו בדחני המלך. א"ל הקב"ה לדוד. דוד אין דרכי בכך. א"ל דוד. אדני המלך כאשר אתה בהיכלך אתה עושה כרצונך. עכשו שהזמנתי אותך אלי ברצוני עומד הדבר. לקרב אליה שהם חשובים יותר. אע"פ שאין דרכם בכך. מכאן יש ללמוד שמי שהוא בביתו יסדר הנהגותו ומעשיו כרצונו. וכאשר מזמנים לו יעשה רצון בעל האכסניא כפי שמסדר לפניו. שהרי דוד החליף לויים וסידר כהנים וחסידים. והקב"ה הקים הדבר כרצון דוד. וע"ז אמר דוד. בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיתך. הסדר שסדרתי אל תסוב לאחור. א"ל הקב"ה. דוד חייך שאפילו בכלים שלי לא אשתמש אלא בכלים שלך. ולא זו הקב"ה משם עד שנתן לו אוצרות ומתנות. שכתוב נשבע ה' לדוד אמת לא ישוב ממנה מפרי בטןך אשית לכסא לך: (א-מח.)

**כי** בחר ה' בציון אוה למושב לו. זאת מנוחתי עדי עד וגו'. אמר רבי חייא כתיב כי בחר ה' בציון אוה למושב לו. זאת מנוחתי וגו'. על פי רוב קוראים כל החברים לציון בלשון זכר. לפי שציון הוא רחמים

והוא אתר אתר דאחשקד ציוס ילחק הוס. וכיון דחמא קב"ה הווא אתר אתמלי רחמין. הו"ל (דמ"א כא) ראה ה' וינחם וגו'. מהו ראה ה'. ראה עקידת יצחק בטהור אתר ושב ורחם עליהם. מיד (שמואל ב' כד) ויאמר למלאך המשיחית רב עתה הרף ירך. מהו רב. הרי ביארו קח את הרב. אבל הכי הוא. כתיב הכא רב. וכתוב התם (דברים א) רב לכם שבת בטהר הזה. הו"ל הכי נמי רב עתה. רב לך למחוי ה' אתר תחום ירך. שנין סגיאון הוס תחום ירך. מכאן ולהלאה רב. אהרן אתר למאריה. ועל כל דא בסגיאנות דמא וקטולא בישראל נפק מתחת ידיה: (ב-ידי.)

**קומה** ה' למנוחתך אתה וארון עזך. פתח יהודי ואמר קומה ה' למנוחתך. כמאן דאמר יקום מלכא לבי נייחא דמשכניה. תרין אינון הוו דאמרו קומה ה'. משה ודוד. משה אמר (במדבר ט) קומה ה' ויפוצו אויבך. ודוד אמר קומה ה' למנוחתך. מאי לויכא צייניס. אלא משה כמאן דפקיד לביתיה קאמר. משה פקיד ליה לאנחא קרבא לקביל שגלוי. דוד זמין ליה לנייחא כמה דזמין למאריה. וזמין למלכא ולמטרונתא עמייה. הו"ל קומה ה' למנוחתך אתה וארון עזך. בנין דלא לאשרא לון:

**כהניך** ילבוש צדק וחסידיך ירגנו. בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיתך. מכאן אוליפנא דמאן דזמין למלכא ישי עובדיו. בנין דמייסב דחוס למלכא. אי ארמיה דמלכא דמדאן ליה בדיחי דיוסי. יסדר קמיה בדיחי רופיטוס ופרדשכי. ואי לאו לאו איסו בדיחותא דמלכא. תא חוי דוד זמין ליה למלכא ולמטרונתא לנייחא. מאי עבד. שאני בדיחי דמלכא בנין רופיטוס. ומאן ניכסו. דכתיב כהניך ילבוש צדק וחסידיך ירגנו. וחסידיך ירגנו. ולוייך ירגנו מצבי ליה. דהא ליואי אינון בדיחי דמלכא. והשתא דוד זמין ליה לנייחא. עבד כהני וחסידי דלויי אינון בדיחי דמלכא. א"ל קב"ה לדוד. דוד לאו ארחא הכי. א"ל דוד. מארי כד אנת בסיכלך את עבדך כרעותך. השתא דזמיננא לך ברעותי קיימא מלה. לאקרצא אלן דאינון חסידי יתיר. אע"ג דלאו ארמייסו ביה. מכאן אוליפנא דמאן דלויסו בביתיה יסדר ארמיה ועובדיה כרעותיה. ואי זמנין ליה יעבד רעותא דאושפתייה כמה דמסדר עלוי. דהא דוד אחלק ליואי וסדר כהני וחסידי. וקב"ה אוקיס מלה כרעותיה. וע"ז אמר דוד. בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיתך. סדורא דקא סדרכא לא יסוב לאחורא. א"ל קב"ה. דוד חייך באפילו באמנין דילי לא אשתמש אלא במאנין דילך. ולא זו קב"ה מתמן עד דייבי ליה כצבון ומתמן. דכתיב נשבע ה' לדוד אמת. לא ישוב ממנה מפרי בטןך אשית לכסא לך: (א-מח.)

**כי** בחר ה' בציון אוה למושב לו. זאת מנוחתי עדי עד וגו'. אמר רבי חייא כתיב כי בחר ה' בציון אוה למושב לו. זאת מנוחתי וגו'. לזמין כחביא כללו קראן להאי דבורא. בנין דליון איסו רחמי

רחמים (א) וכאן קורא לו המקרא בלשון נקבה. א"ר יוסי כך נשמע לי ממנורה הקדושה. בשעה שהזיוג למעלה נזדווג יחדו. כדי להראות שהמדרגה בחי נקבה נכללת בהמדרגה בחי. וזכר בכלל אחד נקרא לפעמים בחי. וזכר בלשון נקבה. ולפעמים נקראת בחי הנקבה בלשון זכר. שהרי אז ברכות של תפארת ומכת נמצאות. ואין בהם פירוד כלל. וע"כ או"ה למושב לו זא"ת מנוחתי בלשון נקבה נכתב. וכתב כי בחר ה' בציון. בציון דוקא. רצה לומר בזאת שינה בתוכו ושוכנת בו. ולא כתיב לציון (ג) והכל אחד בין שקורא לזאת בלשון זכר ובין שקורא לזה בלשון נקבה. הכל אחד ובמדרגה אחת עומדין. וע"כ כתיב (תהלים פו) ולציון יאמר איש ואיש יולד בה. וזאת בו. איש ואיש מדרגה אחת לדין ומדרגה אחת לרחמים (ז). וכאשר מזדווגים כאחד ביוג אחד או ירושלם בשם ציון נקראת (ז) ציון וירושלם ידוע ומובן. וזה בזה תולה : (ג-א).

זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי איתיה. רבי ייסא אמר מקרא זה כנסת ישראל אמרה לו בשעה שנבנה בית המקדש ונכנס הארון למקומו. רבי חזקיה אמר הקב"ה אומר לו על כנסת ישראל כאשר ישראל עושים רצונו. שהרי אז הקב"ה יושב על כסא כבודו ומרחם על העולם. וברכה ושלום וחביבות הכל נמצא. ואז הוא אומר זאת מנוחתי עדי עד : (ב-רבב).

רחמי (א) והכא קרא נוקבא קרא ליה. אמר רבי יוסי הכי שמיש לי מבוטא קדישא. כשעתא דזווגא אזדווג כחדא. בגין לאחורא דהא נוקבא תכלילת ביה בכלל חדא [לזמין] אקרי דכורא בשמא דנוקבא. ולזמין אקרי נוקבא בשמא דדכורא. דהא כדון כרבאן דדכורא ודמשדוניתא אשתכחו. ולא הוי כהו פרישואת כלל. וע"ד או"ה למושב לו זא"ת. מנוחתי כתיב. וכתב כי בחר ה' בציון. בציון דייקא. כהיה לזיון (ג) וכלל דכורא ביה. ולא כתיב לזיון (ג) וכלל חד בין דקרא להאי בשמא דדכורא ובין דקרא להאי בשמא דנוקבא. כלל חד ובדכורא חד קיימין. וע"ד כתיב (תהלים פו) ולציון יאמר איש ואיש יולד בה. [ולא בו]. איש ואיש חד לדינא וחד לרחמי (ג) וכד מזדווגין כחדא בזווגא חד כדון [ירושלם] לזיון אקרי (ד) לזיון וירושלם אשתמודע ואשתכח. וזה בזה תולה : (ג-א).

זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי איתיה. רבי ייסא אמר הוי קרא כנסת ישראל אמרה ליה כשעתא דאשתבני בי מקדשא ועאל ארונא לאתריה רבי חזקיה אמר קב"ה אמר ליה על כנסת ישראל כדי ישראל עבדין רעותיה. דהא כדון קב"ה יתיב על כורסי יקריה ומס על עמלא. וברכה ושלום וחביבותא דכלל [אשתכח]. וכדון אמר זאת מנוחתי עדי עד : (ב-רבב).

קלג

שיר המעלות לדוד הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. אמר רבי אבא וכאים הם ישראל שלא מסרם הקב"ה לשר או למלאך. אלא שישאל נאחזים בו והוא נאחו בהם. ומחביבות שלהם קרא אותם הקב"ה עבדים. שנאמר (ויקרא כה) כי לי בני ישראל עבדים עבדי ה'. אח"כ קרא אותם בנים. כמש"נ (דברים יז) בנים אתם לה' אלהיכם. אח"כ קרא אותם אחים. כמש"נ (תהלים קכג) למען אחי ורעי וגו'. ולבעבור שקרא אותם אחים חפץ לשם מדורו בהם שלא יסיר מהם. בכך כתוב הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. ומנורה הקדושה כך אמר. הנה מה טוב ומה נעים וגו'. כמש"נ (ויקרא כ) ואיש אשר יקח את אחותו. ובספרו של רב ייבא סבא מובא. ואיש. זה הקב"ה. אשר יקח את אחותו. זו כנסת ישראל. וכל כך למת. חסד הוא. חסד הוא בודאי (א) וזה נתבאר. וע"כ הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. [שבת אחים. היינו התחברות א"ח בצד"ק (ג) גם לרבבות]

קלב

שיר המעלות לדוד הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. אמר רבי אבא וכאים הם ישראל דלא יבן לון קב"ה לרבבא או לשליחא. אלא ישראל אחיד ביה והוא אחיד ביה. ומחביבותא דילון קרא לון קב"ה עבדין. הס"ד (ויקרא כה) כי לי בני ישראל עבדים עבדי ה'. לכתר קרא לון בנים. הס"ד (דברים יז) בנים אתם לה' אלהיכם. לכתר קרא לון אחים. הס"ד (תהלים קכג) למען אחי ורעי וגו'. ובגין דקרא לון אחים בעל לשונא מדוריה ביה ולא יעדי מנייהו. כדון כתיב הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. ובזווגא קדישא הכי אמר. הנה מה טוב ומה נעים וגו'. כד"א (ויקרא כ) ואיש אשר יקח את אחותו. ובספרא דרב ייבא סבא. ואיש. דא קב"ה. אשר יקח את אחותו. דא כנסת ישראל. וכל כך למת. חסד הוא. חסד הוא. ודאי (א) והא ארומוס. וע"ד הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. [שבת אחים. התחברותא דא"ח בצד"ק (ג) גם לאסגא]

זיו הוהר

קלב (א) כי ציון מרם : ג' תפארת ויכורא דיהיה : (ג) פ"י כי אחר פלג כחו יתכן אות ל' להנבחר. כמו כי יעקב בחר לו יח. דכן יבאר שבונו על התפארת שבה כמלכות שתשכן בו והכלל בתוכו להשפיע בה שפע דעילא ע"י ציון שתוא מסירת היסוד : (ג) תפארת רחמים והיינו ציון. ומלכות דין והיינו ירושלים אשר עד"ק לזיון בה : (ד) איב סובן שהרי זה כאילו נכתב וירושלים יאמר :

קלג (א) כי תפארת זהו רחמים עיקרו הוא חסד : (ב) ה' ג' תפארת כמלכות : 8 16

לרבות לישראל שלמטה כמו שאמרנו. שהרי בשעה  
שכנסת ישראל בהודגות עם הקב"ה. ישראל שלמטה  
שרים בשמחה גם הם עם הקב"ה. ולפיכך גם יחד  
כתוב: (י: 1-2)

רבי שמעון אמר הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. מהו שבת אחים גם יחד. כמש"כ ופניהם איש אל אחיו. בשעה שהם אחד באחד מסתכלים פנים בפנים כתוב הנה מה טוב ומה נעים (א) וכאשר המדרגה בחינת זכר מחזור פניו מן המדרגה בחי' נקבה אויל צלול. בכך כתוב (משלי י) ויש נספה בלא משפט בלא משפ"ט ודאי. וכתוב (תהלים פט) צד"ק ומשפ"ט מכוון כסאך (ז) שאין הולכים זו בלא זה. וכאשר משפ"ט מתרחק מן צד"ק אי' צלול. ד"א הנה מה טוב ומה נעים וגו'. אלו הם החברים בשעה שהם יושבים יחד ואין נפרדים זה מן זה. בתחלה נראים כגבורים מגיירי מלחמה כאילו חפצים להרג זה לזה. ואח"כ חוזרים להיות באהבה של אחות. והקב"ה מהו אומר. הנה מה טוב ומע נעים שבת אחים גם יחד. גם להכליל עמהם השכינה. ולא עוד אלא שהקב"ה מקשיב דיבורם ומקבל נחת ושמח עמהם. וש"כ (מלאכי א) אז נברו ראייה איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויתכבד ספר זכרון לפניו וגו' (א-ב-ג):

**כשמן** הטוב על הראש יורד על הזקן **זקן** אהרן שירד על פי מדותיו. רבי אבא אמר כשמן הטוב על הראש. איהו שמן הטוב. זה שמן משחת קודש שנמשך ויוצא מן הקדמון הקדוש (א) שנמצא בנהר עליון ההוא המניקה להבנים להאיר במאורות (ז) ואותו השמן נמשך בראש המלך (י) ומראשו ליקרת הזקן הקדוש (n) ומשם נמשך לכל אותו מלבושי כבוד שהמלך מתלבש בהם (v) וזש"כ שירוד על פי מדותיו. על פי מדותיו ממש (י) ואלה הם כתרי המלך ששמו הקדוש נמצא בהם (h) ובוא וראה כל המשכת השפע וכל שמחת העולמות אין יורד לברך אלא על ידי אותן כתרים הקדושים. שהם שם המלך הקדוש. ולפיכך שירוד על פי מדותיו על פי מדותיו בודאי (יג) כמש"נ (במדבר ד) על פי אהרן ובניו תהיה כך על פי מדותיו יורד ונמשך לכל העולמות להמצא שפע ברכות לכל. ובוא וראה השפעת שמן הטוב ההוא לא נזמן להמשך עד השעה שהעבודה שלמטה הייתה עולה ונפגשים זה בזה. וזש"כ (משלי כז) שמן וקטרת ישמח לב. שמן למעלה וקטרת מלמטה. בכך היא שמחת הכל: (י-ג):

רבי יצחק אמר כשמן הטוב על הראש. זה שמן משחת קודש העליון. שנמשך ויוצא מן המקום הנהר עומק של הכל (י: ד"א שנמשך ויוצא מן הראש של

לְאִסְגָּאָה לְיִשְׂרָאֵל וּלְתַתָּא  
וּכְנֻסָּת יִשְׂרָאֵל בְּחֻדוֹתָא  
שְׂרִיין חֻדוֹתָא גַם חִינן  
כְּתִיב : (ג'—:)

רבי שמעון אמר הנה מה טוב ומה נעים שבת  
אחים גם יחד. ג'סו שבת אחים גם יחד. כד"א  
ופנייה ארץ אל אחיו. בשעתא דהוה חד בחד משנימין  
חמין בלשנין כתיב הנה מה טוב ומה נעים (ג) וכך  
מהדר לדורא אנפוי מן נוקבא ווי  
לעלמא. כדון כתיב (פלי יג) ויש נפשה בלא משפט.  
בלא משפט ודאי. וכתיב (תהלים פט) לד"ק ומשפט  
מכון כסאך (ד) דלא אולי דא בלא דא. וכך  
משפט מרחק מלד"ק ווי לעלמא. דא הנה מה  
טוב ומה נעים וגו'. אלין אינון חבריא בשעתא דאינון  
תיבין כהדא ולא מתפרשן דא מן דא. בקדמיתא דאתון  
גוברי מניה קרבא דבעו קעלא דא לרא.  
לבתר אתהדרו ברחימותא דאחור. קב"ה מהו  
אומר. הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד.  
גם לאכללא עמאון שכינתא. ולא עוד אלא דקב"ה  
אליה מלוליייה ומיחא ליה וחדי ביה. הה"ד  
(מלאכי ג) אז נדברו יראי ה' ארץ אל רעשו ויבקש  
וישמע ויכתב ספר זכרון וגו' : (ג—ג)

**בשמן** הסוב על הראש ירד על הזקן זקן אהרן  
שידד על פי מדותיו. רבי אבה אמר כשמן  
הציב על הראש. מאן שמן הסוב. דא משה רבות  
ודשא דגידו ונפיק מעתיקא קדישא (א) דאשתכח  
בזהוה נהר עלאה דינקא לבנין דלדלקא  
בזינין (י) וההוא משה גייד ברישא דמלכא (י) ומרישא  
ליקרו דריקא קדישא (ח) ומתמן גייד לכל אינון  
לבושי יקר דמלכא אתלבש בהו (ט) ה"ה שידד  
על פי מדותיו. על פי מדותיו ממש (י) ואליו אינון  
כתרי מלכא דשמיא קדישא לאשתכח בהו (יא) ותא חוי  
כל גיידו וכל חידו דעלמין לא נחית  
לברכא אלא על ידי דאלין בתרין קדישין. דאינון שמה דמלכא  
קדישא. ובנ"י שידד על פי מדותיו. על פי מדותיו  
ודאי (יב) כד"א (במדבר ד) על פי אהרן ובניו תהיה.  
וכך על פי מדותיו נחית וגייד לכלהו עלמין לאשתכחא  
בברכא לכלא. ותא חוי ההוא שמן הסוב  
לא זמין עד האי זמנא דפולחנא דלתתא  
הוא סליק ואשתערין דא ברא. ה"ה (משלי כו) שמן  
וקסרת ימחה לב. שמן לעילא וקסרת לתתא. דין  
הוא מדותא דכלא : (ג—י)

רבי יצחק אהר כהמן הסוב על הראש. דא  
משה רבות קדישא עלאה. דנגיד ונפיק מאתר  
דנהרא עמיקא דכלא (יג) ד"א דנגיד ונפיק מרישא  
דכל

## זיי חזוהר

(ג) כי עיקר הזרזות תמורת כמלכות להשפיע בה שפע כל טוב הוא להיותם פנים בפנים: (ד) צדק היינו מלכות. משפטם היינו תמורת: (ה) מי מן ספרות התכונה שנקרא: אבא: (ו) מי מן ספרות הכונה שנקראת אבא הסניקתו המהפכית שפע הכונים שלה. היינו הספרות שחתתיהן שאירוי בהרבה העליונה: (ז) היינו ספרות התמורת שנקרא מלכא קרישא: (ח) מי קוי יוציא אותות המזרחיים ומבכיותם ממנו: (ט) למשל חקן כפי: אדם: (י) היינו שאר הכספיות הסובבות ומלבישות ההתמורת: (יא) דרוש מדותיו במשמעות מלבושיו עדר הכתוב בד: (יב) מי הכספיות המבטורות וסובבות ההתמורת קראוין: כתי: מלכא שושהם היייה התפשט בתן: (יג) דרוש עי: היינו עי גורות והתכפול: (יד) מי מן עולם הכונה



דכל רישון סתומא דכל סתומין (יד) על הראש.  
 על הראש ודאי ראש דאדם קדמא (טו) יורד  
 על הזקן. זה זקן כבודו כמו שנתבאר. זקן אהרן. זה  
 כהן גדול שלמעלה. וזה נתבאר. ושמן ההוא יורד  
 על פי מדותיו (טז) שמאותו השמן נמשך ויוצא ויורד  
 השפע להתחתונים. וכדמיון הזה נתגדל ונתעטר כהן  
 התחתון בשמן המשחה למטה: (ג-ה):

רבי יהודה אמר כשמן הטוב על הראש. זה  
 הוא המקום להמצא בו שפע ברכות (יז) מניין.  
 שכתוב כשמן הטוב וגו'. ובסופו מה כתוב כי שם  
 צוה ה' את הברכה חיים עד העולם. שבמקום הזה  
 שריות הברכות. ואם תשאל הלא כתוב כטל חרמון  
 שיוורד על הררי ציון. לא כתוב שם אלא טל. אבל  
 הוא שמן והוא טל. אותו הטל הוא מה שמוריד  
 הקב"ה מן שמן העליון (יח) כי שם ההוא יוצא לצד  
 הימין. ב' השפעות הם יין ושמן והולכים לשני צדדים.  
 יין לצד שמאל ושמן לצד ימין. ומצד הימין נשפעות  
 הברכות לעולם. ומשם תתמשך מלכות הקדושה: (א-ה):

## קלד

שיר המעלות הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים  
 בבית ה' בלילות. פתח רבי יהודה ואמר. הנה  
 ברכו את ה' כל עבדי ה' וגו'. מקרא זה נתבאר.  
 אבל בוא וראה הנה ברכו את ה'. ומי הם הראוים  
 לברך לו להקב"ה. כל עבדי ה'. לפי שכל אדם מ'שאל  
 אשר בעולם אצ"פ שכלם ראויים לברך לו להקב"ה.  
 אבל הברכות שבעבורן יתברכו עליונים ותחתונים  
 הוא. זה הוא מה שמברכים לו עבדי ה' ולא כלם.  
 ומי הם שברכותיהם ברכה. העומדים בבית ה' בלילות.  
 אלה הם העומדים בחצות הלילה ונתעוררים לקרות  
 בתורה. הם עומדים בבית ה' בלילות. שהרי אז בא  
 הקב"ה להשתעשע עם הצדיקים בגן העדן: (א-ג):  
 פתח רבי יצחק ואמר הנה ברכו את ה' כל  
 עבדי ה' וגו'. מקרא זה ביארוהו החברים והוא נדרש.  
 אבל זה הוא השבח של כל אותן בני האמונה. ומי  
 הם אותן בני האמונה. הם העומדים בחצות הלילה  
 לעסוק בתורה. והם מתדבקים בכנסת ישראל לשבח  
 להקב"ה ברביר תורה. בוא וראה בשעה שהאדם יקום  
 בחצות הלילה לעסוק בתורה. ורוח צפון נתעורר  
 בחצות הלילה. אז איל"ת הריא עומדת ומשבחת  
 להקב"ה

## קלד

שיר המעלות הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים  
 בבית ה' בלילות. פתח רבי יהודה ואמר. הנה  
 ברכו את ה' כל עבדי ה' וגו'. האז קרא אוקמוס.  
 אבל תא חזי הנה ברכו את ה'. ומאן אינון דיתחזון  
 לברכא ליה לקב"ה. כל עבדי ה'. בנין דכל בר כס בעלמא  
 מ'שאל אצ"פ דכלו יתחזון לברכא ליה לקב"ה.  
 אבל ברכתא דבנייהו יתברכו עליון ותחתין מאן  
 הוא. ההוא דברכין ליה עבדי ה' ולא כלו.  
 ומאן אינון דברכתהון ברכתא. העומדים בבית ה' בלילות.  
 אליון אינון דקיימין בפלגות ליליא ואתערי למקרא  
 באורייתא. אליון קיימי בבית ה' בלילות. דהא קדון  
 קב"ה אתי לאשתעשעא עס לדיקא בגנתא דעדן: (א-ג):  
 פתח רבי יצחק ואמר הנה ברכו את ה' כל  
 עבדי ה' וגו'. האז קרא הא אוקמוס חבירא והא אתמר.  
 אבל האז שכתא הוא דכל אינון בני מ'סינותא. ומאן  
 אינון בני מ'סינותא. אינון דקיימין בפלגות ליליא  
 למלעי באורייתא. ומתדבקי בה כנסת ישראל לשבחא  
 לקב"ה בחלי דאורייתא. תא חזי בשעתא דב"ק קס  
 בפלגות ליליא למלעי באורייתא. ורוח צפון אתער  
 בפלגות ליליא. ההוא אילתא קיימא ומשבחת  
 ליה

## יוו הודו

(יד) פ' בן התר עליון: (טו) פ' עד החכמה שנקרא אבא וטעם  
 חסר: (טז) פ' שנותה שפע העלינה שנקראת שכן הבאה מן ג'  
 הספירות שאחר הבונה הקראין מדותיו. וכן יורד השפע להתחתונים  
 החכמה שנקרא אבא כסבאר לעיל: (יח) פ' כאשר שפע החכמה שנקרא שכן  
 ב"ל. על שם ג' אותיות הראשונות של השם הו"ה ב"ה בספיר  
 א"ס"ר שהוא בנין מ"ל. והן בחינת היסוד הסוד ודחמים שבהן  
 נשע שפע ברכה לזה העולם ע"י האות ה' אחרונה ב"ה. היינו  
 המלכות שחלקת השפע בפריאות וצמצום לבי  
 אחד ואחר כראוי לו:

לֹא לִקְצֵה (א) וּבִשְׁמַחַת דָּחִיָּה קִיּוּמָה כְּמֹה אֵלֶּךָ  
 וְכֹמֶה יִבְצֵן קִיּוּמִין עִמָּה בְּקִיּוּמִיָּהּ. וְכִלְשׁוֹ שְׁאֵרִין לִשְׁמַחַת  
 לְמַלְכָּא קִדִּישָׁא. וְהִסְוֹ מֵאֵן דּוּכִי וְקֵס בְּסִלְגוֹת לִילִיָּה  
 לְמַלְשֵׁי בְּאוֹרֵייתָא קִבֵּה אֵלִית לִיָּה. כְּמֹה דְּאוֹקֻמוֹס (שִׁי ה)  
 הַיּוֹשֵׁבֶת בְּגִימִס חֲבִירִים מְקַשְׁבִּים לְקוֹלֶךָ הַשְׁמִיעֵנִי. וְכִל  
 אִינוֹן אֲחֻלּוֹסִין דְּלִיעֵלָה וְכִל בְּנֵי תוֹשְׁבַתְהָא דְּמוֹמְרִין לְמֵאֲרִיסוֹן.  
 כְּלִשׁוֹ מִשְׁתַּכְכִּי בְּגִין תוֹשְׁבַתְהָא דְּאִינוֹן דְּלִיעֵן בְּאוֹרֵייתָא.  
 וְאִמְרִי וְאִמְרִי הִנֵּה בְּרַכּוֹ אֵת ה' כֹּל עֲבָדֵי ה'.  
 אֲתוֹן בְּרַכּוֹ אֵת ה'. אֲתוֹן שְׂבָחוּ לְמַלְכָּא קִדִּישָׁא. אֲתוֹן  
 אֲשַׁעְרוּ לִיָּה לְמַלְכָּא. וְהִסְוֹ אֵלִיתָא מִתְּעַטְרָה בִּיהַּ בְּהִסּוֹ  
 בִּיָּן וְקַמַּת קִמִּי מַלְכָּא וְאִמְרַתָּ. חֲמִי בְּחִמִּי  
 בְּרָא אֲחִינוּתָא לְקַמֶּךָ. בְּחִמִּי בְּרָא אֲתַעֲרַנָּה  
 לְנִבְכָּךְ. וְאֲתוֹן אִינוֹן דְּשַׁבְחָה כְּלָל דִּילִישׁוֹן  
 קִמִּי מַלְכָּא. סִדֵּר וְאִמְרִי הַעֲוֹמְדִים בְּבִית  
 ה' בְּלִילֹת. אֲלִין אֲקִרְוִן עֲבָדֵי ה'. אֲלִין אֲתַחֲוִין לְבִרְכָּה  
 לְמַלְכָּא. וּבִרְכַּתָּא דִּילִישׁוֹן בְּרַכַּתָּא. הִסְדִּי שְׁלוֹ יִדִּיכֶם  
 קִדֵּשׁ וּבְרַכּוֹ אֵת ה'. אֲתוֹן אֲתַחֲוִין דְּמַלְכָּא קִדִּישָׁא יִתְבַּרְךְ  
 עַל יִידִיכֶם. וּבִרְכַּתָּא דְּעַל יִידִיכֶם בְּרַכַּתָּא הִיא.  
 שְׁלוֹ יִדִּיכֶם קִדֵּשׁ. מִסּוֹ קִדֵּשׁ. אֲתֵר עֲלָהּ דְּמִבְּוֹתָא  
 דְּנַחֲלָה עֲמִיקָא נְפִיק מִיָּמִין (ב) דְּכְתִיב וְהִרָא יוֹלָא מִעֵדֶן  
 לְהַשְׁקֹתָ וְגו'. וְעַדִּין סוֹף דְּלִקְרִי קִדֵּשׁ עֲלָהּ.  
 בְּנִיכָּךְ שְׁלוֹ יִדִּיכֶם קִדֵּשׁ. וְכִרְ נֶשׁ דְּעִבִּיד סִכִּי וְכִי  
 לְהִלִּי מֵאִי קֵא מְכַרֵּי עֲלֵיהּ. יִבְרַכְךָ ה' מִלִּינוֹן. אֵת תִּתְבַּרְךְ  
 לְקִבֵּה מֵאֲתֵר דְּאִקְרִי קִדֵּשׁ עֲלָהּ (ג) וְהִסְוֹ יִבְרַכְךָ לְךָ  
 מֵאֲתֵר דְּאִקְרִי לִינוֹן. דָּתָא וּמִסְרֻוֹתָא תִּתְבַּרְכוֹן  
 כְּחִדָּא. כְּמֹה דְּזוּגָא דִּילִישׁוֹן סוֹף כְּחִדָּא לְשַׁבְחָה  
 לְמַלְכָּא. כִּךְ מִהִסּוֹף אֲתֵר דְּמִתְבַּרְכָּה כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל  
 מִהִסּוֹף אֲתֵר יִזְמִין לְךָ בְּרַכָּא. הִסְדִּי יִבְרַכְךָ ה'  
 מִלִּינוֹן עֶשֶׂה שְׁמִים וְאִרְךָ (ד) (ג—י:)  
**שְׁאוֹ** יִדִּיכֶם קִדֵּשׁ וּבְרַכּוֹ אֵת ה'. אֲמֵר רַבִּי אֲלַעֲזָר  
 הָא תִּמְיִן דְּכִדְּ בִרְ נֶשׁ קֵס בְּלִפְרָא בְּנֵי לְאַחֲסָה  
 בְּקִדְמִיתָא כְּמֹה דְּאוֹקֻמוֹס. וְתֵא חֲוִי בְּגִין  
 כְּעֵלָה דֵּא אֲוִקֻמָּנָה מְלֵה (ה) וְתוֹ דְּבִעֵיָּה לִיָּה  
 לְבִיכָּךְ לְנִסְטָלָה יִדֵּא יִמִּינָה בְּשִׁמְאַלָּה. בְּגִין לְשִׁלְטָה  
 יִמִּינָה עַל שְׁמַלְאַל וְיִסְתַּחֲוִי יִמִּינָה מִן שְׁמַלְאַל.  
 וּבְנִיכָּךְ אִיָּהוּ נְעִילָה. וְעִידִי מֵאֵן דְּנִסְטִיל יִדִּי  
 יִסִּיל יִמִּינָה בְּשִׁמְאַלָּה לְאַשְׁלֵא יִמִּינָה עַל שְׁמַלְאַל (ו) בְּגִין  
 דְּלֵא יִסִּיב דּוֹכַתָּא לִיָּרָה הִרְעֵה לְשִׁלְטָה כְּלָל. וְהִסְוֹ  
 אֲוִקֻמָּנָה: (א—ה:)

**יִבְרַכְךָ** ה' מִלִּינוֹן עֶשֶׂה שְׁמִים וְאִרְךָ. רַבִּי יְהוֹדָה  
 הוֹסֵס שְׂכִיחַ קִיָּים דְּכִי בְּשִׁמְעוֹן. אֲמֵר לִיָּה  
 יִשְׂרָאֵל מֵאֵן אֲתֵר אֲתַבְּרַכָּאָן. אֲלִיל וְוִי לְעֵלְמָה  
 דְּלֵא מִשְׁגִּיחִין וְלֵא מִסְתַּכְלִין בְּנֵי נֶשֶׁא בִּיקְרָא דְּמַלְכָּא  
 עֲלָהּ

לִקְצֵה (א) וּבִשְׁמַחַת דָּחִיָּה קִיּוּמָה כְּמֹה אֵלֶּךָ  
 וְכֹמֶה יִבְצֵן קִיּוּמִין עִמָּה בְּקִיּוּמִיָּהּ. וְכִלְשׁוֹ שְׁאֵרִין לִשְׁמַחַת  
 לְמַלְכָּא קִדִּישָׁא. וְהִסְוֹ מֵאֵן דּוּכִי וְקֵס בְּסִלְגוֹת לִילִיָּה  
 לְמַלְשֵׁי בְּאוֹרֵייתָא קִבֵּה אֵלִית לִיָּה. כְּמֹה דְּאוֹקֻמוֹס (שִׁי ה)  
 הַיּוֹשֵׁבֶת בְּגִימִס חֲבִירִים מְקַשְׁבִּים לְקוֹלֶךָ הַשְׁמִיעֵנִי. וְכִל  
 אִינוֹן אֲחֻלּוֹסִין דְּלִיעֵלָה וְכִל בְּנֵי תוֹשְׁבַתְהָא דְּמוֹמְרִין לְמֵאֲרִיסוֹן.  
 כְּלִשׁוֹ מִשְׁתַּכְכִּי בְּגִין תוֹשְׁבַתְהָא דְּאִינוֹן דְּלִיעֵן בְּאוֹרֵייתָא.  
 וְאִמְרִי וְאִמְרִי הִנֵּה בְּרַכּוֹ אֵת ה' כֹּל עֲבָדֵי ה'.  
 אֲתוֹן בְּרַכּוֹ אֵת ה'. אֲתוֹן שְׂבָחוּ לְמַלְכָּא קִדִּישָׁא. אֲתוֹן  
 אֲשַׁעְרוּ לִיָּה לְמַלְכָּא. וְהִסְוֹ אֵלִיתָא מִתְּעַטְרָה בִּיהַּ בְּהִסּוֹ  
 בִּיָּן וְקַמַּת קִמִּי מַלְכָּא וְאִמְרַתָּ. חֲמִי בְּחִמִּי  
 בְּרָא אֲחִינוּתָא לְקַמֶּךָ. בְּחִמִּי בְּרָא אֲתַעֲרַנָּה  
 לְנִבְכָּךְ. וְאֲתוֹן אִינוֹן דְּשַׁבְחָה כְּלָל דִּילִישׁוֹן  
 קִמִּי מַלְכָּא. סִדֵּר וְאִמְרִי הַעֲוֹמְדִים בְּבִית  
 ה' בְּלִילֹת. אֲלִין אֲקִרְוִין עֲבָדֵי ה'. אֲלִין אֲתַחֲוִין לְבִרְכָּה  
 לְמַלְכָּא. וּבִרְכַּתָּא דִּילִישׁוֹן בְּרַכַּתָּא. הִסְדִּי שְׁלוֹ יִדִּיכֶם  
 קִדֵּשׁ וּבְרַכּוֹ אֵת ה'. אֲתוֹן אֲתַחֲוִין דְּמַלְכָּא קִדִּישָׁא יִתְבַּרְךְ  
 עַל יִידִיכֶם. וּבִרְכַּתָּא דְּעַל יִידִיכֶם בְּרַכַּתָּא הִיא.  
 שְׁלוֹ יִדִּיכֶם קִדֵּשׁ. מִסּוֹ קִדֵּשׁ. אֲתֵר עֲלָהּ דְּמִבְּוֹתָא  
 דְּנַחֲלָה עֲמִיקָא נְפִיק מִיָּמִין (ב) דְּכְתִיב וְהִרָא יוֹלָא מִעֵדֶן  
 לְהַשְׁקֹתָ וְגו'. וְעַדִּין סוֹף דְּלִקְרִי קִדֵּשׁ עֲלָהּ.  
 בְּנִיכָּךְ שְׁלוֹ יִדִּיכֶם קִדֵּשׁ. וְכִרְ נֶשׁ דְּעִבִּיד סִכִּי וְכִי  
 לְהִלִּי מֵאִי קֵא מְכַרֵּי עֲלֵיהּ. יִבְרַכְךָ ה' מִלִּינוֹן. אֵת תִּתְבַּרְךְ  
 לְקִבֵּה מֵאֲתֵר דְּאִקְרִי קִדֵּשׁ עֲלָהּ (ג) וְהִסְוֹ יִבְרַכְךָ לְךָ  
 מֵאֲתֵר דְּאִקְרִי לִינוֹן. דָּתָא וּמִסְרֻוֹתָא תִּתְבַּרְכוֹן  
 כְּחִדָּא. כְּמֹה דְּזוּגָא דִּילִישׁוֹן סוֹף כְּחִדָּא לְשַׁבְחָה  
 לְמַלְכָּא. כִּךְ מִהִסּוֹף אֲתֵר דְּמִתְבַּרְכָּה כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל  
 מִהִסּוֹף אֲתֵר יִזְמִין לְךָ בְּרַכָּא. הִסְדִּי יִבְרַכְךָ ה'  
 מִלִּינוֹן עֶשֶׂה שְׁמִים וְאִרְךָ (ד) (ג—י:)  
**שְׁאוֹ** יִדִּיכֶם קִדֵּשׁ וּבְרַכּוֹ אֵת ה'. אֲמֵר רַבִּי אֲלַעֲזָר  
 הָרִי לְמַדְנֵה שְׁכֵאשֶׁר הָאֲדָם קָם בְּבִקֶּךָ צִירִין לְרַחֵץ  
 יִדִּיָּו לְרֵאשׁוֹנָה כְּמֹה שְׁנַתְבָּאֵר. וְבוֹא וְרֵאשׁוֹנָה שְׁבִילֵי מֵה  
 שְׁכֵלִי זֶה נִקְרָא נִטְלָא נִתְבָּאֵר הַעֲנִין (ה) וְעוֹדִי שְׁצִירִין  
 הָאֲדָם לְרַחֵץ יָד יְמִינִית בְּשִׁמְאַלִית. בְּשִׁבִּילֵי דְּהַשְׁלִיט  
 הַיָּמִין עַל הַשְּׁמַאל לְכֹךְ יִרְחֹץ יְמִינִית מִן שְׁמַאלִית.  
 וּבִאֲוִפֵּן זֶה הִיא נִטְלָה רֵאשִׁיָּה. וְעִידִי כֹךְ הַרְחֹץ יִדִּי  
 יִרְחֹץ יְמִינִית בְּשִׁמְאַלִית לְהַשְׁלִיט הַיָּמִין עַל הַשְּׁמַאל (ו) כִּדִּי  
 שְׁלֵא יִתֵּן מְקוֹם לְיִצְחָאֵר לְשִׁלְטָה כְּלָל. וְהִסְוֹ  
 נִתְבָּאֵר: (א—ה:)

**יִבְרַכְךָ** ה' מִלִּינוֹן עֶשֶׂה שְׁמִים וְאִרְךָ. רַבִּי יְהוֹדָה  
 הִיָּה שְׂכִיחַ לְפָנֵי רַבִּי שְׁאֲזוֹן. אֲמֵר לִיָּה  
 יִשְׂרָאֵל מֵאִינוֹ מְקוֹם מִתְבַּרְכִּים. אֲלִיל אִינוֹ לִיָּה לְעוֹלָם  
 שְׁאִין מִשְׁגִּיחִים וְאִין מִסְתַּכְלִים הָאֲנָשִׁים בְּכָבוֹד מִלִּין  
 הַעֲלִינוֹן

זיו הורה

**קִדֵּשׁ** (א) זו השכינה הקדושה אילת השחר: (ב) זו ספירת התבונה שנקרא ערן. שורש עולם האצילות. שהנחל העמוק יוצא ממנו  
 זו ספירת הבינה שורש עולם הכרימה: (ג) מי שזה האדם בתורתו ועבודתו מעורר שפע ברכות מעולם האצילות והכרימה אף  
 הקב"ה היינו ספירת התעצות שורש עולם היריעה. ולפיכך יברך הקב"ה זה מהמקום שנקרא ציון. זו ספירת הוידוע שער ידו נשען  
 השען אל המסורונות ככלל וממנה לזה האדם בפרט: (ד) מי ששען ברכה תבא לזה האדם מציון שהוא התיקון וההבדל של שמים  
 וא"י היינו תפארת ומלכות. וזה ערד הכתוב כי כל בשמים וארץ כידוע: (ה) כי נטילת תבא לזה האדם מציון הוא ממשמעות הגבוהה ערד הכתוב  
 וינטיל וינשאם כל ימי עולם. לרמוז הסוד שצריך להגביה הידים לאחר היריעה ככתוב שאנו יריכם קרש. כי עשר אצבעות הידים  
 סימנות על העשר ספירות כידוע: (ו) כפל דבריו יד כוונתו לרמוז שבכל הנטילות בין בנטי' דשחרית ובין בנטי' לסעודה צריך להיות  
 כן. וידוע קשיית הכ"י על ספירת דבריו הורה אהרדי. ומתירין ב' אופנים. ותירין הב' כך הוא שאין חילוק. וכן דעת הארדורף בספר  
 הכונות וכן גם דעת המקום:

עלמה. תא חזי נשעתא דאשתכחו ישראל זכאין קמי קב"ה. והו עמה סכיון בחד אילנא עלאה קדישא דמיונא דכלא ביה (י) הוה מתברך מאתר דכל ברכאן כנישין ביה. וזיה אהנשע ואשתלו שרשו. וישראל לתתא הו מתברכאן מאתר דכל אינון ברכאן נפקין ביה. ולא מתעכבי למיפק. הס"ד יברכך ה' מליון עשה שמים וארץ. וכתיב (תהלים קג) כפל חרמון שוגר על הררי ליון כי שם לוח ה' את הנרבה חיים עד העולם (ח) ודא איהו נהירו דעלמא. דכתיב (תהלים י) מליון מכלל יופי אלהים הופיע (ט) הופיע האיר כמש"נ (דברים ג) הופיע מהר פארן. וזה המאור כאשר יופיע הוא מאיר לכל העולמות (י) וכאשר זה המאור נתעורר הכל הוא בחביבות הכל הוא באהבה הכל הוא בשלימות. בכן הוא שלום של הכל שלום שלמעלה ושלמטה. זש"כ יהי שלום בחילך שלום בארמנותיך: (ג-קית)

## קלה

כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו. רבי חייא פתח כי יעקב בחר לו יה. כמה חביבין ישראל קמי קב"ה דאתרעו ביה ובעא לאתדבקא ביה ולא תקשרא עמהון. ועבד לכוון עמא יחידא בעלמא. דכתיב (שמואל ב') ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ. ואינון אתרעו ביה ואתקשרן ביה. הס"ד כי יעקב בחר לו יה. וכתיב (דברים ג) כי חלק ה' עמו. ויהב לשאר עמין שולטין רבבן ממנן עליהו. והוא נטיל לחולקים ישראל: (ג-קית) רבי אלעזר אמר כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו. תא חזי כי יעקב בחר לו יה. עד כאן לא ידענא מאן בריר למאן. אי קב"ה בריר ליה ליעקב. אי יעקב בריר ליה לקב"ה. אלא ממאי דגלי קרא יענא דקב"ה נטיל ליה ליעקב לעצמיה. דכתיב כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו: (א-קסא י) רבי יהודה אמר כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו. מהו לסגלתו. אלא תלת אבהן אינון אקרין סגולה בין לעילא ובין לתתא. כנונא דא כהנים לויים וישראלים. וכלא חד. ואלין סגולתו דקב"ה לעילא וסגולתו לתתא. ודא הוא דכתיב (שמות יט) והייתם לי סגולה מכל העמים: (ג-קיש י) ונתן ארלס נחלה נחלה לישראל עמו. אמר רבי יהודה תאנא כתיב (יימיה ג) ותבואו ותסמאן את ארלי ונחלתו שמתם לתועבה. וכאם חולקים מאן דזכי בחייו למשרי מדורא בארעא קדישא. דכל מאן דזכי לה זכי לאנגדא

העליון. בוא וראה בזמן שישראל נמצאים זכאים לפני הקב"ה. והם עמה בהתקרבות עם עץ עליון קדוש אחד אשר מזון הכל תילה בו (י) הרי הוא מתברך מהמקום שכל הברכות אספות בו. ובו נתנשע ונשתלו שרשו. וישראל למטה הם מתברכים מהמקום שכל אותן הברכות יוצאות בו. ולא נתעכבו הברכות מלצאת. זש"כ יברכך ה' מציון עשה שמים וארץ. וכתוב (תהלים קג) כפל חרמון שוגר על הררי ציון כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם (ח) ומדרגה זו היא זיו העולם. שכתוב (תהלים ג) מציון מכלל יופי אלהים הופיע (ט) הופיע האיר כמש"נ (דברים ג) הופיע מהר פארן. וזה המאור כאשר יופיע הוא מאיר לכל העולמות (י) וכאשר זה המאור נתעורר הכל הוא בחביבות הכל הוא באהבה הכל הוא בשלימות. בכן הוא שלום של הכל שלום שלמעלה ושלמטה. זש"כ יהי שלום בחילך שלום בארמנותיך: (ג-קית)

## קלה

כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו. רבי חייא פתח כי יעקב בחר לו יה. כמה חביבים ישראל לפני הקב"ה שבחר בהם וחפץ להתדבק בהם ולהתקשר עמם. ועשה אותם עם יחיד בעולם. שכתוב (שמואל ב') ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ. והם בחרו בו והתקשרו עמו. זש"כ כי יעקב בחר לו יה. וכתיב (דברים ג) כי חלק ה' עמו. ונתן לשאר העמים מושלים שרים ממונים עליהם. והוא לקח לחלקו את ישראל: (ג-קיש) רבי אלעזר אמר כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו. בוא וראה כי יעקב בחר לו יה. עד עכשיו אין ידוע מי בחר למי. אם הקב"ה בחר לו ליעקב. אם יעקב בחר לו להקב"ה. אלא ממה שגילה הכתוב גודע שהקב"ה לקח לו ליעקב לחלקו. שכתוב כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו: (א-קסא י) רבי יהודה אמר כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו. מהו לסגלתו. אלא שלשת האבות הם נקראים סגולה בין למעלה ובין למטה. כדמיון זה כהנים לויים וישראלים. והכל אחד. והם סגולתו של הקב"ה למעלה וסגולתו למטה. וזהו שכתוב (שמות יט) והייתם לי סגולה מכל העמים: (ג-קיש י) ונתן ארצם נחלה נחלה לישראל עמו. אמר רבי יהודה דמנו כתוב (יימיה ג) ותבואו ותסמאן את ארצי ונהלתי שמתם לתועבה. אשרי חלקו מי שזוכה בחייו לשים מדורו בארץ הקדושה. שכל מי שזוכה לה זוכה להמשיך

## ויו הזהר

(י) פ' שאו ישראל עבדיהם וזכוכים עם השכינה אל התפארת עין החיים. וערו נתברך התפארת מעולם הבנה. וישראל למטה נתברכים מן השפע הבא מן התפארת למלכות ע"י ספירת היסוד שנקרא ציון. ואין סדר הרין מעבד להיסוד השפעת השפע עבור ישראל: (ח) כל חרמון זו השפע הבאה מעולם האצילות אל התפארת והספירות שלו שנקראין הררי ציון שהם בכלל עולמא דברורא. ומשם הולכת השפע עד הערים. פ' עד עולם המלכות עלמא דנוקבא להשפיע דעוה"ו בפרטיות וצמצום: (ט) ספירת היסוד הוא ויו העולם דריבור שהוא מוסיף להבליט בשפע העליונה. ועל זה שהמלכות נוארת ע"י יופיו של ספירת היסוד נאמר אלהים הופיע. כי זה שם המלכות והשכינה הקדושה: (י) כי המלכות שמקבלת השפע מן היסוד מחלקת השפע לכל העולמות שלח ולכל השרים. ככתוב ותתן טרף ביתה וגו' שבעבור זה נקראת אשת חיל:

לאנגדא מפלג דשמיא דלעילא דנחית על ארעא. וכל מאן דזכי לאתקשרא בחייו בשאי ארעא קדישא. וזכי לאתקשרא לבתר בארעא קדישא עלאה. וכל מאן דלא זכי בחייו ומייחז ליה לאתקשרא תמן. עליה כתיב ונחלתי שמתם לתועבה רוחים נפיק ברשותא נוכרה אחרא. וגופיה אחי תחות רשותא דארעא קדישא. כזיכול עבדי קדש חול וחול קדש. וכל מאן דזכי למיפק נשמתיה בארעא קדישא תכפרו חוביו. וזכי לאתקשרא תחות גופי דשכינתא. דכתיב (דברים לב) וכפר אדמתו עמו. ואיטו אחיב פקדונא למאריה. ולא עוד אלא אי זכי בחייו זכי לאתמשא עליה רוחא קדישא תדיר. וכל אינון דלא זכו לשאי בחייו ויתבין ברשותא אחרא. אתמשך עליהו רוחא אחרא נוכרה. ויתבין פקדונא דמאריהו לאחרא. האנא כד סליק רב המנונא סבא להתם סו עמיס תריסר בני מתיבתא דליה. אמר לון אי אלא אויל לארעא דא לאו על ידי קא עבידנא (א) אלא לאתבא פקדונא למאריה: (ג-עג:)

**ברוך ה' מציון שוכן ירושלים הללויה.** אמר רבי שמעון ובי מציון הוא ברוך. הלא מן הנהר הצמוק הצליון הוא ברוך (ב) אלא ברוך ה'. כאשר תאיר הלבנה מהארת השמש ומתקרבם זה בזה. ודא יסיר האור זה מן זו (ג) ולפעמים שהלבנה נקראת בשמו של המלך. כמו שהוא נקרא הוי"ה כך היא נקראת הוי"ה. כמש"נ (בראשית יט) וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה' מן השמים. ודא זה בלבד אלא אפילו מלאך אחד נקרא לפעמים בשמו של המלך: ד"א ברוך ה' מציון. מאיזו מקום ניכר שהקב"ה הוא ברוך (ד) חזר ואמר מציון. מן המקום שנקרא ציון ניכר שהוא ברוך. מה הטעם. לפי שכתוב (תהלים קלב) כי שם צוה ה' את הברכה וגו': (ג-ט:)

**ברוך ה' מציון שוכן ירושלים הללויה.** אמר רבי שמעון ובי מציון הוא ברוך. הלא מן הנהר הצמוק הצליון הוא ברוך (ב) אלא ברוך ה'. כאשר תאיר הלבנה מהארת השמש ומתקרבם זה בזה. ודא יסיר האור זה מן זו (ג) ולפעמים שהלבנה נקראת בשמו של המלך. כמו שהוא נקרא הוי"ה כך היא נקראת הוי"ה. כמש"נ (בראשית יט) וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה' מן השמים. ודא זה בלבד אלא אפילו מלאך אחד נקרא לפעמים בשמו של המלך: ד"א ברוך ה' מציון. מאיזו מקום ניכר שהקב"ה הוא ברוך (ד) חזר ואמר מציון. מן המקום שנקרא ציון ניכר שהוא ברוך. מה הטעם. לפי שכתוב (תהלים קלב) כי שם צוה ה' את הברכה וגו': (ג-ט:)

## קלו

**לעשה נפלאות גדלות לבדו כי לעולם חסדו.** אמר רבי פנחס כמה טובות עושה הקב"ה עם האנשים. וכמה נסים מרבה להם בכל יום. ואין מי יודע אלא הקב"ה בלבדו. אדם קם בבקר ונחש בא להרגו. והאדם יעמיד רגלו על ראשו ונהרג הנחש. ואין מי יודע מזה אלא הקב"ה בלבדו. הוה לעשה נפלאות גדלות לבדו. אדם הולך בדרך ורוצחים אורבים לו להרגו. בא אחר וניתן כופר תחתיו והוא ניצל. ואין מי יודע הטובה שעשה לו הקב"ה והנס שקרה לו אלא הקב"ה בלבדו. הוה לעשה נפלאות גדלות לבדו. לבדו הוא עושה והוא יודע ואחר לא ידע: (ג-ד:)

לרועק

## קלו

**לעשה נפלאות גדלות לבדו כי לעולם חסדו.** אמר רבי פנחס כמה טובות עושה הקב"ה עם בני נשא. וכמה ניסין ארשים לון בכל יומא. ולא ידע אלא איטו בלמודיו. בר נש קם בלפרא וחויא אחי לקטלא ליה. זכר נש קו רגליה על רישיה וקטיל ליה. ולא ידע ביה בר קב"ה בלמודיו. סוי לעשה נפלאות גדלות לבדו. בר נש אויל בארעא ולסמין מחלף ליה למקטליה. אחא אחרא ואחייב כופרא תחותיה ואשתיב. ולא ידע מיזו דעבר ליה קב"ה ונסא דארשים ליה בר איטו בלמודיו. סוי לעשה נפלאות גדלות לבדו. לבדו עבדי וידע ואחר לא ידע: (ג-ד:)

## זיו הזהר

**קלה (א) יש דומר שרב המנונא הכיר שבעיניו תלמודיו אין נכון הדבר מה שזוהר מבבב לא"י.** כי בנבב היה מנהג ישיבה. מה שלא יוכל לעשות כך בא"י. נמצא שיש בזה ביטול תורה. והלא תלמוד תורה כנגד כלם. והתירו אהרי רבם שאולי עושה זאת לבטור אויו הטובה של עולם הזה. ולכך היה רב המנונא מתיר עצמו והבין להם שעושה זאת רק משום שנתמסר כחתייו ואין ביכולתו עוד לנהיג ישיבה כי מרגיש בעצמו שקרוב קצו: (ב) קשיא ליה כיון שעל פי רוב - סתם הוי"ה היינו התפארת. וציון מרמז על הסיור. לכך מקשה היא התפארת מנהגא עמיקא עלאה מתברך היינו מן עולם הבית: (ג) מתירן שהוי"ה דכאן היינו המלכות שהיא סוכרת עיי הציון מן התפארת. כי לפעמים גם המלכות נקראת בשם הוי"ה: (ד) לפי פירוש זה שם הוי"ה דכאן היינו התפארת. ומשמעותו וכתוב שער התפארת משפיע שפע עיי הציון אל המלכות ניכר ונודע שהתפארת הוא ברוך שגורם הבית.

לרובקע הארץ על המים כי לעולם חסדו. אמר עולא וכי למאי צריך חסד הכא. דכתיב דרובקע הארץ על המים כל"ה. אמר רב חסדא חסד גדול עשה הקב"ה בעולמו שרקע הארץ על המים. שאלמלא כך לא היו בני אדם נוטעין וחורשין וזורעין. עכשיו שרקע הארץ על המים נוטעין וזורעין. והארץ עומדת בכחה ובקיומה מפני לחות המים אשר מתחת לארץ. ומלמטה יוצאין כמה נהרות כמה מעינות לרשון כל העולם ולהצמיח הכל. וזהו החסד שעשה הקב"ה עם בריותיו ועם כל העולם: (י"ח)

נתן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו. מהו לחם (א) [אלא דא ליכא סהוא סקין עלאה] קיומא דעלמא. דאתעביד לח"ס בידים דלדו"ק בסהוא אור דלית בלוי"ן (ג) הס"ד נתן לח"ס לכל בשר. בקדמוי' יסיב קב"ס לח"ס לסהוא כל"ל (ג) וסהוא כל"ל יסיב לסהוא אחתא דלקרי בש"ר מבשרי. וכל דא בגין כי לעולם חסדו: (בשמשות)

## קלז

על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון. רבי שמעון פתח (יחזקאל א) הים היה דבר ה' אל יחזקאל וגו'. הים היה תרי זמני אחא. ותו אית לשאלא אי יחזקאל נביאה מהימנא הוה אחא גלי כל מאי דחמא. מאן דמלכא אטיל ליה בסיכלים האית ליה לגלגל ריון דחמי תמן. אלא ודאי יחזקאל נביאה מהימנא הוה. וכל מאי דחמא בסימנותא איהו. ובכשתא דקב"ס גלי כל מאי דגלי. והכי אלפריך. ותא חזי מאן דרגיל למסבל לערא. אי אחי לפוס שעתא לערא סביל מטלני ולא חייס. אבל מאן דלא רגיל בלערא וסוה כל יומיו בתפנותיו ועדוין ואחי ליה לערא. דא איהו לערא שלים ועל דא אלפריך למבכיי. ובגין דא לערא דגלותא דבבל האו הוה לערא שלים. האו הוה לערא דעלאין ותחאין בכלא עליה. עלאין דכתיב (יש"י ג) הן ארבלס לעקו חולה וגו'. תחאין דכתיב על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו. כלחון בכו על גלותא דבבל. מאי טעמא. בגין דהו בתפנותי מלכין. דכתיב (איז"ו ז) בני ליון היקרים המסולאים בפו. והסתא הוו נחתין בגלותא בריחא על קדליון וידיון מהדקן לאחורא. ותו חשיבו דלית להו קיומא לעלמין. דהא קב"ס שביק לון ולא ישגה בהון לעלמין. ותנין דבשהיא שעתא קרא קב"ס לכל מליא דליה וכל רתיכון קדישין וכל חיליס משריתיה ורברבניו וכל חילא דשמיא ואמר לון. מאי אתון עבדין סכא. ומס בני רחמיא בגלותא דבבל ואתון סכא. קמו חומו כלכון לבבל ואנא עמכון. הס"ד (יש"י מג) כה אמר ה' למענכם שלחתי בבלס וגו'. למענכם שלחתי בבלס. דא קב"ס. וסודרתי בריחיס כלס. אלון כל רחמיין ומשריתא עלאין. ובגין

## קלז

על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון. רבי שמעון פתח (יחזקאל א) הים היה דבר ה' אל יחזקאל וגו'. הים היה שני פעמים למה. ועוד יש לשאל אם יחזקאל נביא אמת היה מדוע גלה כל מה שראה. מי שהמלך מכניסו בהיכלו האם יש לו גלגל הסודות שראה שם. אלא ודאי יחזקאל נביא אמת היה. וכל מה שראה הוא היה באמונה. וברשות הקב"ה גלה כל מה שהיה מגלה. וכך ה' נצרך. ובוא וראה מי שרגיל לסבב צער. אם יבא עליו לפי שעה צער הוא סובל צרתו ואינו חושש. אבל מי שאינו רגיל בצער והיה כל ימיו בתענוגים ומעדרים ובא עליו צער. זה הוא צער גדול ועל זה יש לבכות. ובשביל זה הצער של גלות בבל הוא היה צער גדול. הוא היה צער שעליונים ותחתונים בכו עליו. עליונים שכתוב (ישעיה ג) הן אראלם צעקו חוצה וגו'. תחתונים שכתוב על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו. כלס בכו על גלות בבל. מה הטעם. לפי שהיו במערגי מלכים. שכתוב (איכה ד) בני ציון היקרים המסולאים בפו. ועכשיו היו יורדים בגלות עם רחיים על צואריהם וידיהם קשורות לאחור. ועוד חשבו שאין להם קיום לעולם. שהרי הקב"ה עזב אותם ולא ישיגה בהם לעולם. ולמרנו שבשעה ההיא קרא הקב"ה לכל פמליא שלו ולכל מרכבות הקדושות ולכל שבאו מחנותיו ושריו ולכל צבא השמים ואמר להם. מה אתם עושים כאן. ומה בני האהובים בגלות בבל ואתם כאן. קומו ורדו כלכם לבבל ואני עמכם. זש"כ (ישעיה מג) כה אמר ה' למענכם שלחתי בבלה וגו'. למענכם שלחתי בבלה. זה הקב"ה. והורדתי בריחים כלס. אלו כל המרכבות ומחנות העליונים. ובעבור

## זיו הזהר

קל"ז (א) קשיא ליה כי האש לחם מן השמים אין יורד. אלא הן הוא שנקרא לחם מן השמים. וזה אין יורד לכל בשר: (ב) כחצין שהעפע עליונה היורדת לקיום העולם נקראת לח"ס. וברטנ"ל ג' היות כמספר לח"ס. שהן שורש ג' העולמות אצילות בריאה יצירה. מלאכות ג' עולמות שפע העליונה לעולם העשיה תכל יושבי בה ע"י כפירת יכוד צדיק שנקרא ג"כ ציון בכח אור אלהות השוכן בו. כי כל ספירה יש לה ב' סדרות שהן כיום ואורות הצנויות ומעמדות: (ג) כפירת היכוד נקרא ג"כ בעש ג"ר. מרוב כסוק בי כ"ל בשמים וארץ. והכלכות נקראת בשר מכשירי בכור הכתוב באת ה' היתה ואח"כ וגו': וכיון שבה הפסוק נחמו הענין של ירידת השפע לעולם הזה לכן יש לומר שהר"ת של נתן לחם לכל בשר הוא בגין יב"ק כמספר ג' השמות אלהיה הוי"ה אדנ"י. לרמוז שהשפע יורדת מן הבינה אל התפארת ומן ההכארת אל המלכות. ואותיות האמצעיות של נתן לחם לכל בשר הן הרתך חתם ש"י ערנסה:

ובעבור זה נפתחו השמים בבבל ושרתה רוח נבואה קדושה על יחזקאל וראה כל מה שראה. ואמר להם לישראל. הלא רבונכם כאן וכל צבא השמים ומרכבותיו באו לדור ביניכם. ולא האמינו עד שנצרך לגלות כל מה שראה. וארא כך. וארא כך. ואף אם גלה יותר כל מה שהיה מגלה הכל נצרך. כיון שראו ישראל כך שמחו. וכאשר שמעו הדברים מפי יחזקאל לא ראנו עוד על גלותם. שהרי ידעו שהקב"ה לא עזב אותם. וכל מה שגלה יחזקאל ברשות היה מגלה. לדעת שבכל מקום שישאל גלו שמה השכינה גלתה עמם: (ב-ג) רבי ייסא פתח על נהרות בבל שם ייבנו גג בכינו בזכרנו את ציון. את ירושלם ה' צריך לומר. כמו שכתוב אם אשכחך ירושלם תשכח ימיני. מהו בזכרנו את ציון. אלא לאדם שהיה לו היכל נכבד יפה ומפואר. באו לסטים ושרפו אותו. הצער של מי הוא. האם לא לאדון ההיכל. אף כאן כאשר השכינה תשרה בגלות הצער של מי הוא. האם לא להצדי"ק (ה) וזה מתאים כמו שביארו בהכתוב (ישע' יז) הצדי"ק אבד. אבד ממש. אף כאן בזכרנו את ציון. בזכרנו אותו הצער של ציון על זויגו. שהרי הצער שלו הוא: (ג-ד)

**איך** נשיר את שיר ה' על אדמת נכר. למדנו ששמונים אלף לויים היו ידיהם קשורות לאחר. וכאשר הגיעו לנהרות בבל היו כנורותיהם תלויים על הציצים אשר שם. היו מבקשים מהם לנגן. אמרו איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר. נשכו בשניהם בוהנות ידיהם וכרתו אותן ולא יכלו לנגן והרגו אותם: (יח)

**אם** לא אעלה את ירושלם על ראש שמחתי. אמר רבי יוסי כתוב (דברים ח) ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך הארץ הטובה אשר נתן לך. על הארץ הטובה ודאי (ז) שהרי בעבורה מוזן ופרנסה נמצא בעולם. מי שמתענד על שלחנו ומתענג באותן מאכלים. יש לו לזכור ולדאג על קדושת הארץ הקדושה. ועל היכל המלך שנחרב. ובשביעל עצבון הזה שהוא נעצב ודואג על שלחנו באימה שמחה ומשתה אשר שם. הקב"ה מחשיב עליו כאילו בנה ביתו. ובנה כל החורבות של בית המקדש. אשרי חלקו: (ב-ג)

**זכר** ה' לבני אדם את יום ירושלם האמרים ערו ערו עד היסוד בה. רבי אבא פתח (ישע' סג) מי זה בא מאדום חמוץ בנדים מבצרה וגו'. מי זה בא מאדום. זמין קב"ה לנשאל לבושי נוקמה על אדם דאחריו ביותו ואוקידו סיכלו. וגלו לנכסת ישראל ביו עממיה. ולמעבר לדון נוקמה עלמין עד דישתכחון כל סורין מיהו עממא מליין מקסולי עמין. ולחקרי לכל עופא דשמיא עלייהו. וכל חיות דברא יתוון מנייהו תריסר ירחי. ועופא דשמיא שבע שני. עד א' תסכל ארעא טוולא דידו. הס"ד (סג לז) כי זבח א' זבולה וסבת גדול בחרץ אדום. עד דלויין לבושין

**איך** נשיר את שיר ה' על אדמת נכר. תאכל תאמין אלפי לויים היו ידיהם קשורות לאחר. וכד משו לנהרות בבל כנורותיהם היו תלויין על חילין דתמן. היו שאלין לון לנגנא. ואמרי איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר. נשכו בשניהם בוהנות ידיהם וכרתו לון ולא יכלו לנגנא וקטלו לון: (יח)

**אם** לא אעלה את ירושלם על ראש שמחתי. אמר רבי יוסי כתיב (דברים ח) ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך הארץ הטובה אשר נתן לך. על הארץ הטובה ודאי (ז) דהא בגינה מוזנא וספוקא אשתכחא בעממא. מין דאחזקין על פתוריה ומתענג בלויין מילין. אית ליה לאדכרלא ולדגנא על קדושה דארעא קדישא. ועל היכלא דמלכא דקא אשתריב. ובנין האי עליבו דחיו קא מתעלב על פתוריה ביהאי חדוה ומשתה דתמן. קב"ה חשיב עליה כאילו בנט ביתיה. ובנה כל חיון חרבי דבי מקדשא. זכאה חולקיה: (ג-ד)

**זכר** ה' לבני אדם את יום ירושלם האמרים ערו ערו עד היסוד בה. רבי אבא פתח (ישע' סג) מי זה בא מאדום חמוץ בנדים מבצרה וגו'. מי זה בא מאדום. זמין קב"ה לנשאל לבושי נוקמה על אדם דאחריו ביותו ואוקידו סיכלו. וגלו לנכסת ישראל ביו עממיה. ולמעבר לדון נוקמה עלמין עד דישתכחון כל סורין מיהו עממא מליין מקסולי עמין. ולחקרי לכל עופא דשמיא עלייהו. וכל חיות דברא יתוון מנייהו תריסר ירחי. ועופא דשמיא שבע שני. עד א' תסכל ארעא טוולא דידו. הס"ד (סג לז) כי זבח א' זבולה וסבת גדול בחרץ אדום. עד דלויין לבושין

זי הזהר

קלז (ה) זו הפסוק יסוד צריך שנקרא ציון: (ז) הארץ הטובה זו מרת המלכות והשכינה הקדושה:

לבשין יסתאבון. הס"ד (שם ט) וכל מלבושי אגאלתי. חמוץ בגדים מבצרה. לפי שממנה יצאו ההמונים שבעולם לצבוא על ירושלים. והם התחילו לשרוף ההיכל. ובני אדום היו מהרסים החומות והשליכו אבני היסוד. וש"כ זכר ח' לבני אדום וגו' האומרים ערו ערו עד היסוד בה. זה הדור בלבשו. באותן בגדי נקם שעתיד ללבשו. צועה ברוב כחו. מהו צועה. משבר כמו שכתוב (שם מה) עמים תחתיך יפלו וגו'. אמרו ישראל לישעי'. מי הוא זה שיעשה כל כך. פתח ואמר (ישעי' יא) אני מדבר בצדקה. זה שהוא רב להושיע. זה שכתוב בו אוהב צדקה ומשפט. והוא צדק"ה ממש (ג) והוא רב להושיע. וכל כך למה. לפי שגרמו לכנסת ישראל להיות שוכבת לעפר בגלות ולנפול לארץ. כמו שכתוב (עמוס ה) נפלה לא תוסוף. קום בתולת ישראל. ובשביל זה ילבש הקב"ה בגדי נקם עליהם להגאיל אותם ברוב ההרורים. וש"כ וכל מלבושי אגאלתי : (ג-טט).

רבי שמעון אמר כתוב זכר ח' לבני אדום את יום ירושלים האמרים ערו ערו עד היסוד בה. עתיד הקב"ה לבנות יסודי ירושלים מן יסודות אחרים שישלשו על הכל. ומה הם. ספירים. שכתוב (ישעי' נד) ויסדתיך בספירים. שאלו הם יסודות ועמודים חזקים וגבוהים שאין להם רפיון כמו לראשונים. מה הטעם. לפי שאבנים הראשונות של אותן היסודות יכלו שאר עמים לשלוט עליהן. מפני מה. מפני שלא היה בהן הארה עליונה כראוי (ו) אבל אלו תהיינה מאירות מתוך הארה עליונה. ומשקעות תוך התהום שלא יהיה ביכולת לשלוט עליהן. ואלו הן ספירים שיאירו למעלה ולמטה. לפי שבזמן ההוא יתוסף הארה עליונה למעלה ולמטה. אמר רבי אלעזר בוא וראה אותן אבנים של יסודי ציון וירושלים חס ושלום ששלטו עליהן שאר עמים. לא שרפו אותן ולא נשרפו. אלא כלן נגזרו שגזון הקדוש ברוך הוא. ולא נאבד מהן אפילו אחת. וכאשר ישוב הקב"ה ויקים לה לירושלים על מקומה. אותן אבני היסוד הראשונות יתזוירו למקומות. ובכך (ישעי' נב) כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון. מהו בשוב ה'. אלא כאשר שלטו עליה שאר עמים הקב"ה הרימה למעלה. ובזמן ההוא יחזירנה הקב"ה למקומה. שכתוב בשוב ה' ציון. בשוב ה' ודא"ל. ובוא וראה כל אותן אבנים יתקיימו במקומות להיותן יסודות כבראשנה. ויסודות אחרים של ספירים יתקיימו במקום אחר מסביב לרובב ולאורך. וש"כ ויסדתיך בספירים. ובזמן שיקים הקב"ה לביטו על זמן ההוא מה כתוב (ישעי' כה) בלע המות לנצח. מהו לנצח. לדורי דורות לעולם. לפי שיתבטל צד הטומאה ולא יקום לעולם. ובכך וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ה' דבר : (ב-ט).

לדוד

יו הורר

(ג) זה התפארת שנקרא לעמים בשם צדקיה : (ד) זה בה רוחני קדושה הנקשר בדבר גשמי. וגם זה הכת נקרא בשם הארץ חג שאין זה כרמיו האור שהוא הרמיון כן ההשך. והיו זה כענין הארת השכינה. וכמוהו רבים בזה הק :

## קכח

**לְדֹדֹךְ** אֹדֶךְ בְּכָל לַבִּי נִגַּד אֱלֹהִים אֲזַמְרִךְ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּאֱלֹהֵי דָוִד מַלְכָּא כָּל יוֹמָיו הָיוּ מִשְׁתַּלֵּם בְּפִלְחָנָא דְקַבָּ"ה. וְהָיוּ קָם בְּפִלְחָנָא לִילִיָּא וּמִשְׁכַּח וּמִדָּרָה בְּשִׁירָיו וּתְשַׁבְּחוּתָא. בְּשִׁבְלֵי שִׁתְּחָזָן מְקוֹמוֹ בְּמַלְכוּת הַעֲלִיּוֹנָה (א) כִּי כֹאשֶׁר נִתְעַזְרֵר רוּחַ צִדְקָה בְּחִצּוֹת הַלֵּילָה הִיא יוֹרֵעַ שְׁהִקְבָּה בְּאוֹתָהּ שֶׁנֶּתְעַזְרֵר בֶּגֶן הָעֶדֶן לְהַשְׁתַּעֲשֹׁעַ עִם הַצְרִיקִים. וְהָיוּ הֵם בְּשִׁעָה הָיִיא וְהִתְגַּבֵּר בְּשִׁירָיו וּתְשַׁבְּחוּתָא עַד עֲלֹת הַבֶּקֶר. לְפִי שְׂכָאשֶׁר הַקְבָּה נִמְצָא בֶּגֶן הָעֶדֶן הָרִי בִּיאָרוֹ שֶׁהָיוּ וְכָל הַצְרִיקִים שֶׁבֶגֶן הָעֶדֶן מְקִשְׁבִּים לְקוֹלָהּ. כְּכָתוּב (שִׁיר ח) חֲבֵרִים מְקִשְׁבִּים לְקוֹלָהּ הַשְּׁמַעֲנִי. וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׁחוּט שֶׁל חֹסֶד נִמְשָׁךְ עֲלָיו בְּיוֹם. כְּמוֹ שֶׁנֶּדְרַשׁ עַל הַכְּתוּב (תְּהִלִּים מ"ב) יוֹמָם יִצְוֶה ה' חֲסִדוֹ וּבְלֵילָה שִׁירָה עֲמִי. וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׁאוֹתָן דְּבָרֵי תוֹרָה שֶׁהָיוּ אֲמַר כָּלֵם עוֹלִים וּמִתְעַטְרִים לְפָנֵי הַקְבָּה. וּבְשִׁבְלֵי זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ הִיא מִתְגַּבֵּר בְּלֵילָה בַּעֲבוּרָה דְּבוֹנוֹ: (א—קט:)

**אִם** אֵלֶךְ בִּקְרֵב צִרָה תַּחֲיִינִי עַל אָף אֵיבִי תִשְׁלַח יָדְךָ וְתוֹשִׁיעֲנִי יִמִּינְךָ. [מִקְרָא זֶה יֵשׁ לְצִיּוֹן בּוֹ מָה זֶה שֶׁאֲמַר תִּשְׁלַח יָדְךָ וְתוֹשִׁיעֲנִי יִמִּינְךָ] אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן כְּתִיב (עֲמוֹס ה) נִפְלֵא לֹא תוֹסִיף קוֹם בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל. מָהוּ וְלֹא תוֹסִיף קוֹם. (מִשְׁמַע שֶׁהָרִי בַּפֶּעַם אַחֲרֵת קָמָה) אֲלֵא בַּפֶּעַם אַחֲרֵת שִׁקְמָה הָיָא קָמָה מִעֲצָמָה וְלֹא הָקִים אוֹתָהּ הַקְבָּה. שֶׁהָרִי בְּגִלּוֹת מִצָּרִים הַקְבָּה הִקְיָמָה וְעָשָׂה כְּמָה נִסִּים בְּשִׁבְלֵי לְהָקִים אוֹתָהּ. וּבְגִלּוֹת בְּכָל הָיוּ לֹא הִקְיָמָה. לְפִי שֶׁלֹּא עָשָׂה לָהֶם נִסִּים כִּיֹּן שֶׁהִחְטָא גֵרָם. אֲלֵא הָיָא קָמָה מִעֲצָמָה. וְעָלּוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה כְּאִילוֹ לֹא הִיתָה לָהֶם גְּאוּלָּה. וְלֹא גִדְלָה תִשְׁקוּת הַקְבָּה עֲלֵיהֶם. לְפִי שֶׁגֵּרָם חָטָא הָיוּ שֶׁנִּשְׁאָו נִשִּׁים נִכְרִיּוֹת. וְעַל כֵּן הַקְבָּה לֹא הָקִים לָהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְלֹא עָשָׂה לָהּ נִסִּים וּגְבוּרוֹת בּוֹמֵן הָיוּ כְּרֹאשֵׁי. אֲבָל לְעִתִּיד לָבוֹא וְלֹא תוֹסִיף קוֹם כְּתוּב. לֹא תוֹסִיף קוֹם מִעֲצָמָה. אֲלֵא הַקְבָּה יָקִים אוֹתָהּ. שְׂכָתוֹב (עֲמוֹס ט) אֵקִים אֶת סִכַּת דָּוִד הַנוֹפֶלֶת. וְכָתוּב (יִרְמִי' ז) וְאֵת דָּוִד מְלָכָם אֲשֶׁר אֵקִים לָהֶם: [וְעַל זֶה הַתַּפְסֵל דָּוִד וְאֲמַר תִּשְׁלַח יָדְךָ וְתוֹשִׁיעֲנִי יִמִּינְךָ (ב) תִּשְׁלַח יָדְךָ לְהָקִים אוֹתִי] (ב—דל:)

## קכח

**לְדֹדֹךְ** אֹדֶךְ בְּכָל לַבִּי נִגַּד אֱלֹהִים אֲזַמְרִךְ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר תָּא חַי דָּוִד מַלְכָּא כָּל יוֹמָיו הָיוּ מִשְׁתַּלֵּם בְּפִלְחָנָא דְקַבָּ"ה. וְהָיוּ קָם בְּפִלְחָנָא לִילִיָּא וּמִשְׁכַּח וּמִדָּרָה בְּשִׁירָיו וּתְשַׁבְּחוּתָא. בְּשִׁבְלֵי שִׁתְּחָזָן מְקוֹמוֹ בְּמַלְכוּת הַעֲלִיּוֹנָה (א) דְּכָד אֶתְעַר רוּחַ צִדְקָה לִילִיָּא הָיוּ יוֹרֵעַ שְׁהִקְבָּה בְּאוֹתָהּ שֶׁנֶּתְעַזְרֵר בְּעִנְיָה דְּעֵדֶן לְהַשְׁתַּעֲשֹׁעַ עִם לְדִיקָא. וְהָיוּ הֵם בְּשִׁעָה שְׁתַּח וְהִתְגַּבֵּר בְּשִׁירָיו וּתְשַׁבְּחוּתָא עַד דְּסִלֵּק לְפָרָא. בְּגִין דְּכָד קַבָּה אֶשְׁתַּכַּח בְּעִנְיָה דְּעֵדֶן הָיוּ אֲזַמְרִינָא לְדָוִד וְכָל לְדִיקָא דְּבִגְנָתָא כְּלָלוּ לִיִּתִין לְקָלִיָּא. כְּכָתוּב (שִׁיר ח) חֲבֵרִים מְקִשְׁבִּים לְקוֹלָהּ הַשְּׁמַעֲנִי. וְלֹא עוֹד אֲלֵא דְּמוֹטָא דְּחֹסֶד מִשְׁיָךְ עֲלָיו בְּיוֹמָא. כְּמוֹ דְּלִאֲחִיר דְּכָתִיב (תְּהִלִּים מ"ב) יוֹמָם יִצְוֶה ה' חֲסִדוֹ וּבְלֵילָה שִׁירָה עֲמִי. וְלֹא עוֹד אֲלֵא לְדָוִד מִלִּין דְּלֹאֲרִיִּתָא לְדָוִד אָמַר כָּלֵם סִלְקִין וּמִתְעַטְרִין קִמְי קַבָּה. וּבְגִין דָּוִד מַלְכָּא הָיוּ מִשְׁתַּלֵּם בְּלֵילָה בַּעֲבוּרָה דְּמִאֲרִיָּה: (א—קט:)

**אִם** אֵלֶךְ בִּקְרֵב צִרָה תַּחֲיִינִי עַל אָף אֵיבִי תִשְׁלַח יָדְךָ וְתוֹשִׁיעֲנִי יִמִּינְךָ. [הָיוּ קָמָה לִי לְאֶסְתַּכְלָא בִּיהִמָּה דְּקִאֲמַר תִּשְׁלַח יָדְךָ וְתוֹשִׁיעֲנִי יִמִּינְךָ] אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן כְּתִיב (עֲמוֹס ה) נִפְלֵא לֹא תוֹסִיף קוֹם בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל. מָהוּ וְלֹא תוֹסִיף קוֹם. (מִשְׁמַע דְּהָא זְמָנָא אַחֲרָה קָמָה) אֲלֵא בְּזִמְנָא אַחֲרָה דְּקָמָה הָיוּ קָמָה מִגִּרְמָה וְלֹא אֲזַמְרִין לָהּ קַבָּה. דְּהָא בְּגִלּוֹתָא דְּמִלִּין קַבָּה אֲזַמְרִין לָהּ וְעַד כְּמָה נִסִּין בְּגִין לְאֶקְמָא לָהּ. וּבְגִלּוֹתָא דְּכָל הָיוּ לֹא אֲזַמְרִין לָהּ. בְּגִין דְּלֹא עָבִיד לֹן נִסִּין דְּגֵרִים חוּבָה. אֲלֵא אֵיבִי קָמָה מִגִּרְמָה. וְסִלְקִין בְּנֵי גוֹלָה בְּזִמְנָא דְּלֹא הָיוּ לֹן פְּרָקָא. וְלֹא הָיוּ תִּיּוֹבָתָא דְּקַבָּה עֲלֵיהֶם. בְּגִין דְּגֵרִים הָיוּ חוּבָה דְּלִיָּין נִשִּׁים נִכְרִיּוֹת. וְעַל דָּא קַבָּה לֹא אֲזַמְרִין לָהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְלֹא עָבִיד לָהּ נִסִּים וּגְבוּרוֹת בְּהָיוּ כְּדָקָא יָלוּת. אֲבָל לְזִמְנָא דְּלִאֲחִיר וְלֹא תוֹסִיף קוֹם כְּתִיב. לֹא תוֹסִיף קוֹם מִגִּרְמָה. אֲלֵא קַבָּה יִקְוֶה לָהּ. דְּכָתִיב (עֲמוֹס ט) אֵקִים אֶת סִכַּת דָּוִד הַנוֹפֶלֶת. וְכָתִיב (יִרְמִי' ז) וְאֵת דָּוִד מְלָכָם אֲשֶׁר אֵקִים לָהֶם: [וְעַל דָּא לָלִי דָּוִד וְאֲמַר תִּשְׁלַח יָדְךָ וְתוֹשִׁיעֲנִי יִמִּינְךָ (ב) תִּשְׁלַח יָדְךָ לְהָקִים אוֹתִי] (ב—דל:)

## זיו הזהר

**קכח** (א) וְהָיוּ פִּירוּשׁוֹ שֶׁל נִגַּד אֱלֹהִים אֲזַמְרִךְ. כִּי הָיוּ מִלְכוּת וְהַשְׁכֵּנָה מְרוּעָה שׁוֹרֵשׁ דָּוִד: (ב) רַעַה לְדָוִד כֹּהֵן שְׁשׁוּלָה יוֹר לְהָקִים לְמִי שֶׁנִּפְלָא וְשׁוֹכֵב לְעַרְבֵי, וְכֹאשֶׁר יִרְאוּ הַפִּעוּת יוֹר יִמִּינוֹ שֶׁל הַקְבָּה לְהָקִים לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אוֹ יִתְבַּטְּלוּ מִמִּילָא כָּל הַקְּשׁוּרוֹת וְכָל הַעֲבוּרִים בְּעִנְיַן הַגְּאוּלָּה: וּמִכָּאֵן יֵשׁ לְהַבִּין לְבַל נִמְשָׁה שֶׁהַצְהָרָה מִלְכוּת אֲנִיָּא שְׁאִין פִּשְׁתִּינָא תְּהִיָּה מְקוֹם בֵּית אֶקְלָט לְדָוִד עָבִיר עִם יִשְׂרָאֵל לְחֹשֶׁב שׁוֹהֵן הַגְּאוּלָּה שְׁאֵנוּ מִצָּמִים עֲלֵיהֶם. כִּי הָלֹא זֶה עוֹד פָּחוֹת הִרְבֵּה מִהַצְהָרָה כּוֹרֵשׁ בְּיוֹם עוֹרָא בִּירוֹת וּסוּבֵן, אֲבָל וְדָאִי שִׁישׁ כֹּהֵן הַתְּנוּצָצוֹת שֶׁל אֶתְהַלָּתָא דְּגְאוּלָּה. וְכֹאשֶׁר יַעֲלוּ אֲנָשִׁים כְּשִׁרִים לְהַתְּשִׁיב שֶׁם כָּכָל פֶּעַם יִתְרֵר וְיִתְנַהֵן שֶׁם עַל פִּי תוֹרָה. בּוֹרָא תְּהִיָּה זֹאת אֶתְהַלָּתָא דְּלִיָּין לְעוֹרֵר אֶתְהַלָּתָא דְּלִיָּין לְגְאוּלָּה הַשְּׁלֵמָה. וְיִתְקַיֵּם בְּגוֹ הַכְּתוּב פִּי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ שֶׁחָרָה בְּתַלְתָּא. וְאֶחָד יִפְהַל בְּלִבָּהּ. וְלִבְכּוֹן בְּרָה בְּחִכָּה. בִּירוֹת שֶׁפִּסְקוּ זֶה גִּירָשׁ עַל הַגְּאוּלָּה הַתְּהִיָּה לְבֹא. אֲמַנֵם חֲבֵל. כִּי כַּעַת אֲנוּ דְּרֹאִים מִעֲשֵׂה שָׁמַיִם שְׁעוֹבֵר בְּכָל בְּחִיָּו שִׁיעֲלוּ וְיִתְשְׁבוּ עִם אֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא יִתְנַהֵן עַל פִּי תוֹרָה. וְעַל זֶה יִתְרֵר לֵב בֶּל בֶּר יִשְׂרָאֵל. אֲבָל נִקְוֶה שֶׁשֶּׁן כָּל סוּף אֲזַמְרִין דְּרִאֲעָא דְּיִשְׂרָאֵל יִפְתָּךְ לְבָבָם לְטוֹבָה. וְהַעֲלֵה וְתַעֲשֵׂה גְאוּלָּה תְּהִיָּה עַל מִשְׁחָה יִתְרֵר לֵב בֶּל בֶּר יִשְׂרָאֵל: (ב—דל:)



## קל"ט

**אֲהוּרָה** וקדם צרתני ותשת עלי כפכה. אמר רבי שמעון מקרא זה כבר נתבאר. אבל בוא וראה בשעה שברא הקב"ה לאדם הראשון וזכר ונקבה נבראו. והיו שניהם זה עם זה נקשרים. הנקבה לאחר והזכר לפניו. עד שנשר אותם הקב"ה והתקין אותה והביאה לפני האדם להסתכל פנים בפנים. וכיון שהסתכלו פנים בפנים או נתרבה האהבה בעולם. והתחברו פנים בפנים והולידו תולדות בעולם. מה שלא היה מקודם לזה. וזה נתבאר. וע"כ כתוב לזאת יקרא אשה. וזאת היא אשה. אבל האחרת אין לקרותה כך. וזה נתבאר. ולפי שאדם וחיה נבראו כתוב וזכר ונקבה בראים ויברך אותם. ושניהם כאחד היו. וע"ז כתוב אחר וקדם צרתני : (ג-ר"א). עוד למדנו אחר למעשה בראשית וקדם למעשה מרכבה. והכל זה בזה תולה : (ג-ב).

**אִשָּׁא** כנפי שחר אשכנה באחרית יום. אמר רבי שמעון אשרי חלקו מי שבא עם המטרונה בבקר. בשעה שהיא באה לקבל פני המלך לספר עמו. וזוהי נמצא עמה בשעה שיושיט המלך ימינו לקבל את המטרונה. וש"כ אשא כנפי שחר אשכנה באחרית יום. מהו אחרית יום. אותה שעה של הבקר היא האחרית של היום ההוא. כי כאשר נחלק הלילה התחלה היתה ודין היה. ועכשיו אחרית שלה הוא. שנסתלקים הדינים שלה ונכנסת כנפיו של המלך. היא עם כל אותן שהתחברו עמה. וש"כ אשכנה באחרית יום. ולמדנו שכל אותן שעסקו בתורה בשעה שנחלק הלילה נשתתפו עם השכינה. וכאשר בא הבקר והמטרונה מזדוגת עם המלך. הם נמצאים עמה עם המלך. והמלך יפרס כנפיו על כלם. וש"כ (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי וגו' : (ג-סה).

**גַּם** חשך לא יחשיך ממך וגו'. רבי חייא פתח ואמר (ירמ' כג) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'. כמה הם האנשים ערלי לב ועיניהם השע שאין משיגים ואין יודעים בכבוד רבונם. שכתוב בו (שם) הלא את השמים ואת הארץ אני מלא. ואיך יחפצו האנשים להסתתר בעונותיהם ואומרים מי רואני ומי יודעני. כמש"כ (ישעי' כט) והיה במחשך מעשיהם. אנה הם מסתתרים מלפניו. משל למלך שבנה היכל ועשה תחת הארץ מערות נסתרות. לימים מרדו בני היכל במלך. סבב אותם המלך עם חיילותיו. מה עשו. נכנסו והסתתרו תחת הארץ באותן המערות. אמר המלך הלא אני עשיתי אותם ומלפני תרצו להסתתר בהן. וש"כ אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו וגו'. הלא אני הוא שעשיתי אותן המערות אני עשיתי חשך ואור. ואיך תרצו להסתתר מלפני בוא וראה כאשר האדם ממשיך עצמו להסתתר ולחטוא לפני רבונו. הקב"ה עושה בו דין בגלוי. וכאשר האדם מטהר עצמו בהצנע הקב"ה ירצה להסתירו שלא יתראה ביום אף ה'. שבודאי צריך האדם להוהר שלא יתראה לבני המשחית כאשר הוא שורה על העולם שלא יסתכל

## קל"ט

**אֲהוּרָה** וקדם צרתני ותשת עלי כפכה. אמר רבי שמעון הלא קרא הא' אוקמוס. אבל מה חזי בשעתא דברא קב"ה לאדם הראשון דבר ונקבה אהבריו. והיו תרומיוסו דל עס דל קשורא. נוקבא לאחורא ודכורא לקמא. עד דנשר לון קב"ה ואתקין לה ואטיל לה לקמיא דלדס לאסתכלא אנפין בלנפין. וכיון דאסתכלו אנפין בלנפין כדון אתסני רחמנותא בעלמא. ואתחברו אנפין בלנפין ואולידו תולדות בעלמא. מאי דלא הוה מקדמת דנא. והא' אוקמוסא. וע"ד כתיב לזאת יקרא אשה. דל אויסי אתתא. אבל אחרא לא אקרי הכי. והא' אוקמוס. ובגין דלדס וחיה אהבריו כתיב וזכר ונקבה בראים ויברך אותם. תרומיוסו כהדא הוה. וע"ד כתיב אחר וקדם צרתני : (ג-ר"א). תו תנין אחר לשיבדא דבראשית וקדם לעובדא דמרכבה. וכלל דל ברא תליא : (ג-ב).

**אִשָּׁא** כנפי שחר אשכנה באחרית יום. אמר רבי שמעון וזאת חולקיה מלן דלתי עס מערנותא בלפרא. בשעתא דלתי לקבלא אנפי מלכא לאתשעי ביה. ואתחברו עמי בשעתא דלוישין מלכא ימינא לקבלא למטרונתא. ה"ד אשא כנפי שחר אשכנה באחרית יום. מהו אחרית יום. הלא שעתא דלפרא אחרית דהסוד י"ס הוא. דכד אתפלג ליליא סיבותא הוה ודוגא הוה. ואתתא אחרית דילא הוא. דמסתלקין דינא וטאלא בגדפוי דמלכא. אויסי וכל חיון דלדורוגין לה. ה"ד אשכנה באחרית יום. ותאלא כל חיון דמסתלי בלוריתא בשעתא דלפתליג ליליא אשתתף בשכינתא. וכד אתי לפרא ויזערוניתא אשתתף עם מלכא. הוא אשתתף עמה עם מלכא. ומלכא פריס גדפוי על כלו. ה"ד (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי וגו' : (ג-סה).

**גַּם** חשך לא יחשיך ממך וגו'. רבי חייא פתח ואמר (ירמ' כג) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'. כמה חיון בני נשא אטינון לבא סתמין עיינין דלא משגיחין ולא ידעין ביקרא דמאריסון. דכתיב ביה (שם) הלא את השמים ואת הארץ אני מלא. והיך בעון בני נשא לאסתתרא בעונותיהם ואומרים מי רואני ומי יודעני. כד"א (ישעי' כט) והיה במחשך מעשיהם. לאן חיון מתפטרון מקמיא. למלכא דבנה פלטרין ועבד תהיז ארעא פסירין סמירין. ליומין מרדו בני פלטרין במלכא. אשתתף עליהו מלכא בגיטיו. מאי עבדו. עאלו ופמיריו גרמיוסו תמות ארעא בליון פסירין. אמר מלכא אנא עבדי לון ומקמאי חיון בעלן לאתשמרא. ה"ד אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו וגו'. אנא הוא דעבדי חיון פסירין ועבדיה חשוכא ונסורא. ואתון היך יכלין לאתשמרא קמאי. הא חזי כד בר נש אשתתף גרמיוסו לאתכסיו וחסי קמי מאריסו. קב"ה עבד ביה דנא בלגלול. וכד ב"ר ארבי גרמיוסו בלכסיו קב"ה בעי לאתכסיו ליה דלא יתחזי ביום אף ה'. דודאי חבני ליה לחינא דלא יתחזי קמי מהכלא כד כריא על עלמא דלא יסתכל

יסתכל בן. שהרי כל אותן שנראים לפניו יש לו רשות להשחית. וזה האדם שמטהר עצמו בהצנע הקב"ה מחפה עליו להסתירו מן העין. שלא יוכל רוח הטומאה לשלוט עליו. למען לא ינזק. וזה נתבאר : (א-ט).

**גלמי** ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו. רבי חזקיה פתח גלמי ראו עיניך וגו' מקרא זה נתבאר בכמה מקומות. אבל בוא וראה כל אותן הנשמות שנבראו מיום שנברא העולם כלן קיימות לפני הקב"ה טרם שיורדות לזה העולם באותה הצורה ממש שנברא אח"כ בזה העולם. ואותו דמות הגוף של האדם שנמצא בזה העולם כך הוא קיים למעלה. ובשעה שנשמה זו מזומנת לרדת לזה העולם באותה הצורה ממש שקיימת בה נשמה זו בזה העולם כך היא קיימת לפני הקב"ה למעלה. והקב"ה משיבץ אותה שתשמור ותקיים מצות עשה שבתורה ולא תעבר על לא תעשה שבתורה. ומניין שעומדת לפניו. שכתוב (מלכים א' י) חי ה' אשר עמדת לפניו. עמדת בורא. וזה נתבאר. זש"כ גלמי ראו עיניך. טרם שנראתי - בעולם הזה. ועל ספרך כלם יכתבו. שהרי כל הנשמות באותה הצורה שלהן כלן בספר נכתבות. (א-יג) ובוא וראה שאמר רבי שמעון כתוב בראשית ה' זה ספר תולדות אדם. וכי ספר היה לו. אלא זה נתבאר שהקב"ה הראה לו לאדם הראשון דור דור ודורשיו וכו'. ואיך הראה לו. אפשר תאמר שראה ברוח הקודש שהם עתידים לבוא לעולם. כמי שרואה בחכמה מה שיבוא לעולם. לא כן. אלא שראה בעין לכלם באותה הצורה שעתידיים לעמוד בה בזה העולם. מה הטעם. לפי שמיום שנברא העולם כל הנפשות העתידות לעמוד באנשים כלן עמדו לפני הקב"ה באותה צורה ממש שעתידיהם לעמוד בה בזה העולם. כדמיון זה כל אותן הצדיקים לאחר שיוצאים מזה העולם עולות כל הנפשות שלהם. והקב"ה מזמין להן צורה אחרת להתלבש בהן כדמיון שהיו בזה העולם. לפיכך כלם עמדו לפני הקב"ה וראה אותם אדם הראשון בעין. זש"כ גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו : (א-יג)

**ימים יצרו ולא (כתיב) ולו (קרי) אחד בהם.** אמר רבי יהודה זכאים הם הצדיקים שימיהם זכאים. ונשארים כלם בלי גרעון לעולם הבא. וכלם גנוזים הם אצל המלך הקדוש. לפי שאותן הימים היו זכאים בהם ולא חטאו בהם. כמש"כ (בראשית כד) ואברהם זקן בא בימים (מלכים א' א) והמלך דוד זקן בא בימים. לפי שהיו זכאים בהם בכל אותן הימים. וכאשר הזכאים יוצאים מזה העולם מתחברים כל הימים ונעשים מלבוש הכבוד שמתלבש בהם הנשמה ונתעשרת בהם בעולם ההוא. ובמלבוש ההוא זכאים להתענג מענג עולם הבא. ובמלבוש ההוא עתידים לעמד בחתיית המתים. וכל אותן שיש להם מלבוש יקומו. זש"כ (איוב יח) ויתיצבו כמו לבוש. אוי לו לזה האדם שגרע ימיו למעלה לפני המלך הקדוש. שכאשר יצאו להליבו עם ימיו. אותן הימים שהוא פגם אותם בעונותיו חסרים הם מאותו המלבוש ונתלבש במלבוש חסר. כל שכן אי סגולתם הם ימים החסרים ולא יהיה לו כלל במה להתלבש בעולם

יסתכל ביה. דהא כל אינון דיתחזון קמיס אית ליה רשו לחבלא. והאי ב"כ דמדכי גרמיה באתכסא קב"ה חפי עליה לאסתתרא משינא. דלא יכול רוח מסתבא לשלטא עליה. בגין דלא יתחבלי. והא אסתרי : (א-ט)

**גלמי** ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו. רבי חזקיה פתח גלמי ראו עיניך וגו' האי קרא אוקמוס בכמה אתר. אבל תא חזי כל אינון נשמתין דסוו מיומא דאתברי עלמא כלסו קיימי קמי קב"ה עד לא נהבו לעלמא ביהסא דיוקנא ממש דאתחזון לבתר בעלמא. והסוו חזיו דגופא דבר נש דקאים ביהאי עלמא הכי קאים לעילא. ובשעתא דנשתתא דא זמינא לאסתרא בעלמא האי נשמתא ביהאי דיוקנא ממש דקיימא ביהאי עלמא הכי איסי קיימא קמי קב"ה. ואומי לה קב"ה דתסור סקודי אורייתא ולא תשיבר על קיימי אורייתא. ומנא לן דקיימי קמיס. דכתיב (מלכים א' י) חי ה' אשר עמדת לפניו. עמדת ודאי. והא אוקמוס. ובג"כ גלמי ראו עיניך. עד לא יתקיי ביהאי עלמא. ועל ספרך כלם יכתבו. דהא כל נשמתין ביהסא דיוקנא דילסון כלסו בספרא כתיבין. (א-יג) ותא חזי דאמר רבי שמעון כתיב (בראשית ה) זה ספר תולדות אדם. וכי ספר היה ליה. אלא הא אוקמוס דקב"ה אחמי ליה לאדם הראשון דור דור ודורשיו וכו'. האיך אחמי ליה. אי תומא דחמא ברוח קדשא דאינון זמינין למיטי לעלמא. כמאן דחמא בחכמתא מאי דייטי לעלמא. לאו הכי. אלא חמא צינא לכלסו ביהסא דיוקנא דזמינין למייקס ביה ביהאי עלמא. מאי טעמא. בגין דמיומא דאתברי עלמא כלסו נפשאן דזמינין למייקס בבני נשא כלסו קיימי קמי קב"ה ביהסא דיוקנא ממש דזמינין למייקס ביה ביהאי עלמא. כנוונא דא כל אינון לדיקא בתר דנפקין מהאי עלמא כלסו נפשאן סלקו. וקב"ה אומין לון דיוקנא אחרא לאתלבש ביה כנוונא דסוו ביהאי עלמא. בגין כך כלסו קיימי קמיס וחמא לון אדם הראשון צינא. הס"ד גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו : (א-יג)

**ימים יצרו ולא (כתיב) ולו (קרי) אחד בהם.** אמר רבי יסודה זכאין אינון לדיקא דיומיהון זכאין. ואשתארו כלסו בלא גריעותא לעלמא דאתי. וכלסו עמירין אינון לבניס דמלכא קדישא. בגין דאינון יומין סוו דוכו ביה ולא חבו ביה. כמ"ד (בראשית כד) ואברהם זקן בא בימים (מלכים א' א) והמלך דוד זקן בא בימים. בגין דוכו ביה בכלסו יומין. וכד נפקין מזהאי עלמא מתחברין כלסו ואשתעבדו לבושי יקר דמתלבשא ביה נשמתא ואשתעטר ביה ביהסא דעלמא. וביהסא לבושא זכאן לאתענגא מענגא דעלמא דאתי. וביהסא לבושא זמינין לאחיא ולמייקס. וכל אינון דאית להו לבושא יקומו. הס"ד (איוב יח) ויתיצבו כמו לבוש. ווי ליה להאי ב"כ דגרע יומיו לעילא קמי מלכא קדישא. דכד בטאן לאתלבש ליה ציומיו. אינון יומין דפגיס איסו ביהסא חסרין מזהסא לבושא ואתלבש במנא חסר. כל שכן אי סגולתם אינון דחסרין ולא להוי ליה במאי דאתלבש ביהסא

בהסוף עלמא. כדון ווי ליה ווי לנפשיה דדיינין ליה  
בניהנס על אינון יומין. יומין על יומין על הד  
תרין. ומינן כדורא דמתנימן מהו דכתיב (נבאש' ג)  
וידעו כי ערומים הם. וידעו ידעי ממש דהסוף לבושא  
דוקר דלעביד מאינון יומין גרע מנייהו. ולא אשתאר  
הסוף יומא מאינון יומין ללעבשא ביה. הסוף גלמי ראו  
עיון ועל ספרך כלם יכתבו ימים ילרו ולא אחד  
בהם. ימים ילרו ודאי. ולא אחד בהם. שהרי לא  
אשתאר חד מנייהו ללעבשא ביה. עד דלעבדל ארס  
ועבד תשובה. וקב"ה קביל ליה. ועבד ליה  
מאנא לבושא אחרין ולא מן יומין. הסוף ויעש ה"א  
לארס ולאשמו כתנות עור וילבישם : (א-רבי).

בעולם ההוא. אז אוי לו אוי לנפשו כי דנים אותו  
בגיהנם על אותו הימים. ימים על ימים על אחד  
שנים. ולמדנו בסודות המשנה מהו שכתוב (בראשית ג)  
וידעו כי ערומים הם. וידעו ממש ידעו שאותו מלבוש  
הכבוד שנעשה מאותן הימים נגרע מהם. ולא נשאר  
אותו היום מאותן הימים ללעבש בו. זש"כ גלמי ראו  
עיניך ועל ספרך כלם יכתבו ימים יצרו ולא אחד  
בהם. ימים יוצרו ודאי. ולא אחד בהם. שהרי לא  
נשאר זה האחד מהם ללעבש בו. עד שהתיגע ארס  
ועשה תשובה והקב"ה קבלו בתשובתו. ועשה לו  
מלבושי כבוד אחרים ולא מן ימיו. זש"כ ויעש ה"א  
לארס ולאשמו כתנות עור וילבישם : (א-רבי).

## קמ

יחוד אדני עו ישועתי. רבי אלעזר היה יושב לפני  
רבי שמעון אביו. א"ל הרי למדנו אלהים בכל  
מקום דין הוא. והו"ה יש מקומות שנקרא אלהים. כמו  
הו"ה אדני עו ישועתי. נוכחו ויאמר אברם אדני  
הו"ה מה תתן לין מפני מה נקרא אלהים. הלא האותיות  
של הו"ה רחמים הן בכל מקום. א"ל הרי כך מקרא  
כתוב (בראשית י) וירעת היום והשבות אל לבבך כי  
הו"ה הוא האלהים. וכתוב (מלכים א' יח) הו"ה הוא  
האלהים. א"ל דבר זה אני יודע שבמקום שיש דין  
יש רחמים. ולפעמים במקום שיש רחמים יש ג"כ  
דין (א) א"ל בא וראה שבך הוא. הו"ה בכל מקום  
רחמים. ובזמן שמהפכים הרשעים רחמים לדין אז נכתב  
הו"ה בניקוד אלהים ונקרא אלהים (ב) אבל בוא  
וראה סוד הדבר. שלש מדרגות הן (ג) וכל מדרגה  
ומדרגה היא בלבדה. אע"פ שהכל אחד ונקשרות באחד  
ואין נפרדות זו מזו. בוא וראה כל הגטיעות וכל אותן  
מנורות הלוהטין. כלם מאירים ונלהבים וגשפעים  
ומתברכים מאותו הנהר שנמשך ויוצא (ד) שהכל נכלל  
בו והכולל של הכל בו (ה) והנהר ההוא נקרא א"ל  
להגן והוא למעלה מהגן (ו) לפי שהערן משתתף עמה  
ולא נפרש ממנה. ולפיכך כל המעינות ממנה יוצאים  
וגמשים ומשפיעים לכל צד. ופתחים בה  
פתוחות (ז) וע"כ רחמים ממנה נמצאים ובה פתחי  
הרחמים. ולפי שנקראת א"ל בחינת נקבה יוצא ממנה  
גבורה ודין (ח) היא נקראת רחמים בפני עצמה. אבל  
הרי מצדה דינים נתעוררים. ולפיכך נכתב הו"ה  
ברחמים ונקוד בניקוד אלהים בדין (ט) שהרי דין  
נמשך

## קמ

יחוד אדני עו ישועתי. רבי אלעזר היה יושב לפני  
רבי שמעון אביו. א"ל הרי למדנו אלהים בכל  
מקום דין הוא. והו"ה יש מקומות שנקרא אלהים. כמו  
הו"ה אדני עו ישועתי. נוכחו ויאמר אברם אדני  
הו"ה מה תתן לין מפני מה נקרא אלהים. הלא האותיות  
של הו"ה רחמים הן בכל מקום. א"ל הרי כך מקרא  
כתוב (בראשית י) וירעת היום והשבות אל לבבך כי  
הו"ה הוא האלהים. וכתוב (מלכים א' יח) הו"ה הוא  
האלהים. א"ל דבר זה אני יודע שבמקום שיש דין  
יש רחמים. ולפעמים במקום שיש רחמים יש ג"כ  
דין (א) א"ל בא וראה שבך הוא. הו"ה בכל מקום  
רחמים. ובזמן שמהפכים הרשעים רחמים לדין אז נכתב  
הו"ה בניקוד אלהים ונקרא אלהים (ב) אבל בוא  
וראה סוד הדבר. שלש מדרגות הן (ג) וכל מדרגה  
ומדרגה היא בלבדה. אע"פ שהכל אחד ונקשרות באחד  
ואין נפרדות זו מזו. בוא וראה כל הגטיעות וכל אותן  
מנורות הלוהטין. כלם מאירים ונלהבים וגשפעים  
ומתברכים מאותו הנהר שנמשך ויוצא (ד) שהכל נכלל  
בו והכולל של הכל בו (ה) והנהר ההוא נקרא א"ל  
להגן והוא למעלה מהגן (ו) לפי שהערן משתתף עמה  
ולא נפרש ממנה. ולפיכך כל המעינות ממנה יוצאים  
וגמשים ומשפיעים לכל צד. ופתחים בה  
פתוחות (ז) וע"כ רחמים ממנה נמצאים ובה פתחי  
הרחמים. ולפי שנקראת א"ל בחינת נקבה יוצא ממנה  
גבורה ודין (ח) היא נקראת רחמים בפני עצמה. אבל  
הרי מצדה דינים נתעוררים. ולפיכך נכתב הו"ה  
ברחמים ונקוד בניקוד אלהים בדין (ט) שהרי דין  
נמשך

## דיו הוהר

רבי אלעזר השיבו שדבר זה הוא יודע ומ"ם שואל כיון שאין זה פירוש מספיק על כל המקומות : (ג) רבי שמעון הסביר  
לו פירוש ב' אבל הבין שכתב לא יכתוב גם פירוש הב' כיון שעוד גם פירוש זה אינו פירוש מספיק על כל המקומות לפיכך  
א"ל פירוש ג' על פי סוד. ונתח' ה' הפירושים יספיקו על כל המקומות או א' או ב' או ג' : (ג) פירוש ג' פירושים יש שנקראין בהשם אלהים.  
ותן כמו שאר הפסוקים נקשרין את שהוא הא"ס ב"ה בשלשבת הקשורה בנחלת : (ד) פ"ל כל הפסוקים הן אלו שנקראין נשיות או מנורות  
המקבלות והמספיקות החכרים והנביות כלן מקבלין הארת השפע מן הנהר ההוא שנקרא אסא והיינו הבינה : (ה) פ"ל כל הפסוקים  
נכללין בהבינה כי סמנה יוצא. וה' של הכל שהוא החכמה אבא נקשר באותו הנהר : (ו) פ"ל הנהר ההוא שהיא הבינה נקרא אסא  
של הגן היינו של התפארת. ותא למעלה מן התפארת כיון שהערן היינו ההכמה שמתתף ונקשר בהבינה : (ז) א"ל הפתחים הן  
האנשים שעור בינה : (ח) גבורה זו ספירת גבורה. ודינא זו סדרת המלכות : (ט) להורות שהרחמים בה עוקר והדין מסי. ולפיכך  
השם אלהים של הבינה הוא רק בניקוד בהכח אבל בהתנלות הוא השם וז"ה הסורה על חסדים ורחמים לחפזים הדינים :

בספרה. הו' דרגה חד: דרגה תנינא. מסערה  
דסהו קדמא נפיק ואתער דרגה אחרת  
לתקרי **נבורה**. והו' אקרי אלחיס באלין  
אתון (י) וואי שירותא חד מועיר אפני  
וביס אתחיד (יא) ובנין דאתחיד הו' ביה  
כתיב הו' הו' הו' אלחיס. כי הו' הו' הו' אלחיס.  
באלין אתון ואינון חד. דא הו' דרגה תנינא:  
דרגה תלתא **צדק** כתר בדרגה (יב) הו'  
זי דיקא דמלכא. ותאכל אדני הכי כתיב  
והכי אקרי. וכנסת ישראל ביה שו' אתקרי (יג) והו'  
שו' באתר דא אשתלים. אליו אינון תלת דרגין  
דאקרון בשמות דדינא (יד) וכלא מתקשר חד כחד  
כלא פרודא כמה דאוקימנא: (טז--טז)

**אך** לדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך. אמר  
רבי שמעון תא חיי נשתתף לא סלקא לתתחא  
קמי מלכא קדישא עד דזכאת לתלכשא בלבוש  
לעילא לתתחא תמן. וכן כנוונא דא לא תתא  
לתא עד דתלכשת בלבוש דהאי עלמא. כנוונא  
דא מלכין קדישין לעילא דכתיב ברו (תהלים קד)  
עושה מלכיו רוחות משתביו אש להם. כד עבדין  
שליחותא ביהאי עלמא לא נחתין לתתא עד דתלכשין  
בלבוש דהאי עלמא. וכלא חייס כנוונא דסהו אתר  
דאיל תמן. והא אוקימנא דנשתתף לא סלקא  
אלא בלבושא דהאי. דתעביד מעובדין עבין  
דבר כס דעביד ביהאי עלמא. דאינון עובדין עבין  
משכי מחסורא דיוויל עלאס לבושא. דתתקנא ביה  
לסהו עלמא לתתחא קמי קב"ה. ובהסו  
לבושא דלבוש אתחיד וחמי גו אספקלריא  
דנשרא. כד"א (תהלים כו) לחזות בנעם ה' ולבקר  
בסיכלו. וע"ד נשתתף לתלכשת בתרין עלמין לחייו  
לס שלימו כלל. ביהאי עלמא לתתא ועלמא לעילא.  
וע"ד כתיב אך לדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את  
פניך. אך לדיקים יודו לשמך ביהאי עלמא. ישבו  
ישרים את פניך ביהאי עלמא: (ג--ד) רבי יהודה  
אמר כל יומא ויומא רוחין דלדיקא יתבין בלבושיו  
שורין שורין ענגתא דעין ומשכחן לקב"ה ביקרא  
עלמא. הס"ד אך לדיקים יודו לשמך ישבו ישרים  
את פניך: (א--א) (א--א)

רבי אבא אמר אך צדיקים יודו לשמך. מכאן  
נשמע שלא למד תורה למי שלא נימול. כי מי שמלמד  
תורה לזה שלא נימול משקר בשלשה מקומות עליונים.  
משקר

נמשך מצדה. זו מדרגה אחת: מדרגה שניה. מצד  
אותה מדרגה הראשונה יוצא ונתעורר מדרגה אחרת  
שנקראת **נבורה**. וזה נקרא אלהים באלו  
האותיות (י) ומדרגה זו היא התחלה אחת מן פני  
הקטנות ובו היא נאחזת (יא) ולפי שנאחזין זו בזו  
כתוב הו"ה הוא האלהים. כי הו"ה הוא האלהים.  
באלו האותיות והן אחד. זו היא מדרגה השניה:  
מדרגה השלישית היא **צדק** כתר האחרון (יב) זו  
בית דינו של המלך. ולמדנו כי אדני כך נכתב  
וכן נקרא. וכנסת ישראל ביה השם נקרא (יג) ושם  
ההוא במקום זה נשתלם. אלו הן שלש המדרגות  
שנקראות בשמות של דין (יד) והכל נקשר אחד באחד  
בלי פירוד כמו שנתבאר: (טז--טז)

**אך** צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך. אמר  
רבי שמעון בוא וראה הנשמה אינה עולה להתראות  
לפני המלך הקדוש עד שתזכה להתלבש בלבוש  
שלמעלה להתראות שם. וכן כדמיון זה אין יורדת  
למטה עד שמתלבשת בלבוש של זה העולם. כדמיון  
זה מלאכים הקדושים שלמעלה שכתוב בהם (תהלים קד)  
עושה מלאכיו רוחות משתביו אש להם כאשר עושים  
שליחות בזה העולם אין יורדים למטה עד שמתלבשים  
בלבוש של זה העולם. והכל הוא כדמיון זה המקום  
שהוא הולך שמה. והרי ביארנו שהנשמה אינה עולה  
אלא בלבוש המאיר. שנעשה מן מעשים הטובים של  
האדם שעושה בזה העולם. כי אותן מעשים טובים  
ממשיכים מן הארת זיו הצליון מלבוש. שתתקן בו  
הנשמה לעולם ההוא להתראות לפני הקב"ה. ובאותו  
המלבוש שמתלבשת מתענגת להסתכל תוך אספקלריא  
המאירה. כמש"כ (תהלים כו) לחזות בנעם ה' ולבקר  
בהיכלו. וע"כ הנשמה מתלבשת בשני העולמות להיות  
לה שלימות בכל. בעולם הזה שלמטה ובעולם שלמעלה.  
וע"ז כתיב אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את  
פניך. אך צדיקים יודו לשמך בעולם הזה. ישבו  
ישרים את פניך בעולם הבא: (ג--ד) רבי יהודה  
אמר בכל יום ויום רוחות הצדיקים יושבים במלבושיהם  
שורות שורות בגן העדן ומשבתים להקב"ה בכבוד  
הצליון. זש"כ אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים  
את פניך: (א--א) (א--א)

רבי אבא אמר אך צדיקים יודו לשמך. מכאן  
נשמע שלא למד תורה למי שלא נימול. כי מי שמלמד  
תורה לזה שלא נימול משקר בשלשה מקומות עליונים.  
משקר

זיו הזהר

(י) נכתב אלהים ונקרא אלהים: (א) עירוש שפירת נבורה היא התחלה אחת אל התפארת שנקרא ועיר אנפן. והיינו ההנהגה  
של צד קו השכא"ר. כמו שבצד קו הימיני התחלה היא ספירת החסד. ובה שאומר ובה אתחיד נכונה ליהנניה נאחזת  
נקשרת בסדר התפארת. כיון שהתפארת הוא סדר הרחמים המורכבת מן חסד ונבורה. ובה עירוש הפסוק הו"ה הוא האלהים באין  
תחון של אלהים. היינו שהתפארת הוא ג"כ נבורה של השם אלהים. ואינון חד. אלא כיון שגם החסד אתחיד בהתפארת לכן הוא  
קרא סדר הרחמים: (י) זה השם אלהים של כתר ונבורה. שנקרא צד"ק והיינו סדר המלכות והשכינה הקדושה: (י) כיון הוא  
מנה הסוד ברמו שכנת ישראל היינו המלכות כדאי שם אתקרי. פי' בהשם אדני שהוא עיקר שמה. וההוא שם. ר"ל השם אלהים  
במקום זה נשתלם. היינו שהוא רק מה שמוסף למלכות שלימות. כוננו ע"י השכינה הקדושה. כי השם אלהים הוא עיקר שמה  
של השכינה הקדושה. ואצל המלכות השם אלהים הוא סוף להשם אדני. והשכינה הקדושה היא כבה"י חספות שלימות לסדר המלכות  
אחראי אור נאצל מן סדר המלכות אשר תושע לשכון בארץ במקום הראוי לה. כידוע בסוד הפסוק ואופן אחד בארץ דהיינו סליכות  
שכמלכות דעולם עשה: הנה זה עיקר גדול באמונת ישראל להבין הענין של מהימנותא קדישא. וזה יסוד גדול מיסודות של תפארת  
הקבלה. וימסכן יבין: (יד) פי' בשמות אלהים:

משקר בתורה משקר בנביאים ומשקר בכתובים. משקר בתורה שנאמר (דברים י) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. משקר בנביאים שכתוב (ישע' יד) וכל בניך למודי ה'. הם למודי ה' ולא אחר. וכתוב (שם ח) חתום תורה בלמודי. הם ולא אחר. משקר בכתובים שכתוב (חזק' עח) ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל. וכתוב אך צדיקים יודו לשמך. איזה צדיקים. זה צדיק וכנסת ישראל (יט) כי מי שאינו נימוץ ולא נכנס באות הברית שלהם אל יודו לשמו הקדוש שהיא התורה: (ג—יג)

רבי יצחק אמר אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך. מכאן נלמד שבכל מקום שלא נמצא איש ואשתו אינו כדאי לראות פני השכינה (יט) וש"כ אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך. ולמדנו שכתוב (דברים ג) צדיק וישר הוא. בחינת זכר ובחי' נקבה. כמש"כ (שיר א) מישרים אהבון. להכליל שני הכרובים זכר ונקבה שנקראים מישרים בודאי: (ג—יג)

## קמא

**תכונ תפילי קטרת** לפניך משאת כפי מנחת ערב. פתח רבי חזקיה ואמר תכונ תפילי קטרת לפניך וגו'. מפני מה מנחת ערב ולא תפלת שחרית. שהרי לא כתוב תכונ תפילי בבקר. אלא כך נדרש תכונ תפילי קטרת לפניך. קטרת אינה באה אלא על שמחה. זש"כ (משלי כ) שמן וקטורת ישמח לב. וע"כ הכהן כאשר הדליק את הנרות היה מקטיר הקטרת. כמש"כ (שמות ז) בהטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה. בבקר באה על שמחה כי הזמן גורם. ובערב באה לשמח לצד הרין. וכך ראוי להיות. ולעולם אינה באה אלא על שמחה. ובוא וראה קטרת מקשר קשרים ונאחו למעלה ולמטה. ודבר זה מבטל מיתה וקטרוג ורוגז שלא יוכלו לשלוט בעולם. כמו שנאמר (במדבר יז) ויאמר משה אל אהרן קח את המחלת ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת וגו'. ואחר זה כתוב וירץ אהרן וגו' ויכפר על העם. וכתוב ויעמד בין המחית ובין החיים ותעצר המגפה. לפי שאין ביכולת כל צדדים הרעים וכל המקטריגים לעצמד לפני הקטרת. לפי שהוא הסוד של שמחת הכל והתקשרות של הכל. ובזמן תפלת מנחה שהדין שורה בעולם היה מכון דוד בתפלה זו. ככתוב תכונ תפילי קטרת לפניך וגו'. שזאת התפלה שצוה תבטל הרוגז של דין הקשה השולט עכשיו בשעה זו. כמו קטרת ההוא שהיה מדחה ומעביר לפני כל רוגז וכל קטרוג שבעולם. מה הטעם. לפי שהיא מנחת ערב שהדין תולה בעולם. ובוא וראה כאשר נחרב בית המקדש

משקר בתורה משקר בנביאים ומשקר בכתובים. משקר בתורה דכתיב (דברים ז) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. משקר בנביאים דכתיב (ישע' יד) וכל בניך למודי ה'. אינו למודי ה' ולא אחר. וכתוב (שם ח) חתום תורה בלמודי. אינו ולא אחר. משקר בכתובים דכתיב (חזק' עח) ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל. וכתוב אך צדיקים יודו לשמך. מאן צדיקים. דא צדיק וכנסת ישראל (יט) דמאן דלא חתמו ולא עאל בקומא דלהון לא יודון לשמיה קדישא דהוא אורייתא: (ג—יג)

רבי יצחק אמר אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך. מהכא אוליפנא דבכל אתר דלא חשתכח דבר ונוקבא לאו כדאי למחזי אפי שכינתא (יט) הס"ד אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך. ותנינן כתיב (דברים ג) צדיק וישר הוא. לאכללא תרין ונוקבא. כד"א (שיר א) מישרים אהבון. לאכללא תרין כרובין דכר ונוקבא מישרים דלא: (ג—יג)

## קמא

**תכונ תפילי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב.** פתח רבי חזקיה ואמר תכונ תפילי קטרת לפניך וגו'. אחאי מנחת ערב ולא ללואה דלפרא. דלא כתיב תכונ תפילי בבקר. אלא הכי אתמר תכונ תפילי קטרת לפניך. קטרת לא אחאי אלא על חדוה. הס"ד (משלי כ) שמן וקטרת ישמח לב. וע"כ כהנא כד אדליק בולטין הוה מקטיר קטרת. כד"א (שמות ז) בהטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה. בלפרא על חדוה דשעתא גרים. ברמשא למחזי כפר שאלא. והכי אתחזי. ולעלם לא אחאי אלא על חדוה. ותא חזי קטרת מקשר קשרין ואחיד לעילא ותתא. ודא אעבר מותא וקטרוגא ורוגזא דלא יכיל לשלטה בעלמא. כמה דכתיב (במדבר יז) ויאמר משה אל אהרן קח את המחלת ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת וגו'. לבתר דא כתיב וירץ אהרן וגו' ויכפר על העם. וכתוב ויעמד בין המחית ובין החיים ותעצר המגפה. בגין דלא יכלין כל סערין ביטון וכל מקטריגין למיקם קמי קטרת. בגין דאיהו רוא דחזוה דכלא וקטורא דכלא. ובשעתא דמנחה דדינא שריא בעלמא אהבין דוד דהאי ללואה. דכתיב תכונ תפילי קטרת לפניך וגו'. דהאי ללואה דסליק יעבר רוגזא דדינא קטורא דלגיש השתא דהאי זמא. כההוא קטרת דחזי ואעבר קמייה כל רוגזא וכל קטרוגא דעלמא. מאי טעמא. בגין דאיהו מנחת ערב דדינא תליא בעלמא. ותא חזי כד אתחבר בי מקדשא

## דיו הזהר

(יט) היינו יכוד וכלכות צדיק וצדיק בחי' זכר ובחי' נקבה: (יט) בנותו על מי שאינו רוצה. וכוונת הענין פן חיבת צדיקים. דהיינו צדיק וצדיק. ופן חיבת ישרים. שהכרובים שהיו בתבנית זכר ונקבה נקראים ישרים:

מקדש בשעתא דלתוקד זמן מנחה סוס. וע"ד כתיב (ירמ' ו) אוי לנו כי פנס היום כי ינסו ללני ערב. מאן ללני ערב. אינון מקסרגין דעלמא ורוגוי דדיין דומיין דהסיא שעתא. וע"ד תימן דבטי ב"נ לבוונא דעתיא בללותא דמנחה. בכלסו ללוטי בטי ב"נ לבוונא דעתיא. ובסאי ללוטא יתיר מכלסו. בגין דדינא שריא בעלמא. וע"ד זמן ללוטא דמנחה ילחק תקין לס (ה) וסא חוקמוס : (א-ינט) :

אל תס לבי לדבר רע וגו'. אמר רבי יוסי מכאן תימן בחרחא דבר נס בטי למיסך. דס מדברין ליה (נ) א"ר ילחק האי קרא קסיל. וכי קב"ה אסטי ליה לב"נ למסך בחרחא חסאס ולמפסד עובדין דיסין. וי סבי לית דינא בעלמא דא ולא בעלמא דלתי. ולוריינא לא אחתקנת. דכתיב דס אס תשמע ואס לא תשמע. אלא דוד חסר ללביס לדברא ליה בחרחא קסוט. כד"ל (ינסיס ד) וסכסות אל לבבך. מוס וסכסות. אלא זמנא חד ותרין ותלת ללסדרא לקבליס לדברא וללסדרא ליה. וסכי קאמר ליה אל תס לבי לדבר רע. ללביס קאמר דוד אל תס. כלומר אתס לבי אל תס אותי לדבר רע : (ג-מז) :

המקדש בשעה שנשרף זמן מנחה היה. וע"ז כתוב (ירמ' ו) אוי לנו כי פנה היום כי ינסו צללי ערב. איזה צללי ערב. המקסרגים אשר בעולם ורוגוי דינים שמוזמנים בשעה ההיא. וע"כ למדנו שצריך האדם לכוון דעתו בתפלת מנחה. בכל התפלות צריך האדם לכוון דעתו. ובתפלת מנחה יותר מכלן. לפי שהרין שורה בעולם. וע"כ זמן תפלת המנחה יצחק תקן אותה (ה) וזה נתבאר : (א-ינט) :

אל תס לבי לדבר רע וגו'. אמר רבי יוסי מכאן נלמד שבדרך שאדם רוצה לילך. בה מוליכים אותו (י) א"ר יצחק מקרא זה קשה. וכי הקב"ה ינטה לו לאיש דלכת בדרך חטאים ולעשות מעשים רעים. אם כן אין דין ודיין בעולם הזה ולא בעוה"ב. והתורה אינה מתוקנת. שכתוב בה אם תשמע ואם לא תשמע. אלא דוד היה מזהיר ללבו שתוליד אותו בדרך אמת. כמש"כ (יבריס ד) והשבות אל לבבך. מהו והשבות. אלא פעם אחד ושנים ושלש להתישב כנגד לבו להנהיגו ולהזהירו. וכך היה אומר לו אל תס לבי לדבר רע. ללבו אמר דוד אל תס. כלומר אתה לבי אל תס אותי לדבר רע : (ג-מז) :

## קמב

קול'י אל ה' אזעק קולי אל ה' אתחנן. אמר רבי יהודה כל יצועות שבעולם תליות בתשובה ובתפלה שמתפלל האדם להקב"ה. וכש"כ מי ששופך דמעות בתפלתו. שאין לך שער שלא יכנסו אותן הדמעות. בוא וראה מה כתוב (שמות ב) ותפתח ותראוהו את הילד. ותפתח. זו השכינה העומדת על ישראל כאם על הבנים. והיא פותחת תמיד בזכותם של ישראל. כיון שפתחה ותראוהו את הילד (ירמיה לא) ילד ששצועים שהם ישראל שמתחטאים לפני רבונם בכל. ומיד שמתחננים לפני הקב"ה חוזרים בתשובה ובוכים לפניו כבן שבוכה לפני אביו. וש"כ והנה נער בוכה. וכיון שבוכה נתבטלו ממנו כל גזרות רעות שבעולם. מה כתוב. ותחמל עליי. נתעורר עליו ברחמים ומרחם עליו. ותאמר מילדי העברים זה. שהם רכי לב. ולא מילדי עכו"ם שהם קשי ערף וכבדי לב. מילדי העברים. רכי לב מאבותם ואמותם לשוב לפני רבונם. ותקרא את אם הילד. שהיתה בוכה כמו שכתוב (שם) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה

## קמב

קול'י אל ה' אזעק קולי אל ה' אתחנן. אמר רבי יהודה כל יצועות שבעולם תליות בתשובה ובתפלה שמתפלל האדם להקב"ה. וכש"כ מי ששופך דמעות בתפלתו. שאין לך שער שלא יכנסו אותן הדמעות. בוא וראה מה כתוב (שמות ב) ותפתח ותראוהו את הילד. ותפתח. זו השכינה העומדת על ישראל כאם על הבנים. והיא פותחת תמיד בזכותם של ישראל. כיון שפתחה ותראוהו את הילד (ירמיה לא) ילד ששצועים שהם ישראל שמתחטאים לפני רבונם בכל. ומיד שמתחננים לפני הקב"ה חוזרים בתשובה ובוכים לפניו כבן שבוכה לפני אביו. וש"כ והנה נער בוכה. וכיון שבוכה נתבטלו ממנו כל גזרות רעות שבעולם. מה כתוב. ותחמל עליי. נתעורר עליו ברחמים ומרחם עליו. ותאמר מילדי העברים זה. שהם רכי לב. ולא מילדי עכו"ם שהם קשי ערף וכבדי לב. מילדי העברים. רכי לב מאבותם ואמותם לשוב לפני רבונם. ותקרא את אם הילד. שהיתה בוכה כמו שכתוב (שם) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה

## יוו הוהר

קמא (ה) כי שורש יצחק הוא בחינת גבורת דין : (כ) יש דומר דבין רבי יוסי ובין רבי יצחק שניהם רוצים לתרין הששון אל תס בפתח. שאין דומר שדור היה מברר כך אל לבו בדרך אזהרה. דא"כ הילד אל תס בעצירה כבנון קל פועל עוסד. כמו ויט אליה אל הדר. אבל בפתח הרי זה פועל יוצא כמו בנין הפעיל. לכן מפורש רבי יוסי שדור התפלל כך אל הקב"ה ואמר. אתה הקב"ה אל תס לבי לדבר רע. וא"כ ניתא שור באמת פועל יוצא. ואי משום קשיית רבי יצחק שהלא הקב"ה נתן הבחירה לאדם ואין שייך על זה תפלה להקב"ה. לכן מתרין שהלא מצינו עכ"ס סייעתא דשמיא לאדם שרונא לילך בדרך טוב שלא יכ"ש בדבר רע. ולפיכך הראה דוד בתפלתו זאת שהוא רוצה לילך בדרך טוב ולכן ביקש מהקב"ה סייעתא דשמיא שהקב"ה אל יטא לבו לדבר רע כיון שהוא רוצה באמת דלכת בדרך הטוב. אבל רבי יצחק לא ניתא ליה בפירוש זה. כיון שכל מקום לא שייך תפלה על זה. כי הלא אם רואים בשמים שהאדם יתפין באמת לילך בדרך טוב או ממילא ויליכו אותו בדרך טוב כיון שכן הוא הנהגת השמים דסייע לאדם זה. ואין נצרך תפלה על זה. לפיכך הוא מפורש שדור היה מברר כך אל לבו בדרך אזהרה. כמו שכתוב והשבות אל לבבך. ואמר אל לבו אתה לבי שאתה במדרגת מלך אל הגוף השמר והוהר שאלי תס גוסי לדבר רע. ולפיכך חרי זה באמת מלך : יוצא : [בעלי הדקדוק גרתיק בפסוק זה על חנם] :

בניה וגו'. הוא בוכה ואם הילד היא בוכה. וא"ר יהודה לעתיה לבוא מה כתוב (שם) בבכי יבאו ובתחנונים אובלים. מהו בבכי יבאו. בזכות הבכיה של אם הילד שחיה רחל. יבאו ויוקבצו מן הגלות: (ב-יב):

## קמג

וא"ר תבוא במשפט את עבדך כי לא יצדק לפניך כל חי. כתיב (תהלים עט) צדק ומשפט מכון כסאך וגו': אמר רבי שמעון אלה שני המאורות התיוקן של כסא המלך שנקראים צדק ומשפט הם תחלה וסוף בכל האמונה (א) ובהם נתעוררים כל הדינים שלמעלה ושלמטה. והכל נסתר במשפט. והצדק ניוון מזה המשפט (ב) ולפעמים היא נקראת (בראשית יד) ומלכי צדק מלך שלם. כאשר נתעוררים דינים ממשפט הם כלם ברחמים כלם בשלימות (ג) כיון שמשפט הוא ממתיק לזאת הצדק. והדינים נתתקנים ויורדים כלם לעולם בשלימות ברחמים. ואז נקרא שעת ההודויות של בחי' זכר בבחי' נקבה (ד) וכל העולמות ברחמים ובשמחה. וכאשר נתברו עונות העולם ונטמא המקדש ובחי' זכר מתרחק מבחי' נקבה. ונחש התקיף מתחיל להתעורר (ה) אז אוי לעולם שניזון בזמן ההוא מן צדק הוה. כמה מחנות משחיתים נתעורר בעולם. כמה צדיקים נפטרים מן העולם. וכל כך למה. לפי שנתרחק בחי' זכר מן בחי' נקבה. והמשפט אינו מודוג בצדק הוה. ע' זה כתוב (משלי יג) ויש נספה בלא משפט. שהמשפט נתרחק מצדק הוה ואינה נמתקת. והצדק יונקת מקום אחר (ו). ובוא וראה כאשר נמצא צדיק גדול בעולם אהובו של הקב"ה. או אפילו אם נתעוררה צדק בכבודה יכול העולם להנצל בזכותו. כי הקב"ה הפך בכבודו. ואינו מפחד מן הדין. וכאשר זה הצדיק אינו עומד במדרגתו או מפחד אפילו ממשפט ואין בכחו לעמוד כנגדו. כל שכן נגד צדק. דוד המלך בתחלה אמר (תהלים כ) בחנני ה' ונסני וגו'. שהרי אני אין מתירא מכל הדינים אפילו מן צדק הוה. ועוד אדרבא כי הלא אני נאחו בה. מה כתוב (תהלים יז) אני בצדק אחזה פניך. בצדק רדאי. אינני מתירא לעמוד נגד דינים שלה. ולאתר שחטא אפילו ממשפט היה מפחד. שכתוב ואל תבוא במשפט את עבדך. ובוא וראה כאשר תמתק צדק הזאת ממשפט או נקרא (י) צדקה והעולם נמתק בהסדר ונתמלא ממנו שכתוב

## קמב

וא"ר תבוא במשפט את עבדך כי לא יצדק לפניך כל חי. כתיב (תהלים עט) צדק ומשפט מכון כסאך וגו': אמר רבי שמעון הני תרין בולטין תתווא דכורסא דמלכא דחקין לך ומשפט ארין שירותא ושלמותא בכל מהימנותא (א) ובהני מתערין כל דיוקן דלעילא ותתא. וכלא סתים במשפט. ולדק מהאי משפט ארין (ב) ולזמין קריון לה (גראשית יד) ומלכי לך מלך שלם. כד מתערין דיוקן ממשפט כלאו רחמי כלאו בשלימו (ג) דהסוד נחמין למלא מכתב להאי לך. ודיוקן מתתקין וכלאו נחמין לעלא בשלימו ברחמי. וכדיון אקרי שעתא דמתהבין דכר ונקבא (ד) וכל עלמין כלאו ברחמי ובחזוואת. וכד אסינאו חובי עלמא ואסתאבת מקדשא ודכורא אתרחק מן נוקבא. וחזיא תקיפא שרי לאתערא (ה) ווי לעלא דמתין בהסוד ומלא מהאי לך. כמה חבילי עריוקן מתערין בעלמא. כמה זכאין מסתלקין מעלמא. וכל כך למה. בנין דאתרחק דכורא מן נוקבא. ומשפט לא קרב בלדק דא. ועל האי כתיב (משלי יג) ויש נספה בלא משפט. דמשפט אתרחק מהאי לך ולא אסתאב. ולדק ינקא מאתר אחרא (ו). ותא חזי כד אסתאב זכאה עלאה בעלמא רחמא דקב"ה. אפילו כד אתער לך בלחודוי יכול עלמא לאסתאב בגיטא. וקב"ה בעי ביקריה. ולא מסתפי מן דינא. וכד הסוד זכאה לא קיימא בקיומיה מסתפי אפילו ממשפט ולא יכול למיקם ביה. כל שכן בלדק. דוד המלך בקדמיתא אמר (תהלים כ) בחנני ה' ונסני וגו'. דהא אלא לא מסתפינא מכל דיוקן אפילו מהאי לך. ועל שכן דלחידא ביה. מאי כתיב (תהלים י) אני בלדק אחזה פניך. בלדק ודאי. לא מסתפינא למיקם בדיוקן. בתר דכח אפילו ממשפט מסתפי. דכתיב ואל תבוא במשפט את עבדך. והא חזי כד מתבסמא האי לך ממשפט בנין אקרי לך (י) ועלמא מתבסמא בהסוד ואתחילא מניה. דכתיב

## זיו הודר

קמג (א) צדק ומשפט היינו מליכות ותאמרת. ויש דקרות תחלה וסוף בכך מהימנותא. סתם מהימנותא היינו ה' ספירות ג' נה"מ וכוון שה' ספירות הן ב' בוללות של ב' עולמות בחי' זכר ונקבא. כי התפארת הוא בולל שאר ה' ספירות והוא זכר משפיע. והבוללות בולל כל הספירות של עולם המליכות. והיא בחי' נקבה מקבלת. לכן כל אותן ה' ספירות נקראין על שם שתי אלה הספירות צדק ומשפט שהן תחלה וסוף. ר"ל התפארת הוא הראשון והראש לשאר ה' ספירות. והשפעת השפע נקראת על שמו שהוא המשפיע והמליכות היא הסוף לכל אותן ה' ספירות הבקבלת בהן שפע: (ב) ר"ל שהמליכות נשפעת מן התפארת: (ג) ענין דין של שלימות היינו שהגם שנשפט דין מ"ס הוא באופן שלא יהיה ע"י אותו הדין ח"ו מנעת וחוסר החיים. אלא שיהיה בבחי' לסבול הדין שישאר הכל בשלימות: (ד) מ"ל שבב"ס שנזכר הודויות זכר ונקבה ענינו הוא השפעת שפע מן התפארת להמליכות ע"י התקשרותם זה בזה: (ה) זה סמאל כל השטן שרו של עשו. כי כך אמר יצחק לעשו והיה כאשר תרד וספרת עלו מלך צוארך: (ו) שיונקת כוס תרעלה מן המליכות דינא קשיא: (ז) יש לפרש שהמליכות נקראת צדקה תחת צדק. כי תוספת אות ה' מרסס שהתפארת משפיע לה שפע הבונה ששורשה את ה' הראשונה של שם הוי"ה ביה. ועוד יש לפרש שהתפארת נקרא בעבור השפעתו למליכות בשם צדקה. ע"ד הכתוב הא לכם ורע. והינני צדק עם ה' שניהם יחדו:

שכתוב (תהלים ג) אוהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאח  
הארץ: (ג-רצא)

## קמד

הנתינת תשועה למלכים הפוצה את דור עבדו מהרב  
רעה. פצני והצילני וגו'. רבי אבא פתח  
(ישעי' יא) והיה ביום ההוא שורש ישי אשר עמד לנס  
עמים אליו גוים ידרשו והיתה מנוחתו כבוד. והיה  
ביום ההוא. בזמן שהקב"ה ירבה שלום בעולם  
יתקיים השורש של צץ החיים (א) ומן השורש ההוא  
יתקיימו שאר השרשים למטה. כי כלם מושרשים  
ומתקיימים ממנו. אשר עומד לנס עמים. שזה הוא  
עומד לנס ולאות על סוד השם הקדוש (ב) אליו  
גוים ידרשו. כי שם הוא סוד הקיום של השם  
הקדוש (ג) ולפיכך אליו גוים ידרשו. כמש"כ (שם ב)  
והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' וגו'.  
ועל כן אליו גוים ידרשו. והיתה מנוחתו כבוד.  
מנוחתו זה בית המקדש. שכתוב (תהלים קלב) זאת  
מנוחתי עדי עד. כבוד. שבזמן ההוא כך יהיה נקרא  
כבוד ה'. שכתוב (ישעי' ז) והיה אור הלבנה כאור  
החמה ואור החמה יהיה שבעתים וגו': (ג-רצא)

אשרי העם שככה לו אשרי העם שהיה"א אלהיו.  
רבי יוסי אמר אשרי העם שככה לו וגו'.  
אשרי העם שהקב"ה בחר בהם מכל עמים עכ"ל.  
והעלה אותם לחלקו ובירך אותם בברכתו בהברכה  
של שמו (ד) וש"כ (ישעי' סא) כי הם זרע ברכ' ה'.  
בירך ה' ממש. בוא וראה כל שאר אומות העולם  
מסרם הקב"ה לשרים ממונים שמושלים עליהם.  
וישראל בחר בהם הקב"ה לגורלו לחלקו להתדבק בו  
ממש (ה) ונתן להם התורה הקדושה בשביל להיותם  
דבקים בשמו. וע"ז נאמר (דברים ד) ואתם הדבקים בה'  
אלהיכם. ולא בממונה אחר כשאר עמים עכ"ל. וזה  
נתבאר בכמה מקומות: (ג-רס)

עוד אמר רבי יוסי אשרי העם שככה לו אשרי  
העם

דכתיב (תהלים ג) אוהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאח  
הארץ: (ג-רצא)

## קמד

הנתינת תשועה למלכים הסולה את דור עבדו מהרב  
רעה. פלני והלילני וגו'. רבי אבא פתח  
(ישעי' יא) והיה ביום ההוא שורש ישי אשר עמד לנס  
עמים אליו גוים ידרשו והיתה מנוחתו כבוד. והיה  
ביום ההוא. בזמן דקב"ה יסני שלמה בעלמא  
יתקיים שרש דלולנא דחיי (א) והסולא שרשא מניא  
יתקיימו שאר שרשין לתתא. דכללו אשתרשן  
ואתקיימו מניא. אשר עומד לנס עמים. דהאי אלו  
קיימא לנסא ולאת לרזא דשמא קדישא (ב) אליו  
גוים ידרשו. דתמן רזא דקיימא דשמא  
קדישא (ג) ובג"כ אליו גוים ידרשו. כד"ל (שם ב)  
והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' וגו'.  
ועל דא אליו גוים ידרשו. והיתה מנוחתו כבוד.  
מנוחתו דא בי מקדשא. דכתיב (תהלים קלב) זאת  
מנוחתי עדי עד. כבוד. דהכי אקרי כבוד  
ה' כהסולא ומלא. דכתיב (ישעי' ז) והיה אור הלבנה כאור  
החמה ואור החמה יהיה שבעתים וגו': (ג-רצא)

אשרי העם שככה לו אשרי העם שהיו"א אלהיו.  
רבי יוסי אמר אשרי העם שככה לו וגו'.  
וכאן עמא דקב"ה אתרעי כהו מכל עמין עכ"ל.  
וסליק לון לעדזיה ובירך לון בצרכתא דליה בצרכתא  
דשמיא (ד) הס"ד (ישעי' סא) כי הם זרע ברכ' ה'.  
בירך ה' ממש. תא חזי כל שרש עמין דעלמא  
יהב לון קב"ה לרברבי ממנן דלטין עליהו.  
וישראל אחיד לון קב"ה לעדזיה לחולקיה לאתאחדא ביה  
ממש (ה) ויהיב לון אורייתא קדישא בגין  
לאתאחדא בשמיא. וע"ז כתיב (דברים ד) ואתם הדבקים בה'  
ולא בממונה אחר כשאר עמין עכ"ל. והא  
אוקמוס בכמה אתר: (ג-רס)

עו אמר רבי יוסי אשרי העם שככה לו אשרי  
העם

## זיו הוהר

קמד (א) פ"י בזמן הקץ שיתגלה משיח בן דוד והיה שלום בעולם אז יתקיים שורשא דאלינא דחיי. הנה רבו הפירושים כאן.  
ולפיכך נראה לפרש שמוכס על סמירת היסוד שאז יתקיים יתגדל ויתחוק כבוד הכתוב ובירך לגדל ולחוק לכו"ל. והרמז שאז  
יבצא הצדיק אבדתו שאבדו ויתגדל ויתחוק בראוי להעביר השפע למלכות עם התפארת. וכן יסודא ושרשא הם כמו שמות  
נדרפים. השם יסוד נאה לו כבוד התפארת והשם שורשא נאה לו כבוד המלכות. ועיין דקפן בהפסוק עיני כל אליך ישרו. שם מוכס  
מאמר מן הוהר על סמירת היסוד. וז"ל ובנין האי דאקרי צדיק טהורין עלמין ותתאין. וליה קיימין וביה מתמכין והוא  
יבצא ושרשא דלחון וכל יע"ש. וכוה יובן מה שאומר דכדון אשתרשן ואתקיימן מניה. כי על ידו תבא השפע למלכות וממנה נתחלק  
לכל המלאכים והשרים והעולמות שתחתיה. והמעין בזה"ל בענין הסולם שהלם יעקב יובן כאן הדבר לאשורו: (ב) פ"י שנספדת היסוד  
הוא הנם והאות דרומא דשמא קדישא. היינו למדת המלכות: (ג) פ"י שהיסוד הוא סוד הקיום של מרת המלכות. כי השפע שבעביר  
אליה היינו הקיום שלה: אטם אולי שגיתי בפירושי. דכן אביא פירוש י"ד מן שאר הפירושים. והוא פירוש דחיי וצ"ל. וז"ל יתקיים  
שרשא דאלינא דחיי וכו'. היא המלכות שהיא שורש האילן. ואז תתמה כי שני ערשים הם כנוכר בתקונים כבוד שרין עלאה בינה  
דשין תתמה מלכות דבה אתנשם אילנא דחיי בההוא גן. והו יובן כבוד מעילא לתתא ומתתא לעילא. וכבר ידעת כמה עולמות  
תחתיה וכמה אילנות לאין קץ. וכלם קיימים בהאי שורשא. ולכן אליו גוים ידרשו כי הוא הר ה'. כד"ל לכו ונעלה וגו'. כבוד דהכי  
אקרי בההוא זמנא וגו'. הרגיש כי לעולם מלת כבוד הוא בבינה או בתפארת כנוכר בפרשת תרומה (קכז) ולזה אמר כי בההוא זמנא  
דהויו אור הלבנה כאור החמה או תקרא גם היא כבוד. עכ"ל: (ד) פ"י שהברכה נשפעת להם ישר מן מרת המלכות והשכינה  
הקדושה. והוה כרבתא דשמיא. כידוע כבוד הכתוב ה' אחד ושמו אחד: (ה) פ"י שני המאור שבתורה דהיינו השכל העמוק שבה  
שחוט השלשלות מן חב"ד של הארת א"ס ביה. כידוע דאורייתא מתבמה עלאה נפקת וגו' נפעת. לפיכך אדם המעיין בשכליות התורה  
נקשר השכל יימחו בשכליות התורה. והוה כבוד שאומר לאתאחדא ביה פשט ע"י אורייתא קדישא. ועיין ואתם הדבקים בה"א:



העם שהויה אלהיו. אשרי העם שככה לו. מהו שככה לו. כמ"כ (אסרי ו) וחמת המלך שככה (י) שוקט ונח מהמתו: דבר אחר משך כבעסו (י) ז"כ (במדבר יא) ואם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג. זה הוא דין של מרת הדין (ה) אשרי העם שהויה אלהיו. רחמים של מרת הרחמים: דבר אחר שככה. זה שם הכולל כל השמות (ט) והקב"ה מעביר רוגזו ומשקט בו את פני הקטנות. ועובר על כל אותן שמבחוץ: (ג-קלג). אמר מנורה הקדושה וראי שרועה הנאמן זאת היא המדרגה שלו. שעל ידו וחמת המלך שככה. אשרי העם שככה לו. שככה במספר משה: (ג-דלד).

העם שהויה אלהיו. אשרי העם שככה לו. מהו שככה לו. כמ"כ (אסרי ו) וחמת המלך שככה (י) שוקט ונח מהמתו: דבר אחר משך כבעסו (י) ז"כ (במדבר יא) ואם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג. זה הוא דין של מרת הדין (ה) אשרי העם שהויה אלהיו. רחמים של מרת הרחמים: דבר אחר שככה. זה שם הכולל כל השמות (ט) והקב"ה מעביר רוגזו ומשקט בו את פני הקטנות. ועובר על כל אותן שמבחוץ: (ג-קלג). אמר מנורה הקדושה וראי שרועה הנאמן זאת היא המדרגה שלו. שעל ידו וחמת המלך שככה. אשרי העם שככה לו. שככה במספר משה: (ג-דלד).

## קמה

תהלה לדוד. אמר רבי אלעזר למדנו כל מי שאומר תהלה לדוד בכל יום שלשה פעמים הרי הוא בן עולם הבא. ונצרך להבין טעמו. שאם בשביל בקשת פרנסה ומוון של כל העולם. הלא זה רק שני פעמים בכל יום בבקר ובערב. שנאמר (שמות טו) בתל ה' לכם בערב בשר וגו'. ומדוע שלשה פעמים בכל יום. אלא כי פעמים למון של אנשים ושל כל העולם. ואחד לתת תוקף למקום ההוא של פתיחת ידיו (ה) ולפי ששני מוונות האלה משונים זה מן זה לכן נכתבו כאן כל השלשה מוונות. ואחת נותן להם את אכלם בעתה. זה מוון העשירים שנותן להם הרבה מאכלים. הרי אחד. והשני שכתוב ומשביע לכל חי רצון. זה מוון העניים שהם שבעים מן רצון. ולא מתוך הרבה מאכלים. והשלישי שכתוב פותח את ידך. זה התוקף למקום ההוא שבפתיחת ידיו יוצא רצון ושובע לכל: ועוד כך למדנו שאין יום רק שני פעמים בשביל בקשת מוון ופרנסה בכל יום. שכך הוא החיוב על כל איש. ומה שאנו אומרים יותר אין זה בשביל החיוב של בקשת מוון. אלא בשביל שבחה בין התשבחות שבומירות דוד המלך. מה הטעם. לפי שעל פרנסה אין ראוי לבקש אלא אחר התפלה שהיא פרנסת רבונו. המלך יאכל לראשונה ואחר כך יאכלו עבדיו. וש"כ שיר

## קמה

תהלה לדוד. אמר רבי אלעזר תנין כל מלך דאמר תהלה לדוד בכל יום שלשה פעמים הרי הוא בן עולם הבא. ונצרך להבין טעמו. שאם בשביל בקשת פרנסה ומוון של כל העולם. הלא זה רק שני פעמים בכל יום בבקר ובערב. שנאמר (שמות טו) בתל ה' לכם בערב בשר וגו'. ומדוע שלשה פעמים בכל יום. אלא כי פעמים למון של אנשים ושל כל העולם. ואחד לתת תוקף למקום ההוא של פתיחת ידיו (ה) ולפי ששני מוונות האלה משונים זה מן זה לכן נכתבו כאן כל השלשה מוונות. ואחת נותן להם את אכלם בעתה. זה מוון העשירים שנותן להם הרבה מאכלים. הרי אחד. והשני שכתוב ומשביע לכל חי רצון. זה מוון העניים שהם שבעים מן רצון. ולא מתוך הרבה מאכלים. והשלישי שכתוב פותח את ידך. זה התוקף למקום ההוא שבפתיחת ידיו יוצא רצון ושובע לכל: ועוד כך למדנו שאין יום רק שני פעמים בשביל בקשת מוון ופרנסה בכל יום. שכך הוא החיוב על כל איש. ומה שאנו אומרים יותר אין זה בשביל החיוב של בקשת מוון. אלא בשביל שבחה בין התשבחות שבומירות דוד המלך. מה הטעם. לפי שעל פרנסה אין ראוי לבקש אלא אחר התפלה שהיא פרנסת רבונו. המלך יאכל לראשונה ואחר כך יאכלו עבדיו. וש"כ שיר

## זיו הוהר

(ו) לפי פירוש הא' טובה שככה לו על העם. שיש להם הכח לשכר חבתו של המלך ית' על ידי תשובה תלה וצדקה: (ו) לפי פירוש הב' נ"כ טובה שככה לו על העם. וזכר פירושיו. אשרי העם שהיה להם מנהיג כזה שבכעסו שאמר נגד הקב"ה ואם ככה את עושה לי הרגני הריהו לשכר הדין. והיינו דינא דרני: (ח) נראה לי שכן צריך להיות. דינא דרני. על דרך שאומר הלאה רחמי דרחמי. אבד דינא דרנינו אין מונח ביד. ובגונו כפירוש זה הכתוב אשרי העם שהיה להם מנהיג כזה. היינו טעם רבנו ע"ה שהיה ככהו להתייב כבעסו נגד הדין של מרת הדין וישכך אותו שיהפך לרחמים של מרת הרחמים. וזהו כוף הכתוב אשרי העם שהויה הוא אלהיו. פי' שמת הדין והפך על רחמים של מרת הרחמים והשם הויה שהוא רחמים הוא אלהיו להנהיגם ברחמים. וזה ידוע שאתפשוטא דטשה בכל דרא ודרא. ובדראי יש בכל דור צדיקים גדולים שיש ככתם להתייב ולכנס על הדין של מרת הדין ולהפכו על רחמים: (ט) לפי פירוש הג' יש דובר כוננו שמוסב שככה לו על שםא דבליד כל שמה. וזה השם הויה ב"ה אשר לו היכולת של שככה. פי' של שיווך הרוג שבא מן מרת הדין. וזהו אשרי העם שיכולים לקוות שאף אם יתעורר עליהם ח"ו כעס וחמת מ"ם יש בה יותר נבזה אשר לו היכולת לשכך כעסו והשתנו ולהפסיקו להפכו על רחמים. ולפיכך אשרי העם של כוף הכתוב פירושא קא מפרש על אשרי העם שבתחלת הכתוב. בין שעור אין מונח איהו הוא השם שאשרי לו ע"י שככה לו. לכן אומר שאשרי לוה העם שהשם הויה הוא אלהיו. שבאשר נתעורר דין בעיור אנפין שהוא התפלות או שם הויה כעביר רוגזו ומשקט אותו רחמים רבים לרחם על עם ישראל. וזהו שאומר ומעביר על כל אינון דלבר. פי' שהקב"ה טעביר על כל אותן שמבחוץ. הלא הם המעוררים קברו ודין על עם ישראל. ואינו שומע להם: כך נראה לי בעור צורי פירש זה וס' זכר הנפלא שנכתב בקיצור מאד. ואם יגלו יכפר:

קמה (ה) פי' ידברת רבליכות ההלכות שפע מוון לכל ח"י. ככתוב כמה פרשה לפני וגו':

(שיר ה) באתי לגני אחותי כלה וגוי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי. ואח"כ אכלו רעים (ז) אכלתי יערי. זו תפלת מיושב. עם דבשי. זו קריאת שמע. אכלתי יערי זו תפלת מיושב. היינו יער לבנון. יוצר אור והאופנים וחיות הקודש כל אלו נקראים יער שבו עצים וגטיות. עם דבשי זו קריאת שמע. שהיא מתיקת הכל בכמה נופת צופים. שתיתי ייני. זו תפלת מעומד. שהיא טובת יין העליון המשומר. והן שלש ברכות הראשונות. עם חלבי. אלו הן שלש ברכות האחרונות. והן נכללות אלו באלו (ז) עד כאן מאכל המלך. ולאחר שאכל המלך אכלו רעים למעלה שמו ושכרו דורים למטה. וצ"כ אין חיוב בקשת המזון אלא לאחר התפלה. ובתפלת מנחה קודם התפלה. מה הטעם. לפי שטרם יהיה נמצא דין הקשה בעוד שפני המלך מאירים יאמר תהלה לדוד בשביל בקשת המזון (ז) כי לאחר שהדין שורה ותולה על העולם אין זמן לזה: (ז-ד-ב-א)

למדנו שבבקר צריך האדם לקבל עליו עול מלכות שמים באותן פסוקי דומרה שאומר תהלה לדוד ושאר הללויה. שאלה עשרה מזמורים הם סדור עשרת הכתרים הקדושים של השם הקדוש (א) ולפיכך הם עשר הללויה. איוו הן עשר הללויה והלא רק חמשה מזמורים הם. אלא שכל מזמור מתחיל בהללויה וגומר בהללויה. ואח"כ מסיים בעשרה תשבחות שהן הללויה הללו אל ביקשו וגוי הללויה ברקיע עזו וגוי. ואח"כ מטיב סדור פסוקי דומרה באו ישיר משה. שיש בו הכל. ובזל זה מקבל עליו עול מלכות הקדושה: (ז-ג-ב-א)

**ארומומך** אלהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד. אמר רבי יצחק בוא וראה דרך לעזמת מדרגתו אמר כך. שכתוב אלהי. (היינו מדרגה) שלי (א) לפי שבקש להעלות מדרגתו ולהביאה אל המאור העליון. להזדווג זה בזו להיות הכל אחד. לפיכך אמר ארומומך אלהי המלך וגוי. שלמדנו כל ימיו של דוד התיגע לתקן כסא [המלך] ולהאיר פניה (א) למען תגין עליו (ה) ויהיה מאיר תמיד מאור התחתון עם אור העליון להיות הכל אחד. וכאשר בא שלמה מצא העולם בהשתלמות והלבנה במילואה. ולא נצרך להטריח עליה להאירה: (ב-א-ב-ג)

**טוב** ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו. דכ"ל כתוב. זה סוד הדבר כמש"כ (ישע' ג) אמרו צדיק כי טוב (ט) לפי שמאור העליון נכלל בו. להאיר [מן] יום האחד שמאיר לכל ועליון על הכל: (א-ט)

**יודוך** ה' כל מעשיך וחסידיך יברכוכה. אמר רבי אבא כתוב ואהבת את ה"א בכל לבבך ובכל נפשך

(שיר ה) באתי לגני אחותי כלה וגוי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי. לבתר אכלו רעים (ז) אכלתי יערי. דא ללוא דמיושב. עם דבשי. דא קריאת שמע. אכלתי יערי דא ללוא דמיושב. הסוף יער לבנון. יוצר אור והאופנים וחיות הקודש כל הני אקרון יער חילני ופזיזין דבשי. עם דבשי דא קריאת שמע. דליוסו מחיקו דכלא בכמה נופין ומחיקין. שתיתי ייני. דא ללוא דמעומד. סיבו דיינא עלאה דאתנער. ודא שלם ברכות ראשונות. עם חלבי. חלין חילון שלם ברכות אחרונות. ואשכלילן חלין באלין (ז) עד כאן מיוכלא דמלכא. ולבתר דאכל מלכא אכלו רעים לעילא שמו ושכרו דורים למטה. ועד לית חיובא בגין דמיונא חלל לבתר ללוא. ובללוא דמנחה קודם ללוא. חלי טעמא. בגין דעד לא אשתכח דיעא קשיא בעוד דאנפין דמלכא נסירין יומא תסלה לדוד בגין סדורא דמיונא (ז) לבתר דיינא שריא ותלי על עלמא לאו שעתא חיוס: (ז-ג-ד-ב-א)

תאנא דבשפרא בעי בר נש לקבלא עליה עול מלכות שמים באותן תושבתי. דאחר תהלה לדוד וכללו הללויה. חלין עשרה תושבתי חילון סדורא דעשרה כתרין קדישין דשמא קדישא (א) ובג"כ עשרה חילון הללויה. חלן חילון עשרה הללויה והא חמשה תושבתי חילון. חלל דשרי שכתא בהללויה וסיים בהללויה. לבתר סיים בעשרה תושבתי חילון הללויה הללו אל בקדשו וגוי. הללויה ברקיע עזו וגוי. לבתר עליון דסדור שכתא באו ישיר משה. דלית ביה כלל. ודא מקבל עליה עול מלכותא קדישא: (ז-ג-ד-ב-א)

**ארומומך** אלהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד. אמר רבי יצחק תא חזי דוד לקביל דרגא דיליס קאמר. דכתיב אלהי. [דרגא] דידו (א) בגין דבעא לסלקא שכתא ולאעלא ליה לנסורא עלאה. לאתערבא דא בדרא למחוי כלל חד. בג"כ ארומומך אלהי המלך וגוי. דתנין כל יומי דוד אשתדל לאתקא חורסיא [דמלכא] ולאסורא אנפסא (א) בגין דיגין עליה (ה) ויתנסיור תדיר נסורא תתא בנסורא עלאה למחוי כלל חד. וכד אתא שלמה אשכח עלמא שלים וסיסורא דאתמליא. ולא אלסריך לאתקחא עלה לאסורא: (ב-א-ב-ג-ד-ה-ו-ז)

**טוב** ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו. לכ"ל כתיב. דא סתמא דמלה כד"א (ישע' ג) אמרו צדיק כי טוב (ט) דכתיב עלאה כלליא ביה. לאסורא [מן] יומא חד נסיר כלל ואלאה על כלל: (א-ט)

**יודוך** ה' כל מעשיך וחסידיך יברכוכה. אמר רבי אבא כתיב ואהבת את ה"א בכל לבבך ובכל נפשך

זו הזהר

(ג) במקום אחר דורש הזהר"ק אריותו כוונתו עם בשמי על תפלת העשיה שער ברוך שאמר ועל תפלת העזרה שער יוצר אור: (ז) ב ברכות הראשונות דין כנגד דכד נבדוה תפלות וג' ברכות דאחרונות כנגד נצה דוד יוסד: (ז) פ' קודם שיעזר ההבא: (ח) היינו יום העולם היצירה (א) זו סדרת הברכות והשכונות הקדושה: (א) מ"ת הברכות היא בברכות כסא המלך שהוא דתפלת: (ה) השכונה היא המנוחה היסודית על עם ישראל בב"ד ובפרט אפילו בחזון יאיר: (ז) כפירת היסוד נקרא ביה בכתוב. כי ביה בשמים ובארץ. ועליו נאמר אמרו צדיק כי טוב. כי היסוד צדיק מקבל כח השפעתו למלכות מן מאור העליון שהוא כח ההנהגה שגומר בו ויהא יאירם את האור כי טוב. והוא נקרא יום הארה יומא דאורי עם כלתו יוסף כידוע:

נפשו ובכל מאדך. מי שאוהב להקב"ה נתעטר בחסד מכל הצדדים. והוא עושה חסד לכל ואינו חס על גופו ועל מזונו. מניין מאברהם כמו שנאמר שהאז לא חס מאהבת רבונו על לבו ועל נפשו ועל מזונו. על לבו. שלא השגיח על שרירת לבו בשביל אהבתו לרבונו. על נפשו. שלא חס על בנו ועל אשתו בשביל אהבתו לרבונו. על מזונו. שהיה יושב בפרשת דרכים והכין מזונות לכל עובר אורח. ולפיכך נתעטר בצטרה של חסד ככתוב חסד לאברהם. ומי שמתקשר באהבת רבונו וזכה לזה. ולא עוד אלא שכל העולמות מתברכים בעבורו. וש"כ וחסידיו יברכוה. אל תקרא יברכוה אלא יברכו כ"ה (י): (ג-דסו).

נפשו ובכל מאדך. מי שאוהב להקב"ה נתעטר בחסד מכל הצדדים. והוא עושה חסד לכל ואינו חס על גופו ועל מזונו. מניין מאברהם כמו שנאמר שהאז לא חס מאהבת רבונו על לבו ועל נפשו ועל מזונו. על לבו. שלא השגיח על שרירת לבו בשביל אהבתו לרבונו. על נפשו. שלא חס על בנו ועל אשתו בשביל אהבתו לרבונו. על מזונו. שהיה יושב בפרשת דרכים והכין מזונות לכל עובר אורח. ולפיכך נתעטר בצטרה של חסד ככתוב חסד לאברהם. ומי שמתקשר באהבת רבונו וזכה לזה. ולא עוד אלא שכל העולמות מתברכים בעבורו. וש"כ וחסידיו יברכוה. אל תקרא יברכוה אלא יברכו כ"ה (י): (ג-דסו).

עיני כל אליך ישברו ואתה נתן להם את הכלם בעתו. בוא וראה כאשר ברא הקב"ה את העולם העמידו ונטעו על אותן ששת ימים העליונים והשביעי שעלהם (א) ובעבור זה שנקרא צדיק ניוונים עליונים ותחתונים (ב) ועליו נתקיימים ובו נסמכים. והוא היסוד והשורש שלהם. וש"כ עיני כל אליך ישברו וגו'. עיני כ"ל אליך ישברו לאותו שמן המשחה העליון שנמשך מן המוח הנסתר של כל הנסתרים אל כ"ל הוא (ג) ואז ואתה נתן להם את הכלם בעתו (ד) שאותו כ"ל מעורר אז להכלה שהיא כנסת ישראל [עתו] של כ"ל ההואן לרחם על העולם. וכל העולמות בשפלה ובשעשועים. ובכן מה כתוב פותח את ירך וגו'. זהו רצון כל הרצונות שיורד מן המוח הנסתר אל כ"ל ההוא. וכיון שאותו כ"ל נתברך כל העולמות נתברכים. וש"כ צדיק ה' וגו'. קרוב ה' וגו' (ה) רצון יראיו יעשה וגו' (ו"ה)

פתיח את ירך ומשביע לכל חי רצון. רבי יוסי פתח פותח את ירך. מה כתוב למעלה עיני כל אליך ישברו. כל אותן בני העולם מצפים ונושאים עיניהם להקב"ה. לפיכך כל אותן בני אמונה צריכים בכל יום ויום לבקש מזונותיהם מאת הקב"ה ולהתפלל תפלתם על המזון. מה הטעם. לפי שכל מי שמתפלל תפלתו אל הקב"ה על מזונו. גורם שעל ידו יתברך כל יום עץ ההוא אשר מזון של הכל בו. ואע"פ שנמצא אצלו מזונות צריך לבקש מלפני הקב"ה ולהתפלל תפלה על מזונות בכל יום. בשביל שהיו נמצאים על ידו ברכות בכל יום ויום למעלה. וזהו ברוך אדני יום יום. שאז נמצא הקב"ה מלא ברכות בכל יום. ובין כתיב פותח את ירך ומשביע לכל חי רצון. מהו רצון. רצון ההוא שנמצא מן הקדמון הקדוש. ויוצא ממנו רצון להמציא מזונות לכל. ומי שמקדש על מזונות בכל יום ויום זה נקרא בן אמונה. בן שבעבורו נמצאות ברכות למעלה (ג-דסו): פתח

עיני כל אליך ישברו ואתה נתן להם את הכלם בעתו. תא חזי כד ברא קב"ה עולמא קיים לים ושחיל לים על הכסו שותא יומין עללין ושביעאס דעלייהו (א) ובגין סאי דאקרי לדיק מתוין עללין ותתלין (ב) ועליה קיימין וביה מסתמכין. וסאי יסודא ושדאס דליהון. סה"ד עיני כל אליך ישברו וגו'. עיני כ"ל אליך ישברו להסוא משה רבותא עולמא דגניד מוחא סתימאס דכל סתימין להסוא כ"ל (ג) וכדין ואתה נתן להם את הכלם בעתו (ד) דהסוא כ"ל אתער כדון לכלס דאסי כנסת ישראל [עתו] דהסוא כ"ל למרחס על עולמא. וכלסו עללין בחדו בשעשועא. וכדין מאי כתיב פותח את ירך וגו'. דא רעוא דרעיון דמחיס מוחא סתימאס להסוא כ"ל. וכיון דהסוא כ"ל אתערך כלסו עללין אתערך. סה"ד לדיק ה' וגו'. קרוב ה' וגו' (ה) רצון יראיו יעשה וגו' (ו"ה)

פתיח את ירך ומשביע לכל חי רצון. רבי יוסי פתח פותח את ירך. מהו כתיב לעילא עיני כל אליך ישברו. כל אינון בני עולמא מלפאן חקפאן עיינין לקב"ה. בג"כ כל אינון בני מהימנותא בעלון בכל יומא יומא לשאלא מזונייהו מקב"ה ולללאה ללוחסון עליה. מאי טעמא. בגין דכל מאן דמללי ללוחסין לגביה דקב"ה על מזוניה. גרים דיתערך כל יומא על ידו הסוא חילגא דמזון דכלא ביה. ואע"ג דאשתכח עמיא מזוני בעי למשאל מקמי קב"ה ולללאה ללוחס על מזוה כל יומא. בגין דישתכחו על ידו ברכאן כל יומא יומא לעילא. ודא סוא ברוך אדני יום יום. דכדין אשתכח קב"ה מלא ברכאן בכל יומא. וכיון כתיב פותח את ירך ומשביע לכל חי רצון. מהו רצון. הסוא רצון דאשתכח מעתיקא קדישא. ונפיק מינה רצון לאשתכחא מזוני לכלא. ומיין דשחיל מזוני בכל יומא יומא סאי אקרי ברא מהימנא. ברא דבגומיס משתכחן ברכאן לעילא (ג-דסו): פתח

## זיו הוהר

(א) מרת המלכות נקראת כ"ה. הסידור גורמים המשכת שפע ברכות אל המלכות: (א) מ"ה ד' הספירות: (ב) כי בבה ספירת יסוד צדיק נשפט השפע אל המלכות המהלקת מזון לכל חי: (ג) מ"ה מן ספירות העליונות חב"ד נשפך השפע אל היסוד שנקרא יסוד: (ד) מ"ה ספירת היסוד נקראת כ"ל לאחר שקבל שפע העליונה נתן את אכלם בעתו. מ"ה במרת המלכות שנקראת ע"ת: (ה) מ"ה שני יסוד צדיק השפיע השפע נעשה רצון יראיו: (ו) מ"ה

# עניני ברכת המזון

**פתח** רבי חייא ואמר (דברים ה) ואכלת ושבעת וברכת את ה' א. וכי כל זמן שלא אכל אדם לשובע ומלא בטנו לא יברך להקב"ה. אלא איך יפורש ואכלת ושבעת אח"כ וברכת. שאפילו לא יאכל אדם אלא כזית. ואם רצונו יהיה עליו וישים לו למאכל ההוא עיקר מאכלו הרי זה שובע נקרא. שכתוב פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון. לכל חי אכילה לא כתוב אלא רצון. שזה הרצון שישים על מאכל הזה שובע נקרא. ואפילו שאין לפני האדם אלא מעט בכזית ולא יותר. הרי רצון של שובע ישים עליו (טו) ולפיכך כתוב ומשביע לכל חי רצון. רצון כתוב ולא אכילה. וע"ז וברכת בודאי. שמחויב האדם לברך להקב"ה על זה בשביל לתת שמחה למעלה: (ב-קנ).

רבי יוסי פתח ואמר (ד) ויאכל בצו וישת וייטב לבו. וביארו שבירך על מזונו. וזה הוא סוד שמי שמברך על מזונו זה מטיב אל לבו. ואינו הוא לבו. כמו שכתוב (תהלים כז) לך אמר לבי. וכתוב (שם ע) צור לבבי וגו' (יז) ובשביל שברכת המזון חביבה לפני הקב"ה. כל מי שמברך על שובע מטיב ומשמח למקום אחר (יח) וסימנך סעודת של שבת שמקום אחר נהנה מזאת השביעה והשמחה. וכאן נבסעודת דול היה נהנה מקום ההוא מן ברכת השביעה של אותו צדיק בצו. וזהו וייטב לבו. ומה הטעם. לבי שמזונותיו של אדם קשה לפני הקב"ה. וכיון שהאדם אוכל ושותה ומברך. ברכה זו עולה ומקום ההוא נהנה מאותן דברי וברכה העולים מן השובע. נמצא שנהנה מהמזון מלמטה ומלמעלה (טט) וזהו סוד בין החברים. סוד אחד שבחול אין נהנה מקום והוא אלא כן דברי ברכת המזון העולים מן השובע. וכל דברי הברכה מתעשרים שהם רוח שובע בשמחה. ומקום ההוא נהנה מהם. ובשבת הוא סוד אחר. שנהנה מן המזון ממש ומן השמחה של סעודת מצוה של שבת. ובכל נמצאת הנאתו כלולה מלמעלה ומלמטה (כ) וזהו הסוד (דה"א כט) כי ממך הכל ומירך נתנו לך (כא) ודאי מוסב על הנאתו הזאת בשמחת סעודת מצוה של שבת. כמו שנתבאר:

מי

**פתח** רבי חייא ואמר (דברים ה) ואכלת ושבעת וברכת את ה' א. וכי עד לא אכל כל זמן שלא שבעת ויתמלי כריסיה לא יברך ליה לקב"ה. אלא בזמני נוקים ואכלת ושבעת וברכת. דאפילו לא יוכל כל זמן אלא כזית. ורעותיה אית עליה וישוי ליה להסוא מוכלא עקרא דמכיליה שבעת אקרי. דכתיב פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון. לכל חי אכילה לא כתיב אלא רצון. דהאי רעותא דשוי על האי מוכלא שבעת אקרי. ואפילו לית קמיה דכ"ג אלא זשיר דכזית ולא יתיר. הא רעותא דשבעת שוי עליה (טו) ובג"כ ומשביע לכל חי רצון. רצון כתיב ולא אכילה. וע"ז וברכת ודאי. דלחמייה בר גס לברכה ליה לקב"ה על דא. בגין לחיבס חדוס לעילא: (כ-קנ).

רבי יוסי פתח ואמר (ד) ויאכל בצו וישת וייטב לבו. ולאקומוס דברך על מזוניה. וזה הוא רוא דמאן דברך על מזוניה דא אוסיב ללביה. ומאן איבו לביה. כמה דכתיב (תהלים כז) לך אמר לבי. וכתוב (שם ע) צור לבבי וגו' (יז) ובגין דברכת מזונא חביבה קמו קב"ה. כל מאן דברך על שבעת אוסיב וחדא לאחר אחרא (יח) וסימנך סעודתי דשבת דאחר אחרא לחמייה מהאי שבעת ויחידו. וסכא [בסעודתא דחול] לחמייה סכא אחר מהאי ברכתא דשבעת דהאי לדיק בצו. וזה הוא וייטב לבו. ומאי טעמא. בגין דמזונא איבו קשה קמיה קב"ה. וכיון דכ"ג אכל ושת וקא מברך. האי ברכתא סלקא וסכא אחר לחמייה מליטון מלין דשבעת דסלקין. אשתכח דלחמייה ממזוניה מתא ומלעילא (טט) וזה איבו רוא דבין חבריה. רוא דבחול לא לחמייה סכא אחר אלא מליטון מלין דסלקין מנו שבעת. וכללו מלין מתעשרין ורזון ושבעין בחדו. וסכא אחר לחמייה מליטון. ובשבת איבו רוא אחרא. במזונא מהם ובסכא חדוס דמזונא דמליטון דשבת. ובכלא אשתכח כלילא מליטא ותתא (כ) ורוא דא (דה"א כט) כי ממך הכל ומירך נתנו לך (כא) ודאי בסקלאותיה דא דשאי חדוס דמזונא דמליטון דשבת. כמה דאוקמוס:

מאן

## דיו הוהר

(#) פי' בהלכה מטעם אחשביה: (יז) זו מרת המלכות שורש דוד: (יח) פי' למרת המלכות והשביעה הקדושה עם מחנות המלאכים אשר לה כמבואר לקמן: (ט) מלמטה היינו מן השפע שפסקל ומתברך ע"י ברכת ראון. כתב המקדש ויד הרב בסה"ב. דע כי כל מה שאדם אוכל בחול הרוב הולך להיצונו. ואין רוחניות כי אם מה שהוא הכרחי למזון הנפש כדי שלא יתפרד. והיותר מיתוף כל להיצונו וליצוהו. וכל מה שאוכל בשבת הוא רוחני אע"פ שאוכל יותר מן הצורך הכל נבלע באיברים. ואילו שעושים בחול כמו בשבת וירוש ג' ימים אחר הקבורה נבקע הבטן ואומר לו טול מה שנתת בי. ואלי יחשוב האדם שהקב"ה רוצה שיאכל להנאת גופו אלא לתקן. כי בחטא אדה"ד נתערב טורד ונתקלקל אפילו דומם וצומח. והעירוב הוא שניצוצות קדושה נתערבו אפילו ברובם כמש"כ אורח הארמה בעבורך. ולכן סדר השי"ת בעולמו שכן הרום והצומח תחיתו הבעלי חיים ובשרהאדם יאכל הבה ישאר בו הרוחניות ועי"ז הניצוצות שנאכלו בזמן אדה"ד חוזרים להקדושה ע"י שהאדם עוסק בתורה ותפילה ומצות בכת הרוחניות שקבל מן המאכל. ולכן באכילה מרווח האדם ומוסיף בה בנשמתו ע"י הברכות שמברך ברכת התנין. כי ע"י הברכות לוקחת הנפש חלק הרוחני והוא טוון הנפש. ולכן כל מה שאוכל אדם בחול יותר מקום נפשו נקרא אחר שרש הנפש. וזה היה טעם שמי שהיה לוקח כיום א' רבבד שבת וכשהיה מוצא כיום ב' יותר נאה אכל הראשון. לפי שהיה סוכר שכיון שלקח רבבד שבת הר עזין קדושת שבת. ואפילו אוכלו בחול נבלע באיברים: (כ) פי' שבשבת מקום ההוא נהנה מלמטה היינו מן טעם רוחניות המאכל. ומלמעלה היינו מן רוחניות השמחה וגם מן הברכות ודברי תורה: (כא) כי הלא טעם המאכל הן ניצוצות הקדושות שבו בטנו הכל:

מאן דמברך לקב"ה מזו שבעא עני לכוונא  
לביה ולביהא רעותיה בחדוה. ולא יסתכח עליה  
אלא דיברך בחדוה. ולישוי רעותיה  
ברוא דא דהא ליסו יסיב השתא לאתרא בחדוה  
בעינא טבא. וכמה דליסו מברך בחדוה ובעינא  
טבא הכי יסיבין ליה בחדוה ובעינא טבא. ובג"כ לא  
יסתכח עליה כלל אלא בחדוה ובמלין דאורייתא. וישוי  
לביה ורעותיה למיכב ברכתא דא ברוא דאלעריך :

רוא הכא. ארבע רמיון שליטין  
בארבע סערין ומערין אמוז מהאי ברכתא  
דבעא (כג) ובאיון מלין דברך אהתא  
אהתי ואהרבי ואהעשרי ביה. ומאן דמברך דאלעריך  
רעותא בחדוה ובעינא טבא. וע"ד כתיב (משי כג)  
טוב עין הוא יבורך (כג) והכא שיל לסיפיה  
דקרא דכתיב כי נתן מלחמו ללד דלי לא תימא  
הכי (כד) האי קרא לאו ריפיה סיפיה ולאו סיפיה  
ריפיה (כה) אלא טוב עין כמה דאוקימנא הוא יברך  
ודלי בעינא טבא בחדוה. ולאו ליסו למנא לברכא  
בחדוה. דהא מהאי ברכתא ומאלי חידו נתן מלחמו  
ללד. אהר דאלעריך לאתווא מכל סערין.  
אהר דליה ליה מנערמיה כלום. אהר דאהרבי  
מכל סערין ואהכליל מכל סערין : מלין אהליו לא  
אתסרו אלא להכיוון דידעין ריון עליון ואהרמא  
דאורייתא : (ג-ריה)

**קרוב** ה' לכל קראיו לכל אשר יקראוהו באמת. אמר  
רבי אבא בוא וראה כל מי שרוצה לעורר  
ענינים שלמעלה בין בעשיה בין בדבור. עם זאת  
העשיה או זה הדבור לא נעשה כראוי אינו מעורר  
כלום. כל בני העולם הולכים לבית הכנסת לעורר  
ענין שלמעלה. אבל מועטים הם היוצאים לעורר. כי  
הקב"ה קרוב לכל היוצאים לקרוא אליו ולעורר  
הענין כראוי. אבל אם אין יודעים לקרוא אליו אין  
הוא קרוב. שכתוב קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר  
יקראוהו באמת. מהו באמת. שיוצאים לעורר דבר  
אמת כראוי : (ג-קמא)

רבי חייא אמר אשרי חלקו מי שקרא אל  
המלך ויודע לקרות כראוי. ואם הוא קורא ואינו יודע  
למי הוא קורא מתרחק הקב"ה ממנו. שכתוב קרוב ה'  
לכל קראיו וגו'. קרוב ה' לכל קראיו. למי הוא קרוב.  
חור ואמר לכל אשר יקראוהו באמת. וכי יש מי  
שקורא אליו בשקר. א"ר אבא כך הוא. כל מי שקורא  
ואינו יודע למי קורא. מניין. שכתוב לכל אשר יקראוהו  
באמת. מהו באמת. בחותם טבעת המלך שהוא שלימות  
הכל (ז) וזש"כ (מכה ז) תתן אמת ליעקב חסד לאברהם.  
ולפיכך לכל אשר יקראוהו באמת כתוב : (ג-רצו)  
אמר

מי שמברך להקב"ה מתוך השובע צריך לכוון  
לבו ולהשים רצונו בשמחה. ולא יהיה נמצא בעצבות  
אלא שברך ברכת המזון בשמחה. וישם מחשבתו  
בסוד הזה שהוא נותן עכשיו הנאה למקום אחר ההוא  
בשמחה ובטוב עין. וכמו שהוא מברך בשמחה ובטוב  
עין כך יתן לו בשמחה ובטוב עין. ולפיכך לא יהיה  
נמצא בעצבות כלל אלא בשמחה ובדברי תורה. וישם  
דבו ורצונו להנא ברכה זו בסוד המקום ההוא שנצרך :

ועוד סוד זה כאן. ארבע מרכבות השולטות  
בארבעה דדדי העולם עם מחנותיהן ניוונין מן ברכת  
המזון של שובע (ג) ובאותן התיבות של ברוך אתה  
נהנין ונתחזקין ונתעשרין בהן. ומי שמברך צריך  
לברך ברצון של שמחה ובטוב עין. וע"ז כתוב (משלי כג)  
טוב עין הוא יבורך (כג) וכאן יש להסתכל בסוף  
המקרא שכתוב כי נתן מלחמו ללד. שאם לא יפורש  
כך (כג) הלא מקרא זה אין תחלתו סופו ואין סופו  
תחלתו (כג) אלא טוב עין כמו שנתבאר הוא יברך  
ודאי בעין טובה בשמחה. ואין זה על חנם לברך  
בשמחה. שהרי מואת הברכה ומואת השמחה נתן מלחמו  
ללד. היינו המקום שנצרך להיות ניוון מכל הצדדים.  
הוא המקום שאין לו מעצמו כלום. הוא המקום שנהנה  
מכל הצדדים ונכלל מכל הצדדים : ענינים האלה לא  
נמסרו אלא לחכמים היוצאים סודות עליונים ודרכי  
התורה : (ג-ריה)

**קרוב** ה' לכל קראיו לכל אשר יקראוהו באמת. אמר  
רבי אבא בוא וראה כל מי שרוצה לעורר  
ענינים שלמעלה בין בעשיה בין בדבור. עם זאת  
העשיה או זה הדבור לא נעשה כראוי אינו מעורר  
כלום. כל בני העולם הולכים לבית הכנסת לעורר  
ענין שלמעלה. אבל מועטים הם היוצאים לעורר. כי  
הקב"ה קרוב לכל היוצאים לקרוא אליו ולעורר  
הענין כראוי. אבל אם אין יודעים לקרוא אליו אין  
הוא קרוב. שכתוב קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר  
יקראוהו באמת. מהו באמת. שיוצאים לעורר דבר  
אמת כראוי : (ג-קמא)

רבי חייא אמר אשרי חלקו מי שקרא אל  
המלך ויודע לקרות כראוי. ואם הוא קורא ואינו יודע  
למי הוא קורא מתרחק הקב"ה ממנו. שכתוב קרוב ה'  
לכל קראיו וגו'. קרוב ה' לכל קראיו. למי הוא קרוב.  
חור ואמר לכל אשר יקראוהו באמת. וכי יש מי  
שקורא אליו בשקר. א"ר אבא כך הוא. כל מי שקורא  
ואינו יודע למי קורא. מניין. שכתוב לכל אשר יקראוהו  
באמת. מהו באמת. בחותם טבעת המלך שהוא שלימות  
הכל (ז) וזש"כ (מכה ז) תתן אמת ליעקב חסד לאברהם.  
ולפיכך לכל אשר יקראוהו באמת כתוב : (ג-רצו)  
אמר

זיו הוהר

(כג) מי' מן ד' ברבות שבערבת המזון נהנין גם ד' המרכבות כטו שנהגות טהן השכינות : (כג) היינו כטו שנדרש אית יבורך אלא  
יבורך : (כג) מי' שאם לא תהיה אית יבורך אלא יבורך : (כג) כי הלא התחלת הפסוק הוא משפט שלם. שמי שהוא טוב  
עין היינו שהוא בשמחה וישום בחלקו ואין טעם רעה בלא אחרים. זה שכתוב שהוא יבורך. ולפיכך אין נצרך כאן עוד התינת טעם  
כי נתן מלחמו ללד. אבל לוי הדרש י"ד יבורך שמי. שמי שהוא טוב עין שמה בחלקו ובברך ברהמיו בשמחה. הוא ראוי לברך. כיון  
שע"ז נתן מלחמו ללד. היינו מרת המרכבות והשכינות הקדושה כטו שכתוב : (כג) אפשר דובר כוננו שמוציא ברבור השם ארני וסופון  
במשבתו להשם הויה ביה דרמינו אמת ליעקב. וע"ז נעשה כמילא יהוד קב"ה ושינתינו שות שליטות הכה. וזהו חותם טבעת המלך :

אמר רבי שמעון כל איש שמתיג בחצות הליילה לעסוק בתורה. בשעה שנתעורר רוח צפון ומשתוקקת אילת הזאת להתעטר עם המלך. הרי הוא בא עמה לעמוד לפני המלך. ובשעה שמאיר הבקר נמשך עליו חוט אחד של חסד. הוא מסתכל בריקע ויורה עליו אור של חכמה מן הדעת הקדושה ונתעטר בו. וכלם מפחדים ממנו. ואז אדם זה נקרא בן להקב"ה בן של היכל המלך. נכנס בכל שערי המלך ואין מוחה בידו. ובשעה שהוא קורא אל היכל המלך עליו כתוב קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראוהו באמת. מהו באמת. כמו שביארנו (מ"ה ז) תתן אמת ליעקב. שיודע לייחד השם הקדוש בתפלתו כראוי. וכך היא עבודת המלך הקדוש. ומי שיודע לייחד השם הקדוש כראוי הרי הוא מחזק אומה שהיא יחידה בעולם. שכתוב (שמואל ב' ז) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. וע"כ דרשו כל כהן שאינו יודע לייחד שם הקדוש כראוי אין עבודתו עבודה. שהרי כל העבודה בו תלויה. עבודה העליונה ועבודה התחתונה. והוא צריך לכוון הלב והמחשבה בשביל שיתברכו עליהם ותחתונים: (ב-ג.)

**קרוב** ה' לכל קראיו לכל אשר יקראוהו באמת. מהו אמת. עמוד האמצעי. א בהתחלת האלף ב"ת מ באמצע ת בסופו. אמת הוא בסופי תיבות האלו ברא' אלהים את. ברא' אלהים לעשות. בו ברא הקב"ה את העולם ועל שמו נקרא ונתקיים כל העולם. וע"כ כתוב קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראוהו באמת. כי מי שקורא אליו בשקר רחוק הוא ממנו. ובזמן שישראל מקיימים תורת אמת נאמר בו (תהלים מ"ח) אמת מארץ תצמח. ובגלות נאמר ותהי האמת נעדרת. והשקר שולט בעולם. ובזמן שיתתקן האמת ויחזור ויעלה למקומו ימחה השקר מן העולם. זש"כ (משלי יב) שפת אמת תכון לעד. כוננת לא כתוב אלא תכון לעד. ועד ארגיעה לשון שקר. מי הוא השקר. זה סמא"ל. שבזמן שהאמת שולט נעדר השקר מן העולם: (ת"ז תס"ג)

**קרוב** ה' לכל קראיו לכל אשר יקראוהו באמת. אמר רבי תנחום בוא וראה כמה יש לו לאדם להטהר מעונותיו בעוד דרכי תשובה פתוחים לפניו. בטרם יסתם הדרך. שנאמר (ישע' נח) דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב. כי יש עתים שהוא קרוב ויש עתים שהוא רחוק. והכי משמע דכתיב קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראוהו באמת. קרוב להם ושווע להם. אבל דמי הוא עושה רצונו. ע"ז כתיב רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם. יראיו דוקא. רבי בון בר חמא אמר קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראוהו באמת. כד אותן שקוראים באמת להקב"ה מקרבם הקב"ה ומקבלם בתשובה. כיון שהקב"ה חפץ בלבם של אדם. ורצונו של אדם תשובה לפניו מכל קרבות ועולות שבעולם. וכיון שהאדם ישים מחשבתו ורצונו לבו בתשובה אין שער בכל הריקיעים שלא יהיה נפתח לפניו. קרבו של אדם בלבם ורצונו תורה. דכתיב והתורה אשר חנא עליה. וכתיב והתורה עליו. שהכל בלב תילה: (י"ח)

אמר רבי שמעון הרי בר נש דלשתדל בפלגות ליליא באורייתא. בשעתא דלחער רוח לפון ותאביבת אילתא דא לאתעשרא בתלכא. איכו אתי עמא לקיימא קדם מלכא. ובשעתא דהסיר לפרא משכין עליוס חד חושא דחסד. מסתכל בריקיעא ושירא עליוס נסירו דסכלתו דדעתא קדישא ומתעטר ביה. ודחלין מניה כלסו. וכדן הוי ב"נ אקרי ברא לקב"ה בר היכלא דמלכא. עאל בכל תרעו וליה דומחי בידיו. ובשעתא דקרי להיכלא דמלכא עליוס כתיב קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראוהו באמת. מהו באמת. כמה דאוקיימא (מ"ה ז) תתן אמת ליעקב. דידע ליחדא שםא קדישא בללותיה כדקא יאות. ודא פולחנא דמלכא קדישא. ומאן דידע ליחדא שםא קדישא כדקא יאות אוקיס אומס יחידא בעלמא. דכתיב (שמואל ב' ז) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. וע"ד אוקיימא כל כהן דלא ידע ליחדא שםא קדישא כדקא יאות לאו פולחניה פולחנא. דהא כלל ביה תליא. פולחנא עלאה ופולחנא תתאה. ובעי לכוונא לבא ורעותא בגין דיתברכון עלאי ותתאי: (ב-ג.)

**קרוב** ה' לכל קראיו לכל אשר יקראוהו באמת. מהו אמת. עמודא דלחלעיותא. א ברישא דלפ"א ב"ת"א ב באמצעיתא ב בסופיה. אמת איכו בסופי תיבין אלין ברא' אלהים את. ברא' אלהים לעשות. ביה ברא קב"ה עלמא ועליוס אתקרי וקיימא כל עלמא. וע"ד כתיב קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראוהו באמת. דמאן דקרי ליה בשקרא רחוק הוא מניה. ובזמנא דישראל מקיימין תורת אמת אתמר ביה (תהלים מ"ח) אמת מארץ תלמא. ובגלותא אתמר ותהי האמת נעדרת. ושקרא שלטא בעלמא. ובזמנא דיתתקן אמת ויסתליק לאתריה יתמחי שקרא מעלמא. הס"ד (מ"ה יב) שפת אמת תכון לעד. כוננת לא כתיב אלא תכון לעד. ועד ארגיעה לשון שקר. מאן שקר. דא סמא"ל. דבזמנא דאמת שלטא אתעבר שקרא מעלמא: (ת"ז תס"ג)

## קמו

**אשרי** שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלהיו. פתו רבי אבא ואמר אשרי שאל יעקב בעזרו. וכי רק אל יעקב ולא אל אברהם ולא אל יצחק. אלא אל יעקב לפי שיעקב לא בטח באביו ולא באמו כאשר ברח מפני אחיו. והלך יחידי בלא ממון. כמ"ש בראשית

## קמו

**אשרי** שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלהיו. פתו רבי אבא ואמר אשרי שאל יעקב בעזרו. וכי אל יעקב ולא אל אברהם ולא אל יצחק. אלא אל יעקב בגין דיעקב לא אתרחץ באביו ולא באמו כד עקב מקמי אחיו. ואזל יחידי בלא ממונא. כד"א בראשית 15 17

(ג'א'ית לב) כי במקלי עברתי את הירדן הזה. והוא בטח בו בהקדוש ברוך הוא. שנאמר (שם כח) אם יהיה אלהים עמדי ושמרני וגו'. והכל ביקש מלפני הקב"ה ונתן לו. שברו על ה' אלהיו. שברו ולא אמר תקותו ולא בטחונו אלא שברו. אל תקרא שברו אלא שברו. כי נכון להם לצדיקים לשבר עצמם ולהשבר שבר על שבר. והכל על ה' אלהיו. כמש"כ (תהלים מד) כי עליך הורגנו כל היום. כי עליך נשאנו חרפה. כדמיון שהיה יעקב שנאמר (בראשית מד) וירא יעקב כי יש שבר במצרים. שהרי השבר של גלות ראה שיהיה לו במצרים. והוא היה משים התחוקותו בהקב"ה. ובניו של יעקב סבלו משבר הגלות ולא נשתנו מתוך סוד אמנות אבותיהם. ושם של הקב"ה היה בגלות שגור בפייהם. וע"ז כתוב (שמות ג) ואמרו ל"י מה" שמו" מה". לפי שהיו יודעים אותו ולא ישכחו אותו לעולם. וסבלו משבר הגלות בשביל הקב"ה. ולפיכך זכו לגאולה ולאותות ומופתים רבים: (ב-קצח).

## קמו

**בנה** ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס. הרופא לשבורי לב וגו'. אמר רבי אלעזר כשיבא הצת שעתיד הקב"ה לפקד את עמו. יאמר לה הקב"ה לכנסת ישראל קומי מעפר. היא תשוב ותאמר לאיזה מקום אלך. ביתי חרב היכלי נשרף באש. עד שהקב"ה יבנה בית המקדש בתחלה ויתקן היכלה ויבנה העיר ירושלים. ואח"כ יקימה מן העפר. וזש"כ בונה ירושלים ה' וגו'. בונה ירושלים בתחלה. ואחר כך נדחי ישראל יכנס ויאמר לה (ישע"י ג) התנערי מעפר קומי שבי ירושלים וגו'. ויקבץ גלותם של ישראל. ואח"כ מה כתוב הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם. זו תחיית המתים: (א-קלד).

**מונה** מספר לכוכבים לכלם שמות יקרא. גדול אדונינו ורב כח לתבונתו אין מספר. פתח רבי אלעזר ואמר גדול אדונינו ורב כח. גדול ורב ועליון הוא הקב"ה. וכי אין ידוע שהקב"ה גדול ורב כח הוא. מה זה שבה שאמר דוד כאן. ועוד שבכל מקום הוא אמר (תהלים קמח) גדול ה'. וכאן אמר גדול אדונינו. מה הטעם. אלא שם שהוא אמר גדול ה' ומהולל מאד. במדרגה העליונה היה אומר (א) וכאן שכתוב גדול אדונינו. במדרגה התחתונה אמר שהוא ארון כל הארץ (ב) מה כתוב קודם מקרא זה. מונה מספר לכוכבים לכלם שמות יקרא. אם כל בני העולם מיום שנברא אדם יתאספו למנות הכוכבים לא יוכלו לספור. כמש"כ (בראשית כו) וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם. והקב"ה מה כתוב בו מונה מספר לכוכבים לכלם שמות יקרא. מפני מה. לפי שכתוב גדול אדונינו ורב כח וגו'. כמו שאין מי יוכל למנות כוכבי השמים לבד

## קמו

**בנה** ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס. הרופא לשבורי לב וגו'. אמר רבי אלעזר כשיבא הצת שעתיד הקב"ה לפקד את עמו. יאמר לה הקב"ה לכנסת ישראל קומי מעפר. היא תשוב ותאמר לאיזה מקום אלך. ביתי חרב היכלי נשרף באש. עד דקב"ה יבני כי מקדש בקדמיתא ויתקן היכלא ויבני קרתא ירושלים. ולבתי יוקים לה מעשרא. וה"ד בונה ירושלים ה' וגו'. בונה ירושלים בקדמיתא. ולבתי נדחי ישראל יכנס וימלא לה (ישע"י ג) התנערי מעפר קומי שבי ירושלים וגו'. ויתכנס גלותהון ישראל. ולבתי מאי כתיב הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם. דא תחיית המתים: (א-קלד).

**מונה** מספר לכוכבים לכלם שמות יקרא. גדול אדונינו ורב כח לתבונתו אין מספר. פתח רבי אלעזר ואמר גדול אדונינו ורב כח. גדול ורב ועליון הוא הקב"ה. וכי לא ידענא דקב"ה גדול ורב כח. מאי שכתב דוד הכא. ותו דבכל אתר אישו אמר (תהלים קמח) גדול ה'. והכא אמר גדול אדונינו. מאי טעמא. אלא התיב דאישו אמר גדול ה' ומהולל מאד. דדרגא עלאה קאמר (א) והכא דכתיב גדול אדונינו. דדרגא תתאה קאמר דאישו ארון כל הארץ (ב) מאי כתיב לעילא תתאי קרא. מונה מספר לכוכבים לכלם שמות יקרא. אי כל בני עמא מיומא דאתברי אדם יתכנסון למנני ככביא לא יכלין למנני. כד"א (ג'א'ית טו) וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם. וקב"ה מאי כתיב ביה מונה מספר לכוכבים לכלם שמות יקרא. מאי טעמא. בגין דכתיב גדול אדונינו ורב כח וגו'. כמה דלית מספר לכוכבי שמיא

בר

ויו הוהר

קמו (ה) לעומת התפארת: (ב) לעומת המלכות:

לכד ממנו. אף כך הוא כתוב בו ולתבונתו אין מספר (ג) ובוא וראה כתוב (ישעי' מ) המוציא במספר צבאם וגו'. כל חילות ומחנות וכוכבים הקב"ה מוציאם בשם לכל אחד ואחד. ולא יגרע אפילו אחד. כל הכוכבים והמזלות שברקיעים כלם נתמנו שרים ופקידים לשמש העולם. כל אחד ואחד כראוי לו. ואין דך עשב טקון בכל העולם שלא ישלט עליו כוכב או מזל ברקיע. ועל כוכב ההוא יש ממונה אחד שהוא משמש לפני הקב"ה. כל אחד ואחד כראוי לו. וכל הכוכבים שברקיעים כלם משמשים לצורך עולם הזה. וכלם נפקדים לשמש לכל דבר ודבר שנמצא בעולם הזה. ואין צומחים ואין גדלים עשבים ועצים ודשאים וירק השדה אלא בזריחת הכוכבים העומדים כנגדם ממעל. ונראים עליהם פנים בפנים לכל אחד ואחד כראוי לו: (ב-קע"א)

**רוצה** ה' את יראיו את המיחלים לחסדו. רבי אבא פתח ואמר רוצה ה' את יראיו. כמה יש להם לאנשים להזהר ללכת בדרכי המלך הקדוש. וללכת בדרכי התורה. בשביל שיהיה נמצא ברכות לכל לעליונים ולתחתונים. שלמדנו מהו שכתוב (ישעי' מט) ישראל אשר בך אתפאר. אתפאר בודאי. איך נשמע. לפי שבשביל ישראל שלמטה הקב"ה מתפאר למעלה. ומה התפארת שלו. שהוא חבוש בתפילין המחוברות בגונים שיש בהם להתפאר (ז) למדנו רוצה ה' את יראיו. רוצה ה' ביראיו היה לו לומר (ס) מהו את יראיו. אלא רוצה ה' את יראיו. כלומר משפיע רצון ההוא ונודע בו הקב"ה אל יראיו היראים ממנו (י) ומי הם יראיו שמשפיע להם רצון ההוא. חזר ואמר אה המיחלים לחסדו. הם המצפים ומחכים בכל יום ויום לבקש מזונותם מאת הקב"ה. כך נשמע שכתוב או המיחלים לחסדו. רבי ייסא הזקן לא הכין לו סעודה בכל יום עד שהיה מבקש בקשתו מלפני הקב"ה על מזונו. ואמר לא נערוך שלחן לסעודה עד שתתן לנו מבית המלך. ולאחר שביקש בקשתו מלפני הקב"ה היה ממתיין שעה אחת (י) ואמר הגיעה העת שתתן לנו מבית המלך. מכאן והלאה תכינו הסעודה. וכך הוא הדרך של אותן יראי שמים יראי חטא. ואלה הרשעים ההולכים בדרכים עקומים בתורה מה כתוב בהם (ישעי' ה) הוי משכימי בבקר שכר ירדפו. וע"כ כתוב רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו: (ב-סב.) עוד אמר רבי אבא רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו. כמה הקב"ה רוצה בהם בצדיקים. לפי שהצדיקים הם עושים שלום למעלה ועושים שלום למטה. ומכניסים הכלל אל בעלה. ולפיכך הקב"ה רוצה בהם באותן היראים ממנו ועושים רצונו. למיחלים לחסדו. מי הם המיחלים לחסדו. הוה אומר אותן העוסקים בתורה בליקל ומשתתפים עם השכינה. וכאשר מגיע

בר מניס. אף הכי איהו כתיב ביה ולתבונתו אין מספר (ג) ותא חוי כתיב (ישעי' מ) המוליד במספר לבלא וגו'. כללו חילין ומשרין וככביא קב"ה אפיק לון בשמא כל חד וחד. ולא גרע אפילו חד. כל ככביא ומוליד דרקיעין כללו. אתמון נגידין ופקידין לשמא עלמא. כל חד וחד כדקא חוי ליה. ולית לך עשכא זעירא בכל עלמא דלא שלטא עלה ככבא ומוליד ערקיעא. ועל הסא ככבא ממנא חד דקא משמש קמיה דקב"ה. כל חד וחד כדקא חוי ליה. וכל ככביא דברקיעין כללו משמין על האי עלמא. וכללו פקידין לשמא כל מלה ומלה לאינון דבשאי עלמא. ולא למחין ולא מגדלין עשבין ואילנין ודשאין ועשבי כרע בר בחיו דככביא דקא קיימי עלייהו. ואתחין עלייהו אנפין באנפין כל חד וחד כמה דאתחיו ליה: (ג-קע"א)

**רוצה** ה' את יראיו את המיחלים לחסדו. רבי אבא פתח ואמר רוצה ה' את יראיו. כמה אית ליה לכי נשא למסך בארמון דמלכא קדישא. ולמסך בארמון דלוריתא. בגין דישתכחון ברכאן לללא לעלוי ולתתאי. דתניא מהו דכתיב (ישעי' מט) ישראל אשר בך אתפאר. אתפאר ודאי. מאי משמע. בגין ישראל לתתא קב"ה מתפאר לעילא. ומאי פלגא דליה. דאתחשב בתפילין דמתחברין גווי לאתפאר (ד) תאנא רוצה ה' את יראיו. רוצה ה' ביראיו מצבי ליה (ס) מהו את יראיו. אלא רוצה ה' את יראיו. כלומר אפיק הסא רלון ואתיע ביה קב"ה ליראיו דתחין ליה (י) ומאן אינון יראיו דאפיק לון הסא רלון. סדר ואמר את המיחלים לחסדו. אינון דמלפאן ומחלפאן בכל יומא ויומא למצבי מזונייהו מן קב"ה. משמע דכתיב את המיחלים לחסדו. רבי ייסא סבא לא אתקין סעודה כל יומא עד דבעא בעותיה קמיה קב"ה על מזוני. ואמר לא נתקין סעודה עד דתתיב מצי מלכא. ולבחר דבעי בעותיה קמי קב"ה סוס מחסה שעתא חדא (י) ואמר הא עידן דתתיב מצי מלכא. מכאן ולהלאה אתקינו סעודה. ואל סא ארחא דאינון דהלי קב"ה דחלי חסא. אינון חייביא דאזלין בארמון עקימין דלוריתא מאי כתיב צו (ישעי' ס) הוי משכימי בבקר שכר ירדפו. וע"ד רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו: (ג-סב.)

הו אמר רבי אבא רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו. כמה קב"ה אתרעי צו בלדיקא. בגין דלדיקא אינון עבדין שללא לעילא ועבדי שללא לתתא. ואעלין כלם בבעלה. ובג"כ קב"ה אתרעי צו באינון דתחין ליה ועבדין רעותיה. למיחלים לחסדו. מאן אינון דתחין לחסדו. הוי אימא אינון דמשללי דלוריתא בלילא ושתתפו צדי שכינתא. וכד אתי

# זיו הוהר

- (ג) שאין שום גברא יכול להשיג תבונתו. כי הוא דעתו ודעתו הוא. והכל נקרא איין סוף: (ד) שהתפילין של הקב"ה מחוברים מן פרשיות שבהם יתפאר עם ישראל כדאיתא במסכת ברכות תפילין דמארי עלמא מאי כתיב בהו. והיינו תכארתו של כביכול: (ס) כי נראה שרוצה הוא במשמעות בותר ואחר פעל כזה צריך להיות הנרצה כמו הנבחר עם אות ב"ית השמוש: (י) לכן מפורש דוה רוצה הוא במשמעות רציו והתרחקות. שהקב"ה רוצה את יראיו ומראה להם התקרבות במה שמשפיע להם השגיו. עירונות ורות הקודש: (י) שעתא הוא אחר התפלה ללמוד תורה:



אחי לפרא אינון מחכאן לחסדו. והא אוקמוס דכונמא דב"י אשתל בלויא חוסא דחסד אמתשיך עליה ביממא. כדכתיב (תהלים מ) יומם ילום ה' חסדו ובלילה סירה עמי. מאי טעמא יומם ילום ה' חסדו. בגין דבלילה סירה עמי. ובגין רולס ה' את יראיו כתיב ולא ביראיו. כמאן דרעי ברעותים לאחרא ואחרעי ליה לאתפייסא בחדים. ובגין כך רולס ה' את יראיו ולא ביראיו: (א-קדי)

**ישלח** דברו וימסם ישב רוחו יולו מים. אמר רבי שמעון הרוח שצאל מים כאן הוא רוח הקודש דנשב בקדמיתא. כמ"א (שיר ד) הפיחי גני יולו בשמי. לבתר מלין מים למליא לה. ה"ד ישב רוחו יולו מים (ה) ישב רוחו בקדמיתא ולבתר יולו מים. ועד לא נשיב ההוא רוחא לא מלין מים. מאי קא משמע לן. משמע דעי בכלא לאחטרא מלה בטובא. או כמלה לאחטרא כחיו דעובדא. כמה דכא דעד דרוחא לא נשיב לא מלין מים לבגיה דהסור רוח: (ג-קפג)

**מגיד** דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל. רבי אלעזר שאל לרבי שמעון אביו ואמר לו. הרי למדנו שאסור לעמוד תורה לעכו"ם. ויפרי אתערו חברים בבבל שכתוב לא עשה כן לכל גוי. אבל כיון שאמר מגיד דבריו ליעקב. למה אמר חקיו ומשפטיו לישראל. אמר לו אלעזר בני בוא וראה זכאים הם ישראל שחלק העליון הקדוש הזה נטע בהם הקב"ה. שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם. לכם ולא לעמים עכו"ם. ולפי שהתורה היא אוצר עליון יקר שמו הקדוש ממש (ו) לכן היא נגלה ונסתר בסוד של שמו. וע"כ גם ישראל הם בשתי מדרגות נגלה ונסתר. ויעקב וישראל שלמדנו שלש מדרגות הן קשורות זו בזו. הקב"ה התורה וישראל. וכל אחת מהן היא עם מדרגה על מדרגה נסתר ונגלה. הקב"ה מדרגה על מדרגה נסתר ונגלה. וכן גם התורה נגלה ונסתר. וישראל גם כן מדרגה על מדרגה. שתי מדרגות בהם יעקב וישראל. אחד נגלה ואחד נסתר. וש"כ מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל. במה הכתוב

## זיו הוהר

(ח) זה המאמר עמוק מאד והוא עיקר גדול ויסוד חזק באמונת ישראל להבין שאתערותא דעליותא תלויה באהעדרותא. וזכ שהתערותא נאה מכה אתערותא. ועוד יש להבין מזה שכל קיום מצוה וכן דיבורי תורה ותפלה פועלים בעולמות העליונים בהשכח השפע ע"י הודונות עלמא דבורא הפארת עם עלמא דנוקבא מלכות והשכינת הקדושה. ולכן נקראת אתערותא של קיום מצות ודיבורי תורה ותפלה כלשון הכנסת הקבלה עדין משל בשם העלאת מיין נוקבין. והאתערותא של השפעת השפע נקרא עדין בשם מיין דובין. כמו שנקרא כנסתו זה ישב רוחו על העלאת מיין נוקבין. ורוחו היינו רוח הקודש זו המלכות עלמא דנוקבא. ולעומת זה יולו מים. היינו השפעת השפע מן התפארת עלמא דבורא מים דובין. והשפע נאה אל התפארת מעולמות היותר עליונים שנקרא הודונות של הכבה וכינה. וכן נרמז ענין זה בהפסוק הפיחי גני על העלאת מיין נוקבין. ויולו בשמי על השפעת מיין דובין. ועשרו יש להבין מעט דברי רשב"י כמאמר הזה לדומי הכנסת הקבלה. אמנם ראיתי כי טוב להביא דברי הרמ"ז ע"ז בבואר מאמר העמוק הזה: וזה לשונו. הה"ד ישב רוחו יולו מים. מדקדק דהי"ד ישב רוחו יולו מים. ועוד ישב בכנין הפעיל ויולו בכנין הקר. אבל יודיענו ענין נחמד והוא שאין כח במלכות העליון מ"ן שהוא נשיבת ההוא ורוחא אס לא כסיוע עליון כנוכח ככונת שפע. והוא ישב רוחו שהוא כמו משיב הרוח. ואח"כ יולו מים מאייהם מים דובין. כי גדול חשק המשפיע להשפיע. אבל בכך זאת עד לא נשיב. האי רוחא לא נולין מים. כלומר ע"ג דק"ל שאי תהיה להחיות אפילו רגע אחד אם לא ירד השפע מלמעלה. אבל זה כענין השפע של קיום העולמות ולא בשל פנימיות. כי זה תולה בהתעוררות התחתונים בהעלאת מ"ן. ואשר שואל רשב"י מאי קשמע לן הוא דכיון שאמר ברישא ישלח דבריו י"שפס. שהתיבות הקרת נמסים. מה צורך לומר אח"כ ישב רוחו יולו מים. וכל שכן שאם כל הפסוק בענין אחד לא יצדק לומר יולו מים. כי המים כאשר נמסו הם כבר על הארץ. ויולו מים הוא מלמעלה. אלא ודאי כ' ענינים הם. אחד הפסוק הקרה. והב' נולית המים. וכאן נרמז כ' חנינות השפעת השפע. אחד הוא המוכרת לקיום העולם. שאע"פ שיש עוונות בעולם הפקדים מימי השפע ומגדילים הקור שהוא כח הדין. מ"מ הוא כרחמי וישלח דבריו וימסם. ואז אינם מים זכים אלא עכורים. וזה נקרא שפע החיצוניות. והב' שהוא העקר. ישב רוחו. היינו שנותן כח במדת המלכות לגשוק. ואז יולו מים טהורים מן דעת העליון כמו שנתבאר. עכ"ל: (ט) בידוע שכל התורה כלה שמוותיו של הקב"ה תא: וזו הוהר

הכתוב מדבר. אלא כל מי שנימול וגרשם ברושם הקדוש נותנים לו הבנה באותן ענינים הנגלים בתורה. כלומר מודיעים לו שיבין מה שנרשם בצורות האותיות ובראשי פרקים. ונותנים עליו חומר מצות התורה ולא יותר. עד שיתעלה למדרגה האחרת. וז"ל מגיד דבריו ליעקב. אבל חקיו ומשפטיו לישראל. לאלה שהם במדרגה עליונה יותר. כאמור (בראשית דה) לא יקרא עוד שמך יעקב וגו'. חקיו ומשפטיו לישראל. אלו סודות התורה טעמי המצות וסתריו תורה. שזאת אין נצרך לגלות אלא למי שהוא במדרגה עליונה יותר כראוי. ואם לישראל כך לעמים עכו"ם על אחת כו"כ. וכל מי שלא נימול ומבינים לו אפילו רק אות קטנה שבתורה. כאילו מחריב העולם ומשקר בשמו של הקב"ה. שהכל במצות מילה תולה וזה בזה נקשר. שכתוב (ירמ' ג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת;

רבי חזקיה אמר כתוב (שמואל א' יב) כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול. כי לא יטוש ה' את עמו. מה הטעם. בעבור שמו הגדול. לפי שהכל נקשר זה בזה. ובמה נתקשרו ישראל בהקב"ה. בזה הרושם הקדוש שנרשם בבשרם. ולפיכך לא יטוש ה' את עמו. ולמה. בעבור שמו הגדול שנרשם בהם. צור למדנו שהתורה נקראת ברית. הקב"ה נקרא ברית. וזה רושם הקדוש נקרא ברית. יע"כ הכל נקשר זה בזה ולא נפרש זה מן זה. א"ל רבי ייסא התורה וישראל נכון. אבל הקב"ה מניין שנקרא ברית. א"ל שכתוב (תהלים ק) ויזכר להם בריתו (י) וזה ידוע וזה נתבאר;

רבי יהודה אמר מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל. כל אותן המצות אשר מהמקום שנקרא צד"ק נקראים חקות. הם גזרת המלכות (יא) ובכל מקום שנקרא משפט הם מצות המלך (יב) שהוא מלך הקדוש. הקב"ה מלך שכל השלום שלו הוא. שהוא מלך הקדוש בהמקום ששני החלקים נאחזים זה בזה (יג) וז"ל כתוב (תהלים פט) צדק ומשפט מכון כסאך (יד) והם דין ורחמים. ולפיכך נקראים חק ומשפט. וז"ל כתוב חקיו ומשפטיו לישראל. לישראל ולא לשאר עמים עכו"ם (טו) ואחריו מה כתוב. לא עשה כן לכל גוי. ולמדנו אצ"פ שנימול אם אינו מקיים מצות התורה הרי הוא כעכו"ם לכל דבר. ואסור לדמיו דברי התורה. ברוך אב הרחמן שהבדיל לישראל בניו הנרשמים ברושם הקדוש משאר העמים עכו"ם ומן הזוהם שלהם. על ישראל כתוב (ירמ' ז) ואנכי נטעתיך שורק כלל זרע אמת. ולפיכך (מיה ז) תתן אמת ליעקב. ולא לעם אחר. תורת אמת לזרע אמת: (ג-ז-ג)

## קמח

הללוייה הללו את ה' מן השמים הללוהו במרומים. הללוהו כל מלאכיו וגו'. פתח רבי שמעון ואמר

זיו הוהר

קח חייני. אלא כל מאן דאתגור ואתרשם ברשומא קדישא יסבין ליה באיוון מלון דאתגליין באורייתא. כלומר מודיעין ליה ברישיו אתון ברישיו פרקין. ויסבין עלים חומרא דפקודי אורייתא ולא יתיר. עד דיסתלק בדרגא אחרת. הה"ד מגיד דבריו ליעקב. אבל חקיו ומשפטיו לישראל. לאלה דדרגא עלאה יתיר. כדכתיב (בראשית לה) לא יקרא עוד שמך יעקב וגו'. חקיו ומשפטיו לישראל. אלן רזי אורייתא נמוסי אורייתא וסתריו אורייתא. דלא ילפרכון לגלגא אלא למאן דאיוון דדרגא עלאה יתיר כדקא חזי. ומה לישראל הכי לעמין עכו"ם ע"א כו"כ. וכל מאן דלא אתגור ויסבין ליה אפילו את זעירא דאורייתא. כאילו חריב עולם ומשקר בשמא דקב"ה. דכלא כהאי תליא ודא בדא אתקשר. דכתיב (ירמ' ג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת;

רבי שזקיס אמר כתיב (שמואל א' יב) כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול. כי לא יטוש ה' את עמו. מאי טעמא. בעבור שמו הגדול. בגין דכלא אתקשר דא בדא. ובמה אתקשרו ישראל בקב"ה. כהאי רשימא קדישא דאתרשם בבשריהון. ובג"כ לא יטוש ה' את עמו. ולמה. בעבור שמו הגדול דאתרשם בהו. תאנא אורייתא אקרי ברית. קב"ה אקרי ברית. והאי רשימא קדישא אקרי ברית. וע"ד כלל אתקשר דא בדא ולא אתפרש דא מן דא. א"ל רבי ייסא אורייתא וישראל שפיר. אבל קב"ה מלון דאקרי ברית. א"ל דכתיב (תהלים ק) ויזכר להם בריתו (י) יהא אחידע והא אתמר;

רבי יהודה אמר מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל. כל איוון נימוסין מאתרי דאקרי צד"ק אקרון חקותי. איוון גזרת מלכא (יא) ובכל אתרי דאקרי משפט איוון דינא דמלכא (יב) דאיוון מלכא קדישא. קב"ה מלכא דשלמא כלל דיליה הוא. דהוא מלכא קדישא באתר דתרון חולקין אחידן דא בדא (יג) וע"ד כתיב (תהלים פט) צדק ומשפט מכון כסאך (יד) ואיוון דינא ורחמי. ובג"כ כך חק ומשפט. וע"ד כתיב חקיו ומשפטיו לישראל. לישראל ולא לשאר עמין עכו"ם (טו) בתריה מאי כתיב. לא טעם כן לכל גוי. ותנינא אצ"פ דאתגור אי לא עביר פקודי אורייתא הרי הוא כעכו"ם בכלל. ואסור למילף ליה פתגמי אורייתא. בריך רחמנא דפריש לישראל כתי רשימין ברשימא קדישא מנייהו דעמין עכו"ם ומוזהמא דלסון. עלייהו כתיב (ירמ' ז) ואנכי נטעתיך שורק כלל זרע אמת. ובג"כ (מיה ז) תתן אמת ליעקב. ולא לשאר. תורת אמת לזרע אמת: (ג-ז-ג)

## קמח

הללוייה הללו את ה' מן השמים הללוהו במרומים. הללוהו כל מלאכיו וגו'. פתח רבי שמעון ואמר

(י) פ"י על שם ספירת יסוד צדיק: (יא) מלכות: (יב) תפארת: (יג) פ"י כי אלה המצות שנקראין משפטים שורשם ביסוד ומלכות וחינוכי ב' חלקים על עילמא דבורא ושל עילמא דנוקבא: (יד) כי צדק ומשפט שהם מלכות ויסוד הם כבתי' כסא דתפארת: (טו) כי ערלים אין להם אחיזה ביסוד ומלכות כסובין:

ואמר הללויה הללו את ה' מן השמים וגו'. בוא וראה  
תושבחתא דא אמר דוד כנגד סוד השם הקדוש (א) שהוא  
כלל כל המזמור. שני מזמורים הם כדמיון סוד השם  
הקדוש העליון שהוא כולל כל המזמור. והם זה  
המזמור ומזמור האחרון שסוד השם הקדוש הוא כולל  
כל המזמור שהוא הללויה הללו אל בקדשו וגו'. אבל  
האחרון הוא על עשר מינים. וזה המזמור הוא על  
שבע (ב) והכל סוד אחד בהשם הקדוש. הללויה הללו  
את ה' מן השמים הוא ראשית שש הקצוות להתפשט  
למטה (ג) וזה הוא הסוד ששייך בו שאלה (ד) כמש"ג  
(דברים ד) כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך  
וגו'. עד כאן יש רשות לשאל. מן היום אשר ברא  
וגו' ועד קצה השמים. מכאן ולהלאה אין רשות לשאל.  
לפי שהוא מקום נעלם ונסתר (ה) וע"כ הללו את ה'  
מן השמים. הללויה במרומים. אלו שני הקצוות  
ימין ושמאל (ו) ומכאן מתפשטים כל השאר למטה  
בסוד של מדרגות להתחלק כראוי (ז) הללויה כל  
מלאכי. אלו שני העמודים שעומדים כדמיון תחת  
הגוף להשען הגוף עליהם (ח) בוא וראה אותן העמודים  
שהגוף נשען עליהם עומדים כאן בסוד של מלאכים.  
לפי שהירכים הן שלוחים לזכות ממקום למקום. וזה  
הסוד יוצאות אותן שנקראים מלאכים. שהם שלוחים  
לזכות בשליחות רבונם ממקום למקום. הללויה כל  
צבאי. זה הוא המקום שיוצאים ממנו כל חיילות  
עליונים הקדושים. והוא סוד אות הברית הקדוש (ט) והוא  
נרשם בכל שאר הרבבות כמו שנדרש בהכתוב (ישעי' מח)  
ה' צבאות שמו. אות הוא בכל שאר הצבא והרבבות  
שלו. הללויה שמ"ש ויר"ח (י) במדרגה היא עומד זה  
הסוד של השמ"ש ההוא להאיר להיר"ח. ובו עומדים  
כוכבים עליונים המאירים והמזלות. וזה נתבאר (יא) אח"כ  
הזור למעלה למקום ההוא שצומד בגובהי מרומים  
אשר שם שורש הכל (יב) ואמר. הללויה שמי השמים  
וגו'. ואח"כ הללו את ה' מן הארץ וגו'. לעומת אלה  
אש וברד וגו'. ובוא וראה אותן כוכבים שלמטה  
עומדים בכח המושך שנמשכים מסוד העליון (יג) לפי  
שהכל עומד בצורה העליונה. וזה נתבאר (יד) ולפיכך  
כל אותן הכוכבים ומזלות אשר ברום הרקיע כלם  
עומדים נהלל בהם את העולם שלמטה מהם. ומשם  
מתפשטין מדרגות על מדרגות. עד שעומדות מדרגות  
לאותן הכוכבים שלמטה (טו) וכל הכוכבים אין עומדים  
כלם

## זיו הזהר

**קמח** (א) בוא וראה סוד העשר ספירות. ואומר שבמזמור הזה נכללין ספירות הקדושות: (ב) פ' במזמור האחרון  
נכללין כל העשר ספירות כי נזכר בו עשרה פעמים הללו בשם מיני כלי זמר. ובמזמור הזה נכללין ה' ספירות של ו' ימי  
הבנין: (ג) שמים היינו התפארת. והוא נקרא הראשית של שש הקצוות שהן ששת הספירות מן חסד עד מלכות. הנם שספירות  
החסד לראשונה. אבל כיון שהתפארת הוא המרכז של כלן וכלל את כלן נתנה לו הבכורה: (ד) פ' שבהתפארת וכל שאר ספירות  
שלו שהן כלל עולם היצירה שייך בהן שאלה וגם תשובה כי אפשר בהן ההשגה: (ה) פ' בנבואה מן השם ספירות שהיא הבינה ככל  
עולם הבריאה אין שייך שאלה כיון שאי אפשר שם תשובה של השגה. והיינו יוצר אור ובואר השך: (ו) סרומים יפרש על שני  
הקצוות חסד ונבורה בחי' יסוד ונבורה מהפשטים נצח והוד: (ז) פ' שבהתפארת וכל שאר ספירות  
יבין ובונו: (ח) היינו ספירות היסוד. ועריך לדעת שרק במקומות כוונתים יפוש ה' צבאות על היסוד. כי ע"פ רוב יפוש על נצח  
והוד: (ט) פ' שיש להלל ספירות היסוד עד שהוא מקשר השמ"ש אל הלבנה הפארה וסלכות להעביר אלה הארת השפע: (י) היינו  
כסובא כמסכת תנינה (יב) שיעת ריש לקיש ו' רקיעים וילון רקיע שהקים וכו' רקע חיינו יסוד שבו חכה וילבנה כוכבים ומזלות קבועין  
וכו': (יג) חזור לדבר במה שלמעלה ונבוא מן ה' ספירות. והיינו שמי השמים ג' הראשונות שנוצטין רק ביריעה ואין מושגין  
בהבנה: (יד) פ' שהתקיימות הכוכבים בתנועתם או בקביעתם הנסדר להם כרצון הבורא הוא בסוד בח המושך. וכל המושך הוא סוד  
עליון: (יד) פ' שהכל מתנהג כעין הצורות שבעולמות היותר גבוהים שהכל בחינת זכר ובהינתן נקבה משפיע ומקבל זה מושך לזו וזו משכבת לזו:  
(טו) פ' מן הספירות נצטע הארה לכוכבי אור העליונים. היינו הסוככים או הקבועים ברקיעים העליונים השייכים לעולם היצירה.

וכן

ברשותם כלום ברשותם. וזה נתבאר שכלם עומדים ברשות שלמעלה. וע"כ כתוב (ישע' מו) יעמדו נא ויושיעך הוברי שמים החזים בכוכבים. כי הכל הוא ברשות הצליון. וזה נתבאר: (ב-ד-ה).

**הצליון** שמי השמים והמים אשר מעל השמים. אמר רועה הנאמן מים הצליונים זכרים. מים התחתונים נקבות (טו) וצליהם אמר רבי עקיבא לתלמידיו. כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים. פן תסתכנו בנפשכם. כי אין הם מים כמו שנראים. אלא זהו אור נובע. ובשיל זה נדמו למים נובעים. ואור ההוא אין לו הפסק ולא קצוץ ופרוד. ולפי שנובעים מן הכתר נקראים מים שאין להם סוף (י) כי הכתר אי"ן סוף"ן נקרא: (ג-ה-ו-ז-ח-ט-י-כ).

## קמט

**ישמח ישראל** בעשיו בני ציון יגילו במלכם. אמר רבי אבא כמה חביבים ישראל לפני הקב"ה. שכל שמחתם וזמרתם אין הוא בלי להשתתף בה להקב"ה ושכינתו (ה) שכן למדנו כל שמחה ישראל אין משתתפים בה להקב"ה ושכינתו אין היא שמחה. ומוכן הוא סמאל"ל וכל סייעתא דיליה לקטרג על שמחה זו ותחזור לצער ובכיה. והקב"ה אינו משתתף בזה הצער. אבל מי שמשתף להקב"ה ושכינתו בשמחה שלו. אם יבא מקטרג לקטרג בשמחה זו. הקב"ה ושכינתו משתתפים בזה הצער (ג) צ"ו כתוב (ישע' סג) בכל צרתם לו צר. ולמה. לפי שעמו אנכי בצרה. ומניין שצריכים ישראל להשתתף להקב"ה ושכינתו בשמחה שלהם. שכתוב ישמח ישראל בעשיו. שמחתם של ישראל אין היא אלא עם עשיו. בעשיו (ז) בעושו היה צ"ל. כמש"כ (איוב מ) העושו יגש חרבו. אלא אלו הקב"ה ושכינתו ואביו ואמו. שאע"פ שמתו עוקרם הקב"ה מגן העדן ומביאם עמו לשמחה זו (ד) לקחת חלק בהשמחה עם הקב"ה ושכינתו: ד"א בעשיו. לפי שהאדם נעשה בשותפות. האב והאם והקב"ה. ועל זה הסוד נאמר נעשה אדם בשותפות. שלמדנו שלשה אומנים עשה הקב"ה לברוא על ידם את העולם. ואילו הם שמים ארץ ומים. וכך אחד היה משמש יום אחד ואח"כ חזרו לשמש כבתחלה. יום הראשון הוציא השמים אומנתו. שנאמר ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. יום השני הוציא המים אומנת לעשות. שנאמר ויאמר

ברשותם כלום. והא אוקומא דכלו קיימי ברשותא לעילא. וע"ד כתיב (ישע' מו) יעמדו נא ויושיעך הוברי שמים החזים בכוכבים. דכלא איהו ברשותא לעילא. והא אתמר: (ג-ד-ה).

**הצליון** שמי השמים והמים אשר מעל השמים אמר רועה המיונה מים עליונים זכרים. מים תחתונים נקבות (טו) ועליהם אמר רבי עקיבא לתלמידיו. כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים. שאל תסתכנו בנפשכם. דלאו אינון מים כמשמען. אלא איהו אור נובע. ובגין דא ארמו למים נובעין. והוא נהורא לית ליה פסקא ולא קלוץ ופרוד. ובגין דאינון מכתא אתקריין מים דאין להם סוף (י) דכתר אי"ן סוף"ן חקיקי: (ג-ה-ו-ז-ח-ט-י-כ).

## קמט

**ישמח ישראל** בעשיו בני ציון יגילו במלכם. אמר רבי אבא כמה חביבין ישראל קמי קב"ה. דחדוה דילסון ומושבת (ה) דילסון לאו איהו אלא להשתתף בה לקב"ה ושכינתיה (ה) דהכי תנין כל חדוה דישמח לאו משתתפי בה לקב"ה ושכינתיה לאו איהו חדוה. וזמין איהו סמאל"ל וכל סייעתא דיליה לקטרג להאי חדוה ואתחזר ללערא ובכיה. וקב"ה לא אשתתף בהאי לערא. אלא מחן דשתף לקב"ה ושכינתיה בחדוה צליה. אס ייתי מקטרגא לקטרגא בהאי חדוה. קב"ה ושכינתיה משתתפי בהאי לערא (ג) ביה כתיב (ישע' סג) בכל לרתם לו לר. ואמאי. בגין דעמו אנכי בצרה. ומנין דאית לון לישראל להשתתף לקב"ה ושכינתיה בחדוה דילסון. דכתיב ישמח ישראל בעשיו. חדוה דישמח לאו איהו אלא בעשיו. בעשיו (ז) בעושו מצעי ליה. כד"א (איוב מ) העושו יגש חרבו. אלא אלן קב"ה ושכינתיה ואביו ואמו. דאע"ג דמיתו אעקב לון קב"ה מגן עדן ואייתו לון עמיה להאי דוד (ד) לנטלא חולקא דחדוה עם קב"ה ושכינתיה: ד"א בעשיו. בגין דבר נש אשתבדי בשותפותא. גברא אתתא וקב"ה. ועל רזא דא כתיב נעשה אדם בשותפות. דתנין תלת אומנין עבד קב"ה לאפקא מנסון עלמא. ואלין אינון שמיא וארעא ומיא. וכל חד שמש חד יומא ואסדרו כמלקדמין. יומא קדמאס אפיך שמיא אומנותא דיליה. דכתיב ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. יומא תנינא אפיך מיה אומנותא לעבדתא. דכתיב ויאמר

## יו הזהר

וכן אותן כוכבי אור וגבורות נשע האור דהכוכבים שברקיעם התחתונים השייכים לעולם העשוי. וכל מבין יבין שבכדי דפרש נא היטב מאמר העומק הזה נצרך ספר שים. אבל יש לומר שנראה כמאן כשימר רבי אבא הנזכר לעיל בקפישא קמ"ו שכל עולם ועולם יש לו אור עשרה רקיעים עבהם כוכבים. וכן עולם העשוי שאנחנו קיימים בו יסובב בשבעה או בעשרה רקיעים וכבר רציע ורקיע כוכבים. ומובן הענין לפי שיטה זו שהכוכבים הנראים לנו מאירים יותר הם ברקיעים הקרובים לארץ. ואשר נראים לנו בהרבה קמנה הם ברקיעים הרחוקים יותר. ומי יוכל לעמוד על סודות של רשבי' ורבי אבא. ואולי עוד יבא יום אשר תפקחנה עיני חכמי האסטרונומיה והאסטרונומי דהודות לשמיה זו: (טו) פ"י העליונים משפיעים להתחתונים ומקבלים דין מן דין: (י) ר"ל כיון שהכתר הוא כה הראשון הראשונים שנאצל מן הארץ סוף"ן כרוך הוא. דכן נקרא על שמו:

**קמט (ה)** יש לומר שההשתתפות עם הקב"ה הוא דברך בשמחה את הברכות שתקנו חז"ל השייכות לאותה שמחה ולהודות לו בלב שלם. וההשתתפות עם השכינה הוא לשמח ולהנאות לעניים מאותה שמחה: (ג) ובכבוד זה סמילא יום קמנו. ואף אם יפעל אינו רעה תבטל כהרה (ג) קשיא ליה הענין רבים: (ד) ואמר הלשון עקירה כמו בעל כרחו. י"ל שהוא מפני שהרעה אשר בן עדן מקומו לא ניהא לו לצאת משם ולבוא לתוך אור הממא של עוה"ז אפילו על זמן קטן. ומעון כי די שנפשו כלבר שנמצאת בעוה"ז היא תבוא אל היממה. אבל דקב"ה אומר שאין זה מן הנימוס כי הנפש כללית אינה שותף שלם. לשליש ולרביע לא שמענו:

ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים וגו'. נתעלה  
מחצית המים למעלה ומחצית מים למטה נשארו.  
ואמלי כך שהמים נתחלקו לא היה העולם נתקיים.  
יום השלישי עשתה הארץ אומנות והוציאה כמו  
שנפקדה. שנאמר ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא  
עשב. ונאמר ותוצא הארץ רשא וגו'. עד הכא כל  
אומנא מאלין תלתא אכין. אומנותא דליה ועבדו מוא  
לדתפקדו. אשתארו תלת יומין אחרתין. ויזא ד'  
לחשקדא. אומנא קדמא לזעבד אומנותא דליה. דכתיב  
ויאמר אלהים יהי מארת וגו'. והיינו שמיא.  
ביומא חמישא פסיקו מוא אומנותא דליה אומנא אחרא.  
דכתיב ויאמר אלהים ישרו המים וגו'. ביומא שתיאה  
עבדה ארעא אומנותא דליה. דכתיב ויאמר אלהים  
תולא הארץ נפש חיה וגו'. כיון דתלת אומנין  
אלין אשלימו עבדיהו. אמר לון קב"ה אומנותא  
חדא אית לי למעבד ואיהו אדם. אחתבדו כחדא  
ואלא עמכון נעשה אדם. גופא יסא דילכון ואלא  
אסא שותפא עמכון ונעשה אדם. וכמה דבקדמיתא  
הון תלת אומנין בשותפותא דאדם סבי נמי לבחר.  
אבא דביה אהעבדו עבדותא דשמיא ועבדותא  
דמויא. ואשתא דליה כנווגא דארעא אומנא תליתאה.  
וקב"ה דאשתתף בהדיהו. ועל רוא דא כתיב בעשיו.  
והא אוקימנא דא"ג דאבא ואמא תתפרשו מהאי עלמא.  
חדוה [דורעא דילון] כלל שותפותא להו.  
כמא דתינן דבשעתא דב"כ שתיף לקב"ה ושכינתו  
בחדוה דליה. קב"ה אמי לגנא דעדן ואעקר מתמן לאבא  
ואמיה דלינן שותפין בהדיה. ואייתי לון עמיא להאי חדוה.  
לינן ומינן תמן ובני נשא לא ידעין : (ג-ריט)  
תו אמר רבי אבא כתיב (מלכים א' ח) מן היום  
אשר הולאתי את עמי את ישראל ממלכים לא בחרתי  
בעיר מכל שבטי ישראל לבנות בית להיות שמי שם  
ואבחר בדוד וגו'. האי קרא לאו רישיה סיפיה ולא  
סיפיה רישיה. דכתיב. לא בחרתי בעיר ואבחר בדוד.  
מאי האי עס האי. ואבחר בירושלם מבני ליה.  
אלא כד קב"ה אית רעותא קמיה למבני  
קרתא. אסתכל בקדמיתא בההוא רישא דנהיג  
עמא דקרתא. ולבחר בני קרתא ואייתי לעמא ביה.  
הה"ד לא בחרתי בעיר עד דאסתכלנא בדוד למחוי  
רעיא על ישראל. בגין דמתא וכל בני מתא כלשו  
קיימין ברעיא דנהיג לעמא. אי רעיא איהו  
עבא סב ליה סב למתא סב לעמא. ואי רעיא  
איהו בישא ווי ליה ווי למתא ווי לעמא. וכד אסתכל  
קב"ה בעלמא וסליק ברעותיה למבני ליה [ללין  
ויירושלם] אוקוס ברישא לדוד. הה"ד ואבחר בדוד  
להיות על עמי ישראל. [ועל דא כתיב ישמח ישראל  
בעשיו בני לון וגילו במלכא] : (ג-קמ).

יעצו חסידים בכבוד ירגנו על משכבותם. אמר רבי  
שמעון תאלא ב"ג מילין [דרחמי]  
אתקשר קשרא דמיונותא לאשתכחא ברכאן לכלא (ס) וכל  
מדימונותא

ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים וגו'. נתעלה  
מחצית המים למעלה ומחצית מים למטה נשארו.  
ואמלי כך שהמים נתחלקו לא היה העולם נתקיים.  
יום השלישי עשתה הארץ אומנות והוציאה כמו  
שנפקדה. שנאמר ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא  
עשב. ונאמר ותוצא הארץ רשא וגו'. עד הכא כל  
אומנא מאלין תלתא אכין. אומנותא דליה ועבדו מוא  
לדתפקדו. אשתארו תלת יומין אחרתין. ויזא ד'  
לחשקדא. אומנא קדמא לזעבד אומנותא דליה. דכתיב  
ויאמר אלהים יהי מארת וגו'. והיינו שמיא.  
ביומא חמישא פסיקו מוא אומנותא דליה אומנא אחרא.  
דכתיב ויאמר אלהים ישרו המים וגו'. ביום הששי  
עשתה הארץ אומנות שלה. שנאמר ויאמר אלהים  
תוצא הארץ נפש חיה וגו'. וכיון ששלשה אומנים  
האלו השלימו מעשיהם. אמר להם הקב"ה עוד אומנות  
אחת יש לי לעשות והוא האדם. התחברו אתם יחד  
ואני עמכם נעשה אדם. הגוף יהיה משלכם ואני  
אהיה שותף עמכם ונעשה אדם. וכמו שלראשונה  
היו שלשה אומנים בשותפות האדם כן גם יהיה תמיד.  
האב שבו נעשה הפעולה כעין מעשה השמים ומעשה  
המים. והאשה שהיא כדמיון הארץ אומן השלישי.  
והקב"ה שמשותף עמהם. ועל סוד זה כתיב בעשיו.  
וזה נתבאר שאע"פ שהאב והאם כבר נבדלו מעולם  
הזה. השמחה [של זרעם] בכל השותפות צריכה להיות.  
כמו שלמדנו בשעשה שהאדם משותף להקב"ה ושכינתו  
בשמחה שלו. בא הקב"ה לגן העדן ועוקר משם לאביו  
ואמו שהם שותפין עמו. ומביא אותם עמו לשמחה  
הזאת. הם נודמנים שם והאנשים אין יודעים : (ג-ריט)  
עוד אמר רבי אבא כתיב (מלכים א' ח) מן היום  
אשר הוצאתי את עמי את ישראל ממצרים לא בחרתי  
בעיר מכל שבטי ישראל לבנות בית להיות שמי שם  
ואבחר בדוד וגו'. מקרא זה אין תחלתו סופו ואין  
סופו תחלתו. שכתוב לא בחרתי בעיר ואבחר בדוד.  
מה לזה עם זה. ואבחר בירושלם היה צריך דומר.  
אלא כאשר הקב"ה עלה ברצונו לפניו לבנות העיר  
ירושלם. נסתכל תחלה להכין את הראש שינהל את  
העם בהעיר. ואח"כ בנה העיר והביא בה את העם.  
זש"כ לא בחרתי בעיר עד שנסתכלתי בדוד להיות  
דועה של ישראל. לפי שהעיר וכל בני העיר כלם  
קיימים בזכות הרועה מנהיג העם. אם הרועה הוא  
טוב טובה לו טובה להעיר טובה להעם. ואם הרועה  
הוא רע אוי לו אוי להעיר אוי להעם. וכאשר נסתכל  
הקב"ה בעולם ועלה ברצונו לבנות לו [את ציון  
וירושלם] העמיד לראש את דוד. זש"כ ואבחר בדוד  
להיות על עמי ישראל. [ועל זה כתוב ישמח ישראל  
בעשיו בני ציון יגילו במלכא] : (ג-קמ).

יעצו חסידים בכבוד ירגנו על משכבותם. אמר רבי  
שמעון למדנו שבשלש עשרה מדות [הרחמים]  
מתקשר קשר האמונה להמציא ברכות לכל (ס) וכל  
האמונה

זיו הזהר

(ס) ר"ה הזהר הן בג' ספירות העליונות. וכן אתקשר קשרא דמיונותא. קשר האמונה היינו ד' הספירות שאמונת ישראל שהיא  
היה תפלה ופסוקי פסוקי הן גורמין בהן התכלית והדוגות זה כיון לפעול המשבת שפע ברכה ברישיא דעירא. ולפיכך הן  
נכחד נקראין קשרא דמיונותא. וענינו הוא יצירת המלכות עלמא דנקבא ונקראו דמיונותא בהקשרת בששת הספירות ע"מא דדבורא שדבורא  
לשון

האמונה של הקב"ה בהשלשה נתעלמו (י) ובשביע זה בייג מדות התורה מתעטרת (י) כמו שנתבאר מק"ו ומגז"ש וכו'. וכמה פעמים ביארנו זאת. ושם הקדוש מתעטר בזה (ח). ולמדנו שכל אותן המדות עלולות ומתעטרות ושריות בראש אחד (ט) ושם מתעטרים בראשו של המלך. זה שנקרא במדרגה העליונה של חסידות (י) וחסידים נחללים כל אותו הכבוד שלמעלה (יא) שכתוב יעלזו חסידים בכבוד. בעולם הזה ירגנו על משכבותם בעולם הבא. רוממות אל בגרונם. שיודעים לקשור קשר האמונה כראוי (יב) ובכך חרב פיפיות בידם. איזו חרב פיפיות. זו היא חרב לה. חרב של הקב"ה פיפיות לזהות בשני הדינים (יג) ולמה. לעשות נקמה בגוים וגו' : (ג—סב) **רוממות** אל בגרונם וחרב פיפיות בידם. מקרא זה דרשו החברים על קריאת שמע. ואמרו כל הקורא קריאת שמע על מטתו כאילו אוזנו חרב פיפיות. שכתוב רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם. ונענוע של החרב צריך לנענע אותה לששה צדדים. כמו שדרשו כדי שתמליכנו על השמים ועל הארץ ועל ארבע רוחות העולם : (ג—רעב).

## קנ

**כל הנשמה תהלל יה הלה** רבי יהודה פתח ואמר כל הנשמה תהלל יה. למדנו שכל הנשמות באות מן הגוף הקדוש ההוא ונתעוררות באנשים (א) ומאיוה מקום (ב) מן המקום ההוא שנקרא ירה. ואיזהו מקום ההוא (ג) א"ר יהודה שכתוב (תהלים קד) מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית (ד) למדנו שהחכמה ההוא אשר מעינותיו יוצאים אל ל"ב נתיבות נתיסד הכל. כל מה שיש למעלה ולמטה. ואותו חכמה נקרא רות הקדוש שכל הרוחות נתיסדו בו : (ג—קסד) עוד למדנו כל הנשמה תהלל ירה שזהו חכמה ובינה (ה) שבהם תהיה הגאולה לי ולך שנקראים ב"ן וב"ת. ובהם ימחו העמלקים מן העולם : (ת"ז תכ"א)

פתח ואמר (ישע' לח) אמרתי לא אראה יה יה בארץ החיים

## יו הוהר

שלהן הוא ספירת התפארת. ובהודגות של תפארת ומלכות יש להן עזיה והתקשרות בג' ספירות הראשונות ששם י"ג מדה"ר. ועז"ז נשפע שפע בלעילא לעילא לתפארת ומלכות דאשתבחה ברכאן דכלא : (י) כל מהימנותא דקב"ה היינו כל ה' ספירות שמן חסד עד מלכות מתעלמות ומסתירות בתפארת. היינו בג' ספירות הראשונות. וזה הענין של התעלות והתכללות ד' ספירות בג' ספירות הראשונות נקרא עליית העולמות קבלת השפע דלעילא : (י) פי' שכנגד י"ג מדה"ר נדרשת התורה ביוג' מדות. למען דעת ששם התורה מעורר הארה והשפעת שפע מן י"ג מדות הרחמים : (ח) שמה קדישא יש לפרש על התפארת שמקורו השם הוה"ה ביה ונתעטר בהארת האור מן י"ג מדה"ר. ויש לפרש גם על מדת דמלכות שנקראת ג"כ שמה קדישא בידוע בסוד שמו אחד. ועוד יש לפרש שמוסב על התורה שהיא ג"כ נקראת שמה קדישא. בידוע שכל התורה היא שמותיו של הקב"ה. והיא מתעטרת ביוג' מדות כנגד י"ג מדה"ר : (ט) ויש דהיא רישא חדא היינו תפארת החסד. וריגונו שהארה הנמשכת מן י"ג מדה"ר אל ה' ספירות. אותן האורות עלולות ומתעטרות ביוג' מדות בראש אחד שהיא ספירת החסד ראש אחד מן ה' ראשים של ה' ספירות חסד נבונה תפארת שהן בכח' ג' קוין ימין שמאל ואמצע חסד. ואותן האורות נותין תהלה על ספירת החסד כי זה מין במינו ושכון רחמים עם חסידים. ומהו הראש מתעטרים אותן האורות של מפרש שזה האור דאקרי ברגא עלאה דחסידות. והיא הספירה שנקראת ברגא נחללים כל ה' ספירות. ונעמנו שהיא חסדים נגמרים : (י) כונתו ביהסידים העוסקים בתורה שגורשת ביוג' מדות הם נחללים כל ה' ספירות. והיינו ששוכים קבלת הארה מן אותו הכבוד שנשפע מן י"ג מדה"ר הן בעוה"ז והן בעוה"ב : (יב) פי' שככה בגרונם ששוכים בתורה ותפלה גורמים לקשר קשרא דמהימנותא. היינו התקשרות מלכות בתפארת שנקרא יהודי קב"ה ושיבתיה בקרא יאות : (יג) תרין דינין דינא קשיא ודינא רפיא להשתמש בהם לעשות נקמה בגוים הנצורים לישראל :

**קנ** (ה) פי' שהנשמות יוצאות מבת לפועל מן מדת המלכות ע"י הודגה עם התפארת. ואומר הלשון ואתערי בכני נשא. כונתו שאף אנשים שאינם כראים להיות נשמתם בקרבם בכחית אור פנימית. מ"מ נשמתן מעוררת אותם לשוב ולעשות טוב ע"י שהן בכח' אור מקיף להם : (ג) שואל מאן אתר. פי' מאיזה מקום נהפכות הנשמות אשר משם באות אל המלכות : (ד) עתה שואל איזה הוא המקום של השם י"ה : (ד) אומר שהוא המקום שנקרא חכמה. וכונתו שמקום הולדת הנשמות בשרשן הוא הראשונה ביהודא עלאה של חכמה ובינה. ואח"כ נשתלשלות אל יהודא תתאה תפארת ומלכות לצאת מבת לפועל : (ה) הגם שהשם י"ה הוא בחכמה מ"מ אומר גם בינה. כי ח"כ הן תרין רעין דלא בתפרשין. ועוד כיון שבשם הוה"ה ביה אות מ"ד היא שורש טולם ההכמה ואת ה"י שורש עולם הבינה :

מהימנותא דקב"ה בתלתא אסתיומו (י) ועל האל ביוג' מדין אורייתא מתעטרא (י) כמה דלוקימנא מק"ו ומגז"ש וכו'. וכמה זמנין לוקימנא האל. ומהא קדישא צהאי מתעטרא (ח). ותאלא כל אינון מדין סלקין ומתעטרין וייתון ברישא חדא (ט) ותמן מתעטרין ברישא דמלכא. ההוא דאקרי בדרגא עלאה דחסידות (י) וחסידים ירתין כל ההוא כבוד דלעילא (יא) דכתיב יעלו חסידים בכבוד. צהאי עלמא. ירגנו על משכבותם בעלמא דלתי. רוממות אל בגרונם. יודעין לקשרא קשרא דמהימנותא דקא יאות (יב) וכדין מדין פיפיות בידם. מאן חרב פיפיות. לא הוא חרב לה. חרבא דקב"ה פיפיות להשא בתרין דינין (יג) ולמה. לעשות נקמה בגוים וגו' : (ג—סב)

**רוממות** אל בגרונם וחרב פיפיות בידם האל קרא לוקימנא חבירא בקריאת שמע. ואתמר כל הקורא קריאת שמע על מטתו כאילו אוזנו חרב פיפיות. דכתיב רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם. ונענועא דחרבא לריך לנענעא ליה לשת ספירין. כמה דלוקימנא כדי שתמליכנו על השמים ועל הארץ ועל ארבע רוחות העולם : (ג—רעב)

## קנ

**כל הנשמה תהלל יה הללויה** רבי יהודה פתח ואמר כל הנשמה תהלל יה. תאלא כל נשמתין אתו מהסוף גופא קדישא ואתערי צבני נשא (א) ומאין אתר (ב) מהסוף אתר דאקרי ירה. מאן אתר דא (ג) אמר רבי יהודה דכתיב (תהלים קד) מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית (ד) תאלא מהסוף חכמתא דמבועי נפקין לתלתין ותריין שבילין אשתכלל כלל. וכל מאי דלית לעילא ולתתא. והוא אתקרי רוחא קדישא דכל רוחין אשתכללו ביה : (ג—קסד) וזה תאלא כל הנשמה תהלל ירה דלויס חכמה ובינה (ה) דבסוף יהא פורקנא לי ולך דלינון צ"ן וב"ת. ובסוף יתמחון עמלקיא מעלמא : (ת"ז תכ"א)

פתח ואמר (ישע' לח) אמרתי לא אראה יה יה בארץ החיים

החיים לא אביט אדם עוד עם יושבי חדר. אמרתי לא אראה יח. וכי מי יכול לראות ייך. אלא סוף המקרא מוכיח. שכתוב יח בארץ החיים (י) בוא וראה כאשר הנשמות עולות להמקום צרור החיים (י) נהנין שם בזהר של אספקלריא המאירה (ח) המאיר ממקום העליון על הכל [שנקרא ייך]. ואילו לא תתלבש הנשמה בזהר של לבוש אחר לא תוכל להתקרב לראות אור ההוא. וסוד הדבר כמו שנתונים לנשמה לבוש שתתלבש בו לעמוד בעולם הזה. כמו כן נתנים לה לבוש של זוהר העליון לעמוד בו בעולם ההוא. ולהסתכל בתוך אותה אספקלריא המאירה בתוך ארץ חיים ההיא. וש"כ ייך בארץ החיים (ט) שהיה חושב חזקיה המלך שלא יזכה לאור ההוא לאותה הסתכלות. לפי שהנהר הנמשך הוא הפסיקו ולא הוליד. ומה שאמר לא אביט אדם עוד עם יושבי חדר. ולא כתוב יושבי חדר. אלא אדם זה הוא אדם הראשון. כמו שלמדנו שכאשר הנשמה הולכת לעולם ההוא פוגעת באדם הראשון שיושב לפני שער הגן עדן. וכמה צדיקים סביבו. לקבל פניהם של כל אותן ששמרו מצות רבונם ומשמח בהם. ויושבי חדר הם בעלי תשובה. ולפי שאדם הראשון חזר בתשובה לפני רבונו הוא יושב עם אותן ששבו מצונותיהם. והם נקראים בני חדר כמש"כ (תהלים ט) אדעה מה חדר אני. ולפיכך הוא יושב לפני שער הגן עדן ומשמח עם הצדיקים ועם בעלי תשובה. הבאים בדרך ההוא של הגן עדן. והיה מתירא חזקיה המלך שלא יזכה לראות כל זה. מפני שא"ל הנביא כי מת אתה. בעולם הזה. ולא תחיה. לעו"ב. לפי שכך מי שלא חפץ להוליד בנים בעוה"ז. כאשר הוא יוצא מן העולם מגרשים אותו מכל מה שאמרנו. ולא ניתנה לו רשות לראות באור ההוא המאיר ממקום העליון [שנקרא ייך]. ולבוש ההוא שאמרנו הוא מה שקוראים אותו החברים בשם חלוקא דרבנן שמתלבשים בעולם ההוא. אשרי חלקם של הצדיקים שגנו להם הקב"ה כמה טובות ותענוגים לעולם ההוא. עליהם כתוב (ישעי' סד) עין לא ראתה אלהים וזולתך יעשה למחכה לו : (א-סח)

ב) הנשמה תהלל יה הללויה. אמר רבי אלעזר מהו דכתיב הללויה בתקע שופר. הללויה בנבל וכנור. הללויה בהף ומחול. הללויה במנים ועגב. וכי צריך הקב"ה לזה. אלא אמר דוד כל מה שתשבחו לפני הקב"ה באותן מיני כל וזמר אינו כלום. כאדם האומר לחברו עכשיו עשה זה וזה. וכל מה שתעשה אינו כלום עד שתעשה דבר פלוני. כך אמר דוד הללויה בכל אלה מיני כלי זמר. אבל אין כל זה עיקר ההלל. אלא מה הוא עיקר ההלל. כל הנשמה תהלל יה הללויה (י) והאחר אינו כלום אלא הלל הנשמה הוא העיקר. והוא הוא דכתיב כל הנשמה תהלל יה הללויה : (יח)

### יו הוהר

(י) כהרץ שהם עמי אכשר לזכרכל כהשם ייה בנקירו אבל אכשר לזכרכל אורו בבה שהוא נשתלשל ע"י התפארת להאיר בנרץ החיים. היינו בכלכות : (י) נקום צרור החיים של הנשמות היינו עולם הכלכות : (ח) כי שם בארץ החיים יבולות הנשבות להסתכל ביו וזהו של אספקלריא המאירה שהוא התפארת ארץ החיים (א) חל האור הבא איתו מן הכסה ובינה : (ט) פי' שבו יובן ייה נארץ החיים. היינו שאור העליון מן השם ייה של הכסה ובינה מאיר ע"י ההשתלשלות של אספקלריא הכאורה שהוא התפארת בתוך הכלכות שנקראת ארץ החיים : (י) אומר שיעקר ההלל הוא בהתעוררות הנשמה ע"י ההפעלות הלב והמח וההפלה בהתלבנות מעובקא דלבא. ובלעזי זאת כל מיני כלי זמר וכל מיני משוררים הוא רק דבר חיצוניות ולא פנימיות ואין השירה חפץ בדברים המפלים אם העיקר חסד. כדאיתא בס"ק שעל זה נאמר נהור עלי בקולה על כן שנאחית. ועל זה אמרו רחמנא לבא בני. ועל עבודת נקודה הפנימית שכל נחיש כל ספר תהלים. כמו שאמר דוד דך אמר לבי. צור לבי. אורך בכל לבי. כי תפלה בלי כונה היא כנוף בלי נשמה תפלה סתה. ועבודת דוד בספר תהלים היא עבודת הנשמה השתפכות הנפש בהתפעלות הלב וטוב שתייה תפלה חיה. כמו שבכיים תהלים בהפסוק כל הנשמה תהלל יה. ולא שיהלל הגוף בלבד. וסוכנו הכל הולך אחר הרוח. ולפיכך נקרא דוד כי ייך ישראל חי וקים : וזהו וזאת רבי עקיבא בר יוחאי וכל דוריהו הגן גני וגל כל ישראלי לזונו כמר ההלים עם פירוש הוהר הקודש. שנוכה לראות משיח בן דוד בבואו לציון בזהר ביהוה אמן :

גמרתי העתקת הוהר"ק על ספר תהלים בעזרת השי"ת בין כסא לעשור דשנת תרפ"ט.

והסימן "נלמד בכפר הוהר"ק לפי. בפה עיר מאנטריאל מדינת קאנאדא.